GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2024

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 15 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2020/40314 20.11.2024
NEVİN ŞAHİN

002 2021/860 20.11.2024
CEMALETTİN AYHAN

003 2021/2219 20.11.2024
ABDURRAHMAN ERGİN

004 2021/2295 20.11.2024
HAMİLİ YILDIRIM

005 2021/4390 20.11.2024
AYHAN DAĞ VE AYŞE DAĞ

006 2021/5456 20.11.2024
ADEM ERCAN VE DİĞERLERİ

007 2021/5775 20.11.2024
REYHAN GÜRLEK

008 2021/18561 20.11.2024
İBRAHİM GÜLEÇ

009 2021/21640 20.11.2024
S.G.

010 2021/23590 20.11.2024
KADİR ÇITAK

011 2021/24304 20.11.2024
HAMİT ÖZLÜK VE MEHMET AKBEL

012 2021/28297 20.11.2024
SÜLEYMAN GÖKTAŞ

013 2021/30782 20.11.2024
ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (2)

014 2021/30838 20.11.2024
ERDAL ERFİDAN

015 2021/32603 20.11.2024
ALİ ÇETİN VE KADRİYE TUNAY ÇETİN

016 2021/40839 20.11.2024
HÜSEYİN DEĞİRMEN

017 2021/58670 20.11.2024
İSMAİL ŞENGÜL

İçindekiler - devam

018 2021/64242 20.11.2024
D.K. (2)

019 2022/7771 20.11.2024
KOÇER MUHLİS BOZDEMİR

020 2022/18432 20.11.2024
ORHAN ERSOY (15)

021 2022/18483 20.11.2024
ORHAN ERSOY (16)

022 2022/21958 20.11.2024
SERKAN DEMİRTAŞ

023 2022/43910 20.11.2024
MESUT KINIK

024 2022/44461 20.11.2024
D.E.

025 2022/49737 20.11.2024
MUSTAFA GÜNSAN

026 2022/68720 20.11.2024
İLKER TOKDEMİR

027 2022/75342 20.11.2024
REŞİT DURGUN

028 2022/100176 20.11.2024
YALÇIN KARAKOCA

029 2022/108643 20.11.2024
BURAK AKBAY VE ESTETİK YAYINCILIK A.Ş.

030 2023/29111 20.11.2024
ABDURRAHMAN ARSLAN VE DİĞERLERİ

031 2023/45171 20.11.2024
ERKAN GÜREL VE DİĞERLERİ

032 2023/66156 20.11.2024
BİROL GÜRSOY VE DİĞERLERİ

033 2023/104230 20.11.2024
M.A.

034 2020/9066 21.11.2024
MUAMMER BULUT

İçindekiler - devam

035 2021/26642 21.11.2024
SANİ BAYAR

036 2021/56323 21.11.2024
SEYFİ DENİZ

037 2021/65564 21.11.2024
YAŞAR ALAT

038 2024/15819 21.11.2024
NACİYE ÇORUH

039 2018/25425 27.11.2024
İZGE HAKAN GÜNAL (2)

040 2019/4828 27.11.2024
FERİHA ÖNAL

041 2019/5316 27.11.2024
ŞENOL TATAROĞLU

042 2019/24244 27.11.2024
KEREM YILMAZ

043 2019/32903 27.11.2024
HİKMET ŞAHİNER

044 2019/34725 27.11.2024
İ.Ç.

045 2020/4406 27.11.2024
HÜSEYİN KARA

046 2020/10261 27.11.2024
N.S.Ç.

047 2020/19036 27.11.2024
ALİYE KAYNAK VE DİĞERLERİ

048 2020/22028 27.11.2024
GÜNAY ÖZCAN

049 2020/22587 27.11.2024
BURHAN BOZBAŞ

050 2020/29739 27.11.2024
HİLMİYE YAZICI

051 2020/35484 27.11.2024
ALİ ÇIĞIR (3)

İçindekiler - devam

052 2020/38229 27.11.2024
ASIM TORAMAN

053 2020/38276 27.11.2024
MURAT DİRLİKLİ

054 2020/39604 27.11.2024
MUSTAFA KAYGAS

055 2020/39920 27.11.2024
DUYGU AKSOY TAŞKIN

056 2020/40396 27.11.2024
SUAT ELMAS

057 2021/2290 27.11.2024
MUSA POLAT

058 2021/2556 27.11.2024
AYŞE SANIR VE DİĞERLERİ

059 2021/5149 27.11.2024
MERYEM AYAZ VE DİĞERLERİ

060 2021/8434 27.11.2024
HAMDİ KARADENİZ VE DİĞERLERİ

061 2021/9196 27.11.2024
MUZAFFER YÜKSEL

062 2021/15020 27.11.2024
CÜNEYT HÜDÜR

063 2021/17102 27.11.2024
İSMAİL KAYA

064 2021/19693 27.11.2024
FATMA ÇAKMAKCI VE DİĞERLERİ

065 2021/20239 27.11.2024
ABDULLAH TURGUT VE DİĞERLERİ

066 2021/20410 27.11.2024
HALE ŞAHİN VE DİĞERLERİ

067 2021/21297 27.11.2024
YUMMY MEYVE SULARI GIDA SANAYİ TİCARET A.Ş.

068 2021/21459 27.11.2024
TALHA TAŞ VE MUSTAFA TAŞDEMİR

İçindekiler - devam

069 2021/22957 27.11.2024
EMİN ÖĞ

070 2021/23463 27.11.2024
A.B.

071 2021/23687 27.11.2024
M. SHEKİB GHAFOORI VE DİĞERLERİ

072 2021/45898 27.11.2024
HÜSEYİN ÖZBAĞ

073 2021/48895 27.11.2024
MEHMET FATİH BULUT VE DİĞERLERİ

074 2021/57450 27.11.2024
ZUHAL KARA

075 2021/59089 27.11.2024
REŞİT ASLAN

076 2021/59876 27.11.2024
KUDRET ORAK

077 2021/62178 27.11.2024
AYAZ TEKNOLOJİ SİSTEMLERİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

078 2021/62934 27.11.2024
BUKET KAMURAN UZUNER

079 2021/65653 27.11.2024
MUSTAFA AKPINAR

080 2022/12455 27.11.2024
YUSUF KÜÇÜKÇELİK VE SEYİT BATTAL KAYMAK

081 2022/18503 27.11.2024
ORHAN ERSOY (20)

082 2022/28907 27.11.2024
MEHMET HALUK SAATÇI

083 2022/36290 27.11.2024
RESUL ERTAŞ VE DİĞERLERİ

084 2022/42479 27.11.2024
DURSUN ŞAFAK VE DİĞERLERİ

085 2022/43678 27.11.2024
MEVLÜT ATUĞ VE ALİ ÖZKAN

İçindekiler - devam

086 2022/47209 27.11.2024
CEMİL GÜLMEZ

087 2022/49094 27.11.2024
ŞENER ERZENGİN VE CEYLAN ÇITAK

088 2022/55134 27.11.2024
HALİS BAYANCUK

089 2022/65678 27.11.2024
GÜNEŞ EDİSÜN

090 2022/74760 27.11.2024
E.P.

091 2022/77907 27.11.2024
KAMİL TÜFEKÇİ

092 2022/83747 27.11.2024
ARİF KOPARAN VE DİĞERLERİ

093 2022/84866 27.11.2024
FİLİZ DOĞU VE DİĞERLERİ

094 2022/87258 27.11.2024
MEHMET ÖZTOP

095 2022/109463 27.11.2024
GRUP PLANTPARK BİLİŞİM FİDANCILIK VE REKLAM HİZMETLERİ SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ.

096 2023/23433 27.11.2024
MUSTAFA TEKİN VE DİĞERLERİ

097 2023/29076 27.11.2024
YASİN SELÇUK VE DİĞERLERİ

098 2023/108622 27.11.2024
BURHAN DEMİR

099 2019/4108 28.11.2024
GAZANFER GÜLEN

100 2019/7448 28.11.2024
ALİ BALTACI

NEVİN ŞAHİN

B. No: 2020/40314 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/40314

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEVİN ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/40314)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Nevin ŞAHİN

Vekili : Av. Hüseyin ÇAKMAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, trafik kazası neticesinde meydana gelen maluliyetten doğan zararın tazmini talebiyle açılan davanın zamanaşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, 7/8/2004 tarihinde A.Ş. isimli şahsın sevk ve idaresindeki araçla ailesiyle birlikte seyahat ettiği esnada Mudurnu ilçesi sınırları içerisinde inşaat hâlinde bulunan yolda aracın mıcıra girmesi sonucunda meydana gelen kazada yaralanmıştır. Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesinden alınan 10/3/2010 tarihli raporda başvurucunun engel oranı % 86 olarak tespit edilmiştir.

3. Olay nedeniyle başlatılan soruşturmada araç sürücüsü hakkında Mudurnu Asliye Ceza Mahkemesinde (Ceza Mahkemesi) tedbirsizlik ve dikkatsizlikle yaralamaya sebebiyet vermek suçundan 15/12/2004 tarihinde dava açılmıştır. İddianamede başvurucunun beyanının alınamadığı özellikle belirtilmiştir.

4. Ceza Mahkemesinde başvurucunun beyanının alınması için Ankara Asliye Ceza

Mahkemesine 13/4/2005 tarihinde talimat yazıldığı anlaşılmıştır. Dosya içerisinde örneği bulunmamakla beraber bu Ceza Mahkemesinin 29/6/2005 tarihli kararına göre başvurucunun sanıktan şikâyetçi olmadığı anlaşılmıştır. Diğer mağdurların da şikâyetçi olmaması nedeniyle kamu davasının düşürülmesine 29/6/2005 tarihinde karar verilmiştir. Bu dosyada başvurucunun kendisi adına düzenlenmiş bir dilekçesi bulunmasa da olayda yaralanan H.Ş. tarafından fotokopi talebini içerir 6/3/2014 havale tarihli dilekçe bulunduğu tespit edilmiştir.

5. Olay nedeniyle başlatılan soruşturmada jandarma görevlileri tarafından kaza tarihinde düzenlenen tutanakta söz konusu kazanın yapıldığı yerdeki yol çalışmasının A.İnşaat Taahhüt ve Ticaret A.Ş. unvanlı bir şirket tarafından yapıldığı bilgisine yer verildiği tespit edilmiştir.

6. Başvurucu, yol çalışmasını yürüten özel şirket ile kazaya karışan aracı sigortalayan sigorta şirketine karşı 23/7/2014 tarihinde Ankara 12. Ticaret Mahkemesinde (Ticaret Mahkemesi) maddi tazminat davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde, kaza neticesinde ortaya çıkan sağlık sorunlarıyla uğraşması nedeniyle kazanın neticelerinin hukuksal boyutu ile ilgilenemediğini, konuyla ilgili ceza yargılamasında da ancak talimat yolu ile evinde ifade verebildiğini belirten başvurucu, zarara sebebiyet veren davalılardan da ancak ceza dava dosyasından alınan 6/3/2014 tarihli fotokopi sonrasında haberdar olduğunu beyan etmiştir.

7. Ticaret Mahkemesi davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

'' Trafik sigortası genel şartları c.8. Maddesi 2.fıkrasında (karayolları trafik kanunun 109. maddesi 2. fıkrasına ve B.K 60/2. maddesi (yeni B.K 72. maddesi) koşut olarak) ölüm ve yaralanmalarda sigortacının sorumluluğu yönünde uzamış ceza zaman aşımı sürelerinin uygulanacağı hükmü yer almıştır.

Uzamış (ceza)zaman aşımı süreleri eski 765. sayılı TCK'nun 455-456 maddelerindeki eylemler nedeniyle 102. maddeye göre bir ölü veya bir yaralı varsa 5 yıl birden fazla ölü ile bir veya birden fazla yaralı varsa 10 yıl iken 5237 sayılı Yeni TCK 66 maddesine göre; 1 yolcu ölmüş veya biri yaralanmış ise zaman aşımı 8 yıl olacak ölü sayısı birden fazla ise Ya da bir ölümle birlikte bir veya birden fazla yaralı varsa zaman aşımı 15 yıl olmuştur. Somut olayda; 1 yaralı olması nedeni ile uzamış zaman aşımı 5 yıl olup, kazanın 09.08.2004 tarihinde olduğu dikkate alınarak 5 yıllık zaman aşımının 09.08.2009 tarihinde dolduğu, davanın zaman aşımı süresinden sonra açıldığı anlaşılmakla; davacının davasının zaman aşımı süresinden sonra açıldığından, davanın usulden reddine''

8. Anılan karara karşı başvurucu, zamanaşımının başlangıcına dair kabulün hatalı olduğunu, uzamış ceza zamanaşımının bitmesinden sonra ancak fail ve zararın öğrenilmiş olması hâlinde davanın öğrenme tarihinden itibaren 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 109. maddesinine göre 2 yıllık süre içerisinde açılması gerektiğini, davanın da bu müddet içerisinde açıldığını belirterek temyiz başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu, bu dilekçesinde, zararın sonuçlarının bir bütün olarak ortaya çıkması ve bunun bilinebilir olması gerektiğini, kendisinin olay nedeniyle defalarca ameliyat olduğunu ve tedavi gördüğünü, bu tedaviler sonrasında 10/3/2010 tarihli rapor ile % 86 oranında engellilik halinin ortaya çıktığını böylece zarardan haberdar olduğunu beyan etmiştir. Başvurucu, olaya sebebiyet veren failin tespitine dair araştırma yapılmadığını, failin ve zararın öğrenilmesinden sonra sürelerin başlayacağını, kendisinin kaza nedeniyle yatalak olması nedeniyle duruşmalara katılamadığını, fotokopi de alamadığını, davalı şirketin mesul

olduğunu ise ancak 6/3/2014 tarihinde dava dosyasından alınan fotokopi sonrasında öğrenebildiğini,bu tarihe göre failin öğrenildiğinin kabul edilerek davanın süresi içerisinde 23/7/2014 tarihinde açıldığını, kararın hatalı olduğunu iddia etmiştir.

9. Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, 5/11/2020 tarihinde hükmü onamıştır. Onama kararının 9/12/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine 31/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

11. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, temyiz dilekçesinde ileri sürdüğü hususları tekrarlayarak (bkz. § 6)kazanın meydana geldiği yolda çalışma yapan davalı şirketin olayda sorumluluğunun bulunduğunu ceza davası dosyasını incelemesi neticesinde öğrendiğini, buna göre dava açma sürelerinin geçmediğini, davanın her hâlükârda 10 yıllık zamanaşımı süresi içerisinde açıldığını, buna rağmen davanın reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

15. Hak arama özgürlüğüne yapılan müdahale Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara (kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama) uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Başvuru konusu olaya ilişkin olarak verilen zamanaşımından ret kararı ile yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı karar gerekçesinde dayanılan kanun maddelerinden anlaşılmıştır. Diğer yandan hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması açısından kanun yolu başvuruları için süre koşulu getirilmesinin meşru bir amacının olduğu da açıktır. Bu itibarla somut olayda başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirilip getirilmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

16. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

17. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık

olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1.B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38; Emrah Yayla [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, § 68).

18. Kişinin mahkemeye erişim hakkına yönelik söz konusu müdahalenin değerlendirilmesi noktasında yargı mercilerinin kararlarında ilgili ve yeterli bir gerekçenin gösterilmemesi veya bu hususa ilişkin olarak tarafların karşılanması gereken iddialarının cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline yol açabilir (Zeynep Aysu Kan [GK],§ 52).

19. Somut olayda Ticaret Mahkemesinin, kararına bakıldığında (bkz. § 5), bu mahkemenin ret gerekçesinin bir bütün olarak hukuk ve ceza mevzuatına ilişkin sürelere dayandırıldığı görülmektedir. Başvurucu, ilgili şirketin olayda sorumlu olduklarına dair belgeleri yargılama sırasında fotokopi alınması sırasında öğrendiklerini böylece zamanaşımı başlangıcının da buna göre hesaplanması gerektiğine dair iddialarını yargılama sırasında ve kanun yolu aşamalarında dile getirmiştir (bkz. § 4). Başvurucunun iddialarına bakıldığında başvurucunun ileri sürdüğü bu hususların meselenin esasına da temas ettiği anlaşılmaktadır. Bu iddialara karşın Ticaret Mahkemesinin, meselenin özüne dair bu iddialarla ilgili olarak hiçbir tartışma ve değerlendirme yapmaksızın sadece ilgili mevzuat hükümlerine atıf yapmak suretiyle davayı zamanaşımı gerekçesiyle reddettiği görülmektedir. Başvurucunun belirtilen iddiasına ilişkin olarak kanun yolu incelemesi sırasında da açıkça dile getirilmesine rağmen (§ 6) herhangi bir tartışma ve değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

20. Bu itibarla, başvurucunun zamanaşımı süresinin hesaplanmasıyla ilgili olarak ileri sürdüğü iddiaların mevcut hukuk kuralları çerçevesinde nasıl değerlendirildiğine veya somut davanın kendi şartlarının bu bağlamda ne şekilde ele alındığına yönelik olarak gerek ilk derece mahkemesinde gerekse de Yargıtay incelemesi sırasındaherhangi bir gerekçe gösterilmemiştir. Başvurucunun bu hususa ilişkin olarak dile getirdiği iddiaları karşılıksız kalmıştır.Bu durumda başvuruya konu müdahalenin kamu yararı amacı ile karşılaştırılığında başvurucuya şahsi olarak orantısız bir külfet yüklediği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

22. Başvurucunun maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile etkili başvuru hakkının daihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekle birlikte mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden belirtilen ihlal iddiaları hakkında ayrıca inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda

kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 12. Ticaret Mahkemesine (E.2014/275, K.2015/469) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMALETTİN AYHAN

B. No: 2021/860 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/860

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMALETTİN AYHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/860)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Cemalettin AYHAN

Vekili : Av. Duran BAYDAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle evlenme hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun eşi (karşı taraf) 10/9/2013 tarihinde boşanma davası açmıştır. Başvurucu da evlilik birliğinin temelinden sarılmasını gerekçe göstererek karşı dava açmıştır. Davaların birleştirilerek incelendiği İstanbul 1. Aile Mahkemesi (Mahkeme) 18/11/2019 tarihinde tarafların boşanmalarına, müşterek çocuğun velayetinin karşı tarafa verilmesine, başvurucu ile çocuk arasında kişisel ilişki tesisine, başvurucu aleyhine nafakaya ve tazminata; tarafların istinaf talebini inceleyen İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 38. Hukuk Dairesi (Daire) ise bireysel başvuru tarihinden sonra 28/12/2022 tarihinde karşı tarafın istinaf talebinin nafaka ve tazminat miktarına ilişkin olan kısım açısından kabulüne ve bu konuda yeniden hüküm tesisine, diğer tüm istinaf taleplerinin ise esastan reddine karar vermiştir. Tarafların temyiz kanun yoluna başvurmamaları üzerine anılan karar 28/3/2023 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Başvurucu dava devam ederken 25/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Evlenme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Başvurucu; yedi yıl süren boşanma davasının hâlen devam ettiğini, bu nedenle başkalarıyla tanışıp evlenme hakkının elinden alındığını, evlenme ve aile kurma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Boşanma davası boyuncu sadakat yükümlülüğünün devam ettiğini vurgulayan başvurucu bu nedenle hayatına birisini dâhil etmekten kaçınmak zorunda kaldığını, psikolojik olarak yıprandığını iddia etmiştir.

5. Adalet Bakanlığı görüşünde somut olayın ve yargılamanın bir özeti yapıldıktan sonra mevcut başvuruda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

6. Başvurucu, boşanma davasına ilişkin sürecin uzaması nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkından mahrum bırakıldığını ileri sürmektedir. Evlenme hakkı Sözleşme'nin 12. maddesinde ayrıca ve özel olarak düzenlenmiştir. Anayasa'da ise evlenme hakkı ile ilgili açık bir normatif düzenleme bulunmamakla birlikte bu hakkın Anayasa'da yer verilen bazı hükümlerde mündemiç olduğu Anayasa Mahkemesince kabul edilmiştir (Hüseyin Kesici, B. No: 2013/3440, 20/4/2016, § 44; Ö.Ç., B. No: 2014/8203, 21/9/2016, § 51; D.K., B. No: 2015/11159, 25/9/2019, § 57; S.A., B. No: 2017/40199, 8/9/2020, § 48; Sabire Güngör [GK], B. No: 2019/32487, 29/2/2024, § 40).

7. Anayasa Mahkemesine göre Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri, evlenme ve aile kurma hakkı açısından önemli birer normatif dayanaktır (Hüseyin Kesici, § 44;S.A.,50, Ö.Ç., § 51; D.K., § 57; Sabire Güngör,§ 42).Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkının güvencelerinden bahsedilebilmesi için öncelikle aile olarak nitelendirilebilen bir birlikteliğin ya da yakın bağın varlığı gerekir (Murat Demir [GK], B. No: 2015/7216, 27/3/2019, § 72). Bununla birlikte aile hayatına saygı hakkı aile kurma hakkını değil daha önce gerçekleşen bir evlilikle ortaya çıkan aile hayatına saygıyı korumaktadır. Aile kurma/evlenme hakkı ise belirli şartları taşıyan bireylerin yasalara uygun şekilde evlenebilmeleri açısından hakkın amacına uygun şekilde gerekli koşulların ve kolaylığın sağlanmasını güvence altına almaktadır. Anılan madde ve Anayasa'nın 41. maddesinin gerekçesinden hareketle Anayasa Mahkemesi amaçsal bir yorum ile, belirtilen hakkın Anayasa'da güvence altına alındığı sonucuna ulaşmıştır (Hüseyin Kesici, §§ 44-51; Ö.Ç., §§ 51-54; D.K., § 57; S.A., §§50- 51; Sabire Güngör,§§40-43).

8. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, anılan hakkı salt belirli bir kişiyle evlenme talebiyle sınırlamamış olup değerlendirmede geniş anlamda aile kurma iradesini esas almaktadır. Ayrıca hukuk sistemimizde mevcut evliliğin sona ermesiyle yeniden evlenmenin mümkün olduğunu, sadakat yükümlülüğünün boşanma davası süresince de devam ettiğini gözeterek kişinin özel ve aile hayatını düzenleyebilmesi, aile kurma bağlamında özel hayatına dair kararlar alabilmesi için devletin boşanma davalarını makul bir sürede sonlandırma yükümlülüğü olduğunu kabul etmiştir (Sabire Güngör,§ 44). Dolayısıyla boşanma davasına ilişkin sürecin ve akabinde gerçekleştirilecek işlemlerin hakkın özünü zedelemeyecek şekilde uygun bir zaman aralığında ve etkili hukuki çarelere başvurularak tamamlanması evlenme hakkının gerekliliklerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır (D.K., § 61; S.A., § 56;).Bu kapsamda boşanma davasının evlenme hakkının özünü zedeler bir duruma gelmemesi noktasında devlete yüklenen pozitif yükümlülük kararın sonucundan ziyade usulüne

ilişkindir (S. A., § 58; Ö.Ç.§ 7; Sabire Güngör,§52).

9. Bununla birlikte devletin pozitif yükümlülüklerin temelinde ailenin kurulması ile evliliğin gerçekleştirilmesine yönelik hukuki şartların düzenlenmesi ve uygulanması olduğu söylenebilir (D.K., § 60; S.A., § 55; Ö.Ç.§ 53). Bu bağlamda evlenmeyi aşırı derece zorlaştıran prosedürlere yer verilmemesi ve evlenmeye ilişkin normların ayrımcı bir şekilde uygulanmaması da gerekmektedir (Hüseyin Kesici, § 48). Anılan ilkeler çerçevesinde Anayasa Mahkemesi evliliğe ilişkin sınırlamalara ve boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenme/aile kurma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında incelenmiştir (Bu yönde kararlar için bkz. boşanma davasının uzun sürmesine ilişkin D.K.; S.A.; Sabire Güngör,sınırlamalar için Hüseyin Kesici; Ö.Ç.).

10. Başvuru konusu olayda başvurucu, boşanma davasının uzun sürmesi nedeniyle yeniden evlenemediğinden aile kuramadığından yakındığı gözetildiğinde anılan kararlarda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum görülmemiş ve özel hayata saygı hakkının kapsamı içinde bulunan evlenme hakkı bağlamında inceleme yapılmıştır. Ayrıca açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Somut olayda çekişmeli boşanma davası sonucunda Mahkemece verilen boşanma kararı Daire tarafından tazminat ve nafakaya ilişkin yeniden hüküm verilerek ve diğer istinaf talepleri reddedilerek kesinleşmiştir. Sonuç olarak karşı tarafın nafaka ve tazminat taleplerinin kabulüne, müşterek tek çocuğunun velayetin karşı tarafa verilmesine ve boşanmaya karar verilen iki dereceli yargılama yaklaşık on yıl sürmüştür. Bu kapsamda somut olayın koşullarında evlenme hakkını zedelemeyecek şekilde gerekli özen yükümlülüğünün gösterilmediği ve yargılamanın sonuç itibarıyla makul bir sürede tamamlanmadığı, yargılamanın bu denli uzamasına başvurucunun herhangi bir eyleminin de neden olmadığı, dolayısıyla başvurucunun evlenme/aile kurma hakkına ilişkin devlet tarafından üstlenilmesi gereken pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği değerlendirilmiştir.

12. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan evlenme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu, yargılamanın çok uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

14. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun’da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024). Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 500.00 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

17. Anayasa Mahkemesi yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde güvence altına alınan evlenme hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Başvurucu hakkında boşanma kararı verilerek kesinleşmiştir. Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Öte yandan yalnızca evlenme hakkının ihlal edildiğinin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Evlenme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. ve 41. maddeleri kapsamında güvence altına alınan evlenme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 1. Aile Mahkemesi (E.2015/109, K.2019/1203) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHMAN ERGİN

B. No: 2021/2219 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2219

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHMAN ERGİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2219)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Abdurrahman ERGİN

Vekili : Av. Hasan Ali APPAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, barındırıldığı ceza infaz kurumunda infaz koruma memurlarının fiziksel ve sözlü şiddetine maruz kalınması ve bu konuda etkili bir soruşturma yürütülmemesi sebebiyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu tarafından sunulan bireysel başvuru formu ile infaz koruma memurları tarafından tutulan tutanağa göre, 9/3/2020 tarihinde başvurucu kapalı görüş yapmak üzere, annesi ve eşiyle kapalı görüş odasında bulunmaktadır. Kapalı görüş odasında kişilerin iletişimini sağlayan ahizelerde bozukluk olması sebebiyle, başvurucu durumu infaz koruma memuruna bildirmiş, infaz koruma memurunun çözüm bulamayacağını belirtmesi üzerine sinirlenerek kapıyı tekmelemiştir.

3. Bunun üzerine, infaz koruma memuru oradan ayrılmış, akabinde yaklaşık on infaz koruma memuru ile birlikte kapalı görüş odasına geri gelerek başvurucunun görüşmeyi sonlandırmasını ve koğuşuna dönmesini istemiştir. Başvurucunun bu talebi reddetmesi üzerine de müdahaleye başlanılmıştır.

4. Olayın yaşandığı tarihte olaya tanık olan başvurucunun annesi ve eşi başvurucuyu darp eden kamu görevlileri hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. Yine aynı gün başvurucu, ceza infaz kurumu hekimliğine başvurarak genel adli muayene raporu almıştır. Anılan raporda, başvurucunun yüzünde ve boynunda darba bağlı hafif lezyonlar bulunduğu, kafasında üç ayrı yerde 1x1 ebatlarında hematom (kan toplanması), sırtta travmaya bağlı yaralar, kol ve bacaklarında da çeşitli yerlerde kesi ve ekimozlar tespit edildiği belirtilmiştir.

5. 11/3/2020 tarihinde bu defa başvurucu vekili tarafından Ödemiş Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunulmuştur.

6. Cumhuriyet savcısı, olaya ilişkin müşteki olarak başvurucunun ve tanık olarak üç infaz koruma memurunun ifadesini almıştır. Olaya ilişkin CD inceleme tutanağı da dosyaya kazandırılmıştır. CD inceleme tutanağında, başvurucunun ziyaret görüşü esnasında infaz koruma memurunun yanına geldiği, agresif hareketlerde bulunduğu, infaz koruma memuruna tekme attığı, olayın akabinde infaz koruma memurunun diğer infaz koruma memurlarıyla birlikte ziyaret görüş alanına gelerek başvurucuya zor kullandıkları, koğuşuna götürüldüğü esnada direnmeye devam eden başvuruya yönelik zor kullanmanın devam ettiği belirtilmiştir.

7. Cumhuriyet savcısı 23/6/2020 tarihinde soruşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Söz konusu kararda olay günü ilgili kamu görevlileri tarafından tutulan tutanak ile ceza infaz kurumunda görevli bir bilgisayar mühendisi ile bir infaz koruma memuru tarafından düzenlenen CD inceleme tutanağına dayanılmış, haklarında suç duyurusunda bulunulan kamu görevlilerinin görevlerini kötüye kullandıklarına ilişkin kanunda aranılan şartların oluşmadığı ve başvurucuda ortaya çıkan yaralanmaların başvurucunun kendisinden kaynaklı olduğu gerekçelerine yer verilmiştir.

8. Anılan karara karşı yapılan itiraz sulh ceza hakimliğince reddedilmiş, ret kararı başvurucuya 9/12/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucu 4/1/2021 tarihinde süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucunun ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşıldığından adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekmektedir.

11. Başvurucu yaralanmasına ilişkin ayrıntılı doktor raporunun bulunmasına rağmen eksik araştırmayla soruşturmaya yer olmadığına karar verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bakanlık görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyanda iddialarını yinelemiştir.

12. Başvurucunun iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları ilke olarak Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmektedir. Kesin gerekli olduğu

hâllerde güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

15. Gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada bir yaralanma olayı meydana gelmiş ise bu olaya ilişkin olarak tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlara aittir (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Bunun sebebi bu tür olaylarda gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgilerin çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

16. Başvuruya konu edilen olay hakkında yürütülen soruşturmada başvurucunun yaralanmasının kendi eylemlerinden kaynaklı olduğu, iddianın soyut olduğu gerekçesiyle soruşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Dolayısıyla Başsavcılık, başvurucunun yaralanması olayıyla ilgili olarak tatmin edici ve inandırıcı açıklama getirme yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurucunun yaralanmasına neden olan muamele, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. S.D., § 84-88; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, §§ 90-94). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

17. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder biçimde fiziksel ve ruhsal bir saldırıya uğranıldığına dair savunulabilir bir iddia varsa bu iddia hakkında etkili bir soruşturma yürütülmelidir. Yaralama olayının güç kullanmaya yetkili bir kamu görevlisinin kasıtlı bir eylemi sonucu meydana geldiğinin ileri sürüldüğü hâllerde ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalı, soruşturma olaya karışmış olanlardan bağımsız kişilerce yürütülmeli ve soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık tutulmalı, soruşturma sonunda çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanılmamalı ve soruşturma makamınca, kullanılan gücün ilgilinin davranışı nedeniyle mutlak surette gerekli olan bir güç kullanımına karşılık gelip gelmediği ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir. Ayrıca soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir (sözü edilen ilkelerin yer aldığı örnek kararlar için bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D., § § 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

18. Savcılık tarafından yürütülen soruşturmada, başvuruda tespit edilen yaralanmaların hangi şekilde başvurucunun eylemlerinden dolayı ortaya çıktığının belirtilmediği ve bu konuda bir değerlendirme yapılmadığı, şüphelilerin ifadelerine başvurulmadığı, tarafsızlığı konusunda şüphe oluşabilecek bir infaz koruma memurunun da aralarında bulunduğu kişilerce düzenlenen CD inceleme tutanağına dayanıldığı, söz konusu kişilerin tanık olarak da dinlenmediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutu ihlal edilmiştir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesi, yeniden soruşturma yapılması ve 150.000 TL manevi

tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak net 150.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Ödemiş Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2020/56) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAMİLİ YILDIRIM

B. No: 2021/2295 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2295

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAMİLİ YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2295)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Hamili YILDIRIM

Vekili : Av. Raziye ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, telefon görüşmelerinin altı ay süreyle yaptırılmamasına karar verilmesi nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışmak suçundan hükümlü olarak İmralı F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. 7/9/2020 tarihli İnfaz Kurumu kararı ile başvurucunun, tehlikeli hükümlü olduğu ve İnfaz Kurumunda bulunan Abdullah Öcalan ile bir araya geldiklerinde Abdullah Öcalan'ın örgütsel talimatlarını iletme hususunda talimatlarına maruz kaldığı gerekçesiyle altı ay süreyle telefon görüşmesi yaptırılmamasına karar verilmiştir. Başvurucu, salgın hastalık nedeniyle telefonla görüşme hakkının kullandırılması talebiyle 9/12/2020 tarihinde Bursa 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurmuştur. İnfaz Hâkimliği 11/12/2020 tarihli kararı ile İnfaz Kurumunun 7/9/2020 tarihli kararına karşı yasal süresi içinde itirazda bulunulmadığı gerekçesiyle başvurunun reddine karar vermiştir.

4. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı 21/12/2020 tarihinde Bursa 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi kararın usule ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 21/12/2020 tarihinde itirazı reddetmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü öğrendikten sonra 21/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu; salgın hastalık hâlinde telefonla görüşme hakkından faydalandırılmasının yasal zorunluluk olduğunu, telefonla görüştürülmemesinin ölçülü olmadığını, telefon görüşmesi hakkının kullandırılmaması nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık 7/9/2020 tarihli karara karşı süresi içinde itiraz edilmemesi nedeniyle başvuru yollarının tüketilmediği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru yollarının tüketilmediği iddiasının doğru olmadığını ve müdahalenin meşru amacının olmadığını ifade etmiştir.

7. Başvuru haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

8. Bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin yargı mercilerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun bu niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvurucunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17). Somut olayda; İnfaz Kurumunun telefon görüşmelerinin altı ay süreyle yaptırılmamasına dair kararının başvurucuya 8/9/2020 tarihinde tebliğ edildiği, 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 5. maddesinin 1. fıkrası gereğince on beş gün içinde yapılması gereken itiraz başvurusunun bu süre geçtikten sonra 9/12/2020 tarihinde yapıldığı belirtilerek İnfaz Hâkimliğinin yasal süre içinde itiraz edilmediği gerekçesiyle ret kararı verdiği görülmüştür. Bu durumda başvurucunun şikâyetini süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmediği anlaşıldığından, başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna kararı verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYHAN DAĞ VE AYŞE DAĞ

B. No: 2021/4390 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/4390

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYHAN DAĞ VE AYŞE DAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/4390)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucular : 1. Ayhan DAĞ

2. Ayşe DAĞ

Vekili : Av. Vedat ÖRNEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işkence suçundan yapılan yargılamada beraat kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 2009 yılında Kayseri ilinde yapılan bir soruşturmanın şüphelilerinden olan başvurucuların oğlu olan Astsubay İ.D.nin İlçe Jandarma Komutanlığı nezarethanesinde uzun süre uykusuz ve aç bırakılıp işkence yapıldığı iddiasıyla yürütülen yargılama sonunda Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 17/4/2012 tarihinde sanıklar A.Z.Ü ve G.D.nin süreli hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

3. A.Z.Ü. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunarak yargılama sürecinde adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. 2013/1966 numaralı bireysel başvuru dosyasında 25/3/2015 tarihinde A.Z.Ü.nün adil yargılanma hakkının silahların eşitliği ilkesi ve savunma tanıklarının davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanması hakkı bakımından ihlal edildiğine, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden

yargılama yapmak üzere kararın bir örneğinin mahkemeye gönderilmesine karar verilmiştir. Mahkemenin 2016/365 Esas sayılı dosyası üzerinden yeniden yapılan yargılamada bu kez A.Z.Ü.nün beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı Yargıtay incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Başvurucular, yakınları İ.D.ye karşı işkence suçunu işleyen A.Z.Ü. hakkında beraat kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağı ile birlikte adil yargılanma hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia ederek bireysel başvuruda (B. No: 2019/26125) bulunmuştur. Komisyon; başka kabul edilebilirlik koşulları yönünden inceleme yapmaksızın "Mahkemenin atılı suçun işlendiğine dair her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil elde edilemediğine ve suçun işlendiğinin sabit olmadığına dair tespitinin dosyada yer alan bilgi ve belgelerle uyumsuz olduğunu gösteren bir hususun bulunmadığı" gerekçesi ile başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.

4. G.D. ise esas hakkında beyanlarını sunmak için yeterli süre verilmemesi nedeniyle savunma hakkının kısıtlandığını iddia ederek Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda (B. No: 2013/2642) bulunmuştur. Bu başvuru 17/9/2014 tarihinde Birinci Bölüm tarafından kabul edilemez bulunmuştur.

5. G.D.nin 2014 yılında bir kez, 2017 yılında ise iki kez ileri sürdüğü yargılamanın yenilenmesi talepleri reddedilmiştir.

6. Başvuruculaların miras bırakanı İ.D. 22/2/2017 tarihinde vefat etmiştir. Başvuru formunda miras bırakan İ.D.nin ölümü ile 2009 yılında uğradığı iddia edilen kötü muamele arasında bir bağ olduğu ileri sürülmemiştir.

7. G.D.nin 8/7/2019 tarihinde yaptığı yeniden yargılama talebi Mahkemece kabul edilmiş, yeniden yapılan yargılama sonunda G.D.nin işkence yapma suçundan beraatine karar verilmiştir. Karar Yargıtayca 11/11/2020 tarihinde onanarak kesinleşmiştir.

8. Başvurucular, nihai kararı 4/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 27/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucular, miras bırakan İ.D.ye karşı işkence suçunu işleyen G.D. hakkında beraat kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağı, adil yargılanma hakkı ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde özetle Mahkemece yapılan yargılama faaliyeti sonucu karar verildiği ve başvuruculaların usuli garantilerden yararlandığı, itiraz ve temyiz haklarını kullandığı bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddiaları yinelemişlerdir.

10. Başvuru, Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa Mahkemesine göre bireysel başvuru yolunu işletebilecekler esas itibarıyla ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı güncel bir kişisel hakkı doğrudan etkilenen kişiler (doğrudan mağdur) olmakla birlikte somut olayın koşullarına ve ihlal edilen hakkın niteliğine göre doğrudan mağdur ile arasında kişisel ve özel bir bağ bulunan, dolayısıyla da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ihlalinden olumsuz olarak etkilenmiş veya ihlalin sona ermesinde meşru ve kişisel bir menfaati bulunan kimseler de dolaylı mağdur sıfatıyla bireysel başvuruda bulunabilir (Engin Gök ve diğerleri, B. No: 2013/3955, 14/4/2016, § 47). Nitekim yaşam hakkının doğal niteliği gereği, yaşamını kaybeden kişiler açısından bu hakka yönelik

başvurunun ancak yaşanan ölüm olayı nedeniyle mağdur olan ölen kişilerin yakınları tarafından yapılabileceği gerekçesiyle bugüne kadar ölenlerin ebeveynleri, çocukları, eşleri veya kardeşleri gibi yakınları tarafından yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan birçok başvuru incelenmiştir (ebeveyn için bkz. Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 37; kardeş için bkz. S.K., B. No: 2014/10839, 25/2/2015, § 23; eş için bkz. Ayser Demiralp, B. No: 2013/2849, 7/1/2016).

12. Anayasa Mahkemesi genel olarak ölüm olayıyla yakından bağlantılı olması (örneğin ölümün kötü muamele sonucu meydana gelmesi) koşuluyla başvuruculaın ölen yakınları adına kötü muamele yasağının ihlal edildiği yönünde başvuru yapabilmelerine izin vermektedir (Muazzez Babak ve Naif Babak, B. No: 2017/35564, 9/6/2021, § 109;Batuhan Gökçe ve diğerleri, B. No: 2018/36427, 6/10/2021, § 90; ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Batuhan Gökçe ve diğerleri, §§ 86-89).

13. Somut olayın şartlarının da inceleme konusu yönünden anılan kararlardaki ilkelerden farklı olmadığı değerlendirilmiştir. Nitekim yukarıda da yer verildiği üzere başvuruculaın miras bırakanı İ.D. bireysel başvuru tarihinden önce 22/2/2017 tarihinde vefat etmiştir. Başvuru formunda ise miras bırakan İ.D.nin ölümü ile 2009 yılında uğradığı iddia edilen kötü muamele arasında bir bağ bulunduğu ileri sürülmediği gibi somut bir veri de sunulmamıştır. Başvuruya konu edilen ceza kovuşturmasındaki hiçbir unsur da böyle bir bağlantının varlığına işaret etmemektedir. Açıklanan gerekçelerle somut başvuruda Batuhan Gökçe ve diğerleri kararındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin olarak yapılan değerlendirmeden ve varılan sonuçtan ayrılmayı gerektirecek bir durum olmadığı ve başvuruculaın mağdur sıfatları bulunmadığından başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 20/11/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADEM ERCAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/5456 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5456

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADEM ERCAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5456)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucular : 1. Adem ERCAN

2. Aydoğan DÜLGER

3. Ayşe HASEKİ

4. Ayşe HUN

5. Ayşe Alev ATAÇ

6. Ayşe Nur ARZIK

7. Bahar ÇETİNKAYA

8. Canan AKÇINAR

9. Cevher BİLGİN

10. Elif ALTINOK

11. Emine Güzin IŞILDAR

12. Fahamettin TOS

13. Gülşen KARTOĞLU

14. Harun Kenan ŞAHİN

15. Hasan Semih BİLGİN

16. Hatice Ayla AYDIN

17. Hatice Ülkü ÖZER

18. İkbal POLAT

19. Kifayet TAŞCIOĞLU

20. Mehmet Remzi ÇELİK

21. Namık Kemal CEYLAN

22. Nüket KARADENİZ

23. Rındı Gül ORAL

24. Sabiha ÇARMIKLI

25. Saim İKİŞ

26. Saltık YÜCEER

27. Suna ULUÇİNAR AYGÜN

28. Suzan Ebru ÖZER

29. Ünsal TÜZÜN

30. Üzeyir ULUDAĞ

31. Yahya DOĞAN

32. Yener KAZAK

Vekili : Av. Doğuşcan Aydın AYGÜN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, imar planının iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/2/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. 2021/12690 numaralı bireysel başvuru dosyası konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/5456 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş, 2021/12690 numaralı bireysel başvuru dosyası kapatılmış ve inceleme 2021/5456 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

(UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

A. Arka Plan Bilgisi

6. Kadıköy ilçesi, Zühtü Paşa Mahallesi, Kalamış mevkii, Fenerbahçe-Kalamış Yat Limanı'nın özelleştirme kapsam ve programına alınması sonrasında hazırlanan 1/5.000 ölçekli koruma amaçlı nâzım imar planı ve 1/1.000 ölçekli koruma amaçlı uygulama imar planı Özelleştirme Yüksek Kurulunun (ÖYK) 3/5/2013 tarihli kararıyla onaylanmıştır.

7. Bu kararın iptali talebiyle açılan davada Danıştay Altıncı Dairesi (Daire) 20/5/2014 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, dava konusu edilen imar planlarının Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu kararına aykırı olduğunu belirtmiştir. Bu karara karşı yapılan temyiz başvurusu, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun (İDDK) 25/5/2016 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

8. Yargı kararından sonra İstanbul V Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun uygun görüşü alınarak yapılan imar planı değişikliği bu kez ÖYK'nın 17/3/2015 tarihli kararıyla onaylanmıştır.

9. Bahse konu kararın iptali talebiyle açılan davada Daire, planları birçok yönden ayrı ayrı başlıklar hâlinde incelemiştir. Yaptığı değerlendirme sonucunda Daire 28/3/2015 tarihli kararıyla planların yapılaşma koşulları bakımından yüzen iskele alanlarının emsal hesabına dâhil edilmesine ilişkin kısmında hukuka uyarlık, planın diğer kısımlarında ise hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varmış, kısmen davanın reddine ve kısmen dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

10. Bu kararın davanın reddine ilişkin kısmına karşı yapılan temyiz başvurusu sonucunda ise İDDK 4/4/2019 tarihinde, Daire kararının davanın reddine ilişkin kısmının bozulmasına ve ÖYK'nın 17/3/2015 tarihli kararıyla onaylanan bahse konu imar planlarının iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; uyuşmazlık konusu alanın fonksiyonu itibarıyla çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) raporu gerektirmesine karşın bu rapor düzenlenmeden tesis edilen dava konusu imar planlarında hukuka uyarlık, Daire kararının temyize konu kısmında ise hukuki isabet bulunmadığını belirtmiştir.

11. Öte yandan İDDK kararında, ilgili mevzuatta "ÇED olumlu." veya "ÇED gerekli değildir." kararının planlama aşamasından önce alınması gerektiği yönünde açık bir hükme yer verilmediği belirtilmiştir. Buna rağmen dava konusu edilen imar planları kapsamındaki yat limanı projesi hakkında ÇED sürecinin işletilmesi sırasında değerlendirilmesi, deniz ve kıyı ekosisteminin maruz kalacağı muhtemel etkilerin niteliği gereği imar planlarının yapımı sırasında da altlık olarak kullanılması gereken olmazsa olmaz argümanlar olduğu ifade edilmiştir. ÇED sürecinin sonunda "ÇED olumsuz" kararı verilmesi hâlinde öncesinde yapılmış olan planlamanın anlamının kalmayacağı vurgulanmıştır. Bu bağlamda ÇED sürecinin planlama işleminin kabulünden önce tekemmül ettirilmesinin zorunluluk arz ettiği, planlama sonrasına bırakılması hâlinde ise yeterli bilimsel ve teknik veriden yoksun şekilde hazırlanan plan açıklama raporu esas alınarak kabul edilen imar planlarından beklenen faydanın sağlanamayacağı ve bu durumun kamu yararına hizmet edemeyeceği belirtilmiştir.

B. Başvuruya Konu Olaylar

12. Dairenin 28/3/2015 tarihli kararından sonra ve İDDK'nın 4/4/2019 tarihli kararından önce (bkz. § 8) Daire kararı doğrultusunda Fenerbahçe-Kalamış Yat Limanı alanına ilişkin yüzen iskele alanları kara emsal alanına dâhil edilmeyerek yeniden koruma amaçlı imar

planları hazırlanmış ve bu imar planları ÖYK'nın 6/11/2017 tarihli kararıyla onaylanmıştır.

13. Başvurucular, ÖYK'nın bu kararını dava konusu etmiştir. Dava dilekçesinde başvurucular; dava konusu imar planlarının 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planına aykırı olduğunu, alanda yapılaşma ve nüfus yoğunluğu arttırıldığı hâlde ek sosyal donatı alanı ayrılmadığını belirtmiştir. Alana ilişkin ÇED raporunun bulunmadığını vurgulayan başvurucular, deniz alanında mevzuata aykırı şekilde yapılaşmanın arttırıldığını ve halkın kıyı ile erişiminin engellendiğini, sonuç olarak dava konusu edilen imar planlarının şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına ve kamu yararına aykırı olduğunu ileri sürerek iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

14. Daire tarafından konu ile ilgili olarak keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiştir. 22/2/2018 tarihinde yapılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonucunda düzenlenen raporda dava konusu edilen imar planlarının üst ölçekli planlara uygunluğu, koruma ilkeleri ve yapılaşma koşulları yönlerinden değerlendirmeler yapılmıştır.

15. Anılan raporda dava konusu edilen imar planlarının koruma ilkeleri açısından değerlendirmesi sonucunda Fenerbahçe-Kalamış Yat Limanı alanının jeolojik nedenlerle özel önlem alınacak alanlar statüsünde olması ve II. derece doğal ile III. derece arkeolojik sit alanı sınırları içinde bulunması nedeniyle yer altında yaklaşık 8.100-9.300 m² büyüklüğünde bir inşaat alanı ayrılmasının 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamaları ilkesine uygun olmadığı kanaati bildirilmiştir.

16. Daire 12/2/2020 tarihli kararlarında bilirkişi raporundaki tespitlere yer verdikten ve bu rapora karşı tarafların ileri sürdüğü itirazların raporu kusurlandırıcı nitelikte olmadığını belirttikten sonra başvurucular tarafından açılan davaların reddine karar vermiştir. Kararların gerekçesinde, başvurucuların Fenerbahçe-Kalamış Yat Limanı açısından ÇED olumlu kararı bulunmadığından bahse konu imar planlarının hukuka aykırı olduğuna yönelik iddiası açısından değerlendirmeler yapmıştır. Bu kapsamda yat limanlarının da bulunduğu bazı projeler için ilgili mevzuat gereğince ÇED raporu bulunmadan onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemeyeceği ve proje için yatırıma başlanamayacağı ve ihale edilemeyeceği hususlarının sabit olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte Fenerbahçe-Kalamış Yat Limanı açısından imar planlarının kabulü aşamasında ÇED olumlu kararına ihtiyaç bulunmadığını, imar planlarının onayından sonra çevresel etki değerlendirilmesine ilişkin kararların alınacağını vurgulamıştır.

17. Öte yandan Daire kararının dava konusu edilen imar planlarının koruma ilkeleri yönünden yapılan değerlendirme sonucunda ortaya konulan gerekçesinde, Fenerbahçe-Kalamış Yat Limanı'na gelecek nüfusun otopark ihtiyacının karşılanmasının zorunlu olduğu ve alan dışında otopark alanı ayrılmasının mümkün olmadığı vurgulanmıştır. Ayrıca 24/7/2009 tarihli ve 27298 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Deniz Turizmi Yönetmeliği uyarınca Fenerbahçe-Kalamış Yat Limanı'nda bağlama kapasitesinin yüzde otuzu kadar otopark ayrılmasının zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Yine yapılan keşif sonucunda gözleme dayalı olarak ve dosya kapsamında yer alan fotoğraflardan etrafın tamamen yapılaşmış olduğu ve caddelerde otopark için uygun kısımların olmadığının tespit edildiği ve koruma ilkeleri açısından gerekli her türlü önlem alınmak kaydıyla alanda yer altı otoparkı yapılması yönünden de planlarda hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varıldığı belirtilmiştir.

18. Başvurucular, bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde

daha önce İDDK'nın aynı konuda ÇED raporu düzenlenmesi gerektiğinden bahisle verdiği 4/4/2019 tarihli iptal kararına vurgu yapmıştır. Bu bağlamda dava konusu edilen alanın fonksiyonunun ÇED raporu alınmasını gerektirdiğini belirterek Daire kararının bozulmasını talep etmiştir. Bununla birlikte dava konusu edilen imar planları ile halkın kıyı kullanımın engellendiğini, öngörülen yapılaşmayla kıyı silüetinin bozulacağını, hava koridorunun kesileceğini ve ekolojik dengenin bozulacağını ifade etmiştir.

19. İDDK 14/10/2020 tarihli kararlarıyla temyiz başvurusunun reddine ve Dairenin kararlarının onanmasına karar vermiştir. Gerekçede, Daire kararlarının usule ve hukuka uygun olduğunu, temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddiaların kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediğini belirtmiştir. Öte yandan İDDK'nın 4/4/2019 tarihli kararında (bkz. § 10) ÖYK'nın 17/3/2015 tarihli kararı ile onaylanan imar planlarının, ÇED raporu düzenlenmeden tesis edildiği gerekçesi ile iptaline karar verildiği hatırlatılarak bakılan davalardaki dava konusu işlemin ise imar planı revizyonu niteliğinde olduğu ve bahse konu iptal kararından bağımsız olarak değerlendirildiği vurgulanmıştır.

20. İDDK'nın 14/10/2020 tarihli kararlarında üç üyenin karşıoyu bulunmaktadır. Karşıoyun gerekçesinde öncelikle ilgili mevzuatta ÇED olumlu veya "ÇED gerekli değildir." kararının planlama aşamasından önce alınması gerektiği yönünde açık bir hükme yer verildiği kabul edilmiş olmakla birlikte yine ilgili mevzuat gereğince yat limanı projesinin ÇED sürecine tabi olduğu hususunda da taraflar arasında ihtilaf bulunmadığı vurgulanmıştır. Öte yandan proje hakkında ÇED sürecinin işletilmesi sırasında değerlendirilmesi gereken, deniz ve kıyı ekosisteminin maruz kalacağı muhtemel etkilerin, niteliği gereği imar planlarının yapımı sırasında da altlık olarak kullanılması gereken olmazsa olmaz argümanlar olduğu belirtilmiştir. ÇED sürecinin sonunda ÇED olumsuz kararı verilmesi hâlinde, bölgenin bu doğrultuda planlanmasının anlamsızlaşacağı, ÇED olumlu kararı verilmesi hâlinde ise proje tanıtım dosyasında önemsenen çevresel etkilerin en aza indirilmesinin ancak üretilen plan kararları ile sağlanabileceği ifade edilmiştir.

21. Sonuç olarak karşıoyda; herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının bulunduğu, çevreyi geliştirmenin, çevre sağlığını korumanın ve çevrenin kirlenmesini önlemenin devletin ve vatandaşların ödevi olduğu, bu ödevin Anayasa'da belirtildiği ve ilgili mevzuatta bu konudaki gerekli düzenlemelere yer verildiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda dava konusu alanın fonksiyonunun ÇED raporu gerektirmesine karşın ÇED raporu düzenlenmeden tesis edilen dava konusu imar planlarında hukuka uyarlık, aksi yöndeki Daire kararlarında ise hukuki isabet bulunmadığı belirtilmiştir.

22. Nihai kararlar 7/1/2021 ve 13/1/2021 tarihlerinde başvurucular vekiline tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

23. 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun “Amaç” kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır."

24. 2872 sayılı Kanun'un “Tanımlar” kenar başlıklı 2. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunda geçen terimlerden;

Çevre: Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde bulundukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamı,

…

Sürdürülebilir çevre: Gelecek kuşakların ihtiyaç duyacağı kaynakların varlığını ve kalitesini tehlikeye atmadan, hem bugünün hem de gelecek kuşakların çevresini oluşturan tüm çevresel değerlerin her alanda (sosyal, ekonomik, fizikî vb.) ıslahı, korunması ve geliştirilmesi sürecini,

Sürdürülebilir kalkınma: Bugünkü ve gelecek kuşakların, sağlıklı bir çevrede yaşamasını güvence altına alan çevresel, ekonomik ve sosyal hedefler arasında denge kurulması esasına dayalı kalkınma ve gelişmeyi,

…

Çevresel etki değerlendirmesi: Gerçekleştirilmesi plânlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları,

…

ifade eder.”

25. 2872 sayılı Kanun'un “Çevresel etki değerlendirilmesi” kenar başlıklı 10. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Gerçekleştirmeyi planladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlüdürler.

Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez.

Çevresel Etki Değerlendirmesine tâbi projeler ve Stratejik Çevresel Değerlendirmeye tâbi plân ve programlar ve konuya ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.”

26. 25/11/2014 tarihli ve 29186 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan mülga Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin (ÇED Yönetmeliği) “Çevresel etki değerlendirmesi başvuru dosyası, çevresel etki değerlendirmesi raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlama yükümlülüğü” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki bir projeyi gerçekleştirmeyi planlayan gerçek veya tüzel kişiler; Çevresel Etki Değerlendirmesine tabi projeleri için; ÇED Başvuru Dosyasını, ÇED Raporunu, Seçme Eleme Kriterleri uygulanacak projeler için ise Proje Tanıtım Dosyasını, Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlara hazırlatmak, ilgili makama sunulmasını sağlamak ve proje kapsamında verdikleri taahhütlere uymakla yükümlüdürler.

…

(3) Bu Yönetmeliğe tabi projeler için 'Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu' kararı veya 'Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir' kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili

teşvik, onay, izin, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez, proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez."

27. ÇED Yönetmeliği'nin “Çevresel etki değerlendirmesine tabi projeler” kenar başlıklı 7. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmeliğin;

a) Ek-1 listesinde yer alan projelere,

b) 'ÇED Gereklidir' kararı verilen projelere,

c) Kapsam dışı değerlendirilen projelere ilişkin kapasite artırımı ve/veya genişletilmesinin planlanması halinde, mevcut proje kapasitesi ve kapasite artışları toplamı ile birlikte projenin yeni kapasitesi ek-1 listesinde belirtilen eşik değer veya üzerinde olan projelere,

ÇED Raporu hazırlanması zorunludur."

28. ÇED Yönetmeliği'nin "Çevresel Etki Değerlendirmesi Uygulanacak Projeler Listesi" başlıklı Ek-1 listesinin 9. maddesinin (e) bendinde "Yat limanları" yer almaktadır.

29. 14/6/2014 tarihli ve 29030 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği'nin (Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği) "Genel Planlama Esasları" kenar başlıklı 7. maddesinin (i) bendi şöyledir:

"Planlama süreci; araştırmaların yapılması, sorunların ortaya konulması, veri ve bilgi toplama ile ilgili analiz aşaması; bilgilerin biraraya getirilmesi, birleştirilmesi ve sonuçların değerlendirilmesi ile ilgili sentez aşaması ve plan kararlarının oluşturulması aşamalarından oluşur."

30. 6/7/2011 tarihli ve 27986 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kıyı Yapı ve Tesislerinde Plânlama ve Uygulama Sürecine İlişkin Tebliğ'in (Tebliğ) "Uygulama Projeleri" kenar başlıklı 9. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Yatırımcı tarafından, onaylı uygulama imar plânı ve bu plâna uygun olarak hazırlanan kıyı kenar çizgisinin deniz tarafında yapılacak alt yapı tesislerine ait;

...

e) “ÇED Olumlu” veya “ÇED Gerekli Değildir” kararı,

...

onaylanmak üzere, ilgili bölge müdürlüğü vasıtasıyla DLHİGM’ne [Ulaştırma Bakanlığı Demiryolları, Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğü] en az (5) nüsha olarak gönderir. DLHİGM, 45 gün içinde bu projeleri inceleyerek uygun bulması hâlinde onaylar ve onay işlemini, onaylı imar plânına paralel bir vaziyet plânı eşliğinde ilgili kurumlara yazılı olarak bildirir."

31. Ayrıca ilgili hukuk için bkz. Mehmet Kurt [GK], B. No: 2013/2552, 25/2/2016, §§ 19-31; Binali Özkaradeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/4686, 1/2/2018, §§ 32, 33; Ahmet Bilgin ve diğerleri, B. No: 2015/11709, 12/12/2018, §§ 18-24; Yasemin Pelenk ve diğerleri, B. No: 2017/33865, 1/11/2023, §§ 22-29).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Anayasa Mahkemesinin 20/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru

incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucular Hatice Ayla Aydın ve Aydoğan Dülger Yönünden

33. Somut olayda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarının incelenmesi sonucunda anılan başvurucuların başvuru yaptıktan sonra vefat ettiği, vekilin 18/7/2024 tarihli dilekçeyle bahse konu başvurucular yönünden mirasçılarının başvuruya devam etmeyeceklerini bildirdiği görülmüştür.

34. Bu nedenle adı geçen başvurucular yönünden başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden herhangi birinin bulunmadığı değerlendirilmiştir (Anayasa Mahkemesinin başvurucunun bireysel başvurunun yapıldığı tarihten sonra ölmesi durumunda başvurunun incelenmesine devam edilip edilemeyeceğine ilişkin ilkeleri belirlediği karar için bkz. Elberan Vural ve diğerleri [GK], B. No: 2018/30235, 29/9/2022, §§ 38-43).

35. Açıklanan gerekçelerle anılan başvurucular yönünden başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

36. Başvurucular;

i. İstanbul'un Kadıköy ilçesinde yaşadıklarını, bahse konu imar planı ile bölge trafiğinin artış göstereceğini, park alanlarının yok olacağını ve bölge ekolojisinin tahrip edileceğini belirtmiştir.

ii. Fenerbahçe-Kalamış Yat Limanı alanının II. derece doğal sit alanı ve III. derece arkeolojik sit alanı olması nedeniyle yapılaşmanın sınırlandırılması ve arttırılmaması gereken bir konumda olduğunu, imar planları ile öngörülen yapılaşmanın altyapı, tarihî değerler ve depremsellik açısından uygun olmadığını ileri sürmüştür.

iii. Uyuşmazlık konusu imar planları ile gerek deniz gerek karar parçası içindeki inşai faaliyetlerin genişlemesinin çevreyi olumsuz yönde etkileyeceğini, bu hususların değerlendirilebilmesi için bir ÇED sürecinin işletilmediğini ve ÇED raporu alınmadığını dile getirmiştir.

iv. Bilirkişi raporunda imar planlarının yapılaşma koşulları yönünden incelenmesi sonucunda yer altında 8.100-9.300 m² büyüklüğünde bir inşaat alanı ayrılmasının 2863 sayılı Kanun'un koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamaları ilkelerine uygun olmadığı ortaya konulmuş olmasına rağmen bu hususun kararda tartışılmadığını ifade etmiştir.

v. Hiçbir şekilde sürece dâhil edilmediklerini, yargılama safahatında da yetersiz ve eksik inceleme yapılarak karar verildiğini beyan etmiştir.

vi. Bu gerekçelerle gerekçeli karar hakkı ile maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

37. Bakanlık görüşünde, başvurucuların mağdur sıfatı bulunup bulunmadığının incelenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte yargısal makamların dava konusu uyuşmazlığa ilişkin olarak iddia ve savunmaları dikkate alarak uyuşmazlığı çözüme kavuşturmak

amacıyla bilirkişi incelemesi dâhil gerekli tüm araştırmayı yaptığı, elde ettiği bilgi ve belgeler ışığında yürürlükteki mevzuatı değerlendirdiği ve verdiği kararı makul bir şekilde ve ayrıntılı olarak gerekçelendirdiği, kurulan hüküm ile olgular arasında gerekli bağlantıyı gösterecek nedenlerin açıkça belirtilerek kararın dayandığı hukuksal düzenlemeleri anlaşılabilir şekilde ortaya koyduğu belirtilmiştir. Öte yandan ilgili mevzuat uyarınca ÇED raporunun imar planından sonra uygulama projesi onayı aşamasında isteneceğinin düzenlendiği vurgulanarak kamusal makamların konuya gereken özenle yaklaştığı ve bir ihlalin olmadığ beyan edilmiştir.

38. Başvurucular; Bakanlık görüşüne karşı beyanında Kadıköy'de ikamet ettiklerini, mağdur sıfatlarının bulunduğunu, bahse konu imar planlarının çevre düzeni planına aykırı olduğunu, söz konusu alanda yapılaşma ve nüfus yoğunluğu arttırıldığı hâlde ek sosyal donatı alanı ayrılmadığını, nitekim alana ilişkin ÇED raporu bulunmadığını da belirtmiş ve önceki beyanlarını tekrar etmiştir.

2. Değerlendirme

39. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

40. Anayasa’nın “Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması” kenar başlıklı 56. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.”

41. Anayasa’nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

42. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların ihlal iddialarının mahiyeti gereği özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Binali Özkaradeniz ve diğerleri, § 46; Ahmet Bilgin ve diğerleri, § 51).

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

43. Sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı, esas itibarıyla Anayasa'nın ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanında bulunmayan Anayasa'nın 56. maddesinde düzenlenmiştir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kararında söz konusu hakkın Anayasa’nın fiziksel ve ruhsal bütünlüğün korunması ile ilgili hukuksal çıkarları ihtiva eden 17. maddesi, özel hayata ve aile hayatına saygıyı güvence altına alan 20. maddesi ve konut dokunulmazlığını düzenleyen 21. maddesi ile bağlantılı olarak ve söz konusu hükümlerde yer alan hukuksal çıkarlar üzerindeki etkisi dikkate alınarak

değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Mehmet Kurt, § 46; Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, § 43; Ahmet İsmail Onat, § 59; Fevzi Kayacan (2), B. No: 2013/2513, 21/4/2016, § 39; Ahmet Bilgin ve diğerleri, § 52).

44. Somut başvuru açısından değerlendirilmesi gereken ilk husus, başvuruya konu çevresel etkinin Anayasa'nın 20. maddesi kapsamındaki güvenceleri harekete geçirecek asgari ağırlıkta olup olmadığıdır. Bu kapsamda ilgili tesis, işletme veya sair faaliyet sonucu ortaya çıkan çevresel etkiler ile başvuruculaların özel ve aile hayatı veya konutunu kullanım hakları arasında gereğince sıkı bir bağın varlığı yeterlidir (Mehmet Kurt, § 70; Ahmet İsmail Onat, § 84; Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, § 68). Bireysel başvuru dosyasına sundukları belgelerden başvuruculaların bahse konu projenin yer aldığı bölgede ikamet ettikleri, uyuşmazlık konusu edilen imar planlarıyla düzenlenen alandaki değişikliklerin başvuruculaların sosyal hayatlarına etkileri olduğu anlaşılmıştır. Nitekim başvuruculaları yaşadıkları bu alandaki imar planları nedeniyle bölge trafiğinin artış göstereceğini, park alanlarının yok olacağını ve bölge ekolojisinin tahrip edileceğini ileri sürmüştür. Bu durumla birlikte başvuruculaların iddiaları gözönüne alındığında özel hayata saygı hakkı yönünden inceleme için gerekli olan bağın ortaya konulduğu görülmüştür. Dolayısıyla anılan projenin başvuruculaların özel hayata saygı hakkına yönelik etkisinin Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

45. Bununla birlikte vurgulamak gerekir ki çevresel meselelerle ilgili bireysel başvurularda -özellikle bireysel başvuru öncesinde ÇED sürecinin dava konusu edildiği bir yargısal safahat söz konusu ise- başvurucu sayısının fazla olması başarıya ulaşma olasılığını arttırmamaktadır. Herhangi bir çevresel faaliyet ile özel hayata saygı hakkı arasındaki yeterince sıkı bir bağın sadece bir başvurucu tarafından yeter düzeyde ortaya konulması, söz konusu bireysel başvurunun bu bağlamdaki kabul edilebilirlik kriterini sağlaması bakımından yeterli olabilecektir. Bu hususun dikkate alınması usul ekonomisinin sağlanması ve yargılamanın süratle neticelenmesi için de önemlidir (bu konuda benzer bir değerlendirme için bkz. Yasemin Pelenk ve diğerleri, § 41).

46. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

47. Devletin özel hayata saygı hakkını etkili olarak koruma ve bu hakka saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Pozitif yükümlülük ilgililerin çevresel mesele ile ilgili karar alma sürecine katılımı ile etkili idari ve yargısal yollara başvuru imkânı tanınmasını içeren usule ilişkin yükümlülüklerin yanı sıra anayasal hakların korunmasına yönelik maddi yükümlülükleri ihtiva etmektedir.

i. Genel İlkeler

48. Bu tür başvurularda devletin negatif veya pozitif yükümlülüklerinin birbirinden ayrılabilmesi oldukça güçtür. Kaldı ki söz konusu başvurularda devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri yönünden uygulanacak ilkeler çoğunlukla aynıdır (benzer yöndeki karar için bkz. Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, § 59; Binali Özkaradeniz ve diğerleri, § 54).

49. Çevresel meseleler bağlamında devletin usule ilişkin yükümlülükleri daha önce Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında ortaya konulmuştur. Buna göre muhtemel olumsuz

çevresel etkilerin önlenmesi veya en aza indirilmesi amacının gerçekleştirilebilmesi için sürece dâhil olan söz konusu tarafların menfaatlerinin titizlikle değerlendirilmesi, bu değerlendirmenin sağlıklı şekilde yapılabilmesi için de ilgili tarafların sürece etkin katılımının sağlanması gerektiği tartışmasızdır (Mehmet Kurt, §§ 61-66; Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, §§ 64, 65; Ahmet İsmail Onat, §§ 79-81; Fevzi Kayacan (2), §§ 56-61; Ahmet Bilgin ve diğerleri, § 56).

50. Anayasa'nın 48. maddesi gereğince özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine uygun yürütülmesinin sağlanması konusunda devlete düşen bazı yükümlülükler vardır (Ahmet İsmail Onat, § 99). Ayrıca devletin Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında koruyucu bir mevzuat oluşturma ödevi yanında denetleme yapma ve koruyucu fiilî tedbir ve faaliyetlerde bulunma yükümlülüğü de bulunmakta olup bu kapsamda devletin gereken tedbirleri alması gerekir. Bununla birlikte hangi tedbirlerin alınması gerektiği ve bu tedbirlerin nasıl uygulanacağı hususlarında kamu otoritelerinin geniş bir takdir yetkisi mevcuttur (Binali Özkaradeniz ve diğerleri, § 57).

51. Bu bağlamda söz konusu çevresel etki kapsamında karşı karşıya gelen menfaatler arasında adil bir dengenin tesis edilip edilmediğinin tespit edilmesi gerekir. Bu alanda kamusal makamların sahip olduğu geniş takdir yetkisi dikkate alındığında çevresel meseleler bağlamında Anayasa Mahkemesinin görevi, söz konusu çevresel rahatsızlığın nasıl sonlandırılacağı veya etkilerinin nasıl azaltılacağının bizzat belirlenmesi değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, yargısal makamlar başta olmak üzere kamusal makamların konuya gereken özenle yaklaşıp yaklaşmadıklarını ve ilgili tüm menfaatleri gözetip gözetmediklerini değerlendirmek durumundadır (Mehmet Kurt, § 78; Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, §§ 70, 71; Ahmet İsmail Onat, § 87; Fevzi Kayacan (2), §§ 66, 67; Ahmet Bilgin ve diğerleri, § 61).

52. Karmaşık çevresel sorunların ele alınıp çözümlenmesi aşamasında karar süreci, çevreye ve kişi haklarına zarar verebilecek faaliyetlerin etkilerini önceden değerlendirecek ve önleyecek şekilde tesis edilmelidir. Böylece bireysel ve kamusal menfaatler arasında adil bir denge tesis edilerek karşıt görüşlerin dile getirilmesine olanak tanıyacak gerekli etüt ve değerlendirmelerin gerçekleştirilmesi sağlanacaktır. Bu bağlamda söz konusu sürece ilişkin bilgilere erişim ve karar alma sürecine aktif katılımın yanı sıra karardan etkilenebilecek olan bireylerin karar alma sürecinde görüş ve menfaatlerinin yeterince dikkate alınmadığını dile getirebilmeleri için konuyla ilgili her türlü tasarrufa karşı yargısal başvuru hakkına sahip olmaları ve iddialarının yargısal makamlarca özenli şekilde değerlendirilmesi son derece önemlidir (Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk, § 75; Ahmet İsmail Onat, § 94; Fevzi Kayacan (2), § 71; Ahmet Bilgin ve diğerleri, § 62). Bu anlamda anılan anayasal güvenceleri gözeten bir yargılama süreci yürütülmesi ve ulaşılan sonucun konuyla ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

53. Gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde, projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları ifade edecek şekilde tanımlanan ÇED prosedürü; çevresel varlıkları korumayı amaçlayan, proje şeklindeki faaliyetler için uygulanan, muhtemel olumsuz etkileri değerlendiren ve bunların yanında faaliyet sahibi, kamu otoritesi ve halkın

karşı karşıya geldiği bir süreçtir (Mehmet Kurt, § 73; İbrahim Örs ve diğerleri, B. No: 2018/34116, 21/9/2022, § 45; Yasemin Pelenk ve diğerleri, § 62).

54. Bu bağlamda ÇED kalkınma ve ekonomik gelişme için yapılacak yatırım ve faaliyetlerin doğayı tahrip etmeden ve çevreyi kirletmeden gerçekleştirilmesinde kullanılan, karar verme sürecini etkileyen, dolayısıyla karar mercilerine kararlarını sağlıklı şekilde verebilmeleri için seçenek üreten, bu seçeneklerin olumlu ve olumsuz yönlerini saptayan bir yöntem olarak görülmektedir. ÇED ile korunmaya çalışılan temel unsur, çevre ve bu çevredeki varlıklardır (AYM, E.2013/89, K.2014/116, 3/7/2014; E.2006/99, K.2009/9, 15/1/2009; Mehmet Kurt, § 74; İbrahim Örs ve diğerleri, § 46; Yasemin Pelenk ve diğerleri, § 63).

55. Çevresel karar alma süreçlerinin karmaşık yapısı nedeniyle kamusal makamların geniş bir takdir yetkisi olduğu açıktır. Bu bağlamda söz konusu alanda bir projenin inşası ve işletilmesi hususunda kamusal makamlarca verilen kararın yerindeliğinin denetlenmesi Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla birlikte süreçte, bireyin temel hakları ile söz konusu kamusal menfaat arasında gerekli dengenin tesisine hizmet edecek güvencelerin yer alıp almadığının tespiti önemli olup belirtilen yükümlülüğün yerine getirilip getirilmediğinin tespitinde ise çevresel meseleler bağlamında söz konusu olan usul güvencelerinin gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir (Mehmet Kurt, § 75; İbrahim Örs ve diğerleri, § 47; Yasemin Pelenk ve diğerleri, § 64).

56. Başvuruculaların yargısal süreçte ve bireysel başvuruda ileri sürdüğü temel şikâyet bahse konu planlama safahatında ÇED raporunun alınmamasına daha geniş manasıyla ÇED sürecinin işletilmemesine yöneliktir. Yukarıda da ifade edildiği üzere ÇED prosedürü; çevresel varlıkları korumayı amaçlayan, proje şeklindeki faaliyetler için uygulanan, muhtemel olumsuz etkileri değerlendiren bir süreci ifade etmektedir. Hem ilgili mevzuattan hem de bu tanımdan hareketle söylenmelidir ki ÇED sürecinin uygulanabilmesi için öncelikle bir projenin varlığı gerekmektedir.

57. Bakılan başvuruya gelinen süreçte yargısal makamlar önünde dava konusu edilen işlemler ise Fenerbahçe-Kalamış Yat Limanı'nın özelleştirme kapsam ve programına alınması sonrasında hazırlanan 1/5.000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve 1/1.000ölçekliKorumaAmaçlıUygulamaİmarPlanıdır. Yani bakılmakta olan bireysel başvurudan önce bu imar planları çerçevesinde hazırlanmış bir projeye ilişkin yargısal makamlar önünde uyuşmazlık konusu edilmiş ÇED olumlu ya da "ÇED gerekli değildir." kararı olmadığı gibi bu kapsamdaki bir proje için verilmiş onay, izin, teşvik, yapı veya kullanım ruhsatı da söz konusu değildir. Başvurucular, doğrudan imar planından hareketle bir temel hakkının ihlal edildiğini ileri sürmekte ve bunu da ÇED sürecinin işletilmemesine bağlamaktadır.

58. Bu hususta yargısal makamlar tarafından ilgili mevzuat çerçevesinde bir değerlendirme yapılarak bahse konu alana ilişkin imar planlarının kabulü aşamasında ÇED olumlu kararına ihtiyaç bulunmadığı, imar planlarının onayından sonra çevresel etki değerlendirilmesine ilişkin kararların alınacağı belirtilmiştir (bkz. § 16). Nitekim ÇED Yönetmeliği'nde ve Tebliğ'de ÇED raporu hazırlanmasının ve sonrasında alınacak “ÇED olumlu veya “ÇED gerekli değildir.” kararlarının projeler için öngörüldüğü söylenmelidir (bkz. §§ 25, 30). Dolayısıyla somut olayda da muhtemel bir proje kapsamında ÇED sürecinin işletilmesinin mümkün olduğunu tekrar vurgulamak gerekmektedir.

59. Öte yandan başvurucular yaşam bölgelerinde gerçekleştirilen hayati bir proje hakkında hiçbir şekilde sürece dâhil olamadıklarından yakınmıştır. Bu noktada bakılan başvuruya

konu edilen uyuşmazlığın imar planlarına ilişkin olduğu ve başvuru konusu kapsamında yargısal makamlar önünde dava konusu edilmiş herhangi bir projenin bulunmadığını tekrar vurgulamak gerekir. Başvurucular, anılan imar planlama sürecine dâhil olamadıklarına ilişkin somut bir usuli eksiklik, bu yönde somut bir olay ortaya koymamış olmakla birlikte bahse konu imar planlarının yargısal denetiminde başvurucuların iddia ve itirazlarının karşılandığı not edilmelidir. Ayrıca söz konusu alan ve imar planları ile ilgili olarak yargısal makamlar tarafından keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmış ve bunun sonucunda hazırlanan rapor da dikkate alınarak imar planlarında hukuka aykırılık olmadığı sonucuna varılmıştır.

60. Yine bilirkişiler tarafından imar planlarının koruma ilkeleri yönünden yapılan değerlendirmesi sonucunda, yer altında yaklaşık 8.100-9.300 m² büyüklüğünde bir inşaat alanı ayrılmasının, 2863 sayılı Kanun'un koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamaları ilkesine uygun olmadığı yönündeki kanaat de Daire kararında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda Daire, koruma ilkeleri açısından gerekli her türlü önlem alınmak kaydıyla alanda yer altı otoparkı yapılması yönünden de planlarda hukuka aykırılık görmemiştir (bkz. § 17).

61. Sonuç olarak başvuruculların ve kamunun somut başvuru özelinde karşı karşıya gelen menfaatleri arasında yargısal makamlar tarafından adil bir denge kurulmadığı ve takdir hakkının sınırlarının aşıldığı sonucuna ulaşmak mümkün değildir. Bu noktada Anayasa Mahkemesinin kendi takdirini, bilimsel veriler ile bu teknik ve karmaşık alana ilişkin olarak olağan yargı mercilerinin takdiri yerine ikame etmesi düşünülemez.

62. Yukarıda yer verilen tespitler ışığında kamusal makamların olaya gereken özenle yaklaşmadıkları, olayda söz konusu olan kamusal ve bireysel menfaatleri gerektiği şekilde değerlendirmedikleri, başvuruculların özel hayata saygı hakkı bağlamında kamusal makamların pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği sonucuna varılması mümkün değildir.

63. Açıklanan gerekçelerle başvuruculların Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucular Hatice Ayla Aydın ve Aydoğan Dülger yönünden başvurunun DÜŞMESİNE,

B. Diğer başvurucular yönünden özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

REYHAN GÜRLEK

B. No: 2021/5775 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5775

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

REYHAN GÜRLEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5775)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Reyhan GÜRLEK

Vekili : Av. Mahir KIRMIZI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, usta öğretici olarak görev yapan başvurucunun öğretmenliğe atanma talebinin kırk yaşından gün almamış olma şartını sağlamadığından dolayı idarece reddedilmesi nedeniyle açılan davada hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, hukuki gerekçeden yoksun olarak karar verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının, ücret ve sosyal güvenlik haklarından mahrum kalınması nedeniyle mülkiyet hakkının ve yaş şartının aranması nedeniyle kamu hizmetine girme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Okul öncesi öğretmenliği lisans programı mezunu olan başvurucunun 2009 Şubat dönemi öğretmen atamaları için internet üzerinden yaptığı başvuru, başvuru tarihi itibarıyla kırk yaşından gün almamış olma şartını sağlamaması nedeniyle kabul edilmemiştir.

3. Başvurucu, öğretmenliğe atanma talebinin reddine yönelik işlem ile bu işlemin dayanağını oluşturan ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan 2009 Şubat Dönemi Öğretmenlik İçin Başvuru ve Atama Kılavuzu'nun (Kılavuz) 3.13. maddesinde yer alan "kırk yaşından gün almamış olmak" ibaresi ile 4/3/2006 tarihli ve 26098 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak

yürürlüğe giren Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmenlerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nin (2006 tarihli Yönetmelik) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde yer alan "kırk yaşından gün almamış olmak" ibaresinin iptali talebiyle Danıştayda dava açmıştır.

4. Danıştay Onikinci Dairesi (Daire) 22/11/2012 tarihinde 2006 tarihli Yönetmelik'in 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde yer alan "kırk yaşından gün almamış olmak" ibaresinin iptali talebi yönünden konusuz kaldığından karar verilmesine yer olmadığına, Kılavuzun 3.13. maddesinde yer alan "kırk yaşından gün almamış olmak" ibaresinin iptali talebi yönünden davanın reddine, başvurucunun öğretmenliğe atanma talebinin reddine yönelik işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde;

i. Kılavuz yönünden; idarelerin kamu yararı ve hizmet gereklerini gözeterek özel atama şartları belirleyebilecekleri, bu bağlamda yaş konusunda üst sınır belirlenmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir. Kanunda aksi bir düzenlemenin bulunmadığı vurgulanmış, öğretmenlik mesleğinin niteliği ve ihtiyaç duyduğu dinamizm dikkate alınarak ilk defa öğretmenlik mesleğine atanacaklar için "40 yaşından gün almamış olmak" şartının aranmasının hukuka uygun olduğu ifade edilmiştir.

ii. Yönetmelik yönünden; dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte olan 2006 tarihli Yönetmelik'in 6/5/2010 tarihli ve 27573 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmenlerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nin (2010 tarihli Yönetmelik) 56. maddesi ile ilga edilmesi sebebiyle davanın konusunun kalmadığı belirtilmiştir.

iii. Öğretmenliğe atanma talebinin reddine yönelik işlem yönünden ise başvurucunun ilk defa usta öğretici olarak istihdam edildiği tarih itibarıyla kırk yaşından gün almamış olma şartını taşıyıp taşımadığının araştırılarak sonucuna göre işlem tesis edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

5. Dairenin 22/11/2012 tarihli kararının iptale ilişkin kısmına karşı Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan temyiz başvurusu sonucunda Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunca (İDDK) 31/10/2013 tarihinde Daire kararı bozulmuştur. Bozma kararının gerekçesinde; okul öncesi öğretim kurumlarında hizmetin kadrolu öğretmenler ile yürütülmesinin esas olduğu, usta öğreticilerin ancak öğretmenlere yardımcı olarak görevlendirilmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan Kılavuzda öğretmenliğe atanmak için kırk yaşını doldurmamış olma şartının getirildiği, bu düzenlemeye karşı açılan davanın Daire tarafından reddedilmesi ve söz konusu kararın temyiz edilmeksizin kesinleşmesi karşısında usta öğretici olarak istihdam edilen başvurucunun kırk yaş şartını taşımadığından öğretmenliğe atamasının yapılmamasına dair işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir.

6. Daire 5/10/2017 tarihinde İDDK'nın bozma kararına uyarak öğretmenliğe atanma talebinin reddine yönelik işlem yönünden davayı reddetmiştir. Başvurucunun temyiz ve karar düzeltme başvuruları da İDDK tarafından reddedilerek anılan karar kesinleşmiştir.

7. Başvurucu nihai hükmü 8/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 19/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; yaş şartının kanunla düzenlenmesi gerektiğini, kırk yaş şartını öngören 2010 tarihli Yönetmelik'in yürürlükten kaldırıldığını ifade etmiştir. Ayrıca diğer mesleklere girmek için kırk yaşından gün almamış olma şartı aranmadığı hâlde öğretmenlik mesleği için bu şartın aranmasının ayrımcılık yasağına aykırı olduğunu, daha sonraki dönemlerde kendisi ile aynı durumda olan kişilerin atamasının yapıldığını belirterek adil yargılanma hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüş yazısında; konuyla ilgili Millî Eğitim Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğu belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığının görüşünde ise öğretmen atama ve görevlendirmelerinde yayımlanan kılavuzların başvuru sahiplerine yeterince bilgilenmelerini sağlamak amacıyla mevzuat çerçevesinde hazırlandığına değinilmiştir. Bununla birlikte yargı kararı gereğince görevine son verilen başvurucunun 19/8/2019 tarihinde öğretmenliğe yeniden atamasının yapıldığı, ancak 21/8/2019 tarihinde kendi isteği ile görevinden istifa ettiği dile getirilmiştir. Başvurucu, Millî Eğitim Bakanlığının görüşüne karşı başvuruya konu olayın kırk yaşından gün almamış olması nedeniyle atamasının yapılmaması olduğunu belirtmiştir. 2019 yılında emekliye ayrılması ve göreve başlamamış olmasının 2009 yılında öğretmenliğe atamasının yapılmaması nedeniyle uğradığı hak ihlalini ortadan kaldırmadığını vurgulamıştır. Bireysel başvuruya konu yargılama süreci lehine sonuçlansa idi parasal haklarını elde edebileceğine işaret etmiştir.

11. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

13. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda yargı mercilerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

14. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi, çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik

nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin yargı mercilerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, yargı mercilerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149).

15. Somut olayda usta öğretici olarak görev yapan başvurucunun öğretmen olarak atanma talebi yaş şartını taşımadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucu, talebinin reddedilmesi üzerine iptal davası açmıştır. Daire davayı kabul etmiş, ancak İDDK, Kılavuza karşı açılan davanın reddedilerek kesinleşmesi üzerine başvurucunun kırk yaşından gün almamış olma şartını sağlamadığı gerekçesiyle bozma kararı vermiştir. Söz konusu karar üzerine dosya kendisine gelen Daire de aynı gerekçeyle davanın reddine hükmetmiştir.

16. Belirli bir kadroya atanma şartlarının neler olduğunu değerlendirmek ve bu şartların sağlanıp sağlanmadığını tespit etmek hukuk kurallarını öncelikle yorumlama yetkisini haiz olan yargı mercilerinin yetkisindedir. Anayasa Mahkemesinin görevi yargı mercilerinin yorumlarının açıkça keyfî veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemekten ibarettir.

17. Öğretmenliğe atanabilmek için kanunla belirlenen genel şartların yanı sıra 2010 tarihli Yönetmelik'te belirtilen özel şartların da sağlanması gerektiği açıktır. Anılan Yönetmelik ile Bakanlığa şartları belirleme hususunda verilen yetki doğrultusunda hazırlanan Kılavuz'da da öngörülen yaş şartının Danıştay tarafından hukuka aykırı görülmediği anlaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle Millî Eğitim Bakanlığına verilen yetki çerçevesinde getirilen bu şartın iptali talebiyle açılan davanın reddi yolunda verilen Daire kararı temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir. Buna göre Dairenin, İDDK kararına atfen başvurucunun öğretmenliğe atanmada kırk yaş şartını sağlamadığı yolundaki değerlendirmesinin hukuk kurallarının somut olaya uygulanmasına yönelik olup bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir unsur içermediği görülmüştür (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Çiler Yılmaz, B. No: 2019/12413, 19/12/2023, § 24).

18. Dolayısıyla başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, Daire kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, Daire kararının gerekçesinin hukuki olmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

22. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, yargı merciinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57).

23. Somut olayda, hem Daire hem de İDDK tarafından başvurucunun iddia ve itirazları ile tüm dosya kapsamı dikkate alınarak hukukun genel ilkeleri ve ilgili mevzuat yorumlanmak suretiyle davanın reddine karar verildiği görülmektedir. Dolayısıyla Daire ve İDDK kararlarında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, kamu hizmetine girme hakkının engellenmesi suretiyle mali ve sosyal haklarını elde edemediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31). Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir. Meşru beklenti somut nitelikte olan ve bir kanun hükmüne veya yargısal içtihada dayalı beklentidir. Meşru beklentinin somut olayda gerçekleştiğinin ispatı başvurucu üzerindedir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, B. No: 2012/636, 15/4/2014, § 37; Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28).

27. Başvuruya konu olayda başvurucunun öğretmenliğe atanma talebinin reddine yönelik işleme karşı açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle kesinleşmiş bir mahkeme hükmüne dayalı alacağın varlığından söz edilemeyecektir. Diğer taraftan başvurucu atanma talebinin ve buna bağlı maddi hakların elde edilmesine yönelik somut bir temele dayalı meşru bir

beklentiye sebep olacak bir kanun hükmü veya yerleşik bir yargısal içtihadın varlığını da ortaya koyamamıştır. Dolayısıyla başvurucuya ait mülk veya meşru bir beklenti bulunmamaktadır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Kamu Hizmetine Girme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucu, kırk yaşından gün almamış olma şartının görevin gerektirdiği nitelikler arasında bulunmadığını belirterek kamu hizmetine girme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

31. Bireyin kamu hizmetine girme hakkı Anayasa'nın 70. maddesinde güvence altına alınmış olmakla birlikte Sözleşme'de düzenlenen haklardan değildir. Dolayısıyla başvurucunun başvuru formunda ifade ettiği şekliyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü kamu hizmetine girme hakkı, Anayasa ve Sözleşme ile Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin ortak koruma alanına girmemektedir (benzer yönde bkz. İbrahim Kınık, B. No: 2014/17803, 13/9/2017, §§ 39, 40; İbrahim Aydın, B. No: 2018/26753, 15/5/2020, §§ 15, 16).

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Kamu hizmetine girme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM GÜLEÇ

B. No: 2021/18561 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18561

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM GÜLEÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/18561)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : İbrahim GÜLEÇ

Vekili : Av. Aydın ATALAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 23/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 21/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Ne var ki Anayasa Mahkemesi yapılan kanun değişikliğini iptal etmiştir. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 2. Asliye Ticaret Mahkemesine (E. 2020/233, K. 2020/351) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.G.

B. No: 2021/21640 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/21640

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.G. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/21640)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : S.G.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, gözaltında tutulan şüpheliye karşı fiziki güç kullanılması ve bu olay hakkında ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla hakkında yürütülen bir ceza soruşturması kapsamında 2/8/2016-3/8/2016 tarihleri arasında gözaltında tutulmuş; ifadesinin alınması sonrasında serbest bırakılmıştır. Başvurucu hakkında düzenlenen 2/8/2016 tarihli adli muayene raporunda başvurucunun vücudunda darp ve cebir izine rastlanmadığı, 3/8/2016 tarihli adli muayene raporunda ise darp ve cebir izine rastlanmadığı fakat (çelişki yaratacak şekilde) yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilebilir olduğundan bahsedilmiştir. 10/8/2016 tarihinde düzenlenen bir rapora göre psikiyatri kliğine müracaat eden başvurucuda anksiyete bozukluğu mevcuttur. Başvurucu hakkında düzenlenen 27/2/2017 tarihli adli tıp raporunda yumuşak doku lezyonuna ve hafif anksiyeteye rastlandığı belirtilmiştir.

3. Başvurucu 4/8/2016 tarihinde, gözaltında tutulurken uğradığını iddia ettiği kötü muamele nedeniyle savcılığa suç duyurusunda bulunmuştur. İddiasına göre başvurucu, gözaltına alındığı sırada polis memuru tarafından göğsüne dirsek atılmış; akabinde darp raporu aldığı için gözaltında tutulduğu sürede polis memurları kendisini birlikte gözaltına alındığı kişilerden farklı bir yere götürmüş, burada tehdit ve hakarete uğramış ve birkaç tokat yemiştir. Başvurucu, tehdit ve hakarete uğradığına dair tanıkları olduğunu beyan etmiştir. Ayrıca başvurucu 3/8/2016 tarihli adli muayene raporuna ve 10/8/2016 tarihli psikiyatri kliğinindeki teşhise dayanarak fiziksel şiddet gördüğünün sabit olduğunu belirtmiştir.

4. Başvurucunun suç duyurusu üzerine Cumhuriyet Başsavcılığı konuyla ilgili ceza soruşturması başlatıp kolluktan gerekli tahkikatı yapmasını istemiştir. Soruşturma kapsamında olayda fiziksel şiddet uyguladığı ileri sürülen polis memurunun, başvurucunun tanık olarak gösterdiği kişilerin ve 3/8/2016 tarihli adli muayene raporunu düzenleyen doktorun ifadesi alınmıştır.

5. Başvurucunun tanık gösterdiği E.Ç., M.S. ve M.R.A. benzer yöndeki ifadelerinde şüpheli polis memurlarının başvurucuya yönelik fiziksel şiddetine tanık olduklarını, "Hangi suçtan gözaltında olduğunuzu bilmiyor musun, teröristsiniz, burası Asayiş Şube değil, KOM Şube." dediklerini, gözaltındayken başvurucu ile F.yi yanlarından alarak başka bir yere götürdüklerini, bu esnada sesler duyduklarını, başvurucunun yanlarına döndüğünde kemerinin ve ayakkabısının elinde olduğunu, yüzünün kızardığını gördüklerini belirtmiştir. Tanıklar E.G.K. ve G.K. ise gözaltı sürecinin başında başvurucunun göğsüne vurulmasının söz konusu olmadığını beyan etmiştir.

6. Şüpheli olarak ifadesi alınan A.S.Y. ifadesinde başvurucu ile birlikte gözaltına alınan birinin elinde tespih salladığını, gözaltındaki bu kişiye bunu yapmamasını söylediğini, başvurucunun araya girmesi üzerine ona karışmamasını söylediğini, başvurucuya karşı herhangi bir tehdidi, hakareti veya fiziksel şiddeti olmadığını, başvurucunun kendi lehine delil üretmek amacıyla suç duyurusunda bulunduğunu söylemiştir.

7. Yine başvurucu hakkındaki 3/8/2016 tarihli adli muayene raporunu düzenleyen Dr. B.Ş. ifadesinde; başvurucuda herhangi bir darp ve cebir izine rastlamadığını, gördüğü eğitimde hocalarının basit tıbbi müdahale ile giderilip giderilemeyeceği hususunun adli muayene raporlarında yazılması gerektiğine ilişkin öğretileri sebebiyle rapora "Basit tıbbi müdahale ile giderilebilir." yazdığını belirtmiştir.

8. Başsavcılık, polis merkezindeki kamera kayıtları üzerinde inceleme yaptırmıştır. Bilirkişi raporuna göre kameraların incelenmesi neticesinde başvurucu saat 10.06'dakoridorun sonuna polis refakatinde götürülmüş, saat 10.43'te geri getirilmiştir. Bu dışında görüntülere yansıyan bir durum yoktur.

9. Toplanan bu deliller neticesinde Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun kendisine işkence edilip küfredildiğine ilişkin olarak aynı kapsamda soruşturmaya tabi tutulan kişilerin beyanı ile kendi beyanı dışında delil bulunmadığı, ortaya çıkan anksiyete bozukluğunun başvurucunun gözaltına alınması sebebiyle gerçekleşmiş olabileceği, yaralanmasına ilişkin olarak her ne kadar adli tıp raporunda yumuşak doku lezyonuna rastlandığı belirtilmiş ise de dayanak raporlarda böyle bir durumun olmadığının sabit olduğu, ifadesi alınan doktorun da bu durumu destekler nitelikte beyanda bulunduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına 26/11/2018 tarihinde karar vermiştir. Başvurucunun karara yönelik itirazı Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiştir.

10. Karar başvurucuya 8/4/2021 tebliğ edilmiş, başvurucu 28/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, fiziki ve sözlü şiddet görmesinden, tanık anlatımlarına, kamera görüntülerine ve adli raporlara rağmen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesinden, soruşturmanın makul bir sürede tamamlanmamasından yakınmıştır. Bu iddiası bağlamında başvurucu, gözaltı sürecinde kendisine "Sen terör şüphelisisin, teröristsin." denerek onur ve şerefinin zedelendiğini de ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ekimozların ne şekilde oluştuğunu gösterebilecek nesnel bir delil unsuru bulunmadığı, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda başvurucu hakkında düzenlenen adli raporların bir bütün olarak ele alındığı ve usul yükümlüğüne ait gereklerin özenle yerine getirildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ihlal iddialarını yinelemiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmektedir. Kesin gerekli olduğu hâllerde bile güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

15. Gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada bir yaralanma olayı meydana gelmiş ise bu olaya ilişkin olarak tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlara aittir (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Bunun sebebi bu tür olaylarda gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgilerin çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

16. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S. D.,§§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

17. Somut olayda, başvurucu, hakkındaki adli muayene raporlarının fiziksel şiddete

uğradığını gösterdiğini belirtmiştir. Ancak başvurucunun dayanak yaptığı adli muayene raporlarında herhangi bir darp veya cebir izine rastlanmadığının belirtildiği, başvurucu hakkında düzenlenen kati raporun anılan raporlar esas alınarak düzenlendiği, adli tıp raporunda hatalı değerlendirme yapıldığının Başsavcılık tarafından ortaya konulduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan tanık beyanları arasında çelişkiler olduğunun da ifade edilmesi gerekir. Bazı tanıklar başvurucuya gözaltı sürecinin başında şiddet uygulanmadığını belirtmiştir. Her ne kadar bazı tanıklar tokat atılma sesi duyduklarını belirtmişse de söz konusu fiilin başvurucuya karşı işlendiğine ilişkin görgüye rastlanmamıştır. Başsavcılık başvurucuyla birlikte gözaltında tutulan kişileri dinlemiş; şüphelilerin ifadesini almış; başvurucunun psikolojik durumuyla ilgili raporu ve ifadeleri alınan tanıkların beyanlarının güvenirliğini değerlendirerek bir sonucuna varmıştır. Anayasa Mahkemesinin ilgili soruşturma ve yargılama makamlarının yerine doğrudan geçecek şekilde delillerin değerlendirmesini yapmasının veya yürütülmesi gerekli olan soruşturma işlemlerini belirlemesinin söz konusu olamayacağı belirtilmelidir. Başka bir ifadeyle Anayasa Mahkemesinin görevi, bu makamların maddi olaylara ilişkin yaptıkları değerlendirmenin yerine kendi değerlendirmesini koymak değildir (Hıdır Öztürk ve Dilif Öztürk, B. No: 2013/7832, 21/4/2016, § 185). Bu konuda asıl sorumlu ve yetkili olanlar, ilk elden olayları inceleyen yetkili adli ve idari mercilerdir. Bunun aksine bir durum, ancak olaya ilişkin kesin ikna edici nitelikte bulguların varlığı hâlinde söz konusu olabilir. Kesin, ikna edici bulgular olmadığından kötü muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmemiştir.

18. Diğer yandan başvuruya konu iddiaya yönelik soruşturmada Başsavcılık, başvurucunun gösterdiği delillerin tamamını dikkate almış; gerekli ifadelere başvurmuştur. Başvurucu ile birlikte gözaltına alınanları tanık olarak dinlemiş, şüphelilerin ifadelerini almıştır. Kamera kayıtları üzerinde inceleme yaptırmış ve bir sonuca varılmıştır. Başvurucunun gösterdiği tanıklar ile değerlendirilen delillerin temini dikkate alındığında soruşturmanın makul bir sürede neticelenmediğini söylemek de olanaksızdır. Başvurucunun, kendisine tehdit ve hakarette bulunulduğuna dair iddiasını kanıtlayacak herhangi bir delile dayanmadığı anlaşıldığından bu konudaki iddiasının da soyut iddiadan öteye geçememiştir. Bu kapsamda soruşturmanın gerekli sürat ve özenle yürütülmediğini ortaya koyacak bir bulgunun olmadığı belirtilmelidir. Dolayısıyla kötü muamele yasağının usul boyutu ihlal edilmemiştir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamışlarıdır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR'ın KARŞIOYLARI ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım

talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 20/11/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, gözaltında tutulan şüpheliye karşı fiziki güç kullanılması ve bu olay hakkında ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Mahkememizce başvuruda kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmiş olup aşağıda açıklanan sebeplerle çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

3. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla hakkında yürütülen bir ceza soruşturması kapsamında 2/8/2016-3/8/2016 tarihleri arasında gözaltında tutulmuş; daha sonra serbest bırakılmıştır.

4. Başvurucu hakkında düzenlenen 2/8/2016 tarihli adli muayene raporunda başvurucunun vücudunda darp ve cebir izine rastlanmadığı belirtilmiş, 3/8/2016 tarihli adli muayene raporunda da aynı bulgu tekrar edilmiştir. Bu tespite rağmen 3/8/2016 tarihli raporda bir yaralanmadan ve bunun basit tıbbi müdahale ile giderilebilir olduğuna dair bir bilgiye raporda yer verilmiştir.

5. 10/8/2016 tarihinde düzenlenen bir rapora göre başvurucuya anksiyete bozukluğu teşhisi konmuştur. 27/2/2017 tarihli adli tıp raporunda yumuşak doku lezyonu ve hafif anksiyeteye rastlandığı ifade edilmiştir.

6. Başvurucu, gözaltına alındığı sırada bir polis memurunun göğsüne dirsek attığını, akabinde darp raporu aldığı için gözaltında tutulduğu sürede polis memurlarının kendisini birlikte gözaltına alındığı kişilerden farklı bir yere götürdüğünü iddia ederek tehdit ve hakarete uğradığını ve kendisine birkaç tokat atıldığını öne sürmüştür.

7. Başvurucu, tehdit ve hakarete uğradığına dair tanıkları olduğunu beyan etmiştir. Ayrıca başvurucu 3/8/2016 tarihli adli muayene raporuna ve 10/8/2016 tarihli psikiyatri kliniğindeki teşhise dayanarak fiziksel şiddet gördüğünün sabit olduğunu belirtmiştir.

8. Başvurucunun tanık gösterdiği E.Ç., M.S. ve M.R.A. benzer yöndeki ifadelerinde şüpheli polis memurlarının başvurucuya yönelik fiziksel şiddetine tanık olduklarını gözaltındayken başvurucu ile diğer bir şahsı yanlarından alarak başka bir yere götürdüklerini, bu esnada sesler duyduklarını, başvurucunun yanlarına döndüğünde kemerinin ve ayakkabısının elinde olduğunu, yüzünün kızardığını gördüklerini belirtmiştir. Tanıklar E.G.K. ve G.K. ise gözaltı sürecinin başında başvurucunun göğsüne vurulmasının söz konusu olmadığını beyan etmiştir.

9. Polis merkezindeki kamera kayıtları üzerinde yapılan incelemede başvurucu saat 10.06'da koridorun sonuna polis refakatinde götürülmüş, saat 10.43'te geri getirilmiştir. Bu süre 37 dakika olup, bu süreye ait kamera kaydı yoktur. Bu tespit tanıkların “başvurucu ile diğer bir şahsı yanlarından alarak başka bir yere götürdüklerini, bu esnada sesler duyduklarını, başvurucunun yanlarına döndüğünde kemerinin ve ayakkabısının elinde olduğunu, yüzünün kızardığını gördüklerini” dair beyanlarıyla örtüşmekte olup başvurucunun bu süre içinde nereye niçin götürüldüğüne dair bir değerlendirme yapılmamıştır.

10. Darp ve cebir izi olmadığını belirten 3/8/2016 tarihli raporda yaralanma ve bunun basit

tıbbi müdahale ile giderilebilir olduğundan bahsedilmesi izah edilmesi gereken önemli bir çelişkiye işaret etmektedir. Bu adli muayene raporunu düzenleyen doktorun rapordaki çelişkiyi gördüğü eğitimde hocalarının basit tıbbi müdahale ile giderilip giderilemeyeceği hususunun adli muayene raporlarında yazılması gerektiğine ilişkin öğretileri üzerinden açıklaması tatmin edici olmadığı gibi hayatın olağan akışına da uymamaktadır. Darp ve cebir izi yoksa neden basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek bir yaralanmadan söz konusu raporda bahsedilmektedir? Adli muayene raporunun açık ve net olması gerekirken, kendi içinde çelişki barındırması gerçeğe ulaşmayı zorlaştıracaktır.

11. Soruşturma ve yargılama makamları ifadesine başvurdukları doktorun 3/8/2016 tarihli rapordaki darp ve cebir izi olmadığı tespiti ile basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek bir yaralanmadan bahsetmesi arasındaki tutarsızlığı araştırmamış ilgili doktorun beyanına itibar etmekle yetinmişlerdir. Halbuki soruşturma ve yargılama makamlarının bu çelişkili hususu ilgili ve yeterli bir gerekçeyle izah etmeleri ve bu doğrultuda. Türkiye'deki tıp eğitiminde adli muayene raporlarına basit tıbbi müdahale ile giderilip giderilemeyeceği hususunun yazılması gerektiğine dair bir öğreti bulunup bulunmadığını araştırmaları gerekirken bu yapılmamıştır.

12. 3/8/2016 tarihli rapordaki göz ardı edilemeyecek önemdeki çelişki, bazı tanık beyanları ve 27/2/2017 tarihli adli tıp raporunda belirtilen başvurucuda yumuşak doku lezyonuna ve hafif anksiyeteye rastlandığı bulgularını dikkate aldığımızda soruşturma ve yargılama makamlarının usul yükümlüğüne ait gerekleri makul özenle yerine getirdiğini söylemek mümkün gözükmemektedir.

13. Bireysel başvuru yolunda Anayasa Mahkemesinin ilgili soruşturma ve yargılama makamlarının yerine doğrudan geçecek şekilde delillerin değerlendirmesini yapması, bu makamların maddi olaylara ilişkin yaptıkları değerlendirmenin yerine kendi değerlendirmesini koyması söz konusu olmamakla beraber somut olaya ilişkin ikna edici bulguların varlığı hâlinde Anayasa Mahkemesi bireysel başvurunun amacına uygun şekilde devreye girmesi mahkemenin ilgili soruşturma ve yargılama makamlarının yerine doğrudan geçtiği anlamına gelmez.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul ve maddi boyutlarının ihlal edildiği düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmıyoruz.

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

KADİR ÇITAK

B. No: 2021/23590 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23590

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KADİR ÇITAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23590)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportörler : Zehra GAYRETLİ

Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Kadir ÇITAK

Vekili : Av. Bülent DİKEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1983 doğumlu olan başvurucu, bireysel başvuruya konu olayın geçtiği tarihte Şanlıurfa'nın Siverek ilçesindeki bir ilkokulda öğretmen ve müdür vekili olarak görev yapmaktadır. Aynı okulda görev yapan bazı öğretmenler, başvurucunun 7/3/2016 ile 29/3/2016 tarihleri arasında okula gelmediği hâlde resmî evrak niteliğindeki ek ders ücretine ilişkin ders ve kurs defterlerini anılan tarih aralığında ders vermiş gibi doldurarak ek ders ücreti aldığı yönünde idari birime şikâyette bulunmuştur. Şikâyet üzerine olayla ilgili idari tahkikat süreci başlatılarak muhakkik görevlendirilmiştir. Gerekli yasal sürecin tamamlanması ve soruşturma izni verilmesi üzerine Siverek Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında kamu görevlisinin resmî belgede sahtecilik, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçlarından soruşturma başlatmıştır.

3. Başvurucu; soruşturma kapsamında alınan ifadelerinde bahsi geçen defterleri sehven doldurduğunu, durumu fark edince doldurduğu yerlerin üzerini tek çizgi ile çizmek suretiyle düzelttiğini ve kurum zararını ödediğini ileri sürmüştür. Soruşturma kapsamında beyanına başvurulan tanık H.A. başvurucunun 7/3/2016 tarihinde babalık izni kullanarak yaklaşık üç hafta kadar okula gelmediğini, görevine fiilen başladığı 29/3/2016 tarihinde ders defterlerinin kendisine ilişkin kısmını doldurduğunu ancak izinli olduğu günlere ait kısımları da doldurduğunu fark etmesi üzerine buralara tek çizgi çekerek düzelttiğini ifade etmiştir. Tanık H.A. beyanının devamında başvurucunun defterleri sehven doldurduğunun anlaşılması üzerine aynı gün tutanak tuttuklarını, bu tutanağı başvurucu ve öğretmen M.T.nin de imzaladığını, başvurucunun izinde olduğu günleri dikkate alarak bu günlere ilişkin ödemenin nisan ayı ek ders ödemelerinden kesileceğini bu tutanakta açıkça belirttiklerini ifade etmiştir.

4. Soruşturmanın tamamlanmasının ardından Başsavcılık, başvurucunun anılan suçlardan cezalandırılması talebiyle kamu davası açmış; iddianamede başvurucunun 7/3/2016 ile 29/3/2016 tarihleri arasında okulda olmadığı hâlde bu tarih aralığında kendisini okula gelmiş gibi göstermek suretiyle resmî defterleri usulsüz şekilde doldurduğunu ve böylece haksız kazanç elde ettiğini ifade etmiştir.

5. Siverek Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülen davanın duruşması yedi celsede tamamlanmıştır. Başvurucu, duruşmanın birinci celsesinde yaptığı savunmasında eşinin 7/3/2016 tarihinde doğum yapması nedeniyle on gün babalık izni kullandığını, babalık izninin bittiği 17/3/2016 tarihinden 28/3/2016 tarihine kadar da okulda olmadığını belirtmiştir. Savunmasının devamında okulda fiilen çalıştığı son bir sene içinde beden eğitimi ve sosyal bilgiler dersleri verdiği hâlde bu derslere ilişkin defterleri doldurmadığını, herhangi bir denetimde sorun yaşanmaması için işbaşı yaptığı 29/3/2016 tarihinde defterlerin tamamını doldurduğunu ancak babalık izninde olduğu günleri de ders vermiş gibi sehven imzaladığını fark ettiğini, hatasını fark edince bu kısımları tek çizgi çekmek suretiyle düzelttiğini ileri sürmüştür. Ayrıca ek ders ücretinden haberi olmadığını, Müdür Yardımcısı H.A.nın kendisine bilgisi dışında ek ders yazdığını, bunu fark edince tutanak tuttuğunu, H.A.nın hatasından kendisinin sorumlu tutulamayacağını, suçlamayı kabul etmediğini belirtmiştir.

6. Mahkeme, başvurucu hakkında şikâyet dilekçesi veren H.K., A.B., H.E.A., R.A. ve K.S. isimli öğretmenleri tanık olarak dinlemiştir. Tanıklar beyanlarında özetle şikâyet dilekçelerini tekrar ettiklerini, bu bağlamda başvurucunun yaklaşık üç hafta okula gelmediği hâlde okula gelmiş gibi defterleri doldurarak ek ders ücreti aldığını, ayrıca babalık izni kullandığı döneme ait izin raporunu da idareye sunmadığını öğrendiklerini ifade etmiştir.

7. Mahkeme, duruşmanın ikinci celsesinde tanık H.A.nın beyanına başvurmuştur. Tanık H.A. beyanında soruşturma aşamasında verdiği beyanı tekrar ederek ders defterlerinin ilgili kısmını başvurucunun sehven doldurması üzerine bu kısımları tek çizgi çizmek suretiyle yine düzelttiğini belirtmiştir. Tanık H.A. beyanının devamında herhangi bir aya ait ek ders ücretlerinin o ay tamamlanmadan evvel tahakkuk ettirildiğini, bir yanlışlık yapılırsa bunun takip eden aydan kesinti yapılmak suretiyle bu yanlışlığın düzeltildiğini ifade etmiştir.

8. Adli emanette bulunan uyuşmazlığa konu defterler Mahkemece duruşmanın üçüncü celsesinde incelenmiş ve bu incelemeye ilişkin gözlem, Duruşma Tutanağı'na detaylı şekilde aktarılmıştır. Buna göre suça konu edilen bazı defterlerin beden eğitimi dersine ilişkin sütunlarının 7/3/2016 ile 29/3/2016 tarihleri arasındaki kısımlarının doldurulduğu ve

doldurulan bölümlerin bir kısmının üzeri çizildiği hâlde bazı tarihlerde herhangi bir çizgi bulunmadığı ifade edilmiştir. Aynı celsede iddia makamı esas hakkındaki mütalaasını sunmuştur.

9. Duruşmanın dördüncü celsesinde esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma yapan başvurucu ek ders ödemelerinin ders ve kurs defterleri dikkate alınarak yapılmadığını, ek derslerin her ayın 22. ve 23. günleri sistem üzerinden aylık olarak bildirildiğini, ayın sonuna kadar kalan bir haftalık sürede ilgili öğretmen tarafından ek ders verilmediği takdirde yapılan ödemenin takip eden ayın ödemesinden mahsup edildiğini, her öğretmen açısından ek ders ödemelerinde zaman zaman hatalar yapıldığını, bu hataların mahsup etme yöntemiyle giderildiğini, kendisinin de bu şekilde bir hata yaptığını belirterek suçlamayı reddetmiştir.

10. Tutanakta imzası bulunan tanık M.T. duruşmanın beşinci celsesinde Mahkemece dinlenmiştir. M.T. beyanında özetle her ayın son haftası içinde ek ders ücret talebinin ilgili birime iletildiğini ancak bu bir haftalık süre içinde ilgili öğretmen tarafından herhangi bir şekilde ders verilmemiş ise bir sonraki ay kesinti yapıldığını, ilgili mevzuata uygun olmasa da uygulamanın bu şekilde geliştiğini ifade etmiştir.

11. Duruşmanın tamamlanmasının ardından Mahkeme hükmü açıklayarak başvurucunun resmî belgeyi sahte olarak zincirleme şekilde düzenleme suçundan 3 yıl 1 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiş; gerekçeli kararda başvurucunun fiilen okulda bulunmadığı 7/3/2016 ile 29/3/2016 tarihleri arasına tekabül eden ders ve kurs belgelerinin ilgili kısımlarını doldurduğunun sabit olduğunu, yaklaşık 22 günlük ek ders gününün yanlış doldurulduğuna ilişkin savunmanın hayatın olağan akışına uygun olmadığını vurgulamıştır.

12. Başvurucu, resmî belgeyi sahte olarak düzenleme suçundan kurulan hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu, gerekçeli istinaf dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra ek derslerin tespiti ve bunlara ilişkin ödemelerin belirlenmesi noktasında sınıf defterlerinin herhangi bir bağlayıcılığı olmadığını zira ek ders bilgilerinin Kamu Bilişim Sistemi (KBS) üzerinden girişinin yapıldığını, buna göre ders defterlerini usulsüz bir şekilde doldurmak suretiyle herhangi bir kazanç elde etmesinin söz konusu olmadığını, dolayısıyla suç unsurlarının olayda mevcut olmadığını ileri sürerek bozma talebinde bulunmuştur.

13. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 15. Ceza Dairesi (Daire) 20/11/2020 tarihinde istinaf talebinin esastan reddine karar vermiştir. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı "sanığın işlediği resmi belgede sahtecilik suçunun arasına zaman aralığı girip girmediğinin net olarak belli olmadığı, sanığın farklı günlere ait ders defterlerini aynı anda mı ayrı ayrı günlerde mi işlediğinin dosya kapsamından anlaşılmadığı[nı]" belirterek zincirleme suç hükümlerine ilişkin şartların olayda mevcut olmadığı gerekçesiyle karara itiraz etmiştir. Daire, itirazı kabul ederek 20/11/2020 tarihli kararın kaldırılmasına karar vermiştir.

14. Daire tarafından yeniden yapılan inceleme sonucunda zincirleme suça ilişkin hükümlerin uygulanma olanağının bulunmadığı gerekçesiyle hükmün bozulmasına, bu husus yeniden yargılamayı gerektirmediğinden resmî belgede sahtecilik suçundan kurulan hüküm fıkrasından "3 yıl 1 ay 15 gün ibaresinin çıkarılarak yerine 2 yıl 6 ay" ibaresinin yazılmasına ve sonuç olarak hükmün düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine 1/3/2021 tarihinde karar verilmiştir. Daire kararında tanık H.A.nın 28/3/2016 tarihinde düzenleyerek aynı gün idareye teslim ettiği 2016 yılı Mart ayına ilişkin fazla çalışma ücret bordrosunda başvurucu yönünden mart ayının tamamında işe gelmiş gibi ek ders ücreti tahakkuk

ettirdiğinin, 29/3/2016 tarihinde okula gelen başvurucunun da 7/3/2016 ile 29/3/2016 tarihleri arasında okula gelmiş gibi ek ders ve kurs defterlerinin boş yerlerini doldurduğunun sabit olduğunu vurgulamıştır. Kararın devamında Daire, durumun bir kısım öğretmence fark edilmesi üzerine başvurucu ve tanık H.A.nın 29/3/2016 tarihli bir tutanak düzenleyerek başvurucunun babalık izni kullandığı döneme ilişkin bir yanlışlık yapıldığını belirttiklerini, bu yanlışlığa ilişkin olarak 12 iş gününe denk gelen ödemenin nisan ayı ek ders ödemelerinden kesileceğini tutanağa bağladıklarını ancak başvurucunun okula gelmediği mart ayının diğer günlerine ilişkin herhangi bir tutanak tanzim edilmediğini ifade etmiştir. Buna göre Daire, başvurucunun okula gelmediği hâlde gelmiş gibi ek ders ve kurs defterlerini doldurup imzalaması nedeniyle resmî belgede sahtecilik suçundan cezalandırılmasında herhangi bir isabetsizlik görülmediği sonucuna ulaşmıştır.

15. Başvurucu 15/3/2021 tarihinde nihai kararı öğrendiğini beyan ederek 13/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Başvurucu; okula gelmediği hâlde gelmiş gibi ek ders ve kurs defterlerini doldurup imzalaması eylemini sehven gerçekleştirdiğine, defter doldurmanın ötesinde ek ders ücretlerinin ödenmesine dair işlemlerin dijital sistem üzerinden yapılması gerektiğine ve hata sonucu oluşan zararı giderdiğine yönelik esasa etkili itirazlarının yargılama makamları tarafından dikkate alınmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının belirlenmesinin gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

18. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

21. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun fiilen okulda bulunmadığı 7/3/2016 ile 29/3/2016 tarihleri arasına tekabül eden ders ve kurs belgelerinin ilgili kısımlarını doldurduğunun sabit olduğunu, yaklaşık 22 günlük ek ders gününün yanlış doldurulduğuna ilişkin savunmanın hayatın olağan akışına uygun olmadığını değerlendirmiştir (bkz. § 11). Daire ise

durumun bir kısım öğretmence fark edilmesi üzerine başvurucu ve tanık H.A.nın 29/3/2016 tarihli bir tutanak düzenleyerek başvurucunun babalık izni kullandığı döneme ilişkin bir yanlışlık yapıldığını belirttiklerini, bu yanlışlığa ilişkin olarak 12 iş gününe denk gelen ödemenin nisan ayı ek ders ödemelerinden kesileceğini tutanağa bağladıklarını ancak başvurucunun okula gelmediği mart ayının diğer günlerine ilişkin herhangi bir tutanak tanzim edilmediğini belirttikten sonra başvurucunun okula gelmediği hâlde gelmiş gibi ek ders ve kurs defterlerini doldurup imzalamak suretiyle atılı suçu işlediğinin sabit olduğunu belirtmiştir (bkz. § 14).

22. Başvurucu ise yargılamanın tüm aşamalarında söz konusu defterleri kasten gerçeğe aykırı şekilde doldurduğu iddiasına itiraz etmiştir. Bu bağlamda başvurucu; okulda fiilen çalıştığı son bir sene içinde beden eğitimi ve sosyal bilgiler dersleri verdiği hâlde bu derslere ilişkin defterleri doldurmadığını, herhangi bir denetimde sorun yaşanmaması için işbaşı yaptığı 29/3/2016 tarihinde defterlerin tamamını doldurduğunu, ancak babalık izninde olduğu günleri de ders vermiş gibi sehven imzaladığını fark edip bu kısımları tek çizgi çekmek suretiyle düzelttiğini ve kurum zararını da ödediğini ileri sürmüştür. Diğer yandan başvurucu, Müdür Yardımcısı H.A.nın kendisine bilgisi dışında ek ders yazdığını, H.A.nın hatasından kendisinin sorumlu tutulamayacağını, ayrıca sınıf defterlerinin herhangi bir bağlayıcılığının bulunmadığını, zira ek ders bilgilerinin KBS üzerinden girişinin yapıldığını, buna göre ders defterlerini usulsüz bir şekilde doldurmak suretiyle herhangi bir kazanç elde etmesinin söz konusu olmadığını savunmuştur (bkz. §§ 5, 12).

23. Mahkeme ve Daire; kararlarında başvurucunun okula gelmediği günlerde ek ders ve kurs defterlerini doldurmak suretiyle atılı suçu işlediğini kabul etmişse de başvurucunun ek ders ödemelerinin tahakkuk süreci itibarıyla defterlerin bağlayıcılığının bulunmadığına, sehven oluşan durumu gidermek için defterdeki ilgili kısımları çizgi çekerek düzelttiğine, ayrıcaek ders bilgilerinin KBS üzerinden girişinin yapıldığına, ek ders yazan kişinin kendisi olmadığına, dolayısıyla dava konusu eylemin hata sonucu gerçekleştirildiğine, sonrasında da zararı giderdiğine dair savunmalarına karşın -hayatın olağan akışı gerekçesi dışında- başvurucunun atılı suç açısından kastının bulunmadığına ilişkin iddialarını ilgili ve yeterli gerekçeyle değerlendirmemiştir. Gerekçelerde birtakım değerlendirmeler yer almaktaysa da başvurucunun açık ve ayrı yanıt verilmesini gerektiren ve yukarıda anılan iddialarının karşılandığından bahsedilemez. Bu nedenle başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten mahkemelere aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun resmî belgede sahtecilik suçunu işleyip işlemediği yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede mahkemenin delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

28. Öte yandan başvurucu maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Siverek Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/45, K.2018/193) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAMİT ÖZLÜK VE MEHMET AKBEL

B. No: 2021/24304 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/24304

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAMİT ÖZLÜK VE MEHMET AKBEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/24304)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Batuhan Salim YEŞİLKÖY

Başvurucular : 1. Hamit ÖZLÜK

2. Mehmet AKBEL

Vekili : Av. Hasan Hüseyin TAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; polis memurlarının gerçekleştirdikleri eylemler nedeniyle kötü muamele yasağı, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, özel hayatın gizliliği ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, polis memurlarının kendilerini motosikletten düşürerek durdurduğunu ve içlerinden birinin kulak zarının patlamasına neden olarak derecede darp ettiğini iddia etmiştir. Ayrıca düşürüldükleri esnada motosikletin zarar gördüğünü, düşürüldükten sonra da gitmelerine izin verilmeyerek fiilî olarak gözaltında tutulduklarını ve bu sırada rızaları olmadan telefonları üzerinde inceleme yapıldığını ileri sürmüşlerdir.

3. Başvuruculara bireysel başvuruya konu ettiği olay hakkında, olay yerine yakın bir konumda bulunan bir kişi çağrı merkezine ihbarda bulunmuştur. İhbar tutanağına göre ihbar, 8/9/2020 günü saat 19.11.37'de gerçekleştirilmiştir (İhbar tutanağı, ihbarda bulunulduktan yaklaşık iki ay sonra, 3/11/2020 tarihinde düzenlenmiştir). Yine İhbar

tutanağına göre ihbarın konusu bir işyeri önünde kavga eden ve silahla ateş eden kişilerin görülmesine ilişkindir. İhbar üzerine polis memurları olay yerine intikal etmiş ve 8/9/2020 tarihli tutanağı düzenlemiştir. Söz konusu tutanakta olay yerinde bir otomobil ve bir motosikletin bulunduğu, motosikletin yanında 25-30 yaşlarında iki kişinin beklediği, herhangi bir kavga ya da tartışma olayının görülmediği belirtilmiştir. Ayrıca tutanağa göre olay yerindeki diğer kişilere herhangi bir kavga olayını görüp görmedikleri sorulmuş ve bu kişiler polis kimliklerini göstererek narkotik şubede çalıştıklarını ve ihbar edilen olayın kendi şubelerini ilgilendirdiğini ifade etmişlerdir. Tutanakta, olay yerinde bulunan kişilerden hiçbirinin herhangi bir şikâyetinin bulunmadığı özel olarak belirtilmiştir. Bu tutanakta başvuruculaların imzası bulunmamaktadır.

4. Olay yerinde bulunan ve narkotik şubede görevli olduklarını beyan eden polis memurları da olayla ilgili bir Tutanak düzenlemiştir. Tutanağa göre motosikletli iki kişinin uyuşturucu taşıdığı bilgisinin alınması üzerine bu kişilerin yakalanması için yol üzerinde uygulama yapılmış, motosiklet üzerinde seyir hâlinde görülen başvuruculaların bu bilgiye uyması üzerine takibe başlanılmış, başvuruculara defalarca dur ihtarında bulunulmuş ancak başvurucular buna uymayarak kaçmaya başlamışlardır. Başvurucular girdikleri patikada motosikletten düşmüşler ve yaya olarak kaçmaya devam etmişler, bunun üzerine silahla havaya uyarı ateşi açılmış, kovalamaca sonucunda başvurucular yakalanmışlardır. Başvuruculaların kimlikleri tespit edilmiş ve aranan şahıslar olmadıkları anlaşılmış, kaçtıkları güzergâh kontrol edildiğinde herhangi bir uyuşturucu madde bulanamamış ve başvuruculaların ihbarda bahsi geçen kişiler olmadığına kanaat getirildikten sonra şüphelileri arama çalışmalarına devam etmek üzere polis memurları bölgeden ayrılmıştır. Bu tutanak 8/9/2020 günü saat 23.00'de düzenlenmiştir ve tutanağın üzerinde başvuruculaların imzası bulunmamaktadır.

5. Başvuru formu ekinde sunulan 8/9/2020 tarihli tutanağa göre başvuruculardan Mehmet Akbel polis merkezine başvuruda bulunmuş; kendilerini polis olarak tanıtan kişilerce motosikletten düşürüldüğünü ve darp edildiğini ifade etmiş, motosikleti de incelenmek üzere polis merkezine getirmiştir. Bu tutanakta başvurucunun ve iki polis memurunun imzası bulunmaktadır. Yine başvuru formu ekinde sunulan başvuruculara ait 9/9/2020 tarihli ifade tutanaklarında başvuruculaların; motosiklet üzerinde seyir hâlinde iken kim olduklarını bilmedikleri kişilerin ağır hakaretlerde bulunduklarını, arabayla çarparak motosikletten düşürdüklerini, tekme ve yumruklarla darp ettiklerini, olay yerine diğer polislerin gelmesi üzerine darp eylemlerini durdurduklarını, kimliklerini ve üzerilerini kontrol ettikten sonra gitmelerine izin verdiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Ayrıca başvurucu Mehmet Akbel, sol gözünde şişlik oluştuğunu ve sol omzunun ağrıdığını, başvurucu Hamit Özlük ise kulağında ve sırtında ağrı hissetmesi üzerine Beşiri Devlet Hastanesine gittiğini ve kulak zarının patladığını öğrendiğini belirtmiştir. Yine başvuru formu ekinde sunulan ve Batman Bölge Hastanesi tarafından hazırlanan 8/9/2020 tarihli genel adli muayene raporlarında başvurucu Mehmet Akbel'in sol elmacık kemiğinde 2x2 boyutunda yüzeysel abrazyon bulunduğu ve başvurucu Hamit Özlük'ün sol kulak zarının perfore olduğu ve sol diz altında 1 cm boyutunda yüzeysel abrazyon bulunduğu tespit edilmiştir. Başvuruculaların müracaatı üzerine polis merkezinde yapılan bu işlemler akabinde durumun Cumhuriyet başsavcılığına bildirilip bildirilmediği ve soruşturma dosyası açılıp açılmadığı konusunda başvuru evrakında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

6. Başvurucular 17/9/2020 tarihinde vekilleri aracılığıyla Cumhuriyet başsavcılığına verdikleri dilekçe vasıtasıyla, yaşadıkları bu olaya dair şikâyetlerini ileterek suç

duyurusunda bulunmuştur. Başvurucular; motosiklet üzerinde seyir hâlindeyken kim olduklarını bilmedikleri sivil giyimli kişilerin motosiklete tekme atmak suretiyle kendilerini durdurmaya çalıştığını, bunların kim olduklarını bilmedikleri için durmayıp korkarak yola devam ettiklerini, bunun üzerine aynı kişilerin arabayla kendilerini takip edip el kol hareketleriyle kendilerini motosikletten düşürmeye çalıştıklarını, tüm bu kovalamaca devam ederken kendilerini durdurmaya çalışan bu kişilerin polis olduklarına dair herhangi bir ikazda bulunmayıp kendilerine ağır hakaretlerde bulunduklarını, daha sonra bu kişilerin arabayla çarpmak suretiyle kendilerini motosikletten düşürdüğünü ve motosikletin zarar gördüğünü, ayrıca düşürüldükten sonra bu beş ya da altı kişilik grubun polis olduklarını da söylemeyerek kendilerine tekme ve tokatlarla saldırıp yüzleri yere gelecek şekilde ellerini arkadan bağlayarak yere yatırdıklarını iddia etmişlerdir. Yine başvuruculaların iddialarına göre bu esnada havaya ateş açarak başvuruculara ağır hakaretler edilmiş, başvuruculardan Hamit'in kafasına tekme atılarak kulak zarı patlatılmış, üzerileri ve motosikletin koltuk kısmı aranmış, telefonları da rızaları dışında incelenmiştir. Yine başvuruculaların iddiaları uyarınca olay yerine polis merkezinden başka polislerin gelmeleri üzerine başvurucular serbest bırakılmıştır. Başvuruculaların Cumhuriyet başsavcılığına sunmuş oldukları söz konusu dilekçede, olaydan hemen sonra polis merkezine başvuruda bulunulduğu ve bu kapsamda polis merkezinde 2020/161 numaralı tahkikat evrakının düzenlenildiği özel olarak belirtilmiş ve bu evrakın celp edilmesi talep edilmiştir.

7. Başvuruculaların Cumhuriyet savcılığına verdikleri bu dilekçe üzerine; mala zarar verme, silahla tehdit, kasten yaralama, hakaret, özel hayatın gizliliğini ihlal etmek, kişiyi hürriyetinden yoksun kılmak ve haksız arama suçlarından soruşturma başlatılmıştır. Şüpheli polis memurlarının kimlik bilgileri tespit edilmiş ve ifadeleri alınmıştır. Şüpheliler üzerilerine atılı suçlamaları kabul etmemiş ve motosiklet üzerinde seyir hâlinde gördükleri başvuruculara başka bir soruşturma dosyası kapsamında o gün yakalamakla görevli oldukları şüphelilere benzettikleri için durdurmak istediklerini, başvuruculara dur ihtarına uymayarak kaçtıklarını, aralarından yalnızca birinin sadece bir defa uyarı ateşi açtığını, daha sonra başvuruculara çakıl taşı kaplı bir yola sapıp burada dengelerini kaybederek düştüklerini ve kendilerinin başvuruculara yanlarına gidip kimlik kontrolü ile kaba üst araması yaptıktan sonra gitmelerine izin verdiklerini ifade etmişlerdir. Çağrı merkezine ihbarda bulunan kişinin ve bu ihbar üzerine olay yerine gelen polis memurlarının da bilgi sahibi sıfatıyla ifadeleri alınmıştır. Olayı ihbar eden kişi 4/1/2021 tarihli ifadesinde olay günü olay yerine yakın bir yerde bulunduğu esnada bir ya da iki el silah sesi duyduğunu, bunun üzerine çağrı merkezini arayarak ihbarda bulunduğunu, daha sonra olayın gerçekleştiği yere doğru baktığını, araçlardan birinin diğerinin önüne kırmış vaziyette olduğunu gördüğünü ve "Biz polisiz, neden durmuyorsunuz?" şeklinde sesler duyduğunu ancak kişilerin birbirleriyle kavga ettiklerini görmediğini beyan etmiştir. İhbar üzerine olay yerine giden polis memurları ise olay yerine gittiklerinde başvuruculara darp edildiğini görmediklerini ve başvuruculara herhangi bir şikâyette bulunmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca başvuruculara Cumhuriyet savcısı tarafından vekilleri eşliğinde ifadesi alınmış ve başvurucular şikâyet dilekçelerinde belirttikleri hususları tekrar etmişlerdir. Öte yandan soruşturmayı yürüten Cumhuriyet başsavcılığı, olaya dair telsiz konuşmaların kayıtlarının ve olay yerini gören kamera bulunuyor ise bunların kayıtlarının getirtilmesini ilgili kolluk biriminden istemiştir. Ancak telsiz konuşma kayıtlarının ve olay yerini gören kameraların bulunmadığı soruşturma dosyasına bildirilmiştir.

8. Cumhuriyet başsavcılığı başvuruculara yaralanmasıyla ilgili Adli Tıp Kurumundan rapor hazırlamasını istemiştir. Bunun üzerine hazırlanan 2/2/2021 tarihli Adli Tıp Kurumu

raporunda başvurucu Mehmet Akbel'in sol elmacık kemiği üzerindeki 2x2 boyutundaki abrazyonunun basit tıbbı müdahale ile giderilebileceği belirtilmiştir. 5/2/2021 tarihli Adli Tıp Kurumu raporunda ise başvurucu Hamit Özlük'ün sol kulak zarındaki yırtılmanın basit tıbbi müdahale ile giderilemeyecek nitelikte olduğu ancak yaşamını tehlikeye sokan bir durum oluşturmadığı ifade edilmiştir.

9. Cumhuriyet başsavcılığı, başvuruculara iddiaları hakkında 4/2/2021 tarihinde verilen kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararda, alınan ifadeler ve toplanılan deliller tek tek özetlenmiştir. Daha sonra soruşturmaya konu edilen her bir suç bakımından bu delillere atıf yapılarak, bu delillerin şüphelilerin üzerilerine atılı suçları işlediklerine dair yeterli kanaat oluşturmadığı ifade edilmiştir. Kasten yaralama suçu bakımından yapılan değerlendirmede, başvuruculara olaydan dört saat sonra polis merkezine intikal etmelerine ve ihbar üzerine olay yerine gelen polis memurlarının hazırladığı tutanakta herhangi bir şikâyetlerinin bulunmadığının belirtilmiş olmasına vurgu yapılarak başvuruculara yaralanmalarının motosikletten düşmeleri sonucunda oluşmuş olabileceği belirtilmiştir. Başvuruculara bu karara itirazları, sulh ceza hâkimliğince 4/3/2021 tarihinde reddedilmiştir.

10. Başvurucular, vekilleri aracılığıyla 6/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Ayrıca başvurucular, vekilleri aracılığıyla soruşturma dosyasına sundukları 6/4/2021 tarihli dilekçe ile Adalet Bakanlığından (Bakanlık) kanun yararına bozma yoluna başvurulmasını talep etmişlerdir. Cumhuriyet başsavcılığı bu dilekçeyi, olumsuz görüşüyle birlikte 8/4/2021 tarihinde Bakanlığın ilgili birimine iletmiştir. İlgili Bakanlık birimi 23/11/2021 tarihinde, başvuruculara itirazlarının reddine dair verilen sulh ceza hâkimliğinin kanun yararına bozulmasının istenilmesini Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığından talep etmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 14/3/2023 tarihinde, sulh ceza hâkimliği kararının yalnızca kasten yaralama suçu yönünden kanun yararına bozulmasını talep etmiştir. Yargıtay 1. Ceza Dairesi 8/5/2023 tarihinde sulh ceza hâkimliği kararının yalnızca kasten yaralama suçu bakımından kanun yararına bozulmasına karar verilmiştir.

12. Kanun yararına bozma kararı 21/7/2023 tarihinde Cumhuriyet başsavcılığına bildirilmiştir. Bunun üzerine, 13/9/2023 tarihinde yalnızca kasten yaralama suçundan iddianame düzenlenmiş ve bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla sadece kasten yaralama suçu bakımından ceza muhakemesi süreci kovuşturma aşamasında derdesttir.

13. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucular, polis memurlarının fiziksel ve sözlü şiddetine maruz kalmaları ve bu olayla ilgili yürütülen soruşturmanın kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile sonuçlanması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Bakanlık; bireysel başvuruya konu edilen olayın Cumhuriyet başsavcılığınca yeterli özenle soruşturulduğunu, toplanılabilecek tüm delillerin toplandığını, başvuruculara savcılık kararına karşı itiraz yoluna başvurma imkânının kendilerine tanındığını ve dolayısıyla da başvuruculara usuli garantilerden yararlandığını belirterek; ihlal iddialarının incelenmesi sırasında ilgili mevzuat hükümleri ve içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının

dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir.

15. Somut olayda başvuruculara sözlü şiddete uğradığı iddiası, dosyadaki bilgi ve belgeler dikkate alındığında savunulabilir nitelikte olmadığından inceleme, güç kullanımı iddiası ile sınırlı tutulmuştur.

16. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmelidir.

17. Başvuru yollarının tüketilmesi koşulu, bireysel başvurunun temel hak ihlallerini önlemek için son ve olağanüstü bir çare olmasının doğal sonucudur. Diğer bir ifadeyle temel hak ihlallerini öncelikle idari makamların ve yargı mercilerinin gidermekle yükümlü olması, başvuru yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılmaktadır (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 20).

18. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi, idari ve yargısal makamların görevidir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

19. Bireysel başvuru inceleme aşamasındayken, kötü muamele iddiasına konu olan olay hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yapılan itirazın reddi kararı kanun yararına bozulmuştur (bkz. § 11). Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla kovuşturma süreci devam etmektedir ve başvuruculara kovuşturma sürecinin etkisizliğine ilişkin bir iddiası da bulunmamaktadır. Bu sebeple başvuruculara ceza soruşturmasıyla ilgili şikâyetleri gözönüne alındığında henüz sonuçlanmayan kamu davasının bu aşamada incelenmesi Anayasa Mahkemesinin ikincil nitelikteki rolüne uygun düşmemektedir. Bununla birlikte başvuruculara devam eden yargılama nedeniyle yeniden bireysel başvuru yapma hakkı bulunmaktadır.

20. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucular, kolluk kuvvetleri tarafından yakalanmaları ve bir süre tutulmaları sebebiyle kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

22. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenebilecek şekilde hareket serbestliği kısıtlanan bir kişinin tutmanın hukuka aykırı olduğu iddiasıyla yaptığı bireysel başvuru, esas olarak sözü edilen kişinin serbest kalmasını amaçlar. Kişi bireysel başvuru öncesinde zaten serbest kalmışsa başvurunun amacı hiç şüphesiz haksız tutmadan doğan zararların tazminidir. Başvuruya konu olayda başvurucu, doktor raporu aldırılıp hakkında İdari Yaptırım Tutanağı düzenlenmesinden sonra serbest bırakıldığı için Anayasa Mahkemesinin başvurucunun tutulmasının hukuka uygun olmadığı yönündeki olası ihlal kararı ancak başvurucu lehine tazminata hükmedilmesi sonucunu doğurabilir. Bu durumda başvurucunun tutulmasının hukuka uygun olup olmadığının tespitine ve tutma hukuka aykırı ise tutmadan ileri gelen zararın tazminine imkân verecek hukuki yolların bulunup bulunmadığı incelenmelidir. Zira bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi zorunlu olan hukuki yollarda tutmanın hukuka aykırı olduğu açıkça veya özü itibarıyla kabul edilerek tutmadan doğan zarar tazmin edilmiş ise başvurucunun artık kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının mağduru olduğu söylenemez (yakalama ve gözaltı sürecinden sonra serbest bırakılan ve haklarında beraat kararı verilen başvurucular lehine tazminata hükmedilmesi nedeniyle sözü edilen

başvurucuların mağdur sıfatlarının bulunmadığına karar verilen başvuru için bkz. Öner Yakasız ve diğerleri, B. No: 2015/9430, 20/3/2019, §§ 66-68).

23. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden bahsedilebilmesi için hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği hukuki yol öncelikle hukuk sisteminde mevcut olmadır. Ayrıca sözü edilen yol; ihlali tespit ederek ihlalin sonuçlarını giderebilme kapasitesini haiz, makul bir çabayla ulaşılabilir ve uygulamada da etkin olmalıdır (Fatma Yıldırım, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39). Bununla birlikte teoride makul bir başarı sunma kapasitesi bulunan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, başvurucuyu o hukuki yolu tüketmekten azade kılmadığı (Sait Orçan, B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 36) gibi yasal düzenlemeyle oluşturulan ve var olduğu hususunda bir tereddüt uyandırmayan bir hukuki yolun fiilen denenmemiş veya kullanılmamış olması da söz konusu yolun etkili olmadığının veya bulunmadığının kabulüne imkân vermez (Nebahat Baysal Gül, B. No: 2016/14634, 28/5/2019, § 20).

24. Yapılan açıklamalar ışığında somut olaya dönüldüğünde Anayasa'nın 125. maddesinin yedinci fıkrasında idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğu, 129. maddesinin beşinci fıkrasında ise memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak ancak idare aleyhine açılabileceği ifade edilmiştir. Bu hükümlere uygun olarak 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda idari dava türlerinden olan ve idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davalarıyla ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Kamu görevlilerinin eylemlerinin şahsi kusurlarına dayandığı ve idari bir eylemin söz konusu olmadığı hâller yönünden ise 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda haksız fiillerden doğan sorumluluğu düzenleyen hükümler yer almaktadır. Sözü edilen hukuki yollara rağmen başvurucu haksız tutulma iddiasını doğrudan bireysel başvuruya taşımış, anılan hukuki yolların etkisiz olduğunu da iddia etmemiştir. Bu sebeple başvurucunun ihlal iddiasını hukuk sisteminde mevcut hukuki yolları tüketmeden yaptığı sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Özel Hayatın Gizliliğinin Korunması Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucular, kolluk kuvvetlerinin hukuka aykırı bir biçimde arama işlemi gerçekleştirmeleri ve aralarından birinin telefonunun hukuka aykırı bir biçimde incelenmesi sebebiyle özel hayatın gizliliğinin korunması haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 32).

28. Somut olayda başvurucular, telefonlarının rızası hilaflarına alınarak incelendiğini ifade etmekle yetinmişlerdir. Başvuru formunda yer alan bu yakınma, özel hayatın gizliliğinin korunması hakkının ihlal edildiğine dair somut argüman oluşturmamaktadır. Bu sebeple başvurucuların bu iddiaları konusunda somut verilere dayalı olarak açıklama ve kanıtlama yükümlülüklerini yerine getiremediklerine kanaat getirilmiştir.

29. Açıklanan gerekçelerle özel hayatın gizliliğinin korunması hakkının ihlal edildiğine dair iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

30. Başvurucular, kolluk kuvvetleri tarafından motosiklete zarar verilmesi sebebiyle mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

32. Somut olayda başvurucular; mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasını öncelikle tam yargı davasında ileri sürmeli, yani bireysel başvuru öncesinde tam yargı davası yolunu tüketmelidir. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde başvurucunun bu başvuru yolunu tükettiğine dair herhangi bir bilgi ya da belgeye yer vermediği görülmektedir.

33. Açıklanan gerekçelere mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Özel hayatın gizliliğinin korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 20/11/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜLEYMAN GÖKTAŞ

B. No: 2021/28297 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/28297

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜLEYMAN GÖKTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/28297)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Süleyman GÖKTAŞ

Vekili : Av. Fatih AYDIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kıymet takdirine itiraz davasının süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu aleyhine, üçüncü kişiden satın aldığı taşınmaz için Ankara 19. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) muvazaaya dayalı tasarrufun iptali davası açılmıştır. Söz konusu davanın tarafı olan alacaklı, taşınmaz üzerinde ihtiyati tedbir ve haciz kararı verilmesi talebinde bulunmuştur. Asliye Hukuk Mahkemesi ara kararıyla ihtiyati haciz talebinin kabulüne, ihtiyati tedbir talebinin ise reddine karar vermiştir.

3. Ara kararı, gereği için Ankara 22. İcra Dairesine (İcra Dairesi) gönderilmiş, İcra Dairesinin E.2021/332 sayılı dosyasıyla da başvurucu aleyhine kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile icra takibi başlatılmıştır.

4. İcra Dairesince taşınmazın kıymet takdirinin yapılması için Gölbaşı (Ankara) İcra Dairesine talimat yazılmasına karar verilmiştir. Gölbaşı (Ankara) İcra Dairesinin 2021/160 sayılı talimat dosyasında bilirkişi incelemesi yaptırılması neticesinde taşınmaza ilişkin

kıymet takdir raporu düzenlenmiştir. İcra Dairesi 26/2/2021 tarihinde kıymet takdir raporunun başvurucuya tebliğe çıkarılmasına karar vermiştir. Anılan rapor başvurucunun eşine 3/3/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

5. Ancak İcra Dairesi 19/3/2021 tarihinde aleyhine açılan tasarrufun iptali davasında başvurucunun vekil ile temsil edildiğinin görüldüğü, kıymet takdir raporunun ise başvurucu vekiline tebliğe çıkarılmadığı gerekçesiyle satış talimatı gönderilmesi talebinin reddine ve bildirildiği takdirde başvurucu vekilinin Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemine (UYAP) kaydedilmesine karar vermiştir. Diğer yandan aynı isimde birden çok vekil bulunduğu için başvurucunun vekilinin tespit edilemediği belirtilmiştir.

6. Daha sonra tasarrufun iptali davasının tarafı olan alacaklının taşınmazın satış işlemlerinin başlatılması ve satış talimatı gönderilmesi talebi, başvurucuya yapılacak tebligatların vekile yapılması ve kıymet takdirinin de vekile tebliğinin zorunlu olduğu gerekçesiyle İcra Dairesince 7/4/2021 tarihinde reddedilmiştir.

7. Ardından alacaklının başvurucu vekilinin ismini İcra Dairesine bildirmesine istinaden 10/4/2021 tarihinde başvurucu vekili Av. Fatih AYDIN'ın vekil olarak dosyaya kaydı ile kıymet takdir raporunun anılan vekilin Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi (UETS) adresine tebliğe çıkarılmasına karar verilmiştir. Bunun üzerine rapor 11/4/2021 tarihinde elektronik tebliğ yöntemi ile tebliğe çıkarılmış, "Tebligat, alıcının hesabına iletilmesini müteakip mevzuat gereği belirlenen süre sonunda otomatik olarak okundu sayıldı." şeklindeki delil kaydının oluşturulduğu 16/4/2021 tarihinde ilgili mevzuat uyarınca başvurucu vekiline tebliğ edilmiş sayılmıştır.

8. Başvurucu 12/4/2021 tarihinde Gölbaşı (Ankara) İcra Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) kıymet takdirine itiraz davası açmıştır. Mahkeme 14/4/2021 tarihli tensip zaptında keşif ve bilirkişi ücreti için 2.500 TL gider avansının başvurucu tarafından tensip zaptının tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde mahkeme veznesine depo edilmesi, verilen kesin süre içinde masraf depo edilmediği takdirde başka işleme gerek olmaksızın şikâyetin kesin olarak reddine karar verileceği ihtarında bulunmuştur.

9. Tensip zaptı 16/4/2021 tarihinde başvurucu vekiline elektronik tebliğ yöntemi ile tebliğe çıkarılmış, "Tebligat, alıcısı tarafından açıldı." şeklindeki delil kaydının oluşturulduğu aynı tarihte tebligat başvurucu vekili tarafından açılmıştır. Başvurucu 26/4/2021 tarihli ve 2284 sayılı tahsilat makbuzu ile 2.500 TL gider avansını dava dosyasına yatırmıştır.

10. Mahkeme davayı süre aşımı gerekçesiyle kesin olarak reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; keşif sırasında bilirkişinin emek ve mesaisine göre ücreti ile keşif aracının ücreti gidilecek mesafeye göre takdir edileceğinden ayrı ayrı belirtilmediği ve ihtarda bulunulmasına rağmen verilen kesin süre içinde gider avansının ve keşif harcının mahkeme veznesine eksik olarak depo edildiği belirtilmiştir. Ayrıca kıymet takdir raporunun başvurucuya 2/3/2021 tarihinde tebliğ edilmesine rağmen 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 128/a maddesi gereğince rapora ilişkin şikâyet başvurusunun 7 günlük yasal süre geçtikten sonra 12/4/2021 tarihinde yapıldığı ifade edilmiştir.

11. Başvurucu nihai hükmü 31/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; gider avansının verilen kesin süre içinde mahkeme veznesine yatırıldığını, kıymet takdir raporuna karşı şikâyet süresinin vekile yapılan tebliğ ile başlaması gerektiğini, mahkemenin süre aşımı gerekçesiyle davayı reddetmesi nedeniyle taşınmazın kıymet takdir raporundaki bedel üzerinden satışa çıkarıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Bakanlık görüş yazısında; mevcut başvuruda başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

18. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

19. Mahkemenin süre aşımından davayı reddetmesine ilişkin kararı iki gerekçeye dayanmaktadır. Bu gerekçelerden ilki kıymet takdir raporuna karşı yapılan şikâyetin 2004 sayılı Kanun'un 128/a maddesinde belirtilen süre içinde yapılmadığına yöneliktir.

20. Kıymet takdirine itiraz davasının, süre aşımından reddedilmesi suretiyle uyuşmazlığın esasının incelenmemesi mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil etmektedir. Hak arama özgürlüğüne yapılan bu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara (kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama) uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Başvuru konusu olaya ilişkin verilen süre aşımı gerekçesiyle davanın reddi kararı ile yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı karar gerekçesinde dayanılan 2004 sayılı Kanun'un 128/a maddesinden anlaşılmıştır. Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yargı mercilerince yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak yargı mercilerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı

yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

21. 2004 sayılı Kanun'un 128/a maddesinin (1) numaralı fıkrasında kıymet takdirinin tebliğ edildiği ilgililerin raporun tebliğinden itibaren yedi gün içinde raporu düzenleten icra dairesinin bulunduğu yerdeki icra mahkemesinde şikâyette bulunabilecekleri, şikâyet tarihinden itibaren yedi gün içinde gerekli masraf ve ücretin mahkeme veznesine yatırılması hâlinde yeniden bilirkişi incelemesi yaptırılabileceği, aksi hâlde başka bir işleme gerek olmaksızın şikâyetin kesin olarak reddedileceği kurala bağlanmıştır.

22. 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 11. maddesinin (1) numaralı fıkrasında vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligatın vekile yapılacağı belirtilmiştir. Buna göre vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır ve tebliğ edilen evrakın içeriğine göre bir kanun yoluna başvurulması söz konusu ise kanunda öngörülen süreler bu tarih itibarıyla işlemeye başlar (Yasin Yaman, B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 24).

23. Somut olayda kıymet takdir raporu, önce başvurucunun eşine tebliğ edilmiştir. Ancak İcra Dairesince aleyhine açılan tasarrufun iptali davasında başvurucunun vekil ile temsil edildiği anlaşıldığından aynı raporun bu defa başvurucu vekiline tebliğ edilmesine karar verilmiştir. Rapor, başvurucu vekiline tebliğ edildikten sonra kanuni süresi içinde kıymet takdirine itiraz davası açılmıştır.

24. Tasarrufun iptali davasında kendisini vekil ile temsil ettiren başvurucunun kendi aleyhine olduğunu düşündüğü kıymet takdir raporuna ilişkin olarak kanun yoluna başvuru sürecinde raporun vekilden önce kendisine tebliğ edildiği gerekçe gösterilerek şikâyet süresini bu tarihten itibaren başlatmak, vekil ile temsil edilme hakkının ortadan kaldırılmasına sebebiyet verecektir. Zira yargılama sürecinde hukuki yardımdan yararlanmak amacıyla tayin ettiği vekilin kendisini temsil etmesinden mahrum kalan başvurucuya aşırı bir külfet yüklenecek ve hak arama hürriyeti engellenmiş olacaktır.

25. Tebligatın vekile yapılması gerektiği hususu Yargıtayın içtihadı birleştirme kararına da konu olmuştur. Yargıtayın anılan kararında "bir davanın son dereceye kadar takibi için vekil tayin etmiş olan bir kimseye ilâm tebliği ... mümkün bulundukça müvekkiline tebligat yapılması kanuna muhalif ve bu sebeple tebliğ dahi hükümsüz olduğundan kanun yoluna müracaat için muayyen olan müddet böyle yolsuz bir tebliğ üzerine cereyan etmeyeceği" açıkça ifade edilmiştir (YİBKK, E.1940/7, K.1940/75, 10/7/1940).

26. Mahkeme ise 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince kıymet takdir raporunun başvurucu vekiline tebliğine ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmamış, İcra Dairesinin raporun vekile tebliğ edilmesi gerektiği yönündeki kararını tartışmadan davayı süre aşımı gerekçesiyle reddetmiştir.

27. Öte yandan Anayasa Mahkemesi, bazı kararlarında hukuk güvenliği ilkesinin bir gereği olarak kuralların öngörülebilir olması gerektiğinden açıkça bahsetmiş; hukuk güvenliğinin temel hak güvencelerinde korunan ortak değer olduğunu, hukuk devletinde hukuk normlarının öngörülebilir olması ve bireylerin tüm işlem ve eylemlerinde devlete güven duyabilmesi gerektiğini ifade etmiştir (AYM, E.2008/19, K.2010/17, 28/1/2010). Başvurucu, İcra Dairesinin kararı doğrultusunda vekile yapılan tebliğe güvenerek kıymet takdir raporuna karşı şikâyet başvurusunda bulunmuştur. Buna göre başvurucu vekilinin UETS adresine 11/4/2021 tarihinde elektronik tebligata çıkarılıp ilgili mevzuat gereğince 16/4/2021 tarihinde tebliğ edilmiş sayılan kıymet takdir raporuna karşı 12/4/2021 tarihinde

açılan davanın süresinde olduğu açıktır.

28. Dolayısıyla mahkeme 2004 sayılı Kanun'un 128/a maddesine dayanarak davayı süre aşımı gerekçesiyle reddettiğini belirtmiş ise de söz konusu kanun hükmünün uygulanmasında hata yapıldığı anlaşılmıştır. Mahkemenin başvurucunun vekiline yapılan tebliğ üzerine süresi içinde şikâyet başvurusunda bulunulmasına rağmen başvurucunun eşine yapılan tebliğ tarihini esas almak suretiyle davayı süre aşımından reddetmesi mezkûr kanun hükmüne aykırılık taşımaktadır. Bu itibarla mahkemenin davanın esasını incelemeksizin reddetmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

29. Mahkemenin ikinci gerekçesi ise başvurucunun ihtara rağmen verilen kesin süre içinde gider avansını ve keşif harcını eksik yatırdığına yöneliktir.

30. Mahkeme tensip zaptının tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde başvurucu tarafından 2.500 TL gider avansının yatırılmasını talep etmiştir. Buna göre tensip zaptı başvurucu vekiline elektronik tebliğ yöntemi ile tebliğ edilmiştir. Elektronik tebligat mazbatasında 16/4/2021 tarihinde ilgili tebligatın alıcı için ayrılmış tebligat hesabına başarılı bir şekilde konduğu ve aynı tarihte tebligatın alıcısı tarafından açıldığı bilgisi yer almaktadır. Başvuru konusu olayda başvurucu vekilinin 16/4/2021 tarihinde tensip zaptı tebligatını açtığına dair delil kaydı oluşturulmuş olup mahkemenin verdiği kesin süre 23/4/2021 tarihinde dolmuştur. Ancak bu tarihin resmî tatil olması ve cuma gününe denk gelmesi nedeniyle sürenin 26/4/2021 Pazartesi gününe kadar uzadığı ve söz konusu tarihte yatırılan gider avansı ve keşif harcının süresinde mahkeme veznesine depo edildiği kabul edilmelidir.

31. Kararda her ne kadar gider avansının ve keşif harcının verilen kesin süre içinde eksik yatırıldığı belirtilmiş ise de eksik yatırılan kısmın tamamlatılmasına dair başvurucuya muhtıra gönderilmediği gibi ne kadarlık bir tutarın eksik olduğuna yönelik bir açıklamada da bulunulmamıştır. Bilâkis mahkemenin talep ettiği gider avansının ve keşif harcının başvurucu tarafından tam olarak yatırıldığı görülmüştür. Dolayısıyla mahkemenin bu hususta değerlendirmesinin de kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

33. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gölbaşı (Ankara) İcra Hukuk Mahkemesine (E.2021/98, K.2021/111) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU (2)

B. No: 2021/30782 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30782

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/30782)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Ömer Faruk GERGERLİOĞLU

Vekili : Av. Kerem ALTIPARMAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; hapis cezasının doğrudan açık ceza infaz kurumunda yerine getirilmesi ve COVID-19 salgını kapsamında izinli sayılma taleplerinin ilgili kanun hükümlerinin öngörülemez yorumuyla reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, Cumhuriyet savcısının itirazı bildirilmeden kesin nitelikte karar verilmesi, davanın sonucuna etkili iddiaların yanıtlanmaması ve yargısal süreç boyunca esasa ilişkin taleplerin incelenmemesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/7/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun bazı sosyal medya paylaşımları nedeniyle terör örgütünün propagandasını yapma suçunu işlediği gerekçesiyle hakkında soruşturma başlatmış ve aynı suçtan 4/8/2017 tarihinde iddianame düzenlemiştir.

6. Yargılamayı yürüten Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 21/2/2018 tarihinde başvuruya konu 20/8/2016 tarihli sosyal medya paylaşımı nedeniyle terör örgütünün propagandasını yapma suçundan başvurucunun 2 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına hükmetmiştir. Anılan kararda hapis cezasının infaz şekline ilişkin herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

7. Mahkûmiyet hükmüne karşı başvurucu istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Hükmün istinaf incelemesi devam ederken başvurucu 24/6/2018 tarihinde milletvekili seçilmiştir.

8. İstinaf incelemesini yapan İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi 7/12/2018 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine ve cezanın yerine getirilmesinin milletvekilliği sıfatının sona ermesine bırakılmasına kesin olarak karar vermiştir.

9. Başvurucu 4/11/2019 tarihinde Mahkemeye başvurarak 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun gereğince temyiz yoluna başvurma imkânının tanındığı gerekçesiyle infazın durdurulmasını talep etmiştir. Mahkeme 4/11/2019 tarihli ek kararıyla başvurucu hakkındaki hükmün infazının durdurulmasına ve dosyanın talep doğrultusunda temyiz incelemesi yapılması için Yargıtaya gönderilmek üzere İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesine gönderilmesine karar vermiştir.

10. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 16. Ceza Dairesi 28/1/2021 tarihinde oyçokluğuyla mahkûmiyet kararını onamıştır. Bu kararda hapis cezasının infaz şekline ilişkin herhangi bir belirleme yapılmamıştır.

11. Hakkındaki mahkûmiyet kararının 17/3/2021 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Genel Kurulunda okunmasıyla başvurucunun milletvekilliği düşürülmüştür.

12. Başvurucunun milletvekilliğinin düşürülmesi üzerine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararının infazını başlatmış ve başvurucu 2/4/2021 tarihinde Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) yerleştirilmiştir. Başsavcılık tarafından düzenlenen müddetnameye göre başvurucunun koşullu salıverilme tarihi 13/2/2023, hak ederek tahliye tarihi ise 29/9/2023'tür. Müddetnamede ayrıca infaz türü olarak 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 17. maddesinin (1) numaralı fıkrası yollamasıyla 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 107. maddesinin (4) numaralı fıkrası belirtilmiştir.

13. Başvurucu 19/4/2021 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden 5275 sayılı Kanun'un 14. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince doğrudan açık ceza infaz kurumuna alınmasını ve aynı Kanun'un geçici 9. maddesinin (5) numaralı fıkrası uygulanarak izinli sayılmak suretiyle tahliyesine karar verilmesini talep etmiştir. Talep dilekçesinde ayrıca ilk derece mahkemesi kararında infaz usulüne ilişkin eksiklik bulunduğunu ve bu eksikliğin kanun yolu mercileri tarafından giderilmediğini belirterek infazın olağan usullere göre yerine getirilmesi gerektiğini ve terör örgütünün propagandasını yapma suçunun mevzuat

hükümleri gereği terör suçu olarak kabulünün mümkün olmadığını belirtmiştir.

14. Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü başvurucunun anılan talebini 30/4/2021 tarihinde reddetmiştir. Söz konusu kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca 2021/7-5793 sayılı müddetnamenin düzenlediği, müddetnamede 3713 sayılı Kanun 'un 17/1 maddesi atfı ile 5275 sayılı Kanun'un 107/4 maddesi gereğince 3/4 oranında koşullu salıverilme süresinin belirlendiği, buna göre hakederek tahliye tarihinin 29.09.2023, koşullu salıverilme tarihinin ise 13.02.2023 olduğu, Terörle Mücadele Kanun'nun 17. maddesinin de Terörle Mücadele Kanunu kapsamında gerçekleştirilen eylemlerin terör suçu kabul edilerek 3/4 oranındaki koşullu salıverilme oranının kabul edildiği, hükümlünün gerçekleştirmiş olduğu eylemin Terörle Mücadele Kanunu kapsamında olması dolayısı ile 5275 sayılı Kanunun 9. maddesi gereğince yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumunda cezanın infazına başlandığı, yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında cezanın infazının başlanması sebebiyle 5275 sayılı Kanun 'un9/5 maddesindeki düzenlemede yer alan toplam cezanın 1/3'nin kapalı ceza infaz kurumunda geçirilmesi gerektiğinden süre bakımından gerekli şartları taşımaması nedeniyle değerlendirmeye alınamayacağı ..."

15. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün ret kararına 26/5/2021 tarihinde itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) usulüne uygun idare ve gözlem kurulu kararı alındıktan sonra bu karara karşı şikâyette bulunulması durumunda başvurucunun açık ceza infaz kurumuna ayrılıp ayrılamayacağı hususunun değerlendirilebileceğine karar vermiştir. 9/6/2021 tarihli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Dilekçe, ceza infaz kurumundan gönderilen bilgi ve belgeler birlikte değerlendirildiğinde; her ne kadar hükümlü vekilinin hükümlünün açık ceza infaz kurumuna ayrılmasına karar verilmesi yönündeki talebinin kurum müdürü tarafından imza altına alınan bir müzekkere ile reddine karar verilmiş ise de, yukarıda belirtilen kanun ve yönetmelik maddelerinden de açıkça anlaşılacağı üzere, hükümlünün açık ceza infaz kurumuna ayrılıp ayrılamayacağı konusunda karar verme yetkisinin ceza infaz kurumu idare ve gözlem kuruluna ait olduğunun anlaşılması karşısında, usulüne uygun bir şekilde karar alınarak değerlendirme yapılmaması nedeniyle hükümlü vekilinin şikayetinin kabulüne, talep konusunda idare ve gözlem kurulu kararı alınması için dosyanın ceza infaz kurumuna tevdi edilmesine, uslüne uygun idare ve gözlem kararı alındıktan sonra bu karara karşı şikayette bulunulması durumunda hükümlünün açık ceza infaz kurumuna ayrılıp ayrılamayacağı hususunun değerlendirilmesine karar vermek gerekmiştir."

16. Cumhuriyet savcısı; başvurucunun durumu gerekli süre şartlarını taşımadığı için başvurucunun açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinin yerinde olmadığı gerekçesiyle İnfaz Hâkimliği kararına 14/6/2021 tarihinde itiraz etmiştir.

17. Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesi (itiraz mercii) 18/6/2021 tarihinde Cumhuriyet savcısının itirazının kabulüne karar vermiştir. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; Cumhuriyet Savcısı [F.A.] tarafından sunulan itiraz yazısındaki gerekçeler yerinde görülmekle itirazın kabulü ile usul ve yasaya aykırı bulunan Ankara Batı 1. İnfaz Hakimliği'nin 09/06/2021 tarih ve 2021/2275 esas 2021/2413 karar sayılı kararının kaldırılmasına, Hükümlü/tutuklu Ömer Faruk Gergerlioğlu vekili Av. [B.K.ya] itirazının reddine dair aşağıdaki şekilde karar verilmiştir."

18. Başvurucu 24/6/2021 tarihinde itirazlarının esastan incelenmediği iddiasıyla İnfaz

Hâkimliğine yeniden başvurmuştur.

19. Başvurucunun ceza yargılaması sürecine ilişkin iddialarını değerlendiren Anayasa Mahkemesi 1/7/2021 tarihinde başvurucunun ifade özgürlüğü ile seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiğini tespit etmiştir (Ömer Faruk Gergerlioğlu [GK], B. No: 2019/10634, 1/7/2021). Kararda; başvurucu lehine 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine ve söz konusu ihlallerin giderimi için kararın bir örneğinin yeniden yargılama işlemlerine başlanması, mahkûmiyet hükmünün infazının durdurulması ile yeniden yapılacak yargılamada durma kararı verilmesi şeklindeki işlemlerin yerine getirilmesi için Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir (Ömer Faruk Gergerlioğlu, §§ 187-204).

20. Anayasa Mahkemesinin anılan kararı üzerine Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesi 6/7/2021 tarihli ek karar ile başvurucunun cezasının infazının durdurulmasına karar vermiştir. Başvurucu aynı gün serbest bırakılmıştır.

21. İnfaz Hâkimliği 24/6/2021 tarihli taleple ilgili olarak başvurucunun tahliyesine karar verildiği ve açık ceza infaz kurumuna ayrılma talebinin konusuz kaldığı gerekçesiyle karar vermeye yer olmadığına 9/7/2021 tarihinde hükmetmiştir.

22. Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ihlal kararına uygun olarak 14/7/2021 tarihinde, başvurucunun yeniden yargılanmasına, kesinleşmiş mahkûmiyet hükmünün bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına ve başvurucunun yasama dokunulmazlığı kaldırılıncaya kadar yargılamanın durmasına karar verilmiştir.

23. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin 9/7/2021 tarihli kararını aynı tarihte öğrendikten sonra 26/7/2021 tarihinde başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

24. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Tanımlar" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendi şöyledir:

"Örgüt mensubu suçlu deyiminden; bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişi, anlaşılır."

25. 5237 sayılı Kanun'un "Zaman bakımından uygulama" kenar başlıklı 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) İşlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. İşlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılamaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz. Böyle bir ceza veya güvenlik tedbiri hükmolunmuşsa infazı ve kanuni neticeleri kendiliğinden kalkar.

(2) Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur.

(3) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/2 md.) Hapis cezasının ertelenmesi, koşullu salıverilme ve tekerrürle ilgili olanlar hariç; infaz rejimine ilişkin hükümler, derhal uygulanır.

..."

26. 3713 sayılı Kanun'un "Terör suçlusu" kenar başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"Birinci maddede belirlenen amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu

olup da, bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişi terör suçlusudur.

Terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır."

27. 3713 sayılı Kanun'un "Terör suçları" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"(Değişik: 29/6/2006-5532/2 md.) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320 nci maddeleri ile 310 uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı suçlar, terör suçlarıdır."

28. 3713 sayılı Kanun'un "Terör amacı ile işlenen suçlar" kenar başlıklı 4. maddesi şöyledir:

“(Değişik: 29/6/2006-5532/3 md.) Aşağıdaki suçlar 1 inci maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde, terör suçu sayılır:

a) Türk Ceza Kanununun 79, 80, 81, 82, 84, 86, 87, 96, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 142, 148, 149, 151, 152, 170, 172, 173, 174, 185, 188, 199, 200, 202, 204, 210, 213, 214, 215, 223, 224, 243, 244, 265, 294, 300, 316, 317, 318 ve 319 uncu maddeleri ile 310 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlar.

b) 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan suçlar.

c) 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 110 uncu maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarında tanımlanan kasten orman yakma suçları.

ç) 10/7/2003 tarihli ve 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar.

d) Anayasanın 120 nci maddesi gereğince olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde, olağanüstü halin ilanına neden olan olaylara ilişkin suçlar.

e) 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 inci maddesinde tanımlanan suç.”

29. 3713 sayılı Kanun'un "Terör örgütleri" kenar başlıklı 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(Değişik ikinci fıkra: 11/4/2013-6459/8 md.) Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. Ayrıca, basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

...

(Ek fıkra: 11/4/2013-6459/8 md.) Terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına;

a) İkinci fıkrada tanımlanan suçu,

...

işleyenler hakkında, 5237 sayılı Kanunun 314 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında tanımlanan suçtan dolayı ayrıca ceza verilmez."

30. 5275 sayılı Kanun'un "Kapalı ceza infaz kurumları" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"Kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup hâlinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesislerdir."

31. 5275 sayılı Kanun'un "Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları" kenar başlıklı 9. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlilerine sahip, firara karşı teknik, mekanik, elektronik ve fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları sürekli kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasların geçerli olduğu sıkı güvenlik rejimine tâbi hükümlülerin bir veya üç kişilik odalarda barındırıldıkları tesislerdir. Bu kurumlarda bireysel veya grup hâlinde iyileştirme yöntemleri uygulanır."

32. 5275 sayılı Kanun'un "Açık ceza infaz kurumları" kenar başlıklı 14. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Açık ceza infaz kurumları, hükümlülerin iyileştirilmelerinde, çalıştırılmaları ve meslek edindirilmelerine öncelik verilen, firara karşı engelleri ve dış güvenlik görevlisi bulunmayan, güvenlik bakımından kurum görevlilerinin gözetim ve denetimi ile yetinilen kurumlardır. ...

(2) (Değişik:14/4/2020-7242/18 md.) Aşağıdaki hâllerde hükümlüler hakkında verilen cezalar doğrudan açık ceza infaz kurumlarında yerine getirilir:

a) Terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan mahkûm olanlar ile ikinci defa mükerrir olanlar ve koşullu salıverilme kararının geri alınması nedeniyle cezası aynen infaz edilenler hariç olmak üzere, kasıtlı suçlardan toplam üç yıl veya daha az hapis cezasına mahkûm olanlar.

...

(3) (Değişik:14/4/2020-7242/18 md.) Hükümlülerin kapalı ceza infaz kurumundan açık ceza infaz kurumuna ayrılmalarına 89 uncu madde uyarınca yapılan değerlendirme sonucunda karar verilir."

33. 5275 sayılı Kanun'un geçici 9. maddesinin (5) ve (6) numaralı fıkraları şöyledir:

"(5) Covid-19 salgın hastalığının ülkemizde görülmüş olması sebebiyle, açık ceza infaz kurumlarında bulunanlar ile kapalı ceza infaz kurumunda bulunup da açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanan hükümlüler, 105/A maddesi kapsamında denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezasının infazına karar verilen hükümlüler ve 106 ncı madde veya diğer kanunlar uyarınca denetimli serbestlik tedbirinden yararlanan hükümlüler, 31/5/2020 tarihine kadar izinli sayılır. Salgının devam etmesi hâlinde bu süre, Sağlık Bakanlığının önerisi üzerine Adalet Bakanlığı tarafından her defasında iki ayı geçmemek üzere ondokuz kez uzatılabilir. Bu fıkra uyarınca izinli sayılanlar hakkında 95 ve 97 nci madde hükümleri uygulanır.

(6) Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci

Bölümünde tanımlanan suçlar, Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar hariç olmak üzere, toplam hapis cezası on yıldan az olanlar bir ayını, on yıl ve daha fazla olanlar ise üç ayını kapalı ceza infaz kurumunda geçirmiş olan iyi hâlli hükümlülerden ilgili mevzuat uyarınca açık ceza infaz kurumlarına ayrılmalarına bir yıl veya daha az süre kalanlar, talepleri hâlinde açık ceza infaz kurumlarına gönderilebilirler. Bu hükümlüler, açık ceza infaz kurumlarında barındırılır. İlgili mevzuat uyarınca açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya, beşinci fıkrada belirtilen süreler içinde hak kazandıkları takdirde beşinci fıkra uyarınca izinli sayılırlar. Beşinci fıkrada belirtilen sürenin tamamlanmasından sonra ise açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanıp kazanmadıklarına bakılmaksızın, 95 inci maddede düzenlenen izin hakkından yararlanırlar. Bu fıkra hükmü 31/7/2023 tarihine kadar uygulanır."

34. 2/9/2012 tarihli ve 28399 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) "Doğrudan açık kuruma alınacak hükümlüler" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Terör suçları, örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar hariç olmak üzere;

a) Kasıtlı suçlardan toplam üç yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm olanların,

b) Taksirli suçlardan toplam beş yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm olanların,

c) Adlî para cezası hapis cezasına çevrilenlerin,

ç) 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu gereğince tazyik hapsine tabi tutulanların, cezaları doğrudan açık kurumlarda yerine getirilir."

35. Yönetmelik'in "Kapalı kurumdan açık kuruma ayrılacak hükümlüler" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Hükümlülerden;

...

c) Cezaları yüksek güvenlikli kapalı kurumlar veya diğer kapalı kurumların yüksek güvenlikli bölümlerinde infaz edilenlerden toplam cezalarının üçte birini bu kurumlarda iyi hâlli olarak geçiren ve koşullu salıverilme tarihine üç yıl veya daha az süre kalanlar, açık kurumlara ayrılabilir.

(2) Açık kurumlara ayrılabilmek için, ayrıca;

...

ç) Terör ve örgütlü suçlardan hükümlü olup, mensup oldukları örgütten ayrıldıkları idare ve gözlem kurulu kararıyla tespit edilenlerin koşullu salıverilme tarihine bir yıldan az süre kalması, şartı aranır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

36. Anayasa Mahkemesinin 20/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

37. Başvurucu, başvuru formunda özetle;

i. Bazı istisnalar dışında kasıtlı suçlardan toplam üç yıl veya daha az hapis cezasına mahkûm olan hükümlülerin cezalarının doğrudan açık ceza infaz kurumlarında yerine getirilmesinin 5275 sayılı Kanun'un 14. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile ilgili Yönetmelik'in 5. maddesinin gereği olduğunu,

ii. Mahkûmiyetine esas alınan ve 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen terör örgütünün propagandasını yapma suçunun doğrudan açık ceza infaz kurumlarda yerine getirilecek cezaların istisnası olan terör suçları, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlardan olmadığını,

iii. Terör suçlusu kavramının düzenlendiği 3713 sayılı Kanun'un 2. maddesi uyarınca örgüt üyeliği suçu ya da 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6), (7) veya (8) numaralı fıkralarında düzenlenen suçları işlemeyen kişinin salt terör örgütünün propagandasını yapma suçuna istinaden terör suçlusu olduğunun kabul edilemeyeceğini, bir kişinin hem propaganda suçundan hem de örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan cezalandırılmasının kanun gereği mümkün olmaması karşısında propaganda yoluyla örgüt üyesi olmamakla örgüt adına suç işleme ihtimalinin de bulunmadığını,

iv. 3713 sayılı Kanun'un terör suçlarını düzenleyen 3. maddesi ile belirli koşullarda terör suçu sayılabilecek suçların tahdidî olarak sayıldığı 4. maddesinde de terör örgütünün propagandasını yapma suçuna yer verilmediğini, bu nedenle anılan suçun terör suçu olarak kabulünün mümkün olmadığını,

v. Kendisinin terör suçlusu, mahkûmiyetine esas alınan suçun da terör suçu olmaması nedeniyle cezasının doğrudan açık ceza infaz kurumunda yerine getirilmesi ve 5275 sayılı Kanun'un geçici 9. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca izinli sayılması gerektiği hâlde bu yöndeki talebinin kamu otoritelerinin öngörülemez yorumu sonucu reddedildiğini beyan ederek suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Bakanlık görüşünde;

i. Anayasa Mahkemesinin 1/7/2021 tarihli ihlal kararı üzerine tahliye olması nedeniyle başvurucunun mağduriyetinin giderildiği belirtilerek anılan karar ile somut başvurunun aynı konuya ilişkin olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği,

ii. Anılan şikâyetle ilgili olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. ve devamı maddeleri uyarınca açılması gereken bir tazminat davası açılmadığından söz konusu iddia bakımından olağan başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı,

iii. Başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği,

iv. Anayasa Mahkemesinin 17/7/2020 tarihinde 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun'un bazı maddelerine ilişkin somut norm denetimi kapsamında verdiği kararda açıkladığı üzere suç ve cezanın kapsamına yönelik olmayan, sadece cezanın infaz şekline ilişkin olan düzenlemelerin söz konusu olduğu somut olayda incelemenin suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında yapılmaması gerektiği,

v. Ancak anılan ilke kapsamında bir inceleme yapılması hâlinde Anayasa ve mevzuat

hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği,

vi. Başvurucunun taleplerinin ilgili mevzuat hükümleri gözetilerek değerlendirildiği ve infazın kapsamı belirlenirken herhangi bir keyfîliğe mahal vermeyecek şekilde hareket edildiği belirtilmiştir.

39. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında hakkında daha önce verilen ihlal kararına konu başvurular ile somut başvurunun konusunun farklı olduğunu, haksız şekilde özgürlüğünden mahrum bırakılmasına ilişkin ihlal tespiti yapılan herhangi bir karar bulunmadığı gibi telafi edici bir giderimin de söz konusu olmadığını ifade etmiştir. Başvurucu 5271 sayılı Kanun'un hukuka aykırı infaz uygulamaları nedeniyle özgürlüklerinden mahrum kalan kişilere tazminat talep hakkı vermemesi nedeniyle bu yola başvurulmadığını beyan ederek başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

40. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; ... halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz."

41. Somut olayda öncelikle mahkûmiyet kararı sonrasında verilen cezanın infazında Anayasa’nın 38. maddesinin öngördüğü ilkelerin uygulanıp uygulanmayacağı hususu belirlenmelidir.

42. Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen "ceza" kavramı özerk bir kavramdır. Bu bağlamda Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan ilkeyi etkin korumak için bir tedbirin özü itibarıyla bir ceza oluşturup oluşturmayacağı konusunda yargı makamlarının yorumlarına ve mevzuattaki nitelendirmelere bağlı kalınmadan değerlendirme yapılabilecektir (Yunis Karataş [GK], B. No: 2021/34231, 26/1/2023, § 43).

43. Öte yandan ceza kabul edilen bir tedbir ile cezanın infazı veya uygulanmasını ilgilendiren bir tedbir arasında ayrım yapılmalıdır. Bu çerçevede tedbirin niteliği ve amacının cezanın indirilmesi veya erken tahliyeye ilişkin bir değişiklikle ilgili olduğunda bu tedbir kural olarak Anayasa'nın 38. maddesi anlamında ceza olarak kabul edilemeyebilecektir. Anayasa'nın 38. maddesi cezanın infazının şekliyle değil kendisiyle, diğer bir ifadeyle cezanın kendisinin etkilenip etkilenmediğiyle ilgilenir. Ancak fiiliyatta ceza teşkil eden bir tedbir ile cezanın infazını ilgilendiren bir tedbir arasındaki ayrım her zaman net olmayabilecektir. Bunun sonucu olarak da cezaya hükmedildikten sonra veya ceza infaz edilirken idari yetkililer ve mahkemeler tarafından yapılacak uygulamaların cezayı veren mahkemenin öngördüğü, kapsamını belirlediği cezanın farklı tanımlanmasına veya değiştirilmesine yol açabileceği ihtimali gözardı edilmemelidir. Aksi takdirde idari yetkililer veya mahkemelerin verilen cezanın kapsamını geçmişe dönük olarak, mahkûm edilen kişinin suçu işlediği veya cezaya çarptırıldığı zamanda böyle bir gelişmeyi öngöremeyecek ve zararına olacak şekilde yeniden tanımlayan tedbirler alabileceği kabul edilecektir (benzer yöndeki bir karar için bkz. Efendi Yaldız, B. No: 2013/1202, 25/3/2015, § 36; Yunis Karataş, § 44).

44. Bir tedbirin maddi ceza hukukuna mı yoksa infaz hukukuna mı dâhil olduğu tespit edilirken tedbirin şeklî olarak hangi alana girdiğinden ziyade niteliğine bakılarak karar verilmelidir. Bu çerçevede bir tedbir, sanığa verilecek cezayla ilgili bir konu hakkında ise ve ceza verme düşüncesi içinde kabul ediliyorsa tedbirin maddi ceza hukuku alanında olduğunun kabul edilmesi gerekir. Dolayısıyla hükümlü hakkında uygulanan tedbirin bir suçtan kaynaklanan bir mahkûmiyetin sonucu olup olmadığı, tedbirin niteliği, amacı, mahkemeler ve yetkili idari makamlar açısından nasıl kabul edildiği, tedbirin alınmasında ve uygulamasındaki usullerin ve tedbirin ağırlığı değerlendirilerek Anayasa'nın 38. maddesinin güvencesi altında olup olmadığı tespit edilmelidir. Bir hükmün infazı sırasında alınan bir tedbirin sadece hükmün infazının şekline ilişkin olup olmadığının veya aksine hükmün kapsamını etkileyip etkilemediğinin belirlenmesi için hükmedilen cezanın ilgili zamanda yürürlükte olan iç hukuka göre aslında neyi gerektirdiği, diğer bir ifadeyle onun asıl doğasının ne olduğunun incelenmesi gerekir. Bu bağlamda Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 18/11/1985 tarihli ve E.1985/268, K.1985/361 sayılı kararında "…cezaların yerine getirilmesine ilişkin rejimleri değiştiren yasaların derhal uygulanması gerekmekte ise de, değişikliği yapan yasaların, cezaların niteliğini değiştirmemesi gerekir. Cezanın yerine getirilmesine ilişkin yasadaki değişiklik, mahkûmiyet süresini uzatıyorsa veya hükümlüye yüklenen yükü artırıyorsa, bu hal cezanın niteliğini değiştirdiğinden derhal uygulanamaz." (benzer yöndeki bir karar için bkz. Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 5/7/1973 tarihli ve E.1973/6567, K.1973/6535 sayılı kararı) denilerek bir tedbirin infaz hukukuna ilişkin olmasının tek başına derhâl uygulanması için yeterli olmadığı, aksine mahkûmiyet süresini uzatıp uzatmadığı hususu gözetilerek karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Efendi Yaldız, § 40; Yunis Karataş, § 44).

45. Başvurucunun şikâyeti özetle 5275 sayılı Kanun'un 14. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince hapis cezasının doğrudan açık ceza infaz kurumunda yerine getirilmesi ve 5275 sayılı Kanun'un geçici 9. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca COVID-19 salgını kapsamında izinli sayılması gerekirken kanun hükümlerinin öngörülemez yorumu dolayısıyla özgürlüğünden mahrum bırakıldığına ilişkindir. 5275 sayılı Kanun'un geçici 9. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince açık ceza infaz kurumlarında bulunanlar ile kapalı ceza infaz kurumunda bulunup da açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanan hükümlüler herhangi bir ek koşul aranmaksızın izinli sayılmaktadır. Dolayısıyla anılan hüküm uyarınca izinli sayılma açısından açık ceza infaz kurumunda bulunma veya bu kurumlara ayrılma hakkına sahip olmanın belirleyici bir unsur olduğu anlaşılmaktadır.

46. Somut olaydaki mesele, başvurucu hakkında verilen süreli hapis cezasının açık ceza infaz kurumunda infaz edilip edilemeyeceğidir. Bir hükümlünün cezasının açık ceza infaz kurumu yerine kapalı ceza infaz kurumu veya yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumunda yerine getirilmesi hâlinde hükümlünün daha katı bir infaz rejimine tabi tutulduğu söylenebilir. Ancak cezanın daha sıkı koşullarda yerine getirilmesine ilişkin bu durum, benzer nitelikteki uygulamaların ceza olarak kabulünü gerektirmez. Bir hükümlünün cezasının hangi tür ceza infaz kurumunda ve ne şekilde yerine getirileceğine ilişkin tedbirler, cezayı veren mahkemenin öngördüğü ve kapsamını belirlediği cezanın farklı tanımlanmasına veya değiştirilmesine neden olmadığından ceza olarak kabul edilemez. Bu kapsamdaki uygulamalar cezayla ilgili değil cezanın infaz şekliyle ilgilidir.

47. Dolayısıyla başvurucunun anılan ihlal iddialarını Anayasa'nın 38. maddesi kapsamında incelemek mümkün değildir. Bu nedenle başvurucunun şikâyetlerinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamda incelenmesi uygun görülmüştür.

48. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek kaydıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

49. Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ilk istisnası "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararlarının sonucu olarak hapis cezası veya güvenlik tedbirlerinin uygulanması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali olarak kabul edilmeyecektir. Diğer taraftan suç şüphesine bağlı tutma kapsamında olan durumdan farklı olarak anılan istisna bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutmayı ifade etmektedir (Tahir Canan (2), B. No: 2013/839, 5/11/2014, § 33).

50. Bununla birlikte Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamına mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet hükmünün yerine getirilmesi durumunda ortaya çıkan özgürlükten yoksun bırakma hâlleri dâhil ise de anılan kurallar, mahkûmiyet kararının değil tutmanın hukuka uygun olmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla bu güvence kapsamında, kişi hakkında hükmedilen hapis cezasının yerindeliği veya orantılılığı incelemeye tabi tutulamayacaktır (Günay Okan, B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § 18).

51. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Ancak Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî bir şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların da maddenin amacına uygun olması gerekir (Abdullah Ünal, B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38). Bir kimsenin mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için her şeyden önce hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesi, ikinci olarak yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olması gerekir. Ceza veya güvenlik tedbiri içermeyen bir karara dayanılarak bir kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılması mümkün değildir. Son olarak hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmaması gerekir (Ercan Bucak (2), B. No: 2014/11651, 16/2/2017, § 40; Şaban Dal, B. No: 2014/2891, 16/2/2017 § 32; Ç.Ö. [GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018 § 33).

52. Somut olayda başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğu sürenin Mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı cezayı aştığına ilişkin bir iddia ileri sürmemiştir. Bu nedenle inceleme, başvurucu hakkında verilen hapis cezasının açık ceza infaz kurumunda yerine getirilmesi talebinin reddine ilişkin yargısal süreçle sınırlı olarak yapılacaktır.

53. Başvurucu, Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 3713 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen terör örgütünün propagandasını yapma suçundan 2 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun incelemeye konu süreçte "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların yerine getirilmesi" kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığı hususunda kuşku bulunmamaktadır. Somut

olay kapsamında tespit edilmesi gereken husus, başvurucunun cezasının açık ceza infaz kurumu yerine yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumunda çektirilmesinin Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında müstakil bir hürriyetten yoksun bırakma hâli olup olmadığıdır.

54. 5275 sayılı Kanun'un 8. maddesinde kapalı ceza infaz kurumları, 9. Maddesinde yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları, 14. maddesinde ise açık ceza infaz kurumları tanımlanmıştır. Buna göre yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarının içinde ve dışında güvenlik görevlileri bulunmasına, bu tür kurumlarda firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fiziki önlemler alınmasına, oda ve koridor kapıları sürekli kapalı tutulmasına rağmen açık ceza infaz kurumlarında hükümlülerin iyileştirilmeleri için çalıştırılmalarına ve meslek edindirilmelerine öncelik verilmekte, firara karşı engeller ve dış güvenlik görevlisi bulunmamakta ve güvenlik bakımından kurum görevlilerinin gözetim ve denetimi ile yetinilmektedir. Bununla birlikte yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında mevzuatta belirtilen hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevreyle temas kurulmasına olanak sağlanabilmektedir.

55. İlgili mevzuat uyarınca hürriyetlerinden yoksun bırakılan kişiler yönünden açık ceza infaz kurumlarında yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarına göre daha geniş imkânların bulunduğu ve tutulmanın koşullarının daha hafif olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda anılan ceza infaz kurumlarında uygulanan infaz rejimleri arasında güvenlik tedbirlerine ilişkin önemli bir yoğunluk farkı olduğu görülmektedir. Bu farklılık, kişinin ceza infaz kurumunda tabi olacağı rejim ve koşullarda bir değişiklik yaratmakta ancak hürriyetten yoksun bırakmanın niteliğini değiştirecek bir durum oluşturmamaktadır. Bu nedenle başvurucunun hapis cezasının yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumunda yerine getirilmesinin, müstakil bir hürriyetten yoksun bırakma hâli olarak kabulü mümkün değildir. Ayrıca hapis cezasının hangi tür ceza infaz kurumunda yerine getirileceği meselesinin, bir mahkûmiyet kararının infazına bağlı olarak hürriyetten yoksun bırakma hâlinin Anayasa'nın 19. maddesinin gerekliliklerine uygunluğu üzerinde herhangi bir etkisi de bulunmamaktadır.

56. Anayasa'nın 19. maddesinin bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak açık bir hüküm içermediği ve hapis cezasının infaz şekline ilişkin uygulamaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kapsamı dışında olduğu da gözönüne alındığında başvurucunun, cezasının açık ceza infaz kurumu yerine yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumunda yerine getirildiği ve bu nedenle COVID-19 izni kullandırılmadığı yönündeki şikâyetlerinin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

57. Başvurucu; Cumhuriyet savcısının itirazı kendisine bildirilmeden ve savunma imkânı tanınmadan kesin nitelikte karar verildiğini, dilekçelerinde öne sürdüğü ve davanın sonucuna etkili iddialarının İnfaz Hâkimliği ve itiraz mercii kararlarında tartışılmadığını ve yargısal süreç boyunca esasa ilişkin talebinin incelenmediğini beyan ederek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri, gerekçeli karar hakkı ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

58. Bakanlık görüşünde, gerekçeli karar hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

59. Anayasa Mahkemesi Mustafa Takyan ([GK], B. No: 2020/27974, 15/12/2021) kararında mahkûmiyet kararı kesinleştikten sonra açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve denetimli serbestlikten yararlanma şartlarının taşınıp taşınmadığı meselesinin doğrudan doğruya cezanın infaz edilme şekline ilişkin olduğunu, suçun esası ya da cezanın miktarı ile herhangi bir ilgisinin olmadığını, dolayısıyla suç isnadı altında bulunulmadığı bir dönemi ilgilendiren bu uyuşmazlığın adil yargılanma hakkının cezai boyutu kapsamında kalmadığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi sonuç olarak açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve denetimli serbestlikten yararlanma talebiyle ilgili uyuşmazlık çerçevesinde dile getirilen adil yargılanma hakkına dair şikâyetlerin Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanının dışında kaldığı ve bireysel başvuruya konu yapılamayacağı sonucuna varmış ve konu bakımından yetkisizlik kararı vermiştir (Mustafa Takyan, §§ 40-52; benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Mustafa Çabuk, B. No: 2020/31607, 21/6/2023, § 20).

60. Somut başvuruda anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDAL ERFİDAN

B. No: 2021/30838 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30838

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDAL ERFİDAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30838)

Karar Tarihi: 20/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2025 - 32834

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Erdal ERFİDAN

Vekili : Av. Ali ALTIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 2/2/2018 tarihinde soğuk algınlığı şikâyetiyle Niğde Ömer Halisdemir Eğitim ve Araştırma Hastanesi Acil Servisine başvurmuştur. Hastanede başvurucuya intramüsküler enjeksiyon (kas içi enjeksiyon) yapılmış ve sonrasında başvuruda siyatik sinir hasarı gelişmiştir.

3. Başvurucu, bahse konu olay nedeniyle sakat kaldığını belirterek kendisine maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebiyle Sağlık Bakanlığı (İdare) aleyhine Aksaray İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; Hastanede hemşire tarafından kendisine enjeksiyon yapıldıktan sonra tüm bacağında bir uyuşma hissettiğini, başka bir hemşireye danıştığında on dakika yürümesi hâlinde düzeleceğinin söylendiğini, o tarihten sonra bir türlü eskisi gibi yürüyemediğini belirtmiştir.

Bununla birlikte başvurucu konu ile ilgili olarak Erciyes Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından düzenlenen 29/4/2019 tarihli raporda yanlış uygulanan enjeksiyon nedeni ile bir ayağının sakat kaldığının tespit edildiğini vurgulamıştır.

4. Mahkeme tarafından konuyla ilgili olarak Adli Tıp Kurumu (ATK) 7. Adli Tıp İhtisas Kurulundan bilirkişi raporu alınmıştır. 4/3/2020 tarihli raporda başvurucuya enjeksiyon ile uygulanan ilaçların doku içi yayılım ile nadir de olsa sinir hasarına neden olabildiği, bu durumun enjeksiyonun tekniğine uygun yapılması durumunda da her türlü özene rağmen gelişebildiğinin tıbben bilindiği belirtilmiştir. Bununla birlikte enjeksiyon tekniğinin yanlışlığına ya da uygulanan bölgenin uyumsuzluğuna dair herhangi bir tıbbi delil bulunmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca enjeksiyon işlemi sonrası ortaya çıkan siyatik sinir hasarının klinik verilerinin enjeksiyon nöropatisi (sinirleri etkileyen hasar) bulgularına benzediği fakat olaydan üç gün sonra yapılan tetkik sonucunda başvurucuda başka bir olayla beraber gelişmiş nörolojik hastalık ihtimalinin de söz konusu olduğu vurgulanmıştır. Neticede raporda, mevcut verilere göre sağ siyatik nöropatinin kişiye uygulanan intramüsküler enjeksiyon ile illiyetinin kurulamadığı belirtilerek ilgili sağlık görevlileri Dr. N.E. ve Hemşire M.Ç.nin uygulamalarının tıp biliminin genel kabul görmüş ilke ve kurallarına uygun olduğu belirtilmiştir. Ayrıca raporda sağlık hizmetinin yürütülmesinde idarenin organizasyon hatasının tespit edilmediği ifade edilmiştir.

5. Başvurucu, ATK raporuna itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde başvurucu; bacağındaki sakatlığın enjeksiyon sonrası olduğunun tespit edilmiş olmasına rağmen enjeksiyon ile sakatlık arasında herhangi bir illiyet bağının bulunmadığı yönündeki görüşün bilimsel nitelikte olmadığını, tamamen yoruma dayalı olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte enjeksiyon sonrası ortaya çıkan kalıcı fonksiyon oranının tespiti açısından yeniden bilirkişi incelemesi yaptırılmasını talep etmiştir.

6. Öte yandan yargılama safahatında Erciyes Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından düzenlenmiş olan 29/4/2019 tarihli durum bildirir heyet raporu Mahkemeye sunulmuştur. Anılan raporun tanı/teşhis açıklaması başlığı altında "siyatik sinir hasarı + enjeksiyon" ibaresi yer almaktadır. Raporun karar kısmında ise anılan olay, başvurucunun beyanları doğrultusunda aktarıldıktan sonra bulguların siyatik sinir hasarı ile uyumlu olduğu bildirilmiştir.

7. Mahkemece 3/7/2020 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararda başvurucunun ATK raporuna yaptığı itirazın raporu kusurlandırıcı nitelikte görülmediği, raporun hükme esas alınabilecek mahiyette olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte ATK tarafından ortaya konulan görüşten hareketle idareye atfı kabil bir hizmet kusuru olmadığı ve başvurucunun uğradığı zararın meydana gelmesinde idarenin maddi ve manevi tazminat yükümlülüğünün bulunmadığı belirtilmiştir.

8. Başvurucu, bu karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde, Erciyes Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezinin raporuyla bahse konu sakatlığın yapılan yanlış enjeksiyon sonucu meydana geldiğinin tespit edilmiş olduğunu vurgulamıştır. Bununla birlikte konu ile ilgili olarak Niğde Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından yürütülen soruşturmada Hemşire M.Ç.nin “O gün acil servis çok yoğundu, ben tekerlekli sandalye getirterek hastayı oturttum, yatırabileceğimiz bir yer yoktu, çok yoğundu.” şeklinde ifade verdiğini, bu bağlamda idarenin organizasyon kusurunun bulunduğunu ileri sürmüştür.

9. Konya Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi (Daire) 23/2/2021 tarihinde istinaf

başvurusunun maddi tazminat talebine yönelik kısmının reddine, manevi tazminat talebine yönelik kısmının ise kısmen kabulüne ve başvurucuya 15.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucuya uygulanacak tedavi kapsamında yapılan enjeksiyonun sonuçları ve olası komplikasyonları hakkında bilgilendirilmediğini, aydınlatılmış onamının alınmadığını belirtmiştir. Yürütülen sağlık hizmetinin öngörülen şekilde ifa edilmediğini vurgulayan Mahkeme, başvurucuda ortaya çıkan elem ve ızdırabı kısmen de olsa hafifletecek olan manevi tazminat talebinin 15.000 TL tutarındaki kısmının kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

10. Başvurucu nihai hükmü 7/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 5/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

11. Öte yandan somut olayla ilgili olarak Başsavcılık tarafından düzenlenen Sorgulama Tutanağı'nda Hemşire M.Ç.; Dr. N.E.nin talimatı üzerine hazırladığı iğneyi başvurucuya kalçadan vurduğunu, daha sonra başvurucunun bacağının ağrıdığını söylediğini belirtmiştir. Devamında başvurucuya enjeksiyonlardan sonra böyle bir şeyin olabileceğini, biraz dinlenmesi gerektiğini ve durumunu takip etmesini söylediğini ifade etmiştir. Anılan Sorgulama Tutanağı'na göre o gün Acil Servisin çok yoğun olduğunu, başvurucuyu yatırabileceği bir yer olmadığını, bu nedenle tekerlekli sandalye getirterek hastayı oturttuğunu vurgulayan M.Ç. akabinde başvurucuyu hiç görmediğini ve başvurucunun ne kadar süre sonra ayrıldığını bilmediğini beyan etmiştir.

12. Başsavcılık, Dr. N.E. ve Hemşire M.Ç. hakkında görevi görüye kötüye kullanma suçundan yürüttüğü soruşturma sonucunda 16/6/2020 tarihinde kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir. Kararda ATK raporunda başvurucuya enjekte edilen ilaçların ve yapılan enjektenin tıp biliminin genel kabul görmüş ilke ve kurallarına uygun olduğu sonucuna varıldığı vurgulanmıştır. Dr. N.E. ve Hemşire M.Ç.nin görevlerinin gereklerine aykırı hareket etmek sureti ile başvurucunun mağduriyetine neden olduğuna ilişkin delilin bulunmadığı ve üzerine atılı suçun yasal unsurlarının oluşmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun bu karara karşı itirazı Niğde Sulh Ceza Hâkimliğinin 23/6/2020 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; hastanede yer olmadığı gerekçesiyle enjeksiyonun ayakta yapıldığını, bu durumun bir organizasyon kusuru olduğunu ve kamu hizmetinin kötü işlemesi anlamına geldiğini belirtmiştir. Yargısal makamlar tarafından bu husus değerlendirilmeden maddi tazminat talebinin reddedildiğini vurgulayan başvurucu, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı görüşünde; somut olayın ve yargılamanın bir özeti yapıldıktan sonra mevcut başvuruda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

15. Başvuru, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40).

18. Anayasa’nın 17. maddesinin amacı, esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Bunun yanı sıra devletin tıbbi müdahaleler nedeniyle kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma ve maddi ve manevi varlığına saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Ahmet Acartürk, B. No: 2013/2084, 15/10/2015, § 49). Nitekim Anayasa’nın 56. maddesinde de belirtildiği üzere pozitif yükümlülük, sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır (İlker Başer ve diğerleri, B. No: 2013/1943, 9/9/2015, § 44). Devlet, bireylerin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlıklarını koruma hakkı kapsamında ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin sağlık hizmetlerini hastaların yaşamları ile maddi ve manevi varlıklarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Ahmet Acartürk, § 51).

19. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak için adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarında makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartının yerine getirilmesi gerekmektedir. Yargı mercilerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira yargı mercileri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32).

20. Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olaylara ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu, B. No: 2014/15355, 21/2/2018, § 47). Ancak kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında yerine getirmek zorunda olduğu usul yükümlülüklerinin somut olayda yerine getirilip getirilmediğinin nesnel bir şekilde değerlendirilmesi için ilgili anayasal kurallar bağlamında yargı mercilerinin kendilerine tanınmış takdir yetkileri çerçevesinde hareket edip etmediğinin denetlenmesi gerekir. Bu bağlamda yargı mercilerince ulaşılan sonuca ilişkin gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı incelenmelidir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015 § 44).

21. Öte yandan bir mesleğin belirli riskler içermesi, icrası sırasında meydana gelecek tüm risklerin hukuki sorumluluk dışında olduğu ve ilgililerin sorumlu olmadığı anlamına gelmemektedir. Sağlık personeli, mesleğini yerine getirirken özen yükümlülüğü kapsamında bu tür risklerin gerçekleşmesini önlemeye ilişkin olarak elindeki tüm imkânları kullanmak mecburiyetindedir. Buna göre riskleri mümkünse önleyici, değilse asgariye indirici şekilde davranması, buna rağmen riskler doğduğunda yapacağı müdahaleyle zarar veya tehlike neticesini mümkün olduğunca ortadan kaldırması gerekmektedir (Eliçe Aydın ve diğerleri, § 54).

22. Somut olayda başvurucunun soğuk algınlığı şikâyetiyle hastanenin acil servisine başvurması üzerine ilgili doktor N.E.nin talimatı üzerine Hemşire M.Ç. tarafından başvurucuya enjeksiyon yapılmıştır. Bu enjeksiyondan sonra devam eden süreçte başvurucuda siyatik sinir hasarı gelişmiştir. İdari ve yargısal makamlar tarafından yapılan incelemeler neticesinde ise başvurucuda ortaya çıkan bu durumun enjeksiyonla illiyetinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Nitekim ATK raporunda enjeksiyon işlemi sonrası sağ bacakta ortaya çıkan siyatik sinir hasarının klinik verilerinin enjeksiyon nöropatisi bulgularına benzediği fakat olaydan üç gün sonra yapılan tetkik sonucunda başvurucuda başka bir olayla beraber gelişmiş nörolojik hastalık ihtimalinin de söz konusu olduğu şeklinde bir belirleme yapılmıştır (bkz. § 4). Diğer taraftan başvurucu her ne kadar Erciyes Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezinin raporuyla bahse konu sakatlığın yapılan yanlış enjeksiyon sonucu meydana geldiğinin tespit edilmiş olduğunu iddia etmişse de bahse konu raporda böyle bir sonuca varılmış olduğunu söylemek mümkün değildir. Anılan raporda yalnızca başvurucuda siyatik sinir hasarının ortaya çıktığına yönelik bir durum bildirilmektedir (bkz § 6).

23. Öte yandan Dairenin 23/2/2021 tarihli kararıyla enjeksiyon öncesinde aydınlatılmış onamın alınmadığı gerekçesiyle başvurucuya manevi tazminat ödenmesine hükmedilmiş olmakla birlikte başvurucunun bireysel başvuru formunda dile getirdiği temel şikâyet, enjeksiyonun hatalı şekilde yapıldığına yöneliktir. Başvurucu; enjeksiyonun ayakta yapıldığını, bunun bir organizasyon kusuru olduğunu ve siyatik sinir hasarının da bu nedenle ortaya çıktığını iddia ederek kendisine maddi tazminat ödenmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

24. Diğer taraftan bahse konu enjeksiyonu gerçekleştiren M.Ç. ise Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturma kapsamında enjeksiyonu yaptığı gün acil servisin çok yoğun olduğunu, başvurucuyu yatırabileceği bir yer olmadığını, bu nedenle tekerlekli sandalye getirterek hastayı oturttuğunu beyan etmiştir (bkz. § 11). Neticede M.Ç.nin ifadesinin ya da başvurucunun iddia ettiği şekilde enjeksiyonun ayakta yapılmış olmasının sonuca etkisinin araştırılmadığı söylenmelidir. Buradan hareketle hizmetin organizasyonu açısından somut olayda bir kusur olup olmadığına yönelik araştırma yapılması, idari ve yargısal makamların makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesinin gereğidir. Nitekim bu araştırmanın yapılması ile varılacak netice, başvurucunun maddi tazminat talebine yönelik bir kanaate ulaşılması bakımından da önem arz etmektedir.

25. Bu bağlamda ATK raporunda organizasyon kusuru ile ilgili olarak sağlık hizmetinin yürütülmesinde idarenin organizasyon hatasının tespit edilmediği şeklinde bir ifade bulunmakla birlikte başvurucunun konuyla ilgili iddiası ve Hemşire M.Ç.nin yoğunluk nedeniyle başvurucuyu tekerlekli sandalyeye oturttuğuna yönelik beyanı kapsamında bir inceleme yapılmadığı görülmektedir. Aynı şekilde yargısal kararlarda da organizasyon kusuru bulunduğuna yönelik iddia ile ilgili olarak bir incelemenin ve bu yönde bir gerekçenin bulunmadığı görülmektedir. Oysa başvurucunun bu yöndeki iddiasının yargısal makamlar tarafından makul ve yeterli bir gerekçeyle karşılanması gerekmektedir.

26. Sonuç olarak başvurucunun organizasyon kusuru bulunduğuna yönelik iddiasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği özen ve derinlikte araştırılıp incelendiği, bunun sonucunda da iddialarla ilgili ve yeterli gerekçelere kararlarda yer verildiği söylenemez. Bu durumda kamu makamlarının başvuru konusu olaydaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 500.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Aksaray İdare Mahkemesine (E.2019/619, K.2020/338) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ÇETİN VE KADRİYE TUNAY ÇETİN

B. No: 2021/32603 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/32603

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ÇETİN VE KADRİYE TUNAY ÇETİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/32603)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucular : 1. Ali ÇETİN

2. Kadriye Tunay ÇETİN

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör saldırısı sonucu meydana gelen ölüm olayı nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen manevi zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasının süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının, kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikte olduğu ileri sürülen terör saldırısının önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmaması sonucu meydana gelen ölüm nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde biri belediye binası önünde, diğeri postane binasının yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi yaralanmıştır. Başvuruculaların yakını N.Ş. de söz konusu saldırıda hayatını kaybetmiştir. N.Ş.nin eşi F.Ş. tarafından 21/5/2013 tarihinde Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna yapılan başvuru üzerine 25/6/2013 tarihinde sulhname imzalanmış, 17/7/2004 tarihli ve

5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca 25.842,95 TL tutarında maddi tazminat N.Ş.nin eşi F.Ş. ile kızı D.Ş.ye ödenmiştir.

3. Söz konusu terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından düzenlenen 2/4/2014 tarihli ön inceleme raporunda özetle Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimleri tarafından -araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgilerin de belirtilmesi suretiyle- Hatay Emniyetine bilgi sunulduğu, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu, ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. İlgili emniyet görevlileri ile mülki idare amirleri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığınca 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlenmiş ve iddianamenin kabulü ile Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır.

5. Başvurucular 4/5/2018 tarihinde İçişleri Bakanlığına sundukları dilekçe ile çocukları N.Ş.nin ölümü nedeniyle uğradıkları manevi zararın ödenmesi için talepte bulunmuştur. Bu talebin 30/5/2018 tarihli işlemle reddedilmesi üzerine başvurucular 12/6/2018 tarihinde toplam 100.000 TL manevi zararın ödenmesi talebiyle Hatay 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin kusuru olduğu, istihbarat bilgisi bulunmasına rağmen önlem alınmadığı ileri sürülmüş, dava açma süresine ilişkin açıklama yapılarak 5233 sayılı Kanun'dan ayrı olarak kusur sorumluluğu temelinde dava açıldığı vurgulanmıştır.

6. Mahkeme 20/12/2018 tarihinde manevi tazminat talebinin kısmen kabulü ile toplam 80.000 TL manevi tazminatın idareye başvurunun yapıldığı 4/5/2018 tarihinden itibaren hesaplanacak yasal faizi ile başvuruculara ödenmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; idarenin hizmet kusurundan kaynaklanan terör saldırısı neticesinde başvuruculaın çocuğu olan N.Ş. hayatını kaybettiğinden somut olayda manevi tazminat için gerekli şartların bulunduğu belirtilmiştir. Olayın meydana geliş şekli, zararın niteliği, idarenin ağır hizmet kusuru ve başvuruculaın çocuğunun söz konusu olay neticesinde vefat ettiği hususları gözönünde bulundurularak duyulan elem ve acının kısmen de olsa giderilmesi için başvuruculaın manevi tazminat talebi kısmen kabul edilmiştir.

7. Bu karara karşı taraflar istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bunun üzerine Adana Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) başvuruculaın istinaf talebinin gerekçeli olarak reddine karar vermiştir. Bölge İdare Mahkemesi davalı idarenin istinaf başvurusunun kabulü ile Mahkeme kararının kısmen kabule ilişkin kısmını kaldırmıştır. Neticede davanın süre aşımı nedeniyle reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; terör eyleminden kaynaklanan olayda başvuruculaın murisinin vefat etmesi nedeniyle manevi tazminat talebinin sosyal risk ilkesine göre incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvuru süresi yönünden ise 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinin dikkate alınarak değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Olay tarihinden itibaren bir yıl içinde en geç 12/5/2014 tarihine kadar idari başvuru yapılarak tesis edilecek işlemin sonucuna göre altmış gün içinde dava açılabileceği vurgulanmıştır. Bu bağlamda olayın üzerinden uzun süre geçtikten sonra dava açma süresini canlandırma imkânı bulunmayan 4/5/2018 tarihli idari başvuru üzerine verilen ret cevabının ardından 12/6/2018 tarihinde açılan davada süre aşımı bulunduğu açıklanmıştır.

8. Başvurucular nihai hükmü 30/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucular, eylemin idariliğinin ceza davası açılmasıyla birlikte öğrenildiğini, süre ret kararındaki yorumun katı ve şekilci olduğunu belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüş yazısında; başvurunun öncelikle kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Konuyla ilgili İçişleri Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvuruculara iddialarına yönelik olarak yapılacak incelemede değerlendirilmek üzere gönderildiği bildirilmiştir. Ayrıca inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

13. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

14. Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargı mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

15. Başvuruculara açtığı davanın süresinde olmadığı gerekçesiyle Bölge İdare Mahkemesince reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun

düşen kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

16. Somut olayda mahkemeye erişim hakkına davanın süre yönünden reddi suretiyle yapılan müdahalenin kanuni dayanağa sahip olduğu ve sınırlamanın meşru amacının bulunduğu (idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre şartı öngörülmesinin en genel ifadeyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amaca hizmet ettiği yönünde ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54,55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48,49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52) anlaşılmıştır.

17. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

18. Hak arama özgürlüğünün bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin idari istikrarın sağlanması amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olduğu söylenebilir. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl üzerinde durulması gereken husus ise müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

19. Eldeki başvuruya konu yargılama sürecinde Bölge İdare Mahkemesi meydana gelen ölümler ile buna neden olan eylemin patlamanın gerçekleştiği 11/5/2013 tarihinde öğrenildiği ve bu tarihten itibaren mevzuatta belirtilen süreler aşıldıktan sonra yapılan idari başvurunun reddi üzerine açılan davanın süresinde olmadığı gerekçesine yer vererek davayı reddetmiştir.

20. Anayasa Mahkemesince daha önce benzer nitelikte başvurularda da belirtildiği üzere idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasında idarenin tazminle yükümlü tutulabilmesi için ortada idari eylem ve zarar olmalı, ayrıca zararla idari eylem arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken bazen de çok sonra değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir (Şeyma Kayaoğlu, B. No: 2014/5491, 5/7/2017, §§ 55,56).

21. İdariliğin veya meydana gelen zararın ya da aralarındaki illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut şartlar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılıp ölçülülük ilkesini zedeleyebilir (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Bu nedenle eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava

açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir (Şeyma Kayaoğlu, § 55).

22. Başvuruya konu olayda ölümün 11/5/2013 tarihinde meydana gelen terör saldırısı sonucu gerçekleştiği konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Ancak olayda idarenin kusuru olması durumunun İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan inceleme, akabinde gerçekleşen soruşturma izni verilmesi işlemleri ve olayda ihmali/kusuru olduğu düşünülen emniyet görevlileri hakkında 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile açığa çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla başvuruculların anılan süreçten önce ölüm olayına sebebiyet veren olguya dair ihmale, eylemsizliğe ve eylemin idariliğine ilişkin bir bilgiye, veriye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda başvuruculların, çocuklarının ölümüne neden olan terör saldırısında idarenin kusur doğurabilecek eylemsizliğini (önlem almama hâli) ve zararla idari eylemsizlik arasında illiyet bağı olduğunu ölüm olayıyla derhâl öğrendiğinden söz edilemez (benzer yöndeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi değerlendirmesi için bkz. Kurşun/Türkiye, B. No: 22677/10, 30/10/2018, §§ 101-106).

23. Başvurucular, dava dilekçesinde ve başvuru formunda da eylemin idariliğinin ve zararın 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile ortaya çıktığını, Danıştayın aynı olaya ilişkin açılan davalarda eylemin idariliğinin söz konusu ceza davası ile öğrenildiğine yönelik emsal kararlarının bulunduğunu belirtmiştir.

24. 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca idari eylemden dolayı hakları ihlal edilen ilgililerin idari dava açmadan önce, idari eylemi yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her hâlde eylem tarihinden itibaren beş yıl içerisinde idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gerekmektedir. Anılan fıkradaki ön karar başvurusunun idarenin eyleminden kaynaklanan hak ihlallerinin ortadan kaldırılması ve meydana gelen zararların tazminine ilişkin olduğu görülmektedir. İdari eylemlerden dolayı hakları ihlal edilen ilgililerin ön karar başvuru yolunu tükettikten sonra idari yargıda dava açabilecekleri anlaşılmaktadır.

25. Ön karar başvuru yolu ilk defa 24/12/1964 tarihli ve 521 sayılı Danıştay Kanunu ile düzenlenmiş, 2577 sayılı Kanun ile de aynen korunmuştur. 521 sayılı Kanun'un yürürlük tarihinden önce idari eylemlerden kaynaklanan tam yargı davalarının açılabilmesi için idareye ön karar başvurusunda bulunmak bir şart olarak öngörülmemiştir.

26. 521 sayılı Kanun ile getirilen ön karar başvuru yolunun gerekçesinde idari eylemler haksız fiillere benzetilmiştir. Bu nedenle haksız fiillerde uygulanan zamanaşımı süresi kıyasen ilgililerin idari eylemi öğrendiği tarihten itibaren bir yıllık süre içinde idareye başvurmasının zorunlu olduğu şeklindeki kurala esas alınmıştır. Ayrıca bu usulün idari dava açmak için idari bir kararın bulunması yolundaki idare hukukunun genel kabulüne de uygun düştüğü açıklanmıştır.

27. 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinin gerekçesi de 521 sayılı Kanun'daki gerekçe ile benzerdir. Haksız fiilden kaynaklanan tazminat davaları bir yıl içinde açıldığından bu sürenin idari eylemlerden kaynaklanan tam yargı davası açılması için idareye yapılacak ön karar başvurusu için de geçerli olduğu belirtilmiştir. Devamında bir yıllık sürenin olayın öğrenildiği ve zararın gerçekleştiği tarih itibarıyla başlayacağı, beş yıllık sürenin ise eylemin daha sonra öğrenilmesi hâlinde veya zararın sonradan ortaya çıktığı durumlarda eylem ile zarar arasında illiyet bağı bulunduğunun tespiti hâlinde uygulanacağı ifade edilmiştir.

28. Danıştayın yerleşik uygulamaları da eylemin idariliği ile uğranılan zararın öğrenildiği

tarihten itibaren bir yıllık süre içerisinde idareye başvuruda bulunulmaması durumunda açılan tam yargı davalarının süre aşımı yönünden reddinin gerektiği şeklindedir (Danıştay 15. Dairesinin 7/5/2018 tarihli ve E.2018/454, K.2018/4513 sayılı; Danıştay 6. Dairesinin 12/4/2023 tarihli ve E.2022/9241, K.2023/3730 sayılı; Danıştay 10. Dairesinin 2/4/2024 tarihli ve E.2020/952, K.2024/1258 sayılı kararları).

29. Başvuru konusu olayda 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile eylemin idariliğinin ve zararın anlaşıldığı hususunda duraksama bulunmamaktadır. Bu durum idareye ön karar başvurusu ve dolayısıyla dava açma süresinin başlangıcını doğrudan etkilemektedir. Başvurucular 4/5/2018 tarihinde İçişleri Bakanlığına ön karar başvurusunda bulunmuş, bu başvurunun 30/5/2018 tarihinde reddedilmesi üzerine 12/6/2018 tarihinde tam yargı davası açmıştır. Dolayısıyla başvuruculaların ön karar elde etmek için idareye bir yıllık süre içerisinde başvuruda bulunmaları zorunlu olduğu hâlde bu süre geçirildikten çok sonra yaptıkları başvurunun reddi üzerine açılan davanın Bölge İdare Mahkemesince süre aşımı nedeniyle kesin olarak reddine karar verildiği görülmektedir. Bu bağlamda Bölge İdare Mahkemesi tarafından davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilmesinin başvuruculara orantısız bir külfet yüklediği söylenemez.

30. Diğer yandan başvurucular vekilinin, terör saldırısı sonucu hayatını kaybeden N.Ş.nin eşi F.Ş. ve kızı D.Ş.yi temsilen 25/6/2013 tarihli sulhnamenin iptali ile toplam 253.000 TL maddi ve manevi tazminat talebiyle 25/1/2016 tarihinde Hatay İdare Mahkemesinde dava açtığının ve bu davanın Danıştayda temyiz aşamasında olduğunun da altını çizmek gerekir.

31. Tüm bu değerlendirmeler çerçevesinde Bölge İdare Mahkemesinin 4/5/2018 tarihinde yapılan ön karar başvurusunun dava açma süresini canlandırmayacağına dair yorumunun başvuruculaların mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olmadığı ve bu yorumun başvuruculaların mahkemeye erişim hakkını güçleştirmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle davanın süre aşımından reddedilmesi suretiyle başvuruculaların ihlal iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

33. Başvurucular, devletin pozitif ve negatif yükümlülüklerine aykırı davranmak suretiyle yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

35. Bir kanun yoluna başvurulmuş olması tek başına bu yolun tüketildiği anlamına gelmez. Bir kanun yolunun tüketildiğinden söz edilebilmesi için öncelikle usulüne uygun bir başvuru yapılması, yapılan başvurunun sonucunun beklenmesi ve inceleme süresince öngörülmüş olan yöntem, biçim, süre ve diğer koşullara uygun hareket edilmesi gerekir (Özlem Türkeş, B. No: 2014/505, 17/7/2014, § 31).

36. Bölge İdare Mahkemesince süre ret kararı verilmesi nedeniyle terör saldırısında

idarenin ihmali bulunup bulunmadığı -yaşamı korumaya ilişkin yükümlülüklere uygun davranıp davranmadığı- yönünde bir değerlendirme yapılamamıştır. Anayasa Mahkemesince ikincillik ilkesi gereği yargı mercileri henüz bir belirlemede bulunmamışken ilk elden yaşamı koruma yükümlülüğüne dair bir inceleme yapılamaz. Öte yandan başvuruculaların iddialarının görevli ve yetkili yargısal makamlar önünde ileri sürülmeden doğrudan bireysel başvuruya konu edilmesi, ihlal iddiasının öncelikle yargısal mercilerce incelenmesi gereğini ortadan kaldırmış olacaktır. Dolayısıyla ihlale neden olduğu ileri sürülen söz konusu iddiaya ilişkin olarak başvuru yolları usulünce tüketilmemiştir.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN DEĞİRMEN

B. No: 2021/40839 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/40839

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN DEĞİRMEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/40839)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Hüseyin DEĞİRMEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun fotokopi çekilmesi için verdiği dokümanın idarece teslim edilmemesi nedeniyle bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak Kayseri 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır. Başvurucu 11/6/2021 tarihinde bulunduğu Ceza İnfaz Kurumuna müracaat ederek on sayfadan ibaret olan dokümanın her sayfasından dört adet fotokopi çekilerek kendisine verilmesini talep etmiştir.

3. Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu Başkanlığı (Eğitim Kurulu) doküman üzerinde yaptığı inceleme sonucu 21/6/2021 tarihinde "doküman içerisinde FETÖ terör örgütünün propagandasının yapıldığı, örgüt içi faaliyetleri canlı tutma amacının taşındığı, devlet kurum ve yetkililerine karşı aşağılama, hakaret ve iftira amacı taşıdığı" gerekçesiyle dokümanın başvurucuya iade edilmeyerek emanete alınmasına karar vermiştir.

4. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunun kararına itiraz etmiş; itiraz dilekçesinde de

"dokümanın bir kısmının kendisine ait olmadığını ancak kendisini ilgilendirdiğini, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde savunmasında kullanmak için fotokopi çekilerek kendisine verilmesini istediğini ancak Ceza İnfaz Kurumunun kararı nedeniyle hak kaybına uğradığını, dokümanın Anayasa Mahkemesine gönderileceğini ancak gönderilmeyerek mahkemeye erişim hakkının engellendiğini" belirtmiştir. İtirazı inceleyen Kayseri 2. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 16/7/2021 tarihinde başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...Hükümlünün, on sayfadan ibaret evraklarının aslı infaz kurumundan getirtilerek incelenmiştir. Bahis konusu evraklar incelendiğinde, özetle; evrakta, 15 Temmuz ve sonrası yaşadıklarımız başlığının bulunduğu, alt başlıklarda, hükümlünün gözaltında yaşadıklarını, soruşturma aşamasında ifade esnasında yaşadıklarını, Sulh Ceza hakimliğine götürülmesi esnasında yaşadıklarını, Cezaevine girişte yaşadıkları ve hak ihlallerini, iddianameye yönelik eleştirileri, yerel mahkeme sürecinde yaşadıklarını, İstinaf ve Yargıtay sürecinde yaşadıklarını, tüm aşamalara ilişkin hak ihlallerinin yanı sıra mahkemelerin tarafsız olmadıklarına ilişkin düşüncelerinin bulunduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte, yazının hangi makama gönderilmek istendiğine (örneğin Anayasa Mahkemesi veya başkaca Mahkeme veya kuruma) ilişkin başlığının bulunmadığı görülmüştür.

...Hükümlü, bulunduğu infaz kurumundan sedace fotokopi talebinde bulunmuş, infaz kurumu da talebi reddetmiştir.

...Bununla birlikte, hükümlü, infaz kurumundan sadece evraklarının fotokopisinin çekilmesini talep etmiştir. Evrakın üzerinde (örneğin gönderilmesini istediği Mahkeme ismi gibi) gönderilmesini talep ettiği bir kurum adı da bulunmadığı gibi Anayasa Mahkemesi veya başkaca Mahkemeye gönderilmesine yönelik ayrıca bir talebi de bulunmamaktadır. Bu durumda evraklar bilgi notu mahiyetindedir. Dolayısıyla hükümlü, 11.06.2021 tarihli dilekçesinde infaz kurumundan sadece fotokopi isteminde bulunmuş olup infaz kurumunun Mahkemeye erişim hakkını engellendiğinden söz etmek mümkün değildir. Ayrıca anılan mevzuat veya Mahkeme kararlarında sadece fotokopi çekilmesi bir hak olarak sayılmadığı gibi infaz kurumuna yönelik bir yükümlülük olarak da sayılmamıştır. Bu haliyle hükümlünün bir hakkının ihlal edildiğinden de söz edilemeyecektir.

...Öte yandan, hükümlü itiraz dilekçesinde düşünce özgürlüğü ve mahkemeye erişim hakkından bahsettiği halde, Hakimliğimizden sadece evraklarının kendisine iadesini talep etmiştir. Dolayısıyla evrakların Mahkeme veya başkaca bir kuruma gönderilmesini talep etmediğinden bu aşamada da Mahkemeye erişim hakkının engellendiğinden bahsetmek mümkün değildir.

Özellikle birinci sayfanın not kısmında '.... göstermek için yapacağınız başvuruya eklemeniz bizim için faydalı olacağını düşünüyorum. Bu konuda tabi en iyisini siz bilirsiniz'cümlesinin, Anayasa Mahkemesinin Murat Türk Başvurusunda da (Başvuru Numarası 2014/19248) '...en azından örgüt içi ilişkilerin ve/veya örgütsel haber akışının canlı tutulmaya çalışıldığı sonucuna ulaşılması mümkündür.'cümlesiyle belirtildiği üzere, FETÖ terör örgütü mensuplarının Anayasa Mahkemesi veya AİHM'ne yapacakları veya yaptıkları başvurularda aynı sözde mağduriyetlerin yaşandığı algısını yaratmaya yönelik olduğu, evrakların dörder adet fotokopisinin çekilmesi isteminin de koğuşlar arası haberleşme ve yapılacak başvurularda sözde mağduriyetlerin yaşandığına yönelik algıyı güçlendirmeye, örgüt içi ilişki ve haber akışını canlı tutmaya yönelik olduğuna kanaat getirilerek talebin reddine"

5. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Kayseri 1. Ağır

Ceza Mahkemesi 6/8/2021 tarihinde kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 19/8/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; fotokopi çekilmesi istemiyle idareye verdiği dokümanı Anayasa Mahkemesine göndereceğini ancak dokümanın fotokopisinin çekilmediğini ve kendisinede verilmediğini, bu hâliyle dokümanı gönderemediği için mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca dokümanda yer alan içeriklerin ifade özgürlüğü ve söz konusu dokümanın da özel hayata saygı hakkı kapsamında olduğunu iddia etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı; genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yineleyerek görüş yazısında yer alan hususları kabul etmediğini beyan etmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiaların özü Anayasa Mahkemesine göndermek amacıyla fotokopi çekilmesini talep ettiği dokümanın fotokopisinin çekilmeyerek kendisine de iade edilmemesi üzerine söz konusu dokümanı ilgili yerlere gönderememesidir. Bu bağlamda başvurucunun iddiasının bireysel başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Candaş Kat, B. No: 2015/18467, 19/11/2019, §§ 26, 27).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Bireysel başvuru hakkı, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

14. Bireysel başvuru, kamu gücü kullanan otoritelerin işlem ve eylemleri sonucu bazı anayasal hakları ihlal edilenler tarafından gerekli olağan hukuk yolları tüketildikten sonra ihlalin tespiti ve giderilmesi amacıyla Anayasa Mahkemesine başvuru imkânı tanıyan anayasal bir haktır. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolunun anayasal hak ve özgürlüklerin kapsamını belirlemenin, yeknesak bir hak ve özgürlükler hukukunun tüm ülkeye egemen olmasını sağlamanın yanı sıra bireysel mağduriyetleri giderme işlevi de bulunmaktadır (Ruhi Abat, B. No: 2014/4724, 7/3/2019, § 48).

15. Bireysel başvuru, hak ve özgürlüklerin korunmasının en önemli araçlarından biridir. Bu nedenle idari ve yargısal kuruluşlar, temel hak veya özgürlüklerinin ihlal edildiğini düşünen kişilerin bu yola başvurmalarını engelleyici veya zorlaştırıcı tutum ve davranışlardan kaçınmakla yükümlüdür. Öte yandan bu negatif yükümlülüğün yanında somut olayın koşullarının gerektirmesi hâlinde kamu otoritelerinin bireylerin bu haktan yararlanmalarını kolaylaştırma pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır. İdari ve yargısal otoritelerin aldıkları idari veya fiilî tedbirlerle kişilerin bireysel başvuru yapmalarını engellemesi veya zorlaştırması bu hakkın ihlaline yol açabileceği gibi engelleyici veya zorlaştırıcı bir tutum sergilemeseler bile somut olayın koşulları çerçevesinde kolaylaştırıcı tedbirler almalarının kendilerinden beklenmesinin makul görüldüğü hâllerde kamu otoritelerinin hareketsiz kalması dahi bu hakkın zedelenmesi sonucunu doğurabilir (Ruhi Abat, § 50).

16. Özellikle idarenin fiilî kontrolü altında bulunan ve bu nedenle diğer insanlar kadar serbest hareket etme imkânına sahip bulunmayan, nispeten kırılgan konumdaki kişilerin idarenin kolaylaştırıcı rolüne daha fazla muhtaç oldukları gözönünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla bu kişilerin anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunabilmeleri hususunda destek sağlayacak kişi veya materyallere erişimlerinin tamamen engellenmesi bireysel başvuru hakkının ihlaline neden olabilir. Bu engelleme ilgili mevzuatın yetersizliğinden kaynaklanabileceği gibi somut olay kapsamında yetkili makamların keyfî tutumlarına bağlı olarak da gerçekleşebilir (Ruhi Abat, § 51).

17. Anayasa Mahkemesi mevcut başvuruya benzer nitelikteki Candaş Kat başvurusunda terör suçundan mahkûm olarak ceza infaz kurumunda bulunan hükümlünün bireysel başvuru yapması için avukatına posta yoluyla göndermek istediği belgelerin göndermesinin idarece engellenmesinin bireysel başvuru hakkını ihlal ettiği iddiasını incelenmiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi başvurucunun avukatına göndermek istediği belgelerin gerçekten bireysel başvuruda bulunulması amacına yönelik olup olmadığını yetkili makamların değerlendirmesi gerektiğini, yetkili makamların buna ilişkin değerlendirmelerinde söz konusu belgelerin bireysel başvuruda bulunma amacına yönelik olup olmadığını somut bir biçimde ortaya koyması gerektiğini belirtmiştir. Devamında Anayasa Mahkemesi başvuruya konu olayda infaz hâkimliği tarafından yapılan incelemede, bireysel başvuruya ilişkin olduğu iddia edilen belgelerin gerçekten bireysel başvuru hakkının kullanımına ilişkin olup olmadığı konusunda ilgisiz ve yetersiz bir gerekçeye yer verildiğini belirterek bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

18. Mevcut başvuru yönünden de yapılması gereken, Anayasa Mahkemesinin Candaş Kat kararında belirttiği ilkeler doğrultusunda başvurucunun iddia ettiği gibi Anayasa Mahkemesine göndermek amacıyla fotokopi çekilmesini talep ettiği dokümanın gerçekten bireysel başvuruda bulunma amacına yönelik olup olmadığı konusunda yargı mercilerince somut olaya uygun ilgili ve yeterli bir gerekçenin ortaya konulup konulmadığını tespit etmektir.

19. Somut olayda başvurucu Ceza İnfaz Kurumuna başvurarak on sayfadan ibaret bir dokümanın fotokopisinin çekilmesini talep etmiştir. Başvurucunun söz konusu talebi esnasında anılan dokümanın Anayasa Mahkemesine gönderileceği hususunda Ceza İnfaz Kurumuna beyanda bulunduğuna dair bir bilgi mevcut olmadığı gibi başvurucu da bireysel başvuru formunda böyle bir beyanda bulunduğuna dair herhangi bir bilgi sunmamıştır.

20. Akabinde fotokopi çekilmesini talep ettiği dokümanın Ceza İnfaz Kurumu tarafından incelenerek sakıncalı bulunması ve kendisine verilmemesi üzerine başvurucu, İnfaz

Hâkimliğine şikâyette bulunmuş; dilekçesinde söz konusu dokümanı Anayasa Mahkemesine göndereceğini belirtmiştir. İnfaz Hâkimliği de söz konusu dokümanın aslını Ceza İnfaz Kurumundan getirterek doküman üzerinde inceleme yapmıştır. İnfaz Hâkimliği inceleme neticesinde dokümanın hangi makama gönderilmek istendiğine dair bir başlık bulunmadığını, dokümanda herhangi bir kurum adı yer almadığını belirtmiştir. Devamında başvurucunun Ceza İnfaz Kurumundan yalnızca ilgili dokümanın fotokopisini talep ettiğini, dokümanı Anayasa Mahkemesine göndermek istediğine dair bir talepte bulunmadığını, ayrıca İnfaz Hâkimliğinden böyle bir talebinin olmadığını belirtmiştir. Tüm bu tespitler ışığında mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulmadığını tespit etmiştir. İnfaz Hâkimliği evrakın içeriğinin incelenmesi neticesinde ise Ceza İnfaz Kurumu kararında yer alan gerekçelere benzer gerekçelerle başvurucunun itirazını reddetmiştir.

21. Bu kapsamda gerek başvurucunun fotokopi aşamasında dokümanın Anayasa Mahkemesine gönderileceğine ilişkin bir beyanda bulunduğunu ortaya koyamaması gerekse de İnfaz Hâkimliğinin kararında yer alan tespit ve değerlendirmeler gözönüne alındığında başvurucunun iddiasına konu dokümanın bireysel başvuru hakkının kullanılması amacına yönelik olmadığı konusundaki İnfaz Hâkimliği kararının somut olaya uygun ilgili ve yeterli bir gerekçe içerdiği görülmekle başvurucunun bireysel başvuru hakkına yönelik bir ihlalin mevcut olmadığı anlaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 148. maddesinde güvence altına alınan bireysel başvuru hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 148. maddesinde güvence altına alınan bireysel başvuru hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL ŞENGÜL

B. No: 2021/58670 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/58670

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL ŞENGÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/58670)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : İsmail ŞENGÜL

Vekili : Av. Cenk YİĞİTER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutuklama tedbirinin hukuki olmaması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması ve tutukluluğun makul süreyi aşması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, ceza infaz kurumunda tek kişilik odada tutulma nedeniyle kötü muamele yasağının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/12/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. 6-7 Ekim Olaylarına İlişkin Genel Bilgiler

5. Suriye'nin Türkiye sınırında bulunan Ayn el-Arap (Kobani) kentinde -PKK'nın Suriye kolu olduğu kabul edilen- PYD ile DAEŞ arasındaki çatışmalar, 2014 yılının Eylül ayı sonunda ve Ekim ayı başında yoğunlaşmıştır. Bu sırada PKK'nın üst düzey yöneticilerinden Murat Karayılan'ın sosyal medya hesabından 5/10/2014 tarihinde saat 00.07'de "Gençleri kadınları 7 den 70 e herkesi Kobane'ye sahip çıkmaya onurumuzu namusumuzu korumaya metropolleri işgal etmeye çağırıyoruz." şeklinde bir açıklamada bulunulmuştur.

6. PKK güdümünde yayın yaptığı belirtilen bir internet haber sitesinde 6/10/2014 tarihinde "Komalen Ciwan Koordinasyonu" (PKK'nın gençlik yapılanması) adına bir açıklama yayımlanmıştır. Açıklamada "Bilindiği üzere 23 gündür Kobani merkezli DAİŞ (DAEŞ) faşizmi son barbarlığıyla devam etmektedir. ... tüm kürt gençliği şehit Jiyan, şehit Gerilla ve şehit Militan yoldaşların ruhuyla zafere kadar Arin Mirkan (Kobani'deki çatışmalar sırasında düzenlediği intihar saldırısında ölen YPG mensubu) çizgisinde yürümeye çağırıyoruz. Kobani ile başlayan devrim dalgası tüm Kürdistan'a yayılmalı ve bu temelde Kürdistan gençliğini ayaklanması çağrısında bulunuyoruz." ifadelerine yer verilmiştir. Aynı sitede ayrıca "Kürdistan Kurumlar" adına yapıldığı belirtilen benzer içerikteki farklı bir açıklamaya da yer verilmiştir.

7. 6/10/2014 tarihinde Halkların Demokratik Partisi (HDP) Merkez Yürütme Kurulu (MYK) da aynı olaylara ilişkin bir toplantı yapmıştır. Toplantı sırasında HDP'nin sosyal medya hesabından "HALKLARIMIZA ACİL ÇAĞRI! ŞUANDA TOPLANTI HALİNDE OLAN HDP MYK'DAN HALKLARIMIZA ACİL ÇAĞRI! Kobané'de durum son derece kritiktir. IŞİD (DAEŞ) saldırılarını ve AKP iktidarının Kobané'ye ambargo tutumunu protesto etmek üzere halklarımızı sokağa çıkmaya ve sokağa çıkmış olanlara destek vermeye çağırıyoruz", "Kobané'de yaşanan katliam girişimine karşı 7 den 70 e bütün halklarımızı sokağa, alan tutmaya ve harekete geçmeye çağırıyoruz" ve "Bundan böyle her yer Kobane'dir. Kobane'deki kuşatma ve vahşi saldırganlık son bulana kadar SÜRESİZ DİRENİŞE çağırıyoruz." şeklinde açıklama ve çağrılar yapılmıştır.

8. Yukarıda belirtilen internet haber sitesinin 7/10/2014 ve 8/10/2014 tarihli yayınlarında PKK/KCK tarafından yapılan başkaldırı çağrılarına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

9. Bu çağrılar üzerine Suriye'deki çatışmalar dolayısıyla tepkilerini dile getirdiğini ileri süren gruplar 6/10/2014 tarihinden itibaren Türkiye'nin birçok yerinde günlerce devam eden ve kamuoyunda "6-7 Ekim olayları" olarak adlandırılan şiddet eylemlerini gerçekleştirmiştir. Bu eylemler sırasında ülkenin pek çok yerinde kamu binalarına, banka şubelerine, işyerlerine, araçlara, güvenlik güçlerine ve sivillere taş, sopa, molotofkokteyli ve silahlarla saldırıda bulunulmuştur. Bu sırada kamu makamlarınca güvenliğin sağlanması için birçok şehirde eğitime ara verilmiş ve sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir.

10. Kamu makamlarının ve soruşturma mercilerinin tespitlerine göre -aralarında İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Mersin, Şanlıurfa, Van, Erzurum, Diyarbakır ve Gaziantep gibi büyük kentlerin de olduğu- otuz altı ayrı ilde gerçekleştirilen şiddet eylemleri sonucunda (2'si güvenlik görevlisi) 45 kişi hayatını kaybederken (331'i güvenlik görevlisi) 769 kişi yaralanmıştır. Ayrıca çatışmalar sırasında 5 örgüt mensubunun hayatını kaybettiği, 3 örgüt mensubunun ise yaralandığı belirtilmiştir. Öte yandan ülke genelinde gerçekleştirilen 2.389

şiddet eylemine 121.899 kişinin katıldığı, olaylarda (737'si güvenlik güçlerine ait olmak üzere) 1.881 aracın zarar gördüğü, (27'si kaymakamlık, 52'si emniyet, 283'ü okul, 73'ü siyasi parti, 12'si belediye binası olmak üzere) 2.558 binaya saldırıda bulunulduğu ve zarar verildiği tespit edilmiştir. Olaylara ilişkin olarak 4.291 şüpheli gözaltına alınmış, bunlardan 1.105'i hakkında tutuklama tedbiri uygulanmıştır (6-7 Ekim olaylarına ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Zeynep Ölbeci, B. No: 2021/10825, 13/12/2023, §§ 5-13).

B. Başvurucunun Tutuklanmasına İlişkin Süreç

11. Başvurucu 2014-2015 yılları arasında HDP MYK üyeliği yapmıştır.

12. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından 6/10/2014-7/10/2014 tarihlerinde başlayıp sonraki günlerde birçok şehre yayılan ve çok sayıda kişinin hayatını kaybettiği veya yaralandığı şiddet olayları (bkz. §§ 9, 10) dolayısıyla 9/10/2014 tarihinde bir (2014/146757 sayılı) soruşturma başlatılmıştır.

13. Soruşturma sürecine ilişkin aşamalar -soruşturma evrakı üzerinden tespit edildiği ölçüde- temel olarak şöyle gerçekleşmiştir:

-Başsavcılık 15/4/2015 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığından 10/10/2014 tarihi itibarıyla HDP MYK üyesi olan kişilerin açık kimlik ve adres bilgilerini talep etmiştir.

- 6-7 Ekim olayları ile ilgili olarak bazı HDP'li milletvekillerinin beyanlarını ve HDP’nin resmî sosyal medya hesabından yapılan açıklamaları içeren 20/9/2014 tarihli tutanak soruşturma dosyasına 1/10/2015 tarihinde eklenmiştir.

- Başsavcılık dosya kapsamında şüpheli olarak bulunan kişilerin ifadelerinin temin edilmesi amacıyla 2015-2017 yılları arasındaki süreçte ilgili kurumlarla çeşitli yazışmalar yapmıştır.

- 6-7 Ekim olayları sırasında meydana gelen ölüm ve yaralanma vakalarına ilişkin otopsi raporları, adli muayene raporları, mala zarar verme eylemleriyle ilgili olay yeri krokileri ve görgü tespit tutanakları ile tüm bu olaylara yönelik yapılan soruşturmalar kapsamında elde edilen delillerin listeleri, adli kolluk fezlekeleri, iddianameler ve karar örnekleri Başsavcılığın talebi üzerine olayların gerçekleştiği illerdeki Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından gönderilmiş ve soruşturma dosyasına girmiştir.

- PKK/KCK terör örgütü ve bağlı yapılanmaları ile HDP'nin 6/10/2014-7/10/2014 tarihinde gerçekleşen olaylardaki sorumluluğuna yönelik Araştırma Tutanağı ve başvurucunun da aralarında bulunduğu kişilerin PKK/KCK terör örgütüyle bağlantılarına dair inceleme tutanağı, ayrıca bu kişilerin olay tarihinde kullandıkları mobil telefonların HTS kayıtları Başsavcılığın talebi üzerine Ankara Emniyet Müdürlüğü tarafından gönderilmiş ve soruşturma dosyasına girmiştir.

- Başsavcılık 19/7/2018 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinden (TBMM) 25 şüphelinin milletvekili olup olmadığı, milletvekili olanların hangi tarihte milletvekili seçildikleri ve haklarında yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına ilişkin düzenlenmiş fezleke bulunup bulunmadığı hususlarına yönelik bilgi talebinde bulunmuştur.

- Başsavcılık 13/12/2018 tarihinde bazı Cumhuriyet başsavcılıklarından 6-7 Ekim olayları sırasında meydana gelen ölüm, yaralama, mala zarar verme, yağma ve diğer suçlara ilişkin müşteki ve mağdur ifadelerinin, bilirkişi raporlarının, görgü tespit tutanaklarının, olay yeri krokilerinin, adli muayene raporlarının, otopsi raporlarının ve tanık ifadeleri başta olmak üzere diğer tüm delillerin fezleke şeklinde hazırlanarak gönderilmesini talep etmiştir.

Başsavcılığın bu talebi doğrultusunda farklı tarihlerde istenen bilgi ve belgeler ilgili Cumhuriyet başsavcılıklarınca gönderilerek soruşturma dosyasına dâhil edilmiştir.

- 6-7 Ekim olayları öncesinde ve olaylar sırasında HDP'li milletvekili ve Parti yöneticileri tarafından yapılan çağrı ve açıklamalara ilişkin tutanakla şüphelilerin konut ve işyerlerinde yapılan aramalarda elde edilen deliller ile Muş, Antalya ve Diyarbakır'da gerçekleşen olaylara dair Tespit Tutanağı 13/12/2018 tarihinde soruşturma dosyasına girmiştir.

- Başka soruşturma kapsamında daha önceden alınan ifadelerinde HDP'nin resmî sosyal medya hesabından yapılan çağrı ve aralarında başvurucunun da bulunduğu HDP'li milletvekili ile Parti yöneticilerinin açıklamaları üzerine 6-7 Ekim olaylarına katıldıklarını beyan eden şüpheliler Ş.K., B.A., M.B., N.K., N.T., N.B., M.S., S.A., A.K., A.B.nin ifadesi 7/1/2019 tarihinde, H.Y.nin ifadesi ise 27/2/2019 tarihinde soruşturma dosyasına eklenmiştir.

- 6-7 Ekim olaylarına PKK/KCK terör örgütünün baskısıyla katıldıklarını beyan eden şüpheliler A.K., E.P., Z.Ö., C.D., G.D., E.A. Y.E., R.D., N.Y.nin başka soruşturma kapsamında daha önceden alınan ifadeleri ise 27/2/2019 tarihinde soruşturma dosyasına dâhil edilmiştir.

14. Soruşturmanın devamında 25/9/2020 tarihinde gözaltına alınan başvurucu, Başsavcılıkta verdiği ifadesinde özetle 6/10/2014-8/10/2014 tarihinde HDP MYK üyesi olduğunu, bu süreçte ayaklanma ve şiddet içeren çağrı yapılması yönünde herhangi bir karar alınmadığını, MYK tarafından Kobani kentinde PYD ile DAEŞ arasındaki çatışmalara ilişkin bir çağrı yapılmasına karar verildiğini belirterek bu çağrının şiddete teşvik amacı taşımadığını ileri sürmüştür.

15. Başsavcılık 1/10/2020 tarihinde başvurucuyu devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, bir suçu gizlemek veya başka bir suçun delillerini gizlemek ya da yakalanmamak amacıyla öldürmeye azmettirme, bir suçu gizlemek veya başka bir suçun delillerini gizlemek ya da yakalanmamak amacıyla öldürmeye teşebbüse azmettirme, var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanarak yol kesmek suretiyle suç örgütüne yarar sağlamak maksadıyla gece vakti silahla birden fazla kişi ile yağmaya azmettirme ve cebir, tehdit veya hile kullanarak kişiyi hürriyetinden yoksun kılmaya azmettirme suçlarından tutuklanması istemiyle Ankara Sulh Ceza Hâkimliğine sevk etmiştir.

16. Tutuklama talep yazısında başvurucunun atılı suçları işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunduğu, müsnet suçların katalog suçlardan olduğu, dolayısıyla başvurucu yönünden tutuklama nedenlerinin bulunduğu belirtilmiştir.

17. Başvurucunun sorgusu 2/10/2020 tarihinde Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından yapılmıştır. Sorgu sırasında başvurucunun müdafileri de sorgunun yapıldığı Hâkimlik salonunda hazır bulunmuştur. Başvurucu sorgusunda Başsavcılıkta verdiği ifadenin geçerli olduğunu ve ek bir ifade vermeyeceğini belirtmiştir.

18. Hâkimlik, sorgu sonucunda başvurucunun atılı suçlardan tutuklanmasına karar vermiştir.2/10/2020 tarihli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Şüpheliler ... İsmail Şengül'ün üzerine atılı bulunan Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, bir suçu gizlemek veya başka bir suçun delillerini gizlemek ya da yakalanmamak amacıyla öldürme, bir suçu gizlemek veya başka bir suçun delillerini gizlemek ya da yakalanmamak amacıyla öldürmeye teşebbüs, var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak yol kesmek suretiyle suç örgütüne yarar

sağlamak maksadıyla gece vakti silahla birden fazla kişi ile yağma, cebir tehdit veya hile kullanarak kişiyi hürriyetinden yoksun kılma eylemlerine azmettirme suçlarına ilişkin olarak; çağrı üzerine ülkenin 32 ilinde yollara barikatlar kurmak suretiyle yolların kesildiği, uzun namlulu silah, molotof kokteyli, havai fişek, taş ve sopa kullanılmak suretiyle kamu binalarına, kamu araçlarına, vatandaşların ikametlerine, işyerlerine ve araçlarına zarar verildiği, çok sayıda vatandaşın kolluk kuvvetinin yaralandığı, bazı illerde vatandaşların ve yabancı uyruklu vatandaşların hayatlarını kaybettiğinin tespit edildiği iddia olunan olaylara ilişkin olarak şüphelilerin savunmaları, taraf beyanları, teşhis tutanakları, sosyal medya paylaşımına ilişkin inceleme tutanakları, video görüntüleri, müşteki beyanları, olay görüntülerinin içeren tutanaklar, dijital inceleme tutanakları, bir kısım şüphelilerin çağrıda bulunan oluşum içerisinde yer aldıklarına ilişkin belirleme ve bu yöndeki bir kısım kabul beyanları, arama ve el koyma tutanakları, örgütsel irtibata ilişkin e-mail içerikleri ve tüm dosya kapsamına göre atılı suçların işlendiğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunduğu, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu dışındaki suçların katalog suçlardan olduğu, soruşturmanın henüz tamamlanmadığı, şüphelilerin salıverilmeleri halinde dosya kapsamında ifadelerine başvurulan tarafların beyanlarına etki edilmesi ihtimalinin varlığı, atılı suçlar için kanunda öngörülen alt ve üst sınırı dikkate alındığında hayatın olağan akışına göre kaçma şüphesinin oluştuğu gibi yazılı suçlar yönünden haklarında soruşturma yürütülen şahısların yasa dışı yollardan kolaylıkla yurt dışına kaçtıkları da dikkate alındığında adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağı, tutuklama tedbirinin ise ölçülülük ilkesine uygun olduğu kanaatiyle CMK'nın 100. maddesi ile ilgili düzenlemeler ile AİHS 5. maddesindeki tutuklama şartları kapsamında isnat olunan suçlar ile orantılı olarak tedbir kapsamında şüphelilerin CMK'nın 101. maddeleri uyarınca ayrı ayrı TUTUKLANMALARINA ... [karar verildi.]"

19. Başvurucu tutuklama kararına itiraz etmiş, Ankara 5. Sulh Ceza Hâkimliğince 16/10/2020 tarihinde itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Dosyada mevcut bilgi, belge ve araştırma tutanakları, taraf beyanları, dijital materyaller, sosyal medya paylaşım tutanakları, e-mail içerikleri ve dosyadaki diğer somut deliller uyarınca, şüpheliler yönünden kuvvetli suç şüphesinin var olduğu, soruşturmanın sürdürüldüğü, örgütsel irtibat olduğu değerlendirilen bir kısım şüphelilerin ifadelerinin henüz tamamlanmadığı ve delillerin henüz tam olarak toplanmadığı, atılı suçların CMK'nın 100/3 maddesinde öngörülen suçlardan oluşu ve bu suçlar ile tutuklama tedbirinin orantılı bir tedbir niteliğini taşıması dikkate alınarak şüphelilerin itirazı yönünden aşağıdaki şekilde karar verilmiştir... Dayanılan nedenlere, gösterilen gerekçeye ve evrak içeriğine nazaran, Ankara 4. Sulh Ceza Hakimliği'nin 02/10/2020 gün ve 2020/1032 sorgu sayılı kararı usul ve yasaya uygun bulunduğundan, itirazların AYRI AYRI REDDİNE... [karar verildi.]"

20. Başsavcılığın -başvurucuyla birlikte 108 şüpheli ve 2.676 müşteki/mağdurun yer aldığı- 30/12/2020 tarihli iddianamesi ile başvurucunun devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, bir suçu gizlemek veya başka bir suçun delillerini gizlemek ya da yakalanmamak amacıyla öldürme ve öldürmeye teşebbüs etme, kasten yaralama, kamu malına zarar verme, hırsızlık, birden fazla kişi ile birlikte gece vaktinde suç örgütüne yarar sağlamak maksadıyla yağma, devletin egemenlik alametlerini aşağılama, çalışma hürriyetini ihlal etme ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarını işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

21. İlk olarak PKK/KCK'ya ilişkin genel açıklamaların yapıldığı iddianamede 6-7 Ekim

olaylarına giden süreç ve belirtilen tarihlerde gerçekleşen olaylar kronolojik olarak anlatılmış, örgüt liderlerinin bu süreçteki talimat ve çağrılarına değinilmiş ve son olarak şüphelilerin eylemlerine yer verilmiştir (anılan iddianame içeriğine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Zeki Çelik, B. No: 2020/35084, 22/11/2023, § 26). İddianamenin değerlendirme kısmında ise 6-7 Ekim olaylarının örgütün üst yönetimince planlanan ve serhildan olarak adlandırılan ayaklanma eylemi niteliğinde olduğu belirtilmiş, örgütün bu plana dayalı olarak Suriye'deki kazanımlarının benzerini Türkiye'de de elde etmeyi amaçladığı ifade edilmiştir. İddianameye göre başvurucu ve diğer şüphelilerin örgütten aldıkları talimatlarla olayların başlamasında rol üstlenmeleri nedeniyle olaylar sırasında işlenen suçlar ile devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçundan cezalandırılmaları gerekmektedir. İddianamede yer alan değerlendirmenin ilgili kısmı şöyledir:

"... 06 EKİM 2014 tarihinde başlayarak ülke geneline sirayet eden ve KOBANİ olayları olarak bilinen olayların yaşanması ve terör örgütüne müzahir kitlelerin meydanlara sokaklara çıkarak terör nitelikli eylemlerin (SERHİLDAN/BAŞKALDRI) yapılması için PKK/KCK silahlı terör örgütü, örgütün ele başı Abdullah ÖCALAN, sözde örgüt yöneticileri, örgütün gençlik yapılanması ve kadın yapılanması tarafından sistematik olarak 17/09/2014 tarihinden itibaren çağrıların ve talimatların verildiği, terör örgütüne müzahir kitlenin terör eylemlerine katılımı istenen seviyede olmaması üzerine PKK/KCK silahlı terör örgütü tarafından verilen talimatlar sonrasında PKK/KCK silahlı terör örgütü güdümünde sözde siyaset yapan kurum, kuruluş parti (HDP, HDK, DTK, DBP) ve sözde siyasetçilerin devreye sokulduğu, soruşturma kapsamında bulunan şüphelilerin özellikle 06/10/2014 ve 07/10/2014 tarihlerinde şâhsi olarak ve bağlı bulundukları kuruluşlar aracılığı ile yaptıkları çağrı ve talimatlar sonucunda PKK/KCK silahlı terör örgütüne müzahir kitlelerin meydanlara, caddelere ve sokaklara çıkarak şiddet içerikli terör eylemlerinin en üst seviyeye çıkartıldığı, meydana gelen olaylar neticesinde öldürme, öldürmeye teşebbüs, yağma, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, yaralama, çocuk düşürtme, hırsızlık, işyeri ve konut dokunulmazlığını ihlal, mala zarar verme, 5816 Sayılı Yasaya muhalefet; bayrak yakma şeklinde yoğun şekilde terör olaylarının yaşandığı, olayların meydana gelmesinden HDP MYK'sı (Halkların Demokratik Partisi Merkez Yürütme Kurulu) tarafından sokağa çıkma, sokağa çıkanlara destek verme ve direnişte bulunma çağrılarının yapılmasının etkili olduğu,

...

MYK toplantısına terör örgütünün KCK Türkiye sözcülerinin de katıldığı, terör örgütünün talimatları doğrultusunda hareket edildiği,

...

dolayısıyla örgüt elebaşısı ve sözde Kandil yönetimi ile KCK Yürütme Konseyinin talimat bütünlüğü kapsamında tüm şüphelilerin baştan beri aynı kast ve irade ile fikir ve eylem birliği içerisinde Devletin birliğini ve ülkenin bütünlüğünü hedef alarak terör amaçlı öldürücü, yıkıcı, yakıcı vb. nitelikteki şiddet içerikli yoğun sokak eylemlerinin tüm ülke genelinde gerçekleştirilmesi için KCK, KİK, Gençlik Yapılanması, HDP, DTK, HDK, DBP adına örgüt güdümünde basın açıklaması ve sosyal medya hesaplarından yapmış oldukları aynı içerikte SERHİLDAN/BAŞKALDIRI talimat, çağrı/açıklamaları ile şahsi sosyal medya hesaplarından yaptıkları/yaptırdıkları tüm açıklama, çağrı ve talimatlara ilişkin tespitlerin yapıldığı ve buna ilişkin tüm tutanakların yukarıda ayrıntıları ile mevcut olduğu ve iddianameye derç edildiği,

6-8 EKİM 2014 Kobani Olayları olarak bilinen ve ülke geneline sirayet eden olayların

amacının her ne kadar terör örgütü ve örgüte müzahir yapılanmalar tarafından demokratik bir hak arayışı olarak lanse edilse de, gerçek amacının PKK/KCK silahlı terör örgütünün kuruluşundan itibaren sözde BAĞIMSIZ BİRLEŞİK KÜRDİSTAN devleti kurmak adına basamak oluşturan ÖZERKLİK ve ÖZ YÖNETİM ilanı için yapılan SERHİLDAN/BAŞKALDIRI eylemleri olduğu,

...

ülke genelinde meydana gelen tüm olaylarda toplamda ise; Adam Öldürme (37), Adam Öldürmeye teşebbüs (31), Yağma (24), Alıkoyma (38), Alıkoymaya Teşebbüs (2), Mala Zarar Verme (1750), Yakarak Mala Zarar Verme (397), Kamu Malına Zarar Verme (1060), Yakarak Kamu Malına Zarar Verme (503), İşyeri Dokunulmazlığını İhlal (53), Geceleyin İşyeri Dokunulmazlığım İhlal (294), Geceleyin Açıktan Hırsızlık (26), Açıktan Hırsızlık (20), Hırsızlık (114), Geceleyin Hırsızlık (272), Basit Yaralama (5), Silahla Basit Yaralama (43), Kamu Görevlisini Silahla Basit Yaralama (264), Kamu Görevlisini Kasten Basit Yaralama (7), Kemik Kırığı Oluşacak Şekilde Kasten Silahla Yaralama, Kamu Görevlisini Kemik Kırığı Oluşacak Şekilde Kasten Silahla Yaralama (1), Silahla Kasten Yaralama (78), Kamu Görevlisini Silahla Yaralama (51), İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali (3), İbadethanelere Zarar verme (4), Düşük Yapmaya Neden Olma (1), Bayrak Yakma (24), 5816 Sayılı Yasaya Muhalefet (25), Suç İşlemeye Tahrik, Devletin Birliğini Ülkenin Bütünlüğünü Bozma suçlarının işlendiği

...

Bu kapsamda, şüphelilere atılı suçların gerek işleniş şekilleri ve kullanılan araçlar itibarıyla, gerekse gerçekleşen neticeler itibarıyla vahim nitelik taşıdıkları, dolayısıyla tüm şüphelilerin suçlara konu eylemlerinin devletin birliğini ve ülkenin bütünlüğünü hedef alarak vahim sonuçlar doğuracak şekilde işlenmiş olmaları nedeniyle Türk Ceza Kanunun 302. maddesinde düzenlenen Devletin Birliğini ve Ülkenin Bütünlüğünü Bozmak suçunun her bir şüpheli açısından ayrı ayrı oluştuğu,

Yine şüphelilerin eylemlerinin yukarıda her bir müştekiye yönelik tespitleri yapılan tüm suçlardan, Türk Ceza Kanunun 214/3, 38/1. maddesi delaletiyle sorumlu olsalar da, şüphelilerin yukarıda tüm müştekilere yönelik tespiti yapılan suçların işlenmesi yönünde eylemleri itibarıyla önemli etkide bulunmaları nedeniyle her bir şüphelinin TCK'nın 37/1.maddesi gereğince tüm suçlardan ayrı ayrı sorumlu oldukları..."

22. Ankara 22. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 7/1/2021 tarihinde iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2021/6 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

23. Mahkeme aynı tarihte yaptığı tensip incelemesinde başvurucu ve diğer 26 sanığın tutukluluğunun devamına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...HDP (Halkların Demokratik Partisi) MYK (Merkez Yürütme Kurulu) üyeleri; [A.K.], [B.Y.], [H.A.], [Y.Ö.], [Z.K.] ve [D.Ç.] isimli sanıkların kaçak konumunda oldukları, dosyada çok fazla sayıda müşteki ve tanığın bulunduğu, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma ihtimalinin bulunması, dolayısıyla soruşturmalardan kaçmış olduklarının bilinmesi, bu kapsamda tutukluluk tedbiri dışındaki CMK'nun 109.maddesinde düzenlenen yurt dışına çıkış yasağı dahil sair adli kontrol tedbirlerinin soruşturmanın mahiyetine ve delil durumuna nazaran yetersiz kalacağı, Anayasanın 90.maddesi uyarınca iç hukuk bakımından bağlayıcı olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5.maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin tutukluluk tedbiri konusundaki yerleşik birçok karar ve

gerekçesinde 'Kişilerin kaçma riskinin bulunması, kamu düzeninin sağlanması ve yeni bir suç işlenmesinin önlenmesi' amacının tutukluluk tedbirinin uygulanabileceği haller arasında sayılmış olması, somut dava dosyasında da yukarıda açıklandığı üzere bu kaygı ve kriterlerin mevcut olması nedeniyle tutukluluk tedbirinin gerekli olduğu anlaşılmakla .... sanıklar ... ve İsmail Şengül'ün üzerlerine atılı suçlardan ayrı ayrı TUTUKLULUK HALLERİNİN DEVAMINA... [karar verildi.]"

24. Mahkeme duruşmanın 2/4/2021 tarihli ikinci oturumunda başvurucunun tutukluluğunun devamına karar vermiştir. Söz konusu kararın ilgili kısmı şöyledir:

"25 EYLÜL 2014 TARİHİNDE PKK/KCK SİLAHLI TERÖR ÖRGÜTÜ İLE İLTASKLI YAYIN YAPAN ANF İSİMLİ İNTERNET SİTESİNDE SAAT:16:58’ DE 'TÜRKİYE HALKLARI DİRENİŞ NÖBETİNDE' BAŞLIKLI SÖZDE HABER,

25AĞUSTOS 2014 TARİHİNDE PKK/KCK SİLAHLI TERÖR ÖRGÜTÜ İLE İLTASKLI YAYIN YAPAN ANF İSİMLİ İNTERNET SİTESİNDE SAAT:16:58’ DE 'TÜRKİYE HALKLARI DİRENİŞ NÖBETİNDE' BAŞLIKLI SÖZDE HABER

HTTP://WWW.FİRATNEWS.COM/NEWS/GUNCEL/HDP-DTK-VE-DBP-DENORTAK-ACİKLAMA.HTMURL uzantılı10.10.2014tarihli ve 'HDP, DTK, DBP VE HDK’ DEN ORTAK AÇIKLAMA' başlıklı haber

...

Yukarıda ayrıntıları ile açıklandığı üzere, sanıklara atılı suçlara konu eylemlerin ilgili delilleri olan müşteki, sanık (mahalindeki fail sanık), tanık ifadeleri (mahalindeki tanık ifadeleri), suçların işleniş şekillerini gösterir fotoğraf ile video görüntüleri, olay yeri görgü tespit tutanakları, araştırma ve tespit tutanakları, krokiler ve dosya kapsamındaki diğer tüm deliller birlikte ele alındığında;

PKK/KCK silahlı terör örgütünün nihai hedefi olan, sözde özerklik-özyönetim/ 4 parçalı Bağımsız Kürdistan Devleti hedefi doğrultusunda Suriye’de gerçekleştirmiş olduğu sözde rojova devrimini korumak ve benzerini Türkiye topraklarına yaymak amacıyla terör örgütü elebaşı sının talimatıyla PKK/KCK silahlı terör örgütünün KCK Yürütme Konseyi Başkanlığı, eş başkanlığı ve üyeleri, PKK/KCK silahlı terör örgütünün kadın yapılanması olan KJK ve Gençlik Yapılanması olan Komalen Ciwan isimli yapılar ile Serhildan Komitesi ve Halk İnsiyatifi üzerinden Devletin birliğine, Ülkenin bütünlüğüne yönelik öldürücü, yaralayıcı, yakıcı, yıkıcı, zarar verici nitelikte terör eylemleri niteliğindeki SERHİLDAN/BAŞKALDIRI sokak eylemlerini başlatmak için SERHİLDAN/BAŞKALDIRI çağrıları/talimatı yaptıkları, sokak eylemlerinin örgütün amacını gerçekleştirmeye elverişli düzeye erişmemesi ve sınırlı kalması üzerine PKK/KCK silahlı terör örgütü ele başının ve PKK/KCK silahlı terör örgütünün talimat bütünlüğü içerisinde, PKK/KCK sözde Türkiye sözcülüğü ve sözde Türkiye yürütme konseyi içerisinde örgütsel faaliyet yürüten sanıkların, siyasi ve sosyal alandaki terör örgütüne müzahir kitleyi harekete geçirmek ve olayları tüm ülke geneline yaymak, eylemlerin şiddetini ve yoğunluğunu artırarak kitlesel serhildan/başkaldırı amaçlı terör olayları niteliğinde sokak eylemlerine dönüştürmek amacıyla, faaliyet gösterdiği, yürüttükleri faaliyetler sonucu örgütün talimat bütünlüğü içerisinde örgütün amacını gerçekleştirmeye elverişli olacak şekilde örgüte müzahir taban kitlenin katılımını sağlayarak taşlı, sopalı, molotoflu, EYP li uzun namlulu silahlı yoğun ve şiddetli sokak eylemleri niteliğindeki terör olaylarını ülke geneline yayarak terör olaylarına kitlesel boyut kazandırmak ve olayları bir üst seviyeye taşımak için fikir ve eylem birliği içerisinde

yukarıda anlatıldığı şekilde SERHİLDAN/BAŞKALDIRI amaçlı yürütülen faaliyetler sonucu aynı amaç doğrultusunda talimat nitelikli çağrı/açıklamaları yaptıkları/yaptırdıkları, bu faaliyetler ve yapılan açıklamalar/çağrılar neticesinde dosya kapsamındaki tanıkların 6-8 Ekim olaylarını sorumlu düzeyde organize edip katıldıklarına ilişkin teşhis ettikleri sanıkların da faaliyetleri/eylemleri sonucunda, Doğu ve Güneydoğu bölgesindeki iller başta olmak üzere; Adana, Adıyaman, Ağrı, Ankara, Antalya, Ardahan, Aydın, Batman, Bingöl, Bitlis, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Erzincan, Eskişehir, Gaziantep, Hakkari, İstanbul, İzmir, Iğdır, Kars, Manisa, Mardin, Mersin, Muş, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak, Tunceli, Hatay, Van'ın bulunduğu toplamda (32) ilimizde aynı şekilde ve aynı araçlarla meydanlara, caddelere ve sokaklara barikatlar kurmak, ateş yakmak sureti ile yolların kesildiği, Uzun Namlulu Silah, EYP – El Yapımı Bomba, Molotof Kokteyli, Havai Fişek, Taş ve Sopa kullanmak suretiyle, yoğun ve sistemli SERHİLDAN/BAŞKALDIRI amaçlı şiddetli terör eylemlerinin gerçekleştirildiği, terör eylemlerinin gerek işleniş şekilleri itibariyle ve gerekse sonuçları itibarıyla vahim nitelik taşıdığı. Müşteki ifadeleri, tanık anlatımları, olay yerlerini gösterir görüntü ve video kayıtları, olay yeri görgü tespit tutanakları ve krokileri, adli raporlar, otopsi tutanakları, itfaiye raporları, mahallindeki sanık ifadeleri, mahallindeki sanıklardan elde edilen örgütsel bağlantıları gösteren dijital veriler ve suç eşyaları (örgütsel doküman, sözde bayrak flama vb.) dijital inceleme tutanakları, ayrıntılı teşhis tutanakları, sanıkların örgütsel faaliyetleri ve yaptıkları talimat niteliğindeki açıklama/çağrıları gösterir tespit tutanakları, dosya kapsamındaki sanık ifadeleri, sanıklar hakkında örgüt güdümünde hareket ettiklerini gösterir ayrıntılı tespit tutanakları, sanıklar hakkında açık kaynak araştırmaları, PKK/KCK silahlı terör örgütünün yapısı ve faaliyetlerine ilişkin tespitler, sanıklar hakkında verilmiş mahkeme kararları ve açılmış davalara ilişkin iddianame ve mahkeme kararları, nüfus ve adli sicil kayıtları ile sair tutanaklardan anlaşılmakla;

Yukarıda yer verilen tespitlerin sanıkların üzerlerine atılı suçlar yönünden kuvvetli suç şüphesini gösterir olgular olduğu görülmektedir.

...

HDP (Halkların Demokratik Partisi) MYK (Merkez Yürütme Kurulu) üyeleri; [A.K.], [B.Y.], [H.A.], [Y.Ö.], [Z.K.] ve milletvekili [D.Ç.] isimli sanıkların, yine siyasi yapılanmada görev aldıkları iddia olunan [E.K.], [K.Y.] isimli şahısların da kaçak konumunda oldukları, dosyada çok fazla sayıda müşteki ve tanığın bulunduğu, yukarıda yer verilen olaylara karışan failler ile ilgili beyanlar kısmında görüldüğü üzere HDP'nin çağrısı sonrasında bir kısım şahısların ve çocukların PKK/KCK terör örgütü mensuplarınca tehdit edilerek söz konusu eylemlere korku ve zorlama ile katılmalarının sağlandığı, bu husus nazara alındığında mahkememiz dosyasında yer alan tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma ihtimaline ilişkin somut olguların yer aldığı, dolayısıyla bir çok sanığın soruşturmalardan kaçmış olduklarının bilinmesi, bu kapsamda tutukluluk tedbiri dışındaki CMK'nun 109.maddesinde düzenlenen yurt dışına çıkış yasağı dahil sair adli kontrol tedbirlerinin soruşturmanın mahiyetine ve delil durumuna nazaran yetersiz kalacağı, Anayasanın 90.maddesi uyarınca iç hukuk bakımından bağlayıcı olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5.maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin tutukluluk tedbiri konusundaki yerleşik birçok karar ve gerekçesinde 'Kişilerin kaçma riskinin bulunması, kamu düzeninin sağlanması ve yeni bir suç işlenmesinin önlenmesi' amacının tutukluluk tedbirinin uygulanabileceği haller arasında sayılmış olması, somut dava dosyasında da yukarıda açıklandığı üzere bu kaygı ve kriterlerin mevcut olması nedeniyle tutukluluk tedbirinin gerekli olduğu anlaşılmakla ... TUTUKLULUK HALLERİNİN DEVAMINA ...karar

verildi. "

25. Mahkeme 21/5/2021, 25/6/2021, 6/9/2021 ve 11/11/2021 tarihlerinde 2/4/2021 tarihli kararında açıkladığı gerekçeleri tekrarlayarak başvurucunun tutukluluğunun devamına karar vermiştir.

26. Başvurucunun 11/11/2021 tarihli karara yaptığı 18/11/2021 tarihli itiraz Ankara 23. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 24/11/2021 tarihinde reddedilmiştir.

27. Başvurucu itirazın reddine dair kararı 27/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 15/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

28. Bireysel başvurunun yapıldığı tarihten sonraki süreçte Mahkeme, 2/4/2021 tarihli kararındaki gerekçelerle başvurucunun tutukluluğunun devamına muhtelif oturumlarda karar vermiştir.

29. Duruşmanın 6/11/2023 tarihli 70. oturumunda Mahkeme, başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Gizli tanık Mahir'in 02/07/2022 tarihinde mahkememiz huzurunda vermiş olduğu ve önceki beyanını kapsar şekilde devam ettirdiği ifadesi, tanık [M.R.O.nun] beyanları tanık [K.G.nin] mahkeme beyanı yine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin incelemesine girmediği anlaşılan ve örgütün eyleme zorlamak amacıyla söz konusu MYK tarafından yapılan çağrıları gerekçe göstererek hareket ettiği yönündeki bir takım tanık beyanları (örneğin tanık [Z.Ö.] hazırlık beyanı, müşteki [K.B.] beyanı) ve sanık [A.T.nin] soruşturma beyanları ile özellikle çıkan olayların, çağrılar sonrası PKK tarafından organize edilen başkaldırı -serhildan- eylemleri olduğunu belirten sanık [İ.B.nin] müdafi huzurunda verdiği soruşturma beyanı itibariyle sanık İsmail ŞENGÜL'ün kuvvetli suç şüphesi altında bulunduğu değerlendirilmektedir.

Açılmış olan soruşturmaya rağmen kaçmayan şüphelilerin uzun bir süre sonra başlatılan kovuşturma aşamasında kaçma şüphesinin bulunmayacağı savunmaları yer yer dile getirilmektedir. İç yönü belli olmayan eylem nedeniyle kendisini ceza tehdidi altında görmeyen şüphelinin kaçmayı motive edici durumunun ilk anda bulunmayacağı açıktır. Yeni deliller itibariyle eylemin cezalandırılabilir bir eyleme dönüşebileceği ihtimali karşısında kaçma eğilimi de ortaya çıkacaktır. Nitekim yakalamalı şahısların bu kaçma durumu da hemen eylem sonrasında ortaya çıkmış bir durum değildir. Bu bağlamda, yukarıda belirtildiği üzere HDP MYK (Merkez Yürütme Kurulu) üyeleri ve milletvekili bir kısım sanıkların kaçak konumunda oldukları yanı sıra tahliyesine karar verilen sanık [Z.Ç.], [C.E.],[N.Ç.] ve sanık [B.Ö.K.nin] adli kontrol tedbirlerini ihlal ederek firari konumda bulunduğu ortadadır. Tüm bu değerlendirmeler ışığında kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin varlığı isnat edilen suç ile ölçülü olması, sanığın somut olarak kaçacağı şüphesini uyandıran olgular itibariyle adli kontrol hükümlerinin bu nedenle sanık hakkında yetersiz kalacağı düşünüldüğünden tutukluluk tedbirinin gerekli olduğu anlaşılmakla sanık İsmail ŞENGÜL'ün tutukluluk halinin DEVAMINA ... [karar verildi.]"

30. Mahkeme 16/5/2024 tarihli oturumda başvurucunun devletin birliğini ve bütünlüğünü bozma suçuna yardımdan 16 yıl, suç işlemeye tahrik etme suçundan 4 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûmiyetine karar vermiştir. Yargılama, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla istinaf kanun yolu aşamasında devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

31. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. Yurt Atayün, B. No: 2017/34216, 29/5/2019,

§§ 36-44; Selahattin Demirtaş (3), B. No: 2017/38610, 9/6/2020, §§ 108-134; Pervin Oduncu, B. No: 2020/35081, 22/11/2023, §§ 32-43; Alp Altınörs (2), B. No: 2021/131, 13/12/2023, §§ 33-44.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Anayasa Mahkemesinin 20/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, delilleri karartma tehlikesi ve kaçma şüphesinin de somut olayda mevcut olmadığını, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini, şahsına özgülenmiş herhangi bir delil bulunmadığı hâlde salt HDP MYK üyesi olduğu için kolektif sorumluluk yüklenerek tutuklandığını, HDP tarafından yapılan sosyal medya paylaşımlarının şiddet çağrısı içermediğini, isnat edilen bu olguların gerçekleştiği tarihten çok uzun süre sonra siyasi amaçlarla tutuklandığını ve bu durumun ölçülü olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Bakanlık görüşünde; tutukluluğun hukuka aykırı olduğu şikâyetiyle ilgili olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. ve 142. maddelerinde öngörülen tazminat yolunun tüketilmediği, bu durumda söz konusu iddia bakımından olağan başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı ileri sürülmüştür.

35. Bakanlık tarafından anılan iddianın esasına ilişkin yapılan değerlendirmede ise başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğunu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğunu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiğini ve tutuklamanın ölçülü olduğunu belirtmiştir.

36. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında hukuka aykırı tutuklama tedbirinden kaynaklanan hak ihlalinin tazminat davası yoluyla giderilemeyeceğini ve bu nedenle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen başvuru yolunun tüketilmesinin gerekli olmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca başvuru formundakine benzer beyanlarda bulunmuştur.

2. Değerlendirme

37. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

38. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No:

2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, somut başvuruya konu 2/10/2020 tarihli tutuklama tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini belirterek bu tedbirin siyasi saiklerle uygulandığını ifade etmiştir. Bu durumda başvurucunun anılan şikâyetlerinin 2/10/2020 tarihli tutuklama tedbirinin hukukiliğiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında incelenmesi gerekir.

a. Genel İlkeler

39. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında, şekil ve şartları kanunda gösterilmek koşuluyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

40. Ayrıca kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54).

41. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği hükme bağlanmıştır. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri uyarınca kişi hürriyetine ilişkin müdahale olarak tutuklamanın kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (Murat Narman, § 43; Halas Aslan, § 55).

42. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri belirtilmiştir (Halas Aslan, § 57).

43. Buna göre tutuklama ancak suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamanın ön koşulu, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olguların niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72).

44. Başlangıçtaki bir tutuklama için kuvvetli suç şüphesinin bulunduğunun tüm delilleriyle birlikte ortaya konması her zaman mümkün olmayabilir. Zira tutmanın bir amacı da kişi hakkındaki şüpheleri teyit etmek veya çürütmek suretiyle ceza soruşturmasını ve/veya kovuşturmasını ilerletmektir (Dursun Çiçek, B. No: 2012/1108, 16/7/2014, § 87; Halas Aslan, § 76). Bu nedenle yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olması mutlaka gerekli değildir. Bu bakımdan suç isnadına ve dolayısıyla tutuklamaya esas

teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerekir (Mustafa Ali Balbay, § 73).

45. Bununla birlikte şüpheli veya sanığa isnat edilen eylemlerin ifade, basın ve sendika özgürlükleri ile siyasi faaliyette bulunma hakkı gibi demokratik toplum düzeni bakımından vazgeçilmez temel hak ve özgürlükler kapsamında olduğu hususunda ciddi iddiaların bulunduğu veya bu durumun somut olayın koşullarından anlaşılabildiği hâllerde tutuklamaya karar veren yargı mercilerinin kuvvetli suç şüphesini belirlerken daha özenli davranmaları gerekir. Buradaki özen yükümlülüğüne riayet edilip edilmediği Anayasa Mahkemesinin denetimine tabidir (bu yöndeki denetim sonucunda verilen ihlal kararı için bkz. Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, §§ 72-78; kabul edilemezlik kararları için bkz. Mustafa Ali Balbay, § 73; İzzettin Alpergin [GK], B. No: 2013/385, 14/7/2015, § 46; Mehmet Baransu (2), B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 124, 133, 142).

46. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, tutuklama kararının kaçma ya da delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla verilebileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte Anayasa koyucu, tutuklama nedenlerine ilişkin olarak "bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde" ibaresine yer vermek suretiyle hem tutuklama nedenlerinin Anayasa'da ifade edilenlerle sınırlı olmadığını belirtmiş hem de bunların dışında bir tutuklama nedeninin ancak kanunla düzenlenmesini mümkün kılmıştır (Halas Aslan, § 58).

47. Tutuklama nedenlerinin düzenlendiği 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde tutuklama nedenleri sayılmıştır. Buna göre şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların bulunması, şüpheli veya sanığın davranışlarının delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususlarında kuvvetli şüphe oluşturması hâllerinde tutuklama kararı verilebilecektir. Maddede ayrıca işlendiği konusunda kuvvetli şüphe bulunması şartıyla tutuklama nedeninin varsayılabileceği suçlara ilişkin bir listeye yer verilmiştir (Halas Aslan, § 59). Bununla birlikte başlangıçtaki bir tutuklama için Anayasa ve kanunda öngörülen tutuklama nedenlerinin dayandığı tüm olguların somut olarak belirtilmesi -işin doğası gereği- her zaman mümkün olmayabilir (Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 68).

48. Diğer taraftan Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "tutuklamayı zorunlu kılan" ibaresiyle de tutuklamanın ölçülü olması gerektiğine işaret edilmektedir (Halas Aslan, § 72). Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

49. Bu bağlamda dikkate alınacak hususlardan biri tutuklama tedbirinin isnat edilen suçun önemi ve uygulanacak olan yaptırımın ağırlığı karşısında ölçülü olmasıdır. Nitekim 5271

sayılı Kanun'un 100. maddesinde işin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması hâlinde tutuklama kararı verilemeyeceği ifade edilmiştir (Halas Aslan, § 72).

50. Ayrıca tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunun söylenebilmesi için tutuklamaya alternatif diğer koruma tedbirlerinin yeterli olmaması gerekir. Bu çerçevede -tutuklamaya göre temel hak ve özgürlüklere daha hafif etkide bulunan- adli kontrol yükümlülüklerinin ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından yeterli olması hâlinde tutuklama tedbirine başvurulmamalıdır. Nitekim bu hususa 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (1) numaralı fıkrasında işaret edilmiştir (Halas Aslan, § 79).

51. Her somut olayda tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin olup olmadığının, tutuklama nedenlerinin bulunup bulunmadığının ve tutuklama tedbirinin ölçülülüğünün takdiri öncelikle anılan tedbiri uygulayan yargı mercilerine aittir. Zira bu konuda taraflarla ve delillerle doğrudan temas hâlinde olan yargı mercileri Anayasa Mahkemesine kıyasla daha iyi konumdadır.

52. Bununla birlikte yargı mercilerinin belirtilen hususlardaki takdir aralığını aşıp aşmadığı Anayasa Mahkemesinin denetimine tabidir. Anayasa Mahkemesinin bu hususta denetimi, somut olayın koşulları dikkate alınarak özellikle tutuklamaya ilişkin süreç ve tutuklama kararının gerekçeleri üzerinden yapılmalıdır (Erdem Gül ve Can Dündar, § 79; Selçuk Özdemir, § 76). Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (2) numaralı fıkrasında; tutuklamaya ilişkin kararlarda kuvvetli suç şüphesini, tutuklama nedenlerinin varlığını ve tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu gösteren delillerin somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterileceği belirtilmiştir (Halas Aslan, § 75; Selçuk Özdemir, § 67).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

53. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçu ile 6-7 Ekim olayları sırasında işlenen farklı suçlara azmettirme suçlarından 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

54. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

55. Başvurucunun tutuklanmasına karar veren Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 6-7 Ekim olaylarına ilişkin müşteki, tanık ve şüpheli beyanları, Araştırma/Tespit Tutanakları ve diğer bilgi ve belgelere dayanarak devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçu ile olaylar sırasında işlenen farklı suçlara azmettirme suçları yönünden başvurucu hakkında kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu sonucuna vardığı görülmektedir (bkz. § 18).

56. Soruşturma mercileri de 6-7 Ekim olaylarına katılan ve olaylar sırasında işledikleri iddia olunan farklı suçlara bağlı olarak haklarında soruşturma/kovuşturma yürütülen kişilerin ifadelerine ve olayların ayaklanma niteliğinde olduğuna ilişkin tanık beyanlarına dayanmış, HDP MYK çağrısının veHDP yetkililerinin diğer açıklamalarının kitlelerin katılımıyla olayların başlamasına, dolayısıyla suç niteliğindeki eylemlerin gerçekleşmesine neden olduğunu ileri sürmüştür. Anılan ifadelerde HDP MYK çağrısı ve Parti yetkililerinin açıklamaları ile Parti yetkililerinden gelen telefon ve yazılı mesajlar üzerine olaylara dâhil olunduğu belirtilmektedir. İfadesi alınan kişilerden bazıları ise olaylara PKK/KCK terör

örgütünün baskıları nedeniyle katıldıklarını söylemiştir (bkz. § 21). Tanık beyanlarında ise serhildan niteliğindeki çağrıların normal bir protesto/yürüyüş yapılmasını değil şiddet içeren eylemleri amaçladığının terör örgütüyle iltisaklı kişiler ile HDP yetkililerince bilindiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda;

- 4/12/2019 tarihinde ifadesi alınan gizli tanık Mahir, olayların başlangıcı öncesi HDP tarafından yapılan çağrının kararlaştırıldığı 6/10/2014 tarihli HDP MYK toplantısına terör örgütü üyelerinin de katıldığını ve serhildan niteliğindeki çağrıya ilişkin kararın bu kişilerin talimatıyla alındığını, bu nevi çağrıların normal bir protesto/yürüyüş yapılmasını değil şiddet içeren eylemleri amaçladığının terör örgütüyle iltisaklı kişiler ile HDP yetkililerince bilindiğini ve 6-7 Ekim olayları sırasında şiddet eylemlerine öncülük eden gençlik yapılanmasının örgüt tarafından ilan edilmesi düşünülen öz yönetim-özerklik planı kapsamında örgüt yöneticisi Duran Kalkan tarafından kurulduğunu belirtmiştir.

-7/1/2020 tarihinde ifadesi alınan tanık K.G., serhildan olarak adlandırılan ayaklanma eylemlerine ilişkin genel bilgi verdikten sonra 6-7 Ekim olaylarının da bir serhildan olduğunu ve başta Duran Kalkan adlı örgüt yöneticisi olmak üzere örgütün üst yönetimince planlandığını, örgütün anılan plan dâhilinde Kobani ve Suriye'deki çatışmaları Türkiye'ye yayarak ülkenin bir bölgesinde fiilî hâkimiyet kurmayı amaçladığını ifade etmiştir. Tanık K.G. -gizli tanık Mahir'in beyanlarına benzer şekilde- bu tür çağrılarla normal bir protesto/yürüyüş yapılması değil şiddet içeren eylemlerin amaçlandığının terör örgütüyle iltisaklı kişiler ile HDP yetkililerince bilindiğini belirtmiş, ayrıca HDP'nin ve HDP yetkililerinin süreçteki açıklamaları/çağrıları nedeniyle terör örgütüne yüksek düzeyde katılım sağlandığını ve bu açıklamalar/çağrılar olmasaydı 6-7 Ekim olaylarında yoğun ve geniş çaplı şiddet eylemlerinin ve ölümlerin gerçekleşmeyebileceğini beyan etmiştir.

- 3/11/2020 tarihinde ifadesi alınan tanık İ.B. ise olayların yaşandığı dönemde HDP milletvekili olduğunu, 6-7 Ekim olaylarının özerklik ilan edebilme amacıyla PKK/KCK tarafından planlandığını ifade etmiştir.

57. HDP'nin sosyal medya hesabından halkın sokağa çıkması ve direnişe katılması yönünde MYK adına çağrı yapıldığı ve başvurucunun çağrının kararlaştırıldığı toplantıya katıldığı hususlarında kuşku bulunmamaktadır. Başvurucunun Başsavcılıkta verdiği ifadesinde de söz konusu çağrıyı sahiplendiği görülmektedir (bkz. § 14).

58. HDP MYK adına gerçekleştirilen çağrı, Suriye'de yaşanan iç savaşın Türkiye'nin ulusal güvenliği üzerinde tehdit oluşturacak boyuta geldiği bir dönemde ve -PKK'nın Suriye'deki uzantısı olan- PYD ile DAEŞ arasında Kobani'de çıkan çatışmalar üzerine yapılmıştır. Ayrıca bu çağrının çatışmaların tarafı olan PKK terör örgütünün liderlerinden birinin Kobani'de yaşanan olayları bahane ederek Türkiye'deki metropolleri işgal etmeye yönelik çağrısının hemen ertesi gününde yapıldığı vurgulanmalıdır. Söz konusu çağrının yapıldığı günde PKK güdümünde yayın yaptığı belirtilen bir internet haber sitesinde yer alan duyuruda da ayrımcı ifadeler kullanılarak ve bir siyasi parti hedef gösterilerek "yaşam şansı tanımama" ibaresine yer verilmek suretiyle ayaklanmanın en üst düzeyde genişletilmesi çağrısında bulunulmuştur (Selahattin Demirtaş, § 27).

59. Başvurucu; Suriye'de yaşanan iç savaşın Türkiye'nin ulusal güvenliği üzerinde tehdit oluşturduğunu, özellikle Kobani'de -iki terör örgütü arasında- yaşanan çatışmalar gerekçe gösterilerek bu örgütlerden biri adına yapılan ayaklanma çağrısının Türkiye'de yaygın şiddet eylemlerine neden olabileceğini ve kamu düzenini bozabileceğini konumu itibarıyla öngörebilecek durumdadır. Ayrıca söz konusu çağrı, HDP'nin kurumsal sosyal medya

hesabından Partinin yürütme organı olan MYK adına yapılmış olup bu nitelikteki bir çağrının bölgedeki kitle üzerinde ciddi ölçüde etkili olacağı yadsınamaz. Nitekim şiddet eylemleri, bu çağrıların yapıldığı gün başlamış ve giderek yaygınlaşmış, çok sayıda kişinin hayatını kaybetmesi ve yaralanmasıyla sonuçlanacak şekilde ağırlaşmış, kamu düzeni bozulmuştur. 6-7 Ekim olaylarına katılan ve olaylar sırasında işledikleri iddia olunan farklı suçlara bağlı olarak haklarında soruşturma/kovuşturma yürütülen kişilerin ve diğer tanıkların da -gizli tanık Mahir, tanık K.G, ve İ.B.- bu yönde ifadeleri mevcuttur. Dolayısıyla soruşturma makamlarının HDP MYK adına yapılan çağrı ile PKK tarafından yapılan çağrılar arasında, yine bu çağrılar ile söz konusu şiddet olayları arasında illiyet bağı kurmasının olgusal ve hukuki temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selahattin Demirtaş, § 150;Figen Yüksekdağ Şenoğlu, B. No: 2016/25187, 4/4/2018, § 89; Yargıtay 16. Ceza Dairesinin Diyarbakır'da 6-7 Ekim olayları sırasında gerçekleşen şiddet eylemlerine yönelik olarak HDP MYK adına yapılan çağrının haklarında devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, kasten öldürme ve sair suçlardan mahkûmiyet hükmü verilen sanıklar üzerinde isnat edilen suçları işlemeleri açısından etkili olduğuna ve devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçunun oluştuğuna ilişkin 3/2/2020 tarihli ve E.2019/5464 sayılı kararı). Sonuç olarak belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir.

60. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

61. Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliğince başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken, işlendiği iddia olunan devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçu ile 6-7 Ekim olayları sırasında işlenen kasten öldürme, yağma gibi farklı bir kısım suça azmettirme suçlarına-5237 sayılı Kanun'un 38. maddesinin (1) numaralı fıkrasının yollamasıyla-ilişkin olarak 5237 sayılı Kanun'da öngörülen yaptırımın ağırlığına değinilerek suçların bir kısmının 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan katalog suçlar arasında olmasına dayanıldığı görülmektedir (bkz. § 18).

62. Başvurucunun tutuklandığı suçlar arasında bulunan devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma suçu ile kasten öldürme ve yağma suçlarına azmettirme suçları -5237 sayılı Kanun'un 38. maddesinin (1) numaralı fıkrasının yollamasıyla- Türk hukuk sistemi içinde ağır cezai yaptırımlar öngörülen suç tipleridir. İsnat edilen suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın ağırlığı kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir (Hüseyin Burçak, B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61). Ayrıca mezkûr suçlar, 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen suçlar arasındadır.

63. Dolayısıyla somut olayın özel koşulları ile Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden dayanılan tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

64. Son olarak başvurucunun tutuklama kararında isnat edilen olguların gerçekleştiği tarihten çok uzun süre sonra tutuklandığı iddiasıyla bağlantılı olarak tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır (Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 151).

65. Anayasa Mahkemesi benzer durumdaki (suç tarihi ile tutuklama tarihi arasında önemli zaman diliminin bulunduğu) bazı olaylara ilişkin başvurularda tutuklamanın gerekliliğine dair incelemede bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi Erdem Gül ve Can Dündar (aynı kararda bkz. §§ 79-81) kararında, başvurucular hakkında soruşturma başlatıldığının kamuoyuna duyurulmasından sonra tutuklama tedbirinin uygulandığı tarihe kadar geçen yaklaşık altı aylık sürede soruşturma makamlarının suça konu edilen haberler dışında hangi delile ulaştıklarının ve dolayısıyla tutuklama tedbirinin uygulanmasının neden gerekli olduğunun somut olayın özelliklerinden ve tutuklama kararının gerekçelerinden anlaşılmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Anayasa Mahkemesi buna karşılık Mehmet Baransu (2) (aynı kararda bkz. §§ 141-143) ve Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri (B. No: 2015/9756, 16/11/2016, §§ 228-232) kararlarında suçun işlendiği tarih ile tutuklama tedbirinin uygulandığı tarih arasında uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen bu süre içinde soruşturma işlemlerinin devam ettiğini ve soruşturma makamlarının hareketsiz kalmadığını dikkate alarak uygulanan tutuklama tedbirlerinin ölçülü olduğunu tespit etmiştir.

66. Anayasa Mahkemesi Anayasa değişikliğiyle yasama dokunulmazlığına istisna getirilen bazı davalarda milletvekilleri hakkında uygulanan tutuklama tedbirleri bakımından da aynı yönde incelemede bulunmuştur. Bu kapsamda yapılan incelemelerde Anayasa değişikliğinin yürürlüğe girmesi üzerine fezlekelerin Cumhuriyet başsavcılıklarına iade edilmesi sonrasında soruşturma mercilerince yapılan işlemlere değinilerek süreç bakımından tutuklama tedbirinin gerekli olmadığının söylenemeyeceği sonucuna varmıştır. Bu bağlamda genel olarak Anayasa değişikliğinin yürürlüğe girmesinden yaklaşık beş ay sonra tutuklanan başvurucular hakkındaki soruşturma dosyalarında bu süreç içinde farklı Cumhuriyet başsavcılıklarına gönderilen dosyalarla ilgili fezleke düzenlenmesi, dosyaların yetkili Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi, birleştirilmesi ve başvurucuların ifadelerinin alınması için talimat yazılması veya çağrı kâğıdı çıkarılması gibi usule ilişkin işlemlerin yapıldığına ve soruşturma mercilerinin hareketsiz kalmadığına vurgu yapmıştır (diğerleri arasından bkz. Gülser Yıldırım (2), §§ 160, 161; Selahattin Demirtaş, §§ 173, 174). Burada önemli olan temel nokta soruşturma mercilerinin süreç içinde tutuklamayı gerekli hatta zorunlu kılan yeni olgulara ulaşıp ulaşmadıkları ve soruşturma sürecinde hareketsiz kalınıp kalınmadığıdır.

67. Somut olayda Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 9/10/2014 tarihinde başlattığı soruşturma kapsamında farklı tarihlerde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığından, TBMM'den, 6-7 Ekim olaylarının gerçekleştiği illerdeki Cumhuriyet Başsavcılıklarından ve diğer resmî kurumlardan bilgi/belge talebinde bulunmuştur. Bu şekilde 6-7 Ekim olayları sırasında meydana gelen ölüm ve yaralanma vakalarına ilişkin otopsi raporları, müşteki ve mağdur ifadeleri, bilirkişi raporları, adli muayene raporları, mala zarar verme eylemlerine ilişkin olay yeri krokileri ve görgü tespit tutanakları ile tüm bu olaylara yönelik yapılan soruşturmalar kapsamında elde edilen delillerin listeleri, adli kolluk fezlekeleri, iddianameler ve karar örnekleri soruşturma dosyasına dâhil edilmiştir (bkz. § 13). Soruşturmanın devamında HDP'nin resmî sosyal medya hesabından yapılan çağrı ve HDP'li milletvekili/Parti yöneticilerinin açıklamaları üzerine 6-7 Ekim olaylarına katıldıklarını belirten ve olaylar sırasında işledikleri iddia olunan farklı suçlara bağlı olarak haklarında soruşturma/kovuşturma yürütülen Ş.K., B.A., M.B., N.K., N.T., N.B., M.S., S.A., A.K., A.B.nin ifadeleri 7/1/2019 tarihinde ve H.Y.nin ifadesi 27/2/2019 tarihinde soruşturma dosyasına dâhil edilmiş; 6-7 Ekim olaylarına PKK/KCK terör örgütünün baskısıyla katıldıklarını ifade eden A.K., E.P., Z.Ö., C.D., G.D., E.A. Y.E., R.D., N.Y.nin beyanları ise 27/2/2019 tarihinde

soruşturma dosyasına eklenmiştir. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı gizli tanık Mahir ile tanık K.G.nin, 6-7 Ekim olaylarının örgüt üst yönetimince serhildan niteliğinde planlandığına ve HDP MYK toplantısı sonucu yapılan çağrı ile HDP yetkililerinin bu çağrı ile aynı yöndeki çağrılarının normal bir protesto/yürüyüş yapılmasını değil şiddet içeren eylemleri amaçladığının terör örgütüyle iltisaklı kişilerce bilindiğine yönelik ifadelerini 4/12/2019 ve 7/1/2020 tarihlerinde almış; tüm bu soruşturma sürecinin neticesinde, 2/10/2020 tarihinde tutuklanan başvurucuyla birlikte 108 şüpheli ve 2.676 müşteki/mağdurun yer aldığı 30/12/2020 tarihli iddianameyi düzenlemiştir.

68. Başvurucuya isnat edilen ve tutuklamaya konu olan suçların soruşturulmasının kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakan bir niteliğe sahip olduğunu da vurgulamak gerekir. Zira suçlamaların dayanağı olan 6-7 Ekim olayları 36 ayrı ilde gerçekleşmiş, 121.899 kişinin katıldığı bu olaylarda 2.389 şiddet eylemi vuku bulmuş, 45 kişi hayatını kaybederken 769 kişi yaralanmıştır. Olaylara ilişkin olarak 4.291 şüpheli gözaltına alınmış, bunlardan 1.105'i hakkında ise tutuklama tedbiri uygulanmıştır (bkz. § 10). Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, bu olaylar sırasında işlenen suçlara ilişkin bilgi ve belge toplamanın yanı sıra esasen şüphelilerin olayların başlamasında sorumlu olup olmadıklarına yönelik araştırma yapmış ve soruşturma sürecinin neticesinde başvurucuyla birlikte çok sayıda şüpheli/müşteki/mağdurun yer aldığı iddianame düzenleyerek kamu davası açmıştır.

69. Buna göre Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının başvurucu dâhil çok sayıda şüpheli ile eylemlerini içeren ve soruşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakacak nitelikteki suçlamaları konu alan bu soruşturma sürecinde usule ilişkin birçok işlem yaptığı, yaklaşık altı yıllık süreçte hareketsiz kalmadığı değerlendirilmektedir. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı diğer bilgi/belgelerle 6-7 Ekim olaylarına katıldıklarını belirten ve olaylar sırasında işledikleri iddia olunan farklı suçlara bağlı olarak haklarında soruşturma/kovuşturma yürütülen kişilerin ifadelerini 7/1/2019, 27/2/2019 ve 27/2/2019 tarihlerinde soruşturma dosyasına dâhil etmiş ve -iddianame öncesi son aşamaya gelindiği görülen soruşturmada- yeni delil durumuna dayanarak başvurucunun da tutuklanmasını talep etmiştir. Böylelikle başvurucu, Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 2/10/2020 tarihli kararıyla tutuklanmıştır. Sonuç olarak başvurucuya isnat edilen suçlamaların gerçekleştiği tarih ile tutuklama tedbirinin uygulandığı tarih arasında uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen belirtilen tüm bu hususlar ile somut olayın özellikleri, isnat edilen suçlar için öngörülen yaptırımın ağırlığı ve işin niteliği gözetildiğinde uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu görülmektedir.

70. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

71. Başvurucu; tutukluluğunun gerekçesiz kararlar ile devam ettirildiğini ve makul süreyi aştığını belirterek Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü ve yedinci fıkraları bağlamında, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

72. Bakanlık görüşünde; tutukluluğun makul süreyi aştığı şikâyetiyle ilgili olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. ve 142. maddelerinde öngörülen tazminat yolunun tüketilmediği, bu

durumda söz konusu iddia bakımından olağan başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı ileri sürülmüştür.

73. Bakanlık tarafından anılan iddianın esasına ilişkin yapılan değerlendirmede ise başvurucu hakkındaki tutukluluğun devamına dair kararlarda kaçma ve delilleri karartma şüphesinin bulunduğu, isnat edilen suçun katalog suçlar arasında yer aldığı, kanunda suça ilişkin öngörülen cezanın yüksek olduğu, tutuklama tedbiri yerine adli kontrol tedbiri uygulanmasının yetersiz kalacağı gerekçelerine yer verildiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca -başvuru tarihi itibarıyla- 1 yıl 6 aylık tutukluluk süresinin makul olup olmadığına ilişkin değerlendirmenin Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin benzer içtihatları gözönüne alınarak yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

74. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında, devam etmekte olan hukuka aykırı tutuklama tedbirinden kaynaklanan hak ihlalinin tazminat davası yoluyla giderilemeyeceğini ve bu nedenle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen başvuru yolunun tüketilmesinin gerekli olmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca başvuru formundakine benzer beyanlarda bulunmuştur.

2. Değerlendirme

75. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddiasının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

76. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 16/5/2024 tarihinde mahkûmiyetine karar verilen (bkz. § 30) başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

77. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

78. Başvurucunun soruşturma dosyasına erişimin kısıtlandığına ilişkin iddiasının Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri (B. No: 2015/9756, 16/11/2016, §§ 248-257); Günay Dağ ve diğerleri ([GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 168-176) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle; tâbi olması gereken infaz rejimi yerine 22 gün süre ile tek kişilik odada tutulduğu ve tecrit edildiğine ilişkin iddiasının S.E. (B. No: 2018/27, 3/3/2022, §§ 26-35) kararı doğrultusunda ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

D.K. (2)

B. No: 2021/64242 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/64242

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

D.K. BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/64242)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : D.K.

Vekili : Av. Ali ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yabancı dil sınavında alınan puan şüpheli bulunarak çağrı yapılan eşdeğer sınava katılım sağlanmadığından bahisle daha önceki sınav sonucunun geçersiz sayılması işlemine karşı açılan davada uyuşmazlığın esasına ilişkin iddialar karşılanmadan karar verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

2. Başvurucu, ilgili tarihte Nevşehir Hacıbektaş Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümünde profesör öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Doçentlik programlarına kabul edilmek için gerekli yabancı dil puanını (86,25 puan) 2008 yılında girdiği Üniversitelerarası Kurul Yabancı Dil Sınavında (ÜDS 2008 Mart Dönemi) almıştır. Diğer şartları da sağladığından doçentlik programına kabul edilmiştir.

3. Başvurucunun katılmış olduğu sınavlara ilişkin S.T. isimli şahıs tarafından yapılan ihbar

üzerine Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM) tarafından inceleme başlatılmıştır. ÖSYM İhbar Değerlendirme Komisyonunca yapılan incelemede, başvurucunun 2002-2008 yılları arasında 10 yabancı dil sınavına katıldığı belirlenmiştir. ÖSYM bu sınavlardan en düşüğünün 22,50 puan, 2008 ÜDS-1 sınavı hariç en yükseğinin ise 38,75 puan olduğunu belirtmiştir. ÖSYM ayrıca başvurucunun sınav ortalamasının 33,30 puan iken ÜDS 2008 Mart Dönemi Sınavından 86,25 puan aldığını, dolayısıyla bu sınav sonucunun hayatın olağan akışına aykırı olduğunu değerlendirmiştir. Bu tespitlerden hareketle başvurucunun eşdeğer sınava çağrılmasına yönelik 7/2/2018 tarihli ÖSYM Yönetim Kurulu kararı alınmıştır.

4. ÖSYM Sınav Hizmetleri Daire Başkanlığı 13/2/2018 tarihli yazısıyla başvurucuyu eşdeğer sınava çağırmıştır. Söz konusu çağrı yazısının tebliğ edilmesi üzerine başvurucu işlemin iptali talebiyle Ankara 10. İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Ankara 10. İdare Mahkemesi dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; davalı idarece sınavlardan alınan puanların kıyaslaması haricinde ÜDS 2008 Mart Dönemi Sınavının şaibeli bulunması ile ilgili başkaca bir bilgi ve somut gerekçe sunulamadığı vurgulanmıştır. Ayrıca ÜDS 2008 Mart Dönemi Sınavı için başvurucunun sınav sorularını önceden ele geçirdiği veyahut kopya çektiği ya da sınavın tümü ile ilgili soruların önceden alındığı, toplu olarak kopya çekildiği gibi herhangi bir durumun da saptanmadığı belirlenmiştir. Son olarak başvurucunun daha önceden girdiği sınavlarda aldığı notlar kıyaslanarak işlemin tesis edildiği, bu şekilde yapılan değerlendirmenin hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkesini ihlal edeceği ifade edilmiştir.

5. ÖSYM tarafından bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurulması üzerine Danıştay 8. Dairesi, Mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; adayın eşdeğer sınava çağrılabilmesi için sınav sonuçlarında olağan dışı bulgulara rastlanılmış olmasının yeterli olduğu, bunun dışında adayın kopya çektiğine veya kendisi yerine bir başka adayın sınava girdiğine yönelik herhangi bir tespitte bulunulmasının gerekli olmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun 2002-2008 yılları arasında toplam 10 kez katıldığı yabancı dil sınav sonuçları kıyaslanmak suretiyle ÜDS 2008 Mart Dönemi Sınavında aldığı 86,25 puanın olağan dışı olduğu kabul edilerek eşdeğer sınava çağrılmasında davalı idareye tanınan takdir yetkisinin kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olarak kullanıldığı ifade edilmiştir.

B. Bireysel Başvuruya Konu Yargılama Süreci

6. Başvurucunun 7/2/2018 ve 10/12/2019 tarihli ÖSYM Yönetim Kurulu kararlarıyla eşdeğer sınava çağrılmasına rağmen söz konusu eşdeğer sınavlara girmediği gerekçesiyle ÜDS 2008 Mart Dönemi sınav sonucu ÖSYM Yönetim Kurulu'nun 25/5/2021 tarihli kararıyla geçersiz sayılmıştır.

7. Başvurucu bu işlemin iptali talebiyle Ankara 15. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun 12/5/2018 tarihinde yapılan sınava sağlık mazereti nedeniyle katılmadığı, tekrar çağrıldığı 27/9/2020 tarihinde yapılan sınava katılmadığı sabit olmakla birlikte aynı tarihte sağlık sorunu nedeniyle hastaneye başvurduğu ve bu durumu 30/9/2020 tarihli dilekçesiyle tedavi gördüğüne dair belgeyi de eklemek suretiyle ÖSYM'ye bildirdiği belirtilmiştir. Bu nedenle başvurucunun eşdeğer sınava katılamamasına yönelik mazeretinin hukuken geçerli bir sebep olup olmadığı hususunun incelenmeksizin eşdeğer sınava katılmadığından bahisle sınav sonucunun geçersiz sayılmasında hukuka uygunluk

bulunmadığı ifade edilmiştir.

8. ÖSYM tarafından anılan karara yönelik olarak temyiz kanun yoluna başvurulması üzerine Danıştay 8. Dairesi (Daire), Mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun toplamda üç kez eşdeğer sınava çağrılmasına rağmen özellikle sınav tarihlerine denk gelen dönemlerde tekrarlayan bir şekilde sağlık mazereti sunduğu, 12/5/2018 ve 1/12/2019 tarihlerinde yapılan eşdeğer sınavlarda söz konusu mazeretin davalı idarece kabul edildiği vurgulanmış, ancak benzer mazeretle 27/9/2020 tarihinde yapılan sınava da katılmayan başvurucunun mazeretinin haklı bir mazeret olmadığı belirtilmiştir. 17/2/2011 tarihli ve 6114 sayılı Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Hizmetleri Hakkında Kanunda adayın eşdeğer sınava tabi tutularak olağan dışılık tespiti yapılan sınava yönelik şüphenin ortadan kaldırılmasının amaçlandığına işaret edilmiş, başvurucunun eşdeğer sınav tarihlerine denk gelen sağlık mazeretinin eşdeğer sınava girme yükümlülüğünü ortadan kaldırmadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun, Daire tarafından temyiz incelemesinin yapıldığı tarih itibarıyla eşdeğer sınav sonucunu sunamadığı dile getirilmiştir.

9. Bunun üzerine Üniversitelerarası Kurul Yönetim Kurulu'nun 16/2/2022 tarihli kararıyla, başvurucuya verilmiş olan doçentlik ünvanı ve 7/4/2010 tarihli doçentlik belgesi iptal edilmiştir.

10. Başvurucu nihai hükmü 15/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, eşdeğer sınavdan yeterli bir puan alamaması hâlinde doktorası ve sonrasında akademik ünvanının geri alınması gibi mesleki hayatı, ailesi ve çevresi ile ilişkileri açısından çok önemli sonuçlar doğuracak bir işleme muhatap olması nedeniyle mağduriyet yaşayacağını belirtmiştir. ÜDS 2008 Mart Dönemi Sınavında aldığı puan şüpheli bulunarak eşdeğer sınava çağrılma işlemine karşı açtığı davada verilen nihai karara yönelik yaptığı bireysel başvurunun derdest olduğunu ifade etmiştir. Sağlık sorunları nedeniyle eşdeğer sınava katılamadığını ve bu duruma ilişkin tıbbi raporları idareye sunduğunu açıklamıştır. Ayrıca kendisiyle aynı durumda olan bir başka kişinin açtığı davada farklı karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi aynı başvurucunun somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği D.K. kararında (B. No: 2019/32695, 10/5/2023) gerekçeli karar hakkı yönünden ihlal sonucuna varmıştır. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, başvurucunun yargılamaya ilişkin şikâyetler yönünden mağdur sıfatının olduğunu belirttikten sonra 6114

sayılı Kanun'un 9. maddesinin (8) numaralı fıkrası gereğince ÖSYM'nin olağan dışı bulgular tespit ettiği takdirde adayları eşdeğer sınava çağırabileceğine, eşdeğer sınav uygulaması ve değerlendirmesine ilişkin usul ve esaslara dair bir yöntem belirlendiğine işaret etmiştir. Buna göre yapılan inceleme neticesinde başvurucunun katıldığı toplam 10 yabancı dil sınavında aldığı puanlar, puan ortalamaları ve katıldığı son iki sınavdaki başarı grafiği dikkate alınarak eşdeğer sınava çağrıldığını, ancak söz konusu yöntem doğrultusunda soru kitapçıklarının ve cevap anahtarlarının tetkikinin yapılmayarak bu durumun gerekçesinin açıklanmadığını belirtmiştir (D.K., § 23,24,25).

17. Anayasa Mahkemesi verdiği ihlal kararında çeşitli güvenlik tedbirleri çerçevesinde gerçekleştirilmiş, geçerliliği uzun yıllar boyunca tüm kamusal makamlarca kabul edilmiş ve kişilere akademik yeterlilik elde etmeleri noktasında önemli hak veya menfaatler sağlamış bir sınavla ilgili olarak kişinin şüpheli sonuçlar elde ettiği yönünde ortaya atılan iddianın ciddi bir şüpheye yol açıp açmadığı hususunun tartışılmadığının altını çizmiştir. 6114 sayılı Kanunda öngörülen olağan dışı bulgulara rastlanması kriterinin sağlanması için basit ve soyut bir şüphenin yeterli olmadığını, başvurucunun sınavda usulsüzlük yaptığının, yapılan bir usulsüzlüğe ortak olduğunun veya sonuçlarından faydalandığı bir usulsüzlüğün yapılmasına göz yumduğuna ilişkin bulgunun somut olarak ortaya konulması gerektiğini ifade etmiştir (D.K., § § 28, 29).

18. Kararda ayrıca başvurucuya sınavda usulsüzlük yaptığına ilişkin açık bir suçlamada bulunulmadığı ve başvurucunun ilgili artışla alakalı açıklamalarının tümüyle anlamsız veya görülmemiş bir durum olarak değerlendirilmesinin de mümkün olmadığı, dolayısıyla eşdeğer sınava çağrılma için kanun tarafından aranan olağan dışı bulgulara rastlanması kriterinin -özellikle sınavın üzerinden geçen süre dikkate alındığında- karşılanmış olduğunun söylenemeyeceği vurgulanmıştır. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi gerek ÖSYM'nin gerekse Dairenin başvurucunun eşdeğer sınava çağrılması ile ilgili olarak girdiği sınavların ortalaması ve son iki sınavı arasındaki puan farkı dışında başka hiçbir tespitte bulunmadığını ve bu tespitin kanun tarafından aranan olağan dışı bulgu kriterini karşılamaya yeterli olup olmadığının tartışılmadığını değerlendirmiştir. Dolayısıyla başvurucunun davanın sonucuna ilişkin temel iddialarının karşılanmadığına karar vermiştir (D.K., § 30,31).

19. Eldeki başvuruda da başvurucunun eşdeğer sınava katılmadığından ÜDS 2008 Mart Dönemi Sınavı geçersiz sayılmış, bu işlem başvurucunun birden çok kez sunduğu sağlık mazeretinin artık haklı bir mazeret olarak kabul edilemeyeceği ve söz konusu mazeretin eşdeğer sınava girme yükümlülüğünü kaldırmayacağı gerekçesiyle hukuka uygun bulunmuştur. Oysa Anayasa Mahkemesinin D.K. kararındaki tespitler çerçevesinde Dairenin bir değerlendirme yaparak neticeye varması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla somut başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Öte yandan Daire kararında haklı mazeret olarak görülmeyen, başvurucunun 27/9/2020 tarihinde yapılan eşdeğer sınava aynı tarihteki göğüs ağrısı şikâyeti ile özel bir hastanenin acil servisine başvurması sebebiyle katılmadığı ve bu durumu 30/9/2020 tarihli dilekçesi ile ÖSYM'ye bildirdiğini belirtmesine rağmen söz konusu hususun gerçek olup olmadığına ilişkin herhangi bir araştırma yapılmadığını da vurgulamak gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Danıştay 8. Dairesine (E.2021/6728, K.2021/5216) iletilmek üzere Ankara 15. İdare Mahkemesine (E.2021/1254, K.2021/1413) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KOÇER MUHLİS BOZDEMİR

B. No: 2022/7771 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/7771

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KOÇER MUHLİS BOZDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/7771)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Koçer Muhlis BOZDEMİR

Vekili : Av. Burcu GÜL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklamanın hukuki olmaması ve tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. PKK/KCK silahlı terör örgütünün bazı üyelerinin İstanbul'daki örgütsel faaliyetlerine ilişkin olarak İstanbul İl Emniyet Müdürlüğüne gönderilen 20/9/2018 tarihli isimsiz e-posta ihbarına istinaden İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından soruşturma işlemlerine başlanmıştır.

3. İhbar metninde isimleri yazılı kişiler ile bu kişilerle bağlantılı olduğu değerlendirilen 20 şüpheli hakkında İstanbul 9. Sulh Ceza Hâkimliğinin 5/10/2018 tarihli kararına istinaden iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması tedbiri uygulanmıştır.

4. Söz konusu tedbirin uygulanması sırasında suç unsuru niteliği taşıyan görüşmeler yaptıkları değerlendirilen ve aralarında başvurucunun da bulunduğu çok sayıda kişi soruşturmaya dâhil edilmiştir.

5. İstanbul 8. Sulh Ceza Hâkimliğinin 7/2/2019 tarihli kararı ile başvurucu hakkında 2 ay süreyle iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması tedbiri uygulanmıştır. Anılan tedbirin süresi farklı tarihlerde alınan muhtelif sulh ceza hâkimliği kararları ile birkaç defa uzatılmıştır.

6. Başsavcılığın talimatı üzerine başvurucu 26/11/2020 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmıştır. Aynı tarihte başvurucunun evinde yapılan arama neticesinde temin edilen dijital materyallere el konulmuştur.

7. Başvurucu 1/12/2021 tarihinde müdafiinin de hazır bulunmasıyla kollukta ifade vermiştir. Başvurucuya, örgütün KCK/TM (Koma Civaken Kürdistan/Türkiye Meclisi) yapılanmasına bağlı olarak kurulduğu değerlendirilen Marmara Tutuklu ve Hükümlü Aileleri ile Yardımlaşma Derneğindeki (MATUHAY-DER/Dernek) faaliyetleri sorulmuştur. Başvurucu, sayman olarak görev yaptığı MATUHAY-DER'in yasal olarak faaliyet gösteren bir dernek olduğunu, Dernek faaliyetleri kapsamında tutuklu ve hükümlü ailelerinin müracaatları üzerine avukat yönlendirmesi yaptıklarını, bu kişilerin şehir dışındaki ceza infaz kurumlarını ziyaretleri sırasında kendilerine konaklama ve ulaşım konularında yardımcı olduklarını ifade etmiştir.

8. Başsavcılık 2/12/2020 tarihinde başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması talebiyle İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Hâkimlik, sorgusunun ardından başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir. Söz konusu kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Dosyada mevcut 20/09/2020 tarihli 'PKK hakkında önemli İstanbul PKK hakkında bir ihbarda bulunacağım' konulu bir kısım şüphelilerin dağda ölen PKK'lı terör örgütü mensupları üzerinden propaganda yapıp örgüte eleman kazandırdıkları, para toplamak yönünde etkinliklerde bulundukları, yardımlaşma derneği adı altında PKK'ya adam kazandırıp para yardımı yaptıkları, Kandil'den gelen talimatları PKK'lı avukatlarla cezaevindekilere aktardıkları yönündeki e-posta ile yapılan ihbar, bu ihbar üzerine başlatılan soruşturma sonucu İstanbul Sulh Ceza Hakimliklerince verilen kararlar, bu kararlara istinaden yapılan ve ihbarla anlatılan hususları teyit edici mahiyette olan şüphelilerin örgütsel faaliyetlerine ilişkin (tape içerikleri) iletişimin dinlenmesi ve kayda alınmasına dair tutanaklar, arama ve elkoymaya, şüphelilerin yakalanmalarına ilişkin kolluk tutanakları, dijital materyallere ilişkin inceleme tutanakları, yapılan arama işlemleri ve bu işlemlerde elkonulan materyaller, açık kaynak araştırmalarına ilişkin tutanaklar ve tüm dosya kapsamına göre şüphelilerin üzerlerine atılı suçu işlediklerine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösterir somut deliller bulunduğu, atılı suçun CMK 100/3-a maddesinde yazılı kanunen tutuklama nedeni var sayılan katalog suçlardan olduğu, atılı suç için Türk Ceza Kanununda öngörülen ceza miktarı göz önünde bulundurulduğunda şüphelilerin kaçma ihtimali bulunduğundan tutuklama tedbirinin yerinde ve ölçülü olacağı, adli kontrol tedbirlerinin yeterli olmayacağı, şüpheliler yönünden herhangi bir tutuklama engeli bulunmadığı gözetilerek şüphelilerin CMK'nın 100 ve devamı maddeleri uyarınca AYRI AYRI TUTUKLANMALARINA, [karar verildi.]"

9. Başsavcılık tarafından aralarında başvurucunun da bulunduğu bazı şüpheliler hakkında silahlı terör örgütüne üye olma ve terör örgütünün propagandasını yapma suçlarından cezalandırılmaları talebiyle iddianame düzenlenmiştir. 5/8/2021 tarihli iddianamede öncelikle PKK/KCK silahlı terör örgütünün Cezaevi Dış Koordinasyon Yapılanmasına ilişkin genel bilgilere yer verilmiştir. Buna göre Zindan Direniş Konseyine bağlı olarak oluşturulan

Zindan Genel Yönetimi, İç Koordinasyon ve Dış Koordinasyon olmak üzere iki birimden oluşmaktadır. İddianamede sonuç olarak başvurucunun örgütün Cezaevi Dış Koordinasyon yapılanmasında aktif olarak yer almak suretiyle silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği değerlendirmesine yer verilmiştir. İddianamenin ilgili kısmı şöyledir:

" ... tape kayıt sıra no : 5, 6, 7, 8 ve 9. sırasında yer alan yukarıda önemli kısımları yazılan görüşmelerde şüphelinin terör örgütü içerisinde faaliyet gösteren veya örgüte sempati duyan cezaevinde tutuklu ve hükümlü olan şahıslar olduğu değerlendirilen kişilerin aileleri ile görüşme yaptığı, buradaki amacın örgüte sempati duyan şahısların örgütten kopmamalarını sağlamak amacıyla çalışmalar yürütüldüğü, bu maksatla avukat ayarlandığı, maddi yardım toplama ve ziyaret gibi faaliyetler içerisinde bulunduğu, tape kayıt sıra no 13'te yer alan görüşmede anlaşıldığı üzere şüphelinin eyleme katıldığı, eylem içerisinde YAŞA CEZAEVİ DİRENİŞİ şeklinde slogan attığı, tape kayıt sıra no 16'da yer alan görüşmede şüphelinin terör örgütünden tutuklu/hükümlü olarak cezaevinde olan ve açlık grevi eylemi yapan şahıslar ile aileleri arasında irtibat kurup şahıslara destek olma amacıyla faaliyet yürüttüğü,tape kayıt sıra no:1, 2, 3,4, 10, 11, ve 15 numara ile çözümü yapılan görüşmelerde şüphelinin internet tabanlı programlar üzerinden görüşmeye dikkat ettiği, 4 numaralı görüşmede gözaltına alınan [Y.] isimli şahsın gözaltına alındığı gerekçesiyle internet tabanlı mesajlaşma programındaki sohbet grubundan çıkarılması yönünde telkinde bulunduğu, [ş]üphelinin facebook isimli sosyal medya platformunda 04/01/2013 ve 31/01/2014 tarihinde yapmış olduğu 2 ayrı paylaşımda leşker diye tabir edilen yöresel elbiseyi giydiği, söz konusu elbisenin sol üst köşesinde 5 köşeli örgüte ait yıldız ambleminin bulunduğu, 07/02/2014 tarihinde paylaşmış olduğu arka üst platformunda PKK/KCK silahlı terör örgütünü simgeleyen iki adet bayrağın bulunduğu, kendisinin de içerisinde yer aldığı fotoğrafı paylaştığı, twitter isimli sosyal medya platformunda MATUHAYDER isimli kullanıcı tarafından paylaşılan #muhatapöcalan şeklindeki gönderiyi retweetlediği, yukarıda geniş [şekilde] örgütsel yönü izah edilen MATUHAYDER isimli derneğin aktif yöneticiliğini yaptığını, dosya kapsamında bulunan tanık [V.D.nin] şüphelinin örgütsel eylemleri ile ilgili beyanlarda bulunduğu, hakkında farklı bir soruşturma dosyası üzerinden işlem yapılan [Ş.K.nın] el koyulan cep telefonunda tespiti yapılan whatsapp yazışmaları bir bütün halinde değerlendirildiğinde yukarıda geniş şekilde izah edilen PKK/KCK terör örgütünün cezaevi dış koordinasyon biriminde çeşitlilik, süreklilik ve yoğunluk gösteren eylemlerinin olduğu ve bu haliyle şüphelinin TCK 314/2 kapsamındaki suçu işlediği hususunda kuvvetli şüphenin oluştuğu,"

10. Tanık V.D., iddianamede yer verilen ifadesinde özetle eşi ile aralarında zaman zaman sorunlar olduğunu, eşinin dayısı olan başvurucunun kendisine 20/6/2017 tarihinde ''Sen eşinle neden sürekli tartışıyosun bu böyle yürümeyecek yarın ben HDP partisinden arkadaşları sana göndereceğim derdini onlara anlatacaksın.'' dediğini, ertesi gün HDP kadın kolları ve KCK sorumlusu olduklarını söyleyen kişilerin evine geldiğini ifade etmiştir. Tanık anlatımına göre bu kişilerden birisi kendisine ''sen eşinle anlaşamıyorsun siz bir daha birbirinizi göremeyeceksiniz. Biz ne zaman istersek sen o zaman eşini görebilirsin sizin sorununuzu devlet çözemez. Bizim mahkememizde yargılanacaksınız biz çözeriz sen bizden haber bekleyeceksin. Bizim kararımıza göre ya boşanacaksınız ya da evliliğiniz devam edecek. Haber gelene kadar eşin [M.B.nin] evinde kalacak. Bizi dinlemezsen seni kandile kadar götürürüz derdini orda anlatırsın'' şeklinde ifadeler kullanmıştır. Tanık V.D. ayrıca eşine sorduğunda bu kişileri başvurucunun gönderdiğini söylediğini, başvurucunun bir gün sonra kendisini arayarak "Dün sana gönderdiğim yoldaşları şikayet etmişsin neden onları bu işe karıştırdın.'' dediğini ifade etmiştir.

11. İddianamenin kabulü ile açılan kamu davası İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) yürütülmüştür. Mahkeme, duruşmanın 8/12/2021 tarihli ilk oturumunda başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

12. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 22/12/2021 tarihinde reddedilmiştir.

13. Başvurucu ret kararını 29/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 24/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Mahkeme duruşmanın 2/3/2022 tarihli oturumunda başvurucunun serbest bırakılmasına, 2/10/2024 tarihli oturumunda ise silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine karar vermiştir. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu hakkındaki kamu davasının istinaf kanun yolu aşamasında derdest olduğu tespit edilmiştir.

15. Komisyonca adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia Yönünden

16. Başvurucu; yasal olarak faaliyet gösteren bir derneğin işlerine ilişkin tape kayıtlarının suç delili olarak kabul edildiğini, suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; anılan şikâyetle ilgili olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen kanun yolu tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı ileri sürülmüştür. Anılan iddianın esasına ilişkin yapılan değerlendirmede ise başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiği ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

18. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

19. Yakalama suretiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale -temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe- Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve yakalama tedbirinin niteliğine uygun düşen kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Hasan Akboğa [GK], B. No: 2016/10380, 27/3/2019, § 50; tutuklama tedbirine ilişkin olarak benzer değerlendirme için bkz. Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54).

20. Bu nedenle somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi

olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir. Çünkü Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasına göre tutuklama ancak suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamanın ön koşulu, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bu, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72; Hanefi Avcı, B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 46).

22. Soruşturma mercileri; başvurucu hakkındaki tutuklama kararı ve iddianamede başvurucunun KCK/TM'nin Zindan Direniş Konseyine bağlı olarak oluşturulan Cezaevi Dış Koordinasyon Yapılanmasında aktif olarak yer aldığına ilişkin tape kayıtlarına, örgüt propagandası niteliğinde olduğu değerlendirilen sosyal medya paylaşımlarına ve örgütsel faaliyetlerde bulunduğuna ilişkin tanık V.D.nin beyanına dayanmıştır (bkz. §§ 7-10). Başvurucunun örgüt mensuplarınca kullanılan ve üzerinde örgüt amblemi olan bir kıyafet ile çektirdiği fotoğraf, örgütü temsil eden sözde bayrakların önünde çektirdiği fotoğraf ve vatandaşlar arasındaki adli nitelikteki sorunların terör örgütü mensuplarınca çözümüne aracılık ettiğine ilişkin tanık beyanı (bkz. § 10) gözönüne alındığında tutuklama kararında gösterilen delillerin isnat edilen suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olmadığı anlaşılmaktadır.

23. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

24. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın miktarına atfen kaçma şüphesinin bulunmasına ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

25. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedeninin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

26. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

27. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olmadığı anlaşılmaktadır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması

nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia Yönünden

29. Başvurucu, tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddiasının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

31. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 2/3/2022 tarihinde serbest bırakılmasına karar verilen (bkz. § 14) başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 20/11/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN ERSOY (15)

B. No: 2022/18432 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/18432

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN ERSOY BAŞVURUSU (15)

(Başvuru Numarası: 2022/18432)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Orhan ERSOY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Komisyon 26/4/2023 tarihinde başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının, gerekçeli karar hakkının ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine ve adli yardım talebinin kabulüne karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3.

maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN ERSOY (16)

B. No: 2022/18483 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/18483

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN ERSOY BAŞVURUSU (16)

(Başvuru Numarası: 2022/18483)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Orhan ERSOY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına yöneliktir.

2. Komisyon 26/4/2023 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının, gerekçeli karar hakkının ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine ve adli yardım talebinin kabulüne karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3.

maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERKAN DEMİRTAŞ

B. No: 2022/21958 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/21958

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERKAN DEMİRTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/21958)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Burak GÜNGÖR

Başvurucu : Serkan DEMİRTAŞ

Vekili : Av. Mehmed Akif KAVÇAKAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın, sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle olay tarihinde öğretmen olan başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir. İddianamede başvurucunun; örgütle iltisaklı eğitim kurumunda çalıştığı, Bank Asya hesabında şüpheli para hareketliliği bulunduğu, örgütün yayın organlarına abonelikleri olduğu, örgüt toplantılarına katıldığı ve sohbet hocalığı yaptığı yönündeki tanık ifadesine istinaden atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Antalya 10. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılamada duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip

Tutanağı'nda diğer hususların yanında tanıklardan S.A.nın istinabe yoluyla dinlenilmesine karar verilmiştir. Tanığın bilgi ve görgüsünün tespiti için yazılan istinabe yazısına ikmalen cevap verilmiş ve tanık Kumluca 2. Asliye Ceza Mahkemesinde beyanda bulunmuştur. Anılan beyanın ilgili kısmı şöyledir:

"...daha önce ifade vermiştim aynen tekrar ederim, ben Kolej de 2009-2010 sezonunda hizmetli olarak çalışmaya başladım ve okul kapanıncaya kadar burada çalışmaya devam ettim. Salı günleri öğlen 13,00 gibi müdürler müdür yardımcıları toplantı yapıyorlardı bu toplantıya ... girerdi saat 15,00 e kadar toplantı yaparlardı, saat 15,00 den sonra da anons yapılırdı tüm öğretmenler toplantıya çağrılırdı, biz saat 17,00 gibi işten çıkardık, erkek öğretmenler salı günleri okulda kalırlardı, bayan öğretmenler çıkarlardı, biz gittikten sonra ne yaptıklarını bilmiyorum ancak bizden sinevizyon, bilgisayarı üst kata taşımamızı isterlerdi, en üst katın temizliği bendeydi ben oradan biliyordum. Fetullah Gülen den bahsettiklerini duyardım, kitaplarından bahsederlerdi Serkan Demirtaş [başvurucu] erkek çalışanlara haftada bir saat dini sohbet ederdi, bu sohbet olayı 2016 yılında bitti...Ben üst katı temizlerken onlar kapalı oda da Fethullah Gülen'in vaazlarını dinlerlerdi, ben sesini duyardım, o zamanlarda bizi içeri almazlardı..."

5. Mahkeme huzurunda savunma yapan başvurucu, istinabe yoluyla dinlenen tanığın etkin pişmanlıktan yararlanmak amacıyla aleyhinde beyanlarda bulunmuş olabileceğini ve örgüt adına herhangi bir faaliyette bulunmadığını ifade etmiştir. Başvurucu, esas hakkında mütalaaya karşı beyanında da önceki savunmalarını tekrarlayarak isnat edilen suçu işlemediğini belirtmiştir.

6. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"[S]anığın, 2016-2017 yıllarında örgüte müzahir [K.Ö.T.] okulunda müdür yardımcısı olarak görev yaptığı, örgüte müzahir Bank Asya isimli bankada hesabının olduğu... 30.01.2014 tarihinde 5.500 TL yatırılarak katılım hesabı açıldığı, bu bakiyenin korunarak artan bir şekilde 2014 Ekim ayında 18.000 TL'ye ve 2014 Aralık ayında 26.000 TL'ye yükseldiği, bakiyenin Aralık ayı sonunda en son 113 TL'ye indiği, talimat yolu ile yemini tahtında dinlenen [S.A.nın]; hizmetli olarak çalıştığı kolejde salı günleri mesai bitiminden sonra erkek öğretmenlerin kolejden çıkmadıklarını, kendisinden sinevizyon ve bilgisayarın üst kata taşınmasını istediklerini, bu katta yapılan toplantıda Fethullah Gülen ve kitaplarından bahsettiklerini duyduğunu, Serkan Demirtaş'ın [başvurucu] erkek çalışanlara haftada bir saat dini sohbet verdiğini, bu sohbet olayının 2016 yılına kadar devam ettiğini beyan ettiği, bu şekilde sanığın idareciliğini yaptığı okulda 'sohbet' adı altında düzenlenen örgütsel toplantıları organize ettiği, bu toplantılara katılan çalışanlara örgüt propagandası yaptığı, örgüt liderinin düşüncelerini aktardığı anlaşılmıştır..."

7. Başvurucu; istinaf ve temyiz dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra tanık S.A.nın mahkeme huzurunda dinlenilmediği ve soru sorma hakkının kullandırılmadığını ileri sürmüştür. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 11/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 17/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon; tanık sorgulama ile müdafi yardımından yararlanma hakkı dışındaki iddiaların kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; gerekçeli kararda beyanlarına yer verilen tanığın huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanığa soru sorma imkânı tanınmadığını, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorgulama veya sorgulatma hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

14. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığı şartı aranmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve

delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

15. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, beyanı delil olarak kabul edilen tanığın duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Somut olayda Mahkeme, tanığı huzurda dinlemeye ilişkin herhangi bir çaba göstermemiştir. Duruşma Tutanağı ve gerekçeli kararda da tanığın duruşmada hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer vermemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir.

16. İkinci olarak hükmün tek veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır. Somut olayda Mahkeme; başvurucunun Bank Asyadaki mutat olmayan hesap hareketlerine (§ 6) ve örgüt ile bağlantılı kurumda yönetici olarak çalışma kaydına dair hususları da değerlendirmek suretiyle isnat edilen suçun oluştuğu sonucuna ulaşmıştır.

17. Gerekçeli karar içeriğinden Mahkemenin -tanık S.A.nın beyanları dışında- Bank Asyadaki mutat olmayan hesap hareketleri ve FETÖ/PDY ile iltisaklı kurumda yönetici olarak çalışmasına ilişkin delillere dayandığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda duruşmada sorgulanamayan tanık beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek veya belirleyici nitelikte delil olduğunu kabul etmek mümkün görülmemiştir. Başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânı bulmadığı tanık S.A.nın beyanlarının tek veya belirleyici delil olarak mahkûmiyette kullanılmadığının tespit edilmesi nedeniyle tanık sorgulama hakkıyla ilgili uygulanan testin üçüncü aşamasıyla ilgili bir inceleme yapılmamıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

A. Diğer İhlal İddiası

19. Başvurucunun müdafi yardımından yararlanma hakkına ilişkin iddiasının, yargılamanın esasına ilişkin süreçler ile kanun yolu aşamalarında müdafi yardımından yararlanmış olduğu anlaşıldığından Hikmet Balabanoğlu (B. No: 2012/1334, 17/9/2013) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Diğer ihlal iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, gerekçeli kararda beyanlarına yer verilen tanığın huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığı, kendisine tanığa soru sorma imkânı tanınmadığı, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddia etmiştir.

2. Mahkememizce başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiş olup aşağıda açıklanan sebeplerle çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

3. Başvuruya konu davada tanık S.A istinabe ile dinlenilmiştir. Başvurucu; tanığın etkin pişmanlıktan yararlanmak amacıyla aleyhinde beyanlarda bulunmuş olabileceğini, mahkeme huzurunda dinlenilmediği ve soru sorma hakkının kullandırılmadığını ileri sürmüştür.

4. Somut olayda Mahkeme tarafından tanık S.A.'nın huzurda dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. Duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanığın Mahkemece duruşmada hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir.

5. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin Bank Asya nezdindeki mutat bankacılık işlemleri örgütsel faaliyet veya örgüte yardım olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 5/3/2019 tarihli ve E.2018/6408, K.2019/1447; 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararları]. Benzer şekilde kişilerin örgütle irtibatlı kurumlarda çalışmalarının da terör örgütü üyeliği suçu açısından tek başına yeterli delil olarak kabul edilmediği görülmüştür [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararı]. Bununla birlikte bu kişilerin örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin örgüte üye olma suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etmek olarak kabul edilebileceği belirtilmiştir [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/1/2019 tarihli ve E.2018/4959, K.2019/145 sayılı kararı].

6. Somut olayda Mahkemece, başvurucunun örgüt liderinin ve yöneticilerinin Bank Asya'ya destek olunması şeklindeki talimatı sonrasındaki bankacılık işlemlerinin olağan dışı bir hesap hareketliliği niteliğinde olduğu Yargıtay içtihadında belirlenen ilkeler çerçevesinde ortaya konulmamıştır. Kanun yolları aşamalarında da belirtilen hususların değerlendirildiğine ilişkin herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir.

7. Mahkemece, gerekçeli kararda -diğerlerinin yanı sıra- tanık S.A.'nın beyanlarına istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşılmıştır. Gerekçeli karar içeriği göz önüne alındığında tanık S.A.'nın beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği yönündeki kanaatin oluşması hususunda dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanığın anlatımlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

8. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanığı başvurucunun da ona soru

sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanığın istinabe yoluyla alınan beyanında, başvurucunun hazır bulunmadığı bu sırada verilen cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edemediği anlaşılmaktadır. Bu yüzden tanığın tepkileri konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanığın beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanı dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir.

9. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanığın duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmaktadır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği kanaati ile çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

MESUT KINIK

B. No: 2022/43910 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/43910

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MESUT KINIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/43910)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Mesut KINIK

Vekili : Av. Gürsel GÜLDEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 18/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 26/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması içinteorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Ne var ki Anayasa Mahkemesi yapılan kanun değişikliğini iptal etmiştir. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasınındeğerlendirilmesiancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yenidenyargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan , B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) , B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 4. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/948, K.2020/111) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

D.E.

B. No: 2022/44461 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/44461

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

D.E. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/44461)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : D.E.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; komiser rütbesine terfi ettirilmemesine ilişkin işleme karşı açılan davada davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Hakkâri'nin Çukurca İlçe Emniyet Müdürlüğü emrinde komiser yardımcısı olarak görev yapmaktayken Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Değerlendirme Kurulunun 2020/1-5 sayılı kararıyla komiser rütbesine terfi ettirilmemesi üzerine dava açmıştır.

3. Van 4. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 4/3/2021 tarihinde davayı reddetmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Uyuşmazlıkta; dosyadaki bilgi ve belgelerin incelenmesinden, UYAP üzerinden yapılan sorgulamada davacı hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2020/87587 sayılı soruşturma dosyasında FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma iddiasıyla soruşturma kaydının açık olduğu görülmektedir.

Bu durumda; davacı hakkındaki mezkur ceza soruşturmasının halihazırda açık olması karşısında kıdem ve liyakati dikkate alarak terfi edecek personeli belirleme konusunda

idareye tanınan takdir yetkisi çerçevesinde objektif şekilde davranıldığı anlaşıldığından davacının Komiser Yardımcılığı rütbesinden Komiserlik rütbesine terfi ettirilmemesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

4. Bu karara karşı başvurucunun istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 4. İdare Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 6/1/2022 tarihinde istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

5. Başvurucu, süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon tarafından, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verildikten sonra başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu; Mahkemenin sadece hakkında soruşturmalar olduğunu belirttiğini ancak bu soruşturmaların neler olduğunu, hangi suça ilişkin olduğunu söylemediği gibi neden bunu olumsuz olarak kabul ettiğini de açıklamadığını belirterek adil yargılanma hakkının, masumiyet karinesinin ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

8. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

10. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde

dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, kararı inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57). Ancak istinaf/temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların istinaf/temyiz merciilerince cevapsız bırakılması gerekçeli karar hakkının ihlaline neden olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Caner Kandırmaz, B. No: 2013/3672, 30/12/2014, § 31).

11. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak yargı mercilerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin yargı mercilerinin gerekçelerini açıkça keyfî olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece denetleme gibi bir görevi olmadığı gibi söz konusu kararlardaki hukuka aykırılıkları gidermek de görevi değildir (Halit Kabadağ, B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

12. Başvurucu, komiser yardımcısı olarak görev yapmaktayken komiser olarak terfi ettirilmemiştir. Mahkeme, terfi ettirilmeme işlemini hukuka uygun kabul ederken başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan hakkında soruşturma bulunması olgusunu aktarmış ancak bu hususu herhangi bir şekilde değerlendirmemiştir.

13. Yargılama makamlarınca gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususlar, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulmalıdır. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli olmayıp aynı zamanda makul olması şartı da aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken, mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır.

14. Mahkeme, başvurucunun terfi etmemesini hukuka uygun kabul ederken başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma iddiasıyla soruşturma kaydı bulunmasına dayanmıştır. Mahkeme, kararında bu olguyu aktarmakla birlikte değerlendirmemiş; yalnızca başvurucu hakkında soruşturma olduğu bilgisine yer vermiştir. Ancak bu bilginin verilmesi yeterli değildir. Ceza soruşturmasında yer alan bilgi ve belgelere ulaşılarak söz konusu verilerin başvurucunun terfi ettirilmemesine olan etkisinin değerlendirilmesinin önünde -masumiyet karinesine uygun olmak koşuluyla- herhangi bir engel bulunmamaktadır. Mahkeme, ceza yargılamasındaki verilerin başvurucunun terfi ettirilmemesine olan etkisini ortaya koymalıdır. Somut olayda ise Mahkeme ceza soruşturmasını esas almakla birlikte ceza soruşturmasında yer alan olguların terfi işlemine olumsuz etkisini irdelememiş; ceza soruşturmasında yer alan bilgi ve belgeleri değerlendirmemiştir.

15. Kural olarak yargı mercileri kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. Gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazlar kanun yolu mercii tarafından gerekçeli şekilde karşılanmalıdır. Somut olayda mahkeme kararının yukarıda belirtilen bağlamda bir gerekçe içermediği, Bölge İdare Mahkemesinin ise bu karara atıf yaparak herhangi bir değerlendirme yapmadığı anlaşılmıştır. Bu itibarla yargılama süreci bir bütün olarak ele alındığında başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

16. Diğer yandan bu ihlal kararının davanın sonucuyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddiaların kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılamanın sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Van 4. İdare Mahkemesine (E.2020/2878, K.2021/539) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA GÜNSAN

B. No: 2022/49737 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/49737

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA GÜNSAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/49737)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Mustafa GÜNSAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Komisyon 20/3/2023 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan

başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLKER TOKDEMİR

B. No: 2022/68720 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/68720

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLKER TOKDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/68720)

Karar Tarihi: 20/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 2/6/2025 - 32918

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Burak GÜNGÖR

Başvurucu : İlker TOKDEMİR

Vekili : Av. Yener YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezasına ve sürücü belgesinin geçici olarak alınmasına ilişkin işleme karşı yapılan itiraz başvurusunda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, İnegöl Şehit Bekir Özcan Bölge Trafik Denetleme Büro Amirliğine bağlı ekip tarafından yapılan kontrollerde kandaki alkol miktarını belirleyen cihazı kullanmayı kabul etmediği gerekçesiyle 5.224 TL idari para cezası ile cezalandırılmış ve başvurucunun sürücü belgesine iki yıl el konulmuştur.

3. Başvurucu, idari para cezasına karşı İnegöl Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde; trafik denetimi sırasında aracının durdurulduğunu, alkol ölçüm cihazını üflemesinin söylendiğini, bu işlemin neden yapılmak istendiğini ve işlemin gerekli olup olmadığı yönünde sorduğu sorulara cevap verilmeyip cihazla ölçüm yapılmasını reddettiği gerekçesiyle hakkında tutanak tanzim edildiğini belirtmiştir.

4. Başvurucu, sorularına kolluk görevlilerince cevap verilmemesinin ardından bahse konu denetime tabi tutulmasının yasal bir dayanağı olup olmadığı yönünde bilgi almak için vekili ile konu hakkında bilgisi olabileceğini düşündüğü kişileri aradığını, ardından alkol ölçüm cihazını üflemek istediğini belirttiğini ancak bu defa tutanak tutulduğu ve sürecin tamamlandığı belirtilerek talebinin reddedildiğini ifade etmiştir.

5. Başvurucu; tutanağı imzalamaktan imtina etmesi üzerine kolluk görevlilerince İnegöl Devlet Hastanesine götürüldüğünü, burada hem alkol ölçüm cihazı ile hem de kan alınmak suretiyle ölçüm yapıldığını, her iki test sonucunda da kanında alkol bulunmadığının tespit edildiğini ileri sürmüştür.

6. Hâkimlik 18/5/2020 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...itiraz edenin olay tarihinde alkol metre cihazını üflemeyi reddettiği yönünde polis ekiplerince tutanak tanzim edildiği, tutanak içeriğinden polis ekipleri tarafından, araç sürücüsüne alkol metre cihazını üflememenin sonuçlarının anlatıldığının anlaşıldığı, polis ekipleri tarafından itiraz eden hakkında alkolden red çıktısının alındığı, bu haliyle kabahatlinin alkol metre cihazını üflemeyi reddettiğinin anlaşıldığı, muteriz itiraz dilekçesinde hakkında düzenlenen idari para cezasında usul ve yasaya aykırı işlem yapıldığını, kendisinin olay günü alkollü olmadığını beyan etmiş ise de 2918 sayılı yasanın 48/9 maddesinde alkollü olarak araç kullanmanın değil; alkol metre cihazına üflememenin yaptırıma bağlandığı..."

7. Başvurucunun Hâkimliğin kararına yaptığı itirazı inceleyen Bursa 1. Sulh Ceza Hâkimliği de 25/5/2022 tarihli kararında, İnegöl Sulh Ceza Hâkimliğinin 2022/2441 D. İş sayılı itiraza konu kararının hukuken geçerli gerekçeleri olduğunu belirterek itirazın reddine karar vermiş ve idari yaptırım kararı kesinleşmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 30/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 29/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, adil yargılanma hakkına ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Silahların Eşitliği İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, Hâkimliğin delilleri incelememesinin ve olay anına ilişkin kamera görüntülerinin incelenmesi talebini kabul etmemesinin silahların eşitliği ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

11. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesi yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi, deliller değerlendirilirken kolluk tutanağına aksi ispat edilemeyecek seviyede üstünlük tanınması hususuyla bağlantılı olarak eşitlik ilkesine ilişkin ilgili hukuka ve genel ilkelere Gurbet Çoban (B. No: 2019/38857, 17/11/2021, §§ 17-39) kararında yer vermiştir. Buna göre mahkemeden başvurucunun iddia ve itirazlarını dikkate

alması, bunları ilgili ve yeterli gerekçe ile karşılaması, bu iddialarda da yeterli ölçüde şans tanıdığını ortaya koyması beklenmektedir. İdari işlemlerin ve bu bağlamda kamu ajanları tarafından düzenlenen tutanakların içeriğinin hukuka/gerçeğe uygunluk karinesinden yararlanacağı hukukun bilinen bir ilkesi olmakla birlikte idari işlemin hukukiliğinin veya tutanağın içeriğinin gerçekliğinin dava konusu edildiği bir yargılamada hâkimin değinilen karineyi uygulaması bu davanın açılmasını anlamsız hâle getirecektir. İdare tarafından tanzim edilen belgelerin içeriğinin gerçekliği karinesinin yargılamanın sonucu yönünden belirleyici olması bireyi devlete karşı dezavantajlı bir konuma sokacağından silahların eşitliği ilkesini zedeleyebileceği gibi suç isnadıyla ilgili yargılama söz konusu olduğunda masumiyet karinesini de ihlal edebilecektir (Gurbet Çoban, § 44).

14. Başvurucuya isnat edilen alkol ölçüm cihazını kullanmayı kabul etmeme eyleminin tek başına kolluk görevlileri tarafından düzenlenen tutanağa dayanılarak delillendirilmediğinin, başvurucunun gerek yargılama gerekse bireysel başvuru sürecinde bahse konu kontrolü yaptırmaya öncelikle rıza göstermediğini açıkça belirttiğinin altını çizmek gerekmektedir.

15. Nitekim başvurucu, rıza göstermemesini, ilgili kolluğun böyle bir yetkisi olup olmadığı ve bahse konu denetimden imtina edip edemeyeceği yönünde bilgisi olmamasına dayandırmış; olay sürecinde gerçekleştirdiği telefon görüşmeleri sonucunda alkol ölçüm cihazına üflemeyi kabul ettiğini (bkz. §§ 3, 4) ancak bu defa hakkında tutanak tanzim edilmiş olduğu gerekçesiyle talebinin reddedildiğini itiraz dilekçeleri ile başvuru formunda açıkça ifade etmiştir.

16. Başvurucu hakkındaki cezanın alkol ölçüm cihazını kullanmayı kabul etmeme eylemine ilişkin olduğu hususu karar gerekçesinde (bkz. § 6) yeterli açıklıkta ortaya konulmuştur. Başvurucu; her ne kadar olay anında alkollü olmadığını, bu durumun hastane sürecinde yapılan test ve ölçümlerle de ispatlandığını (bkz. § 5) belirterek itiraz ve başvuruda bulunmuşsa da somut olayda incelenmesi gereken eylemin hastane sürecinin öncesine ait olduğu anlaşılmıştır.

17. Sonuç olarak kamu görevlilerince düzenlenen tutanağın gerçeklik karinesinin aksi ispat edilebilir nitelikte olduğu ve bizzat başvurucunun kendi beyanlarıyla anılan tutanağın doğrulandığı, nitekim başvurucunun itiraz ve şikâyetlerinin alkol ölçüm cihazını kullanmayı kabul etmeme eylemine ilişkin olmadığı, ileri sürdüğü iddiaların tutanağın aksini ispatlamaya yönelik olmadığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun talebine rağmen olay anına ilişkin kamera kayıtlarının incelenmediği şikâyetini de içeren başvurusunda, somut olayda başvurucuya savunma imkânı tanınmış olduğu, Hâkimliğin kamu görevlilerince düzenlenen tutanağa üstünlük tanıyan bir yaklaşım içinde olmadığı ve sonuç olarak başvurucuyu kamu otoritesi karşısında dezavantajlı konuma düşürdüğünden bahsedilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ilkesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği

gibi hususlar dikkate alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 29).

21. Başvurucunun yargılamanın makul süre içinde tamamlanmadığına ilişkin iddiasının, davanın iki dereceli bir yargılama sisteminde yaklaşık 2 ay sürdüğü ve yargılama sürecinin bütünü dikkate alındığında bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

REŞİT DURGUN

B. No: 2022/75342 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/75342

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

REŞİT DURGUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/75342)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Reşit DURGUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kanun hükümleri yanlış yorumlanarak koşullu salıverilme süresinin hatalı hesaplanması ve hapis cezasından mahsup edilmesi gereken sürelerin eksik hesaplandığına ilişkin itirazların değerlendirilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Malatya Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan yürütülen soruşturma kapsamında 21/3/2017 tarihinde gözaltına alınmış ve 27/3/2017 tarihinde tutuklanmıştır.

3. Başsavcılığın başvurucu hakkında anılan suçtan düzenlediği 30/3/2017 tarihli iddianamenin kabulü ile açılan kamu davası Malatya 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmüştür.

4. Başvurucu, Mahkemenin 2/6/2017 tarihli kararı ile serbest bırakılmıştır.

5. Mahkeme 28/6/2018 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan 1 yıl 13 ay hapis cezası ile mahkûmiyetine karar vermiştir. Hükmün ilgili kısmı şöyledir:

"...sanığın silahlı FETÖ Terör Örgütüne Üye olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım ettiği sabit olmakla eylemine uyan TCK'nın 314/3 ve TCK'nın 220/7 maddesi yollamasıyla TCK'nın 314/2 maddesi gereğince suçun sebep ve saikleri, suçun işleniş şekli, zarar ve tehlikenin ağırlığı dikkate alınarak takdiren 5 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına,

Yasal şartları oluştuğundan sanığın cezasından 5237 sayılı TCK'nın 220/7 maddesi gereğince yapılan yardımın niteliği ve miktarı nazara alınarak takdiren 2/3 oranında indirim yapılarak 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına,

Sanığa yüklenen suçun terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlenmiş olması nedeniyle 3713 sayılı Yasa'nın 5/1. maddesi gereğince 1/2 oranında artış yapılarak 1 yıl 18 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına,

Sanığın yargılama sürecindeki davranışları lehine takdiri hafifletici neden kabul edilerek cezasından TCK'nın 62/1'inci maddesi gereğince 1/6 oranında indirim yapılarak 1 yıl 13 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına,

...

Sanık hakkında 5237 Sayılı TCK'nın 58/9. maddesi yönüyle yasal şartları oluşmadığından uygulanmasına yer olmadığına,

Sanığın şahsi hürriyeti sınırlama sonucunu doğuran bütün haller nedeniyle geçirmiş olduğu sürelerin TCK'nın 63/1 maddesi gereğince cezasından mahsubuna, [karar verildi.]"

6. Söz konusu hüküm, başvurucunun istinaf kanun yolu başvurusunun esastan reddi ile 12/4/2019 tarihinde kesinleşmiştir. Hükmün kesinleşmesi sonrasında başvurucu hapis cezasının infazı kapsamında 8/7/2019 tarihinde ceza infaz kurumuna alınmıştır.

7. Başvurucu 24/10/2019 tarihinde Mahkemeye başvurarak 17/10/2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun gereğince temyiz yoluna başvurma imkânının tanındığı gerekçesiyle infazın durdurulmasını talep etmiştir. Mahkeme 24/10/2019 tarihli ek kararıyla başvurucu hakkındaki hükmün infazının durdurulmasına karar vermiştir.

8. Yargıtay 3. Ceza Dairesi 16/2/2022 tarihinde temyiz kanun yolu başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

9. Başsavcılık başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararının infazına başlamış ve başvurucu 15/4/2022 tarihinde ceza infaz kurumuna yerleştirilmiştir. Başsavcılık tarafından düzenlenen müddetnameye göre başvurucunun koşullu salıverilme tarihi 5/5/2023, hak ederek tahliye tarihi ise 10/11/2023'tür. Müddetnamede infaz türü olarak 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 107. maddesinin (4) numaralı fıkrası belirtilmiştir.

10. Müddetnamede ayrıca hapis cezasından mahsup edilecek sürelere ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Buna göre başvurucunun 21/3/2017-27/3/2017 tarihleri arasında gözaltında kaldığı 6 gün, 27/3/2017-2/6/2017 tarihleri arasında tutuklu kaldığı 67 gün ve 8/7/2019-24/10/2019 tarihleri arasında ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunduğu 108 gün olmak üzere toplam 181 günlük süre, hapis cezasından mahsup edilecektir.

11. Söz konusu müddetname başvurucuya 25/4/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, müddetnameye Malatya İnfaz Hâkimliği (Hâkimlik) nezdinde 26/4/2022 tarihinde itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde başvurucu; öncelikle müddetnamenin iki gün eksik

düzenlendiğini iddia etmiştir. Ayrıca terör örgütü üyeliğinden ceza almamasına rağmen koşullu salıverilme süresinin belirlenmesinde 2/3 yerine 3/4 oranının esas alındığını ileri sürmüştür.

12. Hâkimlik 28/4/2022 tarihinde başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir. Anılan kararda başvurucunun mahkûm edildiği suçun 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 3. maddesi gereğince terör suçu olduğu ve bu suç için öngörülen koşullu salıverilme oranının aynı Kanun'un 17. maddesi gereğince 3/4 olduğu belirtilmiştir.

13. Başvurucu, Hâkimlik kararına 24/5/2022 tarihinde itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde, tutuklu ve hükümlü olarak geçirdiği sürelerin eksik hesaplandığı iddiasının değerlendirilmediğini ve mahkûmiyet kararına konu suçun hatalı olarak 3713 sayılı Kanun kapsamında kabul edildiğini ileri sürmüştür. İtiraz mercii, 6/6/2022 tarihinde infaza konu suçun terör suçu olması nedeniyle koşullu salıverme süresinin hesabında bir hata olmadığı gerekçesiyle itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir.

14. Başvurucu, itirazın reddi kararını 10/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 8/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Komisyon, adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

16. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Tanımlar" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendi şöyledir:

"Örgüt mensubu suçlu deyiminden; bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişi, anlaşılır."

17. 5237 sayılı Kanun'un "Suç işlemek amacıyla örgüt kurma" kenar başlıklı 220. maddesinin eylem tarihinde yürürlükteki hâli şöyledir:

"(1) Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir.

(2) Suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olanlar, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Örgütün silahlı olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza dörtte birinden yarısına kadar artırılır.

(4) Örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunur.

(5) Örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılır.

(6) (Değişik: 2/7/2012 – 6352/85 md.) Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır. Örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir.(Ek cümle: 11/4/2013-6459/11 md.) Bu fıkra hükmü sadece silahlı örgütler hakkında uygulanır.

(7) (Değişik: 2/7/2012 – 6352/85 md.) Örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır. Örgüt üyeliğinden dolayı verilecek ceza, yapılan yardımın niteliğine göre üçte birine kadar indirilebilir.

(8) Örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır."

18. 5237 sayılı Kanun'un "Silâhlı örgüt" kenar başlıklı 314. maddesi eylem tarihinde yürürlükteki hâli şöyledir:

"(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

(3) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır."

19. 3713 sayılı Kanun'un "Terör suçlusu" kenar başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"Birinci maddede belirlenen amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu olup da, bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişi terör suçlusudur.

Terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır."

20. 3713 sayılı Kanun'un "Terör suçları" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"(Değişik: 29/6/2006-5532/2 md.) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320 nci maddeleri ile 310 uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı suçlar, terör suçlarıdır."

21. 3713 sayılı Kanun'un "Koşullu salıverilme" kenar başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(Değişik: 29/6/2006-5532/12 md.) Bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar hakkında, koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması bakımından 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107 nci maddesinin dördüncü fıkrası ile 108 inci maddesi hükümleri uygulanır. (Ek cümle:14/4/2020-7242/65 md.) Ancak, süreli hapis cezaları bakımından düzenlenen koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır..."

22. 5275 sayılı Kanun'un "Koşullu salıverilme" kenar başlıklı 107. maddesinin (4) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçtan dolayı mahkûmiyet hâlinde; ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuzaltı yılını, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuz yılını, süreli hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler. (Ek cümle:14/4/2020-7242/48 md.) Koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından ise tabi oldukları koşullu

salıverilme oranı uygulanır."

B. Yargıtay Kararları

23. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 1/12/2023 tarihli ve E.2023/5799; K.2023/7382 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"7. Silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220 inci maddesinin yedinci fıkrası ve 314 ncü maddenin üçüncü fıkrası delaleti ile 324 ncü maddenin ikinci, 220 nci maddenin yedinci fıkrası ve 3713 sayılı Kanun'un 5 inci ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 62 nci maddeleri uyarınca 1 yıl 13 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş ve verilen bu karar kesinleşmiştir.

8. Kesinleşen 1 yıl 13 ay hapis cezasının infazı amacıyla 15.03.2021 tarihinde ceza infaz kurumuna alınan hükümlü hakkında düzenlenen 15.03.2021 tarihli müddetnameye göre, cezasından3713 sayılı Kanun'un 17 nci maddesi uyarınca ¼ oranında indirim yapılmak suretiyle, şartla tahliye tarihinin 02.1.2022, bihakkın tahliye tarihinin ise 09.04.2023 olarak belirlendiği görülmüştür.

9. Hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım eden sanık hakkında verilen cezanın 3713 sayılı Kanun'un 17 nci maddesinin birinci fıkrası delaleti ile 5275 sayılı Kanun'un 107 nci maddesinin dördüncü fıkrası gereğince infaz edilmesi gerekmekte olup, 3713 sayılı Kanun'un 17 nci maddesinin birinci fıkrasına 7242 sayılı Kanun'un 65 inci maddesi ile eklenen ek cümle dikkate alındığında, 7242 sayılı Kanun'un 48 inci maddesi ile yapılan değişiklik ile terör suçundan mahkum olan yetişkin hükümlülerin şartla tahliyeden yararlanabilmeleri için ceza infaz kurumunda geçirmeleri gereken süre açısından lehe ya da aleyhe bir değişiklik yapılmamış olup, değişiklik öncesi ve sonrası duruma göreletişkin hükümlünün cezasının ¾ nü ceza infaz kurumunda iyi halli olarak infaz etmesi durumunda şartla tahliyeden yararlanmaya hak kazanabileceği gözetilmelidir.

10. Somut olayda, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanun'un 17 nci maddesinin birinci fıkrasınca atıf yapılan, 5275 sayılı Kanun'un 107 nci maddesinin dördüncü fıkrasındaki 7242 sayılı Kanun ile değişiklik öncesi düzenleme dikkate alınmaksızın, hükümlü hakkında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 58 inci maddesinin 9 uncu fıkrasının uygulanmadığından bahisle hükümlünün müddetnameye yaptığın itirazın kabulü ile 5275 sayılı Kanun'un 107 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca 1/3 oranında indirim yapılmak suretiyle düzenlenecek müddetnameye göre infazın yapılması gerektiğine ilişkin İnfaz Hakimliğince verilen karara karşı Cumhuriyet savcılığınca yapılan itirazın kabulü yerine reddine dair itiraz merciince verilen karar Kanun'a aykırı olup, kanun yararına bozma talebi açıklanan bu sebeple yerinde görülmüştür."

24. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 15/2/2021 tarihli ve E.2019/1078; K.2021/1330 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Benzer bir olay sebebiyle Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/01/2018 tarihli ve 2017/2634 esas, 2018/16 karar sayılı ilâmında da belirtildiği üzere, ancak örgüt mensubu suçlu hakkında uygulanabilen ve 5237 sayılı Kanun'un 6/1-j maddesinde tanımlanıp tahdidi olarak sayılan; suç örgütü kuran, yöneten, örgüte katılan/üye olan veya örgüt adına suç işleyenlerden olmadığı için örgüt mensubu sayılmayan, hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden sanık hakkında verilen cezanın 3713 sayılı

Kanun'un 17/1. maddesi delaleti ile 5275 sayılı Kanunun 107/4 ve 108. maddeleri gereğince infaz edilmesi gerektiği gözetilmeden, itirazın reddi yerine yazılı şekilde kabulüne kararverilmesinde isabet görülmediğinden bahisle [...] Erzurum 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 11/10/2018 tarihli [...] kararının 5271 sayılı CMK'nin 309. maddesi uyarınca KANUN YARARINA BOZULMASINA [karar verildi.]"

25. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/1/2018 tarihli ve E.2017/2634; K.2018/16 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Ancak örgüt mensubu suçlu hakkında uygulanabilen ve 5237 sayılı TCK'nın 6/1-j maddesinde tanımlanıp tahdidi olarak sayılan; suç örgütü kuran, yöneten, örgüte katılan/üye olan veya örgüt adına suç işleyenlerden olmadığı için örgüt mensubu sayılmayan, hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden sanık hakkında verilen cezanın 3713 sayılı Kanunun 17/1. maddesi delaleti ile 5275 sayılı Kanunun 107/4 ve 108. maddeleri gereğince infaz edilmesi gerekmekte ise de şartları oluşmadığı halde TCK'nın 58/9. maddesinin tatbik edilmesi [bozmayı gerektirmiştir.]

III. DEĞERLENDİRME

26. Başvurucu, başvuru formunda özetle;

i. Silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan hapis cezasına mahkûm edildiğini, örgüt üyesi olmamasına rağmen hakkında düzenlenen müddetnamede koşullu salıverilme süresinin örgüt üyeleri ile aynı olacak şekildebelirlendiğini, anılan sürenin belirlenmesinde 2/3 yerine 3/4 oranının esas alındığını ve müddetnameye yaptığı itirazın gerekçesiz şekilde reddedildiğini,

ii. Hakkında düzenlenen müddetnamede mahsup edilmesi gereken sürenin iki gün eksik hesaplandığını, müddetnameye bu hususta yaptığı itirazın Hâkimlik ve itiraz mercii tarafından herhangi bir şekilde değerlendirilmediğini beyan ederek adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı ile silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde esasa ilişkin olarak Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin incelenmesinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamda yapılması uygun görülmüştür.

A. Koşullu Salıverilme Süresinin Hatalı Hesaplanması Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek kaydıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

30. Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ilk istisnası "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararlarının sonucu olarak hapis cezası veya güvenlik tedbirlerinin uygulanması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali kabul edilmeyecektir. Diğer taraftan suç şüphesine bağlı tutma kapsamında olan durumdan farklı olarak anılan istisna bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutmayı ifade etmektedir (Tahir Canan (2), B. No: 2013/839, 5/11/2014, § 33).

31. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Ancak Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî bir şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların da maddenin amacına uygun olması gerekir (Abdullah Ünal, B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38). Bir kimsenin mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için her şeyden önce hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesi, ikinci olarak yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olması gerekir. Ceza veya güvenlik tedbiri içermeyen bir karara dayanılarak bir kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılması mümkün değildir. Son olarak hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmaması gerekir (Ercan Bucak (2), B. No: 2014/11651, 16/2/2017, § 40; Şaban Dal, B. No: 2014/2891, 16/2/2017 § 32; Ç.Ö. [GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018 § 33).

32. Başvurucunun şikâyetinin özü, terör örgütü üyesi olmadığı mahkeme kararıyla tespit edilmesine rağmen hakkında terör örgütü üyelerinin tabi olduğu infaz rejiminin uygulandığı iddiasına ilişkindir. Bu nedenle başvuruya konu hukuki meselenin çözümünde belirleyici olan husus başvurucunun mahkûmiyetine esas alınan terör örgütüne yardım etme suçunun 3713 sayılı Kanun kapsamına dâhil olup olmadığıdır. 3713 sayılı Kanun'un 2. maddesine göre terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır (bkz. § 19). Yine aynı Kanun'un 3. maddesi ile 5237 sayılı Kanun'un -diğerlerinin yanı sıra- 314. maddesinde düzenlenen suçlar da terör suçları olarak kabul edilmiştir (bkz. § 20).

33. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan mahkûmiyetine karar vermiştir. Bu kararda sevk maddeleri olarak 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile aynı Kanun'un 220. maddesinin (7) numaralı fıkrası gösterilmiştir. Kanun'un 314. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler silahlı örgüte üye olma suçu yönünden de aynen uygulanacaktır. Kanun'un silahlı örgüt kenar başlıklı 314. maddesinde silahlı terör örgütüne yardım etme suçu ayrıca düzenlenmemiş ancak suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun düzenlendiği 220. maddeye açıkça atıf yapılmıştır. Anılan Kanun'un 220. maddesinin (7) numaralı fıkrasında ise örgüte üye olmamakla birlikte bilerek ve isteyerek yardım etme suçu düzenlenmiştir. Dolayısıyla mahkûmiyet hükmünün Kanun'un 220. maddesinin (7) numaralı fıkrası ile birlikte silahlı örgütün düzenlendiği 314. maddesinin (3) numaralı fıkrasına dayandığı görülmektedir. Dahası gerekçeli karar içeriğinden başvurucuya isnat edilen suçun terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiğinin kabul edildiği açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

34. Başvurucunun 15/4/2022 tarihli müddetnameye yaptığı itiraz, Hâkimlik tarafından mahkûmiyete esas suçun 3713 sayılı Kanun'un 3. maddesi gereğince terör suçu olduğu ve bu suç için öngörülen koşullu salıverilme oranının aynı Kanun'un 17. maddesi gereğince 3/4

olarak belirlendiği gerekçesiyle reddedilmiştir. Somut olayda gerek mahkûmiyet kararı veren Mahkeme gerekse müddetnameye itirazı reddeden Hâkimlik tarafından silahlı terör örgütüne üye olmamakla birlikte bilerek ve isteyerek yardım etme suçunun 3713 sayılı Kanun kapsamında değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Yargıtay içtihadı da anılan suçun 3713 sayılı Kanun kapsamında yer aldığı ve bu nedenle koşullu salıverilme süresinin tespitinde aynı Kanun'un 17. maddesi uyarınca3/4 oranının esas alınması gerektiği yönündedir (bkz. §§ 23-25).

35. Sonuç olarak yukarıda yer verilen yasal düzenlemeler dikkate alındığında mahkemelerce başvurucu hakkında hapis cezalarının infazına ilişkin olarak verilen kararın mevzuat hükümleri ve yargısal içtihatlarla uyumlu olduğu anlaşılmaktadır. İnfaz Hâkimliği ve itiraz mercii kararlarında ilgili ve yeterli gerekçe bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda başvurucunun cezasının infazının kapsamı, kanun maddeleri gözetilerek herhangi bir keyfîliğe meydan vermeden belirlenmiştir. Belirtilen bu hususlar doğrultusunda başvurucunun hukuk sistemince belirlenen çerçevede hürriyetinden yoksun kalmasının hukuki bir temelinin bulunduğu anlaşıldığından başvurucunun iddialarına ilişkin açık bir ihlal olmadığı sonucuna varılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mahsup Edilecek Sürenin Eksik Hesaplanması Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

37. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (3),48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca bireysel başvuruda, kamu gücünün neden olduğu iddia edilen ihlale dair olaylarda bireysel başvuru kapsamındaki hakların ne şekilde ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır.

38. İhlal iddiasına ilişkin delilleri sunma ve temel hak ve özgürlüğün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğün yerine getirilmediği, dolayısıyla iddiaların temellendirilmediği durumlarda kabul edilemezlik kararı verilebilir (Cemal Günsel [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021).

39. Başsavcılık tarafından düzenlenen müddetnameden başvurucunun tutuklu ve hükümlü olarak ceza infaz kurumunda kaldığı sürenin takvim gün sayısı olarak değil ceza infaz kurumunda geçirilen 24 saatlik dilimler esas alınarak hesaplandığı anlaşılmaktadır. Ancak hapis cezasından mahsup edilmesi gereken sürenin iki gün eksik hesaplandığını ileri süren başvurucu, hesap hatasının ne şekilde yapıldığına dair herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Başvurucu, mahsuba konu sürenin hatalı hesaplandığını somut olgularla ortaya koyamamış ve ihlal iddiasına ilişkin delillerini sunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Bu nedenle söz konusu iddianın temellendirilmemiş şikâyet kapsamında kabul edilmesi gerekmektedir.

40. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Koşullu salıverilme süresinin hatalı hesaplanması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği

hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mahsup edilecek sürenin eksik hesaplanması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YALÇIN KARAKOCA

B. No: 2022/100176 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/100176

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YALÇIN KARAKOCA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/100176)

Karar Tarihi: 20/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 1/7/2025 - 32943

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Yalçın KARAKOCA

Vekili : Av. Sabri TAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bir gazeteye verdiği mülakattan dolayı kişi hakkında bir ay süreyle geçici olarak meslekten alıkoyma cezası verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/11/2022 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, Göğüs Hastalıkları Ana Bilim Dalında uzmanlığını tamamladıktan sonra aynı alanda profesör olarak çalışmaktadır.

8. Başvurucu, ulusal günlük bir gazeteye verdiği "Bir operasyonla Koah hastalığını bitirebilirim" başlığıyla 3/11/2018 tarihinde yayımlanan (hâlen söz konusu gazetenin internet sitesinden ulaşılabilen) mülakatta, KOAH (kronik obstrüktif akciğer hastalığı) hastalığına ve söz konusu hastalığa ilişkin olarak uyguladığı tedaviye ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Söz konusu yazının içeriği şöyledir:

"- KOAH'la ilgili bilgi verir misiniz?

Süründüren, insanı canından bezdiren bir hastalık. İlaç kesin çözüm değil. Çünkü sigara tiryakilerinin bronşları yavaş yavaş tıkanıyor ve gün geliyor ne hava ne de ilaç oradan geçemediği için tedavi mümkün olmuyor. Ben tünelciyim, tıkanan bronşları açıyorum. Dortmund'ta görev yaparken akciğer kanseri nedeniyle tıkalı olan bronşların lazerle nasıl açıldığını öğrendim. KOAH hastalığına iyi geldiğini anlayınca esnek malzemeden oluşan, akciğerleri kıvrımlı bölgelerden alt loplara kadar temizleyen yeni bir tedavi yöntemi geliştirdim.

- Aynı zamanda masraflı bir hastalık...

Evet. 15 Eylül itibarıyla SGK Geri Ödeme Komisyonu ile Sağlık Bakanlığı, 9 milyon KOAH ve Astım hastasının raporlu ilaçlarından kutu başına 14-20 lira arasında fazla ücret almaya başladı. Ortalama günde 10 ilaç kullanan KOAH hastaları ekonomik olarak daha çok sıkıntıya düştü. Türkiye'de 5 milyondan fazla KOAH'lı var ve her yıl 10 milyar dolar harcanıyor. Dünyada 600 milyon KOAH hastası bulunuyor ve benim yöntemimle harcanan para yüzde 40 azalmaktadır. Yakın bir gelecekte Nobel'i bana verebilirler.

- Günde kaç hasta tedavi ediyorsunuz?

Şu an günde en çok 4 operasyon yapabiliyorum. Sistemimi kurup sağlık ordumu oluşturabilirsem 100 binlerce hayat kurtarabilirim. 1 operasyonla KOAH hastalığını bitirebilirim. Güç birliği kuramazsam milyonlarca KOAH hastasına çare olamam.

ATATÜRK'ÜN ÇAĞDAŞ YOLUNDAN

- Pek çok ülke sizin kapınızı çalıyor...

Fransa Sağlık Bakan Yardımcısı ... veİngiltere ... Hastanesi Akciğer Uzmanı Dr. ..., İstanbul'a gelip tedavi yöntemimi izledi. ... 'Size Paris'te bir KOAH hastanesi açalım, başına geçin. Ayrıca hemen vatandaşlığa alalım' teklifinde bulundu.

- Cevabınız ne oldu?

'Beni Türk doktorlarına emanet ediniz' diyen Büyük Atatürk'ün çağdaş yolundan yürümeye kararlıyım. Tüm insanlığa hizmet etmek istiyorum ama bu işin merkezi Türkiye olmalı. Akciğer kanseri hastalığında Küba'nın yaptığını KOAH hastalığında da biz yapabiliriz.

Ülkenin cari açığını 2 yılda KAPATIRIM

- Sağlık Bakanlığı ile temasa geçtiniz mi?

Bir önceki Sağlık Bakanı... ile görüşmelerim olmuştu. Kendisi bu konunun üzerinde

duracağını söylemişti ama sonra görevden ayrıldı. Yeni Sağlık Bakanımız...'ya sesleniyorum, Koah tedavisiyle ilgili yaptığım tedavi yöntemiyle, iddia ediyorum, iki yıl içinde Türkiye'nin cari açığını kapatırım.

- Pek çok ülkeden davet aldığınız doğru mu?

Çok yakın bir tarihte davetli olarak Rusya'ya gidiyorum.... da görüşmek istiyor benimle. Amerika, Almanya, İtalya sırada. Sonrasında Uzakdoğu ve Afrika var."

9. Söz konusu röportaj üzerine İstanbul Tabip Odası Onur Kurulunun 23/1/2020 tarihli işlemiyle başvurucuya uyarma ve para cezası ile bir ay süreyle meslekten geçici olarak alıkoyma cezası verilmiştir. Başvurucu; KOAH hastalığının ülkemize yıllık maliyeti konusunda abartılı bilgi verdiğinden bahisle uyarma cezasıyla, hastayı yönlendirmek için kişisel reklam niteliğinde bilgi verdiğinden bahisle 1.575 TL para cezasıyla, bilimselliği kanıtlanmamış bir tedavi yöntemi uyguladığından ve yöntem ile ilgili verdiği bilgiler umut vaadi ve hasta istismarı oluşturduğundan bir ay süreyle geçici olarak mesleki faaliyetten alıkoyma cezasıyla cezalandırılmıştır. Bu karar, Türk Tabipleri Birliği (TTB) Yüksek Onur Kurulunca uyarma cezasının uygulama maddesi düzeltilerek onanmıştır.

10. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Ankara 9. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 2/12/2021 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

" Olayda, uyarma cezasına dayanak olan fiil açısından; SGK verilerine göre 500 milyon dolar civarında olan yıllık KOAH giderleri 10 milyar dolar olarak belirtilerek, mesleki ciddiyete yakışmayacak şekilde abartılı bilgi verdiği hususunun açık olduğu; para cezasına dayanak olan fiil açısından; ilaç kesin çözüm değil, ben tünelciyim. 1 operasyonla KOAH'ı bitirebilirim, yurtdışından çağrılar geliyor vb. söylemlerin reklam ve kendisine yönlendirme amacı olduğu; geçici olarak mesleki faaliyetten alıkoyma cezasına dayanak olan fiil açısından; davacının idari savunmasında ileri sürdüğü İnsanlar Üzerinde Yapılan Tıbbi Araştırmalarla İlgili Etik İlkelerine ilişkin Dünya Tabipleri Birliği Helsinki Bildirgesinin 'Klinik Uygulamada Kanıtlanmamış Müdahalelerin Kullanımı' başlıklı 37. maddesinde 'Bir hastalığın tedavisinde kanıtlanmış müdahaleler mevcut değilse ya da bilinen diğer müdahaleler etkili olamıyorsa hekim; hayat kurtarma, sağlığı düzeltme ya da acıyı hafifletme konusunda işe yarayacağı kanaatinde olursa uzman görüşüne başvurmak ve hastanın veya yasal temsilcisinin bilgilendirilmiş olurunu almak kaydıyla, kanıtlanmamış bir müdahaleyi gönüllüye uygulayabilir. Güvenlilik ve etkililiği değerlendirilmek üzere bu yöntem bir araştırma konusu yapılmalıdır. Bütün vakalarda, yeni bilgiler kayıt edilmeli ve uygun olduğunda yayımlanmalıdır.' düzenlemesi bulunmakta olup, davacının da yaptığı müdahalenin kanıtlanmamış olduğunu kabul ettiğini göstermekte olup, bu durumlarda da uyguladığı yöntemle ilgili araştırmanın yapılması gerektiği, davacının gerek idari savunmasında gerekse dava dosyasında, bilimsel bir çalışmada yapılması gereken faz çalışmalarını usulüne uygun olarak yaptığına dair bilgi belge sunmadığı dikkate alındığında bilimselliği kanıtlanmış bir çalışmadan söz edilemeyeceği, henüz bilimselliği kanıtlanmamış bir çalışmayı tüm sonuçları alınmış bir uygulama gibi, ulusal basında tanıtarak, son ihtimal değil ilk anda her zaman başvurulabilecek yol olarak göstererek uygulamanın, Helsinki Bildirgesi ile amaçlanan uygulama tarzı olmadığı da dikkate alındığında dava konusu işlemlerde hukuka aykırılık görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle; davanın reddine..."

11. Başvurucu, mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi (BİM) kararın uyarma ve para cezasına ilişkin kısımları yönünden başvurucunun talebinin kabulüne, uyarma ve para cezasına ilişkin cezaların iptaline, bir ay geçici olarak meslekten alıkoyma cezasına ilişkin kısmı yönünden ise başvurucunun istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun uyuşmazlık konusu yazıda yer alan ifadeleriyle TTB Disiplin Yönetmeliği'ni ihlal ettiği ancak "non bis in idem (aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama)" prensibi uyarınca, başvurucunun söz konusu ifadeleri tek bir fiil olarak değerlendirilmek suretiyle sadece en ağır cezayı gerektiren bir ay geçici olarak meslekten alıkoyma cezası verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Karar, temyiz kanun yolu açık olmak üzere verilmiştir.

12. Başvurucu, bu kararı temyiz etmiştir. Danıştay, temyiz talebinin incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, söz konusu karara karşı temyiz yolunun açık olmadığı belirtilmiştir.

13. Nihai karar, başvurucuya 9/11/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 23/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

Ulusal Hukuk

14. 23/1/1953 tarihli ve 6023 sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanunu'nun 1. maddesi şöyledir:

"Türkiye sınırları içerisinde meslek ve sanatlarını icraya yetkili olup da sanatını serbest olarak yapan veya meslek diplomasından istifade etmek suretiyle resmi veya özel görev yapan tabiplerin katıldığı Türk Tabipleri Birliği; tabipler arasında mesleki deontolojiyi ve dayanışmayı korumak ve meslek mensuplarının hak ve yararlarını korumak amacıyla kurulmuş kamu kurumu niteliğinde mesleki bir kuruluştur."

15. Aynı Kanun'un 39. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Haysiyet Divanı, evrakı kendisine tevdi edilen azaların fiil ve hareketlerinin mahiyetine göre aşağıdaki inzibati cezaları verir:

a) Yazılı ihtar,

b) O yılki en yüksek yıllık üye aidatının üç katından az, beş katından fazla olmayan para cezası,

c) 15 günden 6 aya kadar geçici olarak sanat icrasından meni,

...

Haysiyet divanları, bu cezaların verilmesinde sıra gözetmeksizin geniş takdir hakkını kullanırlar."

16. 28/4/2004 tarihli ve 25446 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Tabipleri Birliği Disiplin Yönetmeliği'nin "Geçici Olarak Meslekten Alıkoyma Cezası" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Geçici olarak meslekten alıkoyma cezası, meslek uygulamasından 15 günden 6 aya kadar süreyle alıkonulmadır.

Meslekten geçici olarak alıkoyma cezası alanlar, bu süre dolmadan Türkiye'nin hiçbir

yerinde özel sağlık kuruluşu açamaz ve resmi veya özel herhangi bir yerde mesleğini uygulayamaz.

Geçici olarak meslekten alıkoyma cezasını gerektiren haller şunlardır:

...

l) Hastalıkların tanı ve tedavisinde bilimselliği henüz kanıtlanmamış ya da bilim dışı yöntemleri uygulamak veya önermek, ...

t) Belirlenmiş tıbbi etik değerler ile Türk Tabipleri Birliği ve/veya Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından benimsenen uluslararası belgeler ve kurallar dışında davranışta bulunmak."

17. Aynı Yönetmelik'in "Onur Kurullarının Takdir Hakkı" başlıklı 7. maddesi şöyledir:

"Yukarıda sayılan ve disiplin cezası verilmesini gerektiren eylem ve durumlara nitelik ve ağırlık itibariyle benzer eylemlerde bulunanlara da aynı türden disiplin cezaları verilir.

Benzer suçun tekrarında bir üst ceza verilebilir.

Disiplin cezalarının verilmesinde eylemin veya yarattığı sonucun ağırlığına göre onur kurulları geniş takdir hakkını kullanmakta serbesttir."

18. 7/5/1987 tarihli ve 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun ek 10. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herhangi bir tedavi yöntemi veya araçlarının veyahut ruhsat veya izin alınmış olsa dahi ilaç ve terkipleri, geleneksel bitkisel tıbbi ürünler ile tıbbi cihazların bilimsel araştırma amacıyla insanlar üzerinde kullanılabilmesi için, Sağlık Bakanlığından izin alınmasının yanında;

a) Araştırmanın, öncelikle insan dışı deney ortamında veya yeterli sayıda hayvan üzerinde yapılmış olması,

b) İnsan dışı deney ortamında veya hayvanlar üzerinde yapılan deneyler sonucunda ulaşılan bilimsel verilerin, varılmak istenen hedefe ulaşmak açısından bunların insan üzerinde de yapılmasını gerekli kılması,

c) Araştırmanın, insan sağlığı üzerinde öngörülebilir zararlı ve kalıcı bir etki bırakmaması,

ç) Araştırma sırasında kişiye insan onuruyla bağdaşmayacak ölçüde acı verici yöntemlerin uygulanmaması,

d) Araştırmayla varılmak istenen amacın, bunun kişiye yüklediği külfete ve kişinin sağlığı üzerindeki tehlikeye göre daha ağır basması,

e) Üzerinde araştırma yapılacak ilgilinin, araştırmanın mahiyet ve sonuçları hakkında yeterli bilgilendirmeye dayalı olarak yazılı rızasının olması ve bu rızanın herhangi bir menfaat teminine bağlı bulunmaması,

f) Yapılacak araştırmayı ilgili etik kurulun uygun görmesi,

şarttır.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 20/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru

incelenip gereği düşünüldü:

A. İncelemenin kapsamı

20. Başvurucu, KOAH hastalığına ilişkin verdiği bir mülakattan dolayı farklı gerekçelerle üç ayrı disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. İdare Mahkemesi üç disiplin cezasının da hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. BİM, davanın uyarma ve para cezasın reddine ilişkin kısmı yönünden başvurucunun istinaf talebinin non bis in idem ilkesi uyarınca kabulüne ve dava konusu işlemin mezkûr cezalara ilişkin kısmının iptaline karar vermiştir. Bu sebeple uyarma ve para cezaları yönünden bir inceleme yapılmayacak olup sadece bir ay süreyle geçici olarak mesleki faaliyetten men etme cezası değerlendirilecektir.

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu; muhatabı halk olduğu için bilimsel ifadeler yerine herkesin anlayacağı şekilde slogan bir dil kullanarak KOAH hastalığını ve öngördüğü tedavi yöntemini anlattığını, hastalığın maliyetine ilişkin kasten yanlış bilgi vermediğini ve reklam yapmadığını ileri sürerek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca bilimselliği kanıtlanmamış tedavi uyguladığı iddiasının yargılama mercilerince yeterince araştırılmadığını, uzman kişilerden görüş alınmadığını, hastalığa ilişkin buluşun patent sahibi olmasına, söz konusu tedavinin tüm özel hastanelerde ve devlet hastanelerinde uygulandığına ilişkin iddialarının karşılanmadığını ileri sürerek adil yargılanma hakkının ve silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde; başvurucunun ifade özgürlüğü ile adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

C. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının özü, bir gazeteye verdiği mülakattaki ifadeleri üzerine hakkında geçici olarak meslekten alıkoyma cezası uygulanmasına ilişkindir. Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

24. Anayasa’nın “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi,suçlularıncezalandırılması,Devletsırrıolarakusulüncebelirtilmişbilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

26. Başvurucunun bir gazetede verdiği mülakatta yer alan ifadeleri nedeniyle bir ay süreyle geçici olarak meslekten alıkoyma cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu değerlendirilmiştir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

27. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

28. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

29. Müdahalenin -Türk Tabipleri Birliği Disiplin Yönetmeliği'nin 5. maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde- 6023 sayılı Kanun'un 39. maddesi ile öngörüldüğü, dolayısıyla kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır (benzer değerlendirme için bkz. Mutia Canan Karatay (2), B. No: 2018/6707, 31/3/2022, § 29).

ii. Meşru Amaç

30. Başvurucuya verilen bir ay süreyle geçici olarak meslekten alıkoyma cezası uygulanmasıyla ulaşılmaya çalışılan sağlığın korunması amacının Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması yönündeki meşru amaçlara uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

(a) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olması

31. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007).

32. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve

alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 77; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 58; Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında adil bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 132; Bekir Coşkun, § 57; Tansel Çölaşan, §§ 46, 49, 50; Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, § 59).

(b) Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğünün Önemi

33. Anayasa Mahkemesi her zaman ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu ifade etmiştir (Mehmet Ali Aydın, § 69; Bekir Coşkun, §§ 34-36). Nitekim Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrası, ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirmemekte; siyasi, sanatsal, bilimsel, akademik veya ticari düşünce ve kanaat açıklamaları gibi her türlü ifadeyi kapsamına almaktadır (Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 37; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 40). Bu bağlamda ifade özgürlüğünün sağlık meseleleri ile ilgili bilgileri ve fikirleri araştırmayı, edinmeyi ve paylaşmayı da içerdiği açıktır.

34. Bununla birlikte mutlak değil sınırlanabilir bir hak olan ifade özgürlüğü Anayasa’da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tâbidir (Özkan Kart, B.No: 2013/1821, 5/11/2014, § 33).Devletler bu hakkı toplumun meşru çıkarlarını korumak için kısıtlayabilir. Bireyin ve toplumun sağlığı da bu çıkarlardan birisidir. Bununla birlikte sağlıkla ilgili bilgilerin sansürlenmesi veya toplumun sağlık alanındaki tartışmalarına ve inisiyatiflerine katılımını -söz gelimi yanlış olduklarından bahisle- engelleyecek kategorik müdahaleler, ifade özgürlüğünün ihlaline neden olacaktır (Mutia Canan Karatay (2), § 33). Temel hak ve özgürlükleri sınırlayan tedbir, toplumsal bir ihtiyacı karşılamalı ve başvurulabilecek en son çare niteliğinde olmalıdır. Bu koşulları taşımayan bir tedbir, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilemez (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

35. Anayasa’nın 56. maddesinin üçüncü fıkrasına göre "devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak" amacına sahiptir. Bu sebeple sağlık alanında yanlış bilgilerin yayılmasını önlemek için eylem planları geliştirmek ve uygulamak devletin pozitif yükümlülüklerindendir (detaylı değerlendirmeler için bkz. Mutia Canan Karatay (2), § 31). Sağlık alanında yanlış bilgi vermenin yahut yanlış yönlendirmenin veya bilimselliği kanıtlanmamış tedaviyi kesin çözüm gibi sunmanın da bu kapsamda olduğu söylenebilir.

36. Yanlış bilgilerin yönetilmesi de sağlık politikalarının esaslı bir parçasını oluşturmaktadır fakat bunu yaparken devlet, ifade özgürlüğüne de saygı göstermelidir. Anayasa Mahkemesi her zaman ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu ifade etmiştir (Mehmet Ali Aydın, § 69; Bekir Coşkun, §§ 34-36). Nitekim Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrası, ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirmediği ve siyasi, sanatsal, bilimsel, akademik veya ticari düşünce ve kanaat açıklamaları gibi her türlü ifadeyi kapsamına aldığı hâlde ifade özgürlüğünün özel bir türü olan bilim ve sanat özgürlüğü Anayasa'nın 27. maddesinde özel olarak da korunmuştur.

Sonuç olarak ifade özgürlüğünün sağlık meseleleri ile ilgili bilgileri ve fikirleri araştırmayı, edinmeyi ve paylaşmayı da içerdiği açıktır (Mutia Canan Karatay (2), § 32).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

37. Başvurucuya, KOAH hastalığına ilişkin olarak bir gazeteye verdiği mülakat nedeniyle TTB tarafından bir ay süreyle geçici olarak meslekten alıkoyma cezası verilmiştir. Başvurucunun mezkûr işlemin iptali talebiyle açtığı davanın reddine karar verilmiştir. Bunun üzerine başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur. Burada yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, kamu makamlarının müdahaleye neden olan kararlarında dayandıkları gerekçelerin ifade özgürlüğünü kısıtlama bakımından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır.

38. Anayasa Mahkemesinin bu denetimi yerine getirirken görevi, yargı mercilerinin yerini almak değil söz konusu mercilerin takdir yetkilerini kullanarak verdikleri kararların Anayasa'nın 26. maddesi açısından doğruluğunu denetlemektir (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 76). Anayasa Mahkemesi; somut olayın koşullarında başvurucunun KOAH hastalığının tanı ve tedavisinde bilimselliği henüz kanıtlanmamış yöntemi önermesi nedeniyle bir ay süreyle geçici olarak meslekten alıkonulmasının zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, gerçekleşmesi amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçelerin ilgili ve yeterli görünüp görünmediğini davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

39. Bir bilim insanının uzmanlık alanını ilgilendiren her konuda bildiklerini paylaşması hem bir ihtiyaç hem de bir gerekliliktir. Bu sebeplerle Göğüs Hastalıkları Ana Bilim Dalında akademisyen olan başvurucunun KOAH hastalığına ve tedavisine ilişkin görüşlerini serbestçe açıklaması ve paylaşması en temel hakkıdır. Şüphesiz bilim insanlarının ve akademisyenlerin her söylediklerinin mutlak anlamda doğru olduğu söylenemez. Bununla beraber birbirlerinden farklı, alternatif bakışların herkes için daha doğru düşünme imkânı yarattığı, üzerinde uzlaşılmış bir gerçektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kemal Gözler, B. No: 2014/5232, 19/4/2018, § 62; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 112).

40. Somut olayda başvurucu, KOAH hastalığı konusunda yaptığı açıklamalar nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. İstanbul Tabip Odası tarafından başvurucu hakkında başlatılan soruşturmada Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi alanında görev yapan bir profesörden bilirkişi raporu alınmıştır. Mahkemenin gerekçeli kararında yer verilen mezkûr bilirkişi raporunda, başvurucunun konu hakkında yayımlanan makalelerdeki sayılarda ve örneklem gruplarında bilimsellikten uzak tutarsızlıklar olduğu, örneğin 165 hastalı kontrol grubunda hastaların ortalama yaşının 70 olduğu ve evre IV KOAH'lı oldukları, hiçbir faz çalışması yapılmadan doğrudan hastalar üzerinde uygulandığı, maliyetlerin hastalara ve sigorta şirketlerine yüklendiği, başvurucunun makalelerinde de defalarca belirttiği üzere 3-8 mm çapındaki hava yollarına uygulama yaptığı ancak KOAH hastalığının temelini 2 mm'den küçük hava yollarınıno luşturduğu belirtilmiştir.

41. TTB'ye göre başvurucu, hastalık tedavisinde bilimselliği henüz kanıtlanmamış bir tedavi yöntemi uygulamakta olup yöntem ile ilgili verdiği bilgiler umut vaadi ve hasta istismarı niteliğindedir. TTB, başvurucunun uyguladığı tedavi yönteminin KOAH hastalığının tedavisinde bilimsel olarak kanıtlanmamış olduğunu değerlendirmiştir.

42. Mahkeme söz konusu tedavi yönteminin bilimsel olarak kanıtlanmamış olduğunu başvurucunun da kabul ettiğini, henüz bilimselliği kanıtlanmamış bir çalışmanın tüm sonuçları alınmış bir tıbbi uygulama gibi ulusal basında tanıtıldığını, bu yöntemin hastalık tedavi sürecinde son ihtimal olarak değil ilk anda ve her zaman başvurulabilecek bir yol olarak gösterildiğini belirterek davayı reddetmiştir. Gerek mahkeme kararının gerekçesinde yer verilen -davalı idarece idari soruşturma aşamasında alınan- bilirkişi raporunda gerekse Mahkemenin değerlendirmelerinde başvurucunun KOAH hastalığının tedavisi için bilimsel olarak kanıtlanmamış yöntemi uyguladığı ve önerdiği belirtilmiştir.

43. Mahkeme kararında ayrıca başvurucunun ne idareye sunduğu savunmasında ne de yargılama sürecinde önerdiği tedavinin bilimselliğini kanıtlayacak herhangi bir bilgi ve belge sunmadığı vurgulanmıştır. Başvurucunun uyguladığı yöntemin uluslararası ödüller aldığı ve bu yöntemin tüm özel hastanelerde ve devlet hastanelerinde uygulandığı iddialarını ileri sürdüğü görülmekle birlikte KOAH hastalığına çözüm olarak önerdiği tedavinin bilimselliğini ortaya koyma imkânı varken bunu yapmadığı anlaşılmıştır.

44. Başvurucunun KOAH hastalığı için geliştirdiğini iddia ettiği yeni tedavi yönteminin bilimselliğinin kanıtlanmadığı yönündeki mahkeme kararındaki tespitin ve bu tedavi yönteminin tüm sonuçları alınmış bir uygulama gibi sunulduğu yorumun isabetsiz olduğu söylenemez. Bu durumda genel sağlık gibi önemli bir konuda kamu düzeni meşru amacına ulaşmak bakımından başvurucunun ifade hürriyetinin sınırlandırılmasının zorunlu sosyal bir ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli gerekçeyle ortaya konulduğu değerlendirilmiştir.

45. Başvurucunun eylemi nedeniyle mevzuatta öngörülen 15 günden 6 aya kadar meslekten men cezası kapsamında alt hadde yakın görülebilecek bir ay meslekten men cezasının -idarenin bu alandaki takdir yetkisi de gözetildiğinde- orantısız olduğu söylenemez.

46. Anılan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURAK AKBAY VE ESTETİK YAYINCILIK A.Ş.

B. No: 2022/108643 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/108643

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURAK AKBAY VE ESTETİK YAYINCILIK A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/108643)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucular : 1. Burak AKBAY

2. Estetik Yayıncılık A.Ş.

Vekilleri : Av. Fahri EMEKSİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir gazetede yayımlanan köşe yazısındaki ifadelerin başvurucuların şeref ve itibarının korunması hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu şirket Sözcü gazetesinin sahibi; başvurucu gerçek kişi ise Sözcü gazetesinin kurucusudur.

3. Başvuruya konu, 13/1/2019 tarihinde Türkiye gazetesinde C.K. imzasıyla yayımlanan "Sözcü, Terörizmin Finansmanı Yasası'nı nasıl ihlal etti?" başlıklı yazı şöyledir:

"Sözcü adlı FETÖ mevkutesi, hukuken işledikleri suçları biliyor. Zaten işlediği örgütsel suçları bildiği için gazetenin sahibi FETÖ sanığı Burak Akbay yurt dışına kaçtı. Hukukumuzun ilgili maddeleri gereği yurt dışında terör suçundan kaçak olan şahsın gazetesi olması imkânsız.

Şu an hukuken Sözcü ile Zaman ya da Bugün gazetesi arasında fark yok. 6415 Sayılı

Terörizmin Finansmanı Yasası'nın 4. Maddesi'nin ilk 3 bendi bunu net şekilde ortaya koyuyor. 17-25 Aralık'ta FETÖ'ye bilerek ve isteyerek yardım eden, MİT tırlarında "Türkiye teröristlere destek oldu" algısına zemin hazırlayan Sözcü gazetesine kayyum gelmesi kanun gereği.

Terörist olma zannıyla hakkında yakalama ve tutuklama olan şahsın medya organı olamaz. Hukuk bunu söylüyor. Sözcü'nün patronu Burak Akbay şu an firari. FETÖ'cü teröristlere yardım ettiği iddiası iddianamelerde yazıyor. Hem kaçak hem teröristlere yardım etmiş biri medya sahibi olamaz. Bu durum, 1992'de Miami'de bütün mallarına el konan Pablo Escobar'la aynıdır.

[A.İ.] ile Burak Akbay arasında hukuken zerre fark yok. [A.İ.] şu an bu ülkede bir gazete kurabilir mi? Yarın hukukun emri olan kayyum kararı geldiğinde ve Sözcü gazetesine el konulduğunda kimse ağlamasın. Hukukun gereği budur. Sözcü'nün çok yakında bir TMSF işletmesi hâline gelmesi hayatın ve hukukun olağan akışı gereği olacaktır. Kimse bu hukuksal gelişmeye şaşırmasın!

Hem Sözcü'nün sahibi Burak Akbay hem de tüm Sözcü yazarları 17-25 Aralık FETÖ darbe teşebbüsünü canhıraş destekleyerek suç işlediler. FETÖ üyesi olmamakla beraber FETÖ'ye bilerek ve isteyerek yardım ve yataklık suçunu işlememiş neredeyse hiçbir Sözcü yazarı yok. Bu yazıda tek tek bunları hukuki delillerle ispatlayacağım. İstanbul Cumhuriyet Başsavcımız [İ.F.] ve ekibinin FETÖ ile mücadele konusundaki eğilmez ve bükülmez cesur tavrını biliyor [E.] ve Burak Akbay.

İşte o yüzden telaş ve panikle Türkiye gazetemiz ve [Ö.] Ailesi aleyhine iftiralar ve hakaretler yağdırıyorlar. Amaçları bizi korkutarak susturmak. Hükûmete yakın bilinen çoğunluk bizim taraf köşe yazarını bu yöntemlerle susturdular ve sindirdiler. Savcılarımızın cesaretinin yüzde biri bizim taraf köşe yazarlarında yok. Hatta Sözcü yazarları kendisini övdüğünde ya da tebrik için aradığında sevindirik olan sözde muhafazakâr yazar dolu ortalık. Fakat bizleri susturamazsınız. Güneş balçıkla sıvanmaz "Gölge Adam" [E.A.]. Bunu tıpkı [E.D.] gibi yurt dışına kaçmış FETÖ sanığı ve hakkında tutuklama olan oğlun mücrim Burak Akbay'a da söyle. Bak Aydın [D.] da [Ö.] Ailesi aleyhine tetikçisi [A.H.ye] alçakça iftiralar attırıyordu. Ne oldu? [A.D.] tarihin çöplüğüne gitti. Şu an yaşayıp yaşamadığı bile bilinmiyor. [A.H.] ise iktidara yaranmak için her gün kırk takla atıyor.

[E.A.] aslında hukuken Sözcü'ye el konulması gerektiğini biliyor. Tek derdi bizim taraf medyasının susması ve bu hukuki gerçeği gündeme getirmemesi. Bu olayın geçiştirilmesi. O yüzden ikinci [O.E.] kabilinden ismi cismi bilinmeyen bir Maocu artığı [O.TV] tetikçisini üstümüze salıyor. [E.A.-S.Y.] ortak yapımı isimsiz cisimsiz bir tetikçinin yazılarını [S.Y.] yazıyor ve Sözcü'de bu yazıları yayınlanıyor. Zaten bu tetikçi de hem [Ö.] Ailesi'ne hem de biz yerli ve millî kalemlere iftira yazılarını [S.Y.nin] yazdığını dün itiraf etti.

Tüm yargı camiamız biliyor ki, sadece [E.Ç.] ve [N.D.] değil neredeyse tüm Sözcü yazarları 17-25 Aralık darbe teşebbüsünü destekleyerek FETÖ'ye yardım ve yataklık etti. [U.D.nin] mücrim psikolojisiyle sağa sola saldırma sebebi budur. [Y.Ö.] de 18 Aralık 2013'te "Okyanus ötesi yönetime el koydu" diye yazdı. Yani FETÖ'nün darbe yaptığını biliyordu ama sonra hararetle 17-25 Aralık darbesini savundu [Ö.]. Tüm FETÖ argümanlarını kullanarak FETÖ üyesi olmamakla birlikte FETÖ'ye yardım ve yataklık suçunu işledi. [S.Ö.] zaten Ekim 2015'e kadar FETÖ kanalından maaş alıp FETÖ'ye hizmet ederek bu suçu işledi.

[S.Y.] ve tetikçisi [O.E.n]in 17-25 Aralık darbe teşebbüsünü destekleyen Sözcü yazılarından

suç örneklerini bu köşede daha evvel yazmıştım. Bu hukuki süreç boyunca yine yazacağım. Bu ikinci [O.E.] olmak isteyen tetikçiye [O.nun] [S.Y.] yüzünden hayatının bittiğini ve Bed-Stuy semtinde 15 metrekarelik kümes gibi yerde yaşayıp garsonluk yapmak zorunda kaldığını hatırlatırım. Sonradan [S.Y.ni]n şantajlarıyla Habertürk'e zorla yerleştirilmesi [O.E.n]in Sözcü döneminde işlediği suçları affettirmiyor. 17-25 Aralık darbe teşebbüsünü alenen desteklemiş, yani FETÖ'ye bilerek ve isteyerek yardım ve yataklık etmiş tüm Sözcü elemanları hukuki bedelini ödeyecekler.

Bu soruşturmayı götüren savcı ve hâkimlerimiz FETÖ ile mücadele noktasında destansı işler yapmış yiğit adamlardır. Yargımız ulusalcılık maskesine sığınan Maocuları ve komünistleri çok iyi tanıyor. Kemalist görünümlü Gülenistler nasıl ki bu ülkenin düşmanıysa, aynı şekilde Kemalist görünümlü komünistler de bu milletin düşmanıdır. Bu böyle biline..."

4. Bahse konu köşe yazısı ile ilgili olarak başvurucular, kişilik haklarının ihlal edildiğini; kendilerinin haksız bir şekilde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olmakla itham edildiklerini ileri sürmüş ve manevi tazminat davası açmıştır. İlk derece mahkemesi manevi tazminat isteminin reddine karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde, başvurucular hakkında mevcut ceza kovuşturmasında tarafların beyanlarını dikkate almış, taraflar arasında karşılıklı ağır eleştiri mahiyetinde birtakım atışmaların mevcut olduğunu değerlendirmiş; yazının genel itibarıyla eleştirilerden oluştuğunu; tarafların gazeteci kimlikleri sayesinde haklarındaki eleştirilere cevap verme imkânına fazlasıyla sahip olduklarını ve yine bu eleştirilere daha çok hoşgörü göstermeleri gerektiğini değerlendirmiştir.

5. İlk derece mahkemesi kararının istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi istinaf isteminin reddine kesin olarak karar vermiştir.

6. Başvurucular 16/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucular, ihtilafa konu köşe yazısında açıkça FETÖ/PDY ile ilişkileri olduğunun iddia edildiğini oysa terör örgütü içindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmamakla birlikte örgüte yardım etme suçu kapsamında haklarında yürütülen soruşturmada, mezkûr köşe yazısının yazarının ifade verdiğini ve kendilerinin FETÖ/PDY üyesi olduğunu düşünmediğini beyan ettiğini vurgulamıştır. Mezkûr yazıyla kendilerine hakaret edildiği ve kişilik haklarının saldırıya uğradığını ileri süren başvurucular, adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiasındadır.

8. Başvurunun, bir bütün olarak Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen şeref ve itibarın korunması hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

9. Somut olayda, başvurucuların şeref ve itibarının korunması hakkı ile davalının ifade özgürlüğünün çatıştığı görülmektedir. Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde şeref ve itibarın korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa'da güvence altına alınmış olan ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir denge kurması gerekir. Çatışan bu haklar arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2), § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59- 61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2), B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Hukuki yaptırıma konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

10. Somut olayda başvurucu gerçek ve tüzel kişi, davalı gazetecinin köşe yazısında kişilik haklarını ihlal ettiğini iddia etmiştir. Bu bağlamda, mezkûr köşe yazısı incelendiğinde başvurucularla ilgili "FETÖ sanığı Burak Akbay yurt dışına kaçtı. Hukukumuzun ilgili maddeleri gereği yurt dışında terör suçundan kaçak olan şahsın gazetesi olması imkânsız."; "Türkiye teröristlere destek oldu” algısına zemin hazırlayan Sözcü gazetesine kayyum gelmesi kanun gereği."; "Terörist olma zannıyla hakkında yakalama ve tutuklama olan şahsın medya organı olamaz. Hukuk bunu söylüyor."; "[A.İ.] ile Burak Akbay arasında hukuken zerre fark yok. [A.İ.] şu an bu ülkede bir gazete kurabilir mi? Yarın hukukun emri olan kayyum kararı geldiğinde ve Sözcü gazetesine el konulduğunda kimse ağlamasın. Hukukun gereği budur."; "İşte o yüzden telaş ve panikle Türkiye gazetemiz ve [Ö.] Ailesi aleyhine iftiralar ve hakaretler yağdırıyorlar. Amaçları bizi korkutarak susturmak. Hükûmete yakın bilinen çoğunluk bizim taraf köşe yazarını bu yöntemlerle susturdular ve sindirdiler."; ["O. TV"] tetikçisini üstümüze salıyor. [E.A.-S.Y.] ortak yapımı isimsiz cisimsiz bir tetikçinin yazılarını [S.Y.] yazıyor ve Sözcü’de bu yazıları yayınlanıyor. Zaten bu tetikçi

de hem [Ö.] Ailesi’ne hem de biz yerli ve millî kalemlere iftira yazılarını [S.Y.ni]n yazdığını dün itiraf etti."; "[S.Y.] ve tetikçisi [O.E.n]in 17-25 Aralık darbe teşebbüsünü destekleyen Sözcü yazılarından suç örneklerini bu köşede daha evvel yazmıştım. Bu hukuki süreç boyunca yine yazacağım." şeklinde ifadeler sarf edildiği görülmektedir.

11. Başvuruya konu yazının kaleme alındığı dönemde, davalının kullandığı ifadelerden, başvurucular ve davalının yazarı olduğu gazete arasında polemik olduğu görülmektedir. Davalı gazeteci, bu polemik kapsamında başvurucu gerçek kişi hakkında görülmekte olan ceza davasını da dikkate alarak başvurucu gazete ve mezkûr gazetenin sahibi hakkında birtakım değer yargıları ortaya koymuştur. Davalıya göre, başvurucular öteden beri sergiledikleri gazetecilik anlayışı ile FETÖ/PDY'ye hizmet etmiştir. Bu noktada önemle altı çizilmelidir ki Anayasa Mahkemesinin daha önce birçok kez ifade ettiği üzere somut unsurlarla desteklenmiyorsa değer yargısı ölçüsüz olabilir (diğerleri arasından bkz. Cem Mermut, B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 48).

12. Somut olaya gelince davalının kaleme aldığı yazının ana fikri, başvurucu gerçek kişinin konusu terör suçu olan bir davada sanık sıfatıyla yargılandığı ve yurt dışında bulunduğu olgularından yola çıkarak, böylesi bir kişinin yayın organı sahibi olmasının hukuka aykırı olduğudur. Yazıda kullanılan dil ve üslup muhatabı açısından rahatsız edici olabilir. Ancak Anayasa Mahkemesinin benimsediği gibi demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olan, toplumun ilerlemesi ve bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini teşkil eden ifade özgürlüğü, sadece kabul gören veya zararsız yahut kayıtsızlık içeren bilgiler ya da fikirler için değil aynı zamanda kırıcı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerlidir (Emin Aydın (2), B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35; Bekir Coşkun, § 52). Nitekim basın özgürlüğünün kapsamının demokrasi ile yakın ilişkisinin doğal sonucu olarak bir dereceye kadar abartıya ve provoke etmeye izin verecek şekilde geniş yorumlanması gerektiği kabul edilmelidir (Ali Suat Ertosun, B. No: 2013/1047, 15/4/2015, § 66; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 102).

13. İlk derece mahkemesi, gerekçeli karardan da anlaşıldığı üzere, taraflar arasında mevcut polemik de dikkate alındığında davalının yazısının tümüyle keyfî bir kişisel saldırı oluşturmadığını tespit etmiştir. Bununla birlikte mahkemenin, başvuruculların toplumsal konumları gereği, kendilerini hedef aldığını iddia ettikleri yazıya cevap verme ve bu cevabı geniş kitlelere ulaştırma imkânına sahip olduklarını da gözardı etmediği görülmektedir.

14. Anayasa Mahkemesinin pek çok kararında vurgulandığı üzere yargı mercileri bir kısıtlamanın ifade özgürlüğü ile bağdaşıp bağdaşmadığı hususunda karar verirken kullanılan ifadeleri bağlamından kopartmaksızın olayın bütünselliği içinde değerlendirmeleri gerekmektedir (Cem Atmaca, B. No: 2018/6030, 8/9/2021, § 37; Nilgün Halloran, § 52; Önder Balıkçı, § 45). Somut olayda, yargı mercilerinin Anayasa Mahkemesi içtihadı ışığında ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında dengeleme ölçütlerini olaya uygulayarak adil bir denge kurdukları anlaşılmaktadır.

15. Yukarıdaki değerlendirmelerin tamamı ve yargı mercilerinin farklı çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir payları dikkate alındığında, somut olayda devletin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı bağlamındaki pozitif yükümlülüklerine aykırı davranmadığı değerlendirilmiştir. Zira davalının bir gazeteci olarak kaleme aldığı yazısında yine gazeteci olan başvurucu hakkında kullandığı ifadelerin, ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmemesini gerektiren herhangi bir toplumsal ihtiyacın mevcut olmadığı görülmektedir. Aksi yöndeki değerlendirme bir temel hak olan ifade özgürlüğünün özüne

dokunmaktadır.

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda bir ihlal bulunmadığı açık olan başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

17. Açıklanan gerekçelerle başvuru konusu olayda şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edilmediği açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHMAN ARSLAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/29111 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/29111

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHMAN ARSLAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/29111)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Abdurrahman ARSLAN ve diğerleri [ekli listenin (D) sütunu]

Vekili : Av. Abdurrahman BAYAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Başvuru devam ederken vefat eden Kerem Ürgün vefat etmiştir. Kerem Ergün'ün mirasçıları olan Abdurrahman Ürgün, Fehim Ürgün, Nihat Ürgün, Lezgin Ürgün, Nedim Ürgün, Tamer Ürgün tarafından 2023/29254 numaralı bireysel başvuru kayda alınmıştır. Kerem Ergün tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik 2022/40563 numaralı bireysel başvuru dosyası 2022/38349 numaralı bireysel başvuru ile birleştirilmiş ve 11/9/2023 tarihinde makul sürede yargılanma hakkı yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilmezlik kararı verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibatı bulunması nedeniyle 2023/29111 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2023/29111 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmesi gerekir.

4. Ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceği vurgulanmıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör Ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiği aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret edilmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun; makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğu değerlendirilerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

6. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyalarını ilk derece mahkemelerinden temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere - dava dosyalarının ilk derece mahkemelerinden temin edilerek- ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERKAN GÜREL VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/45171 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/45171

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERKAN GÜREL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/45171)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : Erkan GÜREL ve diğerleri [Bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve kanuna uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı, HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/45171 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2023/45171 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıklarının dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculara HAGB kararını kabul etmekle HAGB kararından elde ettikleri menfaatlere karşılık olarak bu kararla ihlal edildiğini iddia ettikleri haklarına yapıldığını beyan ettikleri müdahalenin incelenmesi hakkından feragat edip etmediğinin, böylelikle etkili başvuru yollarını tüketip tüketmediğinin başvuruların kabul edilebilirliğine ilişkin inceleme kapsamında değerlendirilmesi gerektiği -Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal ve ihlal kararlarında işaret edilen hususlara da değinilerek- belirtilmiştir. Başvuruculara bir kısmı, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında HAGB kararının verilmesini kabul etmenin beraat kararı verilmesinden de feragat edildiği veya suçlu sayılmayı kabul etmek anlamına gelmeyeceğini belirterek genel olarak başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

8. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvuruculara ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri

ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

10. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

11. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu sebeple de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

12. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

13. Akabinde Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

14. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte

değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. Başvurucuların Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmiş, anılan kararda adil yargılanma hakkı dışında diğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin de bir kısım tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bahse konu tespitler ve eldeki başvuruda uygun görülen giderim birlikte gözetildiğinde, yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvurucuların diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvurucuların mevcut başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkı, Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

17. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek (B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

19. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir (bkz. Atilla Yazar ve diğerleri § 198).

20. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvurucuların istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculların değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BİROL GÜRSOY VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/66156 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/66156

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİROL GÜRSOY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/66156)

Karar Tarihi: 20/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucular : Birol Gürsoy ve diğerleri [Bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve kanuna uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı, HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/66156 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2023/66156 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıklarının dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bir kısım başvurucu, isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculara HAGB kararını kabul etmekle HAGB kararından elde ettikleri menfaatlere karşılık olarak bu kararla ihlal edildiğini iddia ettikleri haklarına yapıldığını beyan ettikleri müdahalenin incelenmesi hakkından feragat edip etmediğinin, böylelikle etkili başvuru yollarını tüketip tüketmediğinin başvuruların kabul edilebilirliğine ilişkin inceleme kapsamında değerlendirilmesi gerektiği -Anayasa Mahkemesi tarafından verilen iptal ve ihlal kararlarında işaret edilen hususlara da değinilerek- belirtilmiştir. Başvuruculara bir kısmı, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında HAGB kararının verilmesini kabul etmenin beraat kararı verilmesinden de feragat edildiği veya suçlu sayılmayı kabul etmek anlamına gelmeyeceğini belirterek genel olarak başvuru formlarında yer alan iddialarını tekrar etmiştir.

8. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvuruculara ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri

ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

10. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

11. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu sebeple de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

12. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

13. Akabinde Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesine 30/3/2005 tarihli ve 5560 sayılı Kabahatler Kanunu’nun 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

14. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte

değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. Başvurucuların Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmiş, anılan kararda adil yargılanma hakkı dışında diğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin de bir kısım tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bahse konu tespitler ve eldeki başvuruda uygun görülen giderim birlikte gözetildiğinde, yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvurucuların diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvurucuların mevcut başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkı, Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı ve Seyehat Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

17. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023), Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç (B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek (B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir. Ayrıca başvuruculaların haklarında "yurtdışına çıkamamak" şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması sonucunda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Sebahat Tuncel (B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-54) kararı doğrultusunda Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğü kapsamında incelenmesine ve başvurucunun ihlal iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

18. Başvurucular, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

19. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir

(bkz. Atilla Yazar ve diğerleri § 198).

20. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvurucuların istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvurucuların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculara değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.A.

B. No: 2023/104230 | Karar tarihi: 20.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/104230

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/104230)

Karar Tarihi: 20/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 5/2/2025 - 32804

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR

Başvurucu : M.A.

Vekili : Av. Atilla BULUT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, menşe ülkesine sınır dışı edilmesinde sakınca görülen yabancının güvenli üçüncü ülkeye sınır dışı edilmesine karar verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/12/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği, bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar şöyledir:

5. Suriye uyruklu başvurucu, ailesiyle birlikte geçici koruma statüsüne tabi olarak Bursa'da ikamet etmekte iken göçmen kaçakçılığı suçu isnadıyla hakkında soruşturma başlatılmıştır. Göç İdaresi Başkanlığınca başvurucu hakkında G-43 tahdit kodu oluşturulmuştur. Bursa Göç İdaresi, kamu düzeni veya güvenliği ya da sağlığı için tehdit oluşturduğunu değerlendirdiği başvurucunun gidebileceği üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilmesine veya gönüllü olması hâlinde menşe ülkesine çıkışının sağlanmasına karar vermiştir. Sözü edilen kararın gerekçe bölümünde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun geri gönderme yasağını düzenleyen 4. maddesi ilesınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar hakkında sınır dışı etme kararı alınmayacağını ifade eden 55. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin değerlendirildiği ve başvurucunun ülkesine dönmek istememesi hâlinde güvenli üçüncü ülkeolarak Ekvador'a sınır dışı edileceği belirtilmiştir.

6. Başvurucu, sınır dışı etme kararına karşı iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde menşe ülkesine sınır dışı edilmesinin sonuçlarıyla ilgili birtakım iddialarda bulunan başvurucu; hayati tehlikesinin olacağı, işkenceye veya insanlık dışı muameleye maruz kalabileceği bir ülkeye gönderilmemesi gerektiğini öne sürmüş ancak Ekvador özelinde bir iddia ileri sürmemiş; bununla birlikte idare mahkemesinden Ekvador'un güvenli olup olmadığının araştırılmasını istemiştir. İptal davasını inceleyen İdare Mahkemesi 31/10/2023 tarihinde, başvurucunun Suriye'ye çıkışının gönüllülük esasına bağlandığı ve Ekvador yönünden belgelerle desteklenen bir iddia bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 20/11/2023 tarihinde öğrenmiş ve süresi içinde bireysel başvuru yapmıştır.

8. Başvurucunun göçmen kaçakçılığı suçunu işlediği iddiasıyla açılan kamu davası devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

9. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. Hooman Hosseınpour [GK], B. No: 2021/47168, 29/9/2022, §§ 24-36; Hüsam Ibrahım, B. No: 2020/20131, 4/10/2023, §§ 15-19.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Anayasa Mahkemesinin 20/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu; hakkında sınır dışı etme kararı verilmesine neden olanyargılamanın henüz sonuçlanmadığını, suçsuz olduğunu, DAEŞ terör örgütünden ve iç savaştan kaçarak Türkiye'ye sığındığını, Suriye'ye dönmek istemediğini, nereye gönderileceği belirsiz olmasına rağmen sınır dışı kararına karşı açtığı davanın reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu, ayrıca sınır dışı etme kararında Ekvador'a sınır dışı edileceği yazılsa da bu ülkeye şimdiye kadar gönderilen kişi sayısının bilinmediğini, bu ülkenin güvenli olup olmadığının da araştırılmadığını, bu ülkede de hak ihlalleri ve işkencenin devam ettiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile

bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Yabancıların ülkeye girmeleri, ülkede ikamet etmeleri ve ülkeden çıkarılmaları,uluslararası hukukta da kabul edildiği üzere devletin egemenlik yetkisi kapsamındadır (A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, § 54).

14. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında kötü muamele yasağı güvence altına alınmış, yasakla ilgili herhangi bir istisna da kabul edilmemiştir. "Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması" kenar başlıklı 15. madde ise savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağı ifade edilmiştir. Kötü muamele yasağının mutlak niteliğini ortaya koyan sözü edilen düzenlemelere göre bir yabancının sınır dışı edileceği ülkede, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği hâllerde yabancının sınır dışı edilmesi kötü muamele yasağını ihlal edebilir. Zira böyle bir durumda yabancının kötü muamele riskiyle karşıya kalması devletin tutumunun doğrudan bir sonucudur (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., §§ 55, 56). Dolayısıyla bir yabancının sınır dışı edileceği ülkede öldürüleceği veya kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşılaşacağına inanılması için esaslı gerekçeler bulunması durumunda devlet, bu yabancıyı sınır dışı etmeme yükümlülüğü altındadır (Masoud Talebı, B. No: 2023/26088, 19/3/2024, § 64).

15. Sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye uğrayacağını iddia eden yabancı, ilke olarak sınır dışı edileceği ülkede kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçeler olduğunu kanıtlayabilecek delilleri idari ve yargı mercilerine sunmalıdır. Bu doğrultuda sınır dışı edileceğiülkede var olduğunu iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı ve varsa bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeleri ibraz etmelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz.A.A. ve A.A., § 68).

16. Yabancı; etnik kökeni, dinî inancı, siyasi görüşü ya da belirli bir gruba mensubiyeti gibi nedenlerle sınır dışı edileceği ülkedeki kamu makamlarının kişilere sistematik olarak kötü muamelede bulunduklarını iddia ediyor ise uygulamanın varlığı ile risk altında olduğu iddia edilen gruba mensup olduğuna inanılması için ciddi nedenler bulunduğunu ortaya koymalıdır. Bununla birlikte yabancı, sınır dışı edileceği ülkede uzun süredir devam eden genel siyasi istikrarsızlık ya da ülkenin tamamına yayılmış iç karışıklık nedeniyle kötü muameleye maruz kalacağını ileri sürmüşse anılan ülkenin genel koşullarının nesnel olarak kötü muamele yasağına aykırılık oluşturmayacağı idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulmalıdır(bazı değişikliklerle birlikte bkz.A.A. ve A.A., §§ 66, 67).

17. İspat külfetinin başvurucuda olduğu ve başvurucunun bu külfetten doğan yükümlülüğü yerine getirdiği hâllerde idari ve yargı mercileri gerçek riskin varlığı konusunda titiz bir inceleme yapmalıdır. Bu inceleme yapılırken yabancının sınır dışı edilmesinin öngörülebilir sonuçları, yabancının sınır dışı edileceği ülkenin genel durumu,yabancının kişisel durumu ve uğranılacağı iddia edilen muamelenin kötü muamele yasağı için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşıp ulaşmadığı dikkate alınmalıdır. Riskin varlığı araştırılırken ulusal veya uluslararası kurum ve kuruluşların düzenledikleri raporlardan ya da somut olay hakkında bilgi edinilmesini sağlayacak başka kaynaklardan yararlanılması mümkündür (kısmen

benzer değerlendirme için bkz. A.A. ve A.A., §§ 62-64).

18. Gerçek riskin varlığıyla ilgili değerlendirmede kural olarak sınır dışı kararının verildiği tarihteki koşullar dikkate alınmalıdır. Ancak yapılacak değerlendirmenin sonucunu doğrudan etkileyecek önemli gelişmeler de gözönünde tutulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., § 70).

19. Sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan ve başvurucunun sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesinin rolü, başvurucuyu doğrudan veya dolaylı olarak kötü muamele riskiyle karşılaşacağı ülkeye gönderilmesine karşı koruyan etkili usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını tespit etmektir. Anayasa Mahkemesi usul güvencelerinin sağlanmadığını değerlendirdiğinde ikincillik ilkesi gereği kural olarak yeniden yargılama yapılması amacıyla ihlal kararı verir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda ise geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riski olup olmadığı ayrıca değerlendirilir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, somut olayın özel koşulları altında gerekli gördüğü hâllerde geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riski bulunup bulunmadığını istisnai olarak ilk elden kendisi de inceleyebilir. Bu durumda yabancının sınır dışı edilmesi hâlinde devletin kötü muamele yasağı kapsamındaki sınır dışı etmeme yükümlülüğünü ihlal edip etmeyeceğini de ayrıca inceler (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., §§ 71, 72).

20. Anayasa Mahkemesi Hooman Hosseınpour ([GK], B. No: 2021/47168, 29/9/2022) kararında hakkında, menşe ülkesinde verilmiş bir idam cezası bulunan ve bu kararın kesinleştiğini ileri süren başvurucunun henüz tespit edilmemiş güvenli üçüncü ülkeye sınır dışı edilmesine karar verilmesi işlemini ve bu işleme karşı açılan idari dava sürecini ele almıştır. Anılan kararda idarenin menşe ülkesine sınır dışı edilmesinde sakınca gördüğü yabancının nereye sınır dışı edileceğinin belirlenmemiş olması hâlinde yargı mercilerinin bahsi geçen yabancının sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalıp kalmayacağını veya dolaylı olarak menşe ülkesine sınır dışı edilip edilmeyeceğini değerlendirilemeyeceği ifade edilmiştir (anılan kararda bkz. § 67). M.E. ve diğerleri (B. No: 2020/18186, 24/1/2024) başvurusunda ise -başka iddialar yanında- Suriye uyruklu olan ve menşe ülkesine sınır dışı edilmesinde sakınca görülen başvuruculların güvenli üçüncü ülkeye sınır dışı edilmelerine karar verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiası değerlendirilmiştir. Anayasa Mahkemesi; yaptığı incelemede sınır dışı etme kararına karşı açılan iptal davalarını inceleyen idari yargı mercilerinin güvenli üçüncü ülkeyle ilgili bir tespiti bulunmadığına, bu nedenle sınır dışı edilecekleri ülkelerde başvuruculların kötü muameleye maruz kalıp kalmayacaklarını veya dolaylı olarak menşe ülkesine gönderilip gönderilmeyeceklerini değerlendirmelerinin mümkün olmadığını dikkate almadıklarına işaret ederek kötü muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (anılan kararda bkz. § 31).

21. Başvuruya konu olayda idari makamlar, başvurucunun menşe ülkesine sınır dışı edilmesinde sakınca görerek gidebileceği üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilmesine veya gönüllü olması hâlinde menşe ülkesine çıkışının sağlanmasına karar vermiş; kararın gerekçe bölümünde de -daha önce bahsedilen Hooman Hosseınpour kararı ile M.E. ve diğerleri kararına konu sınır dışı etme kararlarından farklı olarak- başvurucunun ülkesine dönmek istememesi hâlinde güvenli üçüncü olarak Ekvador'a sınır dışı edileceğini belirtmiştir (bkz. § 5). Dolayısıyla aksi iddia edilse de başvurucunun hangi ülkeye sınır dışı edileceği bellidir ve

anılan sınır dışı etme kararına göre kendisi istemediği sürece başvurucunun menşe ülkesine doğrudan sınır dışı edilmesi söz konusu değildir. Zira sınır dışı etme kararında veya bu kararın ekindeki bir belgede ya da sınır dışı etme kararına karşı açılan dava dosyasında bulunan ve yabancıların (davacıların) erişimine kapalı olmayıp yetkili idari birimce düzenlenen bir belgede üçüncü ülke veya ülkeler tek tek sayılarak yabancının bu ülkelerden birine sınır dışı edilebileceği açıkça ifade edilmişse yabancının bunlardan başka bir ülkeye sınır dışı edilemeyeceği açıktır.

22. Başvurucu; güvenli üçüncü ülke olarak belirlenen Ekvador'un kararın gerekçe kısmında belirtilmesinin göstermelik olduğunu, bu ülkenin güvenli olup olmadığının araştırılmadığını ve bu ülkede de hak ihlalleri ile işkencenin devam ettiğini öne sürmüştür. Bununla birlikte Ekvador dışındaki bir ülkeye veya Ekvador tarafından menşe ülkesine gönderilebileceğini düşündüren somut bir olay veya olgudan söz etmemiş, Göç İdaresinin aldığı kararlara uyulmadığını iddia etmemiş, Ekvador'da ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağını veya bu ülkede uzun süredir devam eden genel siyasi istikrarsızlık ya da ülkenin tamamına yayılmış iç karışıklık bulunduğunu ileri sürmemiştir. Böyle bir durumun varlığına işaret eden bir bilgiye de ulaşılamamıştır. Kaldı ki sınır dışı kararında belirtilenin aksine Ekvador dışında başka bir ülkeye gönderilmesine karar verilmesi ve bu ülke yönünden gerçek bir risk teşkil eden durumun varlığı hâlinde başvurucu hiç şüphesiz iddialarını süresi içinde yapacağı yeni bir bireysel başvuruya konu edebilecektir.

23. Sonuç olarak başvurucu, Ekvador dışında bir ülkeye veya dolaylı olarak menşe ülkesine sınır dışı edilebileceğini düşündüren olguları ortaya koymamış; belirlenen ülkeye sınır dışı edilmesi hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçeler sunmamıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

25. Başvurucunun, eşi ve yaşı küçük çocukları ile birlikte yaşadığına ve sınır dışı edilmesi hâlinde aile bütünlüğünün bozulacağına ilişkin iddiasının Peri Kırık (B. No: 2015/19795, 9/1/2019) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, kendisine isnat edilen suç nedeniyle yapılan yargılamada henüz kesin hüküm verilmemesine rağmen sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Z.M. ve I.M. (B. No: 2015/2037, 6/1/2016) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini sağlamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Kararın bir örneğinin Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 20/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUAMMER BULUT

B. No: 2020/9066 | Karar tarihi: 21.11.2024

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/9066

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

MUAMMER BULUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/9066)

Karar Tarihi: 21/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 4/8/2025 - 32976

GENEL KURUL

KARAR

Başkan:Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili:Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili:Basri BAĞCI

Üyeler:Engin YILDIRIMRıdvan GÜLEÇRecai AKYELYusuf Şevki HAKYEMEZYıldız SEFERİNOĞLUSelahaddin MENTEŞİrfan FİDANKenan YAŞARMuhterem İNCEYılmaz AKÇİLÖmer ÇINARMetin KIRATLI

Raportör:Özge ULUKAYA

Başvurucu:Muammer BULUT

Vekili:Av. Gözde ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; idarece usulüne uygun kamulaştırma bedeli ödenmeden taşınmaza el konulması nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/3/2020 tarihinde yapılmıştır. Başvuru 2018/32517 numaralı başvuru ile birleştirilmiş, daha sonra incelenen başvurunun 2018/32517 numaralı başvuru dosyasından ayrılmasına karar verilmiştir. Komisyon, mülkiyet ve makul sürede yargılama hakkına ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Karayolları Genel Müdürlüğü (İdare) 9/6/2009 tarihinde, Samsun'un Çarşamba ilçesi Çay Mahallesi 149 ada 13 parsel sayılı, başvurucuya ait taşınmazın 439,68 m²lik kısmının yol, inşaat ve emniyet sahası olarak kullanılmak üzere kamulaştırılmasına karar vermiştir.

7. İdare 11/7/2011 tarihinde Çarşamba 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) başvurucuyla anlaşma sağlanamaması sebebiyle kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası açmıştır.

8. Mahkemece 10/10/2011 tarihinde keşif yapılmış ve bilirkişi raporu alınmıştır. Bilirkişi raporunun başvuru formu ve eklerinde bulunmadığı anlaşılmıştır.

9. Mahkemece 28/4/2012 tarihinde tekrar keşif yapılmış, keşif sonucunda alınan bilirkişi raporunda toplam kamulaştırma bedeli 23.691,77 TL olarak tespit edilmiştir. Raporda taşınmaz üzerinde bulunan ve (C) harfi ile gösterilen yapının 0,05 m²lik sundurması dâhil olmak üzere toplam 3,36 m²lik kısmının kamulaştırılacak alan içinde kaldığı, ayrıca kamulaştırma hattının sıfır noktasında bulunan, (D) ve (E) harfi ile gösterilen yapıların 2,53 m² ve 9,78 m²lik kısmının yine kamulaştırılacak alana dâhil olduğu belirtilmiş; sundurmaların yıkılması ile yapıların zarar görmeyeceği açıklanmıştır.

10. Başvurucu, bilirkişi raporuna itiraz dilekçesinde dava konusu taşınmazın kamulaştırılan bölümü üzerinde bulunan üç yapının kısmen, kamulaştırılan alana taştığını ve yapıların kamulaştırma koridoru ile sınır olacak şekilde bırakılması durumunda kullanılamaz hâle geleceğini belirtmiştir. Başvurucu açıklanan sebeplerle, dava konusu taşınmazın kamulaştırılmayan bölümü üzerinde bulunan yapıların da kamulaştırılmasını talep etmiştir.

11. Mahkeme 6/11/2012 tarihinde kamulaştırma bedelini 23.691,77 TL olarak belirleyerek dava konusu taşınmazın 439,68 m²lik kısmının başvurucu adına olan tapu kaydının iptali ile yol olarak tapudan terkinine karar vermiştir. Kararda, tescil hükmü yönünden verilen kararın kesin olduğunu açıklamıştır.

12. Mahkeme kararı başvurucu ve İdare tarafından temyiz edilmiştir. Başvurucu temyiz dilekçesinde, hükme esas alınan bilirkişi raporu doğrultusunda, kamulaştırılan taşınmaza sınır konumunda bulunan yapıların balkonlarının tıraşlanarak yapılacak kamulaştırmanın konut dokunulmazlığını ihlal edeceğini açıklamış; yapıların kamulaştırmayla birlikte kullanılamaz duruma geleceği açık olduğundan kamulaştırma bedelinin yapıların değeri dikkate alınarak tespit edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

13. Mahkeme kararı Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin (Daire) 13/6/2013 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma kararında, bilirkişi raporunda emsal olarak alınan taşınmazların dava konusu taşınmazdan daha değerli olduğuna ilişkin kabulün somut gerekçelere dayandırılmadığına işaret edilmiştir.

14. Dava konusu 149 ada 13 parsel sayılı taşınmaz ilgili tapu müdürlüğünün 28/6/2013 tarihli ve 5924 yevmiye numaralı işlemiyle 36 ve 37 numaralı parsel olarak ifraz edilmiştir. Dava konusu yapılarak tescili talep edilen 439,68 m²lik taşınmaz kamulaştırma sebebiyle 37 parsel numarası ve yol vasfıyla İdare adına tescil edilmiştir. Ardından 37 parsel sayılı

taşınmazın tapu kaydı, tekrar özel mülkiyete konu olması hâlinde İdare adına tescil edileceği şerhi düşülerek kapatılmıştır.

15. Başvurucu 31/7/2013 tarihinde karar düzeltme talebinde bulunmuştur. Daire 13/3/2014 tarihinde mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir. Kararda önceki bozma ilamında belirtilen bozma sebeplerini tekrarlayarak kamulaştırma bedeline 12/11/2011 tarihinden karar tarihine kadar geçen süre için yasal faiz yürütülmemesinin hatalı olduğunu açıklamış ve başvurucunun diğer karar düzeltme sebeplerini reddetmiştir.

16. Mahkemece bozma ilamına uyularak 5/6/2015 tarihinde keşif yapılmasına karar verilmiştir. Keşif sonucunda alınan bilirkişi raporunda kamulaştırma bedeli 24.255,77 TL olarak belirlenmiştir. Tarafların itirazı üzerine alınan ek bilirkişi raporunda dava konusu taşınmaz üzerinde bulunan tek katlı yapı ile birlikte kamulaştırma bedeli 50.663,60 TL olarak tespit edilmiştir. Kamulaştırma bedeli hesaplanırken hangi yapının dikkate alındığının açıklanmasının istendiği ikinci ek bilirkişi raporu başvuru formunda ve ekinde yer almamaktadır.

17. Mahkeme 10/2/2016 tarihli celsede İdareye eksik kamulaştırma bedeli olan 26.971,83 TL'yi depo etmesi için süre vermiştir. İdare tarafından belirtilen bedel depo edilmiştir.

18. Mahkeme 30/3/2016 tarihinde kamulaştırma bedelini 24.255,77 TL olarak belirleyerek davanın kabulüne karar vermiştir. Kararda 22/3/2016 tarihli ikinci ek bilirkişi raporunda kamulaştırma bedelinin 24.255,77 TL olarak hesaplandığını, taşınmaz sınırında bulunan yapıların kara yolu emniyet sahası dışında kaldığının tespit edildiğini, Dairenin bozma ilamında kamulaştırma bedeline taşınmaz üzerinde bulunan yapıların değerinin dâhil edilmesi gerektiğinin belirtilmediğini açıklamıştır.

19. Mahkeme kararı başvurucu ve İdare tarafından temyiz edilmiştir. Temyiz dilekçesinde başvurucu, kamulaştırılan taşınmazın üzerinde bulunan yapıların kamulaştırma sonucu kara yoluna sınır durumunda kaldığını ve bu sebeple yapıların kullanılamadığını açıklamıştır.

20. Daire 18/9/2017 tarihinde mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir. Bozma kararında, dava konusu taşınmazın üzerinde bulunan yapıların kamulaştırma koridoruna sınır konumunda olması sebebiyle kullanılamayacağının, bu durumun aynı zamanda trafik güvenliği için de tehlike oluşturacağının anlaşıldığını belirtmiştir. Kararda, başvurucu ve İdarenin talebinin aynı yönde olduğu dikkate alındığında kamulaştırma bedelinin yapıların tamamının değerinin eklenmesi suretiyle belirlenmesi gerekirken sadece sundurma bedelinin hesaplamaya dâhil edilmesinin hatalı olduğu tespitine yer vermiştir. Ayrıca, faiz başlangıç tarihinin hatalı olarak belirlendiğini ve İdarece fazladan depo edilen bedelin iadesine karar verilmemesinin de doğru olmadığını açıklamıştır.

21. Mahkemece bozma kararına uyularak 13/7/2018 tarihinde keşif yapılmış ve bilirkişi raporu alınmıştır. Bilirkişi raporunda taşınmaz üzerinde bulunan yapıların değeri dikkate alınarak kamulaştırma bedeli 526.358,40 TL olarak tespit edilmiş, 3/12/2018 tarihli ek bilirkişi raporunda da kök raporda yer alan hususlar tekrar edilmiştir.

22. Başvurucu ve İdarenin itirazları üzerine alınan 19/9/2019 tarihli ikinci ek bilirkişi raporunda kamulaştırma koridorunun yapıların üzerinde bulunduğu 36 parsel sayılı taşınmaz ile bitişik olduğu ve 37 parsel sayılı taşınmaz üzerinde kalan yapıların balkon ve çıkma olarak adlandırılan bölümlerinin yola olan mesafesi dikkate alındığında 2/11/1985 tarihli ve 18916 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği'nin 14. maddesinde yer alan bahçe mesafesinin sağlanamayacağı belirtilmiştir.

23. Mahkemece 26/11/2019 tarihli celsede İdareye kamulaştırma bedeli olarak 526.358,40 TL'yi belirtilen banka hesabına depo etmek üzere süre verilmiş, kararın yerine getirilmemesi üzerine 7/1/2020 tarihli celsede ikinci kez kamulaştırma bedelini yatırmak üzere süre tanınmıştır.

24. Mahkeme 28/2/2020 tarihinde davanın usulden reddine karar vermiştir. Kararda, kamulaştırma bedelinin davacı İdare tarafından 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinin sekizinci fıkrası gereğince verilen kesin süre içinde belirtilen banka hesabına yatırılmaması sebebiyle davanın usulden reddedildiğini açıklamıştır.

25. Nihai karar 7/3/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Karar, temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir. Başvurucu 2/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat Hükümleri

26. 2942 sayılı Kanun'un "Kamulaştırma bedelinin mahkemece tespiti ve taşınmaz malın idare adına tescili" başlıklı 10. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması halinde idare, … asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle, … idare adına tesciline karar verilmesini ister.

Mahkeme, idarenin başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün sonrası için belirlediği duruşma gününü, … taşınmaz malın malikine … bildirerek duruşmaya katılmaya çağırır. Duruşma günü idareye de tebliğ olunur.

…

Mahkemece yapılan duruşmada tarafların bedelde anlaşamamaları halinde hakim, en geç on gün içinde keşif ve otuz gün sonrası için de duruşma günü tayin ederek, 15 inci maddede sayılan bilirkişiler marifetiyle ve tüm ilgililerin huzurunda taşınmaz malın değerini tespit için mahallinde keşif yapar…

Bilirkişiler, taraflar ve diğer ilgililerin beyanını da dikkate alarak, 11 inci maddedeki esaslar doğrultusunda taşınmaz malın değerini belirten raporlarını onbeş gün içinde mahkemeye verirler. Mahkeme bu raporu, duruşma günü beklenmeksizin taraflara tebliğ eder. Yapılacak duruşmaya hakim, taraflar veya vekillerini ve bilirkişileri çağırır. Bu duruşmada tarafların bilirkişi raporlarına varsa itirazları dinlenir ve bilirkişilerin bu itirazlara karşı beyanları alınır.

Tarafların bedelde anlaşamamaları halinde gerektiğinde hâkim tarafından onbeş gün içinde sonuçlandırılmak üzere yeni bir bilirkişi kurulu tayin edilir ve hâkim, tarafların ve bilirkişilerin rapor veya raporları ile beyanlarından yararlanarak adil ve hakkaniyete uygun bir kamulaştırma bedeli tespit eder. Mahkemece tespit edilen bu bedel, taşınmaz mal, kaynak veya irtifak hakkının kamulaştırılma bedelidir. Tarafların anlaşması halinde kamulaştırma bedeli olarak anlaşılan miktar peşin ve nakit olarak, hak sahibi adına bankaya yatırılır. Tarafların anlaşamaması halinde hâkim tarafından kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen bedelin … mahkemece belirlenecek banka hesabına yatırılması ve yatırıldığına dair makbuzun ibraz edilmesi için idareye onbeş gün süre verilir. Kamulaştırma bu Kanunun

3 üncü maddesinin ikinci fıkrasına göre yapılmış ise ilk taksitin yine peşin ve nakit olarak hak sahibi adına, hak sahibi tespit edilememiş ise ileride ortaya çıkacak hak sahibine verilmek üzere 10 uncu maddeye göre mahkemece yapılacak davetiye ve ilanda belirtilen bankaya yatırılması ve yatırıldığına dair makbuzun ibraz edilmesi için idareye onbeş gün süre verilir. Gereken hallerde bu süre bir defaya mahsus olmak üzere mahkemece uzatılabilir. İdarece, kamulaştırma bedelinin hak sahibi adına yatırıldığına, hâkim tarafından kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen bedelin … veya hak sahibinin tespit edilemediği durumlarda ise ileride ortaya çıkacak hak sahibine verilmek üzere bloke edildiğine dair makbuzun ibrazı halinde mahkemece, taşınmaz malın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmesine karar verilir ve bu karar, tapu dairesine ve paranın yatırıldığı bankaya bildirilir. Tescil hükmü kesin olup, tarafların bedele ilişkin istinaf veya temyiz hakları saklıdır.

…"

27. 2942 sayılı Kanun'un "Kısmen kamulaştırma" başlıklı 12. maddesinin beşinci fıkrası şöyledir:

"Bir kısmı kamulaştırılan taşınmaz maldan artan kısmı yararlanmaya elverişli bir durumda değil ise, kamulaştırma işlemine karşı idari yargıda dava açılmayan hallerde mal sahibinin en geç kamulaştırma kararının tebliğinden itibaren otuz gün içinde yazılı başvurusu üzerine, bu kısmın da kamulaştırılması zorunludur."

2. Yargıtay İçtihadı

28. Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 20/5/2014 tarihli ve E.2014/3024, K.2014/14073 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"4650 sayılı yasa ile değişik Kamulaştırma Kanununun 10/8 maddesinde 'kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen miktarın, 10 uncu maddeye göre mahkemece yapılacak davetiye ve ilanda belirtilen bankaya yatırılması ve yatırıldığına dair makbuzun ibraz edilmesi için idareye onbeş gün süre verilir. Gereken hallerde bu süre bir defaya mahsus olmak üzere mahkemece uzatılabilir.' hükmü karşısında, kamulaştırma bedelinin bloke edilmesi için davacı idare vekiline 01.10.2013 ve 19.11.2013 tarihlerinde kesin süre içeren tebligatların yapıldığı, mahkemece verilen süreler içerisinde kamulaştırma bedelinin yatırılmaması nedeniyle davanın reddine karar verilmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir.

…"

(Daha yakın tarihli Yargıtay kararları için bkz. 5. Hukuk Dairesi, E.2014/24995, K.2015/1791, 11/1/2015; 5. Hukuk Dairesi, E.2017/31015, K.2019/5512, 26/3/2019; 5. Hukuk Dairesi, E.2020/4395, K.2020/8420, 7/10/2020; 5. Hukuk Dairesi, E.2021/3884, K.2021/15367, 20/12/2021; E.2022/11442, K.2023/1955, 2/3/2023).

29. Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 13/2/2017 tarihli ve E.2016/14772, K.2017/3474 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Bozma sonrası tespit edilen bedel ile bozma kararı sonrası tespit edilen bedel arasındaki fark bedelin verilen sürelere rağmen idarece bloke edilmemiş olması ve 30.05.2014 tarihli celsede idare vekilinin bedeli depo etmelerinin mümkün olmadığını beyan etmesi karşısında 4650 sayılı sayılı yasa ile değişik Kamulaştırma Kanununun 10/8. maddesi gereğince davanın reddine karar verilerek, taşınmazın idare adına tesciline dair hükmün infazı sonucu taşınmaz davacı idare adına tescil edilmiş ise, davacı idare adına olan tapu kaydının iptali ile

davalılar adına tesciline ve ilk karar ile hüküm altına alınmış olan 190.980,00 TL bedelin davalılara ödenmiş ise davalılardan alınarak davacı idareye verilmesine, ödenmemiş ise davacı idareye iadesi için ilgili bankaya müzekkere yazılmasına karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi,

Doğru görülmemiştir.

Taraf vekillerinin temyiz itirazları yerinde olduğundan hükmün açıklanan nedenlerle H.U.M.K.nun 428. maddesi gereğince BOZULMASINA..."

(Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin daha yakın tarihli kararları için bkz. 5. Hukuk Dairesi, E.2017/21074, K.2017/8123, 14/3/2017; E.2017/12437, K.2018/430, 31/1/2018; E.2018/6551, K.2019/3829, 6/3/2019; E.2019/13500, K.2020/5701, 28/9/2020; E.2020/10904, K.2021/3145, 10/3/2021; E.2019/13500, K.2020/5701, 28/9/2020; E.2021/13295 , K.2022/4007, 9/3/2022).

3. 4650 sayılı Kanun Öncesinde Kamulaştırma Usulü

30. 24/4/2001 tarihli ve 4650 sayılı Kanun'la birlikte 2942 sayılı Kanun'da düzenlenen kamulaştırma usulü önemli şekilde değiştirilmiştir. Değişiklik öncesinde uygulanan kamulaştırma süreci idare tarafından kamu yararı kararı alınmasıyla başlar. Kamu yararı kararı alınmasından sonra idare tarafından kamulaştırılacak taşınmaz belirlenir. Ardından kamulaştırılacak taşınmazın maliklerinin ve taşınmazın tapu kaydının bulunmaması hâlinde zilyetlerinin kimliklerinin ve adreslerinin belgelere dayalı olarak tespit edilmesi gerekir. Kamulaştırılacak taşınmazın vergi durumu tespit edilerek idarenin talebi üzerine taşınmazın kayıtlı olduğu ilgili tapu müdürlüğünce taşınmazın tapu kaydına kamulaştırma şerhi işlenir. Sürecin devamında 2942 sayılı Kanun hükümlerine göre oluşturulan kıymet takdir komisyonları tarafından kamulaştırılacak taşınmazın değeri yine aynı Kanun'da öngörülen şekilde belirlenir.

31. Kıymet takdiri aşamasından sonra kamulaştırma kararı verilerek kamulaştırma bedeli veya kanunun taksitle ödemeyi öngördüğü hâllerde ilk taksit bedeli hak sahibi adına millî bankalardan birine yatırılır. Akabinde başta taşınmaz malikleri olmak üzere tüm ilgililere kamulaştırma işlemi tebliğ edilir. Kamulaştırılan taşınmazın maliki başta olmak üzere ilgililer kamulaştırma işleminin iptali talebiyle otuz günlük süre içinde idari yargıda dava açabileceği gibi aynı süre içinde malik tarafından kamulaştırma bedelinin artırılması veya maddi hataya dayalı dava açılması mümkündür. Söz konusu kamulaştırma usulünde kamulaştırılan taşınmazın mülkiyetinin ne zaman idareye geçeceğine ilişkin olarak açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak uygulamada kural olarak kamulaştırılan taşınmazın mülkiyetinin kamulaştırma işleminin idari yargı yönünden kesinleşmesiyle birlikte veya yine idari yargıda dava açılmaması hâlinde kamulaştırma işleminin malike tebliğinden itibaren otuz günlük sürenin sonunda idareye geçtiği kabul edilmiştir.

4. 4650 sayılı Kanun Sonrasında Kamulaştırma Usulü

32. 4650 sayılı Kanun'un Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) sunulan genel gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Halen yürürlükte bulunan 4.11.1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun yürürlük tarihinden itibaren bu güne kadar uygulanması sırasında ortaya çıkan tüm sorunların sağlıklı bir biçimde çözümü amacıyla, bu Tasarı hazırlanmış ve bu tasarı ile;

- Anayasamızın 46 ncı maddesinde öngörülen ve asıl kural olan, kamu yararının gerektirdiği

hallerde, karşılıklarının nakden ve peşin olarak ödenmesi koşuluyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların objektif esaslara göre hızlı, doğru ve sağlıklı bir şekilde kamulaştırılması esasının tam olarak uygulanmasının sağlanması;

- Bu amaçla, ancak kamu yararının gerektirdiği ve zorunlu hallerde, idarelerin yatırım programlarında yer alan yatırımları için, bütçelerinde var olan kamulaştırma ödenekleri kadar kamulaştırma yapmalarının temini ve böylelikle zorunlu olmayan hallerde gereksiz yere kamulaştırma yapılması önlenerek, kamu harcamalarının kontrol altına alınması ve disipline edilmesi;

- Keza idarelerin, bilgi ve tecrübe eksikliği sebebiyle, kamulaştırma sırasında yanlış ve eksik işlemler yaptığı, çoğunluğu idare elemanlarından oluşan kıymet takdir komisyonları tarafından, kamulaştırılmaya konu taşınmaz mal, kaynak ve irtifak hakkının değerinin objektif esaslardan uzaklaşılarak, idarelerin o iş için ayırdıkları ödeneğe göre değer takdir edildiği ve işlemlere karşı ilgililer tarafından kamulaştırmanın iptali davaları açıldığı, açılan bu davalar sonucunda kamulaştırmaların iptal edildiği ve bunun da kamu yatırımlarının aksamasına ve gecikmesine sebep olduğu ve ayrıca, komisyonlar tarafından belirlenen bedellere karşı, hemen hemen tüm kamulaştırmalarda bedel artırım davaları açıldığı ve açılan bu bedel artırım davaları sonucunda da, kamulaştırma bedelleri çok yüksek rakamlara ulaştığı, bu bedellerin ödenmesinde de zaman zaman çok sıkıntılar ve aksamalar olduğu, bu ödemelerin Devlete ek bir malî külfet getirdiği gibi, geç yapılan bu ödemeler sebebiyle de, çok sayıda ilgili tarafından Devletimiz aleyhine, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurulması sonucunda, bu Mahkemede Türkiye aleyhinde insan hakları ihlali kararları çıktığı ve ayrıca Devletimizin yüksek meblağlara ulaşan tazminatlar ödemeye mahkûm olduğu, bunun da, Devletimizin dış itibarını zedelediği ve bu durumun çeşitli platformlarda Devletimiz aleyhine kullanıldığı dikkate alınarak;

- Tüm bu aksaklıkların ve sıkıntıların giderilebilmesi veya en aza indirgenebilmesi amacıyla, kamulaştırılacak taşınmaz malların değer tespitlerinin, çoğunluğu idare elemanlarından oluşan kıymet takdir komisyonları yerine, uzman bilirkişilerden oluşan kurul marifetiyle ve tarafsız mahkemeler eliyle yapılması ve mahkemelerce tespit edilecek bedelin idarece yargılama sırasında hak sahibine ödenmek üzere bankaya yatırılmasından sonra kamulaştırmanın sonuçlandırılarak, taşınmaz malın idare adına tesciline ve tespit edilen kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmesi;

- Bu şekilde, yatırım programında bulunmayan ve ödeneği olmayan yatırımlar için idarelerin kamulaştırma veya ödeneğinden fazla kamulaştırma yapmalarının önlenmesi, kamulaştırma işleminin tek dava ile çözümlenmesi, çok önemli bir sorun olan bedel artırım davalarının böylelikle ortadan kaldırılması;

...

2) Kamulaştırma Kanunundaki mevcut kamulaştırma sistemi değiştirilerek, kıymet takdir komisyonları eliyle yaptırılan kıymet takdiri usulü ve esaslarının ve buna bağlı diğer işlemlerin ve keza, bedel artırım davaları açılabileceği yönündeki hükümlerin kaldırılarak, yeniden düzenlenen 10 uncu maddeyle, kamulaştırma işleminin tek davayla ve hızlı bir şekilde çözümlenmesi amacıyla, kamulaştırmayı yapacak olan Devlet ve diğer kamu tüzelkişilerinin doğrudan mahkemeye başvurarak, kamulaştırılacak taşınmaz malın gerçek kamulaştırma bedelinin tespiti ile, bu bedel karşılığında ve bu bedelin ödenmesi kaydıyla kamulaştırma yapılmasına ve taşınmaz malın kamulaştırma yapan idare adına tesciline karar verilmesinin sağlanması, bu davaların seri olarak ve hızla sonuçlandırılması,

mahkemece taşınmaz malın gerçek değerinin tespiti amacıyla yaptırılacak bilirkişi incelemelerinin, konunun uzmanı veehli, beş kişilik bir kurul marifetiyle yaptırılması, bilirkişi kurulunun raporlarına karşı taraflarca itiraz üzerine de, yeni bir bilirkişi kuruluna inceleme yaptırılmak yerine ve bir defaya mahsus olmak üzere, aynı bilirkişi kurulundan ek rapor alınması yoluna gidilmesi ve Kanunun diğer maddelerinin buna göre uyarlanması;

...

Öngörülmüştür."

33. 4650 sayılı Kanun ile oluşturulan yeni kamulaştırma usulüne göre kamulaştırma yapılabilmesi için öncelikle idarenin ödenek temin etmesi gerekir. İdare, yeterli ödeneği temin ettikten sonra kamu yararı kararı alır. Kamu yararı kararından sonra kamulaştırılacak taşınmaz belirlenir. Kamulaştırılacak taşınmazın belirlenmesinin akabinde kamulaştırma kararı alınır. Bununla birlikte onaylı imar planına veya ilgili bakanlıklarca onaylı özel plan ve projeye göre yapılacak hizmetler için ayrıca kamu yararı kararı alınmasına ve bu kararın onaylanmasına gerek yoktur. 2942 sayılı Kanun'un 8. maddesine göre idare, kamulaştırma kararı aldıktan sonra öncelikle satın alma usulünü uygulamalıdır. Satın alma usulünde idarenin teklif edeceği bedel, idare içinde oluşturulan bir kıymet takdir komisyonunca belirlenir. Tarafların satın alma usulüyle bir sonuca ulaşamamaları durumunda 4650 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikten önceki dönemden farklı olarak bedel tespiti ve tescil için malikin değil idarenin yetkili asliye hukuk mahkemesinde dava açması gerekir. Asliye hukuk mahkemesince 2942 sayılı Kanun'da belirtilen usul uyarınca tespit edilen bedelin tamamı veya taksitle ödeme şartlarının bulunması durumunda ilk taksitin nakden veya hesabına yatırılarak malike ödenmesinden sonra tescil kararı verilir. Kararın tescile ilişkin hüküm fıkrası kesin olup bedele ilişkin hüküm fıkrasına karşı kanun yoluna başvurulabilir. Mülkiyetin idareye geçmesi mahkemece tescil kararı verilmesi ile olur (bazı farklarla birlikte bkz. Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 29).

B. Uluslararası Hukuk

34. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (1) No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

35. Kamulaştırmasız el atma ile ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları için bkz. Şevket Karataş [GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018, §§ 26-33.

36. AİHM özellikle bir kişinin taşınmazının kamulaştırmaya tabi tutulduğu hâllerde ilgili yargılama sürecinin kamulaştırılan mülkün değeriyle uyumlu bir bedel verilmesi, bedelden yararlanma hakkına sahip olanların belirlenmesi ve kamulaştırmayla ilgili bütün konular ile kamulaştırmanın sonuçlarının kapsamlı bir değerlendirilmesini içermesi gerektiğini belirtmektedir (Alfa Glass Anonymi Emboriki Etairia Yalopinakon/Yunanistan, B. No: 74515/13, 28/1/2021, §§ 36-44).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

37. Anayasa Mahkemesinin 21/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

38. Başvurucu, öncelikle taşınmazın 439,68 m²lik kısmının kamulaştırılmasına karar verilerek İdare tarafından kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası açıldığını açıklamıştır. Mahkeme tarafından önce taşınmazın kamulaştırılması talep edilen bölümü dikkate alınarak kamulaştırma bedelinin belirlendiğini ancak Daire kararı ile taşınmazın kamulaştırılmayan kısmında kalan üç ayrı yapının kullanılamaz duruma geldiğinin tespit edildiğini, bu sebeple kamulaştırma bedeline yapıların değerinin de dâhil edilmesi gerektiğine karar verildiğini belirtmiştir. Ayrıca Mahkemenin kamulaştırma bedeli olarak belirlenen 523.358,40 TL'nin İdarece depo edilmemesi nedeniyle görülen davanın tümüyle reddine karar verdiğini ifade etmiştir. Başvurucu, taşınmazının 439,68 m²lik kısmının yola terk edilmesi nedeniyle taşınmaz üzerindeki yapıları yıllardır kullanamadığını, kamulaştırma bedeli ödenmeksizin taşınmazına el atılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

39. Başvurucu; bedel ve tescil davasında İdarece taşınmazına hukuka aykırı olarak el atıldığının açıkça anlaşıldığını, bu sebeple kamulaştırma bedel ve tescil davasının usulden reddine ilişkin mahkeme kararını temyiz etmeden bireysel başvuruda bulunduğunu ifade etmiştir.

2. Değerlendirme

40. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

41. Anayasa'nın ''Kamulaştırma'' başlıklı 46. maddesi şöyledir:

"Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak, tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, her halde peşin ödenir.

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

42. Başvurucu, taşınmazına kamulaştırma bedeli ödenmeksizin el atılması sebebiyle kamulaştırma bedeli ve tescil davası neticesinde verilen davanın reddine ilişkin kararı temyiz etmeksizin bireysel başvuruda bulunduğunu açıklamıştır.

43. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle yargılama makamlarının gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (bazı farklarla birlikte bkz. Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

44. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden söz edilebilmesi için öncelikle hukuk sisteminde, hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği idari veya yargısal bir hukuk yolu öngörülmüş olmalıdır. Ayrıca bu hukuk yolunun iddia edilen ihlalin sonuçlarını giderici, etkili ve başvurucu açısından makul bir çabayla ulaşılabilir nitelikte ve sadece kâğıt üzerinde kalmayıp fiilen de işlerliği olmalıdır. Olmayan bir hukuki yolun tüketilmesi başvurucudan beklenemeyeceği gibi hukuken veya fiilen etkili bulunmayan, ihlalin sonuçlarını düzeltici bir vasıf taşımayan veya aşırı ve olağan olmayan birtakım şeklî koşulların öngörülmesi nedeniyle fiilen erişilebilir ve kullanılabilir olmaktan uzaklaşan başvuru yollarının tüketilmesi zorunluluğu yoktur (Fatma Yıldırım, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39). Bununla birlikte norm düzeyinde makul bir başarı sunma kapasitesi bulunan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, o başvuru yolunun tüketilmemesini haklı kılmaz (Sait Orçan, B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 36).

45. Başvurucunun başvuru yollarının tüketilmesi noktasında kendisinden beklenebilecek her şeyi yerine getirip getirmediğinin başvurunun özellikleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir (S.S.A., B. No: 2013/2355, 7/11/2013, §§ 27, 28). Ancak somut olayın koşulları itibarıyla başvuru yollarının tüketilmesinin yarar sağlamayacağının veya etkili olmadığının anlaşılması hâlinde anılan yollar tüketilmeden yapılan bir başvuru incelenebilir (Şehap Korkmaz, B. No: 2013/8975, 23/7/2014, § 33). Öte yandan başvuru yollarının tüketilmesi, çok katı olarak uygulanması gereken mutlak bir kural değildir. Teorik düzeyde var olan bir başvuru yolunun tüketilmesinin somut olayın koşullarında başvurucuya aşırı külfet yüklemesi hâlinde bu yolun tüketilmesinin gerekli olmadığına karar verilebilir (Rasul Kocatürk [GK], B. No: 2016/8080, 26/12/2019, § 38).

46. Başvurucunun temel şikâyetinin taşınmazının kamulaştırılan kısmı yola terk edilip İdare adına tescil edilmesine rağmen kamulaştırma sebebiyle kullanılamaz durumda kalacağı yargılama makamlarının kabulünde olan yapıların bedelinin kendisine ödenmemesi olduğu vurgulanmalıdır. Diğer bir anlatımla başvurucu, kamulaştırma işleminin kamulaştırma bedelinin tamamı kendisine ödenmeden tamamlanması sebebiyle taşınmazına el atıldığından yakınmakta olup bunun dışında taşınmazının kısmen kamulaştırılmasını şikâyet konusu yapmamıştır. Öte yandan başvurucu, yola terk edilerek İdare adına tescil edilen taşınmazın bedelinin -kamulaştırma sebebiyle kullanılamaz duruma geldiği yargılama makamlarınca tespit edilen yapıların bedeli hariç- kendisine ödenmediğini de iddia etmemiştir. Şu hâlde şikâyet konusu olmayan kamulaştırma konusu taşınmazın başvurucuya iadesi sonucunu doğurabilecek nitelikteki tapu iptali ve tescil davasının başvurucunun şikâyetinin özü

itibarıyla anlam ifade etmeyeceği açıktır. Ayrıca kamulaştırma işlemine bir itirazı olmayan ancak kamulaştırma bedeline kamulaştırma işlemi sebebiyle kullanılmaz durumda kaldığı tespit edilen yapıların bedelinin dâhil edilmesini talep eden başvurucudan yeni bir dava açmasının beklenmesi kendisine aşırı bir külfet yüklenmesine sebebiyet verebilir.

47. Yukarıda yer verilen içtihattan anlaşıldığı üzere kamulaştırma bedeli ve tescil davalarında mahkeme tarafından tespit edilen kamulaştırma bedelinin verilen süre içinde depo edilmemesi hâlinde davanın reddine karar verilmektedir (bkz. § 28). Somut olayda kamulaştırma bedeli ve tescil davası, İdarenin tespit edilen kamulaştırma bedelini yatırmaması nedeniyle reddedilmiştir. Bu hâlde mevcut kanuni düzenlemelere ve Yargıtay içtihadına göre İdarenin kamulaştırma bedelini yatırmaması nedeniyle davanın reddine karar verildiği dikkate alındığında temyiz talebinin başvurucunun şikâyetini oluşturan kamulaştırma sebebiyle kullanılamaz duruma geldiği kabul edilen yapıların bedelinin ödenmesi yönünden herhangi bir etkisinin olmadığı açıktır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Mahkemenin davanın reddine yönelik kararını temyiz etmesinin zorunlu olmadığı görülmüştür.

48. 2942 sayılı Kanun'un 12. maddesinin beşinci fıkrasında bir kısmı kamulaştırılan taşınmazdan artan kısmın yararlanmaya elverişli olmaması durumunda malikin en geç kamulaştırma kararının tebliğinden itibaren otuz gün içinde yazılı başvuruda bulunması hâlinde bu kısmın da kamulaştırılması gerektiği düzenlenmiştir (bkz. § 27). Somut olayda yargılama makamlarınca kısmi kamulaştırma sebebiyle kamulaştırma koridoruna sınır konumunda bulunan yapıların kullanılamayacağının tespit edildiği ve bu sebeple yapı bedellerinin de kamulaştırma bedeline dâhil edilmesi gerektiğinin kabul edildiği anlaşılmakla birlikte taşınmazın kamulaştırılmayan kısmının yararlanmaya elverişli olmadığına yönelik bir tespitte bulunulmadığı görülmüştür (bkz. § 20). Bu hâlde başvurucunun 2942 sayılı Kanun'un 12. maddesinin beşinci fıkrası kapsamında İdareye başvuruda bulunmasına gerek olmadığı değerlendirilmiştir.

49. Öte yandan 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesinin birinci fıkrası gereği kamulaştırmanın satın alma usulüyle yapılamaması hâlinde idare tarafından kamulaştırma bedel ve tescil davası açılması gerekmektedir. Anılan maddenin sekizinci fıkrasında idarenin mahkemece kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen bedeli belirlenen hesaba yatırılmasıyla birlikte kamulaştırma bedel ve tescil davasına yönelik yargılamanın tamamlanacağı öngörülmektedir. Kamulaştırma bedel ve tescil davalarının mahiyeti gereği idarece kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen bedelin gösterilen hesaba yatırılmaması durumunda başta taşınmaz maliki olmak üzere davalı olarak gösterilen hak sahipleri tarafından yargılamaya devam edilmesinin mümkün olmadığı anlaşılmıştır.

50. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun başvuru yollarını tükettiği kabul edilmiştir.

51. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

52. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Somut olayda kamulaştırılan taşınmaz, kamulaştırma

işleminden önce başvurucunun mülkiyetinde bulunduğundan mülkün varlığı noktasında tartışma bulunmamaktadır.

ii. Müdahalenin Varlığı ve Türü

53. Anayasa’nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi şartlarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, §§ 55-58).

54. Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32; AYM, E.1988/34, K.1989/26, 21/6/1989; E.2011/58, K.2012/70, 17/5/2012). Somut olayda benzer şekilde taşınmazın kamulaştırılarak İdare adına tesciline karar verilmesi başvurucunun mülkten yoksun kalması sonucunu doğurmuştur. Davanın sonradan reddedilmiş olması da ilk karardan sonra idare adına yapılmış olan tescili ortadan kaldırmamıştır. Diğer bir ifadeyle davanın reddedilmesinden sonra da taşınmaz idare adına tescilli kalmaya devam etmiştir. Dolayısıyla somut olaydaki müdahalenin mülkten yoksun bırakmaya ilişkin ikinci kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

55. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

56. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, Anayasa'nın sözüne aykırı olmaması, kamu yararı amacı taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (bazı farklarla birlikte bkz. Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

(1) Genel ilkeler

57. Anayasa’nın 46. maddesinde öngörülen kamulaştırma, Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkına getirilmiş anayasal bir sınırlamadır. Bu itibarla 46. maddede belirtilen kamulaştırmanın anayasal ögelerine uygun bir düzenleme 35. maddeye bir aykırılık oluşturmayacaktır. Kamulaştırma, Anayasa’da özel mülkiyetin kamuya geçirilmesi konusunda başvurulabilecek bir yöntem olarak düzenlenmiş olup bir taşınmaz üzerindeki özel mülkiyet hakkının malikin rızası olmaksızın kamu yararı için ve karşılığı ödenmek kaydıyla devlet tarafından sona erdirilmesidir (AYM, E.2017/110, K.2017/133, 26/7/2017, §§ 12, 15).

58. Anayasa’nın kamulaştırmayı düzenleyen 46. maddesine göre devlet ve kamu tüzel kişileri tarafından yapılabilmesi, kamu yararının bulunması, kamulaştırma kararının kanunda gösterilen esas ve usullerine uyulması, gerçek karşılığın kural olarak peşin ve nakden ödenmesi kamulaştırmanın anayasal ögeleridir. Temel unsurunun kamu yararı olduğu kabul edilen kamulaştırma, özel mülkiyet alanına devletin bir müdahalesidir. Kamulaştırma işlemi, taşınmaza el koymaya zorunlu kalındığında kamu yararının özel mülkiyet hakkından üstün tutulduğu durumlarla sınırlı olarak ve Anayasa’da belirlenen usul güvenceleri izlenerek yapıldığında hukuka uygun sayılır (AYM, E.2017/110, K.2017/133, 26/7/2017, § 11).

59. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlere yönelik sınırlandırmaların Anayasa'nın sözüne aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ölçütlerinden biri de Anayasa'nın sözüne uygunluktur. Anayasa Mahkemesi, somut olaya uygun düştüğü takdirde kamu gücünü kullanan organların temel hak ya da özgürlüklere yaptıkları müdahalelerin Anayasa'nın sözüne uygun olup olmadığını da değerlendirir. Böyle bir değerlendirme yapılması, Anayasa'nın 13. maddesinin emredici hükmünün bir gereğidir (Kadri Enis Berberoğlu (2) [GK], B. No: 2018/30030, 17/9/2020, § 68; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, § 79).

60. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan "Anayasa'nın sözü" ifadesi Anayasa'nın metnini yani lafzını ifade etmektedir. Temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin Anayasa'nın sözüne uygun olması şartı özellikle Anayasa'nın çeşitli maddeleriyle getirilen ek güvenceler söz konusu olduğunda önem taşımaktadır. Anayasa, çoğu durumda bir hak veya özgürlüğü yalnızca tanımakla yetinmeyerek onun kullanılmasını garanti altına almak için bazı yönlerini ayrıca vurgulayarak veya bazı yönlerine belli bir önem atfederek koruma altına alır. Anayasa koyucunun bir hakkı tanımanın yanında o hakkın norm alanına giren bir boyutunu ayrıca ve özel olarak ifade etmesi, buna ilişkin ek bir güvence getirmesi de mümkün olabilmektedir (Kadri Enis Berberoğlu (2), § 69; Kadri Enis Berberoğlu (3), § 79).

61. Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasında kamulaştırmanın taşınmazın gerçek karşılığının ödenmesi şartıyla kullanılabilecek bir yetki olduğu hükme bağlanmıştır. Gerçek karşılığının ödenmesi Anayasa'nın 46. maddesiyle maliklerin lehine olarak getirilen özel bir güvence mahiyetindedir. Dolayısıyla taşınmazın gerçek karşılığı ödenmeden yapılan kamulaştırma işlemleri Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasındaki gerçek karşılığın ödenmesi güvencesinin yanı sıra peşin ödeme güvencesine de aykırı olacaktır (bazı farklarla birlikte bkz. Kübra Yıldız ve diğerleri [GK], B. No: 2018/32734, 28/7/2022, § 61). Öte yandan Anayasa'nın 46. maddesinin ikinci fıkrasında kesin hükme bağlanan artırım bedelinin nakden ve peşin olarak ödenmesi gerektiği belirtilmiş böylece kesin hükme bağlanan artırım bedeli yönünden de nakden ve peşin olarak ödenme güvencesi getirilmiştir. Kesin hükme bağlanan artırım bedeli taşınmazın gerçek karşılığının bir unsurudur. Anayasa'nın 46.

maddesinin birinci fıkrasında gerçek karşılığın peşin ödenmesinden bahsedildikten sonra ikinci fıkrasında kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedelinin peşin ödenmesi gerektiği düzenlenerek gerçek karşılık güvencesi açıklanmıştır.

62. Gerçek karşılığın ödenmesi aynı zamanda ölçülülük ilkesinin de bir gereğidir. Kamulaştırma suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde, hedeflenen kamu yararı ile malikin bireysel yararı arasında gözetilmesi gereken adil denge ancak malike taşınmazın gerçek karşılığının peşin ödenmesi suretiyle sağlanabilir. Diğer bir ifadeyle kamulaştırma suretiyle mülkiyet hakkına müdahalede bulunulan durumlarda malike taşınmazın gerçek karşılığının peşin olarak ödenmesi, müdahaleyle malike yüklenen aşırı külfetin telafi edilmesini temin eden temel bir araçtır. Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasında gerek kamulaştırmada gerekse idari irtifak kurulmasında taşınmazın gerçek karşılığının ödeneceği hükme bağlanmakla kamu yararı ile malikin menfaatleri arasındaki dengeyi kuracak bedelin taşınmazın gerçek karşılığı olduğu ifade edilmiştir. Buna göre kamulaştırmanın anayasal ögelerinden biri gerçek karşılık olduğundan kamulaştırılan taşınmazın bedeline dair yasal düzenlemelerin Anayasa'da öngörülen gerçek karşılık ölçütüne uygun olması gerekmektedir. Buna göre kamulaştırılan taşınmazın gerçek bedelinin malike ödenmesi, orantılılık ilkesinin bir gereğidir (bazı farklarla birlikte bkz. Kübra Yıldız ve diğerleri, § 62).

63. Anayasa'nın 46. maddesine özel mülkiyette bulunan taşınmazların gerçek karşılıklarının nakden ve peşin olarak ödenmesi, anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan istisnai hâllerde taksitlendirme süresinin beş yılı aşamaması, taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faizin uygulanması kamulaştırma için belirtilen esaslardır (bazı farklarla birlikte bkz. AYM, E.2018/104, K.2020/39, 16/07/2020, § 188).

64. Peşin ödeme güvencesi, gerçek karşılığın taksitli olarak ödenmemesinin ötesinde kamulaştırma bedeli ve kesin hükme bağlanan artırım bedelinden oluşan gerçek karşılığın en geç taşınmazın idare adına tescil edildiği tarihte ödenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla Anayasa'nın 46. maddesinde belirtilen kamulaştırmanın anayasal ögelerine uygun bir kamulaştırma işleminden bahsedilebilmesi için taşınmazın gerçek karşılığının ve kesin hükme bağlanan artırım bedelinin yalnızca tek seferde ödenmesi yeterli olmayıp bu ödemenin en geç taşınmazın İdare adına tescil edildiği anda yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda Anayasa'nın 46. maddesinde yer alan taksitlendirme hâlleri bulunmamasına rağmen kamulaştırma bedeli ve kesin hükme bağlanan artırım bedelinden oluşan gerçek karşılığın taşınmazın mülkiyetinin idareye geçtikten sonra ödenmesi peşin ödeme güvencesine aykırılık oluşturacaktır.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

65. Somut olayda İdare tarafından başvurucunun taşınmazının 439,68 m²lik kısmının yol ve emniyet sahası inşa edilmesi amacıyla kamulaştırılmasına karar verilmiştir. İdare başvurucuya karşı kamulaştırma bedeli ve tescil davası açmış, Mahkeme tescil hükmü bakımından kesin olmak üzere davanın kabulüyle taşınmazın kamulaştırılan kısmının başvurucu adına olan tapu kaydının iptali ile İdare adına tesciline ve İdare tarafından yatırılan kamulaştırma bedelinin başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Devam eden süreçte Daire nihai olarak başvurucunun kamulaştırma sebebiyle kullanılamaz durumda kaldığını iddia ettiği yapıların kullanılmasının hayati tehlike doğurduğuna vurgu yaparak kamulaştırma bedelinin yapıların değeri de dâhil edilmek üzere belirlenmesine hükmetmiştir. Mahkemece Dairenin bozma kararı doğrultusunda anılan yapıların bedeli

dikkate alınarak tespit edilen kamulaştırma bedelini bankaya yatırmak üzere İdareye süre verilmiş, kamulaştırma bedelinin süresinde yatırılmaması üzerine davanın reddine karar verilmiştir.

66. Başvurucu, mahkeme kararının tebliğiyle birlikte temyiz yoluna başvurmadan bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucunun şikâyetinin temeli kamulaştırma bedelinin tam olarak kendisine ödenmemesine ilişkindir.

67. Anayasa'nın 46. maddesinde devlet ve kamu tüzel kişilerinin özel mülkiyette olan taşınmazlarının ancak kamu yararının gerektirdiği hâllerde ve gerçek karşılıkları peşin ödenmek suretiyle kanunla gösterilen esas ve usullere göre kamulaştırabileceği hükme bağlanmış ve ödeme yöntemi hakkında da bazı güvenceler öngörülmüştür. 2942 sayılı Kanun'un 1. maddesinde de benzer ifadelere yer verilmiş; devlet ve kamu tüzel kişilerince kamulaştırma sırasında yapılacak işlemler, kamulaştırma bedelinin hesaplanması, taşınmaz malın ve irtifak hakkının idare adına tescili, kullanılmayan taşınmaz malın geri alınması, idareler arasında taşınmaz malların devir işlemleri, karşılıklı hak ve yükümlülükler ile bunlara dayalı uyuşmazlıkların çözüm usul ve yöntemleri düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler incelendiğinde kanun koyucu bir yandan kamu yararının gerekleri doğrultusunda gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetinde bulunan taşınmaz malların kamulaştırılmasına imkân tanımış, diğer yandan ise mülkten yoksun bırakmaya yol açan kamulaştırma işlemlerini mülkiyet hakkına ağır bir müdahale görerek bu işlemlere maruz bırakılanları ayrı anayasal ve yasal güvencelerle korumuştur. 2942 sayılı Kanun'a göre kamu yararı ve kamulaştırma kararlarının alınmasından sonra ilk yapılacak iş maliklerle pazarlık görüşmesinde bulunulmasıdır. Maliklerle uzlaşılması durumunda süreç tamamlanacak ancak uzlaşma sağlanamaması hâlinde bu defa idareler tarafından adli yargı mahkemesinde bedel tespiti ve tescil davası açılacaktır. Adli yargı mahkemesince 2942 sayılı Kanun hükümlerine göre belirlenen bedelin idareler tarafından depo edilmesi üzerine idareler adına kesin olarak tescil kararı verilmektedir. 2942 sayılı Kanun'un 25. maddesine göre tescil kararı ile birlikte taşınmazların mülkiyeti idareye geçmektedir (bazı farklarla birlikte bkz. Ali Kömürcü ve diğerleri [GK], B. No: 2019/2890, 25/10/2023, § 89).

68. 4650 sayılı Kanun'la 2942 sayılı Kanun'da 2001 yılında yapılan değişikliklerle düzenlenen yeni kamulaştırma usulünde kamulaştırılan taşınmazların objektif esaslara göre gerçek bedelinin nakden ve peşin olarak ödenmesiyle birlikte kamu yararı amacının gerçekleşmesini sağlayacak doğrultuda hızlı ve sağlıklı şekilde kamulaştırılma işleminin tamamlanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda kamulaştırma bedelinin çoğunlukla idare bünyesinde görev yapan kişiler yerine uzman bilirkişiler aracılığıyla mahkemeler tarafından belirlenmesi ve yargılama neticesinde tespit edilen kamulaştırma bedelinin hak sahibine ödenmek üzere bankaya yatırılmasıyla kamulaştırma işleminin sonuçlandırılması istenmiştir. Böylece hedeflendiği doğrultuda malikler taşınmazın gerçek karşılığının belirlenmesi için bedel artırım davası açma külfetinden kurtarılarak mahkeme tarafından objektif esaslara göre uzman bilirkişiler aracılığıyla belirlenen kamulaştırma bedelinin peşin olarak ödenmesiyle kamulaştırma konusu taşınmaz kamu yararı amacı doğrultusunda kullanılmak üzere idare adına tescil edilebilecektir (bkz. § 32).

69. Kamulaştırma sürecine ilişkin bu yöntemde mahkemeler tarafından belirlenen kamulaştırma bedelinin idare tarafından depo edilmesiyle birlikte dava konusu taşınmazın idare adına tesciline ve kamulaştırma bedelinin hak sahibi kişiye ödenmesine karar verilmektedir. Mahkemelerin kamulaştırılan taşınmazın idare adına tesciline ilişkin hükmü 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesinin sekizinci fıkrası gereği kesin nitelikte olup kanun yolu

denetimine tabi değildir. Bu düzenlemeye göre bedel tespiti ve tescil davasında sadece kamulaştırma bedeli yönünden kanun yoluna başvurulabilmektedir. Uygulamada mahkemelerin dava konusu yapılan taşınmazın mülkiyetinin idareye devri sonucunu doğuran kesin nitelikteki tescil hükmünün ilgili tapu müdürlüğüne bildirilmesiyle kamulaştırılan taşınmazın idare adına tescili sağlanmaktadır. Böylece mahkeme kararıyla belirlenen kamulaştırma bedelinin taşınmazın gerçek değerini oluşturup oluşturmadığı kesin olarak tespit edilmeden taşınmazın mülkiyeti idareye geçmektedir. Kanun yolu incelemesinde belirlenen kamulaştırma bedelinin taşınmazın gerçek karşılığını yansıtmadığının ve daha fazla olması gerektiğinin anlaşılması hâlinde ise mevcut uygulamayla gerçek değeri malike ödenmeden taşınmazın mülkiyetinin idareye devri sonucu doğmaktadır. Diğer bir anlatımla kamulaştırma bedeli kesin olarak tespit edilip tamamı malike ödenmeksizin idare, taşınmazın mülkiyetini ve bu durumun doğal sonucu olarak taşınmazı kamulaştırma amacına uygun kullanma hakkını elde etmekte; malik ise mülkünü kaybetmektedir. Görüleceği üzere bu uygulama Anayasa'nın 46. maddesinde düzenlenen kamulaştırma bedeli ve kesin hükme bağlanan artırım bedelinden oluşan gerçek bedelin tek seferde ve en geç taşınmazın idare adına tescil edildiği anda ödenmesini gerektiren peşin ödeme güvencesine aykırı olarak taşınmazın mülkiyetinin idareye devri sonucunu doğurmaktadır.

70. Öte yandan idarece mahkemenin kamulaştırma bedeli olarak tespit ettiği bedelin gösterilen hesaba yatırılmaması durumunda davanın reddine karar verilirken aynı zamanda taşınmazın tekrar malik adına tescil edilmesi gerektiği yönünde yargı içtihadı bulunduğu (bkz. § 29) ancak 2942 sayılı Kanun'da kamulaştırma bedeli olarak tespit edilen bedelin ödenmemesi durumunda taşınmazın tekrar ve malikin yeni bir dava açmasına gerek bırakmadan malik adına tescil edilmesini sağlayacak bir düzenlemeye yer verilmediği anlaşılmıştır.

71. Somut olayda İdarenin açtığı kamulaştırma bedeli ve tescil davasında ilk olarak davanın kabulüne ve başvurucunun taşınmazının kamulaştırılan kısmının İdare adına tescili ile tespit edilen ve İdare tarafından bankaya yatırılan kamulaştırma bedelinin başvurucuya ödenmesine karar verilmiştir. 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesinin sekizinci fıkrası gereğince kesin olan tescil hükmü gereği başvurucuya ait taşınmaz ifraz edilmiş, taşınmazın 36 parsel sayılı kısmının mülkiyeti başvurucu üzerinde bırakılmış, kamulaştırmaya konu 37 parsel sayılı taşınmaz yol vasfı ile İdare adına tescil edilmiştir. Devam eden yargılamada Daire tarafından kamulaştırma sonucunda kamulaştırılan alanın bitişiğinde kalan ve kamulaştırma koridorunun sınırında bulunan yapıların kullanımının hayati tehlike yaratması nedeniyle kullanılamayacağı belirtilmiş, bu sebeple kamulaştırma bedelinin yapıların bedeli dâhil edilmek suretiyle tespit edilmesi gerektiğine karar verilmiştir. Mahkeme en nihayetinde kamulaştırma sebebiyle kullanılamayacağı kabul edilen yapıların değeri dikkate alınarak tespit edilen kamulaştırma bedelinin İdarece depo edilmesine karar vermiş ancak bedelin İdarece depo edilmemesi üzerine davanın reddine hükmedilmiştir.

72. Başvuruya konu davada başvurucunun kamulaştırılan taşınmazı Mahkeme kararıyla İdare adına tescil edilmiştir. Başvurucu; yargılama boyunca tescil kararı sonrasında kamulaştırma koridorunun sınırında kalan yapıların kullanılamadığını, mevcut durum itibarıyla da yapıların kullanılmasının hayati risk teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun anılan iddiaları ve Dairenin kamulaştırma sebebiyle yapıların kullanılamayacağı yönündeki tespiti dikkate alındığında kamulaştırılan taşınmazın İdare tarafından fiilen kullanıldığı ancak kamulaştırmada gerçek bedelin tam olarak ödenmediği

anlaşılmıştır. Sonuç olarak yapı bedellerini de içeren taşınmazın gerçek karşılığı tescil hükmünden önce tespit edilip ödenmeksizin, diğer bir deyişle Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasında yer alan peşin ödeme güvencesi yerine getirilmeksizin başvurucu mülkiyet hakkının kendisine sağladığı korumadan mahrum bırakılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleri çerçevesinde Anayasa'nın sözüne uygunluk ölçütünü karşılamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

73. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

74. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden yakınmıştır.

75. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

76. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

77. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi ile maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

78. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemlerden, yargısal işlemlerden veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

79. Mevcut başvuruda ihlalin kanundan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Kanundan kaynaklanan ihlal durumunda giderim yöntemi olarak iki seçenek öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki Anayasa Mahkemesinin Sabri Uhrağ ([GK], B. No: 2017/34596, 29/12/2020) kararında uygulanan eski hâle getirme kuralı çerçevesinde kanuni düzenleme yapılması hususundaki keyfiyetin TBMM'ye bildirilmesidir. İhlalin giderimini sağlayabilecek bir diğer yöntem ise Anayasa Mahkemesinin Hulusi Yılmaz ([GK], B. No: 2017/17428, 1/12/2022) kararında benimsenmiştir. Anayasa Mahkemesi ihlalin kanundan kaynaklandığı hâllerde

giderimin ne şekilde yapılacağı ile ilgili olarak anılan kararlarda ilkeleri tespit etmiştir.

80. Bu çerçevede Anayasa kurallarının bağlayıcılığını düzenleyen Anayasa'nın 11. maddesi ve hâkimin öncelikle Anayasa kurallarını dikkate alarak uyuşmazlıkları çözmesini emreden Anayasa'nın 138. maddesi hâkimin Anayasa'ya uygun karar vermesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda Anayasa'nın 152. maddesi de hâkime davada uygulayacağı kanun hükmünün Anayasa'ya uygun olup olmadığını inceleme görevi yüklediğine dikkati çekmek gerekir. Ancak somut olayda bireysel başvuru öncesi yapılan yargılama sırasında olağan yargı yerleri, Anayasa'nın 152. maddesi kapsamında davanın esasını doğrudan etkilediği anlaşılan kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığı yönünde bir itiraz başvurusunda bulunmamıştır. Bununla birlikte yeniden yapılacak yargılamada anılan Anayasa hükmü çerçevesinde davada uygulanacak kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığı yönünde itirazda bulunulabilmesi mümkündür (bazı farklarla birlikte bkz. Hulusi Yılmaz, §§ 65, 66).

81. Sonuç olarak anılan Anayasa hükümlerine göre mevcut başvuru bakımından mülkiyet hakkının ihlalinin ve sonuçlarının giderilmesi amacıyla aşağıda belirtilen tedbirlerin uygulanması gerekir:

- Bireysel başvurunun amacına ve işlevine uygun şekilde, benzeri ihlallerin de önüne geçilebilmesi amacıyla kanuni düzenleme yapılması hususundaki keyfiyetin TBMM'ye bildirilmesine karar verilmesi gerekir. Anayasa'nın 46. maddesi gereği taşınmazın gerçek karşılığına tekabül etmesi gereken kamulaştırma bedelinin peşin ödenmesi güvencesine uygun olarak ödenmesinin sağlanması yönünde tedbirlerin ve düzenlemelerin gerçekleştirilmesinin önemi olduğu açıktır.

- Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca Anayasa'ya aykırı olan kanun hükmünün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasının sağlanması amacıyla yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bu sebeple yeniden yargılama yapılması için kararın bir örneğinin Çarşamba 1. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

82. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekmektedir.

83. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Çarşamba 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/481, K.2020/107) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Kanundan kaynaklandığı tespit edilen sorunun çözümü için keyfiyetin Türkiye Büyük Millet Meclisine BİLDİRİLMESİNE,

F. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SANİ BAYAR

B. No: 2021/26642 | Karar tarihi: 21.11.2024

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/26642

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

SANİ BAYAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/26642)

Karar Tarihi: 21/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 29/4/2025 - 32885

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportörler : Muhammed Nuri ÖZGÜR

Denizhan HOROZGİL

Başvurucu : Sani BAYAR

Vekili : Av. Mehmet İhsan AYTEKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuka aykırı delillerin kullanılamayacağına yönelik ve kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olan itirazlara ayrı ve açık yanıt verilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/5/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

5. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucu hakkında başlattığı soruşturma kapsamında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135. maddesinin (6) numaralı fıkrası uyarınca "Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurmak (Örgüt faaliyetleri çerçevesinde iş yerlerinden çelik para kasası hırsızlığı suçunu işlemek (TCK 220)" suçu yönünden başvurucunun iletişiminin tespitine, dinlenmesine ve kayda alınmasına karar vermiştir.

8. Soruşturma sonucunda Başsavcılık iletişimin dinlenmesi sonucu elde edilen delillere dayanarak başvurucunun suç işlemek için örgüt kurma, çok sayıda mağdura yönelik nitelikli hırsızlık, konut dokunulmazlığını ihlal etme ve mala zarar verme suçlarından cezalandırılması talebiyle 21/10/2011 tarihinde iddianame düzenlemiştir.

9. Antalya 18. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianameyi kabul ederek yargılamaya başlamıştır. Yargılama sonucunda Mahkeme; diğer sanıklar ile başvurucu arasında iletişimin dinlenmesi sonucu elde edilen görüşme kayıtlarına dayanarak başvurucunun -mağdurların bir kısmına yönelik olarak- nitelikli hırsızlık, konut dokunulmazlığını ihlal etme ve mala zarar verme suçlarından mahkûmiyetine hükmetmiştir. Bununla birlikte Mahkeme; suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu ile -mağdurların bir kısmına yönelik olarak- nitelikli hırsızlık, mala zarar verme ve konut dokunulmazlığını ihlal etme suçlarından başvurucunun beraatine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...sanıkların birlikteliklerinin örgüt faaliyeti kapsamında değerlendirebilmek için gerekli olan suç işleme konusunda devamlılık ve gevşek de olsa, sanıklar arasında hiyerarşik bir ilişki olmasının gerekli olduğu, ancak buna ilişkin yeterli delilin bulunmadığı, tape kayıtları içeriğinin suçun oluşumu için yeterli bulunmadığı, örgüt lideri olduğu söylenen Sani Bayar ile örgüt yöneticisi ve üyesi olduğu söylenen diğer sanıklar arasında gevşek de olsa hiyerarşik bir bağın tespit edilemediği, buna ilişkin delilin bulunmadığı, bir kısım sanıkların suç işlemek için bir araya gelmesinin örgüt değil, iştirak ilişkisi içinde değerlendirilmesinin gerekli olduğu ve bu nedenle bu kapsamda değerlendirilmekle, sanıkların suç işlemek amacı ile örgüt kurmak yönetmek örgüte üye olmak suçlarından beraatine karar vermek

gerekmiştir.

...

Tüm sanıklar savunmalarında üzer[ler]ine atılı suçlamaları kabul etmemişler ise de, yukarıda anlatılan eylemlerle ilgili olarak, iletişimin tespiti tutanak içerikleri, somut olaylarla uyumlu bulunan tape kaydı içerikleri, müşteki ve tanık beyanları, arama ve el koyma tutanakları, fiziki takip tutanakları, teşhis tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre bu savunmalara itibar edilmemiş sanıkların atılı suçlardan cezalandırılmalarına dair karar verilmiştir.

...

Sanık Sani hakkında örgüt lideri olması nedeni TCK 220/5 maddesi yollaması ile hakkında açılan kamu davalarına ilişkin olarak, mahkememizce örgütün varlığı kabul edilmemesi nedeni ile [sanığın] bu suçlardan beraatine dair karar vermek gerekmiştir.

Sanıklar Sani Bayar ve [F.O.] hakkında mahkûmiyet kararı verilen eylemler dışında üzer[ler]ine atılı diğer suçlara ilişkin olarak, sanıkların savunmasının aksine olarak, üzerlerine atılı suçları işlediklerine dair yeterli delil bulunmadığı, sanıkların olay geceleri telefon görüşmelerinin bulunup ve [telefonları] olay yerinden baz vermiş ise de, telefon görüşme içeriklerinde bu olaylara karıştıklarına dair şüpheye yer vermeyecek şekilde ifadelerin bulunmadığı, sanıklar ile eylem arasında bağlantı kurulamadığı, olaylardan sonra da eylemle bağlantı kurmaya yarar bir görüşme kaydının ya da başka bir delilin bulunmadığı, bu itibarla sanıkların üzer[ler]ine atılı suçları işlediklerine dair her türlü şüpheden uzak kesin ve yeterli deliller elde edilemediğinden sanıkların beraatine dair karar vermek gerekmiştir."

10. Başvurucu; diğer nedenlerle birlikte ses kayıtlarının kendisine ait olmadığını,ses analizine yönelik olarak bilirkişi incelemesi yapılmadığını, hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen iletişim kayıtlarının hükme esas alınamayacağını belirterek kararı temyiz etmiştir. Yargıtay 6. Ceza Dairesi (Daire) başvurucunun bir kısım mağdura yönelik mahkûmiyet kararlarını onamış, karar 30/3/2021 tarihinde kesinleşmiştir. Temyiz kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanıklar Sani ve [N.] hakkında katılan [I.A.ya] yönelik hırsızlık suçuna konu taşınır malların önem ve değeri, meydana gelen zararın ağırlığı dikkate alınarak 5237 sayılı TCK'nın 61. maddesi uyarınca temel ceza belirlenirken alt sınırdan hüküm kurulması karşı temyiz bulunmadığından, bozma nedeni yapılmamıştır.

Dosya ve duruşma tutanakları içeriğine, toplanıp karar yerinde incelenerek tartışılan hukuken geçerli ve elverişli kanıtlara, gerekçeye ve hâkimin takdirine göre sanıklar [Ş.K.], [F.O.], [F.G.] ve [B.Ö.] müdafii, sanık [N.S.] müdafii, sanık [N.A.], Sani Bayar müdafiinin temyiz istemleri yerinde görülmemiş olduğundan reddiyle eleştiri dışında usul ve kanuna uygun bulunan hükümlerin tebliğnameye uygun olarak ONANMASINA... [karar verilmiştir.]"

11. Başvurucu, nihai kararı 15/5/2021 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

12. 5271 sayılı Kanun'un eylem tarihinde yürürlükte bulunan "İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması" başlıklı 135. maddesinin (1), (3) ve (6) numaralı fıkralarının ilgili kısmı şöyledir:

(1) (Değişik birinci cümle: 25/5/2005-5353/17 md.) Bir suç dolayısıyla yapılan soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebilir. Cumhuriyet savcısı kararını derhâl hâkimin onayına sunar ve hâkim, kararını en geç yirmidört saat içinde verir. Sürenin dolması veya hâkim tarafından aksine karar verilmesi halinde tedbir Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl kaldırılır.

(3) Birinci fıkra hükmüne göre verilen kararda, yüklenen suçun türü, hakkında tedbir uygulanacak kişinin kimliği, iletişim aracının türü, telefon numarası veya iletişim bağlantısını tespite imkân veren kodu, tedbirin türü, kapsamı ve süresi belirtilir. Tedbir kararı en çok üç ay için verilebilir; bu süre, bir defa daha uzatılabilir. (Ek cümle: 25/5/2005 – 5353/17 md.) Ancak, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarla ilgili olarak gerekli görülmesi halinde, hâkim bir aydan fazla olmamak üzere sürenin müteaddit defalar uzatılmasına karar verebilir.

(6) Bu madde kapsamında dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümler ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:,

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

8. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma (iki, yedi ve sekizinci fıkralar hariç, madde 220)"

13. 21/2/2014 tarihli ve 6526 sayılı Kanun'un 12. maddesi ile yapılan değişiklik sonucu 5271 sayılı Kanun'un 135. maddesinin (7) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(7) Bu madde kapsamında dinleme, kayda alma ve sinyal bilgilerinin değerlendirilmesine ilişkin hükümler ancak aşağıda sayılan suçlarla ilgili olarak uygulanabilir:

a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

6. (Ek: 21/2/2014 – 6526/12 md.) Nitelikli hırsızlık (madde 142) ve yağma (madde 148, 149)"

14. 5271 sayılı Kanun'un "Tesadüfen elde edilen deliller" başlıklı 138. maddesi şöyledir:

"(1) Arama veya elkoyma koruma tedbirlerinin uygulanması sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmayan ancak, diğer bir suçun işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse; bu delil muhafaza altına alınır ve durum Cumhuriyet Savcılığına derhâl bildirilir.

(2) Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmayan ve ancak, 135 inci maddenin altıncı fıkrasında sayılan suçlardan birinin işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse; bu delil muhafaza altına alınır ve durum Cumhuriyet Savcılığına derhâl bildirilir."

15. 5271 sayılı Kanun'un "Delillerin ortaya konulması ve reddi" başlıklı 206. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Ortaya konulması istenilen bir delil aşağıda yazılı hâllerde reddolunur:

a) Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse.

..."

16. 5271 sayılı Kanun'un "Delilleri takdir yetkisi" başlıklı 217. maddesi şöyledir:

"(1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir."

2. Yargıtay Kararları

17. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 9/7/2020 tarihli ve E.2016/1-487, K.2020/353 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"İfade alma ve sorgunun yasak usullerle gerçekleştirilmesi, tanıklıktan çekinme hakkı olanlara bu hakkın hatırlatılmaması, aramanın herhangi bir karara dayanmadan yapılması, ses veya görüntülerin montajlanması delil elde etme yasağına; tanıklıktan çekinen şahidin önceki ifadelerinin okunamaması, iletişimin denetlenmesi sırasında tesadüfen elde edilen delillerin CMK'nın 135/6. maddesinde sayılanlar dışındaki bir suçun soruşturma ve kovuşturulmasında kullanılamaması ise delil değerlendirilmesi yasaklarına örnek olarak gösterilebilir.

Kanuna aykırılıktan daha geniş bir içeriğe sahip olan hukuka aykırılık kavramının kapsam ve çerçevesi belirlenirken, gerek pozitif hukuk metinlerine, gerekse kişilerin temel hak ve hürriyetlerine ilişkin evrensel hukuk ilkelerine aykırılık bulunup bulunmadığı gözetilmeli ve aykırılığın varlığı durumunda, 'hukuka aykırılığın mevcudiyeti' kabul edilmelidir.

Bu bilgiler ışığında ikinci ön sorun değerlendirildiğinde;

Bursa Cumhuriyet Başsavcılığının 2005/40540 sayılı soruşturması kapsamında suç işlemek amacıyla örgüt kurmak suçundan inceleme dışı sanıklar [İ.A.] ve [A.K.] hakkında Sulh Ceza Mahkemesince verilen iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması kararları doğrultusunda yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında, hakkında iletişimin tespitine yönelik karar bulunmayan sanık [N.] ile inceleme dışı sanıklar arasında yapılan görüşmelerin 504, 507, 603 ve 605 numaralı iletişim tespit tutanaklarıyla kayıt altına alınarak bu iletişim tespit tutanaklarının sanık [N.] hakkında teşebbüs aşamasında kalmış nitelikli yağma suçundan yapılan yargılama sırasında delil olarak kullanıldığı olayda;

Hakkında iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması kararı bulunmayan sanık [N.] için elde edilen bu delillerin tesadüfi delil niteliğinde olduğu, iletişimin tespiti, dinlenilmesi ve kaydedilmesi tedbirine başvurulduğu 2005 ve 2006 yılları itibarıyla nitelikli yağma suçunun CMK'nın 135. maddenin altıncı fıkrasının (a) bendinde düzenlenen katalog suçlar arasında yer almadığı, unsurları ve yapıları bakımından ayrı suçlar olan nitelikli yağma suçu ile suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun birbirlerine dönüşmelerinin de söz konusu olmadığı, her iki suçun birlikte işlenmesi hâlinde faile ayrı ayrı ceza verilecek olması hususları birlikte değerlendirildiğinde, suç tarihi itibarıyla iletişimin tespiti ile elde edilen görüşme dokümanlarının hükme esas alınamayacağı kabul edilmelidir."

18. Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 22/11/2022 tarihli ve E.2022/11064, K.2022/19601 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... İletişimin tespiti kararlarının 'suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve örgüt kapsamında hırsızlık yapmak' suçlarından alınmış olması, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan sanıklar hakkında beraat kararı verilmesi, iletişimin tespiti kararlarının verildiği tarihlerde 'hırsızlık' suçunun CMK'nın 135. maddesindeki katalog suçlar arasında yer almaması nedeniyle iletişimin tespiti kararlarıyla elde edilen görüşme kayıtlarının, hırsızlık suçu açısından yasal delil niteliğine haiz olmaması nedeniyle, suç saatinin belirlenmesi yönünden de tape dökümlerine dayanılamayacağı..."

19. Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2021/14905, K.2022/10442 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Yerleşik Yargıtay içtihatlarına göre; başka bir suçtan alınan dinleme kaydı üzerine oluşan tapelere ilişkin olarak iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile teknik araçlarla izleme kararının verildiği tarihte nitelikli hırsızlık suçunun CMK'nın 135 ve 140. maddelerinde sayılan katalog suçlardan olmadığı, 06.03.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6526 sayılı Yasanın 12 ve 14. maddeleriyle yapılan eklemeler neticesinde iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile teknik araçlarla izleme kararı verilebilecek suçlar kapsamına alındığı bu sebeple sanıklar hakkındaki iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile teknik araçlarla izleme kararları sonucu elde edilen delillerin hükme esas alınamayacağı..."

20. Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 31/3/2021 tarihli ve E.2020/3814, K.2021/6352 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanıklar hakkında suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve örgüte üye olma, örgüt faaliyeti kapsamında nitelikli hırsızlık suçlarını işledikleri yönünde kuvvetli suç şüphesi bulunduğu belirtilmek suretiyle 5271 sayılı CMK'nın 135. maddesi gereğince iletişimlerinin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile aynı yasanın 140. maddesi gereğince teknik araçlarla izleme kararları verilerek yapılan soruşturma neticesinde açılan davalar sonucu tüm sanıklar hakkında suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve örgüte üye olma suçlarından beraat kararları verildiği ve bu kararların temyiz edilmemesi sebebiyle kesinleştiği, iletişimlerinin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile teknik araçlarla izleme kararının verildiği tarihte nitelikli hırsızlık suçunun CMK'nın 135 ve 140. maddelerinde sayılan katalog suçlardan olmadığı, 06.03.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6526 sayılı yasanın 12 ve 14. maddeleriyle yapılan eklemeler neticesinde iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile teknik araçlarla izleme kararı verilebilecek suçlar kapsamına alındığı bu sebeple sanıklar hakkındaki iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile teknik araçlarla izleme kararları sonucu elde edilen delillerin hükme esas alınamayacağı..."

21. Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 21/2/2022 tarihli ve E.2021/12466, K.2022/2743 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...sanık [Ö.A.ya] ait 32 HT 183 ve 32 LT 423 plakalı kamyonlara kurdukları yakıt çalmada kullandıkları düzenek ile yakıt hırsızlıkları yapıp, çaldıkları bu yakıtları başka kişilere sattıklarının değerlendirilmesi üzerine açılan kamu davası sonucunda sanık hakkında bahse konu iletişimin tespiti ve dinlenmesi kayıtları da delil kabul edilerek mahkûmiyet hükümleri kurulmuş ise de; anılan iletişimin tespiti ve dinlenmesi kayıtlarında suça konu yakıt hırsızlığına ilişkin bir delil tespit edilemediği gibi tespit edilmiş olsaydı dahi suç tarihi olan 06/03/2010 tarihinde hırsızlık suçunun 5271 sayılı CMK'nın 135/8. maddesinde sayılan katalog suçlar kapsamında bulunmadığı ve bu nedenle iletişimin tespiti kayıtlarının hukuka aykırı delil niteliğinde olduğu ve hükme esas alınamayacağı..."

22. Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 8/2/2022 tarihli ve E.2021/9131, K.2022/1686 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda; sanıklar hakkında ek kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilen suç örgütü kurma ve örgüte üyelik suçları gerekçe gösterilerek iletişimin tespiti kararları verildiği, sanıkların üzerine atılı ve temyiz incelemesine konu 5237 sayılı TCK'nın 142/2-g maddesinde düzenlenen hırsızlık suçunun suç tarihinde 5271 sayılı CMK'nın 135. maddesinde iletişimin tespiti yapılabilecek katalog suçlar arasında belirtilmediği, sanıklar hakkında söz konusu suçlar ile ilgili iletişim tespitleri ve dinlemeler esnasında hırsızlık suçu ile ilgili deliller de elde edilmiş ise de bu delillerin 'tesadüfi delil' niteliği taşıdığından 'delil değerlendirmesi yasakları' kapsamında değerlendirilmesi gereğine binaen 5271 sayılı CMK'nın 135/6. maddesinde sayılanlar dışındaki bir suçun soruşturma ve kovuşturulmasında kullanılamayacağı, bu itibarla söz konusu kararlara istinaden elde edilmiş iletişim dökümlerinin de 'hukuka aykırı elde edilmiş delil' niteliğinde olduğu gözetildiğinde sanıklar haklarındaki mahkûmiyet hükümlerine esas alınamayacağı..."

23. Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2021/5443, K.2021/12988 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...hırsızlık ve mala zarar verme suçları yönünden; sanıkların aşamalarda üzerlerine atılı suçu kabul etmedikleri ve sanıkların atılı suçu işlediklerine dair tape kayıtlarından başka savunmalarının aksine mahkûmiyetlerine yeterli delil bulunmadığı, bir kısım sanıkların mahkûmiyet hükümlerine esas alınan iletişimin tespiti kayıtlarının suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu ile ilgili olarak verildiği, ayrıca sanıklar üzerine atılı hırsızlık suçunun da suç tarihi olan 19/10/2008 tarihinde 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135. maddesinde sayılan katalog suçlar kapsamında bulunmaması nedeniyle aynı Kanun'un 138/2. maddesi gereğince bu suçların delili olarak kullanılamayacağı..."

24. Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 22/12/2020 tarihli ve E.2020/28086, K.2020/15987 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda; sanıklar hakkında beraat kararları verilen suç örgütü kurma ve örgüte üyelik suçları ile temyize konu dosya ile ilgisi bulunmayan akaryakıt kaçakçılığı suçlarıgerekçe gösterilerek iletişimin tespiti kararları verildiği, sanıkların üzerine atılı ve temyiz incelemesine konu 5237 sayılı TCK'nın 142/3 maddesinde düzenlenen hırsızlık suçunun suç tarihinde 5271 sayılı CMK'nın 135. maddesinde iletişimin tespiti yapılabilecek katalog suçlar arasında belirtilmediği, sanıklar hakkında söz konusu suçlar ile ilgili iletişim tespitleri ve dinlemeler esnasında hırsızlık suçu ile ilgili deliller de elde edilmiş ise de bu delillerin 'tesadüfi delil' niteliği taşıdığından 'delil değerlendirmesi yasakları' kapsamında değerlendirilmesi gereğine binaen 5271 sayılı CMK'nın 135/6. maddesinde sayılanlar dışındaki bir suçun soruşturma ve kovuşturulmasında kullanılamayacağı, bu itibarla söz konusu kararlara istinaden elde edilmiş iletişim dökümlerinin de 'hukuka aykırı elde edilmiş delil' niteliğinde olduğu gözetildiğinde sanıklar haklarındaki mahkûmiyet hükümlerine esas alınamayacağı..."

25. (Kapatılan) Yargıtay 17. Ceza Dairesinin 16/7/2018 tarihli ve E.2016/5434, K.2018/10198 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Ceza Genel Kurulu'nun 03.07.2007 tarih ve 2007/167, 22.01.2008 tarih ve 2008/3 karar sayılı kararlarında da, hukuka aykırı olarak elde edilmiş bulunan iletişim tespit tutanaklarının hükme esas alınamayacağını belirtmek suretiyle iletişimin dinlenilmesi

hususunda önemsiz/şekli hukuka aykırılık anlayışının geçerli bulunmadığı kabul edilmiştir. Gerçekten de haberleşme hürriyeti anayasal bir haktır ve ihlali önemsiz kabul edilemez. CMK'nın 135. maddesinde iletişimin dinlenilmesinin katalog suçlar için mümkün kılınması, katalog harici suçlar için tespit edilmiş delilleri CMK'nın 138. maddesinin dahi dışında tutması hukuka aykırı bir kararla elde edilmiş iletişim tespit tutanaklarının hükme esas alınmayacağının kanun tarafından da açıkça öngörüldüğünü göstermektedir. Buna göre yargılamanın bir bütün olarak adil yapılmış sayılması dahi hukuka aykırı dinleme tutanaklarının delil olarak kullanılabileceği anlamına gelemez.

...

Yukarıda yazılan yasal düzenlemeler ve açıklamalar ışığında; CMK'nın 135. maddesinde sayılan başka bir suç nedeniyle iletişiminin tespit edilmesi sırasında, suç tarihi itibarıyla, katalog suçlardan olmayan ve bu nedenle tesadüfi delil kapsamında değerlendirilemeyen nitelikli hırsızlık suçlarına dair, iletişimin tespit tutanaklarına istinaden alınan ikrar ve sair deliller kanunda gösterilen (Hukuka uygun yöntemlerle) tespit edilmediğinden suçun sübutunda delil olarak kullanılamayacağı ayrıca suç işlemek amacıyla örgüt kurma, örgüte üye olma suçundan da sanıklar hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği gözetilerek sanıkların atılı suçlardan beraatleri yerine yazılı şekilde mahkûmiyetlerine karar verilmesi... [bozmayı gerektirmiştir.]"

26. (Kapatılan) Yargıtay 22. Ceza Dairesinin 11/11/2015 tarihli ve E.2015/8335, K.2015/6985 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... 5271 sayılı CMK'nın 138/2. maddesi uyarınca, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında, yapılmakta olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmayan ve ancak, 135. maddenin altıncı fıkrasında sayılan katolog suçlardan birinin işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse; bu delilin muhafaza altına alınacağı ve durumun Cumhuriyet Savcılığına derhâl bildirileceğinin düzenlendiği, ancak sanıklar hakkında iletişimin tespiti ve dinleme kararı alınan suçu işlemek amacıyla örgüt kurmak ve bu örgüte üye olmak suçu, suç ve iletişimin dinlenmesi kararının alındığı tarihte yürürlükte bulunan 5271 sayılı CMK'nın 135. maddesi kapsamında sayılan katolog suçlar kapsamında yer almakta ise de; bu suç nedeniyle alınan karar doğrultusunda yapılan dinleme sırasında bu dosyanın konusunu oluşturan hırsızlık suçu ile ilgili dinleme sonucu elde edilen (tesadüfii delil) dinleme kayıtlarını hırsızlık suçunun anılan maddedeki katolog suçlar içinde sayılmaması nedeniyle hukuka uygun olarak elde edilmiş kanıt olarak kabul edilemeyeceğinden dosya arasına alınan sanıkların birbirleri ile görüşmelerini içerir telefon görüşmeleri içeriklerinin delil olarak değerlendirilemeyeceği..."

27. Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 17/5/2022 tarihli ve E.2018/5178, K.2022/5204 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...örgüt suçu kapsamında CMK'nın 135 ve 140. maddeleri uyarınca başvurulan koruma tedbirleri sonucunda elde edilen delillerin zimmet ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçları yönünden kullanılamayacağı, elde edildikleri tarihte yürürlükte bulunan kanunlara uygun olarak tespit edilmeyen kanıtların hukuka uygun delil olduklarından söz edilemeyeceği nazara alınmak suretiyle somut olaydaki savunmalar ve tanık beyanlarının delil değerinin ortaya konulması ve ispat sorununun bu şekilde çözümlenmesi gerektiği dikkate alındığında, iletişimin tespiti ve fiziki takip tutanaklarına istinaden toplanan bilgi ve belgeler ile beyanlar da kanunda gösterilen hukuka uygun yöntemlerle tespit edilmediğinden suçun sübutunda delil olarak kullanılmalarının mümkün

olmadığı..."

28. Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 13/1/2022 tarihli ve E.2021/5322, K.2022/388 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...bir kısım sanıklar haklarında alınan iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile teknik araçlarla izleme kararlarının 'suç işlemek amacıyla örgüt kurma, örgütlü olarak resmi belgede sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılık, rüşvet' suçlarından verildiği, suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve bu örgüte üye olma suçlarından tüm sanıklar hakkında beraat kararları verildiği anlaşılmakla, bu suç esas alınmak suretiyle verilen uzatma kararlarına istinaden gerçekleştirilen iletişim tespitleri ile teknik takiplerin delil olarak değerlendirilemeyeceği, hukuka aykırı nitelikteki bu deliller dışlanmak suretiyle dosya kapsamındaki diğer delillerin nazara alınması gerektiği..."

29. Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 13/1/2021 tarihli ve E.2018/5210, K.2021/103 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...bir kısım sanıklar haklarında alınan iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması ile teknik araçlarla izleme kararlarının tamamının suç işlemek amacıyla örgüt kurma (TCK'nın 220. maddesi) suçundan verildiği, bu suçtan TCK'nın 220. maddesi uyarınca verilen mahkûmiyet kararlarının ise yukarıda değinilen gerekçeyle Dairemizce bozulduğu, bozma sonrası sanıklar haklarında beraat kararı verilmesi halinde anılan delillerin ihaleye fesat karıştırma suçları yönünden kullanılamayacağı..."

30. Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 13/11/2019 tarihli ve E.2019/6177, K.2019/10643 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanıklar hakkında alınan iletişimin denetlenmesi kararının CMK'nın 135/8. madde ve fıkrasındaki katalog suçlardan olan suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin, iddianameye konu edilen telefon görüşmelerinin ise tesadüfen elde edilen delil niteliğinde olduğu, Ceza Genel Kurulunun 03/07/2018 tarihli ve 2015/1-396 Esas, 2018/323 sayılı Kararında da belirtildiği üzere, telefon dinlemesi sırasında tesadüfen elde edilen kanıtların dikkate alınabilmesi için, söz konusu suçun da 135. maddede sayılan katalog suçlardan birisine uygun olmasının gerektiği, sanıklara isnat edilen edimin ifasına fesat karıştırma suçu, olay tarihi itibarıyla CMK'nın 135/8. madde ve fıkrasında belirtilen katalog suçlardan olmadığından aynı Kanunun 138/2. madde ve fıkrası gereğince iletişimin tespiti tutanaklarının bu suçun delili olarak kullanılamayacağı, elde edildikleri tarihte yürürlükte bulunan kanunlara uygun olarak tespit edilmeyen kanıtların hukuka uygun delil olduklarından söz edilemeyeceği nazara alınmadan, yazılı şekilde sanıklar hakkındaki iletişimin tespiti tutanaklarının hükme esas alınması..."

31. Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 19/3/2018 tarihli ve E.2015/16425, K.2018/2964 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında, yürütülmekte olan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi olmayan, ancak başka bir suçun işlendiği şüphesini uyandırabilecek şekildeki 'tesadüfen elde edilen deliller' CMK'nın 135/8. maddesinde düzenlenen katalog kapsamındaki suçlara ilişkin ise, soruşturma ve kovuşturmada delil olarak kullanılabilmektedir. Buna karşın CMK'nın 138/2. maddesinin açıklığı karşısında katalog kapsamında yer almayan suçlara ilişkin kayıtların delil olarak kullanılması mümkün değildir. Kanunda, kişiler arasında telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi yalnızca belirli ağırlıktaki suç tipleri bakımından meşru kabul edilmiş, bunlar dışındaki

suçlar yönünden ise özel hayatın ve haberleşmenin gizliliğinin korunmasına ilişkin yarar üstün tutulmuştur.

İncelenen dosyada suça sürüklenen çocukların, katalog kapsamındaki suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan haklarında iletişimin denetlenmesi kararı uygulanması sırasında hırsızlık ve konut dokunulmazlığını bozma suçlarını işledikleri kabul edilerek mahkumiyetlerine hükmolunmuş ise de, yukarıda yapılan açıklamalar karşısında, suç tarihi itibariyle hırsızlık ve konut dokunulmazlığını bozma suçlarının CMK'nın 135/8. maddesi kapsamında bulunmaması nedeniyle anılan dinleme kayıtlarının aynı Kanun'un 138/2. maddesi gereğince bu suçun delili olarak kullanılamayacağı, suça sürüklenen çocukların atılı suçları işlemedikleri yönündeki savunmalarının aksine başkaca delil de bulunmadığı gözetilmeden, yazılı şekilde mahkûmiyetlerine karar verilmesi..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Sözleşme Hükmü

32. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, ... cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan ... bir mahkeme tarafından davasının ... hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

33. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre Sözleşme'nin 6. maddesi hakkaniyete uygun bir yargılama yapılmasını güvence altına almakla birlikte delillerin kabul edilebilirliğine ilişkin olarak herhangi bir kural koymayıp bu husus ulusal kanun koyucuların takdirindedir (Jalloh/Almanya [BD], B. No: 54810/00, 11/07/2006, § 94).

34. AİHM bir yargılamada hak ve özgürlüklerin gerçek anlamda korunabilmesi için davaya bakan mahkemelerin tarafların dayanaklarını, iddialarını ve delillerini etkili şekilde inceleme görevi olduğunu belirtmektedir (Dulaurans/Fransa, B. No: 34553/97, 21/3/2000, § 33). AİHM mahkemelerin davaya yaklaşma yönteminin başvuruculların iddialarına yanıt vermekten ve temel şikâyetlerini incelemekten kaçınmaya neden olduğunu tespit ettiği durumları, davanın hakkaniyete uygun bir biçimde incelenme hakkı yönünden Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlali olarak nitelendirmektedir (Kuznetsov/Rusya, B. No: 184/02, 11/4/2007, §§ 84, 85).

35. AİHM bariz şekilde keyfî olmadıkça belirli bir kanıt türünün -iç hukuk açısından hukuka aykırı olarak elde edilmiş kanıtlar da dâhil olmak üzere- kabul edilebilir olup olmadığına veya aslında başvurucunun suçlu olup olmadığına karar vermenin kendi görevi olmadığını kararlarında ifade etmiştir. AİHM, kanıtların elde edilme yöntemi de dâhil olmak üzere yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığını ve Sözleşme'deki bir hakkın ihlali söz konusu ise tespit edilen ihlalin niteliğini inceleme konusu yapmaktadır (Jalloh/Almanya, § 95; Ramanauskas/Litvanya [BD], B. No: 74420/01, 5/2/2008, § 52; Khodorkovskiy ve Lebedev/Rusya, B. No: 11082/06, 13772/05, 25/7/2013, § 699). AİHM ulusal mahkemelerin delillerin kabulü ve değerlendirilmesinde geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunu birçok kararında belirtmiştir (Barbera Messegue ve Jabardo/İspanya, B. No: 10590/83, 6/12/1988, § 68; Van Mechelen ve diğerleri/Hollanda, B. No: 21363/93, 21364/93, 21427/93 ve 22056/93, 23/4/1997, § 50). Bu bağlamda AİHM temel hak ve özgürlüklerin ihlali sonucunu doğuracak

derecede ve keyfî olmadıkça belirli bir kanıt türünün kabul edilebilir olup olmadığına ve değerlendirme şekline karar vermenin ulusal mahkemelerin görevi olduğunu vurgulamaktadır (Garcia Ruiz/İspanya, B. No: 30544/96, 21/1/1996, § 28; S.N./İsveç, B. No: 34209/96, 2/7/2002, § 44).

36. Öte yandan AİHM, hukuk devletinin asli unsurları arasında yer alan hukuki belirlilik veya güvenlik ilkesinin kişilerin mahkemelere güvenine katkıda bulunmakla ilgili olarak yargılamalarda belirli bir istikrarı temin etmeyi gerektirdiğini, birbiriyle uyuşmayan mahkeme kararlarının sürüp gitmesinin yargı sistemine güveni azaltarak yargısal bir belirsizliğe yol açabileceğini ifade etmektedir (Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye [BD], B. No: 13279/05, 20/10/2011, § 57). Yargı mercilerinin yorumlarında dinamik ve evrilen bir yaklaşım sürdürülmediği takdirde hukuki gelişimin engelleneceğine dikkat çeken AİHM, hukuki güvenlik ilkesinin içtihadın değişmezliği şeklinde bir hak bahşetmediğini vurgulamaktadır (Unédic/Fransa, B. No: 20153/04, 18/12/2008, § 74; Nejdet Şahin ve Perihan Şahin/Türkiye, § 58; Atanasovski/Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti, B. No: 36815/03, 14/1/2010, § 38). Bununla birlikte AİHM aynı hususta daha önce çıkan kararlardan farklı bir hüküm kurulması hâlinde mahkemelerce bu farklılaşmaya ilişkin olarak makul bir açıklama getirilmesi gerektiğinin altını çizmektedir (Stoilkovska/Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti, B. No: 29784/07, 18/7/2013, § 49). Ayrıca AİHM derece mahkemelerinin ileri sürülen tüm iddialara yanıt vermek zorunda olmadıklarını belirtmekle birlikte somut davanın özelliğine göre esas sorunları incelemiş olduğunu açık ya da zımni olarak, anlaşılabilir şekilde gerekçeli kararında göstermesine önem vermektedir (Hiro Balani/İspanya, B. No: 18064/91, 9/12/1994, § 27; Boldea/Romanya, B. No: 19997/02, 15/2/2007, § 30).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

37. Anayasa Mahkemesi 21/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

38. Başvurucu; nitelikli hırsızlık suçunun iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınmasını düzenleyen 5271 sayılı Kanun'un 135. maddesinin (6) numaralı fıkrasında sayılan suçlar arasına 21/2/2014 tarihinde eklendiğini, davanın konusunun 2011 yılına ilişkin eylemler olması nedeniyle eylem tarihinde anılan suça yönelik olarak dinleme kararı alınamayacağını belirtmiştir. Başvurucu, suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna yönelik olarak delil elde etmek amacıyla verilen dinleme kararlarına istinaden iletişiminin denetlendiğini ancak dosyada yargılanan tüm sanıkların suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan beraatine karar verildiğini, iletişim kayıtlarının duruşmada okunmadığını ve tartışılmadığını, hukuka aykırı delil niteliğinde olan, doğrulanmamış telefon görüşme kayıtlarının hırsızlık suçundan verilen mahkûmiyet kararında delil olarak kullanılamayacağının altını çizmiştir. Ses kayıtlarının kendisine ait olmadığını, ses analizine yönelik olarak bilirkişi incelemesi yapılmadığını, hukuka aykırı olarak elde edilen ve kendisine ait olmayan kayıtlara dayanılarak mahkûmiyetine karar verildiğini, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

39. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı

veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

40. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu bağlamda başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

42. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli olarak yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın 36. maddesi ve 141. maddesinin üçüncü fıkrası ışığında yorumlandığında adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkını da güvence altına almaktadır. Öte yandan adil yargılanma hakkı, doğası gereği gerekçeli karar hakkını da içermektedir. Bu sebeple gerekçeli karar hakkı Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının temel güvencelerinden biridir (Hilmi Kocabey ve diğerleri, B. No: 2018/27686, 17/11/2021, § 77).

43. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Mahkemelerin kararlarının davanın temeliyle ilgili olay, olgu ve hukuki sorunlar ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında ilgili ve yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

44. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

45. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce yeterli bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve

diğerleri, § 39).

46. Mahkemelerin duruşma neticesinde ulaştıkları sonucun keyfî olup olmadığı ve/veya takdir yetkilerini ne yönde kullandıkları karar gerekçelerinden anlaşılır. Bu nedenle uyuşmazlığın maddi ve hukuki sorunlarının nasıl çözüldüğü mahkemelerce yeterli bir gerekçe ile ortaya konulmalıdır. Mahkemelerin kararlarında göstermeleri beklenen yeterli gerekçede ise soyut değerlendirmelerden ziyade kararın temelini oluşturan hukuki ve fiilî olguların belli edilmesi, olayın belirli olan şartlarının gözetilmesi ve dava konusu olguların tartışılarak varılan sonuçla bir bağ kurulması gerekir. Bu doğrultuda bir ceza davasında suçun sübutuna dayanak teşkil eden delillerin açıkça ve eylemlerle ilişkilendirilerek açıklanmasının gerekçeli karar hakkı açısından önemli olduğunun altı çizilmelidir.

47. İstinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57) ancak istinaf/temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların istinaf/temyiz mercilerince cevapsız bırakılması gerekçeli karar hakkının ihlaline neden olabilir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Caner Kandırmaz, B. No: 2013/3672, 30/12/2014, § 31).

48. Öte yandan bir kanun hükmüne ilişkin içtihadın henüz yerleşik hâle gelmediği bir aşamada o hükmün yargı organlarınca farklı biçimlerde yorumlanabilmesi normal karşılanabilir. Bununla birlikte derece mahkemeleri ve Yargıtayın aynı somut olay ve hukuksal durumdaki farklı kişiler hakkında açılan davalarda birbiriyle çelişen sonuçlara ulaşması hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşebilir. Yargı mercilerinin anılan ilkelerin bir sonucu olarak kamuoyu nezdinde yargıya olan güveni muhafaza etme bakımından kararlarında belli bir istikrar sağlaması beklenir. Bu nedenle aynı hususta daha önce çıkan kararlardan farklı bir hüküm kurulması hâlinde mahkemeler, bu farklılaşmaya ilişkin olarak makul bir açıklama getirmelidir. Yargı merciinin bu gibi durumlarda gerekçe gösterme yükümlülüğü, kişilerin hukuka olan güvenlerinin sarsılmaması için hayati öneme sahiptir. Derece mahkemeleri ve Yargıtayın istikrarlı biçimde benimsediği yaklaşımın gerekçesini açıklamadan aksine karar vermesi adil yargılama hakkını zedeleyebilir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Ziya Metehan Arısoy, B. No: 2019/22055, 15/11/2023, §§ 28-30; Adem Bektaş, B. No: 2018/35591, 21/9/2023, §§ 24-25; Mehmet Okyar, B. No: 2017/38342, 13/2/2020, § 29; Hakan Altıncan [GK], B. No: 2016/13021, 17/5/2018, § 48; Engin Selek, B. No: 2015/19816, 8/11/2017, § 59; Ford Motor Company, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 59; Mehmet Arif Madenci, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, §§ 83-84; Mehmet Çelik (2), B. No: 2015/889, 17/11/2016, § 62; Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, § 55).

49. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak derece mahkemelerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin derece mahkemesinin gerekçelerinin hukuka uygun olup olmadığını denetleme görevi olmadığı gibi derece mahkemesi kararlarındaki hukuka aykırılıkları gidermek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Halit Kabadağ, B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

50. Somut olayda suç işlemek için örgüt kurma ve örgüt faaliyetleri kapsamında hırsızlık

suçlarına yönelik olarak yürütülen soruşturma kapsamında başvurucunun telekomünikasyon yoluyla iletişiminin tespitine, dinlenmesine ve kayda alınmasına karar verilmiştir. Dinleme sırasında elde edilen delillere göre başvurucu hakkında suç işlemek için örgüt kurma, nitelikli hırsızlık, mala zarar verme ve konut dokunulmazlığını ihlal etme suçlarından iddianame düzenlenmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 138. maddesinin (2) numaralı fıkrasında telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında ancak aynı Kanun'un 135. maddesinin (6) numaralı fıkrasında sayılan suçlardan birinin işlendiği şüphesini uyandırabilecek bir delil elde edilirse bu delilin muhafaza altına alınacağı ve durumun Cumhuriyet savcılığına bildirileceği düzenlenmiştir. Eylem tarihinde 5271 sayılı Kanun'un yürürlükte olan 135. maddesinin (6) numaralı fıkrasında sayılan katalog suçlar arasında nitelikli hırsızlık, konut dokunulmazlığını ihlal etme ve mala zarar verme yer almamaktadır (bkz. § 12). Buna rağmen Mahkeme, iletişimin denetlenmesi ile elde edilen delilleri dikkate alarak suç işlemek için örgüt kurma suçundan beraatine karar verdiği başvurucunun nitelikli hırsızlık, konut dokunulmazlığını ihlal etme ve mala zarar verme suçlarından mahkûmiyetine karar vermiştir. Böylece iletişimin denetlenmesi yoluyla tespit edilen görüşmelerin bir kısmı hırsızlık, mala zarar verme ve konut dokunulmazlığını ihlal etme suçlarının sübutunda delil olarak kullanılmıştır (bkz. § 9).

51. Yargıtay, kararlarında telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi sırasında katalog suçlar arasında yer almayan bir suça ilişkin olarak tesadüfen elde edilen kayıtların delil olarak kullanılmasının mümkün olmadığını belirtmiş; bu delillerin hukuka aykırı delil niteliği taşıdığını ve hükme esas alınamayacağını açıkça ifade etmiştir. Yargıtay iletişimin denetlenmesi sırasında elde edilen delillerin katalog suçlar arasında sayılmayan bir suçun soruşturma ve kovuşturmasında kullanılmasının delil değerlendirilmesi yasaklarından biri olduğunu istikrarlı şekilde vurgulamıştır (bkz. §§ 17-31). Bununla birlikte somut olayda iletişimin dinlenmesi yoluyla elde edilen deliller, elde edildiği tarihte 5271 sayılı Kanun'un 135. maddesinde sayılmayan suçlar yönünden mahkûmiyete esas alınmıştır.

52. Somut olayda başvurucu; konut dokunulmazlığını ihlal etme ve mala zarar verme suçlarının katalog suçlar arasında yer almaması, 6526 sayılı Kanun'un 12. maddesi ile 5271 sayılı Kanun'un 135. maddesinde yapılan değişikliğin yürürlüğe girdiği 6/3/2014 tarihinden önce de nitelikli hırsızlık suçunun katalog suçlar listesinde düzenlenmemesi nedeniyle, anılan tarihten önce iletişimin denetlenmesi yoluyla elde edilen delillerin hukuka aykırı delil mahiyetinde olduğunu, bu delillerin hükme esas alınamayacağını belirterek kararı temyiz etmiş, temyiz dilekçesinde konuya ilişkin örnek Yargıtay kararlarına yer vermiştir. Daire, başvurucunun hukuka aykırı olduğunu ileri sürdüğü delillerin ne suretle hükme esas alınabileceğine ilişkin bir gerekçe göstermeksizin usul ve kanuna uygun bulduğu mahkûmiyet kararını onamıştır (bkz. § 10). Daire önceki içtihadından farklı karar verirken neden bu içtihattan ayrıldığına dair herhangi bir açıklamada bulunmamış, bu karardan sonra da önceki içtihatları doğrultusunda kararlar vermiştir (bkz. §§ 19-20).

53. İletişimin denetlenmesi sırasında katalog suçlar arasında yer almayan suçlara ilişkin olarak tesadüfen elde edilen delillerin delil değerlendirme yasaklarından biri olduğuna ve bu suretle elde edilen delillerin hükme esas alınamayacağına yönelik istikrarlı içtihada rağmen Daire, başvurucunun bu konudaki itirazlarını cevaplandırmadan mahkûmiyet kararını onamıştır. Başvurucunun katalog olmayan suçlara ilişkin olarak tesadüfen elde edilen delillerin hukuka aykırı olduğuna ve hükme esas alınamayacağına yönelik iddialarının davanın sonucuna etkili olabilecek esaslı iddia ve itirazlar olduğu açıktır. Buna rağmen temyiz kararında davanın sonucunu etkileyebilecek bu iddia ve itirazlara yönelik olarak ayrı

ve açık bir cevap verilmemiş, önceki içtihatta ulaşılan sonuçtan farklı bir sonuca hangi nedenle ulaşıldığına ilişkin olarak bir açıklamada da bulunulmamıştır. Bu nedenle mahkemece karar sonucunu etkileyen iddia veya itirazların incelenip açıklığa kavuşturularak durumun gerekçeye yansıtılması yükümlülüğü yerine getirilmemiştir.

54. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

55. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi ile 50.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

56. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürüteceği yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

57. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır.Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

58. İhlalin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Antalya 18. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2011/748, K.2016/386) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEYFİ DENİZ

B. No: 2021/56323 | Karar tarihi: 21.11.2024

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/56323

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

SEYFİ DENİZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/56323)

Karar Tarihi: 21/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 12/3/2025 - 32839

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Seyfi DENİZ

Vekili : Av. Tacım COŞGUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan alacak davasında sonradan yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/11/2021 tarihinde yapılmıştır. İkinci Bölüm Birinci Komisyon 16/11/2023 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

3. İkinci Bölüm 2/10/2024 tarihinde başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüşü başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Alman vatandaşı olan başvurucu 1966 doğumlu olup Almanya'da ikamet etmektedir.

7. Başvurucu, K. Holding Anonim Şirketi ve yetkililerine güven telkin edilerek yüksek kâr elde etme amacıyla belge karşılığında 89.205 Alman markı ödeme yaptığını ancak parasını geri almadığından 30/9/2015 tarihinde Konya 3. Asliye Ticaret Mahkemesinde (Ticaret Mahkemesi) K. Holding ve H.Ş aleyhine, şirket ortağı olmadığının tespitine ve fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak üzere şimdilik 29.656 avronun (101.438,58 TL'nin) dava tarihinden itibaren işletilecek ticari faiziyle birlikte tahsiline karar verilmesi talebiyle dava açmıştır. Başvurucu; bu davada, K. Holdingin kendisi de dâhil birçok kişiden para topladığını, mevzuata aykırı ortaklık ilişkisi kurduğunu, K. Holding tarafından kandırılıp borsaya girmeye zorlandığını ve paraların istendiği her an iade edileceği taahhüdünde bulunulmasına rağmen parasını tahsil edemediğini ileri sürmüştür.

8. K. Holdinge ait yeni şirket ünvanı 5/6/2017 tarihinde Konya Ticaret Sicil Müdürlüğünce tescil edilerek B. Holding Anonim Şirketi (B. Holding) olarak değiştirilmiştir.

9. Ticaret Mahkemesi 18/10/2019 tarihinde davacının davalı, şirket ile ortaklık ilişkisi bulunmadığının tespiti ve ödenen bedelin iadesine yönelik talebinin feragat nedeniyle reddine, 57.310,49 TL'nin temerrüt tarihi olan 8/10/2008'den itibaren işletilecek avans faizi ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen alınarak davacıya verilmesine karar vermiştir.

10. Ticaret Mahkemesinin bu kararına karşı yalnızca davalı, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 19/10/2021 tarihinde istinaf talebinin kabulüne, Ticaret Mahkemesi kararının kaldırılmasına, yeniden hüküm kurulmasına ve açılan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına temyiz kanun yolu açık olarak karar vermiştir.

11. Bölge Adliye Mahkemesi kararının gerekçesinde;

İ. 5/12/2019 tarihli ve 7194 sayılı Kanun'un 41. maddesi ile 25/3/1987 tarihli ve 3332 sayılı Sermaye Piyasasının Teşviki, Sermayenin Tabana Yaygınlaştırılması ve Ekonomiyi Düzenlemede Alınacak Tedbirler ile 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu ve 3182 Sayılı Bankalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'a geçici 4. maddenin eklendiği belirtilmiştir.

ii. Başvurucu ile B. Holding arasındaki ilişkinin anılan madde kapsamında kaldığına işaret edilmiştir. Bu kanuni düzenlemeye göre tarafların iddia ve savunmaları ile delilleri değerlendirilmeden, Ticaret Mahkemesi kararının kaldırılarak açılan dava ile ilgili karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

12. Bireysel başvuru formuna göre başvurucu, Bölge Adliye Mahkemesi kararını 4/11/2021 tarihinde öğrenmiş; aynı yönde yüzlerce Yargıtay kararı olduğunu belirterek usul ekonomisi gereğince temyiz kanun yoluna başvurmadan 24/11/2021 tarihinde doğrudan bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Anayasa Mahkemesinin 21/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

14. Başvurucu, B. Holdingin Sermaye Piyasası Kanunlarına aykırı şekilde işlem yaptığını tespit eden yargı kararlarına güvenerek binlerce kişinin dava açtığını ancak yapılan kanuni düzenleme ile davaların sonuçsuz bırakıldığını ileri sürmüştür. Başvurucu yüzlerce Yargıtay kararı bulunduğunu belirterek usul ekonomisi gereği temyiz kanun yoluna gitmediğini açıklamıştır. Başvurucu bu gerekçelerle adil yargılanma hakkı, hak arama hürriyeti, hukuk devleti ve kanun önünde eşitlik ilkeleri ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesinin zorunlu olduğuna, başvurucu tarafından temyiz kanun yoluna gidilmediğine vurgu yapılmıştır.

B. Değerlendirme

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(2) İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

17. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

18. Somut olayda başvurucu, yüzlerce Yargıtay kararı karşısında temyize başvurmadığını

beyan etmiştir. Bakanlık görüşünde, ikincillik ilkesine vurgu yapılmak suretiyle somut olayda olağan başvuru yollarının tüketilmediği belirtilmiştir. Bu sebeple öncelikle olağan başvuru yollarının usulünce tüketilip tüketilmediği üzerinde durulmalıdır.

19. Başvuruda başvurucu, temyiz kanun yoluna başvurmamasının gerekçesi olarakaynı konuda yüzlerce Yargıtay kararı olduğunu belirtmek dışında başka bir açıklamada bulunmamıştır. Öte yandan Bakanlık görüşündeki olağan başvuru yollarının tüketilmediği görüşüne karşı başvurucunun herhangi yeni beyanda bulunmadığının, farklı bir açıklama getirmediğinin ve/veya işin niteliği gereği mevcut olan özel herhangi bir durumdan da bahsetmediğinin altı çizilmelidir. Bu durum karşısında somut başvuruda başvurucunun olağan kanun yollarını tüketmediği sonucuna varılmalıdır.

20. Açıklanan nedenlerle, başvurunun “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Kenan YAŞAR ve Metin KIRATLI bu görüşe katılmamışlardır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Kenan YAŞAR ve Metin KIRATLI'nın KARŞIOYU ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/11/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Bir şirkete yatırılan paranın iadesi istemiyle açılan alacak davasında sonradan yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırıldığı, böylece mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası ile yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca başvuru, başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur.

2. Aşağıda açıklanan nedenlerle çoğunluk görüşüne dayalı karara katılmamız mümkün olmamıştır.

3. Çoğunlukça, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasından bahisle temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olmasının kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kıldığı, somut olayda başvurucunun temyiz yoluna başvurmadan bireysel başvuruda bulunduğu, temyiz kanun yoluna başvurmamasının gerekçesi olarak da aynı konuda yüzlerce Yargıtay kararı olduğunu belirttiği, başkaca bir açıklamada bulunmadığı, bir başka söyleyişle temyiz yoluna gitmemesine neden olan Yargıtay kararlarını başvuru formunda veya ekinde sunmadığı, dolayısıyla bu durum karşısında somut başvuruda başvurucunun olağan kanun yollarını tüketmediği sonucuna varılması gerektiği gerekçesine dayanılmıştır.

4. Oysa somut olaydaki sorun kararda belirtildiği şekilde değildir. Bir başka söyleyişle olaydaki asıl sorun başvuru formunda var olduğu belirtilen Yargıtay kararlarının form ekinde sunulmaması değildir. Sorun, bizatihi kanuni düzenlemeden kaynaklanan bir sorundur. Başvurucu da zaten kanuni düzenleme sebebiyle temyiz yoluna başvursa da temyiz merciinin karar verilmesine yer olmadığı kararı dışında bir karar veremeyeceğini

belirtmiştir. 5. Başvurucunun dayandığı kanuni düzenleme1 şu şekildedir:

“31/12/2014 tarihine kadar, pay sahibi sayısı nedeniyle payları halka arz olunmuş sayılan ve payları borsada işlem gören anonim ortaklıklar tarafından doğrudan veya dolaylı olarak nominal ya da primli değer üzerinden pay veya pay adı altında satışı yapılmış olan her türlü araç, 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun kaydileştirmeye ilişkin şartlarına tabi olmaksızın 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu ile 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamında pay addolunur, bu ortaklıklara yapılan ödemeler pay karşılığı yapılmış kabul edilir ve ortaklık ilişkisi kurulmuş sayılır. Bu payların kaydileştirilmemiş olması ortaklık haklarına halel getirmeyeceği gibi ortaklık ilişkisinin kurulmadığı da iddia edilemez.

Birinci fıkra kapsamında kurulmuş olan ortaklık ilişkileri hakkında; geçerli bir ortaklık ilişkisi bulunmadığı veya primli pay satışı yapıldığı ileri sürülerek sebepsiz zenginleşme, haksız fiil, sözleşme öncesi görüşmelere aykırılık veya sözleşmeye aykırılık nedenlerine dayalı olarak açılan ve kanun yolu incelemesindekiler dahil görülmekte olan menfi tespit, tazminat veya alacak davalarında, karar verilmesine yer olmadığına dair karar verilir ve yargılama gideri ile maktu vekalet ücreti ortaklık üzerinde bırakılır.”

6. Görüldüğü üzere kanuni düzenlemede açıkça ve -mahkemelere takdir yetkisi bırakmayacak şekilde- emredici biçimde "görülmekte olan menfi tespit, tazminat veya alacak davalarında, karar verilmesine yer olmadığına dair karar verilir" denilmektedir.

7. Olayda başvuru yollarının tüketilmesi koşulunun gerçekleşmesi bakımından kanunun açık ve emredici hükmünün uygulanmasına dair Yargıtay içtihadı aramaya gerek bulunmamaktadır. Bilâkis bu kadar açık ve emredici bir hüküm varken yolun başarılı olma ihtimalinin bulunduğuna dair bir görüş sunulabilmesi için aksi yönde içtihat gösterilmesi gerekmektedir.

8. Hal böyle olunca başvurucunun istinaf merciinin karar verilmesine yer olmadığına dair kararını temyiz etmeden bireysel başvuruya konu etmesi somut olayın koşulları altında makul görülmelidir ve Kanunun açık ve emredici hükmü itibarıyla başvurucudan daha fazla bir açıklamada bulunması beklenmemelidir. Mahkememizin yerleşik içtihadına göre de durum böyledir2, AİHM içtihadına göre de durum böyledir. (Birçok karar arasından bkz. "PATRIA" Siyasi Partisi ve Diğerleri/Moldova, B. No: 5113/15 ve 14 diğerleri, 4/8/2020).

9. Açıklanan gerekçelerle başvurunun esasının incelenmesi gerektiği düşüncesiyle “başvuru yollarının tüketilmemesi” nedeniyle kabul edilemez olduğuna ilişkin çoğunluk görüşüne dayalı karara iştirak edilmemiştir.

Başkan Kadir ÖZKAYA

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu şirkete yatırdığı paranın iadesi için açtığı davada yerel mahkemece talebin kabulüne karar verilmesine karşın istinaf mahkemesi tarafından sonradan yapılan kanuni düzenleme nedeniyle verilen kararın sonucunda alacağın tahsil imkanının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Mahkememiz çoğunluğu ise başvurucunun olağan kanun yolu olan temyiz yoluna başvurmadan bireysel başvuru yapması nedeniyle başvuru yolunun tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

3. AYM bireysel başvuru hakkında verdiği ilk kararlarından birinde; başvuru yolunun tüketilmesinin başvurucunun hakkına yönelik ihlalin giderilmesi açısından herhangi bir etkisi yoksa, başka bir deyişle “başvurulacak yol etkisizse”, Mahkemenin bu tür başvuruları incelemesi gerektiğini ifade etmiştir (AYM B.No: 2013/1243, 16.4.2013, p. 24).Esasen AİHM içtihatları da bu yöndedir (diğerleri arasında bkz. Patria Siyasi Partisi ve Diğ. – Moldova, B. No: 5113/15, 4.8.2020, p. 29).

4. Başvurucu formda söz konusu geçici madde 4’dün 2019 yılında yürürlüğe girdiğini ve Kanunda bu tür uyuşmazlıklarla ilgili olarak mahkemelere yönelik; “karar verilmesine yer olmadığına dair karar verilir” biçiminde emredici bir düzenleme getirildiğini, bu nedenle istinaf incelemesi sonunda Bölge Adliye Mahkemesi Dairesinin de Kanun yönünde karar verdiğini, her ne kadar karara karşı temyiz yolu açık olsa da Kanunun açık ve emredici ifadesi ile yürürlüğünden sonra geçen iki yılda Yargıtay tarafından da farklı bir karar verilmemiş olması karşısında temyiz yolunun başarı sunmaması nedeniyle doğrudan bireysel başvuru yaptığını açıklamıştır. Bu durumda başvuru yollarının tüketilmesini beklemek başvurucuya ağır bir külfet yüklemek anlamına gelecektir. Bu nedenle başvurunun kabul edilebilir bulunularak talep esasıyla ilgili olarak inceleme yapılıp karar verilmesi gerektiği görüşündeyim.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan alacak davasında sonradan yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, K.(B.) Holding Anonim Şirketine kar amaçlı yatırdığı parayı alamadığı gerekçesi ile holding aleyhine dava açmış, dava başvurucu lehine karara bağlanmış, istinaf yoluna başvurulması üzerine, Bölge Adliye Mahkemesi, başvurucu ile B. Holding arasındaki ilişkinin 05/12/2019 tarih ve 7194 sayılı Dijital Hizmet Vergisi ile Bazı Kanunlarda ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 41.Maddesiyle 25/03/1987 tarihli ve 3332 sayılı Sermaye Piyasasının Teşviki, Sermayenin Tabana Yaygınlaştırılması ve Ekonomiyi Düzenlemede Alınacak Tedbirler ile 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu,213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve 3182 sayılı Bankalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’a eklenen geçici 4. madde kapsamında kaldığı gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak açılan dava ile ilgili karar verilmesine yer olmadığına, temyiz kanun yolu açık olarak karar vermiştir. Başvurucu, temyiz kanun yoluna başvurmadan bireysel başvuruda bulunmuştur.

3. Mahkememiz başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesi ile başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiş olup aşağıda açıklanan sebeplerle çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

4. Somut olayda başvurucu, B. Holding aleyhine açılan benzer davaların, davacılar lehine sonuçlanırken yapılan düzenleme ile sonuçsuz bırakılması sebebiyle, istinaf kararına karşı temyiz kanun yoluna gitmediğini, bu yolun etkili olmadığını iddia etmektedir.

5. AİHM, etkili başvuru hakkının Sözleşme çerçevesinde savunulabilir nitelikteki bir şikâyetin mahkemelerce etkili bir şekilde incelenmesini ve öngörülen yolun uygun bir telafi imkânı sunmaya elverişli olmasını güvence altına aldığını vurgulamaktadır (Kudla/Polonya, § 157; Dimitrov-Kazakov/Bulgaristan, B. No: 11379/03, 10/2/2011, § 35).

6. Başvuru yollarının tüketilmesi gerekliliğinden söz edilebilmesi için var olan hukuki yolun iddia edilen ihlalin sonuçlarını giderici, etkili ve başvurucu açısından makul bir çabayla ulaşılabilir nitelikte, ayrıca kâğıt üzerinde kalmayıp fiilen de işlerliği olması gerekmektedir. (Fatma Yıldırım, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39).

7. B. Holding aleyhine anonim şirketten hisse senedi alanlar ilerleyen süreçte şirket ortağı olmadığının tespitine ve ödediği bedelin iadesine karar verilmesi istemiyle davalar açmıştır. Yargıtay içtihadı mağdurların lehine oluşmuştur. Anılan içtihat sonrasında yasa koyucu tarafından şirketler lehine olacak şekilde kanuni düzenleme yapılmıştır.

8. Yukarıda sözü edilen 4. Madde; “31/12/2014 tarihine kadar, pay sahibi sayısı nedeniyle payları halka arz olunmuş sayılan ve payları borsada işlem gören anonim ortaklıklar tarafından doğrudan veya dolaylı olarak nominal ya da primli değer üzerinden pay veya pay adı altında satışı yapılmış olan her türlü araç, 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun kaydileştirmeye ilişkin şartlarına tabi olmaksızın 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı mülga Türk Ticaret Kanunu ile 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kapsamında pay addolunur, bu ortaklıklara yapılan ödemeler pay karşılığı yapılmış kabul edilir ve ortaklık ilişkisi kurulmuş sayılır. Bu payların kaydileştirilmemiş olması ortaklık haklarına halel getirmeyeceği gibi ortaklık ilişkisinin kurulmadığı da iddia edilemez. Birinci fıkra kapsamında kurulmuş olan ortaklık ilişkileri hakkında; geçerli bir ortaklık ilişkisi bulunmadığı veya primli pay satışı yapıldığı ileri sürülerek sebepsiz zenginleşme, haksız fiil, sözleşme öncesi görüşmelere aykırılık veya sözleşmeye aykırılık nedenlerine dayalı olarak açılan ve kanun yolu incelemesindekiler dahil görülmekte olan menfi tespit, tazminat veya alacak davalarında, karar verilmesine yer olmadığına dair karar verilir ve yargılama gideri ile maktu vekalet ücreti ortaklık üzerinde bırakılır” şeklindedir.

9. Kanuni düzenleme sonrası başvuru konusu yargılamada olduğu gibi istinaf aşamasında olan davalarda da dahil açılan davalar hakkında karar verilmesine yer olmadığı kararları verilmiştir. Bu arada belirtilen kurala karşı yapılan iptal ve itiraz başvurusu sonrasında Anayasa Mahkemesi, kuralın iptaline karar vermiştir (AYM, E.2020/11, K.2023/98, 18/05/2023).

10. Mahkeme kararında, başvurucunun temyiz yoluna gitmemesine neden olan Yargıtay kararlarını başvuru formunda veya ekinde sunmadığı belirtilerek başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Oysa ki başvuru konusu olayda sorun başvuru formunda veya ekinde sunulmayan yüzlerce Yargıtay kararından değil bizatihi kanuni düzenlemeden kaynaklanmaktadır. Nitekim başvurucu da kanuni düzenleme sebebiyle temyiz yoluna başvursa da temyiz merciinin karar verilmesine yer olmadığı kararı dışında bir karar veremeyeceğini belirtmiştir. Kanuni düzenlemede açıkça ve -mahkemelere takdir yetkisi bırakmayacak şekilde- emredici biçimde "görülmekte olan menfi tespit, tazminat veya alacak davalarında, karar verilmesine yer olmadığına dair karar verilir" denilmektedir. Kanunun açık ve emredici bu hükmü karşısında artık Yargıtay içtihadı aramaya gerek bulunmamaktadır. Bilakis bu kadar açık ve emredici bir hüküm varken kanun yolunun başarılı olma ihtimalinin bulunduğuna dair bir görüş sunulabilmesi için aksi yönde içtihat göstermek gerekir.

11. Bu kapsamda başvurucunun istinaf merciinin karar verilmesine yer olmadığına dair kararını temyiz etmeden bireysel başvuru konusu etmesi somut olayın koşulları altında makul görülebilir. Nitekim AYM içtihadına göre (Erdal Önder, B. No: 2014/4777, 22/1/2015); “Başvuru yolunun tüketilmesinin başvurucunun hakkına yönelik ihlalin

giderilmesi açısından herhangi bir etkisi yoksa başka bir deyişle başvurulacak yol etkisizse ya da başvuru yolunun tüketilmesinin beklenmesi halinde başvurucunun haklarına yönelik ciddi ve geri dönülmesi imkansız bir tehlike ortaya çıkacaksa anayasal haklara saygı ilkesi Mahkemenin bu başvuruları incelemesini gerektirebilir (B.No. 2013/1243, 16/4/2013, § 24)."

12. AİHM içtihadına göre de (birçok karar arasından bkz. "PATRIA" Siyasi Partisi ve Diğerleri/Moldova, B. No: 5113/15 ve 14 diğerleri, 4/8/2020); "Hükümet'in iç hukuk yollarının tüketilmemesine ilişkin itirazı ile ilgili olarak Mahkeme, bir başvuranın, kullanmadığı mevcut bir iç hukuk yolunun başarısız olmaya mahkûm olduğunu, ilgili içtihat veya başka uygun kanıtlar sunarak gösterebilmesi halinde, iç hukuk yollarını tüketmemiş sayılamayacağına işaret etmektedir. Örneğin, aynı durumdaki diğer başvuranlar için zaten etkisiz olduğu kanıtlanmış bir hukuk yoluna başvurmamış olan başvuranlar, makul bir şekilde bundan muaf tutulabilir (bkz. Davydov ve Diğerleri / Rusya, no. 75947/11, § 233, 30 Mayıs 2017 ve Kleyn ve Diğerleri / Hollanda [BD], no. 39343/98 ve 3 diğerleri, § 156, AİHM 2003-VI)."

13. Bu itibarla geçici 4. maddenin açık ve emredici hükmü nazara alındığında başvurucudan daha fazla bir açıklamada bulunması beklenemez.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun, Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği kanaati ile çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

Üye Yıldız SEFERİNOĞLU Üye Selahaddin MENTEŞ

Üye Kenan YAŞAR Üye Metin KIRATLI

1 5/12/2019 tarihli ve 7194 sayılı Dijital Hizmet Vergisi ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un; 41. maddesiyle 25/3/1987 tarihli ve 3332 sayılı Sermaye Piyasasının Teşviki, Sermayenin Tabana Yaygınlaştırılması ve Ekonomiyi Düzenlemede Alınacak Tedbirler ile 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu ve 3182 Sayılı Bankalar Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'a eklenen geçici 4. madde.

2 B. No: 2014/4777, 22/1/2015, § 25; B. No: 2013/1243, 16/4/2013, § 24). "... başvuru yolunun tüketilmesinin başvurucunun hakkına yönelik ihlalin giderilmesi açısından herhangi bir etkisi yoksa başka bir deyişle başvurulacak yol etkisizse ya da başvuru yolunun tüketilmesinin beklenmesi halinde başvurucunun haklarına yönelik ciddi ve geri dönülmesi imkânsız bir tehlike ortaya çıkacaksa anayasal haklara saygı ilkesi Mahkemenin bu başvuruları incelemesini gerektirebilir."

YAŞAR ALAT

B. No: 2021/65564 | Karar tarihi: 21.11.2024

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/65564

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

YAŞAR ALAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/65564)

Karar Tarihi: 21/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 30/4/2025 - 32886

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Yaşar ALAT

Vekili : Av. Emrah BARAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararının gereğinin yerine getirilmesi sürecinde hapis cezasının infazına devam edilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/12/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

5. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Iğdır Polisevinin yakınında 23/9/2006 tarihinde bomba yüklü bir araç patlamış ve bunun sonucunda bir kişi hayatını kaybetmiş, aralarında polis memurlarının da bulunduğu 18 kişi yaralanmış ve maddi hasarlar oluşmuştur. Bomba, sahte plakalı çalıntı bir minibüste uzaktan kumanda ile patlatılmıştır.

8. Polis istihbaratına dayanılarak başvurucunun şüphelilerden biri olduğu tespit edilmiştir. Olayların yaşandığı tarihte başvurucu, taksicilik yapmaktadır. Polis 28/10/2006 tarihinde, başvurucunun terör örgütü üyeleriyle görüşeceği yönündeki istihbarata dayanarak başvurucunun taksisini izleme kararı almıştır. Başvurucu, rutin polis kontrol noktasına gelmeden hemen önce güzergâhını değiştirmiş; kısa bir süre sonra taksisiyle duvara çarpmış ve kaçmıştır. Polis memurları, başvurucunun taksisini çarptığı duvarın yanında bir el bombası ve silah bulmuş, başvurucunun bunları kaçarken düşürmüş olmasının muhtemel olduğunu kaydetmiştir.

9. Başvurucu hakkında 25/4/2007 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İddianamede başvurucuya, ele geçirilen el bombasına ve silaha dayanılarak tehlikeli madde bulundurması ve bunların el değiştirmesi ile terör örgütü üyesi olma suçları isnat edilmiştir.

10. Başvurucu 24/7/2007 tarihinde yetkililerle irtibata geçmiş ve teslim olmak için izin verilmesini talep etmiştir. Başvurucu, teslim olurken yanında Kalaşnikof marka bir tüfek, iki el bombası, içinde kendisinin ve PKK üyesi olduğu iddia edilen kişilerin fotoğraflarının bulunduğu bir fotoğraf makinesini yanında getirmiştir.

11. Başvurucu, terör örgütü PKK'nın 23/9/2006 tarihinde Iğdır Polisevine yönelik gerçekleştirdiği bombalı saldırı ile ilgili soruşturma çerçevesinde 24/7/2007 tarihinde tutuklanmıştır. 4/8/2008 tarihinde düzenlenen iddianameyle, devletin birliğini ve ülke bütünlüğü bozma, tasarlayarak öldürme, kamu malına zarar verme, kasten yaralama, basit yaralama, mala zarar verme, kemiklerin kırılmasına sebebiyet verecek şekilde kasten yaralama, silahlı terör örgütüne üye olma, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme, ruhsatsız ateşli silahlarla mermileri satın alma, taşıma veya bulundurma suçlarından başvurucu ve diğer şüpheliler hakkında ceza davası açılmıştır. Ayrıca

başvurucuya, teslim olurken ele geçirilen silah ve patlayıcı maddelere ilişkin olarak suçlamalar yöneltilmiştir. Başvurucuyla aynı dosya kapsamında sanık olan kişinin ifadeleri, soruşturma evresinde şüpheli sıfatıyla ifade veren tanık C.A.nın beyanı, başvurucunun telefon görüşmelerinin kayıtları, PKK'yı destekleyen ifadelerin yer aldığı SMS'ler ve 28/10/2006 tarihinde başvuranın taksisinden alınan DNA delilleri iddianameye esas alınmıştır.

12. Başvurucu hakkındaki 25/4/2007 ve 4/8/2008 tarihli iddianamelere ilişkin davalar birleştirilmiştir.

13. 20/11/2008 tarihinde yapılan duruşmada, başvurucu bizzat ifade vermiş ve 28/10/2006 tarihinde taksisinden alınan DNA örnekleri ile bu tür delillerin bulunmadığı Iğdır'daki bombalama olayı arasında kurulan bağlantı konusunda karışıklık olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, ayrıca Iğdır'daki bombalama olayıyla bir ilgisi olmadığını iddia etmiştir.

14. Başvurucu 20/1/2009 tarihinde Mahkemeye dilekçe sunmuş ve yargılama esnasında Mahkeme tarafından dinlenmeyen ve yokluğunda ifadesi alınan tanık C.A. ile yüzleştirilmeyi talep etmiştir.

15. 26/3/2009 tarihinde yapılan duruşmada Mahkeme, başvurucunun C.A. ile yüzleştirilmesi talebini değerlendirmemiştir.

16. 27/8/2009 tarihinde yapılan duruşmada Cumhuriyet savcısı, başvurucunun yakalandığı sırada üzerindeki el bombaları ve Kalaşnikof marka tüfeğe dayanarak yasa dışı tehlikeli madde bulundurmaktan suçlu bulunmasını talep etmiştir.

17. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 27/8/2009 tarihinde başvurucunun devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma ve nitelikli kasten öldürmenin de olduğu çeşitli suçlardan iki ayrı müebbet ve toplam 110 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme, başvurucunun eylemleri devletin birliği ve bütünlüğünü bozma suçunu oluşturduğundan ve terör örgütü üyeliği bu suçun unsuru olduğundan hakkında terör örgüt üyeliği suçundan ceza verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

18. Gerekçeli kararının değerlendirme kısmında Mahkeme, diğer hususların yanı sıra 23/9/2006 tarihindeki bombalama olayında kullanılan minibüste bulunan sigara izmaritlerinin DNA analizine imkân sağlamadığı ancak 28/10/2006 tarihinde taksisinde bulunan sigara izmaritlerinin başvurucunun DNA'sıyla eşleştiği sonucuna varan Adli Tıp Kurumu raporlarına yer vermiştir. Mahkeme daha sonra 28/10/2006 tarihli olayı özetlemiş; başvurucunun taksisine, cep telefonuna, yanındaki bir adet el bombasına ve silaha el konulduğunu, başvurucunun telefonunda PKK'yı öven SMS'lerin bulunduğunu belirtmiştir. Daha sonra başvurucunun 23/9/2006 tarihinde gerçekleşen bombalama olayına ilişkin cezai sorumluluğunu tespit etmiştir. Mahkeme kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Hazırlık aşamasında şüpheli, yargılama aşamasında tanık olarak dinlenilen[C.A.nın] sanık Yaşar Alat'ın olay tarihinden bir hafta önce arkadaşıyla birlikte Ford Transit model beyaz renkli bir minibüsle öğle vaktinde geldiğini, bu minibüsün arka koltuklarının olmamasının dikkatini çektiğini beyan ettiği, olayın akabinde şüpheli olarak takibe alınan … plaka sayılı araç içerisinde sanık Yaşar Alat'ın DNA'sı ile aynı olan sigara izmaritleri ve parmak izlerinin de ele geçmiş olması göz önünde tutulduğunda sanık Yaşar Alat' ın çalıntı olan ve motor şasi numaraları ile plakası değiştirilmiş olan beyaz minibüs içerisine mutfak tüpleri ve çeşitli patlayıcı ve parça tesiri meydana getirecek metal parçalar eklemek suretiyle hazırlanan patlayıcıyı infilak ettirmek suretiyle patlamayı gerçekleştirdiği, patlama neticesinde bir

kişinin öldüğü ve isimleri yazılı mağdurların yaralandığı ayrıca kamu malı olan polis evi ve özel mülkiyete konu bina ve eşyaların zarar gördüğü, sanık Yaşar Alat' ın kendi savunması ve toplanılan tüm deliller ile sabit olduğu üzere amacı ülke topraklarından bir kısmını devlet hakimiyetinden ayırmaya yönelik faaliyetlerde bulunan PKK terör örgütü içerisinde faaliyet yürüttüğü ve bu eylemlerin amacının devletin hakimiyetinde bulunan topraklardan bir kısmını ayırmaya yönelik olduğu kabul edilmiştir."

19. Ayrıca Mahkeme C.A.nın soruşturma evresinde şüpheli sıfatıyla polise ve savcıya verdiği ifadeleri tekrarlamakla yetinmiş, kararın değerlendirme bölümünde ise C.A.nın yargılama aşamasında tanık sıfatıyla ifade verdiğini de belirtmiştir. Gerekçeli kararda C.A.nın duruşma evresinde verdiği iddia edilen ifadelerin yeri ve zamanına ilişkin olarak herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Yine taraflarca sunulan belgelerin hiçbirinde C.A.nın kovuşturma evresinde tanık sıfatıyla ifade verdiğine dair bir veri bulunmamaktadır.

20. Karar, temyiz edilerek Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından 1/11/2010 tarihinde onanmıştır.

21. Başvurucu 24/3/2011 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurarak kararın ve yargılamanın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) aykırı olduğunu öne sürmüştür. Başvurucu, yargılamayı yürüten Mahkemenin nezdinde C.A.ya soru yöneltememesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

22. AİHM, 29/6/2021 tarihli kararıyla başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir (Alat/Türkiye, B. No: 39513/11, 29/6/2021):

"31. Özetle, yukarıda ilkeler, Mahkeme’nin incelemekle yükümlü olduğu üç aşamalı bir testi ortaya koymaktadır: (i)hazır bulunmayan tanığın yargılamaya katılmaması için iyi bir nedenin bulunup bulunmadığı; (ii) hazır bulunmayan tanığın verdiği ifadenin başvuranın mahkumiyetinin tek veya belirleyici dayanağı olup olmadığı veya bu bakımdan önemli bir ağırlık taşıyıp taşımadığı; ve (iii) savunmanın hazır bulunmayan tanık tarafından verilen ifadeler karşısında karşılaştığı zorlukları telafi etmek için yeterli dengeleyici faktörlerin bulunup bulunmadığı. Mahkeme, ayrıca, Sözleşme’nin 6 § 3 maddesi kapsamındaki tüm şikayetlerde olduğu gibi, davalının bir tanığa soru yöneltememesinin, yargılanmasının bir bütün olarak adilliği üzerindeki etkisi ışığında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

32. Somut davanın koşullarına bakıldığında, Mahkeme, başvurucunun, yargılamayı yürüten mahkemeden, C.A. ile yüzleşmek amacıyla C.A.’ya bizzat soru yöneltme talebinde bulunduğunu kaydetmektedir. Ancak, taraflar tarafından ibraz edilen duruşma kayıtları, yargılamayı yürüten mahkemenin söz konusu taleple ilgili olarak hiçbir adım atmadığını göstermektedir. Hükümet de aksini iddia etmemiştir. Bu nedenle, Mahkeme, başvurucunun C.A. ile bizzat yüzleşmesinin sağlanması bakımından C.A.’nın yargılamaya katılmaması için iyi bir neden bulunmadığı sonucuna varmıştır.

33. Testin ikinci aşamasıyla ilgili olarak, Mahkeme, yargılamayı yürüten mahkemenin gerekçeli kararından; C.A.’nın verdiği ifadelere dayanılarak ve başvurucunun 28/10/2006 tarihinde polisten kaçarak taksisini duvara çarpması sonrasında polis memurlarının başvurucunun cep telefonunu ve bir el bombasını bularak el koyduğu 'ilk olay' dikkate alınarak 23/9/2006 tarihindeki bombalama olayından suçlu bulunduğunun anlaşıldığını kaydetmektedir. İlk iddianamede yer alan yasa dışı tehlikeli madde bulundurma suçlaması ile ilgili olarak el bombasına ve başvurucunun cep telefonunda tespit edilen SMS

mesajlarının içeriklerine atıfta bulunulmasına karşın, bunlar, minibüse bombayı yerleştirenin ya da bunu infilak ettirenin başvurucunun olduğunu gösterebilecek somut deliller değildir. Her halükarda, bunlar, başvurucunun bombalama eylemindeki cezai sorumluluğunun tespitinde yargılamayı yürüten mahkeme tarafından bu şekilde ele alınmamıştır.

34. Yargılamayı yürüten mahkemenin 28/10/2006 tarihinde başvurucunun taksisinde bulunan sigara izmaritleriyle 23/9/2006 tarihinde bombalama olayında kullanılan minibüste bulunan sigara izmaritlerini karıştırdığı iddiasıyla ilgili olarak, Mahkeme, gerekçeli kararın bütününden ayrı olarak ele alındığında, yargılamayı yürüten mahkemenin, başvurucunun bombalama olayından sorumlu tutulması gerektiği yönünde vardığı sonucun hemen öncesinde, minibüste bulunan sigara izmaritlerine atıfta bulunmasının karışıklığa yol açmış olabileceğini ve tarafsız bir gözlemciyi, bombalama olayında kullanılan minibüste bulunan sigara izmaritlerinin başvurucuya ait olduğu sonucuna varmasına neden olmuş olabileceğini gözlemlemektedir. Bununla birlikte, yargılamayı yürüten mahkeme, iki farklı sigara izmariti grubu arasında açık bir ayrıma gitmiş ve bombalama olayında kullanılan minibüste bulunan sigara izmaritlerinin başvurucunun DNA'sıyla eşleşmediği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla, Mahkeme, yargılamayı yürüten mahkemenin söz konusu delil unsurlarına ilişkin değerlendirmesinde hata yaptığı sonucuna varamamaktadır. Bu tespit, başvurucunun bombalama olayına karıştığını da gösterememektedir.

35. Yukarıdaki hususlar ışığında ve yargılamayı yürüten mahkemenin gerekçeli kararı dikkate alındığında, Mahkeme, C.A.'nın ifadelerinin başvuranın bombalama olayına karıştığına dair makul şüphe uyandırabilecek delil teşkil etmesi nedeniyle başvurucunun mahkûmiyetini sağlamada belirleyici olduğunun anlaşıldığını kaydetmektedir.

36. Testin son aşamasıyla ilgili olarak, Mahkeme, Hükümetin, C.A.'nın verdiği ifadelerin yargılamayı yürüten mahkemece kullanılmasına ilişkin olarak herhangi bir usulü güvence belirtmediğini kaydetmektedir. Dolayısıyla, savunmanın C.A.'nın verdiği ifade karşısında karşılaştığı zorlukları telafi etmek amacıyla yeterli dengeleyici faktörlerin bulunduğu tespit edilememiştir.

37. Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında, Mahkeme, başvurucunun, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamındaki adil yargılanma güvenceleri doğrultusunda, C.A. tarafından verilen ifadelerin güvenilirliğini ve doğruluğunu test etmesine imkân sunabilecek olan, şikâyetinin niteliğiyle ve iki kez müebbet hapis ile 110 yıl 8 ay hapis cezasıyla ve para cezasıyla karşı karşıya olması şeklinde kendisi için mevzu bahis olan durumla orantılı uygun güvencelerin başvurucuya sağlanmadığı sonucuna varmaktadır.

38. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (d) maddesi ihlal edilmiştir."

23. AİHM, Sözleşme'nin 41. maddesi kapsamında ihlal tespitinin başvurucunun uğramış olabileceği manevi zarar açısından yeterli adil tazmin teşkil edeceğini, ayrıca 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311. maddesinin(1) numaralı fıkrasının (f) bendinin yargılamanın yenilenmesine olanak sağladığını kaydetmiştir.

24. AİHM'in kararı üzerine başvurucu 19/8/2021 tarihinde yargılamanın yenilenmesi ve infazın durdurulması talebinde bulunmuştur.

25. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi 1/9/2021 tarihinde mahkûmiyete ilişkin yeniden yargılama yapılmak üzere duruşma açılmasına, dava dosyasının yeni bir esas numarasına kaydedilmesine (E.2021/105), toplanan delillere göre yargılanmanın yenilenmesi isteminin

esastan kabulüne karar vermiştir. İnfazın ertelenmesi talebiyle ilgili olarak ise "yargılamanın yenilenmesi isteminin esastan kabulü cihetine gidilmesine karar verilmiş ise de dava dosyasının gelmiş olduğu aşama nazara alınarak" infazın aynen devamına karar vermiştir.

26. Yeni bir esasa kaydedilen dosyada 13/9/2021 tarihinde düzenlenen tensip zaptı ile yargılamanın yenilenmesi talebinin 5271 sayılı Kanun'un 318. maddesi uyarınca kabule değer olduğuna, toplanan delillere göre yargılanmanın yenilenmesi isteminin esastan kabulü cihetine gidilmesine karar verilmiş ise de dava dosyasının geldiği aşama nazara alınarak başvurucu hakkındaki hükmün infazının devamına ve tahliye taleplerinin reddine karar verilmiştir.

27. 9/11/2021 ve 15/12/2021 tarihli duruşmalarda Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi kapsamında delillerin henüz toplanmamış olmasını ve dava dosyasının geldiği aşamayı dikkate alarak başvurucu hakkındaki hükmün infazının devamına ve tahliye taleplerinin reddine karar vermiştir.

28. Başvurucu, infazın durdurulmasına ilişkin talebinin kabul edilmemesi üzerine 17/12/2021 tarihinde itirazda bulunmuştur. Başvurucu, dilekçesinde AİHM'in ihlal kararı üzerine yapılan yeniden yargılamada eski mahkûmiyet hükmüne bağlı tutularak infazın devamına karar verilmesinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür.

29. Erzurum 3. Ağır Ceza Mahkemesi 23/12/2021 tarihinde itirazı reddetmiştir.

30. Başvurucu30/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

31. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi 5/6/2023 tarihinde, önceki kararın ceza hükümlerinin tamamen iptali ile başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 8 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, atılı diğer suçlardan beraatine, yargılamanın yenilenmesine konu olmayan ve daha önceden kesinleşen hükümlerle ilgili karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca infazda geçirilen süreleri dikkate alarak başvurucu hakkında iptal edilen hükümlerin infazının durdurulmasına karar vermiştir. Başvurucu 5/6/2023 tarihinde tahliye edilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Yargılamanın yenilenmesi aşamasında daha önceden hazırlık aşamasında dinlenen ancak kovuşturma aşamasında dinlenilmeyen C.A. dinlenilmiş, tanık ifadesinde sanığın tanımadığı bir kişiyle yolcu arabasıyla yanına geldiğini, aracın arka koltuklarının olup olmadığını hatırlamadığını, bir kamyon meselesinden dolayı sanıkla arasında tartışma olduğunu belirttiği, Ö.K. isimli kişi dinlenilmiş, ilk verdiği ve Iğdır Polis evine yönelik saldırıyı gerçekleştirdiğine dair ifadeden vazgeçtiğini belirttiği, dinlenen diğer tanıklar da sanığın ve C.A.nın kamyon meselesinden dolayı aralarında husumet olduğunu belirtmişlerdir. AİHM' sinin kararında da belirtildiği gibi patlamanın olduğu araçla sanığın daha sonra polis takibi sonrası araçta ele geçen izmaritlerin ve parmak izninin irdelenmesi sonucu, sanığın kullanmış olduğu... plaka sayılı sarı renk Fiat Doblo marka araçta sigara izmaritlerinin bulunduğu, aldırılan kriminal raporda bu izmaritlerde sanığın DNA'sının tespit edildiği, ayrıca araçta yapılan parmak izi tespitinde sanığın parmak izinin tespit edildiği, ayrıca patlamanın olduğu araçta da sigara izmaritleri ele geçirildiği, yapılan DNA incelemesinde ve parmak izi incelemesinde bir tespitin yapılamadığı, tanık olarak dinlenen C.A.nın ilk ifadesiyle Mahkememizdeki ifadesinin birbirini tutmadığı, patlamanın gerçekleştiği yerde bulunan ve ifadesi alınan S.K.nin minübüsü kullanan kişi olarak M.N.S. isimli kişiyi teşhis

ettiği, bu kişi hakkında Iğdır 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 2014/270 Esas numaralı dosyasında yargılamanın halen devam ettiği, bu sanık hakkındaki yakalama evrakının halen infaz edilemediği, sanığın güvenlik güçlerine teslim olmasından sonra bir takım etkin pişmanlık kapsamında ifade verdiği, ancak ısrarla Iğdır Polisevindeki patlama olayına karışmadığını belirttiği, daha sonraki dilekçelerinde de duvara çarpan araçtaki sigara izmaritlerindeki raporlarla Iğdır Polisevindeki patlayan araçta bulunmuş gibi raporların karıştırıldığını belirttiği, sanığın o dönem kullanmış olduğu telefon dinlemelerinde patlama ile ilgili bir ibarenin hiç geçmediği, sanığın telefon HTS'sinde sanığın patlama günü, öncesi ve sonrasında bu olayla ilgili görişme kayıtlarında bir anormalliğin tespit edilmediği, dolayısıyla sanığın Iğdır Polis Evi önündeki patlama ile ilgili olayı gerçekleştirdiği veya iştirak ettiği ya da yardım ettiğine dair bir delilin olmadığı, AİHM kararında da belirtildiği gibi tanık C.A.nın beyanının tutarlı olmadığı, sadece tutarlı ifadesi olmayan bir tanık beyanına göre mahkumiyet hükmü kurulamayacağı anlaşılmakla,

Mahkememizin Sanık Yaşar Alat hakkındaki Mahkememizin ... 27/8/2009 tarihli kararıyla verilen ‘devletin birliği ve ülke bütünlüğünü bozmak suçu’, ‘kasten adam öldürme’ ve19 mağdura karşı işlenen ‘kasten yaralama’ suçlarından ve yine ‘patlayıcı madde ile kamu malı olan polis evine ve diğer mağdurlara yönelikmala zarar verme’, ‘silahlı terör örgütüne üye olma’ şeklinde gerçekleşen ve hükümde 1'den 37 no.lu bende kadar olan (37 no.lu bent dahil) verilenceza hükümlerinin tamamının CMK'nın 323/1 maddesi uyarınca iptaline, 1-37 (dahil) hükümleri ile ilgili sanığın üzerine atılı fiili işlediğine dair her türlü şüpheden uzak, hükme esas alınabilecek yeterlilikte kesin ve inandırıcı delil elde edilemediğinden sanığın müsnet suçları işlediğinin sabit olmaması nedeni ile CMK'nın 223/2-e maddesi uyarınca ayrı ayrı beraatine karar vermek gerekmiştir.

Ancak sanığın daha sonradan kendiliğinden güvenlik güçlerine teslim olduğu ve bir takım beyanlarda bulunarak teşhis yaptığı, sanığın örgütün dağ kadrosuna katıldığı, teslim olduğunda yanında kaleşnikof silahın da bulunduğu, verdiği ifadede örgütün dağ kadrosunda bulunduğunu, bir ara İran sınırından geçerek faaliyetlerine orada devam ettiğinin tespit edilmesi karşısında sanığın söz konusu suç örgütünün varlığından ve amaçlarından haberdar olduğu, bu amaçlarının icrası ve gerçekleşmesi için istenilen ve gereken eylem ve işlemleri ika ettiği, söz konusu eylemlerinin devamlılık arz ettiği bu suretle üzerine atılı suçun sübuta erdiği iddianamede belirtilen nitelendirmenin oluşa uygun düştüğü anlaşılmış, böylelikle sanığın söz konusu suç örgütünün varlığından ve amaçlarından haberdar olduğu, bu amaçlarının icrası ve gerçekleşmesi için istenilen ve gereken eylem ve işlemleri ika ettiği, böylelikle sanığın süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren eylemleri dolayısıyla atılı suçun işlediği kanaatine varılarak dağ kadrosunda bulunması, vahim eyleme katıldığı tespit edilememişse de eylem yoğunluğu dikkate alınarak en üst hadden cezalandırılmasına, sanık hakkında yeniden verilen kararların niteliği dikkate alındığında bu hükümlerle ilgili infazın durdurulmasına,

...

Sanık Yaşar Alat hakkında (önceki kararın 38,39,40,41, bendleri) üzerinde taşıdığı Kaleşinkof tüfek nedeniyle sabit olan 6136 sayılı yasaya muhalefet suçundan, sanığın üzerinde bulundurduğu el bombaları nedeniyle tehlikeli maddeleri izinsiz bulundurmak suçundan ve sanığın birleşen 2007/130 esas, 2008/139 karar sayılı dosyadaki eylemleri nedeniyle; terk ettiği araçta yakalanan lama marka tabanca nedeniyle sabit olan 6136 sayılı yasaya muhalefet suçundan, sanığın terkettiği araçta bulundurduğu el bombaları nedeniyle tehlikeli maddeleri izinsiz bulundurmak suçundan yargılamanın yenilenmesi davası konusu

olmadığından yeni bir karar verilmesine yer olmadığına… [karar verilmiştir.]"

32. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla temyiz incelemesi devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat

33. 5271 sayılı Kanun'un "Hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi nedenleri" başlıklı 311. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış bir dava, aşağıda yazılı hâllerde hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülür:

…

f) Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması veya ceza hükmü aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi. Bu hâlde yargılamanın yenilenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir."

34. 5271 sayılı Kanun'un "İnfazın geri bırakılması veya durdurulması" başlıklı 312. maddesi şöyledir:

"(1) Yargılamanın yenilenmesi istemi hükmün infazını ertelemez. Ancak mahkeme, infazın geri bırakılmasına veya durdurulmasına karar verebilir."

35. 5271 sayılı Kanun'un "Yenileme isteminin kabule değer olup olmadığı kararı ve mercii" başlıklı 318. maddesi şöyledir:

"(1) Yargılamanın yenilenmesi istemi, hükmü veren mahkemeye sunulur. Bu mahkeme, istemin kabule değer olup olmadığına karar verir.

(2) 303 üncü madde gereğince Yargıtayın doğrudan hüküm kurduğu hâllerde de hükmü vermiş olan mahkemeye başvurulur.

(3) Yargılamanın yenilenmesi isteminin kabule değer olup olmadığına dair olan karar, duruşma yapılmaksızın verilir."

36. 5271 sayılı Kanun'un "Yenileme isteminin kabule değer görülmemesi nedenleri ve kabulü hâlinde yapılacak işlem" başlıklı 319. maddesi şöyledir:

"(1) Yargılamanın yenilenmesi istemi, kanunda belirlenen şekilde yapılmamış veya yargılamanın yenilenmesini gerektirecek yasal hiçbir neden gösterilmemiş veya bunu doğrulayacak deliller açıklanmamış ise, bu istem kabule değer görülmeyerek reddedilir.

(2) Aksi hâlde yargılamanın yenilenmesi istemi, bir diyeceği varsa yedi gün içinde bildirmek üzere Cumhuriyet savcısı ve ilgili tarafa tebliğ olunur.

(3) Bu madde gereğince verilen kararlara itiraz edilebilir."

37. 5271 sayılı Kanun'un "Delillerin toplanması" başlıklı 320. maddesi şöyledir:

"(1) Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi istemini yerinde bulursa delillerin toplanması için bir naip hâkimi veya istinabe olunan mahkemeyi görevlendirebileceği gibi; kendisi de bu hususları yerine getirebilir.

(2) Delillerin mahkemece veya naip hâkim tarafından veya istinabe suretiyle toplanması sırasında, soruşturmaya ilişkin hükümler uygulanır.

(3) Delillerin toplanması bittikten sonra Cumhuriyet savcısı ve hakkında hüküm kurulmuş olan kişiden yedi günlük süre içinde görüş ve düşüncelerini bildirmeleri istenir."

38. 5271 sayılı Kanun'un "Yenileme isteminin esassız olmasından dolayı reddi, aksi takdirde kabulü" başlıklı 321. maddesi şöyledir:

"(1) Yargılamanın yenilenmesi isteminde ileri sürülen iddialar, yeterli derecede doğrulanmaz veya 311 inci maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri ile 314 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yazılı hâllerde işin durumuna göre bunların önce verilmiş olan hükme hiçbir etkisi olmadığı anlaşılırsa, yargılamanın yenilenmesi istemi esassız olması nedeniyle duruşma yapılmaksızın reddedilir.

(2) Aksi hâlde mahkeme, yargılamanın yenilenmesine ve duruşmanın açılmasına karar verir.

(3) Bu madde gereğince verilen kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir."

39. 5271 sayılı Kanun'un "Yeniden duruşma sonucunda verilecek hüküm" başlıklı 323. maddesi şöyledir:

"(1) Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir.

(2) Yargılamanın yenilenmesi istemi hükümlünün lehine olarak yapılmışsa, yeniden verilecek hüküm önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır bir cezayı içeremez.

(3) Yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi halinde, önceki mahkûmiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddî ve manevî zararlar bu Kanunun 141 ilâ 144 üncü maddeleri hükümlerine göre tazmin edilir."

2. Yargıtay İçtihadı

40. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 8/12/2014 tarihli ve E.2014/6586, 2014/24972 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...koşulları gerçekleştiğinde yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi halinde, önceki mahkûmiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddî ve manevî zararların Ceza Muhakemesi Kanununun 141 ilâ 144. ve 323/3 maddeleri hükümlerine göre tazmin edilir şeklindeki düzenleme karşısında, davacı için uygun bir miktar tazminata hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi, dosyanın incelenmesinde tazminat istemine dayanak teşkil eden Büyükçekmece 3. Asliye Ceza Mahkemesinin ... dosyası ile Büyükçekmece 8. Asliye Ceza Mahkemesinin ... sayılı dosyası ve infaza ilişkin dosyanın celp edilerek, denetime elverişli şekilde incelenip beraat kararının kesinleşip kesinleşmediği, infaz edilen sürenin ve davacının ödediğini beyan ettiği adli para cezası miktarının tespit edilmesi ve ilgili tüm belgelerin Yargıtay denetimine olanak verecek şekilde aslı ya da onaylı örneklerinin dosya içine alındıktan sonra eksik inceleme ve

araştırma ile hüküm kurulması... [kanuna aykırıdır.]"

41. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 30/9/2019 tarihli ve E.2018/3697, K.2019/9570 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi halinde, önceki mahkumiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddi ve manevi zararlarının yine aynı Kanunun 141 ilâ 144 üncü maddeleri hükümlerine göre tazmin edileceğinin belirtildiği dikkate alınarak, 28/05/2015 tarihinde verilen ceza verilmesine yer olmadığına dair ek kararın kesinleşip kesinleşmediği tereddüde mahal vermeyecek şekilde tespit edilip kesinleşme şerhinin onaylı bir sureti de dosya içerisine alınarak, davacı hakkında düzenlenen infaz dosyası temin edilip incelenerek ve ilgili Ceza İnfaz Kurumu ve Cumhuriyet Savcılığı İnfaz Bürosundan sorulup araştırılarak yargılamanın yenilenmesi ile ortadan kaldırılan 1 yıl hapis cezasının infazına başlanılıp başlanılmadığı, ne kadarının infaz edildiği belirlenerek, ek kararın kesinleştiği ve ortadan kaldırılan hapis cezasının da infaz edildiğinin anlaşılması halinde davacı lehine makul bir miktar maddi ve manevi tazminata hükmolunması gerektiği gözetilmeden, eksik inceleme ve araştırma ile yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi... [kanuna aykırıdır.]"

42. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 26/4/2021 tarihli ve E.2019/4946, K.2021/3964 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"5271 sayılı CMK'nın 323/3. maddesinde yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi halinde, önceki mahkumiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddi ve manevi zararlarının yine aynı Kanunun 141 ilâ 144. maddeleri hükümlerine göre tazmin edileceği belirtilmiş olup, tazminat talebinin dayanağı olan Büyükçekmece 8. Asliye Ceza Mahkemesinin ... sayılı ceza dosyası kapsamında, davacının hırsızlık suçundan mahkumiyetine karar verildiği ve kararın kesinleşmesi üzerine 11/10/2014 tarihinde infazına başlandığı, yargılamanın yenilenmesi kararı ile beraber 31/10/2014 tarihinde infazın durdurulduğu, yeniden yargılama sonucu yapılan yargılama sonunda beraatine hükmedildiği, beraat hükmünün 7/1/2016 tarihinde kesinleştiği, tutuklama tarihi itibariyle yürürlükte bulunan 5271 sayılı CMK'nın 142. maddesinde öngörülen süre içinde yetkili ve görevli mahkemeye davanın açıldığı ve kanunda öngörülen yasal şartların oluştuğu anlaşılmakla..."

B. Uluslararası Hukuk

43. Mehmet Zeki Doğan/Türkiye (B. No: 3324/19, 13/2/2024) kararına konu olayda başvurucu, yeniden yargılama talebinin kabul edilmesinden sonra başlayan yargılamada ulusal mahkemelerin diğer sanıklardan baskı altında ve avukatlarının yokluğunda alınan delillere dayandığını, bu durumun adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini belirterek AİHM'e ikinci defa bireysel başvuru yapmıştır. AİHM, esas incelemesi kapsamında öncelikle bir kararın kesinleşmesinden sonra ceza yargılamasının yeniden başlatılması durumunda, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamındaki tüm güvencelerin, yeniden açılma nedeni ne olursa olsun, bu yargılama "bir suç isnadının belirlenmesi'' ile ilgili olduğundan, yeniden başlatılan sonraki yargılamada tam olarak uygulanacağını ilke olarak ortaya koymuştur. AİHM, yargılamanın yenilenmesinin üç aşamadan oluştuğunu, üçüncü aşamada, derece mahkemesinin ya önceki mahkumiyeti onaylayacağını ya da bu mahkumiyeti iptal edip yeni bir karar vereceğini belirtmiştir. AİHM'e göre Türk ceza muhakemesi hukukunda,

yargılamanın yeniden başlatılması otomatik olarak önceki mahkumiyet kararının iptalini gerektirmez, yani mahkumiyet kararı, mahkemenin mahkumiyet kararını iptal edebileceği ya da onaylayabileceği üçüncü aşamanın tamamlanmasına kadar geçerliliğini korur. Bununla birlikte, yargılamanın yenilenmesine ilişkin aşamalar sırasında mahkemeler cezanın infazını askıya alabilir veya durdurabilir ve davanın yeniden incelenmesine kadar kişinin serbest bırakılmasına karar verebilir (Mehmet Zeki Doğan, §§ 58-60).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

44. Anayasa Mahkemesinin 21/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

45. Başvurucu, AİHM'in kararında belirttiği doğrultuda ihlalin sonuçlarını gidermek için derece mahkemesinin önceki hükmü kaldırması ve artık dayanağı kalmayan hükme bağlı tutmanın infazının durdurulmasına karar vermesi gerektiğini, buna rağmen infazın durdurulması yönündeki talebinin reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

46. Bakanlık görüşünde, 5271 sayılı Kanun'un 323. maddesine atıf yapılarak başvurucunun tazminat davası açabileceği, başvuru yollarının tüketilmesi açısından bu hükmün dikkate alınması gerektiği ifade edilmiş; kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden esas bakımından yapılacak incelemede ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği, ihlalin giderilmesi için ihlale konu mahkûmiyet hükmünün ortadan kaldırılması ya da infazının durdurulması yönünde bir gereklilik bulunduğuna işaret edilmemişse ihlal kararı üzerine yeniden yapılacak yargılamada infazın durdurulup durdurulmayacağı hususunda derece mahkemelerinin bir takdir yetkisi olduğu bildirilmiştir.

47. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru dilekçesindeki ihlal iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

48. Bakanlık, 5271 sayılı Kanun'un 323. maddesi gereği başvurucunun tazminat yolunu tüketmesi gerektiğini ileri sürmüştür. 5271 sayılı Kanun'un 323. maddesinin (3) numaralı fıkrasında, yargılamanın yenilenmesi sonucunda beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi hâlinde önceki mahkûmiyet kararının tamamen veya kısmen infaz edilmesi dolayısıyla kişinin uğradığı maddi ve manevi zararların bu Kanun'un 141 ila 144. maddeleri hükümlerine göre tazmin edileceği ifade edilmiştir. Ancak bu tazminat yoluna başvurulabilmesi için beraat kararının kesinleşmesi gerekmektedir (benzer yöndeki Yargıtay kararları için bkz. §§ 34-36). Somut olayda yeniden yargılama sonucunda verilen beraat kararı kesinleşmediğinden başvurucunun anılan tazminat yolunu tüketmesinin gerekli olmadığı sonucuna varılmıştır.

49. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

50. Anayasa'nın kişilerin fiziksel hürriyetlerini güvence altına alan 19. maddesinin kişi hürriyetinin kısıtlanmasına imkân tanıdığı durumlardan biri de maddenin ikinci fıkrasında "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" olarak belirtilmiştir. Bu nedenle yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararları kapsamında hapis cezasının veya güvenlik tedbirlerinin infaz edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal etmez (Tahir Canan (2), B. No: 2013/839, 5/11/2014, § 33).

51. Mahkemelerce verilmiş mahkûmiyet kararlarının yerine getirilmesi nedeniyle ortaya çıkan özgürlükten yoksun bırakma hâlleri Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamına dâhil ise de anılan kural, mahkûmiyet kararının değil tutmanın hukuka uygun olmasını güvence altına almaktadır. Dolayısıyla bu güvence kapsamında kişi hakkında hükmedilen hapis cezasının yerindeliği veya orantılılığı incelemeye tabi tutulamaz (Günay Okan, B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § 18).

52. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" ile bağlantılı bir ihlal iddiası söz konusu ise Anayasa Mahkemesinin görevi kişinin hürriyetten yoksun bırakılmasının kısmen ya da tamamen bu koşullarda gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmekle sınırlıdır. Bir kimse Anayasa'da yer alan diğer sebepler (yakalama, gözaltı ve tutuklama gibi) dışında ancak mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakılabilir. Eğer tutmanın kısmen veya tamamen bu koşulları taşımadığı tespit edilirse bu durumun meşru bir amacı olduğundan söz edilemez, doğrudan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ihlal edilmiş olur (Şaban Dal, B. No: 2014/2891, 16/2/2017, § 31).

53. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî şekilde hürriyetten yoksun bırakmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların da maddenin amacına uygun olması gerekir (Abdullah Ünal, B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38).

54. Bir kimsenin mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesi, yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olması, hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmaması gerekir (Şaban Dal, § 32).Bununla birlikte Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin kararlarındaki kanunun yorumuna ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz (Abdullah Ünal, § 39).

55. Buna karşılık mahkûmiyet hükmüne bağlı tutmanın hukukiliğini etkileyen bir durum söz konusu olduğunda tutulma hâli mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında olsa bile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlaline sebebiyet verebilir. Özellikle tutmanın önünde doğrudan Anayasa'dan veya kanunlardan kaynaklanan bir engelin bulunduğu ya da tutmayı sona erdirmeyi zorunlu kılan yargısal bir kararın mevcut olduğu durumlarda özgürlükten yoksun bırakma ile mahkûmiyet kararı arasındaki bağ ortadan kalkar. Bu hâllerde tutmaya devam edilmesi hukuki dayanaktan yoksun bir şekilde özgürlüğün kısıtlanması sonucunu doğurur (Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §127).

56. Başvuru konusu olayda çözümlenmesi gereken temel mesele, AİHM tarafından verilen bir ihlal kararı üzerine yenilenen yargılamada infazın durdurulmamasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal edip etmediğidir.

57. Bu kapsamda yargılamanın yenilenmesi kararının eski hükmün infazına tesir edip etmeyeceğinin eski hükmün hukuki varlığını devam ettirip ettirmediği hususuyla bağlantılı olduğu görülmüştür. Bu nedenle öncelikle yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi hâlinde eski hükmün hukuki varlığını devam ettirip ettirmediği belirlenmelidir.

58. 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinde hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi nedenleri sayılmış, maddenin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinde "Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'nin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması" hâline bu nedenler arasında yer verilmiştir.

59. 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesindeki yargılamanın yenilenmesi kurumu, Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak verilen yeniden yargılama kurumundan farklıdır. Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararı sonrasında ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi hâlinde mahkeme, tarafların başvuru yapmasını beklemeksizin yeniden yargılamaya ilişkin işlemleri başlatmak zorundadır. Yeniden yargılama yapılması kararının kendisine ulaştığı mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığı hususunda herhangi bir takdir yetkisi olmadığı gibi yeniden yargılama yapılacak hâllerde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak bir kabule değerlik incelemesi aşaması da bulunmamaktadır. Zira 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasının "Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir." biçimindeki birinci cümlesi uyarınca Anayasa Mahkemesi ihlal kararı ile birlikte yeniden yargılama yapılmasına bizzat karar vermektedir. Bu sebeple ilgili mahkemenin yeniden yargılama yapılması yönünde karar alması gerekmez, ihlal nedenini ortadan kaldırmak amacıyla doğrudan yeniden yargılama işlemlerini başlatır.

60. 5271 sayılı Kanun'da düzenlendiği şekliyle yargılamanın yenilenmesi ise üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada mahkeme, yeniden yargılama yapılması talebinin 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen nedenlerden birine uygun olup olmadığını;5271 sayılı Kanun'un 319. maddesinde belirtilen koşulların yerine getirilip getirilmediğini yani başvurunun kanunda öngörülen şekilde yapılıp yapılmadığını veya yargılamanın yenilenmesini gerektiren gerekçelerin gösterilip gösterilmediğini, destekleyici delillerin sunulup sunulmadığını inceleyerek yargılamanın yenilenmesi başvurusunun kabul edilebilir olup olmadığını değerlendirir. Bu koşullar yerine getirilirse, mahkeme ikinci aşamaya geçecek, bu aşamada delil toplamaya karar verebilecek ve bundan sonra savcıyı ve sanığı toplanan delillerle ilgili görüşlerini sunmaya davet edecektir. Başvuruya dayanak teşkil eden iddiaların yeterince doğrulanmamış olması veya başvurunun önceki mahkûmiyet üzerinde hiçbir etkisinin bulunmadığına karar vermesi hâlinde [yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 311. maddenin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentleri ile 314. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yazılı hâllerde] başvurunun esassız olduğu gerekçesiyle ve duruşma yapmaksızın başvuruyu reddedecektir. Ancak başvurunun kabul edilmesi hâlinde mahkeme, davayı yeniden açacak ve duruşma yapacaktır. Üçüncü aşamada, yeniden

yapılacak duruşma sonucunda mahkeme; önceki hükmü onaylayacak veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verecektir.

61. 5271 sayılı Kanun'un323. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki "Yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir." şeklindeki düzenlemeden önceki mahkûmiyet hükmü, mahkûmiyet kararının onaylanacağı ya da iptal edileceği üçüncü aşamanın tamamlanmasına kadar geçerliliğini korumaktadır. Diğer bir deyişle yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü hâlinde dahi önceki hükmün ortadan kaldırılması sürecin sonunda değerlendirilecek bir hususdur (benzer yöndeki karar için bkz. Erol Eşrefoğlu [GK], B. No: 2018/23111, 1/7/2021, § 68, AİHM kararı için bkz. § 43). Bununla birlikte yukarıda belirtilen aşamalar sırasında mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 312. maddesi gereğince kişinin cezasının infazını durdurabilir. Dolayısıyla AİHM'in verdiği ihlal kararı üzerine yeniden yapılacak yargılamada infazın durdurulup durdurulmayacağı hususunda derece mahkemelerinin bir takdir yetkisi söz konusudur. Somut olayda ilk derece mahkemesi takdirini infazın durdurulmaması yönünde kullanmıştır.

62. Bu kapsamda yapılan incelemede başvurucunun mahkûmiyet hükmünü ve mahkûmiyete bağlı tutulma kararını veren mercinin bir mahkeme olmadığı, kararın hürriyeti kısıtlayıcı nitelikte olmadığı veya hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza ya da tedbirin kapsamını aştığı şeklinde bir iddiasının bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca Anayasa Mahkemesince bu yönde herhangi bir tespit de yapılmamıştır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Tülin Soyhan, B. No: 2013/2212, 25/3/2013, §§ 31-37; Orhan Çaçan, B. No: 2013/6797, 7/1/2016, §§ 50- 55).

63. Öte yandan AİHM'in ihlal kararı üzerine yapılan yeniden yargılamada infazın ertelenmesi veya durdurulmasına karar verilmesinin gerekli olup olmadığı ihlal kararının niteliğine bağlı olabilir. Birçok durumda ihlal kararında belirtilen eksiklik, başvurucunun mahkûmiyete bağlı tutulması ile mahkûmiyet arasındaki bağı koparmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir durumda başvurucunun bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu olma kapsamında özgürlüğünden yoksun bırakılması söz konusu değildir (Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarının yerine getirilme sürecine ilişkin olarak benzer değerlendirmeler için bkz. Erol Eşrefoğlu, §§ 73, 75). Somut olayda başvurucunun Polisevinde gerçekleşen patlamayla ilgisi bulunmayan ve dolayısıyla yeniden yargılamaya konu olmayan mahkûmiyetlerinin de olduğu görülmüştür. Ayrıca AİHM tarafından verilen tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin karar, başvurucunun mahkûmiyete bağlı tutulması ile mahkûmiyet arasındaki bağı koparmamaktadır. AİHM tarafından verilen bu ihlal kararını, ihlale konu eksikliğin giderilerek sonucuna göre bir karar verilmesi biçiminde anlamak gerekir (Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarının yerine getirilme sürecine ilişkin benzer değerlendirmeler için bkz. Erol Eşrefoğlu,§ 75).

64. Yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesinden sonra özgürlüğünden yoksun kalma hâli, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma mahiyetindedir. Zira başvurucunun yeniden yargılama incelemesi süresince tahliye edilmemesine yani hakkında verilen mahkûmiyet kararının infazının devamına daha önceki kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü temelinde karar verildiği görülmektedir. Bu anlamda başvurucu hakkında verilen infazın devamı kararı, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma niteliğindedir.

65. Sonuç olarak belirtilen bu hususlar doğrultusunda ağır ceza mahkemesince infazın ertelenmesinin uygun görülmediği dönemde başvurucunun hürriyetinden yoksun kalmasının hukuki bir temelinin bulunduğu anlaşıldığından başvurucunun iddialarına ilişkin olarak açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

66. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. AİHM'in ihlal kararına rağmen hapis cezasının infazına devam edilmesinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. AİHM'in ihlal kararına rağmen hapis cezasının infazına devam edildiği iddiasına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA21/11/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. İncelenen başvuruda Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvuran hakkında ülke birliğini ve bütünlüğünü bozma ve nitelikli kasten öldürme suçları nedeniyle iki kez müebbet hapis cezası ile kasten yaralama ve mala zarar verme suçlarından hapis cezalarına hükmedilmiş, kararın temyiz incelemesi sonucunda onanması ile birlikte infazına geçilmiştir. Bu aşamada bireysel başvuru üzerine AİHM tarafından, ifadesi hükmün oluşmasında belirleyici olan tanık C.A.'nın sorgulanmasına imkan verilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Başvurucunun talebi üzerine ilk derce mahkemesince yargılamanın yenilenmesi talebi kabul edilip duruşma açılmış, ancak infazın durdurulması talebi reddedilmiştir. Yargılama sonunda başvuran hakkındaki ülke bölücülüğü, kasten öldürme ve yaralama suçlarından kurulan hükümler ortadan kaldırılmış, yalnızca silahlı örgüt üyesi olma suçundan dolayı 8 yıl hapis cezası verilmiştir. Olayda mahkemece uyuşmazlığın esası yönünden yargılamanın yenilenmesi kuralları uygulanmış olmakla birlikte, infazın durdurulması talebinin reddedilmesi nedeniyle ihlal kararının yerine getirilmediği iddiası AYM önündeki tartışmanın konusunu oluşturmaktadır.

2. Mahkememiz çoğunluğunca bireysel başvuru nedeniyle verilen hak ihlali kararı üzerine yapılan yargılamanın yenilenmesi sürecinde önceki hükmün ortadan kaldırılmasını veya infazın durdurulmasını gerektiren bir Anayasal hüküm bulunmadığı tezinden hareket edilmiştir. Çoğunluk gerekçesinde ayrıca 5271 sayılı CMK madde 311 kapsamında yapılacak yargılamanın yenilenmesi kurumuna ilişkin infazın ertelenemeyeceğine dair hüküm (m. 312) ile yeniden yapılacak yargılama sonunda mahkemenin önceki hükmü onaylamasının da

mümkün olmasını öngören (m. 323) kurallara dayanılmıştır.

3. Esasen bireysel başvuru incelemesi çoğunlukla genel yargı sistemi içerisinde mahkemelerce verilen ve kesinleşen mahkeme kararları hakkında yapılmaktadır. Öte yandan mahkeme kararlarının otoritesinin (kesinliğinin) korunması da gerek hukuk devleti ve gerekse adil yargılanma hakkı yönünden Anayasal bir zorunluluktur. Bu zorunluluk ceza mahkemesi kararları yönünden ayrıca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek 7 numaralı Protokol'un 4/1. maddesi ile de güvence altına alınmış ve tekrar yargılama yasağı getirilmiştir. Bununla birlikte Protokol'un 4/2. maddesinde kesin hüküm otoritesine iki halde istisna kabul edilmiştir. Bunlar yeni delillerin ortaya çıkması veya önceki yargılamada esaslı bir kusurun varlığı olarak ifade edilmiştir.

4. Esasen AİHS kapsamında üye devletlerin iç hukuklarında hak ihlalinin gereğinin yerine getirilmesi için yeniden yargılama yapılmasını zorunlu kılan bir düzenleme yer almamaktadır. Buna karşın Sözleşmenin 46. maddesinde taraf devletlerin AİHM'nin verdiği kesinleşmiş kararlara uymayı taahhüt ettikleri belirtilmiştir. Hak ihlali kararlarının bir kısmında ihlal tespiti veya bununla birlikte manevi tazminata hükmedilmesi ile yetinilmektedir. Bu kararlar bakımından taraf devletin yerine getirme yükümlülüğü tazminatın ödenmesiyle sınırlıdır. Fakat ihlalin iç hukuktan kaynaklandığının tespitine dair kararların yerine getirilmesi, iç hukukta Sözleşme'ye uygun değişiklik yapılmasıyla mümkündür. Nitekim çeşitli ihlal kararlarından sonra üye ülkeler mevzuatında yapılan değişikliklere ilişkin çok sayıda örnek vardır. Bazı ihlal kararlarının yerine getirilmesi ve mağduriyetin giderilebilmesi için ise yargılamanın yeniden yapılması gerekmektedir. Bu zorunluluğun bireysel başvuru hakkının özünden kaynaklandığı da ifade edilebilir. AYM bu hususu, ihlal kararlarının gereğinin iç hukukta yerine getirilmediği durumda Sözleşme ile korunan hakların gereği gibi ve etkili şekilde korunmayacağını ifade ile kimi kararlarında zikretmiştir. Anılan kararlarda ayrıca; "temel hak ve özgürlüklerin teoride olduğu gibi pratikte de etkili bir şekilde korunabilmesi amacıyla 5271 sayılı Kanun ile yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kabul etmiştir. 5271 sayılı Kanun, bu konuda ilgili yargısal mercilere takdir hakkı tanımayarak kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış bir davanın yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görüleceğini öngörmüştür." ifadeleriyle açıklamıştır (bkz. Nihat Akbulak, B. No: 2015/10131, 7.6.2018, p. 37; Cahit Timur ve Diğerleri, B. No: 2018/12010, 24.2.2021, p. 40).

5. Yargılamanın yenilenmesi (iadesi), kesinleşen kararlara ilişkin olağanüstü bir yargılama olmakla birlikte ağır adaletsizliklere neden olabilecek hallerle sınırlı olarak kabul edilen bir hukuki kurumdur. Bunun için daha önce yargılama sürecinde bilinmeyen yeni bir delilin ortaya çıkması ya da yargılamada esaslı bir kusurun yapılmış olması gerekmektedir. Nitekim belirtilen şekilde özetlenebilecek yargılamanın yenilenmesini gerektiren nedenler iç hukukumuzda kabul edilmiş, buna AİHM'nin hak ihlali kararı da eklenmiştir. Kanuna göre mahkumiyet hükmünün Sözleşme'ye aykırılığa (ihlal nedenine) dayalı olması durumunda ilgili mahkemenin yargılamayı yenilemesi zorunludur. Başka deyişle mahkeme yalnızca hak ihlali kararındaki ihlal nedeninin ceza mahkemesi hükmünün oluşmasında etkili olup olmadığını belirlemekle yükümlü olup, etkili olduğunu tespit ettiğinde yargılamayı yenilemelidir.

6. Öte yandan Sözleşme'ye konu bir hakkın ihlal edildiği nedeniyle yeniden yargılama yapılması gereken her durumda kesinleşmiş mahkeme kararının ortadan kaldırılmasının gerektiği söylenemez. Mahkemenin gerekçesinde kullandığı kusurlu dil nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği gerekçesine dayalı hak ihlali kararı buna örnek teşkil

eder. Böyle bir durumda yapılacak yeniden yargılanmada mahkeme dosya üzerinden yapacağı inceleme sonunda gerekçesindeki dili düzelterek ihlalin gereğini yerine getirebilir. Dolayısıyla hak ihlaline ilişkin yargılamanın yenilenmesi kararlarının farklı yönüne dikkat edilmelidir. Başka deyişle bu halde dahi önceki kararın onaylanması şeklinde bir hüküm kurulamaz, ihlal nedenini gideren yeni bir karar gerekçesinin yazılması gerekmektedir. Öte yandan ihlal kararının tanık dinletme veya tanık sorgulanma hakkının ihlal edilmesine ya da silahların eşitliği veya çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlaline dayandığı örneklerde mahkemenin duruşma açıp, gerekiyorsa yeni delil ikamesini sağlayıp, ihlal nedenini giderip, iddia, müdafi ve sanığın yargılamaya kollektif katkılarını da gözeterek yeni bir karar vermesi gerekmektedir. Bu tür ihlal nedenleri davanın sonucunu etkileyebilen esaslı nedenlerdir. Böyle bir durumda delil durumuna göre yargılamanın beraatle sonuçlanması, suçun niteliğinin değişip çok daha alt düzeyde bir cezanın verilmesinin gerekmesi gibi ihtimaller söz konusudur. Başka bir ifadeyle AİHM'nin hak ihlali kararı üzerine yargılamanın yenilendiği durumda, ihlali gideren yeni bir yargılama yapıldığına göre önceki hükmün onaylanması gibi bir karar verilmesi, işin mahiyetine uygun düşmeyecektir.

7. Gerek AİHS kapsamında gerekse iç hukukumuzda tanınan bireysel başvuru yolu Anayasal temel haklara ilişkindir. Olağanüstü bir yargılama yolu olsa da yargılamanın yenilenmesi kararı verilmekle, önceki mahkumiyet hükmünün esaslı bir kusurla malul olduğu ortaya çıkmış olmaktadır. Bir ceza mahkumiyetinin esaslı bir anayasal hak ihlaline dayalı olarak verildiğinin bu alanda nihai karar verme yetkisine sahip AİHM veya AYM kararı ile tespit edilmesine karşın önceki hükmün ayakta kalması gerektiğinin savunulması her şeyden önce hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşmaz. Anayasal bir hakkın esaslı bir nedenle ihlal edildiği mahkemesince kabul edilip duruşma açılarak yeniden yargılamaya ilişkin usul işlemlerinin ve delil değerlendirilmesinin gerektiği bir durumda hala önceki mahkumiyetin otoritesinin sürdürülmesi yeniden yargılamanın mantığı ile de çelişmektedir. Başka deyişle bu durum, devam eden bir mağduriyet bakımından bireysel başvuru yolunun etkili olmasını önlemektedir. Bu nedenle uyuşmazlığa konu başvuru bakımından özgürlük ve güvenlik hakkının ihlaline yol açmaktadır. Buna karşın Kanunda yargılama sonucuna kadar hükmün ayakta kaldığına işaret eden, önceki hükmün onaylanmasına ilişkin kural, mahkemelerin aksini yorumlamasını gerektirmektedir. Dolayısıyla ihlalin Kanundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

8. İncelenen başvuruda başvurucunun tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin AİHM kararına dayalı olarak ilk derece mahkemesince yargılamanın yenilenmesine karar verilmiştir. Böyle bir ihlal kararı üzerine yeniden yapılacak yargılamada dinlenen tanık beyanına göre delillerin yeniden değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Dolayısıyla yeniden yapılacak yargılama sonunda aynı karar verilebileceği gibi farklı bir kararın verilmesi de muhtemeldir. Buna karşın Ağır Ceza Mahkemesi infazın durdurulması yönündeki talebi reddetmiştir. Yapılması gereken, hak ihlali nedenine göre yeniden yargılama ile birlikte infazın durdurulması ve önceki hükmün ortadan kaldırılmasına karar verilmesi şeklinde olmalıdır. Bu durumda sanığın tutulması hali Anayasa madde 19 yönünden suç isnadına bağlı tutmaya dönüşmektedir. Bu nedenle mahkemenin anılan kararın akabinde tutukluluğun devamı veya sonlandırılması hakkında da bir karar vermesi gerekir. Açıkladığım nedenlerle başvuranın özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiği görüşündeyim.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 5271 Sayılı Kanun’un 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinde “Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'nin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması” hükümlü lehine yargılanmanın yenilenmesinin nedenleri arasında sayılmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılamaya imkân tanıyan yukarıdaki kural ihlal kararının başka bir nedene ihtiyaç duyulmadan yargılamanın yenilenmesinin kabulü için yeterli olduğunu belirtmektedir. Derece mahkemesi AİHM'in ihlal kararında belirttiği doğrultuda ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür.

2. AİHM'in ihlal kararı üzerine yargılamanın yenilenmesinin gerektiği hâllerde başvurucunun yeniden suç isnadı altında olduğu hem AİHM hem de Anayasa Mahkemesi tarafından benimsenmiştir (AİHM, Mehmet Zeki Doğan/Türkiye, B. No:3324/19, 13/2/2024, §§59-60; Anayasa Mahkemesi, Nihat Akbulak, B. No: 2015/10131, 7/6/2018 § 39). Anayasa Mahkemesine göre AİHM'in ihlal kararlarının ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına dönük yargılamanın yenilenmesi süreçleri bakımından kişi yeniden hakkında suç isnadı bulunan kimse durumuna düştüğü için Anayasa'nın 36. maddesinde korunan adil yargılanma hakkı uygulanabilir hale gelmektedir (Nihat Akbulak, § 39).

3. Önümüzdeki başvuruda AİHM tarafından verilen ihlal kararı üzerine yargılamanın yenilenmesi sürecinin başlatıldığı dikkate alındığında bu sürecin başladığı 13/9/2021 tarihinden itibaren başvurucu açısından adil yargılanma hakkının suç isnadı yönünün uygulanabilirliğinin kabulü gerekir.

4. Anayasa’nın 36. maddesi kapsamındaki suç isnadı ile Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki suç isnadı aynı anlamı içerdiğinden suç isnadı altında olmanın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bakımından da yansımaları bulunmaktadır. Bunun bir sonucu olarak yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü kararından sonra kişi artık hükümlü olmayıp, suç isnadı altında olduğu için mahkemelerin hükmün infazının devamına karar vermesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlaline neden olacaktır.

5. AİHM’nin ihlal kararından sonra yeniden yargılanan kişinin hükümlü statüsünün devam ettiğini kabul etmek masumiyet karinesi yönünden sorunlu olacaktır. AİHM vermiş olduğu ihlal kararından sonra başlayan yeniden yargılama sürecinde kişilerin kamu otoritelerince suçlu gösterilmesine yönelik tutum ve davranışlarının masumiyet karinesini ihlal edeceğinin altını çizmektedir.

6. AİHM, yargılamanın yenilenmesi kararının ardından yapılacak olan yeni yargılamada kişinin statüsü ve hangi sıfatla adlandırılacağı, yapılan yeni yargılamanın önceki yargılamadan ne derece bağımsız ve ayrı bir yargılama olarak kabul edildiği ile alakalı olduğunu, bu noktada yeniden yapılan yargılamanın, kişilerin suçlu olduklarının belirlendiği ve mahkûm edildikleri ilk yargılamanın devamı olarak mı yoksa ilkinden bağımsız tamamen yeni bir yargılama olarak mı yapıldığının tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu kapsamda yeniden yapılan yargılamanın önceki yargılamadan bağımsız bir yargılama olarak kabul edildiği durumlarda ilk yargılama sonucunda ilgili kişilerin mahkûm edilmiş olması, suçlulukları yasal olarak sabit oluncaya kadar masumiyet karinesinden yararlanma haklarını ortadan kaldırmayacaktır.

7. AİHM Dicle ve Sadak/Türkiye kararında yargılanmanın yenilenmesi taleplerinin kabulü sonrası yapılan yargılamada davalarının esasıyla ilgili olarak karar verilmeden önce

başvuruculardan hükümlü olarak bahsedilmesinin masumiyet karinesine aykırı olacağını belirtmiştir (Dicle ve Sadak/Türkiye, B. No: 48621/07, 16/6/2015, §§ 60 -66). Bu karar gereğince somut olayda da yeniden yargılama yapılmasının kabulüne karar verildikten sonra yapılan yargılamanın eskisinden tamamen bağımsız bir yargılama olduğu da dikkate alındığında başvurucunun hükümlü olarak görülmesi ve dolayısıyla hükme bağlı tutukluluğunun devam ettiğinin ileri sürülmesi söz konusu değildir.

8. Somut olayda AİHM başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmesinde belirleyici olan tanık C.A. ile bizzat yüzleşmesinin sağlanması bakımından C.A.nın duruşmaya katılmaması için iyi bir neden bulunmadığını, bu kişi tarafından verilen ifadelerin güvenilirliğinin ve doğruluğunun test edilmesine imkân sunabilecek olan uygun güvencelerin başvurucuya sağlanmadığını belirterek Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ve (3) numaralı fıkrasının (d) bendinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Beyanları mahkumiyette belirleyici olan bir tanığın sorgulanamaması nedeniyle AİHM tarafından verilen ihlal kararı, bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetinin sorgulanması sonucunu doğurmaktadır.

9. Derece mahkemesince AİHM'in vermiş olduğu ihlal kararı gereği yeniden yargılama talebinin kabulüne karar verildikten sonra hükmün ortadan kaldırılarak dayanağı kalmayan hükme bağlı tutmanın sonlandırılması kararı verilmesi gerekirken suç isnadına bağlı tutmaya ilişkin olarak herhangi bir değerlendirme de yapılmadan infazın durdurulması talebinin reddedilmesi ve belli bir süre de olsa hükme bağlı olarak başvurucunun özgürlüğünden mahrum bırakılması Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmesi anlamına gelmektedir.

10. Belirtilen gerekçelerle çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) ihlal kararının gereği yerine getirilmeyerek hapis cezasının infazına devam edilmesi nedeniyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca başvurunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Somut bireysel başvuruya konu temel sorun AİHM'in adil yargılanma hakkı bağlamında verdiği bir ihlal kararı üzerine gerçekleştirilen yargılamanın yenilenmesi süreci boyunca başvurucunun infazın ertelenmesi talebi ile ilgili olarak "dava dosyasının gelmiş olduğu aşama nazara alınarak" mahkumiyet hükmü infazının devamına karar verilmesi hususunda odaklanmaktadır.

3. Mahkumiyet hükmünün infazı şeklindeki uygulama başvurucunun iddiasına göre kişi özgürlüğünü ihlal etmektedir. Başvurucuya göre AİHM kararı doğrultusunda ihlalin sonuçlarının giderilmesi için yargılamanın yenilenmesi sürecinin başlamasıyla birlikte derece mahkemesi önceki hükmü kaldırmalı ve dayanağı kalmayan mahkumiyete bağlı tutmanın infazını durdurmaya karar vermelidir.

4. Somut başvuruda başvurucunun infazın durdurulması talebi derece mahkemelerince reddedilmiş ve yargılama süreci boyunca hükme bağlı olarak tutularak mahkumiyetin infazı sürdürülmüştür. Başvurucu bu durumun Anayasa'nın 19. maddesindeki kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ile ilgili güvenceleri ihlal ettiğini ileri sürmektedir.

5. Mahkememiz çoğunluk kararına göre AİHM'in verdiği ihlal kararı ile bağlantılı olarak başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebinin kabul edilmesinden sonraki özgürlüğünden yoksun kalma hâli, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma niteliği taşımaktadır. Zira başvurucunun yeniden yargılama incelemesi süresince tahliye edilmemesine yani hakkında verilen mahkûmiyet kararının infazının devamına daha önceki kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü temelinde karar verildiği görülmektedir. Bu anlamda başvurucu hakkında verilen infazın devamı kararı, Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde yetkili mahkemece verilmiş bir mahkûmiyet kararına dayalıdır ve kanuna uygun bir tutma mahiyetindedir (Bkz.: § 64). Mahkememiz çoğunluğuna göre derece mahkemelerince infazın ertelenmesinin uygun görülmediği dönemde başvurucunun özgürlüğünden yoksun kalmasının hukuki bir temelinin bulunduğu anlaşıldığından başvurucunun iddialarına ilişkin olarak açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı gerekçesiyle Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekmektedir §§ 65-66).

6. Kişi özgürlüğü ve güvenliği ile ilgili olarak Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasına göre konumuz bağlamında "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların" varlığı halinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakılması mümkündür. Ancak Mahkememiz çoğunluğu derece mahkemelerince verilip kesinleşen, akabinde AİHM'in denetleyip buna ilişkin adil yargılanma hakkı ihlali sonucuna ulaştığı ve bu ihlal kararını esas alarak derece mahkemelerinin yargılamanın yenilenmesine konu yaptığı bu hükmü halen "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı ceza" olarak görmeye devam etmektedir.

7. Benzer durum derece mahkemelerince verilen, akabinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu ile gelen ve Anayasa Mahkemesinin hakkında adil yargılanma hakkı ihlali verdiği ve bu nedenle derece mahkemelerince yeniden yargılamaya konu yapılan mahkumiyet hükümlerinde de karşımıza çıkabilmektedir. Anayasa Mahkemesi bu konuda da benzer bir yaklaşımla Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gereğinin yerine getirilmeyerek hapis cezasının infazına devam edilmesinin Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını ihlal etmediğine karar vermiştir (Bu konuda bkz.: Erol Eşrefoğlu [GK], B. No: 2018/23111, 1/7/2021).

8. Esasında bu iki yeniden yargılama durumu da benzer yönlere sahiptir. Her ne kadar Anayasa Mahkemesinin verdiği ihlal kararına binaen gerçekleştirilen yeniden yargılama sürecinde hapis cezasının infazına karar verilmesinde Anayasa'nın 19. maddesi bağlamında bir ihlal olmadığı şeklindeki çoğunluk görüşüne katılmış isem de (bkz.: Erol Eşrefoğlu kararı [GK], B. No: 2018/23111, 1/7/2021) bu konuda şu andaki hukuki yaklaşımımla her iki durumda da başvurucunun kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesinin daha isabetli olacağı kanaatindeyim. Bu nedenle bu konuya ilişkin görüşümü aşağıda belirttiğim gerekçelerle revize etme ihtiyacı gördüğümü ifade etmeliyim.

9. Zira her iki durumda da derece mahkemelerinin verdiği mahkumiyetlere ilişkin hak ihlali olup olmadığı yönüyle Anayasa Mahkemesi veya AİHM tarafından bir yargısal inceleme yapılıp bunun sonucunda denetlenen mahkumiyet hükmünün adil yargılanma hakkı ihlaline sebebiyet verdiği görülmektedir. Mahkememiz çoğunluk görüşünün bu şekilde verilen bir ihlal kararını dikkate almayan ve mahkumiyet kararının infazının devamına daha önce kesinleşmiş olan mahkumiyet hükmü temelinde karar verilmesinde bir sorun görmeyen yaklaşımının bireysel başvurunun özü ile bağdaşmadığını daha net biçimde görmek mümkündür. Zira somut başvuruya konu hukuki meselede artık AİHM tarafından

başvurucunun mahkumiyetinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümlerine aykırı olduğu tespit edilmiş durumdadır.

10. Her ne kadar çoğunluk kararında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun yargılamanın yenilenmesi ile ilgili konuları düzenleyen maddelerine atıfla değerlendirmeler yapılmış ve yine bu Kanun'un 323. maddesinin (1) numaralı fıkrası bağlamında önceki mahkumiyet hükmünün yargılamanın yenilenmesini gerçekleştiren mahkemece mahkumiyet kararının onaylanacağı ya da iptal edileceği üçüncü aşamanın tamamlanmasına kadar geçerliliğini koruduğu belirtilmiş ise de bireysel başvuru incelemesi sonucunda verilen ihlal kararının ne anlama geldiğinin ve sahip olduğu etkinin Mahkememiz çoğunluk kararında çok iyi anlaşılamadığı kanaatindeyim.

11. Hukuk sistemimizde AİHM'in gerçekleştirdiği bireysel başvuru incelemelerinde verilen "ihlal" kararı, kesinleşmiş mahkumiyet hükmünün Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleri gereğince sorunlu olduğunu ve hak ihlaline sebebiyet vermesi nedeniyle de yargılamanın yenilenmesini gerektirdiğini ifade etmektedir. Aynı tespiti Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı sonrasındaki yeniden yargılama süreci için de yapmak gerekmektedir.

12. Somut olay bağlamında düşünüldüğünde AİHM'e yapılan bireysel başvuruda incelenen mahkumiyet hükmü AİHM tarafından tanık sorgulama hakkı ihlali nedeniyle adil yargılanma hakkı güvenceleriyle bağdaşmayan bir hüküm olarak nitelendirilmiştir. Bunun anlamı ise hakkında mahkumiyet hükmü kurulan başvurucunun mahkumiyetine esas alınan, mahkumiyetinde belirleyici delil olduğu anlaşılan tanığın yargılanma sürecinde sorgulamasının sağlanmamış olmasıdır.

13. Bu durumda derece mahkemesi AİHM'in ihlal kararı sonrasında ihlali giderebilmek amacıyla yargılamanın yenilenmesi sürecinde bu tanığın sorgulanmasını sağlayarak davayı esastan sonuçlandıran yeni bir hüküm kuracaktır. AİHM'in ihlal tespiti sonrasında tanığın sorgulanmaması nedeniyle başvurucu aleyhine derece mahkemelerince kurulmuş olan önceki mahkumiyet hükmü artık hukuken geçerli bir hüküm olmaktan çıkmış olmalıdır. Her ne kadar yargılamanın yenilenmesi ile ilgili Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri bu sürece ilişkin usulü detaylı biçimde düzenlerken önceki hükmün mahkemece kaldırılana kadar geçerli olacağı anlamına gelen bazı düzenlemelere yer veriyor olsa da bu düzenlemeleri bireysel başvurunun amacı doğrultusunda yorumlayıp uygulamak ve ihlal kararı karşısında artık başvurucunun hükme bağlı tutma pozisyonunun hukuken savunulabilir olmaması gerektiğini belirtmek gerekir.

14. Daha çarpıcı bir örnek olması bağlamında işkence altında elde edilen bir delile dayalı bir mahkumiyet hükmü üzerine AİHM tarafından verilen bir adil yargılanma hakkı ihlali sonrasında halen önceki mahkumiyet hükmünün yargılamanın yenilenmesi sürecinde Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 323. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince derece mahkemelerince onaylanacağı veya iptal edileceği zamana kadar geçerliliğini koruyacağını savunmak AİHM tarafından verilen ihlal kararına rağmen hak ihlalinin daha uzun süre boyunca devamı anlamına gelecektir. Bireysel başvuru sisteminin özünün bu biçimdeki bir yaklaşımla bağdaşmayacağı ise aşikardır.

15. Dolayısıyla AİHM'in ihlal kararı sonrasında başvurucunun hükme bağlı tutulmasının sonlandırılıp -eğer şartları varsa- Anayasa'nın 19. maddesi bağlamında suç isnadına bağlı tutma aşamasına yeniden dönülmesi bireysel başvurunun niteliği gereği verilen ihlal kararının bu süreçte bir anlamı olması yönüyle zorunlu görülmelidir.

16. Ek olarak çoğunluk kararındaki yaklaşımla hareket edildiğinde yargılamanın yenilenmesi sürecinde başvurucu ile ilgili olarak masumiyet karinesini ihlal eden durumlar da ortaya çıkabilecektir. Zira bu süreçte kişinin hükümlü statüsünün devam ettiğini ileri sürmek ona suçlu muamelesi yapılması anlamına gelebileceğinden bu durum başvurucunun masumiyet karinesini de zedeleyebilecektir.

17. Nitekim AİHM Dicle ve Sadak/Türkiye başvurusunda yargılanmanın yenilenmesi taleplerinin kabulü sonrası gerçekleştirilen yargılamada davalarının esasıyla ilgili olarak karar verilmeden önce başvuruculardan hükümlü olarak bahsedilmesinin masumiyet karinesine aykırı olacağına hükmetmiştir (Dicle ve Sadak/Türkiye, B. No: 48621/07, 16/6/2015, §§ 60 -66).

18. Bireysel başvurunun temel amacı bağlamında düşünüldüğünde çoğunluk kararındaki yaklaşımın insan haklarının etkili biçimde korunması yönü ile de açıklanması kolay değildir. Zira adil yargılanma hakkının önemli güvencelerinden birisine aykırı biçimde gerçekleştirilen bir yargılama sonucu verilmiş olan bir mahkumiyet hükmü olduğu AİHM tarafından açıkça tespit edilmiş olmasına rağmen ihlale konu bu hüküm yargılamanın yenilenmesi sürecinde belli bir süre boyunca daha geçerli kalarak kişi mahkumiyete bağlı olarak tutulmaya devam edecektir.

19. Sonuç olarak çoğunluk kararındaki yaklaşımın aksine AİHM tarafından başvurucu hakkında verilen bir ihlal kararı sonrasında gerçekleştirilen yargılamanın yenilenmesi sürecinde önceki hükmün geçerliliğini koruması ve bu süreçte başvurucunun hükme bağlı tutma halinin devam etmesi bireysel başvuru sisteminin etkisinin tam anlamıyla gerçekleşmesine imkan vermeyecek sakıncalı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle başvurucunun AİHM ihlal kararı sonrasındaki tutulmasının hükme bağlı tutma statüsünden çıkarılıp -eğer şartları varsa- suç isnadına bağlı tutmaya dönüşmesi bireysel başvurudan beklenen işlevin gerçekleşmesi yönü ile zorunludur.

20. Yukarıda sıralanan gerekçelerle derece mahkemelerince AİHM'in verdiği ihlal kararı sonrasında önceki mahkumiyet hükmüne binaen tutulmaya devam etmesi ve infazın ertelenmesi talebinin bir değerlendirme yapılmaksızın reddedilmesi başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını ihlal ettiği kanaatinde olduğumdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) ihlal kararının gereği yerine getirilmeyerek hapis cezasının infazına devam edilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi 27/8/2009 tarihinde başvurucunun aralarında Devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma ve nitelikli kasten öldürmenin de olduğu çeşitli suçlardan iki ayrı müebbet ve toplam 110 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiş, verilen karar, temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından 1/11/2010 tarihinde onanmıştır.

3. Başvuru üzerine AİHM, başvurucunun, yargılamayı yürüten mahkemeden, tanık C.A. ile yüzleşmek ve tanığa soru sormak için talepte bulunduğu, mahkemenin bu taleple ilgili olarak hiçbir adım atmadığı, yargılamaya katılmaması için haklı bir gerekçe ortaya

koymadığı, tanık C.A.'nın verdiği ifade karşısında karşılaştığı zorlukları telafi etmek amacıyla yeterli dengeleyici usulü güvenceleri sağlamadığı, buna rağmen yargılamayı yapan mahkemenin söz konusu tanığın beyanını başvurucunun mahkûmiyetinde belirleyici bir delil olarak değerlendirdiğine dair tespitlerde bulunmuş ve 29/6/2021 tarihli kararıyla başvurucunun adil yargılanma hakkının dolayısıyla Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (d) maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Alat/Türkiye, B.No: 39513/11,29/6/2021).

4. AİHM'in ihlal kararı üzerine 19/8/2021 tarihinde başvurucunun yeniden yargılama talebine yönelik Erzurum 2. Ağır Ceza Mahkemesi talebin esastan kabulüne, başvurucu hakkındaki hükmün infazının devamına ve tahliye taleplerinin reddine karar vermiştir.

5. Başvurucunun, AİHM'in ihlal kararı üzerine yapılan yeniden yargılamada eski mahkûmiyet hükmüne bağlı tutularak infazın devamına karar verilmesinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali niteliğinde olduğuna dair itirazlarının reddi üzerine Başvurucu30/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Bireysel başvuru süreci devam ederken yargılamayı yapan Ağır Ceza Mahkemesi 5/6/2023 tarihinde, önceki "iki ayrı müebbet ve toplam 110 yıl 8 ay hapis cezası" kararını iptal ederek başvurucunun müsnet suçlardan sadece silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 8 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve atılı diğer suçlardan beraatine ve tahliyesine karar vermiştir.

7. Bireysel başvurunun incelenmesinde Mahkememiz çoğunluğunca verilen başvurunun Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna dair kararına katılmamaktayım.

8. Çoğunluk kararında da belirtildiği üzere, mevcut başvuruda temel mesele, AİHM tarafından verilen bir ihlal kararı üzerine yeniden yargılama sürecinde infazın durdurulmamasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal edip etmediğidir.

9. Bu kapsamda öncelikle yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi hâlinde eski hükmün hukuki varlığını devam ettirip ettirmediğinin belirlenmesi gerekir.

10. 5271 Sayılı Kanun'un 311. maddesinde hükümlü lehine yargılamanın yenilenmesi nedenleri sayılmış, maddenin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinde "Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'nin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması" hâline bu nedenler arasında yer verilmiştir.

11. 5271 sayılı Kanun'da düzenlendiği şekliyle yargılamanın yenilenmesi üç aşamadan oluşmaktadır.

12. İlk aşamada, mahkeme, yeniden yargılama yapılması talebinin 5271 sayılı Kanunu'nun 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen nedenlerden birine girip girmediğini;5271 sayılı Kanun'un 319. maddesinde belirtilen koşulların yerine getirilip getirilmediğini, yani başvurunun kanunda öngörülen şekilde yapılıp yapılmadığını veya yargılamanın yenilenmesini gerektiren gerekçelerin gösterilip gösterilmediğini; ve destekleyici delillerin sunulup sunulmadığını inceleyerek yargılamanın yenilenmesi başvurusunun kabul edilebilir olup olmadığını değerlendirir.

13. Bu koşullar yerine getirilirse, mahkeme ikinci aşamaya geçecek, bu aşamada delil

toplamaya karar verebilecek ve bu yapıldıktan sonra, savcıyı ve sanığı toplanan delillerle ilgili görüşlerini sunmaya davet edecektir. Başvuruya dayanak teşkil eden iddiaların yeterince doğrulanmamış olması veya başvurunun önceki mahkûmiyet üzerinde hiçbir etkisinin bulunmadığına karar verilmesi halinde (yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 311. maddenin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentleri ile 314. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yazılı hâllerde) başvuru esassız olduğu gerekçesiyle ve duruşma yapılmaksızın reddedilecektir. Ancak başvurunun kabul edilmesi halinde, mahkeme davayı yeniden açacak ve duruşma yapacaktır.

14. Üçüncü aşamada, yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylayacak veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verecektir.

15. AİHM'in ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılamaya imkân tanıyan 311. maddenin (1) numaralı fıkrasının (f) bendi, ihlal kararının başka bir nedene gerek olmaksızın yargılamanın yenilenmesinin kabule değer olduğuna karar verilmesi için yeterli olduğunu göstermektedir.

16. 5271 sayılı Kanun'un 321. maddesindeki düzenlemeye göre, yargılamanın yenilenmesi isteminin kabule değer bulunmasından sonraki evrede mahkeme tarafından yapılacak incelemeden sonra; yargılamanın yenilenmesi isteminde ileri sürülen iddiaların yeterli derecede doğrulanamaması veya 311 inci maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri ile 314 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yazılı hallerde işin durumuna göre bunların önce verilmiş olan hükme hiçbir etkisi olmadığının saptanması halinde yargılamanın yenilenmesi istemi, esassız olması nedeniyle duruşma yapılmaksızın reddedilecektir.

17. Ancak 5271 sayılı Kanun'un 321. maddesinde, yargılamanın yenilenmesi isteminde ileri sürülen iddiaların daha önce verilmiş olan hükme etkisinin olup olmadığı yönündeki değerlendirme yalnızca 311. maddenin (1) numaralı fıkrasının (a) (sahte belge) ve (b) (yalan tanıklık veya bilirkişilik) bentleri ile 314. maddesinin (1) numaralı fıkrasının(a) (sahte belge)bendinde yazılı hâller için öngörülmüş bulunmakta olup AİHM'in ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılamaya imkân tanıyan 311. maddenin (1) numaralı fıkrasının (f) bendi bu kapsamda değildir.

18. 5271 sayılı Kanun'un 321. maddesi, AİHM'nin ihlal kararına dayalı yenileme nedeni açısından, ihlal kararının önceki hükmün yeniden değerlendirilmesini gerektirecek nitelikte olmadığı şeklindeki bir değerlendirmeyle istemin reddine karar verilmesine olanak sağlayacak bir düzenleme içermemektedir.

19. Sonuç olarak Ceza hükmünün, Sözleşme'nin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, AİHM'in kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması durumunda kabul edilebilirlik incelemesi yapılmasına olanak bulunmamaktadır. Çünkü AİHM'in verdiği ihlal kararının hükme etki ettiği bizzat kanun tarafından kabul edilmiştir. Bu tür bir durumda yargılamanın yenilenmesi talebinin kabule değer olup olmadığı hususunda derece mahkemelerince bir değerlendirme yapılması işin mahiyetine aykırı olacaktır. Derece mahkemesi AİHM'in ihlal kararında belirttiği doğrultuda ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür. Bu aşamada kanunun lafzına bağlı kalınarak yorum yapılması yerine Anayasa'ya, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve AİHM içtihatlarına uygun bir yaklaşımın benimsenmesi gerekir.

20. AİHM'in ihlal kararı üzerine yargılamanın yenilenmesinin gerektiği hâllerde başvurucunun yeniden suç isnadı altında olduğu hem AİHM hem de Anayasa Mahkemesi

tarafından kabul edilmektedir (AİHM kararı için bkz. Mehmet Zeki Doğan/Türkiye, B.No:3324/19, 13/2/2024, §§59-60; Anayasa Mahkemesi kararı için bkz. Nihat Akbulak, § 39). Ayrıca Anayasa Mahkemesinin içtihadına göre AİHM'in ihlal kararlarının ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına dönük yargılamanın yenilenmesi süreçleri bakımından kişi yeniden hakkında suç isnadı bulunan kimse haline geldiği için Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı uygulanabilir bulunmuştur (Nihat Akbulak, § 39).

21. Somut olayda da AİHM tarafından verilen ihlal kararı üzerine yargılamanın yenilenmesi sürecinin başlatıldığı dikkate alındığında bu sürecin başladığı 13/9/2021 tarihinden (yeniden yargılama başvurusunun kabule değer olduğuna karar verildiği tarih) itibaren başvurucu yönünden adil yargılanma hakkının suç isnadı boyutuyla uygulanabilir olduğu, bu çerçevede başvurucunun suç isnadı altında olduğunun kabul edilmesi gerekir.

22. Adil yargılanma hakkı kapsamında suç isnadı altında olmanın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı açısından da önemi bulunmaktadır. Zira Anayasa’nın 36. maddesi anlamındaki suç isnadı ile Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası anlamındaki suç isnadı aynı anlama gelmektedir. Dolayısıyla yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulüne karar verildikten sonraki aşamada kişi hükümlü değil, suç isnadı altında olduğu için mahkemelerin hükmün infazının devamına karar vermesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlaline yol açacaktır.

23. AİHM'in ihlal kararı üzerine yargılamanın yenilenmesinde ihlal kararından sonra hükme bağlı tutmanın sonlandırılması başvurucunun suç isnadına bağlı olarak tutulmasına kuşkusuz engel değildir. Derece mahkemelerinin suç isnadına bağlı tutmaya ilişkin bir değerlendirme yaparak -Anayasa ve kanunlarda öngörülen koşulların bulunması hâlinde- tutuklama yönünde karar vermeleri mümkün olabilecektir.

24. Bunun yanında mahkûmiyet hükmünün Sözleşmeye aykırı bulunmasından sonra yeniden yargılanan kişinin hükümlü statüsünün devam ettiğini ileri sürmek ona suçlu muamelesi yapılması anlamına gelebilecek, dolayısıyla masumiyet karinesini de zedeleyebilecektir.

25. AİHM Dicle ve Sadak/Türkiye başvurusunda yargılanmanın yenilenmesi taleplerinin kabulü sonrası yapılan yargılamada davalarının esasıyla ilgili olarak karar verilmeden önce başvuruculardan hükümlü olarak bahsedilmesinin masumiyet karinesine aykırı olacağına karar vermiştir (Dicle ve Sadak/Türkiye, B. No: 48621/07, 16/6/2015, §§ 60 -66).

26. Bu karar gereğince somut olayda da yeniden yargılama yapılmasının kabulüne karar verildikten sonra yapılan yargılamanın eskisinden tamamen bağımsız bir yargılama olduğu da gözetildiğinde başvurucunun hükümlü olarak görülmesi ve dolayısıyla hükme bağlı tutukluluğunun devam ettiğinden bahsedilebilmesi mümkün değildir.

27. Ayrıca somut olayda AİHM başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmesinde belirleyici olan tanık C.A. ile bizzat yüzleşmesinin sağlanması bakımından C.A.nın duruşmaya katılmaması için iyi bir neden bulunmadığını, bu kişi tarafından verilen ifadelerin güvenilirliğinin ve doğruluğunun test edilmesine imkân sunabilecek olan uygun güvencelerin başvurucuya sağlanmadığını belirterek Sözleşme’nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ve (3) numaralı fıkrasının (d) bendinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Beyanları mahkumiyette belirleyici olan bir tanığın sorgulanamaması nedeniyle AİHM tarafından verilen ihlal kararı, başvurucunun mahkûmiyete bağlı tutulması ile mahkûmiyet arasındaki bağı koparacak nitelikte bir ihlal kararıdır. Zira ihlale yol açan durum bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedeleyecek niteliktedir. Bu şekilde hatalı olduğu

belirtilmiş bir hükmün varlığının geçerli olduğu söylenemeyecektir.

28. Son olarak 5271 sayılı Kanun'un 312. maddesinde yargılamanın yenilenmesi isteminin hükmün infazını ertelemeyeceği, ancak mahkemenin, infazın geri bırakılmasına veya durdurulmasına karar verebileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemede sadece yargılamanın yenilenmesi talebinin hükmün infazına tesir etmeyeceği öngörülmüştür. Ancak Kanunda, yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulü hâlinde infaz durumu hakkında bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle 5271 sayılı Kanun'un 312. maddesinin infazın durdurulmasına engel oluşturduğu söylenemez.

29. Sonuç olarak derece mahkemesince AİHM'in vermiş olduğu ihlal kararı doğrultusunda yeniden yargılama talebinin kabulüne karar verildikten sonra hükmün ortadan kaldırılarak dayanağı kalmayan hükme bağlı tutmanın sonlandırılması (yani infazın durdurulması) yönünde karar verilmesi gerekirken suç isnadına bağlı tutmaya ilişkin olarak herhangi bir değerlendirme yapılmadan infazın durdurulması talebinin reddedilmesi ve belli bir süre de olsa hükme bağlı olarak başvurucunun özgürlüğünün kısıtlanmaya devam edilmesi Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına aykırıdır.

30. Açıklanan gerekçelerle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Kenan YAŞAR

NACİYE ÇORUH

B. No: 2024/15819 | Karar tarihi: 21.11.2024

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2024/15819

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

NACİYE ÇORUH BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2024/15819)

Karar Tarihi: 21/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 21/2/2025 - 32820

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Naciye ÇORUH

Vekili : Av. Taha AYHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Anayasa Mahkemesinin başka başvurucular hakkında verdiği ihlal kararlarına dayanılarak yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Hakkâri'nin Yüksekova ilçesi Dağlıca köyü Erabuşate mezrasında ikamet etmekte iken yaşanan terör eylemleri ve terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle köyünü terk etmek zorunda kaldığından ve güvenlik nedeniyle köyüne dönüş sağlayamadığından dolayı mal varlığına ulaşamadığından bahisle 1/4/2019 tarihli dilekçe ile 2004-2019 döneminde oluştuğunu ileri sürdüğü 50.000 TL zararının tazminini Hakkâri Valiliği Zarar Tespit Komisyonu Başkanlığından (Komisyon) talep etmiştir. Bu talebin zımnen reddedilmesi üzerine ret işleminin iptali talebiyle Van 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

3. Mahkeme, tek hâkimli olarak yaptığı yargılama neticesinde dava konusu işlemin 2018 ve 2019 yıllarına ilişkin kısmı yönünden iptaline, 2004-2017 dönemine ilişkin kısmı yönünden ise davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme, kararın gerekçesinde başvurucunun 2004-2019 dönemine ilişkin zararının tazmini talebi bakımından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. ve geçici 4. maddeleri uyarınca yıl bazında inceleme yapılması gerektiğini belirtmiştir. Kararın gerekçesinde;

i. Başvurucunun 1/1/2004-30/5/2007 tarihleri arasında oluştuğunu iddia ettiği zararı açısından 5233 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 27/7/2004 tarihinden öncesine ait olmakla birlikte devam eden zararlar açısından ve 5233 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 27/7/2004 tarihinden Kanun'un geçici 4. maddesinde yapılan değişiklik sonucunda başvuru süresini uzatan 24/9/2007 tarihli ve 5666 sayılı Kanun'un yürürlük tarihi olan 30/5/2007'ye kadarki döneme ilişkin olarak uğranıldığı iddia edilen zararlar yönünden başvuru süresinin 30/5/2008 tarihine kadar uzatıldığı ifade edilmiştir. Buna göre en son 30/5/2008 tarihine kadar ilgili valiliğe başvurulması gerekirken 1/4/2019 tarihinde kayda giren dilekçe ile başvuruda bulunulduğu anlaşıldığından süresinde yapılmayan başvuru üzerine açılan davanın bu kısım yönünden reddi gerektiği değerlendirilmiştir.

ii. Başvurucunun 30/5/2007-2017 dönemi arasında oluştuğunu iddia ettiği zararı açısından 5233 sayılı Kanun'un 6. maddesinde Kanun'un yürürlüğe girdiği 27/7/2004 tarihinden sonra meydana gelen zararların karşılanması talebiyle zarar konusu olayın öğrenilmesinden itibaren altmış gün ve her hâlde olayın meydana gelmesinden itibaren bir yıl içinde idareye başvurulabileceğinin, bu sürelerden sonra yapılacak başvuruların kabul edilmeyeceğinin düzenlendiği vurgulanmıştır. Bu durumda komisyona başvuru tarihinden en çok bir yıl geriye yönelik olarak tazmin talebinde bulunulabileceği ancak başvurucunun 5233 sayılı Kanun'un 6. maddesinde yer alan süreler içinde başvuruda bulunmadığı anlaşıldığından süresinde yapılmayan başvuru üzerine açılan davanın bu kısım yönünden de reddi gerektiği sonucuna varıldığı açıklanmıştır.

iii. Başvurucunun 2018 ve 2019 yıllarında oluştuğunu iddia ettiği zararı açısından Hakkâri ili Yüksekova ilçesi Dağlıca köyü Erabuşate mezrasının terör olayları ve terörle mücadeleden kaynaklanan faaliyetler nedeniyle 1993 yılında boşaltıldığı, idareye zarar tazmin talebiyle başvurunun yapıldığı tarihe kadar tamamen boş kaldığı belirtilmiştir. Zarar tazmininin talep edildiği dönemde geçmişte yaşanan terör olaylarının yeniden yaşanması endişesiyle vatandaşların mezraya dönmediği bu yerin yerleşime uygun duruma getirilmesi

amacıyla herhangi bir girişimde bulunulmadığı, mezranın Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi kapsamında yerleşmeye uygun hâle getirildiğine dair herhangi bir belgenin dosyaya sunulmadığı ifade edilmiştir. Mezrada okul ve sağlık ocağı olmadığına, faal cami olmaması nedeniyle imam hatip kadrosu bulunmadığına, başvurucunun boşalan yerlere dönme iradesinin olmadığına ilişkin somut bir tespitin de bulunmadığına işaret edilmiştir. Başvurucunun anılan mezraya dönüşü için sosyal devlet ilkesi bağlamında asgari şartların oluşturulması ve vatandaşların güvenlik kaygılarının minimize edilmesi sonrasında mezraya dönüşlerinin sağlanması gerektiğinin bilindiği zikredilmiştir. Terör olaylarından kaynaklanan güvenlik kaygısı nedeniyle mezraya dönüşlerin olmadığı anlaşıldığından gerekirse mahallinde usulüne uygun olarak keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmak suretiyle başvurucunun mal varlığına ulaşamadığı için oluştuğunu öne sürdüğü zararlar var ise bunların tespit edilerek tazmin edilmesi gerektiği neticesine ulaşılmıştır. Bu itibarla başvurucunun mal varlığına ilişkin olarak inceleme ve araştırma yapılmadan tesis edilen dava konusu işlemin bu kısmında hukuka uygunluk bulunmamıştır.

4. Başvurucunun bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) başvurucunun otuz günlük süreyi geçirdikten sonra yaptığı istinaf başvurusunun süre aşımı nedeniyle reddine kesin olarak karar vermiştir.

5. Başvurucu, Mahkemeye sunduğu 8/5/2023 tarihli dilekçe ile Anayasa Mahkemesinin İbrahim Er ve diğerleri ([GK], B. No: 2019/33281, 26/1/2023) ve Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararlarından bahsederek 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 53. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (h) bendi uyarınca yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

6. Mahkemece tek hâkimli olarak yapılan inceleme sonucunda yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; 2577 sayılı Kanun'un 53. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (h) bendinde tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen önceki karara aykırı olarak yeni bir karar verilmesi durumunun yargılamanın yenilenmesi sebepleri arasında sayıldığı belirtilmiştir ancak başvurucunun Anayasa Mahkemesinin Osman Kızılcan kararı sonrasında tarafları ve konusu aynı olmayan başka dosyalarda yargılama mercilerince içtihat değişikliğine gidilerek önceki verilen kararlardan farklı kararlar verilmesinin yargılamanın yenilenmesini gerektirdiği iddiasının 2577 sayılı Kanun'da tahdidî olarak sayılan yargılamanın yenilenmesi sebepleri arasında yer almadığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla bakılmakta olan davada 2577 sayılı Kanun'un 53. maddesinde belirtilen yargılamanın yenilenmesi sebeplerinin bulunmadığı vurgulanmıştır. Diğer yandan başvurucunun Anayasa Mahkemesinin İbrahim Er ve diğerleri kararı gereğince bir uyuşmazlık hakkında verilen ihlal kararının benzer mahiyetteki uyuşmazlıklarda da aynı hakların ihlal edildiği anlamına geldiği, bu nedenle yargılamanın yenilenmesi yoluyla bu ihlalin ortadan kaldırılması gerektiği iddiasına da itibar edilemeyeceği değerlendirmesinde bulunulmuştur. Söz konusu ihlal kararına esas başvurunun özünün Anayasa Mahkemesince başka bir uyuşmazlıkla ilgili olarak verilen ihlal kararının, aynı nedenle kendisi hakkında kurulan mahkûmiyet hükmü bakımından da yargılamanın yenilenmesi sebebi teşkil ettiğinden bahisle yapılan yargılamanın yenilenmesi başvurusunun reddedilmesi olduğu belirtildikten sonra, anılan başvurunun ceza mahkemelerinde görülen bir uyuşmazlıktan kaynaklandığına ve uyuşmazlığın çözümünde olduğu gibi yargılamanın yenilenmesi talebinin değerlendirilmesinde de 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ilgili hükümlerinin uygulandığına değinilmiştir.

Ayrıca 5271 sayılı Kanun'da da yargılamanın yenilenmesi sebeplerinin tahdidî şekilde sayıldığı, Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararının 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yorumunda bulunulmuştur. Somut uyuşmazlıkta ise Anayasa Mahkemesinin tarafları ve konusu farklı olan başka bir uyuşmazlığa ilişkin olarak verdiği ihlal kararının 2577 sayılı Kanun'un 53. maddesinin (1) numaralı fıkrasında sınırlı olarak sayılan yargılamanın yenilenmesi nedenlerinden herhangi biri kapsamında olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

7. Bölge İdare Mahkemesi, yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine ilişkin karara yönelik olarak yapılan istinaf başvurusunu, başvurucu vekilinin talep sonucundan kısmi feragate ilişkin talebinin incelenmesine ve bu talep hakkında bir karar verilmesine olanak bulunmadığı yönündeki açıklamayı eklemek suretiyle kesin olarak reddetmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 29/1/2024 tarihinde öğrendikten sonra 26/2/2024 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

10. İkinci Bölüm başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucu, Danıştayın 2577 sayılı Kanun'un 53. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (h) bendindeki "tarafları" ibaresinin olayın süjesi olmaları yönünden aralarında fark bulunmayan, aynı eylemi birlikte gerçekleştiren bireyler olarak yorumlanmasının hakkaniyete uygun olduğuna ilişkin kararı olduğunu, dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin Osman Kızılcan kararının yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kendisi hakkında da uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesi kararlarının objektif etkisinin dikkate alınmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, öncelikle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmesi gerektiği, başvurucunun ihlal iddiasının medeni hak ve yükümlülüklerin değerlendirildiği bir yargısal sürece ilişkin olmadığı ve başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamına girmediği ifade edilmiştir. Ayrıca başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği dile getirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin niteliği gözetildiğinde ihlal iddialarının adil yargılanma hakkına ilişkin olduğu değerlendirilmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi yargılamanın iadesi/yenilenmesi talebi çerçevesinde ileri sürülen ihlal iddiaları ile ilgili olarak Metin Gümüş (B. No: 2016/14563, 28/11/2019) başvurusunda değerlendirmeler yapmıştır. Anayasa Mahkemesi anılan kararda, yargılamanın yenilenmesi talebinin değerlendirildiği ilk evrede uyuşmazlığın esasını çözümleyecek nitelikte bir karar

verilmediğini vurgulayarak bu aşamada medeni hak ve yükümlülüklere dair bir değerlendirme yapılmadığını, uyuşmazlık konusu hakka ilişkin doğrudan belirleyici bir hüküm verilmediğini ifade etmiştir (Metin Gümüş, § 30).

16. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun bu aşamaya yönelik ihlal iddiasının medeni hak ve yükümlülüklerin değerlendirildiği bir yargısal sürece ilişkin olmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında incelenemeyeceğini ancak Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararlarının ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yönelik yeniden yargılama taleplerine ilişkin başvuruların bundan istisna tutulması gerektiğini ifade ederek başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (Metin Gümüş, §§ 31-34).

17. Suç isnadına ilişkin uyuşmazlıklarda da Anayasa Mahkemesi Nihat Akbulak ([GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018) kararıyla yargılamanın yenilenmesine karar verilmeden önceki aşamalarda başvurucunun suç isnadı altında olmadığı, dolayısıyla bu aşamalarda verilen kararların konu bakımından yetkisizlik nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında incelenemeyeceği sonucuna varmıştır (Nihat Akbulak, §§ 30-39).

18. Diğer yandan Anayasa Mahkemesi İbrahim Er ve diğerleri kararında, Yılmaz Çelik ([GK], B. No: 2014/13117, 19/7/2018) başvurusunda ve devamında verdiği aynı nitelikteki ihlal kararlarından sonra Türk yargı sistemi içinde Hizb-ut Tahririn neden bir terör örgütü olarak kabul edildiğine ilişkin bir değerlendirmenin yapılmadığını ve meselenin Anayasa Mahkemesince ortaya konan kriterler gözetilerek çözüme kavuşturulmadığını tespit etmiştir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, ihlal kararının gereklerinin derece mahkemelerince yerine getirilmeyerek başvurucuların cezalarının infaz edilmeye devam edilmesinin daha önce tespit edilen ihlalin devam ettiği anlamına geldiğini vurgulamış ve aynı olguyla ilgili olarak verilen ihlal kararlarının gereklerinin yerine getirilmediğine ilişkin iddiaları incelemenin görev alanına girdiği sonucuna ulaşmıştır (İbrahim Er ve diğerleri, § 53). Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin İbrahim Er ve diğerleri kararını somut olayın kendi özel şartlarını değerlendirerek verdiği belirtilmelidir.

19. Bu nedenle somut olayda Anayasa Mahkemesinin Metin Gümüş ve Nihat Akbulak kararlarından ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun dile getirdiği ihlal iddiaları medeni hak ve yükümlülüklerin değerlendirildiği bir yargısal sürece ilişkin olmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamı dışında kalmaktadır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF

TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/11/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Anayasa Mahkemesinin verdiği ihlal kararlarına dayanılarak yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Mahkememiz çoğunluğunca başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmamaktayım.

2. Başvurucunun Hakkari ili Yüksekova ilçesi Dağlıca köyü Erabuşate mezrasında ikamet etmekte iken yaşanan terör eylemleri ve terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle köyünü terk etmek zorunda kaldığı ve güvenlik nedeniyle köyüne dönüş sağlayamadığı için malvarlığına ulaşamadığından bahisle açtığı davada 1/1/2004-2017 döneminde oluştuğunu ileri sürdüğü zararının tazmini talebi idari yargı mercilerince reddedilerek bu karar kesinleşmiştir.

3. Anayasa Mahkemesi tarafları farklı ancak konusu benzer olan bir olaya ilişkin yapılan bireysel başvuruda daha önce bir ihlal kararı vermişti. (Bu karar için bkz.: Osman Kızılcan [GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022). Başvurucu, bu kararı ve Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararlarına dayanılarak yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine hükmettiği kararı (Bkz.: İbrahim Er ve diğerleri [GK], B. No: 2019/33281, 26/1/2023) gerekçe göstererek derece mahkemelerinde 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 53. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (h) bendi uyarınca yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuş ve bu talebi reddedilmiştir.

4. Başvurucu, Danıştayın 2577 sayılı Kanun'un 53. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (h) bendindeki "tarafları" ibaresinin olayın süjesi olmaları yönünden aralarında fark bulunmayan aynı eylemi birlikte gerçekleştiren bireyler olarak yorumlamasının hakkaniyete uygun olduğuna ilişkin kararı bulunduğunu, dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin Osman Kızılcan kararının yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kendisi hakkında da uygulanması gerektiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Mahkememiz çoğunluğu ise doğrudan kendisi hakkında verilmemiş Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarından sonra yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurması ve başvurucunun bireysel başvuruda dile getirdiği ihlal iddialarının medeni hak ve yükümlülüklerin değerlendirildiği bir yargısal sürece ilişkin olmaması nedeniyle başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamı dışında kalmakta olduğu gerekçesiyle bireysel başvuruyu konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Bkz.: §§ 19-20).

6. Gerçekten de Anayasa Mahkemesi, yargılamanın yenilenmesi talebinin kabule değer olup olmadığının değerlendirildiği aşamayı temel alan bireysel başvuruları başvuruculaın medeni hak ve yükümlülüğünün karara bağlanması veya suç isnadı altında olduğu aşamalarla ilgili olmadıklarından hareketle adil yargılanma hakkı kapsamı dışında kalmakta olduklarına işaret ederek bu tür başvurularda başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermektedir (Bkz.: Nihat Akbulak [GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018, Metin Gümüş,

B. No: 2016/14563, 28/11/2019).

7. Bununla birlikte Mahkememiz İbrahim Er kararında Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu ihlal kararlarına dayanılarak yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddedilmesi ile ilgili olarak başvurucular tarafından ileri sürülen ve yargılamanın sonucunu değiştirme ihtimali bulunan iddiaların dikkate alınmaması ve gereği gibi değerlendirilmemesini Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlali olarak değerlendirmiştir. (İbrahim Er ve diğerleri, § 55).

8. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi somut başvuruya konu kararda ise başvurucu tarafından emsal gösterilen Osman Kızılcan ve İbrahim Er kararlarının bu başvuruya hangi gerekçelerle uygulanabilir olmadığına ilişkin bir değerlendirmede bulunmadan konu bakımından yetkisizlik nedeniyle başvurunun kabul edilemez bulunmasına karar vermiştir.

9. Önündeki bireysel başvuruyu sonuçlandırırken bir yargı mercii olarak Anayasa Mahkemesinin de ulaştığı kanaate ilişkin hukuki dayanakları ikna edici gerekçelerle ortaya koyması gerekmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi adil yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan bireysel başvuru incelemelerinde derece mahkemesi kararlarının, adalet gereksinimini giderecek ölçü ve nitelikte yeterli gerekçe ile açıklanıp açıklanmadığı hususlarını gerçekleştirdiği denetim kapsamında aramaktadır (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 59).

10. Bu bağlamda davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olan hususlara ilişkin hangi şekilde sonuca ulaşıldığının başvurucu ve üçüncü kişiler tarafından objektif olarak anlaşılmasına imkân verecek düzeyde ilgili, makul ve yeterli bir gerekçe ile açıklanması da yargılamanın hakkaniyetinin zedelenmemesi noktasında önem arz etmektedir (Bkz.: Nagihan Örküş, B. No: 2020/12766, 19/7/2023, § 27). Aynı gerekliliklerin Anayasa Mahkemesinin verdiği kararlarda da aranması adil yargılanma hakkının zorunlu bir sonucu olarak kabul edilmelidir.

11. Elbette ki Anayasa Mahkemesinin verdiği tüm ihlal kararlarının, İbrahim Er kararı dikkate alındığında, kategorik biçimde benzer konulara ilişkin kesinleşmiş tüm uyuşmazlıklar için yeniden yargılamayı gerektirdiği şeklinde bir tespitte bulunmak mümkün değildir. Bu tür bir yaklaşım hukuk düzeninde istikrar ve hukuki güvenlik ile de bağdaşmaz.

12. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin İbrahim Er kararı ortada iken somut bireysel başvuruda ulaşılan "konu bakımından yetkisizlik" sonucunun ve Osman Kızılcan kararındaki ihlalin yeniden yargılamada dikkate alınmamasının niçin adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı ihlali sonucu doğurmayacağının çoğunluk kararında ortaya konulması gerekmektedir. Oysa çoğunluk kararında İbrahim Er kararı kısaca özetlendikten sonra sadece "Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin İbrahim Er ve diğerleri kararını somut olayın kendi özel şartlarını değerlendirerek verdiği belirtilmelidir." değerlendirmesine yer verilmiştir. (§ 18).

13. Sonuç olarak yukarıda sıralanan gerekçelerle Mahkememiz çoğunluğunun ulaştığı başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna ilişkin kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İZGE HAKAN GÜNAL (2)

B. No: 2018/25425 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/25425

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İZGE HAKAN GÜNAL BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2018/25425)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ali KOZAN

Başvurucu : İzge Hakan GÜNAL

Vekili : Av. Murat Fatih ÜLKÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir grup akademisyen tarafından yayımlanan bir bildiriye imza atan başvurucunun soruşturma devam ederken görevden uzaklaştırılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Ortopedi ve Travmatoloji Ana Dilim Dalında profesör doktor unvanıyla öğretim üyesi olarak görev yapmakta iken kamuoyunda "Barış İçin Akademisyenler Bildirisi" olarak bilinen 11/1/2016 tarihli bildiriye imza attığı gerekçesiyle 15/1/2016 tarihinde hakkında disiplin soruşturması ve ayrıca terör örgütü propagandası yapma suçundan da ceza soruşturması başlatılmıştır.

3. Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğünce başvurucu hakkındaki anılan ceza soruşturması gerekçe gösterilerek 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 4. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvurucunun iki ay süreyle görevden uzaklaştırılmasına 23/6/2017 tarihinde karar verilmiştir.

4. Başvurucu, anılan idari işleme karşı 26/7/2017 tarihinde İzmir 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) idari işlemin iptali ve yoksun kalınan parasal hakların iadesi talepli dava açmıştır. Mahkemece 29/12/2017 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; görevden uzaklaştırma işleminin görevi başında kalmasında sakınca görülen devlet memuru bakımından uygulanan bir ihtiyati tedbir mahiyetinde olduğuna işaret edilmiştir. 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 137., 138. ve 140. maddeleri uyarınca soruşturmanın selameti açısından başvurucunun görevden uzaklaştırılmasında hukuka aykırı bir durum bulunmadığı belirtilmiştir.

5. Başvurucu, anılan karara karşı 13/3/2018 tarihinde İzmir Bölge İdare Mahkemesi 5. İdari Dava Dairesine (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu istinaf dilekçesinde; hakkındaki tek suçlamanın bir bildiriye imza atmak olduğunu disiplin soruşturmasında delilleri karartmasının atılı suçun mahiyeti gereği mümkün olmadığını, görevden uzaklaştırma kararının mantıksal bir temelinin bulunmadığını ileri sürmüştür.

6. Bölge İdare Mahkemesi 26/6/2018 tarihinde Mahkeme kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

7. Başvurucu nihai kararı 25/7/2018 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 17/8/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurucu 8/7/2018 tarihli ve 30472 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 701 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (701 sayılı KHK) ekli listesine göre kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucunun idari yargıda açtığı iptal davası 23/12/2022 tarihinde reddedilmiştir. Anılan karara ilişkin istinaf incelemesi devam etmektedir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; hakkındaki disiplin soruşturmasının en fazla uyarı cezasıyla sonuçlanabilecek mahiyette iken görevden uzaklaştırma tedbiriyle mesleğini icra etmekten alıkonulmasının ölçülü olmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca anılan karar nedeniyle parasal haklarından yoksun kaldığını, kendisinin bir bilim insanı olduğunu ve bilimsel faaliyette bulunma hakkının da kısıtlanmış olduğunu ifade etmektedir.

10. Bakanlık görüşünde; başvurucu hakkındaki görevden uzaklaştırma tedbirinin 657 sayılı Kanun'un 137. maddesine dayandığı ifade edilmiştir. Başvurucunun imza attığı bildirinin içeriği ve yayımlandığı dönem itibarıyla PKK terör örgütü üye ve sempatizanlarına ilişkin pozitif etki yaratabilecek nitelik taşıdığına işaret edilmiştir. Başvurucu hakkında görevden uzaklaştırma işleminin iki ay süreyle uygulandığı ve başvurucunun tedbirin sonuçlarından mesleki ve sosyal anlamda ne şekilde etkilendiğini somut şekilde ortaya koymadığı belirtilmiştir.

11. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanında; bildiriye imza attığı tarihten itibaren bir buçuk yıl boyunca ifadesinin dahi alınmadığını, buna rağmen soruşturma süresince delilleri karartabileceği gerekçesiyle görevden uzaklaştırılmasının makul, hukuksal bir dayanağının bulunmadığını ifade etmiştir. Başvurucu anılan karar dolayısıyla emekliliğe zorlandığını, bu durumun açıkça özel hayatına bir müdahale taşıdığını, ayrıca parasal haklarından da yoksun kaldığını ileri sürmüştür.

12. Anayasa Mahkemesi, önceki birçok kararında, özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında

değerlendirilebilmesi için gerekli olan şartların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur (Tamer Mahmutoğlu, §§ 84-90; C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110). Başvurucunun görevden uzaklaştırılmasının tek başına özel hayata saygı hakkının uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte söz konusu işlemin başvurucunun mesleki faaliyetlerine, akademik itibarına ve ilişkilerine olumsuz şekilde etki ettiği, bu etkinin ciddi olduğu ve belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru, özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Yürütülen disiplin soruşturması nedeniyle görevden uzaklaştırılmasının başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğu açıktır. 657 sayılı Kanun'un 137. maddesi çerçevesinde gerçekleştirildiği görülen söz konusu müdahalenin kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu hakkında yürütülen disiplin soruşturması nedeniyle gerçekleştirilen müdahalenin kamu düzeninin sağlanması meşru amacına yönelik olduğu kanaatine varılmıştır. Bu belirlemelerin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük şartlarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre demokratik toplum düzeninin gerekleri kavramı öncelikle ilgili hak yönünden getirilen sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir niteliğinde olmasını, başvurulabilecek en son çare ya da alınabilecek en son önlem olarak kendisini göstermesini gerektirmektedir. Demokratik toplum düzeninin gereklerinden olma, bir sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacına yönelik olmasını ifade etmektedir (AYM, E.2016/179, K.2017/176, 28/12/2017; Haluk Öktem, § 49; Erhun Öksüz, § 53; G.G., § 56; Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 44; Salim Onur Şakar, B. No: 2015/2711, 21/9/2017, § 35).

16. Anayasa’nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük kriterleri iki ayrı ölçüt olarak düzenlenmiş olmakla birlikte bu iki ölçüt arasında ayrılmaz bir ilişki vardır. Ölçülülük ilkesinin amacı temel hak ve özgürlüklerin gereğinden fazla sınırlandırılmasının önlenmesidir. Anayasa Mahkemesi kararları uyarınca ölçülülük ilkesi, sınırlama için kullanılan aracın sınırlama amacını gerçekleştirmeye uygun olmasını ifade eden elverişlilik, sınırlayıcı önlemin sınırlama amacına ulaşmak bakımından zorunlu olmasına işaret eden gereklilik ve araçla amacın orantısız bir ölçü içinde bulunmaması ile sınırlamanın ölçüsüz bir yükümlülük getirmemesi anlamına gelen orantılılık unsurlarını içermektedir (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, §§ 45, 48; Bülent Polat, § 106; Tevfik Türkmen [GK], B. No: 2013/9704, 3/3/2016 § 70; Bülent Kaya, [GK], B. No: 2013/2941, 11/5/2016, § 82).

17. Kişinin kamu görevlisi olması, kendisine sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında birtakım külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı birtakım sınırlamalara tabi olmayı gerektirmektedir. Kişi, kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayılmakta olup kamu hizmetinin kendine has özellikleri, bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kılmaktadır (İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38).

18. Bununla beraber kamu hizmetlerinin sürekliliği ve düzenliliği ilkesi ile kamu görevlilerinin özel hayatına saygı hakları arasında adil bir dengenin gözetilmesi gerekir.

Ayrıca özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olma ve ölçülülük ilkelerine uygun olduğu konusunda idari ve yargısal makamlar tarafından oluşturulan gerekçelerin ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli olması gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, §§ 45, 47; Murat Deniz, B. No: 2014/5318, 21/9/2016, § 66). Yine söz konusu tedbirlerin yargısal denetiminin usule ilişkin gereklilikler yerine getirilerek etkili bir şekilde ve makul bir süre içinde tamamlanması önemlidir.

19. Somut olayda Barış İçin Akademisyenler Bildirisinin imzacıları arasında yer alması nedeniyle yürütülen disiplin soruşturması kapsamında başvurucu görevden uzaklaştırılmıştır. Anayasa Mahkemesi, Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK] (B. No: 2018/17635, 26/7/2019) başvurusunda bahse konu bildirinin imzacısı bir kısım akademisyen hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan uygulanan adli ceza şeklindeki müdahaleleri incelemiştir. Anılan kararda; söz konusu bildiride sert sözlere ve ağır ithamlara yer verilmekle birlikte genel olarak kamu gücünü kullananlara hukuk içinde kalmaları ve meseleleri şiddeti dışlayan yöntemlerle çözmeleri çağrısında bulunulduğu, bildiride yer alan düşüncelerin hoşgörüyle karşılanmasının çoğulcu demokratik düzenin gereklerinden olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanında kararda; akademisyenlerin açıkladıkları görüşlerin kendi araştırma, mesleki uzmanlık ve yeterlilik alanlarına ilişkin olmasa, tartışmalı olsa veya rağbet görmese dahi ifade özgürlüğünün sıkı koruması altında kaldığı vurgulanmıştır (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, §§ 9-13, 99-111).

20. Somut başvuruya konu müdahaleyi ise klasik ceza hukuku yaptırımı değil başvurucu hakkında tesis edilen görevden uzaklaştırma şeklindeki idari işlem oluşturmaktadır. Başvurucunun kamu görevine müdahale oluşturan idari işlemin Anayasa Mahkemesinin kamu görevlilerinin tabi olduğu statü hukuku kapsamında ortaya koyduğu ve ilgili makamlarca uygulanmasını beklediği ilkeler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.

21. Somut olayda güvenlik güçlerince terör örgütüne karşı yürütülen geniş kapsamlı bir operasyon sırasında yayımlanan ve kamuoyunda sert tepkilere neden olan bir bildiriye destek verdiği gerekçesiyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmış ve sonrasında görevden uzaklaştırma kararı verilmiştir. Soruşturmanın selameti için gerekli tedbirleri almak hususunda ilgili mevzuat çerçevesinde idarenin takdir yetkisinin olduğu açıktır. İdarenin bu yetkisini kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olarak kullanıp kullanmadığı yönünde yargısal denetime tabi olduğuna ise kuşku yoktur. Bunun yanında takdir yetkisinin kullanımında kamusal yarar ile başvurucunun özel hayatına saygı hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında adil bir dengenin gözetilmesi gerekir.

22. Başvurucu hakkında disiplin soruşturması devam ederken başvurucunun görevden uzaklaştırıldığı görülmektedir. Bununla beraber Üniversite tarafından idari soruşturma kapsamında başvurucunun görevden uzaklaştırılmasının neden gerekli olduğu hususu ortaya koyulmamıştır. Yargı mercileri kararlarında da başvurucu hakkında açılan disiplin soruşturmasının sağlıklı şekilde yürütülebilmesi açısından görevden uzaklaştırma işleminin kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olduğu şeklinde genel ve soyut bir gerekçeye yer verilmekle yetinilmiştir. Kararlarda başvurucunun mesleki çalışmalarının akamete uğraması ve akademik itibarının zarar görmesi gibi özel hayata saygı hakkı kapsamındaki iddialarına yönelik bir değerlendirme de yapılmamıştır. Bu doğrultuda başvuruya konu olan iptal işleminin somut olay ve olgulara dayandırıldığını ve müdahalenin gerekliliğinin yeterince tartışıldığını söylemek mümkün değildir (benzer değerlendirmeler için bkz. Özgen Yalçın, B.No:2019/16849, 18/10/2023).

23. Söz konusu müdahalenin başvurucunun özel hayatında doğurabileceği olumsuz etkiler de gözetildiğinde idari ve yargısal organlar tarafından konunun tüm yönleriyle ele alındığını ve müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı konusunda ikna edici nitelikte ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya koyulduğunu söylemek güçtür. Dolayısıyla somut olaydaki müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk şartını sağlamadığı sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması, miktar belirtmeksizin tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya 30.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin İzmir 2. İdare Mahkemesine (E.2017/1254, K.2017/2316) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 294,70 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, disiplin soruşturması devam ederken görevinden uzaklaştırılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece çoğunluk tarafından Başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesindeki özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Başvurucu hakkında, Üniversitede profesör unvanı ile görev yapmakta iken kamuoyunda "Barış İçin Akademisyenler Bildirisi" olarak bilinen 11.01.2016 tarihli bildiriye imza attığı gerekçesi ile 15.01.2016 tarihinde hakkında disiplin soruşturması başlamış ve yine terör örgütü propagandası yapma suçundan da ceza soruşturması başlatılmıştır. Üniversite Rektörlüğü tarafından 667 sayılı KHK'nın 4. maddesinin 1. fıkrası uyarınca iki ay süre ile görevden uzaklaştırılmasına karar verilmiştir. Bu karara karşı idare mahkemesinde açılan davada Mahkeme, 657 sayılı Kanunu8n 137.,138. ve 140. maddeleri uyarınca soruşturmanın selameti açısından memurun görevinden uzaklaştırılabileceği belirtilerek reddedilmiş, bu karara karşı yapılan istinaf talebi Bölge İdare Mahkemesince esastan reddedilerek kesinleşmiştir. Başvurucu daha sonra 701 sayılı KHK'nın ekli listesine göre kamu görevinden çıkarılmıştır. Bu karara karşı açılan dava reddedilmiş olup, istinaf incelemesi devam etmektedir.

667 sayılı KHK'nın 4. maddesinin birinci fıkrasında terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen kamu görevlilerinin aynı maddede belirtilen usuller çerçevesinde kamu görevinden çıkarılacağı düzenlenmiştir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 137. maddesine göre "Görevden uzaklaştırma, Devlet kamu hizmetlerinin gerektirdiği hallerde, görevi başında kalmasında sakınca görülecek Devlet memurları hakkında alınan ihtiyati bir tedbirdir. Görevden uzaklaştırma tedbiri, soruşturmanın herhangi bir safhasında da alınabilir". Yine aynı Kanunun 140. maddesinde, "Haklarında mahkemelerce cezai kovuşturma yapılan Devlet memurları da 138 inci maddedeki yetkililer tarafından görevden uzaklaştırılabilirler" düzenlemesi yer almaktadır. Buna göre, Başvurucu hakkında hem disiplin soruşturması hem de ceza soruşturması yapıldığı nazara alındığında 657 sayılı Kanunun 137. ve 140. maddeleri uyarınca görevden uzaklaştırma tedbirinin uygulanmasının kanuni dayanağı olduğunun kabulü gerekir.

Görevden uzaklaştırma sadece delillerin toplanması için değil, soruşturmanın niteliğine göre, Üniversite bünyesinde güvenlik ihlaline sebebiyet verilmemesi, eğitim-öğretim faaliyetinin aksamaması gibi nedenlerle de uygulanan bir tedbirdir. Başvurucu hakkında disiplin soruşturması açılmasına sebebiyet veren bildiriyi destekleyen öğrenciler ve çalışanlar olduğu gibi aksi yönde görüşte olan öğrenciler ve akademisyenler de mevcuttur. Bu nedenle Üniversite bünyesinde güvenlik açığının oluşmaması, öğrenciler ile öğretim üyesi olan Başvurucu arasında tartışma yaşanmaması gibi nedenlerle Üniversite Rektörlüğünün görevden uzaklaştırma tedbirine başvurması zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayan ve meşru amacı olan bir uygulamadır. Yine görevden uzaklaştırma tedbirinin iki ay süreli olduğu nazara alındığında başvurucunun özel hayatına yapılan müdahalenin sınırlı olduğu, aşırı bir külfet yüklemediği ve bu bağlamda kamunun menfaati ile başvurucunun kişisel menfaati arasında adil denge kurulmuş olduğunun kabulü gerekir.

Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan

derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Görevden uzaklaştırma işleminin iptaline ilişkin davada mahkeme söz konusu kanun maddelerini somut olay açısından değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Bölge İdare Mahkemesi de usul ve yasaya uygun olan yerel mahkeme kararına karşı istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesi incelendiğinde yukarıda yer verilen hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik mevcut değildir. Bu nedenle de çoğunluk görüşüne katılmak mümkün değildir.

Başvurunun konusu, yürütülen disiplin soruşturması sırasında uygulanan görevden uzaklaştırma tedbirine ilişkin olup, Başvurucunun 701 sayılı KHK ile kamu görevinden çıkarılması işbu başvurunun konusu değildir. Hal böyle olunca 667 sayılı KHK ya da 701 sayılı KHK hükümleri çerçevesinde ayrı bir değerlendirme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, Başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği şeklindeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

FERİHA ÖNAL

B. No: 2019/4828 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/4828

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERİHA ÖNAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/4828)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Feriha ÖNAL

Vekili : Av. Elif DİNÇEROĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, idari merci tarafından tesis edilmiş bir işlem bulunmadığı gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddine karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun rektör yardımcısı olarak görev yaptığı İzmir Üniversitesi (Üniversite) 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 2. maddesiyle kapatılmış ve başvurucunun iş sözleşmesi herhangi bir işlem yapılmadan kendiliğinden sona ermiştir.

6. Başvurucu; Üniversitenin kapatılması sonucunda iş akdinin sona ermesi işleminin hukuka aykırı olduğu, 667 sayılı KHK'nın Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesine gönderilmesi gerektiği iddialarıyla İzmir 5. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) 7/11/2016 tarihinde iptal davası açmıştır. Mahkeme 24/11/2016 tarihinde davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun çalıştığı üniversitenin kanun hükmünde kararname (KHK) ile kapatıldığı, 31/12/2005 tarihli ve 26040 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 27. maddesi uyarınca faaliyetine son verilen vakıf üniversitesinde çalışan personelin iş sözleşmesinin kendiliğinden sona ermiş sayılacağı ifade edilmiştir. Başvurucunun da iş sözleşmesinin ve rektör yardımcılığı görevinin kendiliğinden sona erdiği vurgulanan kararda KHK hükümlerinin iptali için açılmış bir davanın hukuken olanaksız olduğu, somut olayda idari davaya konu olacak bir işlem bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Başvurucunun istinaf talebi İzmir Bölge İdare Mahkemesi 5. İdare Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) tarafından 27/2/2017 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucunun temyiz talebini inceleyen Danıştay 5. Daire (Daire) 30/10/2018 tarihinde Bölge İdare Mahkemesi kararının onanmasına kesin olarak karar vermiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 11/1/2019 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 8/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

9. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "İptal ve tam yargı davaları" kenar başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 nci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır."

10. 667 sayılı KHK, 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Kanun'un 29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesi sonucunda kanunlaşmıştır. 6749 sayılı Kanun'un "Kapatılan kurum ve kuruluşlara ilişkin tedbirler" kenar başlıklı 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen;

...

ç) Ekli (IV) sayılı listede yer alan vakıf yükseköğretim kurumları,

kapatılmıştır.

..."

11. 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun ek 11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

(Ek fıkra: 20/8/2016-6745/15 md.) Kurucu vakıflarına kayyım tayin edilen veya faaliyet izni kaldırılan vakıf yükseköğretim kurumu mütevelli heyet başkanı ve üyeleri ile tüm yöneticilerinin görevleri kendiliğinden sona erer. Bu vakıf yükseköğretim kurumunda çalışmakta olan akademik ve diğer personelin hizmet sözleşmeleri hakkında 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri uygulanır.

...

(Ek fıkra: 19/11/2014-6569/31 md.) Vakıf yükseköğretim kurumlarının denetimi ve bu denetim sonucu ilgili yükseköğretim kurumu hakkında yol gösterici, düzeltici, kısıtlayıcı veya faaliyet iznini kaldırıcı önlemlerin alınmasına ilişkin usul ve esaslar, Üniversitelerarası Kurulun görüşü alınarak Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir. "

..."

12. Yönetmeliğin "Öğretim elemanları" kenar başlıklı 23. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Vakıf yükseköğretim kurumlarında görev alacak olan akademik ve idari personelin çalışma esasları 2547 sayılı Kanunda devlet üniversiteleri için öngörülen hükümlere tabidir. Bu personelin aylık ve diğer özlük hakları bakımından ise 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri uygulanır."

13. Yönetmeliğin "Faaliyet izninin kaldırılmasının hüküm ve sonuçları" kenar başlıklı 27. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Faaliyet izninin kaldırılması kararı verilen vakıf yükseköğretim kurumunda çalışmakta olan akademik ve idari personelin hizmet sözleşmeleri vakıf yükseköğretim kurumunun tüzel kişiliğinin ortadan kalktığı tarih itibarıyla sona erer."

14. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından çıkartılan "FETÖ/PDY kapsamında kapatılan işyerleri" konulu 2/8/2016 tarihli ve 2016/16 sayılı Genelge'nin (Genelge) ilgili kısımları şöyledir:

"...

23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı (2.mükerrer) Resmi Gazete’de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin(KHK) 2 nci maddesi ile milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı TerörÖrgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen ... 15 vakıf yükseköğretim kurumu, ... olmak üzere toplam 2351 kurum ve kuruluş kapatılmıştır.

.

..

Söz konusu KHK’larda belirtilen özel sağlık kurum ve kuruluşu, özel öğretim kurum ve kuruluşları ile özel öğrenci yurtları ve pansiyonları, vakıf ve dernekler ile bunların iktisadi işletmeleri, vakıf yüksek öğretim kurumu, sendika, federasyon ve konfederasyonlar 23/7/2016 tarihi, özel radyo ve televizyon kuruluşları ile gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanalları 27/7/2016 tarihi itibariyle kapatılmış olup bu kuruluşlardan 5510 sayılı Kanun kapsamında işyeri sayılanlar başka bir anlatımla 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı çalıştıranlar ile bu kuruluşların işverenlerinin 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki sigortalılıklarının sona erdirilmesi hakkında yapılacak işlemler aşağıda açıklanmıştır.

.

..

2- İşten ayrılış bildirgesi işlemleri

2. 1- Kapatılan işyerlerinden işten ayrılışı yapılacak sigortalılar

667 sayılı KHK’da sayılan işyerlerinde 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine tabi çalışan sigortalıların işyerlerinin kapatılması nedeniyle iş akitleri 23/7/2016 tarihinden itibaren fesh edilmiş sayılacağından işten ayrılış tarihi 23/7/2016, 668 sayılı KHK’da sayılan işyerlerinde çalışan sigortalılar için işten ayrılış tarihi 27/7/2016 olarak dikkate alınacaktır.

Bu sigortalıların işten ayrılış bildirgesi ünitelerce re’sen düzenlenecek olup işten ayrılış nedeni olarak '36-KHK ile işyerinin kapatılması' (Değişik, 25/01/2022 tarihli ve2022/2 sayılı Genelge) kodu kullanılacaktır.

Ünitelerce sigortalı işten ayrılış bildirgesinin düzenlenmesinde, sigortalının işten ayrıldığı ay ve bir önceki aya ait prime esas kazancın bildirgede bulunması gerekmekte olup prime esas kazancın bulunmadığı durumlarda, '0' gün ve '0' kazanç girilerek bildirge düzenlenecek eksik gün nedeni olarak '10- Genel hayatı etkileyen olaylar' kodu kullanılacaktır.

İşyerinin KHK’lar kapsamında kapatılması nedeniyle sadece bu işyerlerinden işten çıkan sigortalılarla sınırlı olmak üzere re’sen düzenlenecek işten ayrılış bildirgesi düzenleme nedeni olarak 'KHK ile işyerinin kapatılması' (Değişik, 25/01/2022 tarihli ve 2022/2 sayılı Genelge) kodu kullanılacaktır.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 27/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

16. Başvurucu; iş sözleşmesinin idarece resen tek taraflı olarak feshedilmekle anayasal haklarının ihlal edildiğini, iş sözleşmesinin Genelgeye dayanılarak sonlandırıldığını, Mahkemece inceleme yapılmadan karar verildiğini ileri sürerek adil yargılanma hakkının, hukuki güvenlik ilkesinin ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Sosyal güvenlik siciline KHK nedeniyle işten çıkarıldığı şerhi konulduğunu vurgulayan başvurucu özel hayata saygı, çalışma ve mülkiyet haklarının, ayrıca masumiyet karinesinin

ihlal edildiğini ifade etmiştir.

17. Bakanlık görüşünde başvurucu tarafından özlük haklarına ilişkin iş mahkemeleri önünde herhangi bir dava açtığına dair bilgi veya belge sunmadığı, bu nedenle Anayasa Mahkemesince öncelikle başvurucunun olağan ve etkili başvuru yollarını tüketip tüketmediğinin değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Görüşte ayrıca başvurucunun görev yaptığı üniversitenin kapatılması nedeniyle iş akdinin son bulmasının başvurucunun özel hayatına saygı hakkını ihlal ettiği iddiasının savunulabilir nitelikte olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Son olarak yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin dikkate alınmasının önerildiği görüşte başvurucunun özel hayata saygı hakkı bağlamında etkili başvuru hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede, yukarıda mevzuat ve içtihatların yanı sıra somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifadelerine yer verilmiştir.

B. Değerlendirme

18. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu sosyal güvenlik kaydına şerh konularak işine son verilmesi ile ailesinin geçimini sağlayamayacağını ileri sürerek özel hayata saygı hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüşse de, iş sözleşmesinin feshedilmesinin sebebinin veya sonuçlarının özel hayatına nasıl etki ettiğine dair somut açıklamalarda bulunmamıştır. Bu nedenle başvurucunun esas şikâyeti çalışmakta olduğu vakıf üniversitesinin kapatılması sonucunda iş sözleşmesinin feshedilmesi üzerine açılan davanın esasının incelenmemesine yönelik olduğu değerlendirildiğinde başvurunun mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiğini değerlendirmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

21. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No:2014/13156, 20/4/2017, § 34).

22. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olamaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

23. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

24. Öte yandan Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında hiçbir mahkemenin görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda adil yargılanma hakkı, koşulları bulunduğu takdirde kişilere davanın görüldüğü mahkemeden uyuşmazlığın esasının incelenmesini isteme güvencesini de sağlar (Ahmet Özdoğan, B. No: 2017/26326, 9/1/2019, § 35).

25. Somut başvuruya konu davada Mahkemece idari davaya konu bir işlem bulunmadığı gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddine karar verilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun iş akdinin feshedilmesi işleminin iptali istemli açtığı davanın esası hakkında bir inceleme yapılmadığından mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

26. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

27. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

28. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu nedenle öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

29. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

30. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da

belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

31. Mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağı bağlamında Anayasa Mahkemesinin yapacağı denetim öncelikle müdahaleye imkân tanıyan şeklî manada bir kanunun bulunup bulunmadığının tespitini gerektirmektedir. Anayasa Mahkemesi kural olarak bu kanunun doğru uygulanıp uygulanmayacağıyla kanunilik denetimi bağlamında ilgilenmemektedir ancak kanunun açık lafzına aykırı bir uygulamanın bulunduğunun tespiti hâlinde müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşabilecektir.

32. Öte yandan kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

33. Başvuru konusu uyuşmazlık ele alındığında davanın, dava şartının sağlanmaması sebebiyle usulden reddedildiği görülmüştür. Mahkeme, başvurucunun çalıştığı üniversitenin 667 sayılı KHK ile kapatılması sonucunda iş sözleşmesinin hiçbir işleme gerek kalmaksızın sona erdiği, idare tarafından hiçbir işlem tesis edilmediği ve KHK hükmünün idari yargıda dava konusu edilmesinin de mümkün bulunmadığı gerekçelerine dayanmıştır.

34. Öncelikle Mahkemece dayanak alınan 667 sayılı KHK'ya göre kapatılan vakıf üniversitelerinde çalışan personelin iş sözleşmesinin sona ereceğine dair bir düzenleme mevcut değildir. Öte yandan 2547 sayılı Kanun'da faaliyeti sonlandırılan vakıf yükseköğretim kurumlarında çalışan akademik ve diğer personelin hizmet sözleşmeleri hakkında 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun uygulanacağı belirtilmiştir (bkz. § 11). Bununla birlikte Mahkeme kararında da değinilen Yönetmelik'te faaliyeti sonlandırılan vakıf üniversitelerinde çalışanların iş sözleşmelerinin kendiliğinden sona ereceğine dair bir düzenleme bulunmaktadır (bkz. § 13). Bunun yanında Genelgede de 667 sayılı KHK gereğince kapatılan kurum çalışanlarının iş sözleşmelerinin hangi tarihte sona ermiş sayılacağına ve bu kişilerin sosyal güvenlik kayıtlarına yönelik bilgilere yer verilmiştir (bkz. § 14). Tüm bunlara rağmen Mahkemece 667 sayılı KHK gereğince iş sözleşmesinin sona erdiği ve başvurucu hakkında idari bir işlemin bulunmadığı kabulü yapılarak Yönetmelik ve Genelge hükümleri gözardı edilmiştir.

35. Öte yandan bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği ilgili mevzuatı yorumlamak yargı mercilerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus, yargı mercilerinin gerekçelerine esas yorumun ölçülü olup olmadığı ve buna göre Anayasa'da güvence altına temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilip edilmediğidir (Şeyma Kayaoğlu, B. No: 2014/5491, 5/7/2017, § 53). Özellikle mahkemeye erişim hakkı olmak üzere hak ve özgürlüklere getirilen sınırlayıcı hükümlerin geniş yoruma tabi tutularak kanun koyucu tarafından amaçlananın ötesinde sınırlandırılmaması gerekir. Eldeki uyuşmazlıkta da bu ilke çerçevesinde hareket edilecektir.

36. Somut olayda başvurucu, üniversitenin kapatılmasına yönelik değil, sözleşmesinin feshedilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek dava açmıştır. Bununla birlikte Mahkeme başvurucunun sözleşmesinin KHK ile sona erdiğini, başvurucu hakkında tesis edilen bir işlem bulunmadığını kabul ederek, mahkemeye erişim hakkı yönünden sınırlandırıcı bir yorum geliştirerek davanın usulden reddine karar vermiştir.

37. Yukarıdaki bilgiler dikkate alındığında 667 sayılı KHK'da başvurucunun iş sözleşmesinin sonlanacağına yönelik bir düzenleme mevcut olmamasına rağmen Mahkemece başvurucunun iş sözleşmesinin KHK ile sonlandığı kabul edilerek davanın esası incelenmemiştir. Öte yandan Mahkemenin, başvurucunun somut durumu ile doğrudan ilgili bulunan Genelge hükümlerini dikkate almadan, başvurucunun durumu hakkında düzenleme bulunmayan 667 sayılı KHK'yı yargılamaya tatbiki başvurucunun mahkemeye erişim hakkına kanuni dayanağı bulunmayan bir müdahale yaratmıştır.

38. Açıklanan gerekçeyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. GİDERİM

39. Başvurucu, ihlalin tespiti ve tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen adil yargılanma hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 5. İdare Mahkemesine (E.2016/1341, K.2016/1238) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞENOL TATAROĞLU

B. No: 2019/5316 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/5316

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞENOL TATAROĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/5316)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : Şenol TATAROĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet hükmü nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/2/2019tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. 1981 doğumlu olan başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet

Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle Malatya Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) soruşturma başlatılmış ve Malatya 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 9/12/2016 tarihli kararıyla tutuklama tedbiri uygulanmıştır.

7. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 12/4/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede başvurucunun FETÖ/PDY yapılanması içinde yer alan şahıslarla örgütsel nitelikte toplantılara katıldığı, hakkında FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu yönünde verilen ifadelerin bulunduğu, örgütün finans ayağı olan Bank Asya isimli bankada bulunan hesabında katılım hesabı açtığı, örgütün yayın organı olan Zaman gazetesinde 157 adet abone referans kaydının bulunduğu ve anılan terör örgütünün basın ve yayın organlarının kapatılması ile ilgili olarak Malatya Adliyesi yanında yapılan protesto gösterilerine katıldığı iddialarına dayanılmıştır.

8. Malatya 1. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada duruşma hazırlığı işlemleri 28/4/2017 tarihinde yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda başvurucuyla ilgili delillerin toplanmasına yönelik yazışmaların ve duruşmanın ilk celsesinin 23/6/2017 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.

9. Duruşmanın ilk celsesinde duruşma salonunda hazır bulunan başvurucu, savunmasını bizzat yapmıştır. Başvurucu savunmasında çeşitli şirketlere bağlı yurt ve okullarda idareci olarak çalıştığını, bu dönemlerde maaşlarını belirtilen bankadan aldığını, bankacılık işlemlerini orada yürüttüğünü, faizsiz bankacılık olduğu için birikimlerini de orada değerlendirdiğini ve örgüt liderinin talimatıyla işlem yapmadığını, gazete aboneliğinin bulunduğunu ancak başka kimseye abone olması için referans olmadığını, bir kısım dernek üyeliğinin bulunduğunu ve 2012 yılı sonunda da üyelikten istifa ettiğini, hakkında beyanda bulunanların büyük bir kısmını tanımadığını beyan etmiş ve suçlamaları kabul etmemiştir. Aynı duruşmada dosyaya gelen bilgi ve belgeler başvurucuya okunmuş, celse arası banka kayıtları geldiğinde dosyanın bilirkişiye tevdi edilmesi ve eksik olan hususların giderilmesine yönelik ara kararlar alınmıştır.

10. Duruşmanın ikinci celsesinde dosyaya gelen belgelerle birlikte Bank Asya'yla ilgili belgeler ve bu konuda alınan bilirkişi raporu başvurucuya okunmuş, dijital materyallerle ilgili gerekli incelemeler sonucu hazırlanacak raporun gönderilmesine yönelik yeniden karar alınmıştır. Alınan bilirkişi raporunda başvurucunun yıllara göre açılan ve kullanılan hesapları ve bu hesaplardaki artış ve azalışlara ilişkin tablolar hazırlanarak dosyaya eklenmiştir. Mahkemece üçüncü celsede de eksikliklerin giderilmesi ve delillerin toplanmasına yönelik önceki celse alınan karalar yinelenmiştir. Dijital materyallerle ilgili olarak çok sayıda soruşturma ve materyal olması nedenleriyle incelemelerin devam ettiği Mahkemeye bildirilmiştir.

11. 30/11/2017 tarihli son celsede iddia makamı dijital materyallerle ilgili cevap gelmeden esas hakkında mütalaasını sunmuştur. Mahkeme, aynı celse başvurucu ve müdafiinin esas hakkında mütalaaya karşı beyanlarını aldıktan sonra başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile mahkûmiyetine ve tutukluluk hâlinin de devamına karar vermiştir. Kararda başvurucunun Bank Asya hesap hareketleri, FETÖ/PDY iltisaklı olan okullarda idareci olarak çalışması, yine iltisaklı dernek üyeliklerinin bulunması ve gazete aboneliğine ilişkin referans kayıtlarına yönelik tespitler Mahkemece delil olarak hükme esas alınmıştır. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın Bank Asya'da hesabının bulunduğu, bu hesabını aktif bir şekilde kullandığı,

2013/01-04 ile 2013/07-12 dönemleri arasında Malatya Kardelen Özel Eğitim İnş San ve Turz A.Ş tarafından sanığın hesabına 'M.Kınay Yurdu' maaş ödemesi işlemi ile giriş yapıldığı , 2014/10 döneminde 1 adet cari mevduat hesap açılışı yapıldığı ve bu hesabın 12/07/2016 tarihinde kullanıma kapatıldığı, 2014/09 ve 11 dönemlerinde toplam 2 adet katılım hesabı açılışı yapıldığı ve bu hesapların 09/11/2014 ile 29/04/2016 tarihlerinde kullanıma kapatıldığı, 2014/11 döneminde katılım hesabının vadesinden önce kapatıldığı, 2014/01-12 dönemleri arasında Malatya Kardelen Özel Eğitim İnş San ve Turz AŞ tarafından sanığın hesabına 'M.Kınay Yurdu' maaş ödemesi işlemi ile hesaba giriş kaydı yapıldığı, 2014 yılı 9 ayında hesabına yüklü miktarda para yatırdığı ve hesabının 25.315,92 TL olduğu, 2015/01-12 ile 2016/01-05 dönemleri arasında Malatya Kardelen Özel Eğitim İnş San ve Turz A.Ş tarafından sanığın hesabına 'M.Kınay Yurdu' maaş ödemesi işlemi ile hesaba giriş kaydı yapıldığı hususunun bilirkişi marifetiyle anlaşıldığı görülmüştür.

Yine şüphelinin alınan SGK kayıt dökümünden FETÖ/PDY iltisaklı olan okullarda çalıştığı 13.01.2014-13.06.2016, 13.07.2013-18.12.2013tarihleri arasında Malatya Kardelen Özel Eğitim İnş.San ve Tic.A.Ş. de görev yaptığı 13.12.2012-15.06.2013,18.12.2013-18.12.2013 tarihleri arasında Hacı Bekirkarabekmez Öğrenci Yurdunda görev yaptığı, 25.09.2007-23.11.2012 tarihleri arasında Öz Fetih Özel Eğitim A.Ş'de görev yaptığı tespit edilmiştir.

Sanığın Zaman Gazetesinin trajını artırmak alınan bilirkişi raporunda da doğrulanan [N.S.], [H.B.], [A.A.] ve [E.Ö.] isimli şahıslara referans olduğunun bildirildiği görülmüştür.

Sanığın sendika/dernek sorgulamasında FETÖ/PDY terör örgütü ile iltisaklı olması nedeniyle kapatılan Arapgir Yardımlaşma ve Eğitim Derneğinin asil üyesi olduğunun bildirildiği görülmüştür.

Yukardaki açıklamalardan sonra dosya kül haline ele alındığında; sanığın Bank Asya'da hesabının bulunduğu, bu hesabını aktif bir şekilde kullandığı, terör örgütü ele başı Fetullah Gülen'in çağrısı üzerine hesabına 11/09/2014 tarihinde 20.000 TL'lik katılım hesabı açtırdığı, 09/11/2014 tarihinde vadesinden önce katılım hesabını kapattığı, yine aynı tarihte 20.118,64 TL tutarında katılım hesabının tekrar aktif hale getirildiği ve hesabının açık olduğunun anlaşıldığı, şüphelinin alınan SGK dökümlerinde FETÖ/PDY ile iltasıklı okullarda çalıştığı, en son olarak 10/09/2014-31/05/2016 tarihleri arasında Mustafa Kınay Erkek Öğrenci Yurdunda Kurum Müdürü olarak görev yaptığı görülmüştür..."

12. Başvurucu hakkındaki hüküm, istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek 29/11/2018 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucu, kesinleşen cezasının infazı kapsamında ceza infaz kurumundan 9/7/2021 tarihinde tahliye edilmiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 28/1/2019 tarihinde öğrendikten sonra yasal başvuru süresi içinde 12/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

14. İlgili mevzuat için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, B. No: 2019/20791, 18/10/2022, § 9.

B. Yargıtay Kararları

15. Yargıtay kararları için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-20; Serkan Gölge, B. No: 2019/22453, 13/9/2022, §§ 30-39; Raziye Akçay, B. No: 2019/1665, 28/6/2022, §§ 24, 27;

Gürcan Balık, B. No: 2020/16435, 17/11/2022, § 46; Hakan Darıcı ve diğerleri, B. No: 2021/34045, 20/7/2023, §§ 13-21.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 27/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru aşağıdaki başlıklar altında incelenip gereği düşünüldü:

A. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu işlendiği tarihte suç olarak kabul edilmeyen fiillere dayanılarak cezalandırılmasının hukuka aykırı olduğunu, bu yönündeki iddia ve itirazlarına karşılık yargı mercilerince yeterli açıklamalara yer verilmediğini belirterek suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde öncelikle başvuruda kabul edilebilirlik şartlarının karşılanıp karşılanmadığının incelenmesi gerektiği, kabul edilebilirlik şartlarının karşılandığının değerlendirilmesi hâlinde Anayasa Mahkemesince daha önce verilen kararlarda da belirtildiği üzere başvurucunun şikâyetinin esası bakımından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir.

2. Değerlendirme

19. Anayasa’nın 38. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.''

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun fiilleri işlediği sırada cezai yönden sorumluluk altına sokulabileceğini makul olarak öngöremediği yönündeki şikâyetlerinin suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Yargıtay ve Anayasa Mahkemesinin FETÖ/PDY Bağlamında Terör Örgütüne Üye Olma Suçuna İlişkin Değerlendirmeleri

22. FETÖ/PDY, Fetullah Gülen tarafından kurulan 1960'lı yıllardan itibaren faaliyette bulunan ve uzun yıllar boyunca dinî bir grup olarak nitelenen bir yapılanmadır. Bu yapılanma; süreç içinde "cemaat", "Gülen cemaati", "Fetullah Gülen cemaati", "hizmet hareketi", "gönüllüler hareketi" ve "camia" gibi isimlerle anılmıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 22). Anılan yapılanma özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında örgütlenmiş; bunun yanı sıra başta eğitim ve din olmak üzere farklı sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda yasal faaliyetlerde bulunmuş; sivil alanda önemli bir

etkinliğe ulaşmıştır. Bazen bu yasal kuruluşların içinde gizlenen, bazen de yasal yapıdan tamamen farklı şekilde konumlanan ve hareket eden özellikle de kamusal alana yönelik faaliyetlerde bulunan illegal bir yapılanma söz konusudur (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26; Mustafa Baldır, B. No: 2016/29354, 4/4/2018, § 75; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 44).

23. FETÖ/PDY ancak 2013 yılı sonrasında bir terör örgütü olarak nitelendirilmiş, örgütlenmesine ve faaliyetlerine ilişkin olarak bu tarihten sonra soruşturma ve kovuşturmalar yoğun olarak yürütülmüştür (adli makamlar tarafından FETÖ/PDY mensubu oldukları ve bu örgütün faaliyetleri doğrultusunda çeşitli suçlar işledikleri değerlendirilen kişiler hakkında başlatılan soruşturmalara ve yapılan yargılamalara, devletin güvenlik birimlerinin karar, açıklama ve uygulamalarına ilişkin izahat için bkz. Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, §§ 13-25, 116; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 45).

24. Yargıtay, kökleri eskiye dayanmakla beraber terör ve devlet güvenliği aleyhine faaliyetleri oldukça yakın tarihlerde görünür hâle gelen FETÖ/PDY'ye üye olma suçunun oluşup oluşmadığına ilişkin değerlendirmelerinde terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin olarak -Anayasa Mahkemesinin Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019) kararında özetlediği- önceki içtihatlarından ayrılmamıştır. Anayasa Mahkemesi Metin Birdal kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesi hususunu incelemiş, özellikle terör örgütü üyeliği suçunun yapısına ve bu suç bağlamında yarışan değerler arasında denge kurulmasına dair ayrıntılı açıklamalar yapmıştır (Metin Birdal, §§ 60-72).

25. Anayasa Mahkemesi, yukarıda yer verilen değerlendirmeleri, ilk olarak PKK terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet kararı üzerine yapılan bir bireysel başvuruda yapmıştır. Söz konusu incelemenin daha başında Anayasa Mahkemesi, bir kimsenin terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi için "Kişinin örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, örgütün bir parçası olmayı istemesi ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağlaması gerekir." şeklinde eldeki başvurunun çözümlenmesinde de anahtar olan bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. Söz konusu karar ve onu takip eden kararlarda örgüte üye olmanın "fiilî bir katılma olduğu ve dolayısıyla üyeliğin suç olarak kabul edilmesinin ve cezalandırılmasının altında yatan sebebin, terör örgütü üyesi olan kişinin aslında bu şekilde terör örgütünün toplum için arz ettiği tehlikeye bilerek ve isteyerek katkı sağlaması olduğu, kişinin örgütün hiyerarşik yapısına bilerek ve isteyerek dâhil olduğunun yeterli bir gerekçe ile ispat edilmesi gerektiğini" ifade etmiştir (Metin Birdal, §§ 62, 67; İlhami Aksu, B. No: 2018/36918, 15/6/2022, § 32; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 47).

26. Nitekim Yargıtay da FETÖ/PDY'nin PKK gibi oldukça uzun süredir mahkemelerce ve devlet kurumlarınca terör örgütü olarak kabul edilen, toplum tarafından da öyle bilinen bir örgüt olmadığını gözönünde bulundurmuştur. Yargıtay, birçok kararında FETÖ/PDY'nin başlangıçta bir ahlak ve eğitim hareketi olarak ortaya çıktığı, "sözde meşruiyetini sivil alanda dinden, kamusal alanda ise hukuktan aldığı izlenimi vermek için yeterli güce ulaşıncaya kadar alenen kriminalize olmamaya özen göster[diğini]" ve toplumun her katmanının büyük bir kesimi tarafından da böyle algılandığı tespitini yapmıştır. Gerçekten de toplumda önemli bir kesim, bu yapılanmanın -illegal yönünü bilmeden- sosyal ve ekonomik alanda gelişerek kurumsallaşmasına ve faaliyetlerine destek olmuştur (Mustafa Baldır, § 76; Adnan Şen, §§ 117, 118; Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19, 48).

27. Dolayısıyla illegal yönünü bilerek örgüt üyesi olan kişilerle öyle olmayan sıradan kişiler

arasında dikkatli bir ayrım yapmak gerekmektedir. Fakat FETÖ/PDY yargılamalarının temelinde söz konusu ayrımı yapmanın zorluğu yatmaktadır. Bu zorluğun ilk nedeni terör yargılamalarının bizzat doğası, hükmedilen cezaların ağırlığı, birey ve toplum hayatı üzerindeki etki derecesinin yüksekliğidir. Zorluğun ikinci sebebi ise FETÖ/PDY'nin hukuk alanında bir terör örgütü olarak kabul edilmesi sürecinden kaynaklanmaktadır. Birçok durumda yargılamalara konu eylemler FETÖ/PDY'nin hukuk alanında bir terör örgütü olarak kabul edilmesinden ve üçüncü kişiler için de bilinir hâle gelmesinden önce işlenmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 49).

28. Bununla birlikte bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının suçun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerekir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesi bir tespit kararıdır (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 14). Aksinin kabulü, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucunu doğurur. Yukarıda alıntılanan Yargıtay içtihatlarının da gösterdiği gibi bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının bu suç özelinde en önemli fonksiyonu, terör örgütüne hukuki varlık kazandırması ve bu bağlamda yapının bir terör örgütü olduğunu bilinebilecek hâle getirmesidir. Dolayısıyla henüz terör örgütü olduğuna dair yargı kararlarının bulunmadığı, dolayısıyla herkesçe bir terör örgütü olarak bilinebilir hâle gelmediği sırada bir örgüt ile irtibatlı ve iltisaklı olan kişilerin kasıtlarının ortaya konulması hayati önemdedir (Ahmet Aslan, B. No: 2021/23949, 6/10/2022, §§ 50-51; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 50).

29. O hâlde bir kimsenin FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için örgütün niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığının gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak Yargıtay terör örgütüne üye olma veya yardım etme suçlarının doğrudan kasıt ve özel saikle işlenebilen suçlar olduğu da gözetildiğinde FETÖ/PDY'nin gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığını, bu yapının kamuoyu ve medya tarafından tartışılır hâle geldiğini, üst düzey hükûmet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda paralel yapı veya terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığını, Millî Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce icra edilen faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla terör örgütünün amacına hizmet ettiği ve sanıklarca da bunun bilindiği somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğini, kişilerin hukuki durumlarının kusurluluk ve hata bağlamında değerlendirilmesinde zaruret bulunduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle Yargıtay bir kişinin söz konusu örgüte üye olma suçundan cezalandırılması için sempati ve iltisak boyutunu aşarak terör örgütü niteliğini ve amaçlarını bilerek örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli delillere dayanılmasını şart koşmaktadır (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-19, 51).

30. Bu sebeple Yargıtay FETÖ/PDY davalarında da örgüte sadece sempati duymayı ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemleri terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet için yeterli görmemektedir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY üyesinin (1) örgüte bilerek ve isteyerek katılması, (2) katıldığı örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, (3) terör örgütünün bir parçası olmayı istemesi, (4) örgüte katılma iradesinin devamlılık arz etmesi, (5) saikinin suç işlemek olması şartı aranmalıdır (Yargıtay kararı için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, § 13).

31. Yukarıdaki değerlendirmelerden hareket eden ve FETÖ/PDY'nin güvenlik güçlerince önemli ölçüde çözümlenen hiyerarşik yapılanmasını gözeten Yargıtay; üst düzeyde bulunan örgüt mensuplarının katıldığı örgütün niteliklerini, amaç ve yöntemlerini bildiğinin, suç işlemek saiki ile hareket ettiğinin, ayrıca örgüte katılma iradesinin devamlılık arz ettiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Yargıtay, FETÖ/PDY'nin oldukça uzun süre yasal zeminde faaliyet göstermesi ve nihai amacını gizli tutması nedeniyle özellikle kişilerin örgütün nihai amacını bildiğinin ortaya konması gerektiğini kabul etmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19; ayrıca bkz. Adnan Şen, § 114).

32. Yargı makamlarının değerlendirmelerinden çıkan sonuca göre FETÖ/PDY'nin daha alt katlarıyla irtibatlı olduğu tespit eden kişilerin -örgütün nihai amacını bildikleri ortaya konmadığı müddetçe- örgüte bir ahlak ve eğitim hareketi, gönüllüler hareketi, dinî bir cemaat olduğu zannı ile sempati duydukları, örgütle irtibat ve iltisaklı oldukları kabul edilmektedir. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarih vermek yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 11) önce yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüne bağlı olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirlerinden dikkatli şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 54)

ii. Başvurucunun Cezalandırılmasında Delil Olarak Kabul Edilen Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi

33. Mahkemece, başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasında FETÖ/PDY iltisaklı olan okullarda idareci olarak çalışması delil olarak kullanılmıştır. Yargıtay, bu tür eylemlerin örgütsel alanda olduğunun kabul edilmesi için örgütsel özellik taşıdığının belirlenmesini beklemektedir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 20). Başvuruya konu olayda ise ilk derece mahkemesinin iltisaklı kurumda çalışma ya da bu kurumlarda idarecilik yapmış olmanın örgütsel özellik taşıyıp taşımadığı konusunda bir değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür. Nitekim Yargıtay, kişilerin Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarına göre örgüte müzahir kurum veya kuruluşlarda çalışmalarının tek başına örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini belirtmektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin E.2019/5505, K.2021/1793, 2/3/2021; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin E.2021/14774, K.2022/6617, 20/10/2022 sayılı kararları].

34. İlk derece mahkemesinin başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetinde dikkate aldığı diğer bir delil de başvurucunun FETÖ/PDY'ye müzahir derneğe üye olmasıdır. Yargıtay FETÖ/PDY'ye üyelik suçundan mahkûmiyetlere dair birçok kararında yasal olarak kurulmuş sendika veya derneklere üyelik delilini değerlendirmiştir. Bu değerlendirmeye göre FETÖ/PDY'yle iltisaklı sendika, dernek ve diğer yasal örgütleri kurmaları, bunlara üye olmaları veya yönetim ve denetim kurullarında yer almaları tek başına kişilerin örgütün nihai amacını bildiğini, iltisak boyutunu aşarak örgütle organik bir bağ kurup hiyerarşisine dâhil olduğunu ispat etmeye yeterli örgütsel faaliyetler kapsamında değerlendirilemez. Yargıtaya göre FETÖ/PDY'ye müzahir olduğu tespit edilen derneğe üye olması ancak kişinin terör örgütü hiyerarşisine dâhil olup süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren faaliyetleri tespit edildiği takdirde mahkûmiyet kararı için yeterli kabul edilebilir (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 17, 18, 57).

35. Yargıtayın terör örgütüne müzahir sendika veya derneklere üyeliğin delil olarak

kullanılarak bir kimsenin terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması için terör örgütü hiyerarşisi içinde gerçekleştirdiği örgütsel faaliyetlerin varlığı şartını araması sendika hakkının ve örgütlenme özgürlüğünün demokratik toplumdaki önemi nedeniyledir (dernek hakkı ile örgütlenme özgürlüğünün önem ve kapsamına ilişkin olarak bkz. Hint Aseel Hayvanları Koruma ve Geliştirme Derneği ve Hikmet Neğuç, B. No: 2014/4711, 22/2/2017, §§ 41-44;sendikal özgürlük kavramı ve sendika hakkının kapsamına ilişkin bkz. Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 68; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 58). Eldeki dosyada başvurucunun dernek üyesi olması cezalandırılmasında delil olarak kullanılmıştır. Bununla beraber kişiler kendi istedikleri şekilde dernek kurmakta veya bir derneğe üye olmakta özgürdür. Anayasa'nın 53. maddesinde, herkesin önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahip olduğu gibi hiç kimsenin bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamayacağı da ifade edilmiştir (Hint Aseel Hayvanları Koruma ve Geliştirme Derneği ve Hikmet Neğuç, B. No: 2014/4711, 22/2/2017; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 58).

36. Mahkeme, terör örgütü üyeliği suçuna ilişkin mahkûmiyet gerekçesinde başvurucunun başkalarının Zaman gazetesi aboneliğine referans olmasını da dikkate almıştır. Anayasa Mahkemesi Metin Birdal kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesini incelemiştir (Metin Birdal, §§ 60-72). Anayasa Mahkemesine göre yargı mercilerince başvurucunun terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösteren deliller birlikte incelenmeli; temel haklar kapsamında kalan her bir delil terör örgütünün amacı, niteliği, bilinirliği, kullandığı şiddetin türü ve yoğunluğu ile somut olayın ilgili diğer şartları dikkate alınarak değerlendirilmelidir (Metin Birdal, § 72). Mahkemece değerlendirmeye alınan gazete aboneliği ya da bu aboneliğe referans olma delili de bu ilkeler çerçevesinde incelenmelidir. Nitekim Yargıtay birçok kararında Zaman gazetesi aboneliğinin terör örgütü üyeliği suçu yönünden delil ya da örgütsel faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir (bkz. § 15). Buna karşılık somut olayda Mahkemece sadece başvurucunun Zaman gazetesi aboneliğine referans olmasına değinilmekle yetinilmiş, söz konusu delil hakkında -Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan kararlarında belirtilen ilkeler çerçevesinde- herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

37. Başvurucu hakkında hazırlanan iddianamede örgütsel nitelikteki toplantılara katıldığı iddia edilmişse de diğer kişiler hakkında yürütülen soruşturmalarda bir kısım sanıkların başvurucunun çalıştığı yurdu tarif ederek burada toplantı yaptıklarına dair beyanları iddianamede anlatılmakla birlikte başvurucunun bu toplantılara katıldığı ya da organize ettiği yönünde bir beyan bulunmamaktadır. Ayrıca Mahkemece de bu iddia kararda dayanak olarak alınmamıştır.

38. Geriye ilk derece mahkemesinin ifade ettiği şekliyle "sanığın Bank Asya'da hesabının bulunduğu, bu hesabını aktif bir şekilde kullandığı, terör örgütü ele başı Fetullah Gülen'in çağrısı üzerine hesabına 11/09/2014 tarihinde 20.000 TL'lik katılım hesabı açtırdığı, 09/11/2014 tarihinde vadesinden önce katılım hesabını kapattığı, yine aynı tarihte 20.118,64 TL tutarında katılım hesabının tekrar aktif hale getirildiği ve hesabının açık olduğunun anlaşıldığı" kalmaktadır.

39. Anayasa Mahkemesi, Bank Asya verilerinin mahkûmiyette belirleyici delil olarak kabul edildiği bir yargılamanın şikâyet konusu yapıldığı başvuruda başvurucunun mutat hesap hareketlerine dayanılarak ceza verildiği yönündeki savunması hakkında mahkûmiyet kararında yeterli açıklamalara yer verilmemesini gerekçeli karar hakkı kapsamında

değerlendirmiştir (Gürcan Balık, § 53).

40. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi Gürcan Balık kararında başvurucunun Bank Asyadaki mevduatına ilişkin olarak ileri sürdüğü iddiası karar sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı bir iddia olduğu hâlde bunun gerekçede karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 68-72). Anayasa Mahkemesi anılan kararında öncelikle ilgili Yargıtay içtihadına atıf yapmak suretiyle bahse konu Bankada parasal bir işlem yapılmasının kategorik olarak örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilmediğini belirtmiştir. Nitekim Yargıtay kararlarında 22/7/2016 tarihinde faaliyet izni kaldırılıncaya kadar faaliyetlerine devam eden ve FETÖ/PDY ile iltisaklı olan Bank Asyada gerçekleştirilen mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmiştir. Ancak Yargıtay mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmektedir (Gürcan Balık, §§ 39-47). Bununla birlikte kişinin örgüt liderinin talimatı ile işlem yaptığının kuşkuya yer bırakmayacak biçimde tespiti bakımından Bank Asya nezdinde 2014 yılı öncesi de dâhil olmak üzere hesap açılış bilgileri, aylık bakiye gelişimi ve tüm hesap hareketlerine ilişkin kayıtların dosyaya celbedilip incelenmesi, temin edilen kayıtlar üzerinde uzman bilirkişi raporu alınıp örgüt liderinin talimatından sonra ve bu talimat doğrultusunda katılım hesabı açma, döviz veya altın alma, para yatırma vb. işlemlerinin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerekmektedir (Yargıtay kararları için bkz. Serkan Gölge, §§ 30-39; Raziye Akçay, §§ 24, 27; Hakan Darıcı ve diğerleri, B. No: 2021/34045, 20/7/2023, §§ 13-21).

41. Somut olayda Mahkemece bankacılık verileri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Gerekçeli karar içeriğine ve dosyadaki delillere göre başvurucunun maaş ödemeleri ve diğer bankacılık faaliyetlerinde ilgili bankayı kullandığı açıktır. Başvurucunun çağrı dönemi içinde 11/9/2014 tarihinde açtığı 20.000 TL.lik katılım hesabını vadesi dolmadan önce 9/11/2014 tarihinde kapattığı ve yine aynı tarihte 20.118,64 TL.lik yeni katılım hesabı açtırdığı belirtilerek örgüt üyeliği suçunu işlediği sonucuna varılmıştır. Başvurucu, yargılama sırasında yaptığı savunmada Bank Asyada hesap açtırdığını, çeşitli şirketlere bağlı yurt ve okullarda idareci olarak çalıştığını, bu dönemlerde maaşlarını belirtilen bankadan aldığını ve bankacılık işlemlerini orada yürüttüğünü, faizsiz finans kuruluşu olması sebebiyle de bu Bankayı tercih ettiğini, örgüt liderinin talimatıyla bu Bankaya para yatırmadığını, düzenli olarak bankacılık faaliyetlerinde kullandığını ileri sürmüştür. Başvurucunun bu savunması karşısında söz konusu hesap açma ve bankacılık işlemlerini ekonomik çıkarları dışında farklı bir amacı gerçekleştirme saiki ile yaptığı hususunda gerekçeli kararda yeterli bir değerlendirme yapıldığını söylemek mümkün gözükmemektedir. Kaldı ki Yargıtay mutat bankacılık işlemleri dışında kalan, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmekle beraber bu tür bir eylemi 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin (7) numaralı fıkrası çerçevesinde örgüte yardım etme suçu kapsamında değerlendirmektedir (Gürcan Balık, § 43).

42. Başvurucunun mahkûmiyetinde esas alınan deliller gözetildiğinde Mahkemenin tek başına örgütün nihai amacını bildiğini ve terör örgütü hiyerarşisi içerisinde gerçekleştirilmiş örgütsel faaliyetlerin varlığını ortaya koyduğu söylenemez (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 59).

iii. Başvurunun Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi Yönünden Değerlendirilmesi

43. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik

ilkesinin genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlamı ve önemi olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili bir şekilde uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş., B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, § 104; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 60).

44. Anayasa'nın 38. maddesine koşut olarak 5237 sayılı Kanun'un 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır (Fikriye Aytin ve diğerleri, B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 51; AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011; AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 61).

45. Ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu kapsamda yargı organlarınca yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yargı organları, terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken, özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suçta ve cezada kanunilik ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri, B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47; Adnan Şen, § 107; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62). Bu kapsamda somut olayda değerlendirilmesi gereken, terör örgütüne üye olma suçunun kapsamının öngörülemez şekilde sanığın aleyhine olarak genişletici bir yoruma tabi tutulup tutulmadığıdır (Ahmet Aslan, B. No: 2021/23949, 6/10/2022, § 68; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62). Bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığı incelenmelidir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62).

46. Yukarıda açıklandığı üzere yargı makamları başvurucunun FETÖ/PDY'nin nihai amacını ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarından biri olduğunu ileri sürmediği gibi FETÖ/PDY'nin devletçe bir terör örgütü kabul edilmeye ve herkesçe öyle bilinmeye başlanmasından önce söz konusu oluşumun bir terör örgütü olduğundan haberdar olduğunu da iddia etmemiştir. Üyesi olduklarından bahisle kişilerin cezalandırılmalarına neden olan bir oluşumun veya yapılanmanın terör örgütü olduğunu bildiklerinin ortaya konulmaması ceza hukukunun genel ilkelerine aykırı olduğu gibi önceden suç olarak tanımlanmayan fiilleri işledikleri gerekçesiyle terör örgütüne üye olma gibi ağır suçlardan mahkûm edilmeleri sonucunu da doğurabilir (Ahmet Aslan, § 70; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 63).

47. Somut olayda ilk derece mahkemesi başvurucunun Bank Asya hesap hareketleri, FETÖ/PDY ile iltisaklı olan okul ve yurtlarda idareci olarak çalışması, yine iltisaklı dernek üyeliğinin bulunması ve Zaman gazetesi aboneliğine ilişkin referans kayıtlarına yönelik tespitler bir bütün olarak ele alındığında başvurucunun bir terör örgütüne üye olma bilinciyle hareket ettiğini ortaya koymakta başarılı olamamıştır. Başka bir ifadeyle ilk derece mahkemesi, başvurucunun mahkumiyetine esas aldığı fiillerin suç oluşturan ya da örgütsel faaliyetler bağlamında gerçekleştirilen fiiller olduğunu, bu fiilleri işlediği sırada başvurucunun söz konusu yapının bir terör örgütü niteliğinden haberdar olduğunun kabul

edilmesi gerektiğini ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koyamamıştır.

48. Böylelikle başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyetinde delil olarak kullanılan fiillerinin kendisini cezai yönden sorumluluk altına sokacağını makul olarak öngördüğü gösterilememiştir. Sonuç olarak başvurucunun bu şekilde terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi, anılan suçun başvurucunun aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulması ile mümkün olmuştur. Ortaya çıkan bu sonuç Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmamaktadır.

49. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyeti nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

50. Başvurucu ayrıca hukuka aykırı delillerle, tarafsız, bağımsız ve kanuni hâkimlik ilkelerine aykırı ve gerekçesiz karar verildiğini, müdafii yardımından faydalanma ve savunma hakkının kısıtlandığını, masumiyet karinesi ile non bis in idem ilkelerinin ihlal edildiğini belirterek adil yargılanma hakkı kapsamında bir kısım haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun, suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre ileri sürdüğü diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına ihlalin sonuçları itibarıyla bu aşamada gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

51. Tutuklama tedbirinin hukuki olmaması tutukluluğun makul süreyi aşması nedenleriyle kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Fırat İşgören (B. No: 2014/6425, 17/11/2016, § 34) kararı doğrultusunda süre aşımı nedeniyle;gözaltı süreci ile ceza ve infaz kurumundaki uygulamalar nedeniyle kötü muamele yasağının, eğitim hakkının, özel ve aile hayatına saygı hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarının bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği İsmail Buğra İşlek (B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17) ve Ömer Aktaş, (B. No: 2014/14915, 21/9/2016, §§ 38-39) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; eşitlik ilkesinin, ifade özgürlüğünün, toplanma ve örgütlenme hürriyetlerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğün yerine getirilmediği ve dolayısıyla bu iddialar temellendirilemediğinden Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

52. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

53. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60;

Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

54. Ayrıca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin de reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE Basri BAĞCI 'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Adil yargılanma hakkının diğer bir kısım güvencelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddialar yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Malatya 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/515, K.2017/295 sayılı karar) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 364,60 TL başvuru harcından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. 1981 doğumlu olan Başvurucu eğitimini tamladıktan sonra FETÖ yapılanması içerisinde bulunan çeşitli kurumlarda tayine tabi çalışan olarak ve yönetici düzeyinde görevler almıştır. Bu görevlerine ilişkin en son 13.06.2016 tarihine kadar SGK kaydı tespit edilmiştir.

2. 2014 başı ve sonrasına ilişkin dönemde Bank Asya’da yeni hesap açtırdığı ve buradaki meblağları artırıldığı tespit edilmiş, ayrıca bu konuyla ilgili bilirkişi incelemesi de yaptırılmıştır.

3. Diğer taraftan Zaman Gazetesine yeni abonelikler kazandırmaya çalıştığına ilişkin faaliyetleri belirlenmiş, örgüte müzahir dernekte üyelik kaydının olduğu saptanmıştır.

4. Örgütün basın ve yayın organlarının kapatılmasına iliştin süreçte Malatya Adliyesi önünde yapılan protesto gösterisine katıldığı tespit olunmuştur.

5. Bunların yanı sıra çalıştığı kurumlarda toplantılar yapıldığı bilgisine de yer verilmiştir.

6. Tüm bu veriler ışığında yargılama mercileri tarafından Başvurucuya atfedilen eylem ve durumların çeşitlilik, süreklilik ve yoğunluk değerlendirilmesi yapılarak örgüt üyeliğinden

mahkumiyetine karar verilmiştir.

7. Konu yargılama makamlarının delillerin değerlendirilmesi yetkisi kapsamında olup, mahkûmiyet kararı verilmesinde açık bir keyfilik veya bariz takdir hatasından söz edilmesi de mümkün gözükmemektedir.

8. Bu bilgiler ışığında suç ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edilmediği kanaatinde olduğumuzdan aksi yöndeki çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkan Basri BAĞCI

KEREM YILMAZ

B. No: 2019/24244 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/24244

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEREM YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/24244)

Karar Tarihi: 27/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 23/5/2025 - 32908

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Kerem YILMAZ

Vekili : Av. Vural ÖNÇIRAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, istinaf mahkemesince kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuruya Konu Yargılama Süreci

2. Başvurucu, Avanos Gençlik ve Spor İlçe Müdürlüğünde müdür olarak görev yapmaktayken 27/3/2015 tarihli ve 6639 sayılı Kanun'un 22. maddesi uyarınca araştırmacı kadrosuna atanmıştır. Daha sonra Anayasa Mahkemesinin 2/11/2016 tarihli iptal kararı gerekçe gösterilmek suretiyle mevcut ödenen zam ve tazminatlar ile ek ödeme oranlarından daha düşük olan araştırmacı kadrosunun zam ve tazminatları ile ek ödeme oranları başvurucuya ödenmeye başlanmıştır. Başvurucu 10/7/2018 tarihli dilekçe ile maaşında meydana gelen parasal kayba neden olan işlemin düzeltilerek 15/2/2017 tarihinden itibaren yoksun kaldığı miktarın ödenmesini talep etmiştir. Bu talebin zımnen reddedilmesi üzerine

başvurucu, zımni ret işleminin iptali ile 15/2/2017 tarihinden itibaren eksik ödenen maaş farklarının yasal faiziyle ödenmesi talebiyle Kayseri 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

3. Mahkeme, davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 Sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu, 2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu ile Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması, Devlet Memurları ve Diğer Kamu Görevlilerine Memuriyet Taban Aylığı ve Kıdem Aylığı ile Ek Tazminat Ödenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (375 sayılı KHK) geçici 11. maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre araştırmacı kadrosuna atananlara genel idare hizmetleri sınıfında yer alan aynı dereceli müdür yardımcısı kadro ünvanı için öngörülmüş olan zam ve tazminatlar ile ek ödeme oranlarının ödenebilmesi için gerekli şartların belirtildiğini vurgulamıştır. Bu çerçevede kamu kurum ve kuruluşlarının yeniden teşkilatlanması veya kapatılması, özelleştirme uygulamaları kapsamında ilgili kuruluşların kısmen veya tamamen satışı nedeniyle kamu tüzel kişiliklerinin sona ermesi, devredilmesi, küçültülmesi, faaliyetlerinin durdurulması, kapatılması veya tasfiye edilmesi sebebiyle araştırmacı kadrosuna atanmanın ve bu kadroya atanmadan önce müdür yardımcısı, eşiti veya daha üst idari görevlerde bulunulmuş olmasının arandığını ifade etmiştir. Kişiye bağlı araştırmacı kadrosuna atanmış sayılan başvurucuya 375 sayılı KHK'nın geçici 11. maddesi kapsamında özel hizmet tazminat oranı %125, ek ödeme oranı %165, yan ödemelerin ise 750 puan üzerinden ödendiğini dile getirmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesinin 2/11/2016 tarihli ve E.2015/61, K.2016/172 sayılı kararı ile 6639 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle 3/6/2011 tarihli ve 638 sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (638 sayılı KHK) eklenen geçici 13. maddenin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesindeki "Bakanlık Merkez Teşkilatı ile Spor Genel Müdürlüğü ve" ibaresinin teşkilat yapısına ilişkin herhangi bir değişikliğe gidilmediği gerekçesiyle iptal edildiğinden bu ödemelerin kesildiğine işaret etmiştir. İptal kararı nedeniyle başvurucuya araştırmacı kadrosunda bulunanlara ödenen özel hizmet tazminat oranı %60, ek ödeme oranı %115, yan ödemelerin ise 900 puan üzerinden ödendiğini açıklamıştır. Ayrıca başvurucuya ilçe müdürlüğü görevinden alındığı tarihte ilçe müdürüne ödenen maaşının ödenmeye devam edildiği, 6639 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle 638 sayılı KHK'ya eklenen geçici 12. madde ile başvurucunun çalıştığı kurumun teşkilat yapısına ilişkin herhangi bir değişikliğe gidilmemiş olması nedeniyle maaşının düzeltilmesini gerektiren herhangi bir unsura da rastlanmadığı değerlendirmesinde bulunmuştur.

4. Başvurucunun anılan karara yönelik istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 26/6/2019 tarihinde öğrendikten sonra 18/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Başvuruda Belirtilen ve Somut Davayla Benzer Nitelikte Olduğu İleri Sürülen Davalarla İlgili Süreç

7. Spor ilçe müdürü olarak görev yapmaktayken 6639 sayılı Kanun'un 22. maddesi uyarınca

araştırmacı kadrosuna atanan R.İ., A.A., M.V., N.K., G.G.B., M.Z., A.E., S.Ş. ve İ.T. maaş farklarının ödenmesi talebiyle yaptıkları başvuruların reddedilmesine ilişkin işlemlerin iptali ve yoksun kaldıkları mali ve özlük haklarının yasal faiziyle ödenmesine karar verilmesine yönelik davalar açmıştır. Bu davalar ilgililerin lehine sonuçlanmış ve istinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; aynı maddi olaya dayanarak açtıkları davaların ilgililerin lehine sonuçlanmasının eşitlik ilkesine aykırı olduğunu, yargılama sürecinde sunduğu emsal kararların değerlendirilmediğini, Bölge İdare Mahkemesinin gerekçesiz karar verdiğini belirterek adil yargılanma hakkının ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili Gençlik ve Spor Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğu açıklamasında bulunulmuştur. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir. Bununla birlikte yapılan bir başvuruya istinaden Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu Denetçiliği Kurumunun 11/4/2019 tarihinde 375 sayılı KHK'nın geçici 11. maddesi uyarınca özlük haklarının ödenmesine yönelik olarak tavsiye kararı verdiği beyanında bulunmuştur.

10. Başvurucu 28/8/2019 ve 3/1/2020 tarihlerinde ek beyan dilekçeleri sunmuştur. Bu dilekçelerde Ankara Bölge İdare Mahkemesi iş bölümü kararı gereğince istinaf başvurusunun Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesince incelenmesi gerekirken atama, göreve iade vb. taleplere yönelik başvuruları inceleyen Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesince incelenerek reddedildiğini belirtmiştir. Dolayısıyla Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesinin görev alanı dışında inceleme yaptığını ifade etmiştir. Parasal haklarındaki düşüşün Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü görüş yazısına dayandığını ileri sürmüştür.

11. Başvurucunun şikâyetlerinin özü aynı maddi vakıadan kaynaklanan davaların ilgililerin lehine sonuçlandığına yönelik itirazlarının karşılanmadığına ilişkin olduğundan başvuru gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm

iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce yeterli bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul ya da esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

14. Bir yargı merciinden, aynı maddi veya hukuki olguyla ilgili olarak başka bir yargı merciinin vardığı sonuçtan farklı bir sonuca ulaşması hâlinde bunun dayanaklarını gerekçeli kararında göstermesi beklenir. Anayasa'da güvenceye bağlanan tüm temel hak ve özgürlüklerin yorumunda gözetilmesi gereken temel bir ilke olarak düzenlenen hukuk devleti ilkesi, yargı organlarının aynı maddi veya hukuki olgularla ilgili olarak çelişkili kararlar vermekten mümkün olduğunca kaçınmasını gerekli kılar. Aynı maddi veya hukuki vakıalarla ilgili olarak farklı kararlar verilmesi hukuk devleti ilkesini zedeleyebileceği gibi kişilerin hukuka olan inancını da zayıflatabilir. Bu nedenle bir maddi veya hukuki vakıa ile ilgili olarak başka bir yargı mercii tarafından bir kimse lehine karar verildiği ancak diğer bir yargı merciinin aynı olgu hakkında farklı bir sonuca ulaştığı durumlarda bunun gerekçesi belirtilmelidir. Yargı merciinin bu gibi durumlarda gerekçe gösterme yükümlülüğü kişilerin hukuka olan güvenlerinin sarsılmaması için hayati önemdedir (Mehmet Okyar, B. No: 2017/38342, 13/2/2020, § 29).

15. Eldeki başvurunun konusu, aynı maddi vakıadan kaynaklanan davanın ilgilinin lehine sonuçlandığına dair istinaf kanun yolunda ileri sürülen ve esasa etkili olduğu belirtilen hususların istinaf mahkemesi kararında gözetilmediğine ilişkindir.

16. Başvuru konusu yargılamada, spor ilçe müdürü olarak görev yapmaktayken araştırmacı kadrosuna atanan başvurucuya 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 152. maddesi ve 375 sayılı KHK'nın ek 9. maddesinde öngörülen zam ve tazminatlar ile ek ödeme oranları esas alınarak ödeme yapıldığı ancak Anayasa Mahkemesinin 2/11/2016 tarihli iptal kararı nedeniyle 15/2/2017 tarihinden sonra daha düşük olan araştırmacı kadrosunun zam ve tazminatları ile ek ödeme oranlarının başvurucuya ödendiği ifade edilmiştir. İptal kararının Gençlik ve Spor Bakanlığının teşkilat yapısına ilişkin herhangi bir değişikliğe yönelik olmadığı gerekçesiyle başvurucuya iptal kararından önce ödenen ve daha yüksek olan zam ve tazminatlar ile ek ödeme oranlarında ödeme yapılamayacağı sonucuna varılmıştır.

17. Anayasa Mahkemesinin anılan iptal kararı sonrasında, iptal kararı gerekçe gösterilmek suretiyle başvurucuya spor ilçe müdürü yerine daha düşük olan araştırmacı kadrosunun mali hakları ödenmeye başlanmıştır. İptal kararı, başvurucunun lehine olmasına rağmen başvurucunun öngöremeyeceği şekilde ve aleyhine sonuç doğuracak biçimde yorumlanmış ve başvurucu -görevden alınmasının hukuka aykırılığını tespit eden iptal kararı gerekçe gösterilerek- spor ilçe müdürü kadrosunun özlük haklarını elde etme imkânından mahrum bırakılmıştır.

18. Başvurucu; istinaf dilekçesinde, kendisi ile aynı durumda bulunan ilgilinin aynı maddi

vakıa sebebiyle açtığı davanın lehine sonuçlandığına yönelik yargı kararından bahsederek bu karar çerçevesinde değerlendirme yapılması gerektiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun sunduğu yargı kararları incelendiğinde aynı maddi vakıadan kaynaklanan davalarda Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Spor Genel Müdürlüğünün yeniden yapılanmasından dolayı ilgililerin mevcut görevlerinden alınarak araştırmacı kadrosuna atandıkları, bu görevlerine devam ettikleri, statülerinde herhangi bir değişiklik olmadığından hareketle 375 sayılı KHK'nın geçici 11. maddesi uyarınca özlük haklarının ödenmesi gerektiğine karar verildiği görülmüştür. Nitekim başvurucunun Anayasa Mahkemesine sunduğu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesinin aynı maddi vakıaya dayalı yargılamalarda ilgililerin lehine kesin olarak verdiği 13/11/2019, 20/11/2019, 12/12/2019, 15/1/2020 ve 4/3/2020 tarihli kararların da benzer yönde olduğu görülmüştür. Ancak başvurucu, Bölge İdare Mahkemesinin bilgisine sunmasına rağmen Mahkeme neden aksi sonuca ulaştığını kararında gerekçelendirmemiştir.

19. Bunun yanında Ankara Bölge İdare Mahkemesi yargı çevresine dâhil olan idare mahkemelerinde açılan bu türdeki davaların istinaf kanun yolu incelemesinin Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesince yapıldığını ve istinaf incelemelerinin ilgililerin lehine kesinleştiğini vurgulamak gerekir. Buna rağmen sadece başvurucunun istinaf talebi Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesince incelenmiş ve başvurucunun aleyhine sonuçlanmıştır. Bu konuda da Bölge İdare Mahkemesince herhangi bir gerekçe belirtilmemiştir.

20. Tüm bu değerlendirmeler çerçevesinde başvurucunun iddialarının davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olduğu ve anılan iddiaların yargı mercilerince yeterli bir gerekçeyle karşılanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

21. Diğer yandan bu ihlal kararının davanın esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir.

24. Somut olayda nihai kararı başvurucu 26/6/2019 tarihinde öğrenmiş; 18/7/2019 tarihinde bireysel başvuru yoluna gitmiştir. Öğrenme tarihinden itibaren otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra başvurucunun ilk kez 28/8/2019 tarihli ek beyan dilekçesinde tabii hâkim ilkesinin ve 3/1/2020 tarihli ek beyan dilekçesinde de mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia ettiği anlaşıldığından söz konusu dilekçelerde ileri sürdüğü iddiaların incelenmesinin

mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesine (E.2019/1148, K.2019/1047) iletilmek üzere Kayseri 1. İdare Mahkemesine (E.2018/807, K.2019/18) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HİKMET ŞAHİNER

B. No: 2019/32903 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/32903

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HİKMET ŞAHİNER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/32903)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Hikmet ŞAHİNER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari işlemin iptali talebiyle açılan dava sonucunda verilen kararın icra edilmemesi nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 8/4/1929 tarihli ve 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkındaki Kanun kapsamında 1994 yılında Millî Eğitim Bakanlığı (İdare) bursuyla yurt dışında lisansüstü öğrenim hakkı kazanmış ve Kars Kafkas Üniversitesi adına, Millî Eğitim Bakanlığı hesabına Rus Dili ve Edebiyatı dalında Amerika Birleşik Devletleri'nde yüksek lisans ve doktora öğrenimini tamamlamasının ardından yurda dönerek 21/9/2002 tarihli dilekçesi ile görev talebinde bulunmuştur.

3. İdarece, başvurucunun mecburi hizmet yükümlülüğünün adına öğrenim yaptığı Kafkas Üniversitesine devredildiği ancak Kafkas Üniversitesince anılan öğretim dalında hizmetine ihtiyaç duyulmadığı gerekçesiyle bir yükseköğretim kurumuna atamasının yapılması için başlatılan işlemler sonuçlanıncaya kadar Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü emrine ataması yapılmıştır.

4. Kafkas Üniversitesince başvurucunun İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim dalına araştırma

görevlisi olarak atanmasının uygun görüldüğünün bildirilmesi üzerine anılan Üniversiteye başvurucunun ataması gerçekleştirilmiş ancak göreve başlamadığı gerekçesiyle 27/3/2003 tarihli yazıyla atama işlemi iptal edilmiştir.

5. Başvurucu aleyhine yurt dışı öğrenimi sebebi ile İdarece yapılan masrafların tahsili amacıyla Ankara 10. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) alacak davası açılmıştır. Başvurucunun 19/1/2009 tarihli dilekçesi ile görev talebinde bulunması üzerine alacak davası durdurulmuştur. Diğer yandan başvurucu tarafından Ankara 22. Asliye Hukuk Mahkemesinde mecburi hizmet yükümlülüğünün ortadan kaldırılarak bu sebeple imzalanarak İdareye verilen taahhütname ile kefaletnamenin feshi istemiyle menfi tespit davası açılmıştır. Yapılan yargılama sonucunda menfi tespit davasının, Ankara 10. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen alacak davası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

6. Başvurucu bu kez, ihtisas alanı olan Rusya ve Avrasya etütleri konusunda İstanbul Üniversitesi Avrasya Enstitüsü Merkezine atamasının yapılması istemiyle 10/7/2009 tarihinde İdareye başvurmuş, anılan başvurunun cevap verilmemek suretiyle reddedilmesi üzerine zımni ret işleminin iptali talebiyle 11/8/2016 tarihinde Ankara 16. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) iptal davası açmıştır.

7. İdare Mahkemesi 30/11/2016 tarihli kararıyla dava konusu işlemin iptaline hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde dava konusu uyuşmazlıkta davalı idarece, başvurucunun 2002 yılında görev talebinde bulunmasına karşın 2009 yılının Haziran ayına kadar atamasının yapıldığı görevlere başlamayarak mecburi hizmetini yerine getirmekten imtina ettiğini, başvurucuya Millî Eğitim Bakanlığı teşkilatında ve Kafkas Üniversitesinde görev verilmiş olmasına rağmen hiçbir göreve başlamadığının ifade edildiğini ancak söz konusu görev tekliflerinin davacıya tebliğ edildiğine ilişkin dosyaya herhangi bir belge sunulamadığını, dolayısıyla davacının eğitimini tamamlayıp görev talebinde bulunduğu 21/6/2002 tarihinden itibaren süresi içinde ihtisasına uygun bir göreve başlatılmadığının kabulünün gerektiğini, bu nedenle davalı idarenin işlem tesis etmeme iradesinin haklı ve meşru bir gerekçeye dayandığından söz edilemeyeceğini belirterek dava konusu işlemi iptal etmiştir.

8. Mahkeme hükmü, temyiz ve karar düzeltme aşamasından geçerek kesinleşmiştir.

9. Bu süreçte 10. Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde görülen alacak ve menfi tespit davasında ise 22/1/2019 tarihli kararla asıl davada tazminat talebinin reddine, birleşen davada başvurucunun mecburi hizmet yükümlülüğünün sona erdiğinin tespitine ve başvurucu tarafından imzalanan taahhütname ile kefaletnamenin feshine karar verilmiştir.

10. Başvuru konusu İdare Mahkemesinin nihai kararı 19/11/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 26/9/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; adil yargılanma hakkının yargılama sonunda verilen kararın icra edilmesini de kapsadığını, Anayasa'nın 138. maddesi uyarınca idarenin mahkeme kararlarına uyma ve bu kararları değiştirmeksizin yerine getirme yükümlülüğü altında olduğunu, buna karşın İdarenin Mahkeme kararını ısrarla uygulamayarak adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

13. Somut olayda başvurucunun temel iddiası, Mahkemece verilen iptal hükmünün

uygulanmadığı yönündedir. Bu nedenle başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı veya davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uyma zorunluluğunu, mahkeme kararlarının değiştirilemeyeceğini ve uygulanmasının geciktirilemeyeceğini ifade eden 138. maddesinin de adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 57).

15. Anayasa’nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010).

16. Kararın icrası hakkı, mahkemeye erişim hakkı ve karar hakkı ile birlikte adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkeme hakkının bir unsurunu oluşturmaktadır (Filiz Fırat, B. No: 2014/10305, 5/12/2017, § 29). Mahkeme kararlarının uygulanması, yargılamanın dışında olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması mahkeme hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir, ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenleme ve uygulamalar bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde mahkeme hakkı da anlamını yitirecektir (Mustafa Ekşi, B. No: 2014/7711, 24/1/2018, § 27).

17. Kesin hükme saygı, uluslararası hukuk düzenine özgü hukukun genel ilkelerinden biri olarak kabul görmektedir. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında düzenlenen yargı kararlarının geciktirilmeksizin uygulanması yükümlülüğü, hukukun genel ilkelerinden biri olarak da kabul edilen kesin hükme saygı ilkesinin de bir gereğidir. Çünkü bir hukuk sisteminde yargının verdiği ve bağlayıcı olan kesin hüküm zarar gören taraflardan biri açısından işlevsiz duruma getirilmişse adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin bir anlamı kalmayacaktır (Arman Mazman, § 65).

18. Somut olayda başvurucu ihtisas alanı olan Rusya ve Avrasya etütleri konusunda İstanbul Üniversitesi Avrasya Enstitüsü Merkezine atamasının yapılması talebiyle yaptığı 10/7/2009 tarihli başvurunun zımnen reddi işlemini iptal eden kararın uygulanmamasından şikâyet etmektedir.

19. Öncelikle davalı idare yönünden icra yükümlülüğü doğuran bir yargı kararının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir. İdare Mahkemesinin 30/11/2016 tarihli kararı incelendiğinde başvurucunun atanma talebinin zımnen reddine ilişkin işlemin iptal edildiği görülmektedir. İdare mahkemelerince iptal kararı verilmesi, idari işlemin hukuksal varlığını sona erdirir. Bununla birlikte idarenin iptal edilen işlemin etkilerini gidermek için -gerekirse yeni bir işlem tesis etmek de dâhil olmak üzere- her türlü tedbiri alma yükümlülüğü doğar.

Davalı idarenin bu yükümlüğünün dayanağı kuşkusuz Anayasa'nın emredici nitelikteki 138. maddesinin dördüncü fıkrası hükmüdür. Nitekim 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da işlemi tesis eden idarenin iptal kararının gereğini gecikmeksizin ve her hâlde kararın kendisine ulaştığı tarihten itibaren otuz gün içinde yerine getirmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Bu itibarla somut olayda davalı idare aleyhine verilmiş ve icra edilebilir bir yargı kararının bulunduğu açıktır.

20. İkinci olarak çözümlenmesi gereken mesele ise iptal kararının icra edilip edilmediğidir. İptal kararının uygulanmasının anayasal olarak zorunlu olduğu hususunda duraksama bulunmamakla birlikte bazı hâllerde kararın ne şekilde uygulanacağı açık olmayabilir. Bu gibi hâllerde idarenin mahkeme kararının nasıl uygulanacağını belirleme hususunda belli ölçüde takdir yetkisine sahip olduğunun kabulü gerekir. Bununla birlikte idarenin haiz olduğu bu takdir yetkisi hiçbir zaman işlemin uygulanmasından kaçınılacak bir yöntemin tercih edilmesini içermemektedir (Şeyhmus Altuğrul, B. No: 2017/38317, 13/1/2021, § 60).

21. İdare Mahkemesi kararının uygulanıp uygulanmadığının incelenmesinde davanın konusunun ve iptal kararının gerekçesinin tespiti önem taşımaktadır. İdare Mahkemesinin 30/11/2016 tarihli kararında davanın konusu "Milli Eğitim Bakanlığı hesabına, Kafkas Üniversitesi adına yurt dışında Rus Dili ve Edebiyatı alanında yüksek lisans ve doktora öğrenimini tamamlayarak yurda dönen davacı tarafından ihtisas alanı olan Rusya ve Avrasya Etütleri konusunda İstanbul Üniversitesi Avrasya Enstitüsü Merkezi'ne atamasının yapılması istemiyle yaptığı 10/7/2009 tarihli başvurusunun cevap verilmemek suretiyle reddine ilişkin işlem" biçiminde kurulmuş ve nihayetinde de bu işlemin iptaline hükmedilmiştir. Kararın gerekçesinde ise davalı idare tarafından başvurucunun 2002 yılında görev talebinde bulunmasına karşın 2009 yılının Haziran ayına gelinceye kadar atamasının yapıldığı görevlere başlamayarak mecburi hizmetini yerine getirmekten imtina ettiğinin, bu nedenle başvurucuya Bakanlık teşkilatında ve Kafkas Üniversitesinde görev verilmiş olmasına rağmen hiçbir göreve başlamadığının belirtildiği ancak davalı idarece söz konusu görev tekliflerinin başvurucuya tebliğ edildiğine ilişkin dosyaya herhangi bir belge sunulamadığı, dolayısıyla başvurucunun eğitimini tamamlayıp görev talebinde bulunduğu 21/6/2002 tarihinden itibaren süresi içinde ihtisasına uygun bir göreve başlatılmadığı vurgulanarak, davalı idarenin işlem tesis etmeme iradesinin haklı ve meşru bir gerekçeye dayandığından söz edilemeyeceği belirtilmiştir. Kararda ayrıca, iptal hükmü sonucunda davalı idarece davacının başvurusunun değerlendirilerek bir işlem tesis edilmesi gerektiği de vurgulanmıştır.

22. Başvuru konusu uyuşmazlığa ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince Millî Eğitim Bakanlığına yazılan 14/1/2022 tarihli müzekkereye cevaben, davalı idarece başvurucunun atanmayı talep ettiği İstanbul Üniversitesi Avrasya Enstitüsü Merkezinin, İdare Mahkemesinin 30/11/2016 iptal kararından kısa bir süre önce 13/6/2016 tarihinde 2016/8969 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kapatılmış olduğu, bu nedenle başvurucunun anılan Enstitüye atanma talebinin değerlendirme imkânının fiilen ortadan kalktığı belirtilmiştir.

23. Mahkeme kararının aynen ifasının hukuki ve fiilî imkânsızlıklar sebebiyle mümkün olmadığı hâllerde aynen ifanın yerine ikame edilmek üzere farklı alternatiflerin geliştirilmesinin önünde anayasal bir engelin bulunmadığı belirtilmelidir. Kararın icrası hakkı; uyuşmazlığın mahiyeti, icra edilecek kararın niteliği, yargılama sırasında veya sonrasında meydana gelen maddi ve hukuki koşulların olası etkileri nedeniyle yargı

kararının mutlak anlamda aynen uygulanmasının sağlanması yönünde bir güvenceyi içermemektedir. Bunun yanında bir iptal kararını icra etmenin fiilen veya hukuken imkânsız olduğu olağanüstü koşullarda dahi idarenin uygulama yükümlülüğü ortadan kalkmamaktadır. Aynen icranın hukuken veya fiilen imkânsız olduğu hâllerde ifanın şeklinde değişikliğe gidilmesi mümkün görülmelidir. Aynen icranın önünde engellerin mevcut olduğu durumlarda icra biçiminde değişikliğe gidilmesi mümkün olsa da bunun ilgilinin yeniden yargıya başvurmasına gerek kalmayacak şekilde yapılmasına ve alternatif tedbirin kişiye sağlayacağı tatminin aynen icraya nazaran bariz bir nispetsizlik içinde olmamasına özen gösterilmelidir. İdare, hukuki veya fiilî imkânsızlıklar olsa dahi her durumda kararı uygulamak için elinden gelen her gayreti gösterdiğini ve kararı uygulama önündeki engellerin aşılamaz olduğunu ispatlamak zorundadır. Bu gibi hâllerde idare, ilgiliye eski hâle getirme ilkesine göre en uygun alternatif çözümü önererek söz konusu karara uyma iradesinde olduğunu açıkça ortaya koymalıdır (Erol Aksoy [GK], B. No: 2016/11026, 12/12/2019§ 53).

24. Somut olayda İdare Mahkemesince verilen iptal hükmünün, başvurucunun dava konusu ettiği Enstitünün kapanması nedeniyle aynen uygulanması ihtimalinin bulunmadığı açıktır. Bu nedenle fiilî imkânsızlık nedeniyle uygulanamayan kararın icrası için alternatif yollara gidilip gidilmediğinin belirlenmesi gerekmektedir.

25. Başvurucunun İdare aleyhine, mecburi hizmet yükümlülüğünün sona erdiğinin tespitine ve başvurucu tarafından imzalanan taahhütname ile kefaletnamenin feshine karar verilmesi istemiyle menfi tespit davası açtığı, Ankara 10. Asliye Hukuk Mahkemesinin 22/1/2019 tarihli kararıyla başvurucunun mecburi hizmet yükümlülüğünün sona erdiğinin tespitine ve bu amaçla İdareye verdiği taahhütname ve kefaletnamenin feshine karar verildiği görülmektedir. Diğer yandan, başvurucunun 26/6/2019 tarihli dilekçesi ile dava konusu edilen Enstitüsünün kapatılması nedeniyle Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesine atanma talebinde bulunduğu, İdare tarafından başvurucunun talebinin değerlendirilmesi hususunun Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına (YÖK) bildirildiği, YÖK'ün İstanbul Üniversitesinde başvurucunun hizmetine ihtiyaç bulunmadığının Atatürk Üniversitesine atanmasının uygun bulunduğunun belirtildiği, söz konusu hususun başvurucuya 3/9/2019 tarihli yazısı ile bildirildiği ancak başvurucunun Atatürk Üniversitesindeki görevine de başlamadığı anlaşılmıştır.

26. Bu itibarla İdarenin Mahkemenin iptal kararına uyma iradesini gösterdiği, nitekim başvurucunun talebi doğrultusunda işlem yapmak üzere harekete geçtiği, ayrıca oluşan fillî ve hukuki duruma göre alternatif bir çözüm de sunduğu dikkate alındığında kararın icrası hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan nedenlerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İ.Ç.

B. No: 2019/34725 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/34725

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İ.Ç. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/34725)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Aydın AYGÜN

Başvurucu : İ.Ç.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumundaki tutuklunun odasında yapılan arama sırasında kurum görevlilerine söylediği sözlerden dolayı disiplin cezasıyla cezalandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan tutuklu olarak Ordu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Ceza İnfaz Kurumunun bir odasında kurum görevlileri kısmi arama yapmıştır. Arama sırasında başvurucunun aramayı gerçekleştiren kurum görevlilerine söylediği bazı sözler nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturması sonucundabaşvurucunun kurum görevlilerine karşı uygunsuz söz sarf etme veya davranışta bulunma eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvurucu hakkında bir ay süreyle bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezası uygulanmasına karar vermiştir. Disiplin

Kurulu kararında başvurucunun görevli personele hitaben yüksek sesle ve sinirli şekilde "Siz bize zulmediyorsunuz, ayrımcılık yapıyorsunuz, diğer hükümlü ve tutuklulara böyle davranmıyorsunuz, bizi kalabalık yatırıyorsunuz, işiniz bittiyse bu odadan çıkın gidin." diyerek görevli personelin görevini yapmasına engel olmaya ve personeli küçük düşürmeye çalıştığı belirtilmiştir. Söz konusu kararda, başvurucunun diğer mahpusları galeyana getirmeye çalıştığı sonucuna varılarak başvuru hakkında disiplin cezası uygulandığı anlaşılmaktadır.

5. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Ordu İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, Disiplin Kurulu kararında başvurucunun söylediğinin belirtildiği sözleri başvurucunun tevil olarak kabul ettiğini ifade ederek 2/8/2019 tarihinde şikâyetin reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. Ordu 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) İnfaz Hâkimliği kararında usul ve kanuna aykırı bir yön bulunmadığından bahisle anılan itirazı 20/8/2019 tarihinde reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 5/9/2019 tarihinde öğrendikten sonra 7/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; yapılan uygulamalarla ilgili olarak kanaatini paylaştığını, söylediklerinin kurum görevlilerine direnme ya da onları küçük düşürme amacı taşımadığını, agresif davranmadığını ya da direnmediğini, Disiplin Kurulu kararında yer alan ifadelerin kendisine ait olmadığını, disiplin soruşturmasında dinlenen tanıkların beyanlarının özgünlükten uzak olduğunu, yönlendirildiği şüphesinin olduğunu belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiş; başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

12. Ceza İnfaz Kurumundaki odasında yapılan arama sırasında söylediği sözler nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2), B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Ceza İnfaz Kurumunda yapılan arama sırasında söylediği sözler nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne müdahalede bulunulmuştur.

15. Müdahaleye dayanak olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amaçları kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

16. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne sahiptir (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

17. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber, B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

18. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun söylediği sözlerin kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

19. Ceza infaz kurumlarının idarelerinin mutlak surette yapması gereken görevleri vardır. Bu görevlerin başında kurumda disiplin ve düzenin sağlanması gelmektedir. Bu görevin yerine getirilmesinde ceza infaz kurumu çalışanları zorluklarla karşılaşmaktadır. Öte yandan çağdaş bir infaz kurumu idaresinde daima gözönünde tutulması gereken görevlerden biri de kurumda tutulan kişiler hakkında uygulanacak yaptırımlar bakımından adalet ve nesafet esaslarının egemen kılınmasıdır (Sinan Bozkurt, B. No: 2019/31782, 13/4/2023, § 27).

20. Somut olayda Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucunun odasında yapılan arama işlemi sırasında Ceza İnfaz Kurumu personeline söylediği sözler nedeniyle başlatılan disiplin soruşturmasında başvurucunun kurum görevlilerine karşı uygunsuz söz sarf etme veya davranışta bulunma eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle 5275 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca bir ay süreyle bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

21. Başvurucu, terör suçu kapsamında tutukludur. Başvurucunun söylediği sözler ise Ceza İnfaz Kurumu personelinin yasal olarak yerine getirmekle görevli olduğu arama eylemine karşı başvurucunun tepkisidir. Bununla birlikte başvurucunun sözlerinin içerik, söyleyiş tarzı, söylediği yer itibarıyla diğer terör mahpuslarını galeyana getirmeye elverişli olmadığının söylenemeyeceği de açıktır. Başvurucunun arama işleminin hukuka aykırı olduğu düşüncesini ya da bu yöndeki şikâyetini ceza infaz kurumunun disiplini ve güvenliğini bozmaya elverişli olmayacak biçimde kuruma dilekçe verme ya da ilgili resmî kurumlara başvuruda bulunma gibi araçlarla yerine getirmesi ceza infaz kurumunda bulunmanın sonucudur. Ayrıca ilgili idare ve yargı mercileri kararlarına bakıldığında olaya ve başvurucunun savunmasına ilişkin yeterince araştırma yapıldığı ve buna uygun şekilde ilgili ve yeterli gerekçe oluşturulduğu da görülmüştür.

22. Dolayısıyla başvurucunun ceza infaz kurumunda bulunmanın gerektirdiği sorumluluğa uygun davranmaması nedeniyle verilen cezanın zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı, başvurulan yöntemden beklenen fayda ile ceza infaz kurumundaki disiplin arasında dengenin sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan Ceza İnfaz Kurumu idaresinin takdir payı birlikte değerlendirildiğinde başvurucuya eylemi nedeniyle 5275 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca verilen bir ay süreyle bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezasının orantılı olduğu da değerlendirilmiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

D. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE Engin YILDIRIM ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

E. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Ceza İnfaz Kurumunun bir odasında yapılan kısmi arama esnasında aramayı gerçekleştiren kamu görevlilerine karşı söylediği bazı sözler nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

2. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu kararında başvurucunun görevli personele hitaben "yüksek sesle ve sinirli bir şekilde 'Siz bize zulmediyorsunuz, ayrımcılık yapıyorsunuz, diğer hükümlü ve tutuklulara böyle davranmıyorsunuz, bizi kalabalık yatırıyorsunuz, işiniz bittiyse bu odadan çıkın gidin,' diyerek görevli personelin görevini yapmasına engel olmaya çalışarak personeli küçük düşürmeye çalıştığı" belirtilmiştir.

3. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa'da güvence altına alınan temel haklardan biri olan ifade özgürlüğüne sahiptir. Mutlak bir hak olmayan ifade özgürlüğü Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde belirtilen nedenlerle sınırlandırılabilir. Ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlandırılabilir (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, 5, § 29).

4. Mahkememizin çeşitli kararlarında ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi halinde disiplin cezası uygulanmasının meşru olduğu vurgulanmıştır (Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Bu çerçevede, başvurucunun sarf ettiği sözlerin kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte taşıyıp, taşımadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

5. Başvurucunun odasında yapılan arama sırasında görevlilere karşı söylediği sözler nedeniyle başlatılan disiplin soruşturmasında başvurucunun 5275 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendinde yer alan "'Kurum görevlilerine karşı uygunsuz söz sarf etmek veya davranışta bulunmak" kuralı gereğince bir ay süreyle bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Disiplin Kurulu kararında "hükümlünün amacının görevli personellerin görevini yapmalarına engel olmaya çalışarak odada barınan diğer hükümlüleri galeyana getirmeye çalışmak olduğu düşünülmektedir", şeklinde bir değerlendirme yapılmıştır.

6. Başvurucu görevlilerce gerçekleştirilen kısmi aramaya ve genel anlamda maruz kaldığını düşündüğü bazı uygulamalara karşı sözlü olarak bir tepki göstermiştir. Başvurucunun kullandığı ifadelerin söyleyiş tarzı, yeri ve içeriği itibarıyla diğer mahpusları galeyana getirmeye uygun olduğunu belirten çoğunluk görüşü bir varsayıma dayanmaktadır. Somut bir olaydan kaynaklanan somut bir başvuruda soyut varsayımlardan hareketle sonuca ulaşmak doğru olmayacaktır. Kaldı ki somut olayımızda başvurucunun sözleriyle mahpusların galeyana gelip ceza infaz kurumunun disiplin ve güvenliğine zarar verici bir hareket içinde bulundukları yönünde ne Disiplin Kurulu ne de İnfaz Hakimliği kararlarında bir tespit bulunmamaktadır. Dolayısıyla, başvurucunun ifadelerinin ceza infaz kurumunun disiplin ve güvenliğini bozduğuna dair bir emare ve bulguya da adı geçen kararlarda rastlanmamaktadır.

7. Çoğunluk, başvurucunun arama işleminin hukuka aykırı olduğu düşüncesini ya da bu yöndeki şikâyetini kurumun disiplini ve güvenliğini bozmaya elverişli olmayacak biçimde

dilekçe verme ya da ilgili resmî kurumlara başvuruda bulunma gibi araçlarla ifade edebileceğini belirtmektedir. Gelişen bazı durumlar karşısında kişilerin anlık tepki vermesi, bu tepkilerini sözel olarak ifade etmeleri hayatın olağan akışı içinde sayılmaktadır. Somut başvuruda da böyle bir durumun söz konusu olduğu söylenebilir.

8. Başvurucuya verilen disiplin cezasının demokratik toplumda zorunlu bir ihtiyacı karşılamadığından hareketle, başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmadık.

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

HÜSEYİN KARA

B. No: 2020/4406 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/4406

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN KARA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/4406)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yücel ARSLAN

Başvurucu : Hüseyin KARA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, telefonla görüşme gününün öğrenim gören çocuklarla görüşmeyi sağlayacak şekilde belirlenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ereğli (Konya) T Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak bulunmaktadır. Üç çocuğundan ikisi okul çağında bulanan başvurucunun eşi de yukarıda belirtilen suçtan tutuklu olarak aynı ceza infaz kurumunda kalmaktadır.

3. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (Kurul) 28/1/2019 tarihinde tutuklu ve hükümlülerin hafta sonu kullandıkları telefonla görüşme haklarının hafta içi belirlenen günlerde kullandırılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde Kurumda görev yapan infaz memuru sayısının yetersiz olduğunu, bu durumun tutuklu ve hükümlü sayısı nazara alındığında kurum içi güvenliğini tehlikeye düşürdüğünü vurgulamıştır.

4. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü 25/7/2019 tarihinde tüm ceza infaz kurumlarına, mahpusların telefon görüşmelerinin düzenlenmesine ilişkin birgörüş

yazısı göndermiştir. Anılan yazıda öğrenimlerine devam eden çocukların mesai saatleri içinde ceza infaz kurumlarında tutuklu ve hükümlü olarak bulunan aile bireyleri ile görüşme yapamadıkları vurgulanmıştır. Bu nedenle ailelerinden kopmadan yaşamlarını devam ettirmelerinin çocuğun yüksek menfaatine olduğu dikkate alınarak telefon görüşmelerinin hafta sonu gerçekleşmesinin yararlı olacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda kurumun kapasitesi, personel durumu, hükümlü ve tutuklu profili ile kurumların mevcut düzen ve güvenlik durumu gözönünde bulundurularak, telefonla görüşme günlerinin İdare ve Gözlem Kurulu kararı ile hafta sonu olacak şekilde düzenlenebileceği ifade edilmiştir.

5. Anılan yazı da gözetilerek Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Eğitim Kurulu Başkanlığı 5/8/2019 tarihinde Kurulun 28/1/2019 tarihli kararında belirtildiği şekilde telefon görüşmelerinin hafta içi yaptırılmasına devam edilmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde Kurum mevcudunun kapasitesinin üzerinde olduğu ve Kurumun bir bölümünün yüksek güvenlikli olduğu hatırlatılmıştır. Bu durumla birlikte personelin de yetersizliği gözönüne alındığında görüşmelerin hafta sonu yaptırılmasının güvenlik açısından risk doğuracağı vurgulanmıştır. Ayrıca karara karşı hükümlü ve tutukluların yasal süreler içinde itiraz kanun yoluna başvurabilecekleri belirtilmiştir.

6. Başvurucu 2/12/2019 tarihinde Ereğli (Konya) İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvurarak haftalık telefonla görüşme günlerinin hafta sonu yapılacak şekilde düzenlenmesini talep etmiştir. Başvurucu dilekçesinde eşinin de kendisiyle aynı kurumda tutuklu olarak bulunduğunu, çocuklarından ikisinin ilköğretime diğerinin ise anaokuluna devam ettiğini, Kurumun haftalık telefon görüşme saatini çarşamba günleri saat 9.00-11.00 olarak belirlemesi nedeniyle çocuklarıyla görüşemediğini belirtmiştir. Bu durumu Kuruma dilekçeyle bildirmesine rağmen kendisine cevap verilmediğini vurgulamıştır.

7. İnfaz Hâkimliği 3/12/2019 tarihinde talebi reddetmiştir. Kararda, hafta içi telefon görüşünün kurumun iç işleyişi, disiplini ve güvenliği ile ilgili olduğu, bu kapsamda her cezaevinin kendi iç işleyişlerine yönelik düzenlenen ve genelgeler ile karar alma hakkına sahip olduğunu belirtmiştir. Hâkimlik gerekçesinde cezaevinin ilgili yönetmelik uyarınca hafta içi telefon görüşü düzenlemesinin devam ettirdiğini, bu hâli ile kurumca alınan karar ve yapılan işlem/uygulamada herhangi bir kanuna aykırılık bulunmadığına yer vermiştir. Başvurucu İnfaz Hâkimliği kararına9/12/2019 tarihinde itiraz etmiştir. Ereğli (Konya) Ağır Ceza Mahkemesi27/12/2019 tarihinde kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

8. Başvurucuya nihai karar 8/1/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 28/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; devletin aile yaşantısının devamının sağlanması için çocuklarla ebeveynler arasındaki ilişkiyi sürdürecek tedbirleri alması gerektiğini, bunun anayasal bir yükümlülük olduğunu belirtmiştir. Çocuklarının hafta içi okula gitmesi nedeniyle idarenin belirlediği saatlerde çocuklarıyla telefonla görüşmesinin mümkün olmadığını, bu duruma rağmen görüşme saatinin hafta sonu olacak şekilde düzenleme yapılması yönündeki talebinin Kurum ve İnfaz Hâkimliği tarafından karşılanmadığını beyan etmiştir. 2019 yılı Şubat ayına kadar

hafta sonu görüşme yapabilmesine ve hafta sonu telefon görüşmesinden kaynaklanan güvenlik sorunu yaşanmamasına rağmen, somut bir olay ya da neden gösterilmeden güvenlik gerekçesiyle görüşme günlerinin hafta içine alınmasının keyfî bir uygulama olduğunu vurgulayan başvurucu; dilekçe hakkı, etkili başvuru hakkı, haberleşme hürriyeti ile aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; aile hayatına saygı hakkının, temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ödüllendirmeden yararlanamadığını -Bakanlık görüşü ve somut başvurusundaki iddialarla bağlantısız olarak- ve bunun hak ihlali niteliğinde olduğunu belirtmiştir.

12. Başvurucunun iddialarının özünün telefonla görüşme hakkını kullanma günlerinin çocuklarıyla iletişimini sağlayacak şekilde düzenlenmemesine ilişkin olduğu anlaşıldığından başvuru bir bütün hâlinde aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvurular ile benzer nitelikte olan Yeliz Erten (B. No: 2020/99, 11/3/2021) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mahpusların telefonla görüşme gününün öğrenim gören çocuklarıyla görüşmeyi sağlayacak şekilde belirlenmesine yönelik taleplerinin değerlendirilmesinde çocuğun üstün yararının aile ilişkinlerinin devamlılığının sağlanması bağlamında dikkate alınması gerektiği, somut ve yeterli gerekçe sunulmaksızın bu yöndeki taleplerin karşılanmamasının devletten beklenen pozitif yükümlülüklere aykırı olduğu gerekçesiyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 100.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için aile hayatına saygı hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine, tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ereğli (Konya) İnfaz Hâkimliğine (E.2019/1762, K.2019/1766) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına ve Ereğli (Konya) Ağır Ceza Mahkemesine (2019/1827 D.iş) GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

N.S.Ç.

B. No: 2020/10261 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/10261

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

N.S.Ç. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/10261)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan:Basri BAĞCI

Üyeler:Engin YILDIRIMRıdvan GÜLEÇKenan YAŞARÖmer ÇINAR

Raportör:Yücel ARSLAN

Başvurucu:N.S.Ç.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, oğluyla hafta içi telefon görüşmesi ve kapalı görüş yapamayan hükümlünün görüşme gününün hafta sonuna alınması talebinin reddi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Silivri 6 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) hükümlü olarak bulunmakta iken 17/7/2022 tarihinde kendi isteği ile Bafra T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakli gerçekleştirilmiştir. Başvurucu 6/9/2022 tarihinde denetimli serbestlik tedbiri kapsamında serbest bırakılmıştır.

3. Başvurucu ve eşi 11/7/2014 tarihinde boşanmış; velayeti anneye verilen müşterek çocuk ile başvurucu arasında her hafta cumartesi günü saat 10.00 ile pazar akşamı saat 17.00 arasında, sömestr tatillerinin, yıl sonu tatillerinin, dinî bayramların mahkeme kararında belirtilen gün ve saatlerinde başvurucu yanında yatılı kalmak sureti ile kişisel ilişki kurulmasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu 18/10/2019 tarihinde Silivri İnfaz Hâkimliğine hitaben yazdığı dilekçesinde 2014 yılında eşinden boşandığını, eski eşi izin vermediği için oğluyla fiziken görüşemediğini, okullar açıldığı için de telefonla görüşemediğini belirterek hak ihlali oluşmaması için gereğinin yapılmasını talep etmiştir.

5. Kurum İdare ve Gözlem Kurulu (Kurul) 18/10/2019 tarihinde başvurucunun talebini reddetmiştir. Kurul kararında özetle telefon görüş günleri, kurumun fiziki yapısı, kapasitesi, kurumda barındırılan hükümlü ve tutukluların profilleri, telefon görüşünde görevlendirilecek personel sayısı dikkate alındığında kurumda barındırılan hükümlü ve tutukluların öğrenim gören çocukları için, haftalık telefon görüşlerinin hafta sonuna alınmasının Kurum ve kişi güvenliğini tehlikeye düşürebileceği belirtilmiştir. Kararda değişiklik yapılması hâlinde Kurum düzeninin bozulabileceği ve ileride telafisi mümkün olmayan müessif olaylara sebebiyet verilebileceği ve bu durumun kurum düzenini ve disiplinini riske atacağı ifade edilerek hafta sonu telefon görüşü yaptırılmamasına, hafta içi telefon görüşlerinin sabah 09.00-12.00 ile öğleden sonra 13.30-17.00 saatleri arasında yaptırılmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucunun talebinin reddine ilişkin karara karşı (Kapatılan) Silivri 3. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyet başvurusunda bulunması üzerine 16/12/2019 tarihinde İnfaz Hâkimliği, şikâyetin reddine karar vermiştir. Kararda İnfaz Hâkimliği, başvurucunun eğitim gören oğlu ile hafta sonları telefon ve kapalı görüşten faydalanmayı talep ettiği, İdare ve Gözlem Kurulunun gerekçelerine yer verilmiş; ölçülülük ilkesi ve mevzuat lafzında, telefon görüş günleri, kurumun fiziki yapısı, kapasitesi, kurumda barındırılan hükümlü ve tutukluların profilleri, telefon görüşünde görevlendirilecek personel sayısının dikkate alındığı gözönüne alınarak kurumun takdir hakkını kullanmasında mevzuata aykırı bir yön bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Başvurucu İnfaz Hâkimliği kararına karşı Silivri Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) itiraz başvurusunda bulunmuştur. Mahkeme 14/1/2020 tarihli kararı ile İnfaz Hâkimliği kararının usul ve kanuna uygun olduğu, kararın gerekçesinde herhangi bir isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

8. Nihai karar başvurucuya 11/2/2020 tarihinde tebliğ edilmiş olup, başvurucu 6/3/2020 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; eşiyle 2014 yılında boşandığını, çocuğunun velayetinin annesinde olduğunu, hafta içi annesinde hafta sonları ise başvurucunun ailesinin yanında kaldığını, çocuğun eğitimi ve boşanmış olmalarının sonucu olarak annesinde kaldığı zamanlar annesinin izin vermemesinden dolayı hafta içi çocuğuyla görüşemediğini belirtmiştir. Başvurucu kendi durumunun Anayasa Mahkemesinin Ümit Balaban (3), (B. No: 2016/2821, 29/5/2019) kararındaki durumun kendi durumuyla benzer olduğunu, dilekçesinde bu durumu belirtmesine rağmen idare ve mahkemelerin ısrarla çocuğun hafta içi öğrenim görmesi nedeniyle görüşemediği sebebinden yola çıkarak değerlendirme yaptıklarını, kendine özgü durumunun değerlendirilmediğini belirterek talebinin reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı görüşünde başvurucunun kapalı görüşe ilişkin iddiasını ilk defa Anayasa Mahkemesi önünde ileri sürdüğünü belirterek başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği yönünden kabul edilebilirlik incelemesinde gözönüne alınması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Bakanlık, aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda

yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Hükümlü ve tutukluların haftalık telefon görüşme gün ve saatlerinin öğrenim gören çocuklarıyla görüşme sağlayacak şekilde tespit edilmesi gerektiğine ilişkin genel ilkeler Anayasa Mahkemesinin Yeliz Erten (B. No: 2020/99, 11/3/2021, §§ 34-38) kararında açıklanmıştır. Bu bağlamda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri ebeveynin çocuklarıyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. Mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesi ve aile ilişkilerinin sürdürülmesini sağlayacak şekilde hareket edilmesi devletin pozitif yükümlülüklerinin gereğidir. Hükümlü ve tutukluların bazı haklarının sınırlandırılması, tutulmanın kaçınılmaz sonucu olsa da cezaevi idaresi hükümlü ve tutukluların ailesiyle temasını sağlayacak tedbirler almak zorundadır. Bu tedbirler alınırken çocuğun yüksek yararı gözetilerek kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile aile hayata saygı hakkı arasında adil bir denge sağlanmalı ve bu konuda ikna edici gerekçeler ortaya konmalıdır. Telefonla görüşme hakkı konusunda tespit edilen bu ilkeler, açık ve kapalı görüşlerin çocuk ve ebeveynin aile bağlarını sürdürecek şekilde temas etmesini sağlaması bakımından da geçerlidir (Aynı yönde bkz. Kenan Gülbay, B. No: 2020/9239, 8/6/2023, § 10; Enes Akelma ve diğerleri, B. No: 2020/37466, 8/2/2024, § 10; Şaban Cinoğlu, B. No: 2020/8674, 8/6/2023, § 9).

15. Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan Yeliz Erten ve aynı yöndeki diğer kararlarında (Yeliz Erten,§ 43, Kenan Gülbay, § 12; Enes Akelma ve diğerleri, § 12; Şaban Cinoğlu, § 11), çocuğun üstün yararının da gözetilerek aile ilişkilerinin devamlılığını sağlayacak şekilde hareket edilmediği, telefonla görüşme ve ziyaret gününün hafta sonu olacak şekilde ayarlanmasının Kurumun güvenliğini ne şekilde tehlikeye düşüreceğinin ilgili kararlarda somut ve yeterli şekilde açıklanmadığı belirtilerek aile hayatına saygı hakkı bakımından devletten beklenen pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

16. Başvurucunun eşinden boşandığı ve örgün eğitime devam eden müşterek çocuğuyla kişisel ilişki kurulmasına dair karara göre hafta sonları ve ilgili kararda belirtilen tatil günlerinde müşterek çocuğun başvurucu ile görüşebileceği anlaşıldığından başvurucunun kapalı görüş ile telefonla görüşme hakkının hafta içi kullandırılması nedeniyle çocuğuyla görüşemediği konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

17. Somut başvuruda, idari ve yargısal kararlarda başvurucunun eşiyle boşandığı ve müşterek çocukla görüşebileceği günler de gözetilerek herhangi bir değerlendirme yapılmadığı, çocuğun yüksek yararı ve başvurucunun aile hayatına saygı hakkı dikkate alınmadığı ve talebinin neden karşılanmadığı konusunda ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmadığı anlaşılmıştır.

18. Sonuç olarak, idarenin ve yargı mercilerinin başvurucunun özel olan ve istisna teşkil eden durumunu göz ardı etmesi, başvurucunun çocuğuyla kişisel ilişki ve aile bağı

kurmasını ciddi ölçüde zorlaştırmıştır. Bu itibarla olayda aile hayatına saygı hakkı bakımından devletten beklenen pozitif yükümlülükler çerçevesinde alınması gereken makul tedbirlerin alınmadığı, bu yönde yargısal makamlarca oluşturulan gerekçelerin de yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Ümit Balaban (3), §§ 38,39).

19. Açıklanan nedenlerle, yukarıda değinilen kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucunun ceza infaz kurumundan tahliye edildiği gözetildiğinde ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Silivri 2. İnfaz Hakimliğine (2019/7397 Esas sayılı dosyası kapsamında Silivri (Kapatılan) 3. İnfaz Hâkimliğinin E.2019/5792, K.2019/6844), Silivri Ağır Ceza Mahkemesine (2020/120 D.iş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİYE KAYNAK VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/19036 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/19036

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİYE KAYNAK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/19036)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Aliye KAYNAK ve diğerleri (bkz. ekli listenin (C) sütunu)

Vekili : Av. Yasin GÜNHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibatı bulunması nedeniyle 2020/19036 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2020/19036 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama

sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ve maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dav dosyalarının temin edilerek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -Bölge Adliye Mahkemeleri için dava dosyalarının ilk derece mahkemelerinden temin edilerek-yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜNAY ÖZCAN

B. No: 2020/22028 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22028

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜNAY ÖZCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22028)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yücel ARSLAN

Başvurucu : Günay ÖZCAN

Vekili : Av. Mehmet ÖZTOPRAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yükümlülük süresini tamamlayarak Türk Silahlı Kuvvetlerinden istifa eden pilotun 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında görevine geri çağrılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bünyesinde pilot subay olarak görev yapmış ve zorunlu yükümlülük süresini doldurmasının akabinde kendi isteğiyle 11/3/2013 tarihinde görevinden ayrılmıştır. 15 Temmuz darbe girişiminin sonrasında kabul edilen 15/8/2017 tarihli ve 694 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (694 sayılı KHK) 37. maddesiyle 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'na eklenen ek geçici 98. madde ile TSK'dan ayrılan pilot subayların yükümlülük süreleri on sekiz yıla çıkarılmış ve bu kapsamdaki pilotlar kamu görevlerine geri çağrılmıştır. Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren söz konusu olağanüstü hâl (OHAL) düzenlemesi 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 35. maddesiyle değiştirilerek kabul

edilmiştir.

3. Başvurucu, 694 sayılı KHK ile 926 sayılı Kanun'a eklenen ek geçici 98. madde uyarınca yeniden muvazzaf pilot subay olarak istihdam edilerek Hava Kuvvetleri Komutanlığının yeniden yapılandırılması kapsamında göreve çağrılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle Ankara 7. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır.

4. İdare Mahkemesi 4/11/2019 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Karar gerekçesinde söz konusu ek geçici 98. madde metninden Türk Hava Kuvvetlerinden ayrılan pilot subayların gerekli şartları sağlamaları ve haklarında yapılacak güvenlik soruşturmalarının olumlu olması kaydıyla 18 yıllık yükümlülük sürelerini tamamlamak için yeniden subay nasbedileceklerinin anlaşıldığı, bu hükmün idareye takdir hakkı veya değerlendirme hakkı tanınmadığı, bu nedenle 694 sayılı KHK'da öngörülen bağlı yetki içinde tesis edilen dava konusu işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

5. Başvurucunun istinaf talebini Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi 25/6/2020 tarihli kararıyla reddetmiştir. Başvurucu nihai kararı 21/7/2020 tarihinde öğrenmiş ve29/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; pilotların on üçüncü hizmet yılında görevlerinden ayrılabilmelerine imkân sağlandığını, söz konusu süreyi tamamlayarak görevinden ayrıldığını, zorunlu yükümlülük süresini artıran ve geriye dönük şekilde uygulanan düzenlemenin sivil havacılıkta devam eden mesleki kariyerini, aile düzeninin ve beklentilerini olumsuz şekilde etkileyeceğini, zorunlu hizmet süresini on sekiz yıla çıkaran düzenlemelerin geriye dönük olarak uygulanmasının kazanılmış haklarına ve hukuki güvenlik ilkesine aykırı olduğunu ifade ederek adil yargılanma hakkının, özel hayata saygı hakkının, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının, mülkiyet hakkının ve hukuk devleti ve eşitlik ilkeleri ile diğer bazı haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, öncelikle başvurucunun, bireysel başvuru kapsamındaki herhangi bir hakla bağlantı kurmaksızın soyut olarak hukuk güvenliği ve kazanılmış haklara saygı ilkesinin ihlal edildiğinden şikâyet ettiği hususunun yapılacak kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Esasa ilişkin olarak ise Bakanlık; olağanüstü hâl şartları içinde millî güvenlik hizmetinin layıkıyla yürütülmesi ve ülke savunmasının zaafiyete uğramaması bakımından Türk Silahlı Kuvvetlerinin pilot personel ihtiyacının ivedi olarak karşılanmasının mutlak bir zorunluluk olduğu vurgulanmış, personelin yeniden istihdam edilmesine imkân veren düzenlemenin hukuka uygun olarak yürürlüğe konulduğunu, söz konusu düzenlemenin öngörülebilirlik ve belirlilik ilkelerine aykırı bir yönünün bulunmadığı belirtilmiştir. Uyuşmazlık konusu işlemin OHAL döneminde tesis edilmesi nedeniyle yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

9. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında,2013 yılından itibaren mecburi hizmet süresinin defaaten artırıldığını, olağanüstü hâl şartlarına bağlı ve geçici ihtiyaca binaen istihdam edilmesine ve olağanüstü hâl şartları kalkmasına rağmen yedi buçuk yıldır hâlen çalıştırılmaya devam edildiğini, özel sektördeki gelirine göre ciddi miktarda maddi kaybı olduğunu, bu kaybın hiçbir şekilde karşılanmadığını, diğer kişilere yüklenmeyen maddi

külfetin kendisine yüklendiğini belirterek hukuki güvenlik, belirlilik ve eşitlik ilkeleri ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

10. Başvurucu hakkında gerçekleştirilen işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte müdahalenin başvurucunun mesleki faaliyetlerinin aksamasına, kariyer planlarının değişmesine, sosyal çevreleriyle olan ilişkilerine önemli derecede etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (aynı yönde ayrıntılı değerlendirmeler için bkz. Erdal Erbayram, B. No: 2019/25121, 7/6/2023, §§ 22, 23).

11. Başvuruya konu olan işlem, tüm ülkede olağanüstü hâlin devam ettiği bir süreçte tesis edilmiştir. Söz konusu işlemin terör örgütleriyle irtibatlı ya da iltisaklı olduğu değerlendirilen pilot subayların TSK'dan uzaklaştırılması nedeniyle ortaya çıkan personel açığının giderilmesine yönelik alınan tedbirlerden biri olduğu, bu durumun olağanüstü hâlin ortaya çıkardığı tehlikeleri bertaraf etmek amacına yöneldiği görülmektedir. Dolayısıyla başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilip edilmediğine dair inceleme Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacaktır (Engin Karataş, B. No: 2018/3488, 13/9/2022; Erdal Erbayram, § 24).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak inceleme; müdahalenin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı, anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunup dokunmadığı, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği ve durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespitiyle sınırlı olacaktır (Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 146; Erdal Erbayram, § 26).

14. Anayasa'nın 15. maddesine göre dokunulması yasaklanan çekirdek haklar içinde yer almayan özel hayata saygı hakkı yönünden OHAL'lerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Somut olaydaki tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe (olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden bir güvenceye) aykırı olduğu da saptanmamıştır (Ayla Demir İşat, §§ 147, 148; Erdal Erbayram, § 27). OHAL dönemlerinde kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması gerekir (Ayla Demir İşat, §§ 149, 150; Erdal Erbayram, § 28).

15. Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü yönetim rejimlerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak son inceleme tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığına ilişkindir. Uygulanan tedbirin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özelliklerinin ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşulların dikkate alınması ve temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvurulan aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olması, ayrıca araçla amacın ölçülü bir oran içinde bulunması gerekmektedir (Erdal Erbayram, §§ 30-33).

16. Anayasa Mahkemesinin başvuruya konu olan tedbirin incelendiği Erdal Erbayram

kararında, ülkemizde yaşanan 15 Temmuz darbe girişiminin savuşturulmasının akabinde alınan tedbirlere, tedbirlerin amaçlarına, 694 sayılı KHK'nın 37. maddesiyle yapılan düzenlemenin içeriğine, TSK'da farklı rütbelerde görev yapan çok sayıda pilot subayın kamu görevinden çıkarılmasıyla meydana gelen ihtiyaca, başvuruya konu tedbirin gerekliliğine ve ölçülülüğüne ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur. Söz konusu kararda; ülke savunmasının zafiyete uğramaması ve millî güvenliğin temini açısından TSK bünyesinde görev yapan pilot subayların yeterli sayıda ve donanımda olmalarının vazgeçilmez gerekliliklerden biri olduğu, acil ihtiyacın hızlı bir şekilde giderilebilmesinin zaman alabileceği, mevcut kaynakların ya da sınıf değişikliği suretiyle elde edilen kaynağın yetersiz kalabileceği gibi gerekçelerle eski personelin göreve geri çağrılması şeklinde belirlenen aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli olmadığının söylenemeyeceği, dolayısıyla öngörülen tedbirin keyfî olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Erdal Erbayram, §§ 35-41).

17. Aynı kararda, görevlerine dönen pilot subaylara tanınan mali imkânlara ilişkin düzenlemelere de yer verilmiştir. Kararda yapılan iyileştirmelerle kapsamdaki kişilerin üstleneceği külfetlerin azaltılması yolunda adımlar atıldığına, ülke savunması ve millî güvenliğin temin edilmesi konusunda oluşan acil ihtiyaç nedeniyle ortaya çıkan kamu yararı karşısında görevine geri çağrılan ve bir süre daha zorunlu hizmet süresine tabi tutulan pilotların aşırı külfet altına sokulmadığına ve tedbirin ölçülü olduğuna ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur. Neticede, kamunun menfaati ile görevlerine geri çağrılan pilotların kişisel menfaatleri arasında kurulmaya çalışılan dengenin adil olduğu, öngörülen güvencelere aykırı olmayan tedbirlerin olağanüstü yönetim usullerinin uygulanmasına neden olan durum karşısında ölçüsüz olduğunun söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır (Erdal Erbayram, §§ 35-41). Somut başvuruda da Anayasa Mahkemesinin Erdal Erbayram kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmaktadır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun özel hayata saygı hakkını etkileyen tedbirin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURHAN BOZBAŞ

B. No: 2020/22587 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22587

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURHAN BOZBAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22587)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Burhan BOZBAŞ

Vekili : Av. Müjdat Fatih İÇEL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; terör örgütü üyeliği suçuyla ilgili olarak yapılan yargısal yorumların öngörülebilir olmaması ve mahkûmiyete esas olarak suç oluşturmayan bazı eylemlere de dayanılması nedeniyle suçta cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/7/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne, suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile adil yargılanma hakkı dışındaki iddiaların kabul edilemez olduğuna, anılan şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 1990 doğumlu olup bireysel başvuruya konu olayın geçtiği tarihte Ankara'nın Polatlı ilçesinde bulunan askerî birlikte astsubay olarak görev yapmaktadır. Başvurucu, terör örgütleriyle veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna Milli Güvenlik Kurulunca karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla irtibatı olduğu gerekçesiyle 4/6/2018 tarihli ve 701 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kamu görevinden çıkarılmıştır.

6. İzmir ilinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) yönelik yürütülen ayrı bir soruşturma kapsamında S.K. adlı kişi müdafii de hazır bulundurularak kolluk görevlilerince 10/5/2017 tarihinde şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde başvurucunun anılan örgütle irtibatına ilişkin beyanlarda bulunmuş ve kendisine gösterilen fotoğraflar arasından başvurucuyu teşhis etmiştir. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) S.K.nın ifadesi ve fotoğraf teşhisi doğrultusunda başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır. S.K.nın etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak istediğini beyan ederek verdiği ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

i. 1989 yılında doğduğunu, 2009 yılında Aydın'ın Söke ilçesinde bulunan meslek yüksekokulunu kazanıp 2011 yılında bu okuldan mezun olduktan sonra 2013 yılında Ankara'daki jandarma astsubay okulunu kazandığını, 2014 yılında da bu okuldan mezun olup Konya İl Jandarma Komutanlığında görev yapmakta iken hakkında soruşturma başlatıldığını beyan etmiştir.

ii. Söke ilçesinde bulunduğu sırada 2009 ile 2011 yılları arasında bu yapılanmaya ait öğrenci evlerinde kaldığını, ikinci yılında ev abisi konumuna geldiğini, kendisini bu konuma A. adlı kişinin getirdiğini, bu kişinin 2009 ile 2011 yılları arasında Söke'de örgütün üniversitelerden sorumlu mensubu olduğunu, evdeki ilk yılında o dönem ev abisi olan kişinin kontrolünde Fetullah Gülen'in kitaplarını okuyup bilgisayar üzerinden vaazlarını dinlediklerini söylemiştir.

iii. Söke'de bulundukları sırada A.nın yaptığı organizasyon kapsamında aralarında başvurucu ve S.P. adlı kişinin de olduğu ve isimlerini beyan ettiği diğer kişilerle birlikte adresini bilmediği bir eve gittiklerini, bu evde mütevelli heyeti toplantısı yapıldığını, toplantı sırasında o dönem yapılan Anayasa referandumunda kullanılması düşünülen oy konusunda broşür dağıtıldığını, Fetullah Gülen'e ait kitapların okunduğunu ve Fetullah Gülen'i öven konuşmalar yapıldığını ileri sürmüştür.

iv. S.K.ya FETÖ/PDY'nin desteğiyle kamu görevine giren tanıdıkları olup olmadığı sorulduğunda bu kişilerden birinin başvurucu olduğunu beyan etmiş ve başvurucu ile ilgili olarak Bursa'dan geldiğini, başvurucunun Söke'de bulunduğu sırada ev abisi olduğunu, astsubay okulundan 2012 yılında mezun olduğunu ve hâlen Polatlı'da görev yaptığını söylemiştir.

7. Başvurucunun 25/5/2017 tarihinde müdafiinin de hazır bulunmasıyla kollukta alınan ifadesi şöyledir:

i. Başvurucu, hakkında etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını talep etmiştir.

ii. İlköğrenimini Bursa'da tamamladıktan sonra Adnan Menderes Üniversitesi Otomotiv Teknolojisi Bölümünü kazandığını, ailesinin maddi durumu kötü olduğu için ucuz bir yer aradığını, okula kayıt yaptırırken orada stant kurup öğrencilere yer ayarlayan bir grupla

temas kurduğunu, bu kişilerin aylık 180 TL karşılığında kendisini bir eve yerleştireceklerini söylediğinde kabul ettiğini, o dönemde bu kişilerin Fetullah Gülen cemaatinden olduklarını bilmediğini, Aydın'ın Söke ilçesinde bulunan eve yerleştikten birkaç gün sonra bunu anladığını, üniversitede okurken iki yıl boyunca bu evde kaldığını söylemiştir.

iii. Kaldığı evin abisinin B.E. adlı kişi olduğunu, evde dört kişi kaldıklarını, evde kaldıkları süreçte aylık 200 TL ödediklerini, bunun haricinde para ödemediğini, eve gelen yiyecek ve içecekleri ev abisinin dışarıdan temin edip getirdiğini ancak nereden ve ne şekilde aldığını bilmediğini, ilerleyen zamanda evde Fetullah Gülen'in kitaplarının okutulduğunu, her akşam onun bir kitabının verildiğini, en çok kitap okuyana yemek ısmarlama gibi ödüller verildiğini, ev abisi B.E.nin bilgisayardan kendilerine Fetullah Gülen'in vaaz videolarını izlettiğini, B.E.nin ev abiliğini S.K.nın ifadesinde adı geçen A. adlı kişiye bağlı olarak yürüttüğünü, A.nın da ara sıra eve gelip kendileriyle sohbet ettiğini, toplantılara katılmadığını ve evde kendi aralarında sohbet ettiklerini beyan etmiştir.

iv. Kaldıkları eve günlük olarak Zaman gazetesi ve Sızıntı dergisinin geldiğini, bu yayınların ücretini ev abisinin ödediğini, o dönemde aynı üniversitede okuyup cemaatin ilçedeki diğer evlerinde kalan öğrencilerin yanlarına gidip geldiklerini, S.K.nın da bu evlerden birinde kalmakta olduğunu, ailelerinin de tanışıyor olması nedeniyle ara sıra S.K. ile haberleştiklerini, mezun olduktan sonra astsubaylık sınavını kazandığını ve o dönemde cemaat olarak bildiği bu örgütle sonradan temas kurmadığını, örgüt mensuplarının da kendisini arayıp sormadıklarını ifade etmiştir.

v. Üniversitede okuduğu dönemde cemaatin evlerinde kalıp cemaate ait diğer evleri ziyaret etmek dışında örgütün organize ettiği hiçbir etkinliğe katılmadığını, örgütün amacı ve stratejisi hakkında bilgisi olmadığını, örgütten kimsenin kendisine herhangi bir talimat vermediğini, Söke'de ev abileri olduğu ve bu kişilerin üzerinde abi sıfatlı bir kişinin bulunduğu hususları dışında bilgi sahibi olmadığını, astsubaylık mesleğine örgütün yardımıyla girmediğini söylemiştir.

vi. S.K.nın ifadesi kendisine okunup sorulduğunda, üniversitenin ikinci sınıfında A. adlı kişinin kaldığı eve yerleştiğini, bu evin abisi olan A.nın evde bulunmadığı dönemlerde onun yerine kendisinin durduğunu, o evde A.nın dışında ayrıca isimlerini söylediği diğer iki kişi ile birlikte kaldıklarını beyan etmiştir. Bununla birlikte, S.K.nın beyanının aksine adresini bilmediği bir eve S.K. ile birlikte gitmediğini, mütevelli heyeti adı altında bir toplantıya ve böyle bir toplantıda yapıldığı belirtilen eylemlere katılmadığını, mütevelli heyeti adlı toplantının ne anlama geldiğini de bilmediğini savunmuştur.

vii. Yüksekokuldan mezun olduktan sonra 2011 yılında Balıkesir'deki astsubaylık meslek yüksekokulunu kazandığını, bu okuldan da 2012 yılında bakım astsubayı olarak mezun olup Polatlı'daki askerî birliğe atandığını söylemiştir.

viii. Sonuç olarak, o dönemde cemaat olarak bildiği bu yapı ile sadece 2009 ile 2011 yılları arasında üniversite öğrencisi iken Söke'de onlara ait evde kalmak suretiyle temas kurduğunu, okuldan mezun olduktan sonra hiçbir irtibatı olmadığını, örgüt adına herhangi bir faaliyette bulunmadığını, himmet adı altında para vermediğini, adını A. olarak bildiği kişinin bu isminin gerçek adı mı yoksa kod adı mı olduğunu bilmediğini beyan etmiştir.

8. İzmir 5. Sulh Ceza Hâkimliğinde yapılan 26/5/2017 tarihli sorgusunda da kollukta alınan savunmasını tekrar eden başvurucu, sorgusunun ardından silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan tutuklanmıştır.

9. Başsavcılık soruşturma sonunda hazırladığı 21/9/2017 tarihli iddianamede, S.K. adlı kişinin ifadesinde başvurucu hakkında ileri sürdüğü iddialara yer vermiştir. Buna göre Başsavcılık; başvurucunun öğrenci olduğu dönemde Söke'de örgüte ait evlerde kalıp bu evde ev abiliği yapması, örgütün düzenlediği mütevelli heyeti toplantılarına katılması ve örgütün desteğiyle astsubaylık sınavını kazanması nedeniyle FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyesi olmak suçunu işlediği kanaatine vararak İzmir 17. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açmıştır.

10. İzmir 17. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun Ankara'da görev yapmakta iken atılı suç nedeniyle yakalanması nedeniyle suçun işlendiği yerin Ankara olduğunu değerlendirmiş ve yargılamanın Ankara'daki ağır ceza mahkemelerinde yapılması gerektiğinden bahisle yetkisizlik kararı vermiştir. Dosyanın gönderildiği Ankara 27. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) S.K.nın beyanlarına konu eylemlerin Ankara'da gerçekleşmediği gerekçesiyle karşı yetkisizlik kararı vermesi üzerine oluşan olumsuz yetki uyuşmazlığı Yargıtay 5. Ceza Dairesince Mahkemenin yetkisizlik kararının kaldırılması suretiyle çözümlenmiştir.

11. Yetkisizlik kararının kaldırılması üzerine Mahkeme 19/2/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmış, bu kapsamda başvurucu ile S.K.nın ifadelerinde adları geçen diğer kişiler ve S.K. hakkında yürütülen soruşturmaların akıbetinin araştırılmasına ve S.K.nın tanık sıfatıyla beyanlarının alınması için zorla getirtilmesine karar vermiştir.

12. Edirne Cumhuriyet Başsavcılığı 16/5/2018 tarihli yazısı ekinde M.B. adlı astsubay hakkında anılan örgüte üye olmak suçundan yürütülen soruşturma kapsamında bu kişinin müdafiinin hazır bulunmasıyla Edirne Cumhuriyet Başsavcılığında alınan ifadesini ve bu kişiye kollukta yaptırılan fotoğraf teşhisine dair tutanağı, ifadesinde adları geçen kişiler yönünden adli işlem yapılması amacıyla ilgili adli makamlara göndermiştir. M.B.nin savunmasının ilgili kısmı şöyledir:

i. 2012 yılının Mart ayında Balıkesir'de astsubay hazırlık okuluna başladığını, 2012 yılı Eylül ayında 6 aylık meslek eğitimi için yeniden Balıkesir'e geldiği zaman telefonunu ankesörlü hattan arayan bir kişinin görüşmek için kendisini Balıkesir'de bir yere çağırdığını, bu kişiyle görüşmek için onun söylediği yere gittiğinde aralarında başvurucunun da bulunduğu bir grubu orada gördüğünü, hep birlikte içerisinde kimsenin olmadığı bir bekâr evine gittiklerini, birbirleriyle tanışma şeklinde bir görüşme yaptıklarını, bu tarz görüşmelere yine aralarında başvurucunun da bulunduğu kişilerle birlikte gittiğini ancak kendileriyle görüşmeye gelen kişilerin sürekli değiştiğini söylemiştir.

ii. Başvurucunun eşkâl bilgilerine ilişkin olarak bu kişinin bakım astsubayı olduğunu, başvurucuyla sınıf okulu döneminde cemaat irtibatlarının olduğunu, cemaatten irtibatlı olduğu kişiyle görüşmeye başvurucuyla birlikte gittiklerini ileri sürmüştür. Fotoğraf teşhisine ilişkin tutanakta da adını Burhan Bozbaş olarak belirttiği kişiyi başvurucu olarak teşhis etmiştir.

13. S.K. adlı kişinin istinabe yoluyla tanık olarak beyanlarının alınması için yazılan müzekkere üzerine bu kişinin hazır edilmesi amacıyla Mustafakemalpaşa 3. Asliye Ceza Mahkemesince yapılan araştırma sonucunda S.K.nın 28/2/2018 tarihinde vefat ettiği tespit edildiğinden ifadesi alınamamıştır.

14. Mahkeme 7/6/2018 tarihli ilk celsede başvurucunun savunmasını almıştır. Başvurucu önceki savunmalarına ek olarak 2012 yılında başladığı astsubaylık eğitimini Balıkesir'deki astsubaylık okulunda tamamladıktan sonra 2013 yılında Polatlı'daki askerî birliğe silah

teknisyeni olarak atandığını beyan etmiştir. S.K.nın ölmüş olması nedeniyle önceki ifadesi okunup sorulduğunda ise S.K. ile arkadaş olduklarını, ancak bu kişinin etkin pişmanlıktan yararlanmak için aleyhe beyan verdiğini, kendisinin Söke'de ev abiliği yapmadığını, ilk sene mali nedenlerle cemaat evinde kaldıktan sonra okulun ikinci sınıfında başka bir okul arkadaşıyla ayrı eve çıktığını, ilk yıl kaldığı evde de toplantı yapılmadığını, bu kişinin birlikte toplantıya gittiklerini iddia ettiği S.P. ile de üniversitede sınıf arkadaşı olduklarını ileri sürmüştür. Diğer yandan, duruşmada ifadesi okunan M.B.nin beyanlarına yönelik ise bu kişinin de sınıf okulundan devresi olduğunu, aralarında husumet olmadığı hâlde kendisine iftira attığını ve örgüt mensuplarıyla irtibatı olmadığını savunmuştur.

15. Başvurucu ve S.K.nın ifadelerinde adı geçen kişilerden S.P.nin, Bigadiç Asliye Ceza Mahkemesince istinabe yoluyla ve tanık sıfatıyla alınan ifadesi celse arasında Mahkemeye gönderilmiştir. S.P.nin ifadesi şöyledir:

i. Balıkesir'de ikamet ettiğini, 2009 ila 2011 yıllarında otomotiv teknolojisi yüksekokulunda iki yıllık mesleki eğitim gördüğünü, başvurucu ile sınıf arkadaşı olduklarını, iki yıl boyunca başvurucu ile birlikte okuduklarını, okul bitince başvurucunun astsubaylık sınavına girip sınavı kazandığı hususunu onun kendisini arayıp haber vermesiyle öğrendiğini, başvurucu Balıkesir'deki askerî okulda eğitim görürken arkadaşlık ilişkisi gereği bir kere görüştüklerini, başvurucunun öğrencilik yıllarında maddi yetersizlik nedeniyle FETÖ/PDY'ye ait evlerde kaldığını, kendisinin de o dönemde örgüte ait başka bir evde maddi nedenlerle kaldığını, başvurucunun Söke'de ev abiliği yapıp yapmadığını ve örgütün toplantılarına katılıp katılmadığını bilmediğini söylemiştir.

ii. S.K.yı da üniversiteden arkadaşı olması nedeniyle tanıdığını, onun da FETÖ/PDY'nin evlerinde kaldığını ancak onunla sık görüşmediğinden ev abiliği yapıp yapmadığını bilmediği beyan etmiştir.

16. 25/9/2018 tarihli ikinci celsede başvurucuya tanık S.P.nin beyanı okunmuş, başvurucu maddi nedenlerle okulun ilk yılı cemaat evinde kaldığına, ikinci yıl evden ayrıldığına ve örgüt toplantılarına katılmayıp sadece okula gidip geldiğine dair ifadesini tekrarlamıştır. Başvurucu müdafii, tanıklar S.K. ile M.B.nin ifadelerinin usule aykırı şekilde yeminsiz olarak alındığını ve çelişkiler içerdiğini, ayrıca S.K.nın beyanlarının 2008 ile 2009, M.B.nin beyanlarının da 2012 ile 2013 yılları arasına denk geldiğini, iddia konusu eylemler açısından çeşitlilik ve süreklilik bulunmadığını, Yargıtayın emsal kararlarında 2014 yılı sonuna denk gelen tarihten önceki eylemlerin hata hükümleri kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

17. Celse arasında Tokat Cumhuriyet Başsavcılığı, S.K.nın ifadesinde adı geçen ve hakkında FETÖ/PDY üyesi olma suçundan ayrı soruşturma yürütülen M.K.nın kendisi ve aralarında başvurucunun da bulunduğu diğer kişilerin örgütle irtibatına dair verdiği kolluk ve sorgu ifadeleri ile bu kişiye yaptırılan teşhise dair tutanakları 27/9/2018 tarihli yazı ekinde Mahkemeye sunmuştur. M.K.nın 10/1/2018 tarihinde müdafiinin de hazır bulunmasıyla kollukta verdiği ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

i. 2009 ile 2011 yılları arasında Söke'de bulunan meslek yüksekokulunda okuduğunu, 2012 yılında İzmir'de astsubaylık okulunu kazandığını ve bu okulu da bitirip 2013 yılında Merzifon'da astsubay olarak görev yapmakta olduğu sırada hakkında FETÖ/PDY üyeliği suçundan soruşturma başlatıldığını beyan etmiştir.

ii. 2009 yılında okula kayıt yaptırmak için Söke'ye geldiğinde otogarda S.K.nın ifadesinde

bahsettiği A. kod adlı bir kişiyle karşılaştığını, A.nın kendisine okula kayıt için gelip gelmediğini sorduğunu, kayıt yaptırmaya geldiğinde kalmaya yeri olup olmadığını sorduğunu, kalacak yeri olmadığını söylediğinde A.nın "Bizim burada yurtlarımız, evlerimiz var, istersen buralarda kalabilirsin" dediğini, nasıl bir yurttan bahsettiğini sorunca da A.nın "Bizim burada üniversite öğrencilerinin kaldığı yurtlarımız var, ister yurtta, istersen üniversite öğrencilerinin kaldığı evlerimizde uygun fiyatlarla kalabilirsin" dediğini, kayıt işlemleri sırasında yeniden A. ile karşılaştığını ve kendisine yine evlerinde kalmayı teklif ettiğini, onunla birlikte Söke'de erkek öğrencilerin kaldığı Ş. adlı öğrenci yurduna gittiklerini, yurtta A.nın kendisine "Bizim yurt, pansiyon ve evlerimizde kalmanın bazı kuralları var" diyerek buralarda sigara içmenin yasak olduğunu anlattığını, bu yurdun ve Söke'deki evlerin hizmet hareketine ait olduğunu, bu yerlerde vakit namazlarının kılınıp kitap okunduğunu, bilmeyen öğrencilere Kur'an-ı Kerim öğretildiğini, bu evlere öğrencilerin ailelerini getiremeyeceklerini, bu kurallara uymazsa evden çıkarılacağını söylediğini aktarmıştır.

iii. Maddi imkânsızlıklar yüzünden A.nın teklifini kabul edip onun ayarladığı evde kalmaya başladığını, A. ile eve geldiklerinde evde o anda kimsenin olmadığını, evin eşyalarının yerleştirilmediğini, A.nın kendisine birkaç gün içinde eve iki kişinin daha geleceğini, kendisinin de bu evde kalacağını söylediğini, evi kontrol ettiğinde koliler içerisinde Fetullah Gülen'e ait kitaplar gördüğünü söylemiştir.

iv. Evde kaldığı dönemde A.nın cemaat abisi sıfatıyla Söke'deki cemaat evlerinin birkaçından sorumlu olduğunu, aynı zamanda bu kişinin örgüt içerisinde Bölge Talebe Mesulü olduğunu, kendi sorumluluğundaki evlerin abileri konumundaki kişilerle Ş. yurdunda haftalık istişare toplantıları yaptığını, A.nın bu durumu kendisine bir konuşma sırasında söylediğini, Söke'deki meslek yüksekokulunda okuyup bu cemaat evlerinde kalan bazı öğrencilerin kendi evlerine de ara sıra gelip gittiklerini, S.K. ve başvurucunun da bu evlerde kaldığını, evlerde kaldığı iki yıl içinde A.nın dönem ve yıl sonlarında bir haftalık okuma kampı yapılacağını söylediğini, Ş. yurdunda yapılan bu kampa kendisinin sadece birinci sınıfın ilk döneminin sonunda katıldığını, A.nın bu kampa diğer evlerde kalan öğrencilerin de katılacağını söylediğini, bu kampa katılanlar arasında S.K. ve başvurucunun da olduğunu, kamp sırasında A.nın sorumluluğunda birlikte vakit namazlarını kıldıklarını, dinî kitaplar ve Fetullah Gülen'in kitaplarını okuduklarını, görüntü olarak gösterilen Fetullah Gülen'e ait vaaz videolarını izlediklerini ifade etmiştir.

v. 2010 yılında üniversite ikinci sınıfa başlamak için Söke'ye geldiğinde A.yı aradığını, A.nın kendisine eve geçmesini söylediğini, kaldığı cemaat evine gelip beklerken A.nın yanında başvurucu ile birlikte eve geldiğini, artık başvurucunun da yanlarında kalacağını söylediğini, başvurucuyu üniversiteden ve ara sıra kendi kaldıkları eve önceden gelmiş olmasından dolayı tanıdığını, son senede de ilk sene olduğu gibi cemaat faaliyetlerine devam ettiklerini, evde yapılan namaz kılma, cevşen, Risale-i Nur adlı kitabı, Kur'an-ı Kerim ve Fetullah Gülen'e ait kitapları okuma faaliyetleri ile Fetullah Gülen'in vaazlarını bilgisayardan izleme faaliyetlerine başvurucunun da katıldığını, H. kod adlı büyük bölge talebe mesulünün ayda birkaç kez evlerine geldiğini, başvurucunun da kendisi gibi maddi imkânsızlıklar nedeniyle mecburiyetten bu evlerde kaldığını, kendilerinden okumaları istenen kitapları başvurucunun da aslında okumayıp okumuş gibi davrandığını, A.ya da yapmış gibi söylediklerini beyan etmiştir.

vi. M.K. ifadesinde başvurucu ile ilgili olarak özetle, Bursa'lı olduğunu, Söke'de cemaat evinde kaldığı zamanda ilk yıl başvurucunun da bu eve ara sıra gelerek cemaat

faaliyetlerine birlikte katıldıklarını, ikinci sınıftayken de başvurucuyu A.nın kendi kaldıkları eve getirdiğini ve son sene başvurucu ile aynı cemaat evinde kaldıklarını, başvurucu ile birlikte okuma kampına katıldıklarını söylemiş ve kendisine gösterilen fotoğraflar arasından başvurucuyu teşhis etmiştir.

vii. Yazı ekinde gönderilen sorgu tutanağına göre M.K. kolluktaki ifadesini tekrar etmiştir.

18. Celse arasında Kastamonu Ağır Ceza Mahkemesi, S.K.nın ifadesinde adı geçen ve hakkında FETÖ/PDY üyesi olma suçundan ayrı dava açılan F.G.nin kendisi ve diğer kişilerin örgütle irtibatına dair verdiği kolluk, savcılık ve sorgu ifadelerine dair tutanakları 9/10/2018 tarihli yazı ekinde Mahkemeye sunmuştur. F.G.nin 29/10/2017 tarihinde müdafiinin de hazır bulunmasıyla kollukta verdiği ifadesinde, örgütün cemaat evlerinden sorumlu olup örgütte Bölge Talebe Mesulü olan A. kod adlı kişi aracılığıyla Söke'de cemaate ait evde S.K. ile kaldığını ve S.K.nın ev abisi olduğunu beyan etmiş; okul ile askerlik sürecinde örgütle ve örgüt mensuplarını olduğunu söylediği kişilerle irtibatına dair anlatımlarda bulunmuştur. F.G. savcılıkta ve sorguda alınan savunmalarında da kollukta verdiği ifadesini tekrar etmiştir.

19. Kendisi hakkında yürütülen soruşturma kapsamında başvurucuya dair beyanlarda da bulunan M.B.nin, Manisa 3. Ağır Ceza Mahkemesince istinabe yoluyla ve tanık sıfatıyla alınan beyanı celse arasında Mahkemeye gönderilmiştir. M.B. ifadesinde, kendi hakkındaki yargılama sonucunda FETÖ/PDY üyesi olma suçundan 2 yıl 1 ay hapis cezası verildiğini, başvurucu hakkında verdiği önceki ifadesinin doğru olduğunu, 2012 yılında Balıkesir'deki askerî okulda ilk altı aylık eğitimi tamamladıktan sonra örgütle iltisaklı öğrenciler tarafından şahsi ihtiyaçların giderilmesi için kullanılan evde karşılaşması sonucu başvurucunun örgütle irtibatlı olduğunu anladığını, bu evde hafta sonu düzenlenen örgüt toplantılarına başvurucunun da katıldığını ancak toplantılarda dinî konulardan bahsedildiğini, örgüt liderinin bahsinin geçmediğini ve ona ait kitapların okunmadığını, 2013 yılında okuldan mezun olduktan sonra başvurucu ile günlük hayata dair birkaç telefon görüşmesi yaptığını ve o tarihten sonra başvurucunun örgütle irtibatını sürdürüp sürdürmediğini bilmediğini beyan etmiştir.

20. 29/11/2018 tarihli celsede başvurucuya celse arasında dosyaya sunulan F.G. ve M.B.ye ait ifadeler okunmuştur. F.G. istinabe yoluyla tanık olarak alınan beyanında; 2010 ile 2012 yılları arasında Adnan Menderes Üniversitesi Söke Meslek Yüksekokulunda öğrenim gördüğü süreçte örgüte ait öğrenci evlerinde kaldığını, başvurucunun da örgüte ait başka bir evde kaldığını, başvurucu ile birlikte Ş. adlı öğrenci yurdunda 15 günde bir yapılan sohbet adı altındaki toplantılara dinleyici olarak düzenli şekilde katıldıklarını, cemaat evlerinde kalan öğrencilere bu toplantılara katılmanın zorunlu tutulduğunu, bu toplantılarda Fetullah Gülen'in kitaplarının okutulup vaazlarını içeren videoların izletildiğini, başvurucunun örgüte öğrenci kazandırmaya yönelik bir faaliyet içerisinde görmediğini beyan etmiştir. Başvurucu, M.K.yı üniversiteden, M.B.yi askerî okuldan tanıdığını ancak A. kod adlı kişiyi tanımadığını savunmuştur.

21. Mahkemenin istinabe talebi üzerine M.K.nın Çerkezköy 3. Asliye Ceza Mahkemesince tanık sıfatıyla ifadesi alınmıştır. M.K. ifadesinde; başvurucu ile Söke'de aynı yüksekokulda ve aynı dönemde okuduklarını, başvurucunun 2009 ile 2011 yılları arasında 6-7 ay kadar FETÖ/PDY'nin evlerinde kaldığını hatırladığını, ancak başvurucunun evdeki konumunu ve varsa görevini bilmediğini, başvurucunun maddi durumunun iyi olmadığını, bu evlerde kalmak için ödedikleri cüzi miktardaki para karşılığında yiyecek masraflarının da

karşılandığını, bu nedenle o evlerde kaldıklarını, başvurucunun örgüt tarafından yapılan toplantılara katıldığını görmediğini, bildiği kadarıyla örgüt içerisinde abilik de yapmadığını söylemiştir.

22. Yargılamanın 17/1/2019 tarihli oturumunda M.B. hazır edilmiş ve başvurucunun da hazır bulunduğu duruşmada tanık sıfatıyla ifadesi alınmıştır. M.B. ifadesinde;

i. 2011 ile 2013 yılları arasında Balıkesir'deki askerî okulda eğitim gördüğünü, FETÖ/PDY yapılanmasıyla da o dönemde tanıştığını, bazı hafta sonları Balıkesir'de bulunan bir bekâr evinde sohbet adı altında yapılan toplantılara katıldığını, bu toplantılara kendi dâhil olduğu dört kişilik grup içerisinde başvurucunun da katıldığını, bu toplantılarda herhangi bir sohbet faaliyeti yapılmadığını, başvurucu ile 2011 yılından sonra da görüşmediğini, kendisi hakkında FETÖ/PDY üyeliği suçundan açılan dava sonucunda 2 yıl 1 ay hapis cezası verildiğini söylemiştir.

ii. Kollukta verdiği ifadesine ve yaptırılan teşhise dair tutanaklar okunup sorulduğunda, astsubay meslek okulunu bitirdikten sonra 2013 yılında da bakım sınıf okulunda başvurucu ile birlikte eğitim gördüğünü, o dönemde de başka kişilerle haftada ya da iki haftada bir kez olmak üzere bir araya geldiklerinde kendilerine Fetullah Gülen'in kitaplarının anlatıldığını ancak vaaz videolarının izletilmediğini, bu toplantılarda başvurucudan himmet adı altında para istenip istenmediğini bilmediğini, başvurucuya kod adı verilmediğini, herkesin ona gerçek adıyla hitap ettiğini, bakım sınıf okulu bittikten sonra başvurucu ile görüşmediğini, 2013 yılının Nisan ayında da Edirne'nin Keşan ilçesine atandığını beyan etmiştir.

23. Aynı celsede başvurucu, kendisine okunan M.B.nin beyanına karşı, cemaat evinde bir sene kaldıktan sonra oradan ayrıldığını ve M.B.nin yalan söylediğini ileri sürmüştür.

24. 12/2/2019 tarihinde yapılan son celsede başvurucu önceki ifadelerini ve tanık beyanlarına karşı ileri sürdüğü savunmaları tekrar ederek cemaat evinde okulun ilk yılı kalıp sonra evden ayrıldığını, ev abiliği yapmadığını, M.K.nın ifadesinde belirttiği şekilde maddi imkânsızlık nedeniyle bu yerde kaldığını, astsubaylık mesleği sırasında bu yapıyla irtibat kurmadığını, örgütün sohbetlerine ve kamp adı altındaki toplantılarına katılmadığını, kendisi hakkında bu yönde beyanda bulunan F.G.yi tanımadığını ve bu kişinin beyanlarının iftiradan ibaret olduğunu savunmuştur.

25. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasına mahkûm etmiştir. Mahkûmiyet gerekçesinde, öncelikle FETÖ/PDY'nin terör örgütü olarak kabul edilmesine ilişkin Yargıtay kararlarına değinilmiştir. Somut olayda başvurucunun 2009 ile 2011 yılları arasında Söke'deki meslek yüksekokulunda öğrenim gördükten sonra 2012 yılında Balıkesir'deki askerî okulda eğitim aldığına, 2013 yılında da Polatlı'daki askerî birliğe silah teknisyeni olarak atandığına değinen Mahkeme, başvurucu hakkında 2009 ile 2013 yılları arasındaki sürece dair beyanda bulunan S.K., M.B., F.G. S.P. ve M.K.nın hükme esas aldığı aşamalardaki ifadelerine kararda şu şekilde yer vermiştir:

"Mahkememizce dinlenen tanık [M.B.] 17/09/2019 tarihli celsede yer alan beyanında özetle, '2011-2013 yılları arasında Balıkesir Astsubay MYO eğitim gördügünü, eğitim gördüğü dönemde hafta sonları sohbet adı altındaki toplantılara katıldığını, bu toplantılara kendisi ile birlikte [M. ve İ.] isimli şahıslar ve sanık Burhan Bozbaş'ın katıldığını, toplantılarda Fettullah Gülen'in kitaplarının anlatıldığını, kendilerinden himmet adı altında para istediklerini, sanıktan isteyip istemediklerini bilmediğini' söylediği, tanık [F.G.] talimat

mahkemesince alınan beyanında özetle; '[2010]-2012 yılları arasında Adnan Menderes Üniversitesi Söke Meslek Yüksek Okulunda öğrenim gördüğünü, üniversiteyi okurken örgüte ait öğrenci evlerinde kaldığını, sanık Burhan'ın da örgütü ait başka bir evde kaldığını, sanık Burhan ile birlikte [Ş.] Erkek öğrenci yurdunda yapılan sohbet toplantılarına düzenl[i] olarak katıldıklarını, bu toplantılarda Fettulah Gülen'in kitaplarının okutulduğunu, vaazlarının izletildiğini' söylediği, tanık [M.K.] talimat mahkemesince alınan beyanında özetle; 'sanık Burhan Bozbaş ile Söke Meslek Yüksek Okulunda aynı dönem farklı bölümlerde okuduklarını, o dönemde sanığın FETÖ/PDY nin evlerinde kaldığını' söylediği, tanık [S.P.] talimat mahkemesince alınan beyanında özetle; 2009-2011 yılları arasında Söke ilçesinde Otomotiv Teknolojisi Meslek Yüksek Okulunda öğrenim gördüğünü, sanığın sınıf arkadaşı olduğunu, üniversite döneminde sanığın FETÖ/PDY.nin evlerinde kaldığını bildiğini söylediği, tanık [S.K.] Tokat İl Jandarma Komutanlığı'na müdafi huzurunda şüpheli sıfatıyla verdiği 21/11/2017 tarihli ifade ve teşhis işleminde alınan beyanında özetle, 'sanık Burhan Bozbaş'ın Söke ilçesinde cemaat evlerinde kaldığını ve ev abiliği yaptığını, okuma ve istişare toplantılarına birlikte katıldıklarını söyleyerek sanığı fotoğraflardan teşhis ettiği, tanık [S.K.nın] incelenen nufus kaydından 28/02/2018 tarihinde vefat ettiğinin anlaşıldığı, bu nedenle tanığın soruşturma ifadesinin CMK 211. maddesi uyarınca duruşmada okunulduğu"

26. Gerekçeli kararda, tanıkların başvurucu ile ilgili anlatımlarında samimi olarak kendileri ve başvurucu hakkında yer, zaman ve somut olay bildirdiklerini, dolayısıyla bu beyanların hükme esas alınabileceğini belirten Mahkemenin başvurucunun atılı suçu işlediğine ve suçun manevi unsuru yönünden 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun30. maddesinde düzenlenen "Hata" hükümlerinin başvurucu hakkında uygulanamayacağına dair değerlendirmesi şöyledir:

"Netice olarak zaman içerisine yayılan süreçte sanığın gösterdiği ısrar, süreklilik, çeşitlilik ve eylemsel yoğunluk birlikte değerlendirildiğinde, FETÖ/PDY yapılanması ile bağlantılı öğrenci evlerinde kalan, bu evlerde 'ev abiliği' yapan, örgütün okuma ve iştişare adı altındaki toplantılarına katılan, yine astsubaylık eğitimi esnasında da örgüt içindeki sivil şahıslarca düzenlenen örgüt lideri Fetulah Gülen'i kitaplarının okunduğu ve konuşmalarının bulunduğu CD.lerin izlendiği sohbet adı altında dönemsel etkinliklere katılan, bu şekilde örgütsel bağlılığı canlı tutulan sanığın Fetullahçı Terör Örgütü - FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapısı içerisine girdiği, bizzat terör örgütü üyesi olarak kabul edilmesi gerektiği, ...

Sanığın söz konusu yapının içerisinde bulunduğu sürenin uzunluğu dikkate alındığında, bu yapının gerçek saikini bilmediğinin düşünülemeyeceği, toplantılarda ders veren imam, abi, abla gibi kişilerin gerçek isimlerini ve şahsi bilgilerini söylemeksizin kod isimleri kullandıklarını, üyelerinin örgütsel eylem ve bağlılık içerisinde hiyerarşik konumlarını, sıklıkla örgüte mali yardımda bulunduklarını, bu toplanan paraların şeffaf olarak dini hizmetlerde kullanılmadığını gören sanığın yapının siyasi amacını bilmemesinin kabul edilemeyeceği, Amerika Birleşik Devletlerinde bir malikanede ikamet eden örgüt lideri Fetullah Gülen'in dinimiz ile bağdaşmayacak şekilde edindiği siyasi ve ekonomik gücü sorgulamadığının düşünülemeyeceği hususları birlikte değerlendirildiğinde, sanığın söz konusu yapının terör örgütü olduğunu ve amacını bildiği, TCK'nın 30. maddesinde düzenlenen hata hükümlerinin uygulanabilmesi için içine düşülen hatanın esaslı kabul edilmesi gerektiği, hukuki anlamda hata sadece bilmemeyi değil, aynı zamanda düşünme, bir uzmana - bilene danışma ve vicdan muhasebesi yapmak durumlarını da kapsadığı, sanığın bu kriterlere rağmen hataya düşmesi durumunda hatanın esaslı sayılması gerektiği, somut olayda açıklanan gerekçeler ile sanığın örgütün amacını bilmediğine ilişkin

savunmasının esaslı hata sayılmasına olanak bulunmadığı, nitekim Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin 24/04/2017 tarih ve 2015/3 Esas, 2017/3 Karar sayılı ilamında da, sanıkların eğitim düzeyi, yaptıkları görev nedeni ile edindikleri bilgiler, tecrübe ve örgütteki konumları itibariyle FETÖ/PDY oluşumunun silahlı terör örgütü olduğunu bilebilecek durumda oldukları ve cezalandırılmaları gerektiğinin içtihat edildiği, netice olarak sanığın sadece dini duygular ile söz konusu yapı içerisine girmediği, olayda TCK'nın 30. maddesinde düzenlenen hata hükümlerinin uygulanmasına yasal olanak bulunmadığı,

Tüm dosya kapsamına göre sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyesi olmak suçunun yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere sübut bulduğu anlaşıl[mıştır.]"

27. Anılan hükme karşı başvurucu istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, -diğer itirazlarının yanı sıra- örgüt yapılanması içerisinde uzun süre kaldığına Mahkeme kabulünün tanık beyanlarıyla örtüşmediğini, örgütte abi, abla ve imam gibi sıfatları bulunan kişilerin kod adı kullandığını bildiğine dair değerlendirmenin dosyadaki delillerle desteklenmeyen bir varsayımdan ibaret olduğunu, eyleminin maddi şartlar nedeniyle bir dönem bu yapıya ait evde kalmaktan ibaret olduğunu, tanık beyanlarında da kendisinin örgütle irtibatlı olduğu belirtilen tarih aralıkları içerisinde de toplumda bu yapının terör örgütü olarak bilinmediğini ileri sürmüştür. Başvurucunun istinaf talebi, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 20. Ceza Dairesince (Daire) 30/9/2019 tarihinde esastan reddedilmiştir.

28. Başvurucunun istinaf dilekçesindeki itirazlarını yineleyerek Daire kararını temyiz etmesi üzerine dosyanın temyiz incelemesinin henüz sonuçlanmadığı aşamada Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca gönderilen 2/1/2020 tarihli ve Edirne Cumhuriyet Başsavcılığınca gönderilen 14/5/2020 tarihli yazı eklerinde, H.H.K. ve H.D. adlı kişilerin kendi haklarında FETÖ/PDY üyeliği suçundan yürütülen soruşturmalar kapsamında alınan ve aralarında başvurucunun da bulunduğu kişilerin Söke ilçesinde iken ve astsubaylık meslek eğitimi sırasında anılan örgütle irtibatlarına dair anlatımlar ile kendilerine fotoğraflar üzerinden yaptırılan teşhis işlemlerini içeren ifade ve teşhis tutanakları başvurucunun hukuki durumu açısından değerlendirilmek üzere Mahkemeye sunulmuştur.

29. Yargıtay 15/5/2020 tarihinde Mahkeme kararına yönelik istinaf talebinin esastan reddine ilişkin Daire kararını onamıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

30. İlgili mevzuat için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 9-10.

2. Yargıtay Kararları

31. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 17/10/2018 tarihli ve E.2018/2188, K.2018/3433 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“Dosya kapsamındaki deliller ve sanığın savunmasına göre; Türk Dili ve Edebiyatı bölümü mezunu olup pedogojik formasyonu bulunmayan ve çalışmak zorunda olan sanığın, örgüte iltisaklı dershanelerde çalışmak, 2014 öncesi bir kısım toplantılara katılmak şeklinde gerçekleşen faaliyetlerinin örgütsel alanda kabulü için 2014 sonrasında da devam [etmesi gerekmektedir.]"

32. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 10/2/2021 tarihli ve E.2019/10348, K.2021/972 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“Ayrıntıları ve hukuki mahiyeti Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından onanarak kesinleşen Dairemizin İlk Derece Mahkemesi sıfatıyla verdiği 24.04.2017 tarih, 2015/3 Esas, 2017/3 Karar sayılı ilamında açıklandığı üzere;

2013 yılı öncesinde, gizlilik ve himmet vermek/toplamak gibi örgütsel özellik taşıdığı da belirlenemeyen dini sohbetlere katılma, örgüt evlerinde ve yurtlarında kalma ile örgüt liderinin talimatı ile açtığı tespit edilemeyen Bank Asya'da katılım hesabı bulunmasından ibaret sanığın eylem ve faaliyetlerinin 2014 yılı öncesine ait olup 2014 sonrası herhangi bir örgütsel faaliyeti bulunmayan ve hakkında soruşturma açılmadan önce Cumhuriyet Savcılığına başvurarak örgütle ilişkisini ve örgütle ilgili bildiklerini tanık sıfatıyla anlatan sanığın ilişki içinde olduğu yapının silahlı terör örgütü olduğu konusunda hataya düşmesi ve bu suçun ancak kast ile işlenebilen bir suç olması nedeniyle, TCK'nın 30/1 ve CMK'nın 223/2-c maddeleri uyarınca kast yokluğundan beraat kararı verilmesi [gerekir] ..."

33. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 13/4/2021 tarihli ve E.2020/3159, K.2021/2718 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Dosya kapsamına göre 2012 yılına kadar cemaat olarak bilinen yapı içinde faaliyetleri olan, mütevelli konumunda bulunduğunu, himmet verdiğini, yapıyla iltisaklı demeğin başkanlığını yaptığını beyan eden sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün kamuoyunca bilinen operasyonel eylemlerinden sonraki tarihlerde örgütsel faaliyet ve eylemlerde bulunup bulunmadığının tespiti için [Y.B.nin] duruşmaya getirtilip sanık hakkında etraflıca ve ayrıntılı beyanları alınıp ... CMK’nın 217. maddesi uyarınca duruşmada sanık ve müdafiine okunup diyecekleri sorulduktan, gerekirse mahkemede dinlenildikten sonra bir karar verilmesi gerekirken eksik araştırma ve inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması [bozmayı gerektirmiştir.]"

34. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 9/5/2022 tarihli ve E.2021/8954, K.2022/2553 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Savunma ve dosya kapsamına göre, örgütün operasyonel eylemlerinden sonra herhangi bir örgütsel faaliyeti bulunmayan ve 2013 yılında üniversiteden mezun olduktan sonra örgütle bağlantısını kestiğini beyan etmesi ve örgütle ilişkisini sürdürdüğüne dair herhangi bir aleyhe delilin de bulunmadığı gözetilerek, 2009-2013 yılları arasındaki üniversite öğrencisi olduğu dönemde örgüte ait yurtta blok temsilciliği yapması ve o dönemde bir kısım kız öğrencilere ablalık yapmasından ibaret eylem ve faaliyetlerinin örgütün hiyerarşik yapısına dahil olduğunu gösterecek derecede çeşitlilik devamlılık ve yoğunluk göstermemesi karşısında atılı suçu işlediği sabit olmayan sanığın CMK'nın 223/2-e maddesi gereğince beraatine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde mahkumiyetine hükmolunması [bozmayı gerektirmiştir.]"

35. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 29/6/2022 tarihli ve E.2021/17299, K.2022/4041 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Örgüte müzahir eğitim kurumunda çalışan, üniversite öğrenciliği döneminde örgüt evlerinde kalıp sohbetlere katıldığını, bir süre ev abiliği yaptığını, mezun olunca örgütle iltisaklı Kurumda çalıştığını, bu Kurumun talimatıyla Bank Asya'da örgüt liderinin çağrısından sonra 03.02.2014 tarihinde hesap açıp bu hesaba 20.000 TL yatırdığını, 15.12.2014 ve 16.12.2014 tarihlerinde adliye binası önünde düzenlenen Zaman ve

Samanyolu yayın yönetmenlerinin gözaltına alınmasını protesto eylemlerine katıldığını ve dershanelerin kapatılması sürecini protesto eden sosyal medya paylaşımlarında bulunduğunu ikrar eden sanığın, [...] araştırma yapılarak hakkında başkaca bir beyan yahut delil bulunup bulunmadığının araştırılması, varsa bu beyan yahut delillerin ve hükümden sonra dosyaya giren [S.G. ve F.Ö.nün] beyanlarının CMK'nın 217. maddesi uyarınca sanık ve müdafiine okunarak diyeceklerinin sorulması ve sonucuna göre hukuki durumunun takdir ve tayin edilmesi gerekirken, eksik araştırma ile yazılı şekilde beraatine karar verilmesi [bozmayı gerektirmiştir.]"

36. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 27/9/2022 tarihli ve E.2021/18601, K.2022/6379 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Hava astsubay meslek yüksek okulunu kazanarak askeri öğrenci olan ancak 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında okulun kapatılması üzerine mezun olamadığı belirlenen sanığın, etkin pişmanlık kapsamında değerlendirebilecek kendi beyanlarında 'lise birinci sınıfta tanıştığı FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile hiyerarşik bağını 2014 yılının Eylül ayına kadar devam ettirdiğini, bu süre zarfında sohbet adı altındaki örgütsel toplantılara katıldığını, ancak sonrasında örgüt ile bağını kopardığını' söylediği nazara alındığında; [...] askeri mahrem yapının özellikleri de gözetilerek, sanığın örgütsel bağını devam edip ettirmediğinin şüpheye yol açmayacak şekilde belirlenebilmesi amacıyla, öncelikle ankesör veya sabit hatlardan periyodik ya da ardışık aramasının olup olmadığına ilişkin herhangi bir kayıt veya rapor bulunup bulunmadığının saptanması, varsa buna ilişkin bilgi ve belgelerin getirtilmesi, yine UYAP örgütlü suçlar veri havuzunda araştırma yapılarak sanıkla ilgili olarak 'sanığın örgütten kopma aşamasına geldiğine ve Ümit yapılanması aktarıldığına' yönelik veya başkaca örgütsel bağını ortaya koyan herhangi bir beyan, belge ya da bilgi olup olmadığının tespit edilmesi, bulunması halinde onaylı örneklerinin dosya içerisine getirtilmesi, gerekirse ilgili şahısların tanık olarak dinlenmelerinin sağlanması [gerekmektedir.]"

37. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 2/7/2023 tarihli ve E.2021/11741, K.2023/384 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık [M.T.] ile ilgili olarak Adana Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından, Konya Cumhuriyet Başsavcılığının 2017/18720 soruşturma dosyası kapsamında M.A.A. isimli şahsın etkin pişmanlık kapsamında ayrıntılı ifade verdiği, bu ifadesinde sanık [M.T.nin] FETÖ/PDY silahlı terör örgütünü organik ve hiyerarşik yapısına dahil olduğu yönündeki beyanlarına istinaden hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütü'ne üyelik suçlamasından kamu davası açıldığı anlaşılmıştır.

Tanık M. A. A.'ın mahkememizce alınan ifadesinde özetle; [M.T.yi] askerlik devresi olması nedeniyle tanıdığını, 2012 yılında İzmir ilinde sanık [M.T.], İ.S. ve kendisinin FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne ait evde 6 ay birlikte kaldığını, kendilerinden sorumlu mahrem imamın E. Ç. olduğunu, bu şahsın belli aralıklarla eve gelerek sohbet yaptığını, kendilerine Fethullah Gülen kitabı okuduğunu, vaazını dinlettiğini, ayrıca maaşlarının belirli bir kısmını himmet olarak kendisine verdiklerini, kendilerinden kurban bayramında kurban bağışı talep edildiğini, 2013 yılında kendisinin tayininin Ankara'ya çıktığını, daha sonra da sanık ile irtibatının kesildiğini, bu tarihten sonraki eylemlerini bilmediğini beyan etmiştir.

Uyap örgütlü suçlar bilgi bankasında yapılan araştırmada İstanbul 35. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılaması yapılan İ.S.'nun mahkemesince alınan savunmasında; İzmir ilinde 2012 yılı eylül ayında askeri eğitimleri başladığını, o dönem misafirhanede kaldığını

ancak fiziki şartlarının kötü olması ulaşım sıkıntısı akşamları yemek olmaması gibi nedenlerle dışarıda kalmaya karar verdiğini, askeri temel eğitiminde aynı sınıfta görev yapan tanık M.A.A. ile samimi olmasa da aynı sınıfta olması ve kendisinin evi tutup herşeyin hazır halde olması nedeniyle birlikte kalmaya başladığını, aynı evde Mehmet Taslak isimli ikmal sınıfından birisinin daha kendileriyle kaldığını, hakkındaki suçlamaları kabul etmediğini beyan ettiği anlaşılmıştır.

Sanığın mahkememizce alınan savunmasında özetle; M.A. ile İ.S. ile birlikte aynı evde kaldığını, birlikte karar alarak üçünün bir eve çıktığını, yaklaşık 6 ay kaldıklarını, sonrasında bu kişilerle görüşmediğini, E.Ç. isimli kişiyi tanımadığını, 2014 yılından itibaren sürekli misafirhanede kaldığını, çalıştığı süre boyunca yapıdan olan kişilerle karşılaşmadığını, aleyhine beyanları kabul etmediğini, herhangi bir oluşuma maddi yardımda bulunmadığını, üzerine atılı suçlamayı kabul etmediğini, beraatini talep ettiğini beyan etmiştir.

Tüm bu açıklamalar karşısında dosya kapsamında somut olay irdelendiğinde;

Etkin pişmanlık kapsamında ifade veren Tanık M.A.A.ın sanık ve İ.S. ile FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne ait evde kaldıklarını, kendilerinden sorumlu E.Ç. adında mahrem imamın olduğunu, örgüte himmet verme, Fethullah Gülen vaazlarının dinlenilmesi, kitaplarının okunması gibi bir takım örgütsel faaliyetlerin gerçekleştirildiği yönündeki beyanları, sanığın ve İ.S.nun da aynı evde kaldıklarını doğrulaması göz önünde bulundurulduğunda sanık [M.T.nin] FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne belirli bir hiyerarşi ile bağlı olduğu ve bu suretle tüm dosya kapsamı gözetilerek üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği vicdani kanaatine ulaşılmış, sanığın dosyaya yansıdığı şekilde suç işleme kastı ve eylemlerinin yoğunluğu gözetilerek alt sınırdan ceza tayinine gidilerek sanığın cezalandırılmasına karar verilmiştir.

[...]

Ayrıntıları ve hukuki mahiyeti Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesi 13.11.2019 tarih ve 2018/5526 Esas, 2019/6842 Karar sayılı ilamında açıklandığı üzere;

Asker bir şahsın; örgütün gizlilik ve deşifre olmamak kuralına riayetle, örgütün talimatı ile ve örgütsel irtibatı sağlamak maksadıyla kamuya açık ve birbirinden bağımsız market, büfe, kırtasiye, lokanta vb. gibi sair işletmelerde kurulu bulunan, ücret karşılığı kullanılan sabit hat veya ankesörlü hatlar ile mahrem imam tarafından arandığı, 'her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak somut olgu ve teknik verilerle tespit edilmesi ve yargılama yapan mahkemenin de tam bir vicdani kanaate ulaşması halinde, kişinin örgütle bağlantısını gösteren hukuka uygun delil olacağı', hususu nazara alınarak somut olay değerlendirildiğinde;

TSK Hava Kuvvetleri Komutanlığı'nda 2012-2016 yılları arasında üstteğmen olarak görev yapan sanığın eylemlerinin belirlenebilmesi bakımından; emniyet kayıtlarının yanı sıra BTK'dan alınan baz istasyonunu gösterir HTS kayıtlarının, '0' saniyeli çağrılar da dahil olmak üzere getirilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda 'gerçekleştirilen arama sayısı, aramaların ardışık ya da periyodik olup olmadığı, aramaların gerçekleştirildiği saatler, konuşma süreleri, sanığın farklı ankesörlü telefonlardan aranıp aranmadığı, ardışık aramaya dahil olan şahısların aynı kuvvete mensup ve aynı rütbede olup olmadıkları, aramaları gizlemek için herhangi bir şifreleme yönteminin kullanılıp kullanılmadığı' hususlarını gösterir bir analiz inceleme ve tespit raporunun tanzim edilmesi, ayrıca sanığın, görev yaptığı yerlerin tespiti ile ilgili birimlere yazı yazılmak suretiyle, görev

yaptığı yerler itibariyle sanık hakkında ankesör veya sabit hatlardan periyodik ya da ardışık aramasının olduğuna yönelik herhangi bir kayıt, soruşturma veya kovuşturmanın olup olmadığının saptanması, varsa buna ilişkin bilgi ve belgelerin getirtilmesi, yine sanık ile birlikte ardışık arandığı tespit edilen şahıslarla ilgili herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığı belirlendikten sonra şahısların tüm aşama ifadelerinin getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmeleri, temyiz aşamasında dosyaya geldiği anlaşılan HTS analiz raporu ile [H.İ.Ü. ve C.T.ye] ait beyanların ve ayrıca UYAP'ta bulunan örgütlü suçlar bilgi havuzunda araştırma yapılarak sanık hakkında başkaca bir beyan yahut ifade bulunup bulunmadığı araştırılıp, varsa bu beyan yahut ifadelerle birlikte tüm bu belgelerin CMK'nın 217 inci maddesi uyarınca duruşmada sanık ve müdafiine okunup değerlendirildikten sonra sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken eksik araştırma neticesinde yazılı şekilde hüküm kurulması isabetli bulunmamıştır."

38. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 15/1/2024 tarihli ve E.2023/5750, K.2024/449 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık savunması, tanık anlatımları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, aksi kanıtlanamayan samimi savunmalarına göre; üniversitede öğrenci olduğu dönemde örgüt evlerinde ekonomik gerekçelerle kalan ve bir dönem ev ablalığı yapan sanığın,üniversiteden mezun olduktan sonra memleketine dönmesi vebu tarihten sonra başkaca örgütsel faaliyetlerine rastlanmaması nazara alındığında; sanığın örgütle organik bağ içine girip sürekli şekilde çeşitlilik ve yoğunluk gösteren eylemlerde bulunduğuna ilişkin her türlü şüpheden uzak mahkumiyete yeterli kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı, dosyaya yansıyan faaliyetleri dikkate alındığında eylemlerinin örgüte sempati düzeyinde olduğu gözetilmeden sanığın beraati yerine yazılı ceza verilmesine yer olmadığına ilişkin karar verilmesi hukuka aykırı bulunmuştur."

39. Konuya ilişkin diğer Yargıtay kararları için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-20.

B. Uluslararası Hukuk

40. Uluslararası hukuk kaynakları için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 21-34.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

41. Anayasa Mahkemesinin 27/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

42. Başvurucu; kendisine isnat edilen ve mahkûmiyet hükmüne gerekçe yapılan eylemlerin yasal faaliyetler olup gerçekleştirildiği zamanda bunların suç olmadığını belirterek bu eylemlere dayanmak suretiyle mahkûmiyet kararı verilmesinin suçta ve cezada kanunilik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

43. Bakanlık görüşünde;

i. Başvurucunun şikâyetlerinin esas itibarıyla yargılamanın sonucuna, delillerin değerlendirilmesine, hukuk kurallarının yorumuna ve uygulanmasına ilişkin olduğu, Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasına göre kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin yargı mercilerinin delilleri takdirinde bariz bir takdir hatası veya

açık keyfîlik bulunmadıkça bu takdire müdahalesinin söz konusu olamayacağını birçok kararında dile getirdiği, somut olayda dosyadaki bilgi ve belgeler dikkate alınarak yapılan yargılama ve kurulan hükümde herhangi bir bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik olmadığı ifade edilmiştir.

ii. Diğer yandan mahkûmiyet hükmünün, içerikleri itibarıyla başvurucunun örgüt içerisindeki konumunu açıkladığını ifade ettiği tanık beyanlarına dayandığını değerlendiren Bakanlık, Anayasa Mahkemesinin FETÖ/PDY üyesi olma suçu açısından anılan ilkenin ele alındığı Adnan Şen ([GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021) kararındaki tespit ve değerlendirmelerin somut başvuru açısından da gözönünde bulundurulması gerektiğini vurgulamıştır.

44. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak tekrar ettiği bireysel başvuru formundaki iddialarına ek olarak önceden bu yapının "Gülen Hareketi" olarak bilindiğini, sonradan 26/5/2016 tarihli Milli Güvenlik Kurulu (MGK) kararı ile terör örgütü ilan edildiğini, bu karardan önceki kararların hiçbirinde söz konusu yapıdan terör örgütü olarak bahsedilmediğini, kendisinin paralel yapı üyesi olmakla değil terör örgütü üyesi olmakla suçlanması nedeniyle bu konuda ancak MGK'nın ve siyasilerin açıklamalarına dayanılabileceğini, anılan tarihten önce söz konusu yapının terör örgütü olduğunu gösteren hiçbir şiddet eyleminin de bulunmadığını belirtmiştir.

2. Değerlendirme

45. Anayasa’nın 38. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.''

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

46. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun fiilleri işlediği sırada cezai yönden sorumluluk altına sokulabileceğini makul olarak öngöremediği yönündeki şikâyetlerinin suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

47. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Yargıtay ve Anayasa Mahkemesinin FETÖ/PDY Bağlamında Terör Örgütüne Üye Olma Suçuna İlişkin Değerlendirmeleri

48. FETÖ/PDY Fetullah Gülen tarafından kurulan, 1960'lı yıllardan itibaren faaliyette bulunan ve uzun yıllar boyunca dinî bir grup olarak nitelenen bir yapılanmadır. Bu yapılanma, süreç içinde "cemaat", "Gülen Cemaati", "Fetullah Gülen Cemaati", "hizmet hareketi", "gönüllüler hareketi" ve "camia" gibi isimlerle anılmıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 22). Anılan yapılanma özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında örgütlenmiş; bunun yanı sıra başta eğitim ve din olmak üzere farklı sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda yasal faaliyetlerde bulunmuş; sivil alanda önemli bir

etkinliğe ulaşmıştır. Bazen bu yasal kuruluşların içinde gizlenen, bazen de yasal yapıdan tamamen farklı şekilde konumlanan ve hareket eden, özellikle de kamusal alana yönelik faaliyetlerde bulunan illegal bir yapılanma söz konusudur (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26; Mustafa Baldır [2. B.], B. No: 2016/29354, 4/4/2018, § 75; Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 26; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 44).

49. FETÖ/PDY ancak 2013 yılı sonrasında bir terör örgütü olarak nitelendirilmiş, örgütlenmesine ve faaliyetlerine ilişkin olarak bu tarihten sonra soruşturma ve kovuşturmalar yoğun olarak yürütülmüştür (adli makamlar tarafından FETÖ/PDY mensubu oldukları ve bu örgütün faaliyetleri doğrultusunda çeşitli suçlar işledikleri değerlendirilen kişiler hakkında başlatılan soruşturmalara ve yapılan yargılamalara, devletin güvenlik birimlerinin karar, açıklama ve uygulamalarına ilişkin izahat için bkz. Adnan Şen, §§ 13-25, 116; Hasan Sarıcı, § 27; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 45).

50. Yargıtay, kökleri eskiye dayanmakla beraber terör ve devlet güvenliği aleyhine faaliyetleri oldukça yakın tarihlerde görünür hâle gelen FETÖ/PDY'ye üye olma suçunun oluşup oluşmadığına ilişkin değerlendirmelerinde terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin olarak -Anayasa Mahkemesinin Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019) kararında özetlediği- önceki içtihatlarından ayrılmamıştır. Anayasa Mahkemesi Metin Birdal kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesi hususunu incelemiş, özellikle terör örgütü üyeliği suçunun yapısına ve bu suç bağlamında yarışan değerler arasında denge kurulmasına dair ayrıntılı açıklamalar yapmıştır (Metin Birdal, §§ 60-72).

51. Anayasa Mahkemesi, yukarıda yer verilen değerlendirmeleri ilk olarak PKK terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet kararı üzerine yapılan bir bireysel başvuruda yapmıştır. Söz konusu incelemenin daha başında Anayasa Mahkemesi, bir kimsenin terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi için "Kişinin örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, örgütün bir parçası olmayı istemesi ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağlaması gerekir." şeklinde eldeki başvurunun çözümlenmesinde de anahtar olan bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. Söz konusu karar ve onu takip eden kararlarda örgüte üye olmanın "fiilî bir katılma olduğu ve dolayısıyla üyeliğin suç olarak kabul edilmesinin ve cezalandırılmasının altında yatan sebebin, terör örgütü üyesi olan kişinin aslında bu şekilde terör örgütünün toplum için arz ettiği tehlikeye bilerek ve isteyerek katkı sağlaması olduğu, kişinin örgütün hiyerarşik yapısına bilerek ve isteyerek dâhil olduğunun yeterli bir gerekçe ile ispat edilmesi gerektiğini" ifade etmiştir (Metin Birdal, §§ 62, 67; İlhami Aksu [2. B.], B. No: 2018/36918, 15/6/2022, § 32; Hasan Sarıcı, § 29; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 47).

52. Nitekim Yargıtay da FETÖ/PDY'nin PKK gibi oldukça uzun süredir mahkemelerce ve devlet kurumlarınca terör örgütü olarak kabul edilen, toplum tarafından da öyle bilinen bir örgüt olmadığını gözönünde bulundurmuştur. Yargıtay, birçok kararında FETÖ/PDY'nin başlangıçta bir ahlak ve eğitim hareketi olarak ortaya çıktığı, "sözde meşruiyetini sivil alanda dinden, kamusal alanda ise hukuktan aldığı izlenimi vermek için yeterli güce ulaşıncaya kadar alenen kriminalize olmamaya özen göster[diği]" ve toplumun her katmanının büyük bir kesimi tarafından da böyle algılandığı tespitini yapmıştır. Gerçekten de toplumda önemli bir kesim, bu yapılanmanın illegal yönünü bilmeden sosyal ve ekonomik alanda gelişerek kurumsallaşmasına ve faaliyetlerine destek olmuştur (Mustafa Baldır, § 76; Adnan Şen, §§ 117, 118; Hasan Sarıcı, § 30; Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19, 48).

53. Dolayısıyla illegal yönünü bilerek örgüt üyesi olan kişilerle öyle olmayan sıradan kişiler arasında dikkatli bir ayrım yapmak gerekmektedir. Fakat FETÖ/PDY yargılamalarının temelinde söz konusu ayrımı yapmanın zorluğu yatmaktadır. Bu zorluğun ilk nedeni terör yargılamalarının bizzat doğası, hükmedilen cezaların ağırlığı, birey ve toplum hayatı üzerindeki etki derecesinin yüksekliğidir. Zorluğun ikinci sebebi ise FETÖ/PDY'nin hukuk alanında bir terör örgütü olarak kabul edilmesi sürecinden kaynaklanmaktadır. Birçok durumda yargılamalara konu eylemler FETÖ/PDY'nin hukuk alanında bir terör örgütü olarak kabul edilmesinden ve üçüncü kişiler için de bilinir hâle gelmesinden önce işlenmiştir (Hasan Sarıcı, § 31; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 49).

54. Bununla birlikte bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının suçun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerekir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesi bir tespit kararıdır (Hasan Sarıcı, § 32; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 14). Aksinin kabulü, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucunu doğurur. Yukarıda alıntılanan Yargıtay içtihatlarının da gösterdiği gibi bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının bu suç özelinde en önemli fonksiyonu, terör örgütüne hukuki varlık kazandırması ve bu bağlamda yapının bir terör örgütü olduğunu bilinebilecek hâle getirmesidir. Dolayısıyla henüz terör örgütü olduğuna dair yargı kararlarının bulunmadığı, dolayısıyla herkesçe bir terör örgütü olarak bilinebilir hâle gelmediği sırada bir örgüt ile irtibatlı ve iltisaklı olan kişilerin kasıtlarının ortaya konulması hayati önemdedir (Ahmet Aslan [1. B.], B. No: 2021/23949, 6/10/2022, §§ 50-51; Hasan Sarıcı, § 32; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 50).

55. O hâlde bir kimsenin FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için örgütün niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığının gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak Yargıtay terör örgütüne üye olma veya yardım etme suçlarının doğrudan kasıt ve özel saikle işlenebilen suçlar olduğu da gözetildiğinde FETÖ/PDY'nin gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığını, bu yapının kamuoyu ve medya tarafından tartışılır hâle geldiğini, üst düzey hükûmet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda paralel yapı veya terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığını, Millî Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce icra edilen faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla terör örgütünün amacına hizmet ettiği ve sanıklarca da bunun bilindiği somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğini, kişilerin hukuki durumlarının kusurluluk ve hata bağlamında değerlendirilmesinde zaruret bulunduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle Yargıtay bir kişinin söz konusu örgüte üye olma suçundan cezalandırılması için sempati ve iltisak boyutunu aşarak terör örgütü niteliğini ve amaçlarını bilerek örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli delillere dayanılmasını şart koşmaktadır (Hasan Sarıcı, § 33; Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-19, 51).

56. Bu sebeple Yargıtay, FETÖ/PDY davalarında da örgüte sadece sempati duymayı ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemleri terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet için yeterli görmemektedir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY üyesinin örgüte bilerek ve isteyerek katılması, katıldığı örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, terör örgütünün bir parçası olmayı istemesi, örgüte katılma iradesinin devamlılık arz etmesi, saikinin suç

işlemek olması şartı aranmalıdır (Yargıtay kararı için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, § 13).

57. Yukarıdaki değerlendirmelerden hareket eden ve FETÖ/PDY'nin güvenlik güçlerince önemli ölçüde çözümlenen hiyerarşik yapılanmasını gözeten Yargıtay; üst düzeyde bulunan örgüt mensuplarının katıldığı örgütün niteliklerini, amaç ve yöntemlerini bildiğinin, suç işlemek saiki ile hareket ettiğinin, ayrıca örgüte katılma iradesinin devamlılık arz ettiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Yargıtay, FETÖ/PDY'nin oldukça uzun süre yasal zeminde faaliyet göstermesi ve nihai amacını gizli tutması nedeniyle özellikle sözde meşruiyet vitrini olarak kullanılan katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin örgütün nihai amacını bildiğinin ortaya konması gerektiğini kabul etmiştir (Hasan Sarıcı, § 35; Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19; Adnan Şen, § 114).

58. Yargı makamlarının değerlendirmelerinden çıkan sonuca göre FETÖ/PDY'nin daha alt katlarıyla irtibatlı olduğu tespit eden kişilerin -örgütün nihai amacını bildikleri ortaya konmadığı müddetçe- örgüte bir ahlak ve eğitim hareketi, gönüllüler hareketi, dinî bir cemaat olduğu zannı ile sempati duydukları, örgütle irtibat ve iltisaklı oldukları kabul edilmektedir. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarih vermek yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan önce yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüne bağlı olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirlerinden dikkatli şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Hasan Sarıcı, § 36; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 54).

ii. Başvurucunun Cezalandırılmasında Delil Olarak Kabul Edilen Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi

59. Başvurucunun örgüte üye olma suçundan cezalandırılmasında delil olarak kullanılan sohbetlere katılma eyleminin örgütsel alanda olduğunun kabul edilmesi için Yargıtay, katıldığı sohbetlerin örgütsel özellik taşıdığının belirlenmesini beklemektedir(Hasan Sarıcı, § 37; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 20). Benzer şekilde, Yargıtay kararlarında değinilen dönemler içerisinde, sohbetlere katılmanın yanı sıra üniversite öğrenimi sürecinde örgüte ait evlerde kaldıkları ve bu evlerde abilik/ablalık yaptıkları belirlenen kişilerin hukuki durumlarının değerlendirilmesi açısından bu eylemlerin ötesinde örgütsel faaliyetlerinin tespit edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (bkz. §§ 32, 34-38).

iii. Başvurunun Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi Yönünden Değerlendirilmesi

60. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesinin genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlamı ve önemi olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili bir şekilde uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; Adnan Şen; § 104; Hasan Sarıcı, § 46; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 60).

61. Anayasa’nın 38. maddesine koşut olarak5237 sayılı Kanun’un 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri

düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır (Fikriye Aytin ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 51; AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011; AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13; Hasan Sarıcı, § 47; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 61).

62. Ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu kapsamda yargı organlarınca yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yargı organları, terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken, özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suçta ve cezada kanunilik ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47; Adnan Şen, § 107; Hasan Sarıcı, § 48; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62). Bu kapsamda somut olayda değerlendirilmesi gereken, terör örgütüne üye olma suçunun kapsamının öngörülemez şekilde sanığın aleyhine olarak genişletici bir yoruma tabi tutulup tutulmadığıdır (Ahmet Aslan, § 68; Hasan Sarıcı, § 48; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62). Bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığı incelenmelidir (Hasan Sarıcı, § 48; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62).

63. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun yüksekokul öğrencisi olduğu 2009 ile 2011 yılları arasında FETÖ/PDY ile bağlantılı öğrenci evlerinde kalması, bu evlerde ev abiliği yapması, yine bu süreçte örgütün okuma ve iştişare adı altındaki toplantılarına katılması, 2012 yılındaki astsubaylık eğitimi esnasında da örgüt içindeki sivil kişilerce düzenlendiği, örgüt lideri Fetullah Gülen'in kitaplarının okunduğu ve konuşmalarının bilgisayar ortamında izlendiği belirtilen sohbet adı altında dönemsel etkinliklere katılması şeklindeki eylemlerinin anılan örgüte üye olma suçu açısından süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösterdiğini, bu suretle başvurucunun örgüt hiyerarşisi içerisine girdiğini değerlendirmiştir.

64. Diğer yandan Mahkeme, toplantılarda ders veren ve imam, abi, abla gibi sıfatlar taşıyan kişilerin gerçek isimlerini ve şahsi bilgilerini söylemeksizin kod isimleri kullandıklarını, başvurucunun da örgüt içerisinde geçirdiği sürenin uzun olduğu gerekçesiyle örgüt üyelerinin hiyerarşik konumlarını, sıklıkla örgüte mali yardımda bulunduklarını, bu toplanan paraların şeffaf olarak dinî hizmetlerde kullanılmadığını bildiğini, dolayısıyla FETÖ/PDY yapılanmasının gerçek siyasi amacını bilmediğinin ve yurt dışında bulunan örgüt liderinin edindiği siyasi ve ekonomik gücü sorgulamadığının düşünülemeyeceğini değerlendirerek başvurucunun savunmalarına itibar etmemiştir.

65. Ancak başvurucu öğrencilik sürecinde kendisiyle irtibat kurduğunu söylediği A. adlı kişinin kendisine söylediği A. isminin gerçek ya da kod adı olup olmadığını bilmediğini savunmuş, Mahkemece beyanları hükme esas alınan tanıkların aşamalardaki ve gerekçeli kararda yer verilen ifadelerinde de, başvurucunun bu kişinin kod adı kullandığını bildiği yönünde bir anlatım bulunmamaktadır. Dolayısıyla tanıkların gerekçeli kararda yer verilen beyanları doğrultusunda başvurucunun öğrencilik yılları ve astsubaylık eğitimi sırasında gerçekleştirdiği kabul edilen eylemlerin mahiyeti ve başvurucunun savunmaları karşısında Mahkemenin varsayıma dayalı bir kabulden hareket ederek başvurucunun kendisiyle irtibat kuran diğer örgüt mensuplarının kod adı kullandıklarını, katıldığı toplantılarda örgütün toplumdan gizlenen yönünü ortaya çıkaracak şekilde örgüte mali yardım yapıldığını, bu yardımların örgütsel amaçlarla kullanıldığını ve örgüt liderinin siyasi-mali gücünü bildiğine,

bu bağlamda FETÖ/PDY ile örgütsel ilişki kurduğuna dair sonuca ulaştığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle Mahkeme, başvurucunun bir terör örgütüne üye olma bilinciyle hareket ettiğini somut olayın koşullarında ortaya koymakta başarılı olamamıştır.

66. Böylelikle FETÖ/PDY terör örgütü üyeliği suçundan cezalandırılan başvurucunun 2009 ile 2011 yılları arasında örgüt evinde kalıp bu evde abilik yapması, bu süreçte ve 2012 ile 2013 yıllarının gerekçeli kararda belirtilmeyen bir tarihi arasında Fetullah Gülen'e ait kitapların okunup görüntülerin izletildiği, okuma, istişare ve sohbet adı altındaki toplantılara katılması şeklinde mahkûmiyetinde delil olarak kullanılan fiillerinin kendisini cezai yönden sorumluluk altına sokacağını makul olarak öngörebileceği ilk derece mahkemesince somut olayda gösterilememiştir. Sonuç olarak başvurucunun bu şekilde terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi anılan suçun başvurucunun aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulması ile mümkün olmuştur. Ortaya çıkan bu sonuç Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmamaktadır.

67. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar vermek gerekir.

Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

68. Başvurucunun;

i. Özel yetkili mahkemede yargılanması nedeniyle kanuni hâkim güvencesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Mustafa Başer ve Metin Özçelik ([1. B.], B. No: 2015/7908, 20/1/2016, §§ 119-133) ve Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, §§ 183-197) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması,

ii. Ceza infaz kurumunda müdafii ile yaptığı görüşmelerin kısıtlanması, sesli ve görüntülü olarak kaydedilmesi ve görüşmenin görevli tarafından izlenmesi nedeniyle müdafi yardımından yararlanma hakkı ile gözaltında olduğu sırada hakları hatırlatılmadan kendisini ve yakınlarını suçlayıcı beyanda bulunmaya zorlanması ve tebligatların zamanında yapılmaması, dosyada gizlilik kararı alınması sonucunda dosya içeriğine erişememesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının da Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt ([2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

69. Başvuruda suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuç ve uygun görülen giderime göre, adil yargılanma hakkının diğer güvencelerine ilişkin şikâyetler hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir incelenme yapılmasına gerek bulunmadığına karar vermek gerekir.

VI. GİDERİM

70. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

71. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan GK, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§

54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

72. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten yargı mercilerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede Mahkemenin mevcut ve temyiz incelemesi sırasında dosyaya giren diğer belgelerle birlikte delillerin takdir biçimine göre benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

73. Başvurucu; maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Adil yargılanma hakkının güvencelerinden kanuni hâkim güvencesinin, müdafiden yararlanma hakkının ve savunma için gerekli zaman ve kolaylıklardan yararlanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Adil yargılanma hakkının diğer güvencelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 27. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/127, K.2019/60) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, terör örgütü üyeliği suçu ile ilgili yargısal yorumların öngörülebilir olmadığını,

mahkumiyetine esas olarak suç oluşturmayan bazı eylemlere de dayanılması nedeniyle suç ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirtilen gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Başvurucu astsubay olarak görev yaparken, terör örgütleriyle veya devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna Milli Güvenlik Kurulunca karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla irtibatı olduğu gerekçesi ile 8.7.2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 701 sayılı KHK uyarınca kamu görevinden çıkarılmıştır.

İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucu hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan 21.09.2017 tarihli iddianame ile kamu davası açmıştır. İzmir 17. Ağır Ceza Mahkemesi yetkisizlik kararı vererek dosyayı Ankara Ağır Ceza Mahkemelerine göndermiş, bu mahkemenin de yetkisizlik kararı vermesi üzerine Yargıtay 5. Ceza Dairesince görev uyuşmazlığı giderilmiş, dava Ankara 27. Ağır Ceza Mahkemesinde görülmüştür. Mahkemece yapılan yargılama sonucunda sanığa silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası verilmiştir.

Mahkemece mahkumiyet gerekçesinde FETÖ/PDY'nin terör örgütü olarak kabul edilmesine ilişkin Yargıtay içtihatlarına değinilmiş, başvurucu hakkında tanıklık yapan S.K, M.B,F.G., S.P ve M.K.'nın ifadelerine ayrıntılı şekilde yer verilmiştir. Söz konusu tanıklar ifadelerinde başvurucunun Söke Meslek Yüksek Okulunda öğrenim görürken örgüte ait öğrenci evinde kaldığı, sohbetlere katıldığı, Fetullah Gülen'e ait kitapların okunduğu ve vaazların izlendiği, yine Balıkesir'de astsubaylık meslek yüksek okulunda okurken sohbet adı altında toplantılara katıldığını belirtmişlerdir. Tanıklardan S.K., başvurucunun Söke'de ev abiliği yaptığını, okuma ve istişare toplantılarına birlikte katıldığını beyan etmiştir. Mahkemece tanıklar tarafından gerek sanık gerekse kendileri hakkında samimi beyanlarda bulunulduğu, yer, zaman ve somut olaya ilişkin beyanlarının hükme esas alınabileceği, sanığın sadece dini duygular nedeniyle söz konusu yapı içinde yer almadığı, görev nedeniyle edindikleri bilgi, tecrübe ve örgütteki konumları itibari ile FETÖ/PDY'nin silahlı terör örgütü olduğunu bilebilecek konumda olduğu gerekçesi ile başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan mahkumiyet hükmü kurulmuştur.

Anayasa Mahkemesi, Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda Millî Güvenlik Kurulu'nun (MGK) 20/7/2016 tarihli toplantısında darbe girişiminin değerlendirildiği, bu değerlendirmede darbe girişiminin FETÖ tarafından TSK içindeki mensupları vasıtasıyla başlatıldığı, bu örgütün kuruluş aşamasından itibaren etkisi altına aldığı eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, medya kuruluşları, ticari kuruluşlar ve kamu görevlileri aracılığıyla milleti ve devleti kontrol altında tutmayı amaçladığı, yetkili makamlar tarafından yapılan çok sayıda sözlü ve yazılı açıklamada genel olarak, darbe teşebbüsünün Fetullah Gülen'in talimatı ile başlatıldığı ve onun onayladığı plan doğrultusunda TSK içinde yuvalanmış FETÖ/PDY mensupları, örgüt yöneticisi konumundaki kamu görevlileri, siviller ile polis ve jandarma içine sızmış FETÖ/PDY üyeleri tarafından icra edildiği belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin aynı kararında (Aydın Yavuz ve Diğerleri) yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen

FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; "i.FETÖ/PDY'nin başlangıçta özellikle din ve eğitim alanında faaliyet göstererek toplumda meşruiyet kazanmaya çalışmıştır. ii. FETÖ/PDY, bünyesinde bulunan ışık (talebe) evleri, okullar, yurtlar ve dershaneler aracılığıyla ulaştığı gençleri amaçları doğrultusunda yetiştirmiş ve bu kişiler yapılanmanın insan kaynağını oluşturmuştur…vii. FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyeleri, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürütmekte ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullanmaktadır…Gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulanmaktadır… viii. FETÖ/PDY'nin gerçek amacı devleti ele geçirmektir…" hususları belirtilmiştir. Buna göre, örgütün TSK ve emniyet başta olmak üzere devleti ele geçirmeye yönelik kadrolaştığı, 15 Temmuz darbe girişiminde bulunduğu açık ve net bir şekilde sabittir. Yerel mahkemece, FETÖ/PDY'nin yukarıda özetle bahsettiğimiz yapısı ve amaçları göz önünde tutularak somut olayda tanık ifadeleri ve deliller değerlendirilerek başvurucu hakkında mahkumiyet hükmü kurulmuştur.

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme somut olay bağlamında tanık ifadelerini ve delilleri değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkemenin gerekçesi incelendiğinde hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Bu nedenlerle, Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

HİLMİYE YAZICI

B. No: 2020/29739 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/29739

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HİLMİYE YAZICI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/29739)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Hilmiye YAZICI

Vekili : Av. Emre DURMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; aynı konuda farklı kararlar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, temyiz talebinin gerekçesiz olarak reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının, istinaf ve temyiz aşamalarında aleyhe hatalı olarak harca hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu aleyhine, İstanbul'un Fatih ilçesi Canbaziye Mahallesi'nde bulunan taşınmaz müteveffa G.Ö. adına kayıtlı iken satış göstermek suretiyle başvurucuya devredildiğinden G.Ö.nün yasal mirasçıları tarafından İstanbul 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davası açılmıştır.

3. Mahkeme; tanık ve taraf beyanları ile dosyadaki rapor ve belgeleri hükme esas alarak davanın kabulüne, taşınmazın tamamının 128 pay kabul edilerek 60 payın iptali ile bu payın farklı oranlarda G.Ö.nün yasal mirasçıları lehine ayrı ayrı tapuya tesciline, geri kalan payın başvurucu üzerinde bırakılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; G.Ö.nün başvurucuya yaptığı satış işleminin gerçekte bağış olduğu ancak bağış iradesini gizlemek

suretiyle tapuda satış gösterildiği, devir amacının murisin mirasçılarının yasal miras paylarının verilmesinin önüne geçmek olduğu belirtilmiştir. Bu durumda satış işleminin gerçekte bağış amacıyla yapılması nedeniyle, bağış işleminin ise yasal şekle uyulmaması sebebiyle geçersiz olduğu, devrin muvazaa nedeniyle iptali gerektiği ifade edilmiştir. Taşınmazın başvurucu tarafından oğluna devredilmesinin ise anne-oğul arasında yapılan bağış olduğu, yasal mirasçıların olası taleplerinin önüne geçmek amacıyla yapıldığı ve bu devrin de geçersiz olduğu kabul edilmiştir. Böylece muvazaa iddiasının sabit olduğu neticesine varılmıştır.

4. Tarafların istinaf kanun yoluna başvurması üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) başvurucunun istinaf başvurusunun esastan reddine, yasal mirasçıların istinaf başvurusunun ise taşınmazdaki pay oranları ve karar harcı yönünden kabulüne karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; G.Ö.nün başvurucu ile 22/12/2011 tarihinde evlendiği, 9/11/2012 tarihinde vefat ettiği, Akyazı Asliye Hukuk Mahkemesinin 18/7/2016 tarihinde kesinleşen kararıyla evliliğin iptaline karar verildiği ve bu durumun nüfus kaydına işlendiği belirtilmiştir. G.Ö. tarafından taşınmazın 6/11/2000 tarihinde 4.200 TL bedel ile başvurucuya satış suretiyle temlik edildiği, daha sonra başvurucunun bu taşınmazı 16/12/2011 tarihinde oğluna bağış suretiyle devrettiği, taşınmazın 2000 yılındaki değeri 360.000 TL iken dava tarihi itibarıyla değerinin 2.400.000 TL olduğunun bilirkişilerce tespit edildiği ifade edilmiştir. G.Ö.nün başvurucuya yaptığı temlikin mirasçıdan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olduğu, başvurucunun taşınmazın satış bedelini ödemediğini ikrar ettiği ve ikinci el durumundaki taşınmazı bağış yoluyla devrettiği oğlunun iyi niyetli olmadığı vurgulanmıştır. Bu çerçevede Bölge Adliye Mahkemesince, Akyazı Noterliğince düzenlenen 15/2/2017 tarihli mirasçılık belgesine göre mirasçıların pay oranları esas alınarak taşınmazdaki pay oranları yeniden belirlenmiş ve keşfen belirlenen dava değeri üzerinden karar harcı alınması gerektiğine hükmedilmiştir.

5. Bölge Adliye Mahkemesi kararına karşı tarafların temyiz kanun yoluna başvurması üzerine Yargıtay 1. Hukuk Dairesi (Daire) anılan kararın onanmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu nihai hükmü 11/8/2020 tarihinde öğrendikten sonra 10/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; yasal mirasçılara harç eksikliği tamamlatılmadan bilirkişi raporunda tespit edilen değer üzerinden davanın kabulüne karar verildiğini, oysa taşınmazın değerinin tespitine ilişkin yeni bir bilirkişi raporu alınması gerektiğini, Dairenin mirasçılık belgesini dikkate almadan ve delilleri değerlendirmeden karar verdiğini iddia etmiştir. Aynı Dairenin kendisini mirasçı olarak kabul ettiği kararı ile işbu başvuruya konu kararı arasında çelişki bulunduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

10. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların

kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

11. Öte yandan farklı kararların aynı mahkemeden çıkmış olması tek başına adil yargılanma hakkının ihlali anlamına gelmeyecektir. Bu kapsamda bireylerin makul güvenlerinin korunması ve hukuki güvenlik ilkesi içtihadın değişmezliği şeklinde bir hak bahşetmemektedir (Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, §§ 53,54). Mahkemelerce hukuk kurallarının yorumlanması ve delillerin değerlendirilmesinde farklılıklar meydana gelmesi ya da önceki çözümün tatminkâr bulunmaması, yeni kabul edilmiş bir yasanın yorumlanmasında içtihadın müstakar olması için belli bir zamana ihtiyaç duyulması gibi çeşitli nedenlerle içtihat değişikliğine gidilmesi de tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez (Mehmet Emin Yılmaz, B. No: 2014/3928, 15/12/2015, § 58).

12. Başvurucu, G.Ö.nün mirasçısı olduğuna ilişkin Dairenin iki farklı yönde karar verdiğinden yakınmıştır.

13. G.Ö.nün mirasçısı olduğunun kabul edildiğini iddia ettiği diğer yargılama ise Sakarya'nın Akyazı ilçesi Ömercikler Mahallesi'nde bulunan taşınmazın G.Ö. adına kayıtlı iken başvurucunun oğluna bağış göstermek suretiyle devredildiğinden aralarında başvurucunun da bulunduğu davalılar aleyhine açılan muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davasına ilişkindir. Akyazı Asliye Hukuk Mahkemesi 30/3/2015 tarihli kararıyla, G.Ö.ye Adli Tıp Kurumu Raporu ile 21/5/2010 tarihinden itibaren bunama teşhisinin konulduğu, bu nedenle başvurucunun oğluna taşınmazın tapuda devredildiği tarih olan 7/10/2011 tarihinde G.Ö.nün fiil ehliyetinin bulunmadığı gerekçesiyle bağış işleminin geçersiz olduğunu belirtmiştir. Taşınmazın yargılamada taraf olan mirasçılar adına payları oranında tapuya tesciline karar verilmiş, ancak kararda başvurucunun mirasçılığı ile ilgili herhangi bir değerlendirme yapılmadığı gibi uyuşmazlık konusu taşınmazda pay sahibi olduğuna ilişkin de lehine bir hüküm kurulmamıştır. Anılan karar, Daire tarafından 27/2/2019 tarihinde onanmış, karar düzeltme talebi de 18/9/2019 tarihinde reddedilerek kesinleşmiştir.

14. Eldeki başvuruya konu yargılama da muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davasından kaynaklanmakta olup gerek Mahkeme ve Bölge Adliye Mahkemesi kararlarında gerekse de Daire kararında başvurucunun G.Ö.nün mirasçısı olup olmadığına dair bir tespitte bulunulmamıştır. Dairenin 4/6/2020 tarihli kararında tüm dosya kapsamı ve delillerin değerlendirilerek Bölge Adliye Mahkemesi kararının onandığı görülmüş, Dairenin her iki kararı arasında bir çelişkinin bulunmadığı anlaşılmıştır.

15. Dolayısıyla başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, yargılamada bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, Daire onama kararının gerekçesiz olduğundan yakınmıştır.

18. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

19. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, yargılama merciinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57).

20. Somut olayda Mahkemenin davanın kabulü kararına ne şekilde ulaştığını -dinlenen tanık ve taraf beyanları, keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılması ile dosyadaki bilgi ve belgeler çerçevesinde değerlendirme yapmak suretiyle- esaslı iddiaları karşılayacak ölçüde, objektif, kabul edilebilir nedenlerle açıkladığı anlaşılmaktadır. Bölge Adliye Mahkemesi kararında tarafların davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmalarının tartışılmak suretiyle hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görülmektedir. Daire de dosya içeriğine, toplanan delillere, hükmün dayandığı yasal ve hukuksal gerekçeye ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmadığından hareketle Mahkeme ve Bölge Adliye Mahkemesinin ulaştığı kanaatin aksi yönünde bir neticeye varmamıştır.

21. Dolayısıyla yargısal süreçte davanın kabulüne yönelik gerekçe sunulmadığı söylenemez. Ayrıca başvurucu ilk derece ve istinaftaki yargılama sırasında mevcut olmayan, ilk kez temyiz aşamasında ortaya çıkan ve bu sebeple Dairenin ayrı ve açık yanıt vermesini gerektiren bir durumun varlığını da iddia etmemiştir. Bu hâle göre Daire tarafından Bölge Adliye Mahkemesinin hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucu, Bölge Adliye Mahkemesince mükerrer olarak 102.465 TL ve Daire tarafından da 76.848,75 TL aleyhe harca hükmedildiğinden şikâyet etmiştir.

24. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa

Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle yargı mercilerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19,20; Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

25. Başvuruya konu yargılamada, Bölge Adliye Mahkemesi 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 355. maddesi gereğince harç hususunu resen incelemiş, keşif ile belirlenen dava değeri üzerinden karar harcına hükmedilmesi gerektiğini tespit etmiştir. Ancak bu durumun yeniden yargılamayı gerektirmediğinden hareketle Mahkeme kararı kaldırılmış ve yeniden esas hakkında karar verilmiştir. Buna göre başvurucu aleyhine 102.465 TL karar harcı ile 102.465 TL istinaf karar harcına hükmedilmiştir. Daire de onama kararında 102.465 TL onama harcından peşin ödenen harcın düşülmesi sonucunda geriye kalan 76.848,75 TL bakiye onama harcının başvurucudan tahsiline karar vermiştir.

26. Başvurucunun, Bölge Adliye Mahkemesince aleyhine mükerrer karar harcına hükmedildiği iddiasına yönelik olarak temyiz dilekçesinde herhangi bir şikâyet ileri sürmediği görülmektedir. Oysa başvurucunun bu iddiasını temyiz kanun yolunda ileri sürerek aleyhine hükmedilen harcın yasal dayanağının ve meşru amacının bulunup bulunmadığının, ölçülü olup olmadığının Dairece tartışılma imkânı bulunmaktadır. Temyiz kanun yolunda hükmedilen onama harcına ilişkin olarak başvurucunun müracaat edebileceği olağan bir hukuk yolu bulunmamakta ise de bunun da mahiyeti itibarıyla ilk derece mahkemesi ve istinaf mahkemesince hükmedilen harçlardan bir farkının olmadığı, Dairenin istinaf aşamasındaki harçla ilgili olarak yapacağı değerlendirmenin temyiz aşamasındaki harcı da etkileyeceği muhakkaktır. Dolayısıyla başvurucunun temyiz kanun yolunda harçla ilgili olarak hiçbir iddia ileri sürmemiş olması karşısında aynı mahiyetteki temyiz onama harcı yönünden de olağan hukuk yollarının tüketilmediğinin kabulü gerekir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Sümbülefendi İlim ve Kültür Hizmet Derneği, B. No: 2019/16601, 12/1/2022, § 37).

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ÇIĞIR (3)

B. No: 2020/35484 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35484

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ÇIĞIR BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2020/35484)

Karar Tarihi: 27/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 23/5/2025 - 32908

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Ali ÇIĞIR

Vekili : Av. Lale KARADAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gönderilmek istenen belgelerin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı sonrasında yeniden gerçekleştirilen yargılama sonucunda mahkemece başvurucuya teslim edilmesine karar verilmesine rağmen geç teslim edilmesi nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Silahlı terör örgütüne üye olma suç isnadı nedeniyle Kırşehir E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) tutuklu olarak (hükümözlü) bulunduğu sırada başvurucu 27/9/2016 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) 66512/16 numaralı bireysel başvuruda bulunmuştur. Söz konusu başvuruda başvurucu, üç ay süreyle sosyal faaliyetlerden men edilmesine dair İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu (Disiplin Kurulu) kararından ve ayrıca İnfaz Kurumunda tutulduğu koşulların ve birtakım uygulamaların Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 3. maddesi kapsamında kötü muamele teşkil ettiğinden şikâyet etmiştir.

3. Başvurucu 21/10/2016 tarihinde AİHM önündeki bireysel başvuru dosyasına eklenmesi için AİHM'e kırk beş sayfalık delil dilekçesi ve ek beyan göndermek istemiştir. Söz konusu dilekçe ve eklerinde başvurucuya ait Şüpheli İfade Tutanağı, başvurucunun üç ay süreyle sosyal faaliyetlerden men edilmesine dair Disiplin Kurulu kararı ve İnfaz Kurumu Müdürlüğüne hitaben yazdığı ve haklarının ihlal edildiğine dair iddialar içeren dilekçeler bulunmaktadır. Söz konusu dilekçelerde ise başvurucunun dava dosyasına ilişkin evraklardan fotokopi verilmesi, bel fıtığı hastası olduğunu belirterek hastalığına uygun nitelikte yatak, yastık, battaniye ve fizik tedavi talebi, su kesintisi, havalandırmaya çıkarılmaya dair talepleri, saç tıraşı olma talebi, kahvaltılık malzemelerle ve televizyon kanallarıyla ilgili talebi, defterine el konulmasına yönelik şikâyeti gibi yargı mercilerine sunduğu hususlar yer almaktadır.

4. Disiplin Kurulu tarafından 25/10/2016 tarihinde başvurucunun söz konusu başvuru dosyasına eklenmesi için AİHM'e göndermek istediği kırk beş sayfalık delil dilekçesinin muhatabına gönderilmemesine ve yok edilmesine karar verilmiştir. Disiplin Kurulu kararında başvurucunun göndermek istediği belgelerin küfür, hakaret ve yalan yanlış bilgiler içerdiğinden bahisle sakıncalı bulunduğu belirtilmiştir.

5. Başvurucu tarafından anılan karara karşı Kırşehir İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) yapılan şikâyet başvurusu 22/5/2017 tarihli kararla reddedilmiştir. Karar gerekçesinde Disiplin Kurulu kararının usul ve kanuna uygun olduğuna değinilmiştir. Başvurucu tarafından bu karara karşı Kırşehir Ağır Ceza Mahkemesine yapılan itiraz 8/11/2017 tarihli kararla reddedilmiştir. Kararda İnfaz Hâkimliği kararının usul ve kanuna uygun olduğuna ilişkin değerlendirmeye yer verilmiştir.

6. Başvurucu, nihai karar sonrasında süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuş; Anayasa Mahkemesi 9/6/2020 tarihinde Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine, başvurucu lehine tazminata ve yeniden yargılamaya karar vermiştir (Ali Çığır, B.No: 2017/39610, 9/6/2020). Kararın gerekçesinde; yargı mercilerince AİHM'e gönderilmek istenen belgelere yönelik bir içerik incelemesi yapılmadığını, ayrıca başvurucunun alıkonulan belgeleri savunma hakkı kapsamında gönderdiğine dair itirazına ilişkin de değerlendirme yapılmadan Disiplin Kurulu kararının kanuna uygun olduğunun belirtilmekle yetinildiğini ifade etmiştir (Ali Çığır, § 42).

7. Anayasa Mahkemesinin kararı sonrasında İnfaz Hâkimliğince yapılan yeniden yargılama sonucunda 6/7/2020 tarihinde, İnfaz Hakimliğinin 22/5/2017 tarihli kararının kaldırılmasına, başvurucunun Disiplin Kurulu kararına karşı şikayetinin kabulüne karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, Anayasa Mahkemesi kararına vurgu yapılarak başvurucunun haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği ve bu nedenle şikâyetin kabulüne karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucunun anılan karara karşı Anayasa Mahkemesi ve İnfaz Hâkimliği kararlarının tanınmadığı, talebinin halen karşılanmadığı yönündeki itirazı Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 1/10/2020 tarihinde, İnfaz Hâkimliği kararının başvurucunun lehine olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

8. Nihai kararı 5/10/2020 tarihinde öğrenen başvurucu 26/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Anayasa Mahkemesi tarafından Kırşehir E Tipi Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğüne (Ceza İnfaz Kurumu) 18/12/2020 tarihinde İnfaz Hâkimliği kararının gereği olarak mektupların başvurucuya teslim edilip edilmediği, ayrıca belgelerin Anayasa Mahkemesine gönderilmesi konusunda bilgi talepli yazı yazılmıştır. Ceza İnfaz Kurumunca verilen cevapta mektubun

başvurucuya teslim edilmeyerek yok edildiği bildirilmiştir. Öte yandan Ceza İnfaz Kurumunca aynı yazıya 23/12/2020 tarihinde yeni bir cevap verilmiş ve söz konusu belgelerin birer suretinin Anayasa Mahkemesine gönderildiği ifade edilmiştir.

10. Bireysel başvuru tarihinden sonra Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) sistemindeki bilgi ve belgelerin incelenmesinde Anayasa Mahkemesi kararının gereği olarak İnfaz Hâkimliğince gerçekleştirilen yeniden yargılama sonucunda ise başvurucunun şikâyetinin kabulü ile 25/10/2016 tarihli Disiplin Kurulu kararının tüm sonuçlarıyla birlikte iptaline 6/7/2021 tarihinde karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, mektubun yok edilmesine ilişkin kararın ve mektup içeriğinin incelendiği vurgulanmıştır. Anılan karara karşı başvurucu Anayasa Mahkemesi kararının gereğinin yerine getirilmediğini vurgulayarak itiraz etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesince 27/8/2021 tarihinde, İnfaz Hâkimliği kararının başvurucu lehine olduğu, karara itiraz edilmesinde hukuki yarar bulunmadığı gerekçeleriyle itirazın kesin olarak reddine karar verilmiştir.Öte yandan başvurucu 18/8/2021 tarihinde tahliye edilmiş, 28/9/2021 tarihinde ise başvuruya konu evrak asılları kendisine tebliğ edilmiştir.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

13. Başvurucu; AİHM'e göndermek istediği belgelerin kendisine verilmediğini veya gönderilmediğini, sahte tutanak tutularak yok edildiğini, Ağır Ceza Mahkemesince itirazının haksız olarak reddedildiğini, Anayasa Mahkemesi kararının yerine getirilmediğini, bu nedenlerle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; İnfaz Hâkimliğinin 6/7/2021 tarihli kararıyla ihlale konu belgelerin asıllarının başvurucuya tebliğ edildiği bilgisine yer verilmiş olup başvuruda öncelikle kabul edilebilirlik şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğinin incelenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca başvurucunun haberleşme hürriyetinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak bir inceleme yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

15. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu cevap dilekçesinde bireysel başvuru formundaki iddialarını tekrarlamakla birlikte Bakanlıkça bireysel başvuru tarihi itibarıyla belgelerin kendisine verildiğine dair bir bilgiye yer verilmediğini vurgulamıştır.

16. Başvuru, haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Ahmet Temiz B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3), B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk, B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57).

19. Somut olayda başvurucunun haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunduğu konusunda herhangi bir tereddüt yoktur (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47).

20. Bakılmakta olan başvuruda, başvurucunun AİHM'de bulunan bireysel başvuru dosyasına göndermek istediği belgelerin gönderilmemesi nedeniyle Anayasa Mahkemesince ihlale, yeniden yargılamaya ve başvurucu lehine tazminata karar verilmiştir (bkz. § 6). İnfaz Hâkimliğince yeniden yapılan yargılamada Anayasa Mahkemesi kararının gereği yerine getirilerek başvurucunun şikâyeti kabul edilmiştir. Buna rağmen Ceza İnfaz Kurumuna yazılan yazıya verilen cevapta başvuru konusu belgelerin yok edildiği bildirilmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) ve Bakanlık görüşü ile eklerinden edinilen bilgi ve belgelerden başvurucunun 18/8/2021 tarihinde tahliye edildiği, başvuruya konu belge asıllarının 28/9/2021 tarihinde başvurucuya iletildiği anlaşılmıştır.

21. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesinin 9/6/2020 tarihli ihlal, yeniden yargılama ve tazminat kararı sonrasında İnfaz Hâkimliğince yeniden yargılama gerçekleştirilmiş ve 6/7/2020 tarihinde başvurucunun şikâyetinin kabulüne karar verilmiştir. Buna rağmen başvuruya konu belgelerin başvurucuya ancak yeni bir İnfaz Hâkimliği kararı sonrasında 28/9/2021 tarihinde teslim edildiği görülmüştür. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı sonrasında İnfaz Hâkimliği kararlarına rağmen başvuru konusu belgeler bir yılı aşkın bir süre daha başvurucuya teslim edilmemiştir. Dolayısıyla müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olmadığı kanaatine varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

24. Başvurucunun 18/8/2021 tarihinde tahliye olması nedeniyle yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Öte yandan ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebilmesi için başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Kırşehir İnfaz Hâkimliğine (E.2020/821, K.2020/833) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ASIM TORAMAN

B. No: 2020/38229 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38229

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ASIM TORAMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38229)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Asım TORAMAN

Vekili : Av. Burcu KIRMACI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, daimî işçi kadrosuna geçirilmeme yönündeki idari işlemin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle çalışma hakkı bağlamında ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ/İdare) nezdinde, şoförlü araç kiralama hizmeti satın alınması ihalesi kapsamında taşeron işçi sıfatıyla şoför olarak çalışmakta iken 24/12/2017 tarihli ve 30280 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (696 sayılı KHK) 127. maddesi ile 20/11/2017 tarihli ve 20211 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 375 sayılı 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 Sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu, 2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu ile Diğer Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması, Devlet Memurları ve Diğer Kamu Görevlilerine Memuriyet Taban Aylığı ve Kıdem Aylığı ile Ek Tazminat Ödenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (375 sayılı KHK) eklenen geçici 23. ve 24. maddelerine istinaden

sürekli işçi kadrosuna geçmek için İdareye başvurmuştur.

3. İdare tarafından talebi reddedilen başvurucu, DSİ 20. Bölge Müdürlüğü Tespit Komisyonuna başvurmuş; bu başvurusu da olumsuz neticelenince Kahramanmaraş İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde iptal davası açmış; dava dilekçesinde kadroya geçmek için ilgili mevzuatta yer alan tüm şartları sağladığını ileri sürerek 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinin onuncu fıkrasının hatalı yorumlandığına dair itirazda bulunmuştur.

4. 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinde daimî işçi kadrosuna geçirilmeyle ilgili şartlar düzenlenmiştir. Anılan maddenin onuncu fıkrası şöyledir:

"Bu maddenin uygulanmasında personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı; 4734 sayılı Kanun ve diğer mevzuattaki hükümler uyarınca ihale konusu işte çalıştırılacak personel sayısının ihale dokümanında belirlendiği, bu personelin çalışma saatlerinin tamamının idare için kullanıldığı ve yaklaşık maliyetinin en az %70'lik kısmının asgari işçilik maliyeti ile varsa ayni yemek ve yol giderleri dahil işçilik giderinden oluştuğu, yıl boyunca devam eden ve niteliği gereği süreklilik arz eden işlere ilişkin hizmet alımlarını ifade eder. Hizmet alım sözleşmesi kapsamında niteliği birbirinden farklı hizmet türlerinin bulunması halinde personel çalıştırılmasına dayalı olup olmama yönünden yapılacak değerlendirme her hizmet türü için ayrı ayrı yapılır. Danışmanlık hizmetleri, hastane bilgi yönetim sistemi hizmetleri ve çağrı merkezi hizmetlerine ilişkin alımlar personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı olarak kabul edilmez."

5. Başvurucu; dava dilekçesinde 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesine göre daimî işçi kadrosuna geçmenin ön şartının ihalenin personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı niteliğinde olması, bu nitelemenin yapılabilmesi için de işçilik maliyetleri toplamının ihale yaklaşık maliyetine oranının %70'lik kısmına denk gelmesi, %70'lik değerin işçilik maliyet giderlerine %20 firma kârının da eklenerek hesaplanması gerektiğini ancak İdare tarafından bu hususun gözden kaçırıldığını ve talebinin reddedildiğini ileri sürmüştür.

6. Mahkeme 29/11/2018 tarihli kararla davanın reddine hükmetmiş; gerekçeli kararda, ilgili mevzuat hükmü ile ihaleye ait dokümanları incelemek suretiyle işçilik maliyetleri toplamının ihale yaklaşık maliyetine oranının %59,77 olduğunu, yaklaşık maliyetin en az %70'lik kısmının işçilik maliyetinden oluşmadığını, dolayısıyla 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinin onuncu fıkrasına göre ihalenin personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alımı niteliğinde olmadığını belirtmiştir.

7. Mahkeme, başvurucunun işçilik giderlerine %20 firma kârının dâhil edilmesi gerektiğine dair itirazına gerekçeli kararında ayrıca yer vermiş; firma kârının bir maliyet unsuru olarak işçilik maliyetlerine dâhil edilmesinin hayatın olağan akışına, ticari teamüllere aykırı olacağını ifade etmiştir. Firma kârının firma tarafından teşebbüs aşamasında sermaye olarak ortaya konulan maliyet unsurlarının işletilmesi sonucu ve bu unsurun bir karşılığı olarak elde edilecek pozitif bir değer olduğu yönünde değerlendirme yapan Mahkeme, kârın bir maliyet unsuru olarak muhasebeleştirilmesine imkân olmadığını, ayrıca bu yönde herhangi bir mevzuat hükmü bulunmadığını belirtmiştir.

8. Başvurucu, gerekçeli karara karşı istinaf talebinde bulunmuş; Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi 15/10/2020 tarihli karar ile istinaf talebinin kesin olarak reddine hükmetmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 2/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 18/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, kendisiyle aynı ya da benzer durumdaki kişilerin taleplerinin kabul edildiğini hatta bu konuya ilişkin farklı kurumlarda %70'lik yasal sınırı kaldıran düzenlemeler yapıldığını, bu kapsamda hesaplama yapılırken benzer durumdaki kişilere uygulanan yöntem kıyas alınarak tespit yapılması gerektiğini ancak hem idare hem de yargı mercilerince somut olayın ve ilgili mevzuatın hatalı değerlendirildiğini, 375 sayılı KHK'nın yayımlanma tarihinden bir gün önce işe başlayan kişiler daimî işçi kadrosuna geçirildiği hâlde talebinin reddedildiğini belirterek eşitlik ilkesi ile kamu hizmetine girme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu kapsamda başvurunun, çalışma hakkı bağlamında ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiaları çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Başvurucunun Anayasa’nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddialarının -bahsi geçen maddelerdeki ifadeler dikkate alındığında- soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir. Bir başka ifadeyle ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için ihlal iddiası kişinin hangi temel hak ve özgürlüğü konusunda ayrımcılığa maruz bırakıldığı sorularına cevap verebilmemelidir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

14. Başvurucunun eşitlik ilkesinin ihlali iddiasının başvurunun temelini oluşturan çalışma özgürlüğü çerçevesinde ve bu hakla bağlantılı olarak ele alınması zorunluluğu vardır. Dolayısıyla ayırımcılık yasağı, bağımsız nitelikte koruma işlevine sahip olmayıp temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını, korunmasını ve başvuru yollarını güvence altına alan tamamlayıcı nitelikte haklardandır.

15. Öte yandan Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa’da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye’nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, § 18).

16. Bireyin dilediği alanda çalışma özgürlüğü ve çalışma hakkı Anayasa’nın 48. ve 49. maddelerinde güvence altına alınmış olmakla birlikte Sözleşme’de düzenlenen haklardan değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de kamu hizmetine girme ya da dilediği kamu görevinde çalışma hakkının Sözleşme ya da protokollerinde korunan bir hak olmadığını açıkça ifade etmektedir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 24).

17. Bu çerçevede başvurucunun ihlal iddiasının odağındaki çalışma özgürlüğünün Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetki alanı dışında olması nedeniyle eşitlik ilkesi somut başvuru açısından uygulanabilir nitelikte olmayıp başvurucunun Anayasa’nın 10. maddesine dayanan ihlal iddiasının konusu da Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı dışındadır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Çalışma hakkı bağlamında ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT DİRLİKLİ

B. No: 2020/38276 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38276

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT DİRLİKLİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38276)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yücel ARSLAN

Başvurucu : Murat DİRLİKLİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, telefonla görüşme gününün öğrenim gören çocuklarla görüşmeyi sağlayacak şekilde belirlenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde Şırnak T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hapis cezasını infaz etmektedir. Başvurucunun başvuru tarihi itibarıyla okul çağında üç çocuğu vardır.

3. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (Kurul) 6/8/2020 tarihlikararı ile telefonla görüşme hakkının hafta sonu kullandırılmasının güvenlik zafiyetine neden olabileceği gerekçesiyle 10/8/2020 tarihinden itibaren uygulanmak üzere cumartesi günü olan telefon görüşünün pazartesi gününe, pazar günü olan telefon görüşünün ise salı gününe alınmasına karar vermiştir.

4. Başvurucunun telefon görüşmelerini hafta sonu yaptırılmasına dair Ceza İnfaz Kurumuna yaptığı başvuruya cevap verilmemesi üzerine 26/8/2020 tarihinde Şırnak İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyet başvurusunda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 14/9/2020 tarihinde

başvuruyu reddetmiştir. Hâkimlik gerekçesinde telefon görüş günlerinin değiştirilmesi talebine ilişkin cezaevi idaresinin takdir hakkının kullanılmasında herhangi bir usulsüzlük ve isabetsizliğin olmadığını, hükümlünün geçerli ve somut bir mazeretinin bulunmadığını ve güvenlik zafiyeti riskini de dikkate alınarak Kurul kararının usul ve kanuna uygun olduğunu belirtmiştir.

5. Başvurucu 21/9/2020 tarihinde Şırnak 1. Ağır Ceza Mahkemesine İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı itiraz başvurusunda bulunmuştur. Mahkeme 15/10/2020 tarihinde İnfaz Hâkimliğinin gerekçesini aynen belirterek itirazı reddetmiştir.

6. Nihai karar 5/11/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 24/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurucu silâhlı terör örgütüne üye olma suçundan verilen on yıl hapis cezasını infaz etmekte iken 10/5/2023 tarihinde Şırnak İnfaz Hâkimliğinin kararıyla denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle tahliye edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu, üç çocuğundan birinin üniversiteye hazırlık için dershaneye gittiğini, kızının 10. sınıfa, küçük oğlunun ise ilkokul 1. sınıfa devam ettiğini belirttikten sonra pandemi nedeniyle kapalı görüş yerine hafta içi telefon görüşmesi olarak kullandırılan görüşme de dâhil telefon görüşme hakkının hafta içi pazartesi ve çarşamba günleri kullandırıldığını belirtmiştir. Başvurucu; her iki görüşme hakkını da hafta içi belirtilen günlerde sabah 09.00'da kullandığını, mağduriyetini defaatle iletmesi üzerine sadece pazartesi günleri görüş saatinin 16.00'ya alındığını, bu sefer debüyük oğlunun dershanede üç derse katılamayıp eve erken gelmek zorunda kaldığını belirterek çocukların eğitim hakkının da bu suretle ihlal edildiğini ve mağduriyetinin giderilmediğini vurgulamıştır. Başvurucu; çocuklarla ebeveynler arasındaki ilişkiyi sürdürecek ve mağduriyetini kaldıracak tedbirleri alması gerektiğini, bunun anayasal bir yükümlülük olduğunu, Anayasa Mahkemesinin daha önce bu konuda verdiği kararların dikkate alınmadığını belirterek telefonla görüş hakkının hafta sonu kullandırılmaması nedeniyle haberleşme hürriyeti ile aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile ilgili ulusal ve uluslararası düzenlemelere ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 25/7/2019 tarihinde tüm ceza infaz kurumlarına gönderdiği yazıya değinmiştir. Anılan yazıda; öğrenimlerine devam eden çocukların mesai saatleri içinde ceza infaz kurumlarında mahpusların aile bireyleri ile görüşme yapamadıkları vurgulanmıştır. Bu nedenle, ailelerinden kopmadan yaşamlarını devam ettirmelerinin çocuğun yüksek menfaatine olduğu dikkate alınarak telefon görüşmelerinin hafta sonu gerçekleşmesinin yararlı olacağı ifade edilmiştir. Bu bağlamda kurumun kapasitesi, personel durumu, hükümlü ve tutuklu profili ile kurumların mevcut düzen ve güvenlik durumu gözönünde bulundurularak, telefonla görüşme günlerinin Kurul kararı ile hafta sonu olacak şekilde düzenlenebileceği belirtilmiştir. Bakanlık ayrıca COVID-19 pandemisi nedeniyle ceza infaz kurumlarında tedbirler alındığını belirtmiş, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da nazara alınması gerektiğini ifade etmiştir.

11. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında Bakanlığın hafta içi telefon görüşmelerinin yaptırılmasını pandemi önlemleri ile ilişkilendirdiğini oysa ceza infaz kurumlarına hafta içi giriş çıkışların hafta sonuna göre daha fazla olduğunu, bunun pandemi önlemlerinin mantığına aykırı düştüğünü, telefon görüşmelerinin mesainin daha yoğun olduğu hafta içine alınmasının teması artırdığını ve Bakanlık görüşünün hayatın gerçekleri ile örtüşmediğini belirtmiştir. Başvurucu pandemi tedbirlerinin 9/4/2022 tarihinde tüm ülkede kaldırıldığını buna rağmenBakanlığa bağlı ceza infaz kurumlarında mağduriyetine neden olan uygulamanın hâlen devam ettirildiğini vurgulamıştır.

12. Başvurucunun iddialarının özünün telefonla görüşme hakkını kullanma günlerinin çocuklarıyla iletişimini sağlayacak şekilde düzenlenmemesine ilişkin olduğu anlaşıldığından başvuru bir bütün hâlinde aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Kurul kararında (bkz. § 3) uygulamanın gerekçesi güvenlik zafiyeti oluşabileceği hususuna dayandırılmış olup, COVID-19 pandemisi yönünden bir gerekçe belirtilmemiştir.

15. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvurular ile benzer nitelikte olan Yeliz Erten (B. No: 2020/99, 11/3/2021) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mahpusların telefonla görüşme gününün öğrenim gören çocuklarıyla görüşmeyi sağlayacak şekilde belirlenmesine yönelik taleplerinin değerlendirilmesinde çocuğun üstün yararının aile ilişkilerinin devamlılığının sağlanması bağlamında dikkate alınması gerektiği, somut ve yeterli gerekçe sunulmaksızın bu yöndeki taleplerin karşılanmamasının devletten beklenen pozitif yükümlülüklere aykırı olduğu gerekçesiyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 250.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucunun ceza infaz kurumundan tahliye edildiği gözetildiğinde ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer

taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Şırnak İnfaz Hâkimliğine (E.2020/900, K.2020/1009), Şırnak 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/333 D.iş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

MUSTAFA KAYGAS

B. No: 2020/39604 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39604

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA KAYGAS BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39604)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Mustafa KAYGAS

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda kalabalık odada tutulma nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 20/8/2019 tarihinde tutuklu/hükümlü olarak Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) barındırılmaya başlanan başvurucu25/11/2023 tarihinde başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmiştir.

3. Başvurucu; İnfaz Kurumunda tutulduğu dönemde, kaldığı odada kalanların fazlalığı nedeniyle koşulların uygun olmadığından şikâyet ederek kişi sayısının azaltılması talebiyle İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur. Hâkimlik İnfaz Kurumundan konuyla ilgili bilgi istemiştir. İnfaz Kurumu bilgileri sunduğu yazıda "Ceza İnfaz Kurumumuz kapasitesi henüz açılmadan arttırılarak 1250 kişiye daha sonra 1670 kişiye çıkarılmıştır. Kurumumuzun şu an genel mevcudu 1817 kişidir. Suç, cinsiyet, yaş, sağlık, çalışan suç grubu, karantina vb. gruplandırmalara tabi tutularak hükümlü ve tutuklular koğuşlara yerleştirilmektedir. Ceza İnfaz Kurumumuzda tüm koğuşlarda kapasitesinin üzerinde hükümlü ve tutuklu barındırılmakta olup, Covıd-19 salgının dolayı kurumlar arası nakiller de kapalıdır." ifadelerine yer vermiştir. Yazı ekindeki bir belgede her bir koğuşun kapasitesi ve

koğuşlardaki güncel mahpus sayısı belirtilmiştir. Buna göre aslında her FETÖ/PDY tutuklusu/hükümlüsünün kaldığı koğuşta kapasitenin üzerinde mahpus barındırılmamaktadır. En az üç koğuşta kapasitenin altında tutuklu/hükümlü vardır. Ayrıca bazı tekli odalarda da kapasitenin altında mahpus bulunmaktadır.

4. Hâkimlik "Ceza infaz kurumlarının açılması ve kapasitelerinin belirlenmesi Adalet Bakanlığının görev ve yetki alanında bir husus olduğu, Devletin maddi imkanları doğrultusunda ceza infaz kurumlarının açıldığı ve yine bu nispette kapasitelerinin mümkün olduğunca büyük tutulmaya çalıştığı, infaz kurumunda kapasitenin üzerinde tutuklu ve hükümlü bulunması hususunun söz konusu ceza infaz kurumuna özgü olmadığı, ülke genelindeki bir çok ceza infaz kurumunda bu durumun mevcut olduğu, kurumların kapasitelerinin belirlenmesi veya mevcuduna ilişkin tedbirler alınması 4675 sayılı kanunun 4. maddesi kapsamında Hakimliğimizin görev ve yetki alanı dışında kaldığı anlaşılmakla, aynı yasanın 6 ncı maddesi uyarınca hükümlünün talebinin usulden reddine dair aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur." gerekçesine dayanarak başvurucunun şikâyetini reddetmiştir.

5. Başvurucunun Hâkimlik kararına itirazı, kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle Ağır Ceza Mahkemesince kesin olarak reddedilmiştir.

6. Nihai karar 13/11/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 10/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

8. Anayasa Mahkemesi, İnfaz Kurumundan başvurucunun tutulduğu sürece ilişkin ayrıntılı bilgi talep etmiştir. İnfaz Kurumunun gönderdiği yazılı cevaplara göre;

- Ceza İnfaz Kurumumuzun artırılmış resmi kapasitesi 1670’dir. Hükümlü/Tutukluların barındırıldığı üniteler 28 kişilik iken, FETÖ/PDY suçundan çok sayıda tutuklamaların olması nedeniyle Ünitelerin kapasiteleri 40 kişiye kadar artırılmıştır.

- Başvurucu, başvuru tarihi itibariyle C-19 ünitesinde 34 hükümlü/tutuklu ile barındırılmaktadır.

- Başvurucu, başvuru tarihine kadar tutulduğu süre boyunca en fazla 33-36 kişiyle barındırılmış olup halen ünitenin mevcudu 34 kişidir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; barındırıldığı koğuşun çok kalabalık olması nedeniyle ciddi problemler olduğunu, Hâkimliğin koğuştaki kişi sayısını gösteren günlük cetvelleri istemediğini ve şikâyetini irdelemediğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı görüşünde; başvurucunun iddialarının savunulabilir bir iddia olup olmadığı hususunun incelenmesinde Anayasa’nın, mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, karşı beyanında iddialarını tekrarlamıştır.

11. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu’nun 4. maddesine göre hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması,

bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak infaz hâkimliğinin görevlerindendir. Buna rağmen infaz hâkimliği, ceza infaz kurumlarındaki koğuş kalabalıklığına ilişkin şikâyetlerin infâz hakimliğinin görev alanına girmediği gerekçesiyle usulden reddine karar vermiştir. Başvurucunun tutulma koşullarının Anayasa Mahkemesince ilk elden incelenmesi ikincilik ilkesiyle bağdaşmayacaktır. Bununla birlikte ceza infaz kurumu tarafından verilen bilgiler (bkz. §8) başvurucunun kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının savunulabilir olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sebeple başvuru, kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir (etkili başvuru hakkından inceleme için bağlantı kurulan hak, özgürlük ya da yasağın savunulabilir olmasının şart olduğuna dair kararlar için birçok karar arasından bkz. Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 73).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa’nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlar. Bunun için başvuru yollarının sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp uygulamada da etkili olması, diğer bir ifadeyle başarı şansı sunması gerekir. Bununla birlikte bir başvuru yolunun gerek hukuken gerekse uygulamada genel anlamda etkili olması, somut olay bakımından etkili başvuru hakkına ilişkin bir müdahale bulunup bulunmadığının değerlendirilmesine engel değildir (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad, B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 60, 61). Ayrıca etkili başvuru hakkı bakımından inceleme yapılabilmesi kural olarak bu hakla arasında bağlantı kurulan hakkın, özgürlüğün ya da yasağın ihlal edildiğine önceden karar verilmiş olmasına bağlı değildir (Abdullah Yaşa [GK], B. No: 2015/12486, 5/11/2020, § 64).

14. Anayasa Mahkemesi Hakan Buzhane ([GK], B. No: 2019/1278, 4/7/2024)kararında başvurucunun tutulduğu odaların kalabalık olmasına yönelik şikâyetlerinin yanı sıra sağlık hizmetinin gerektiği gibi sağlanamamasına, hijyen koşullarının yetersiz olduğuna ve yeterli yemek verilmemesine yönelik iddialarını da içeren ceza infaz kurumunun koşullarının uygunsuz olduğuna ilişkin şikâyetlerinin, şikâyet konusunun 4675 sayılı Kanun’da düzenlenen infaz hâkimliklerinin görev alanına girmediği gerekçesiyle esasa girilmeden reddedilmesine yönelik iddiayı incelemiştir. Kararda, dayanak gösterilen ilgili mevzuatın başvuruya konu işlemin hukuka ve Anayasa’ya uygun olup olmadığının denetlemesini yasaklamadığına işaret edilerek şikâyetin görev yönünden reddine ilişkin kararın ilgili ve yeterli gerekçe içermemesi ve itirazın yapıldığı ağır ceza mahkemesinin de bu eksikliği gidermeye yönelik bir karar vermemesi nedeniyle başvurucuya kötü muamele yasağı kapsamında olduğunu ileri sürdüğü müdahalenin ortadan kaldırılması talebiyle başvurabileceği ve asgari güvenceleri içeren, uygulamada da işleyen etkili bir hukuk yolunun sunulmadığı, böylece kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır (anılan kararda bkz. §§ 15-17).

15. Somut olayda başvurucunun odaların kalabalık olmasına ve kalabalıklıktan kaynaklanan

diğer koşullara yönelik şikâyeti; şikâyet konusunun infaz hakimliğinin görev alanına girmediği gerekçesiyle esasa girilmeden, ilgili ve yeterli gerekçe de sunulmadan reddedilmiştir. İtirazın yapıldığı ağır ceza mahkemesi de bu eksikliği gidermeye yönelik bir karar vermemiştir. Yargı mercilerinin bu yaklaşımı, barındırılma koşullarının kötü muamele oluşturup oluşturmadığının tespitini ve şayet kötü muamele oluşturuyor ise ihlalin sona erdirilmesini engellemiştir. Bu sebeple başvurucuya kötü muamele yasağı kapsamında olduğunu ileri sürdüğü müdahalenin ortadan kaldırılması talebiyle başvurabileceği ve asgari güvenceleri içeren, uygulamada da işleyen etkili bir hukuk yolunun sunulmadığı sonucuna varılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda, başvurucunun 25/11/2023 tarihinde başka bir ceza infaz kurumuna nakledildiği dikkate alındığında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Ancak benzer hak ihlallerinin engellenmesi açısından kararın bir örneğinin ihlale yol açan yargı merciine gönderilmesi gerekir. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Antalya 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2020/2470, K.2020/2588 sayılı karar) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DUYGU AKSOY TAŞKIN

B. No: 2020/39920 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39920

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DUYGU AKSOY TAŞKIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39920)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Duygu AKSOY TAŞKIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Emekli Sandığına tabi çalışmanın geriye dönük olarak iptal edilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, nihai hükmü 30/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 29/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

3. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu 17/11/2022 tarihli dilekçeyle bireysel başvurusundan feragat ettiğini bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvuru konusu olayda başvurucunun bireysel başvurusundan feragat ettiği ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilebilecek bir durumun söz konusu olmadığı anlaşıldığından 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50.

maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince başvuru hakkında düşme kararı verilmesi gerekir.

6. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/11/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SUAT ELMAS

B. No: 2020/40396 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/40396

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SUAT ELMAS BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/40396)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Suat ELMAS

Vekili : Av. Batuhan ULUERGÜVEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kolluk görevlilerince fiziksel şiddet uygulanması ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Sultangazi İlçe Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Büro Amirliğine bağlı ekipler, başvurucu ile yanındaki iki kişinin (Bu kişilerden biri başvurucunun yakını O.E., diğeri ise O.E.nin arkadaşı M.S.dir.) içinde bulunduğu aracı şüpheli bularak 17/1/2019 tarihinde saat 14.15 sıralarında durdurmuştur.

3. Kolluk görevlilerince olay günü saat 17.00'de düzenlenen tutanağa göre başvurucu, aracı durduran kolluk görevlilerini tehdit edip görevlilere kendisine güçlerinin yetmeyeceğini ancak çocukları öldürebileceklerini beyan etmiş; kimliği istenmesine rağmen kimliğini ibraz etmemiştir. Kimliğinin tespit edilebilmesi, görevli memura hakaret ve tehdit suçlarından yasal işlemlerin yapılabilmesi için başvurucu, emniyet aracına davet edilmiştir. Direnmesi ve polislere saldırması nedeniyle kendisine orantılı şekilde güç kullanılan başvurucu,

kelepçelenerek araca bindirilmiş; ayrıca bu duruma karşı çıkan diğer iki kişi hakkında da aynı işlem yapılmıştır. Başvurucu ile yanındaki iki kişi, adli muayene raporlarının alınmasından sonra Sultangazi Şehit Bülent Özkan Polis Merkezi Amirliğine (Polis Merkezi) götürülmüştür.

4. Başvurucu hakkında Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesince (Haseki Hastanesi) düzenlenen17/1/2019 tarihli adli muayene raporunda; sol gözde şişlik, burunda laserasyon ve şişlik, sol kolda şişlik, sol üst bacakta şişlik, sol kulakta kızarıklık, dudak içinde laserasyon, sol şakakta kızarıklık ve morluklar tarif edilmiştir. Rapora göre çekilen lateral nazal grafide nazal kemikte fissür görülmüştür ve yaranın niteliği konusunda ileri tetkikler gerekmektedir. Haseki Hastanesi aynı gün, başvurucunun saldırısına uğradıklarını belirten polis memurları hakkında da adli muayene raporu düzenlemiştir. B.Ç. hakkında düzenlenen raporda boyun ve ensede peteşi tarzı kızarıklık, M.A. hakkında düzenlenen raporda boyunda peteşi tarzı kızarıklık, M.K. hakkında düzenlenen raporda ise sağ el tenar bölgede şişlik ve ağrı, sol el 3. ve 5. parmakta kesi olduğu açıklanmıştır. Raporlarda muayenelerin saati belirtilmemiştir.

5. Kolluk görevlileri; başvurucu ile birlikte gözaltına alınan iki kişinin şüpheli sıfatıyla, yaralanan polis memurlarının ise müşteki sıfatıyla ifadelerini almıştır. O.E ve M.S.nin beyanlarına göre Polis Merkezinde başvurucu, kendilerinden farklı bir yere götürülmüştür ve minibüse bindiğinde başvurucunun sadece dudağı/ağzı kanamaktadır. Bununla birlikte anılan kişiler, adli muayene için ne zaman Haseki Hastanesine götürüldüklerine ilişkin bir beyanda bulunmamıştır.

6. Başvurucu 18/1/2019 tarihinde Haseki Hastanesinde bir dizi muayeneden geçirilmiştir. Bu muayeneler nedeniyle düzenlenen tıbbi belgelerde "bilaterl el bileklerinde abrazyonlar, boyun ön yüzde ve sağ omuzda abrazyon, nazal dorsumda ekimoz ve abrazyon, sol periorbital ekimoz olduğu, sol uylukta şişlik ve hassasiyet, sol antekubital bölgede hassasiyet olduğu, üroloji muayenesinde sol epididim ekspanse ve heterojen görünümde, hafif ödemli (travmaya sekonder kontüzyon?), vasküleritesi tabii, ürolojik acil bir girişim önerilmediği, göz muayenesindesol alt göz kapağında ödem ve ekimoz, her iki glob intakt, göz hareketleri doğal, görme keskinliği her iki gözde tam, biyomikroskobik muayenede her iki gözde ön segment doğal, fundoskopik muayenede seçilebilen alanlar doğal olduğu, KBB muayenesinde sağ TM perfore, sol TM intakt, sol aurikulada hassasiyet, acil patoloji saptanmadığı, çekilen BT de nazal dorsum hassasiyet olduğu, krepitasyon alınamadığı, nazal dorsumda 2cm lik abrazyon olduğu, sol alt göz kapağında ödem ve ekimoz olduğu, çekilen tüm batın BT de kemik yapılarda acil patoloji izlenmediği, orbita BT de sol zigomatik bölgede periorbita alanda yumuşak dokuda şişlik olduğu, skrotal renkli doppler USG de sol epididim ekspanse ve heterojen görünümde, hafif ödemli (travmaya sekonder kontüzyon ?) vasküleritesi tabii olduğu" ifade edilmiştir.

7. Polis Merkezinde ifade vermek istemeyen başvurucu; Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığında (Başsavcılık) verdiği 18/1/2019 tarihli ifadesinde, içinde bulunduğu aracın önünün beyaz bir minibüsle kesildiğini, minibüsten inen on kişinin kendisi ile yanındakileri yere yatırmaya çalıştığını ve ellerini arkalarından kelepçelediklerini, bu kişilerin sonrasında polis olduklarını söylediğini belirtmiştir. Başvurucunun ifadesine göre minibüse bindirilmeden önce bir polis memuru kendisine hakaret etmiş ve minibüs içinde birkaç kez vurmuştur. Polis Merkezinin ikinci katındaki Terörle Mücadele (TEM) Büro Amirliğine çıkarıldığını beyan eden başvurucu, yaklaşık on polisin kendisini darbettiğini ve iki saat yerde bekletildiğini iddia etmiştir. İfade sırasında başvurucuya beş polis memurunun

fotoğrafı gösterilmiştir. Başvurucu, fotoğrafı gösterilenler arasında kendisine hakaret edip minibüs içinde vuran kimse olmadığını ancak kendisini Polis Merkezinde darbeden polisler olduğunu ileri sürmüştür.

8. Başvurucu, olay günü karakolda çekildiğini iddia ettiği bazı fotoğrafları vekili aracılığıyla 21/1/2019 tarihinde Başsavcılığa sunmuştur.

9. Başsavcılığın talebi üzerine Gaziosmanpaşa Adlî Tıp Şube Müdürlüğünce düzenlenen 1/3/2019 tarihli raporda başvurucuda meydana gelen yaralanmanın basit tıbbi bir müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif olmadığı belirtilmiştir.

10. Başsavcılık yazdığı müzekkereyle Polis Merkezinden olaya ilişkin olarak 17/1/2019 tarihinde saat 14.00-14.30 sıralarında başvurucunun Polis Merkezine getirildiği otopark ile içeri girdiği ve bulunduğu yeri gören tüm güvenlik kameralarının görüntülerinin, 17/1/2019 tarihinde saat 14.00 ile 20.00 arasında, Polis Merkezi TEM Büroya ait kameraların güvenlik görüntülerinin gönderilmesini istemiştir. Müzekkereye karşılık olarak başvurucunun Polis Merkezine getirildiği saatlere ilişkin kamera kayıtları soruşturma dosyasına sunulmuş, kayıtlara ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. 20/5/2019 tarihli bilirkişi raporuna göre 17/1/2019 tarihinde kamara saatine göre 14.20’de önce başvurucu ile yanındaki iki kişi, sonra başka üç kişi merdivenlerden üst kata çıkmıştır.

11. Başsavcılık, olay tarihinde görevli olan polis memurlarının çalışma çizelgeleri ile polis memurlarına ait bazı fotoğrafları temin etmiştir. Bu kapsamda başvurucuya 26/7/2019 tarihinde tekrar teşhis yaptırılmıştır. Başvurucu; teşhis işlemi sırasındaki beyanında kamera görüntülerinde koluna girdiği görülen iki polis memurunun odaya girdikten sonra kendisine ilk saldıran kişiler olduğunu, bunlar ve diğer polis memurları tarafından darbedildiğini ve hakarete uğradığını, kendisine gösterilen "resim 1-2-3-4-5"teki polis memurlarının da hakaret edip darbettiğini, dosyada fotoğrafları bulunmayan, başta amirleri olmak üzere o gün TEM Şubede görevli olan polis memurlarının da aynı şekilde muamelede bulunduğunu, ayrıca darbedildikten sonra soğuk taş üzerinde yüzüstü iki saat yatırıldığını öne sürmüştür. İfade sırasında hazır bulunan başvurucunun vekili, kamera görüntülerine göre başvurucunun Polis Merkezine sağlıklı şekilde girdiğini iddia etmiştir.

12. Başsavcılık 16/7/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başsavcılığın kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Cumhuriyet Başsavcılığımızca yürütülen soruşturmada, müştekilerin ifadesi, şüphelilerin ifadeleri, olay yeri kamera kayıtları, adli tıp raporları ve dosya mündericatı birlikte değerlendirildiğinde, şüphelilerin Sultangazi İlçe Emniyet Müdürlüğünde görevli polis memuru oldukları, 17/09/2019 tarihinde görevlerini ifa ettikleri esnada Gazimahallesi Okul Caddesi üzerinde siyah renk C... araçtan şüphelendikleri ve araca durması için megafon, siren, çakar tertibatları kullanılarak durmasının istenildiği ancak aracın durmadığı, aracın yapılan takiple önünün kesilerek durdurulduğu aracın içinde bulunan müştekilerin kolluk görevi faaliyetini yapan şüphelilere hakaret ve adli işlem yapılmasına engel olmak amacıyla cebir ve tehditte bulunmak suretiyle görevlerini yapmaya engel oldukları, kolluk faaliyeti yapan şüphelilerin de müştekilere orantılı güç kullanarak muhafaza altına aldıkları, söz konusu eylemlerin aşağıda belirtildiği gibi görevlerinin gerekleri ile uyumlu olduğu anlaşılmış olmakla … kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar verildi."

13. Başvurucu, söz konusu karara itiraz etmiş; itiraz dilekçesinde gözaltında tutulduğu odadan farklı bir yere götürüldüğünün kamera kayıtlarından anlaşılabileceğini, kamerasız

bir ortama götürüldüğünün sabit olduğunu, anılan darp raporlarının şüphelilerin şiddetine maruz kaldığını gösterdiğini belirtmiş; kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

14. Başvurucunun itirazını değerlendiren İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliği 15/10/2020 tarihinde itirazı reddetmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Her ne kadar Gaziosmanpaşa C.Başsavcılığı'nın ... soruşturma sayılı dosyasında, müşteki şüpheliler [A.Ö., B.Ç., M.K., M.A., M.B.] hakkında Basit Yaralama suçundan verilen 16.06.2020 tarihli Ek Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karara ... itiraz edilmiş ise de; ... polis zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder, ancak toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda bu husus kuvvet amiri tarafından tayin ve tespit edilir, polis kendisine veya başkasına yönelik saldırı karşısında zor kullanmaya ilişkin koşullara bağlı kalmaksızın 5237 Sayılı TCK nun meşru savunmaya ilişkin hükümleri çerçevesinde savunmada bulunur denilmekle polis memurlarına yaptıkları görevin ifası sırasında zor kullanma yetkisi verildiği, bu hali ile verilen kararın gerekçesine göre yerinde olduğu ve müşteki şüpheli Suat ELMAS vekilinin itiraz sebeplerinin yerinde olmadığı kanaatine varıldığından itirazın reddine... [karar verilmiştir]."

15. Başvurucu, kararı 20/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 17/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Başvuruya konu olayda başvurucu, M.S. ve O.E. hakkında görevi yaptırmamak için direnme suçundan, ayrıca başvurucu hakkında kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçundan kamu davası açılmıştır. Gaziosmanpaşa 20. Asliye Ceza Mahkemesince yapılan kovuşturmada başvurucunun her iki suçtan da süreli hapis cezasıyla cezalandırılmasına, M.S.nin görevi yaptırmamak için direnme suçundan süreli hapis cezasıyla mahkûmiyetine ancak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, O.E.nin ise isnat edilen suçtan süreli hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Yapılan istinaf başvurularını inceleyen İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 10. Ceza Dairesi, kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçu nedeniyle başvurucu hakkında kurulan hükme yönelik istinaf başvurusunu reddetmiş; O.E. hakkında kurulan hükmün kaldırılmasına ve O.E.nin beraatine karar vermiş; görevi yaptırmamak için direnme suçu yönünden başvurucu hakkında yeniden hüküm kurarak başvurucunun süreli hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Görevi yaptırmamak için direnme suçu yönünden başvurucu hakkında kurulan hüküm kesin niteliktedir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Başvurucu; yakalama sırasında, polis aracında ve karakolda kolluk görevlilerinin fiziksel ve sözlü şiddet niteliğindeki fiillerine maruz kalmasından, bu kapsamda yürütülen soruşturma sonunda yaralandığını tespit eden sağlık raporunun varlığına rağmen eksik araştırmayla kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesinden ve bu karara karşı yaptığı itirazın yeterli gerekçe açıklanmadan reddedilmesinden şikâyet etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

18. Başvurucunun iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder biçimde fiziksel ve ruhsal bir saldırıya uğranıldığına dair savunulabilir bir iddia varsa bu iddia hakkında etkili bir soruşturma yürütülmelidir. Yaralama olayının güç kullanmaya yetkili bir kamu görevlisinin kasıtlı bir eylemi sonucu meydana geldiğinin ileri sürüldüğü hâllerde ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalı, soruşturma olaya karışmış olanlardan bağımsız kişilerce yürütülmeli, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık tutulmalı, soruşturma sonunda çabuk ve temelden yoksun sonuçlara dayanılmamalı ve kullanılan gücün ilgilinin davranışı nedeniyle mutlak surette gerekli olan bir güç kullanımına karşılık gelip gelmediği ve orantılı olup olmadığı soruşturma makamınca değerlendirilmelidir. Ayrıca soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir (sözü edilen ilkelerin yer aldığı örnek kararlar için bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103; S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015,§§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

21. Başvurucu, Başsavcılıkta verdiği ifadesinde polisin olay yerinde kendisini yere yatırmaya çalıştığını, gözaltına alınması nedeniyle bindirildiği minibüste kendisine birkaç kez vurulduğunu, Polis Merkezinde polislerce darbedildiğini öne sürmüştür (bkz. § 7). Olay günü başvurucunun yanında olan O.E. ve M.S. ise şüpheli sıfatıyla verdikleri ifadelerde minibüse bindiğinde başvurucunun sadece dudağı/ağzının kanadığını ve Polis Merkezinde kendilerinden farklı bir yere götürüldüğünü beyan etmiştir (bkz. § 5). Başvurucunun 26/7/2019 tarihinde Başsavcılıkta verdiği ifade sırasında hazır bulunan vekili, kamera görüntülerine göre başvurucunun Polis Merkezine sağlıklı şekilde girdiğini iddia etmiştir (bkz. § 11). Başvurucu hakkında Haseki Hastanesince düzenlenen 17/1/2019 tarihli adli muayene raporunda sol gözde şişlik, burunda laserasyon ve şişlik, sol kolda şişlik, sol üst bacakta şişlik, sol kulakta kızarıklık, dudak içinde laserasyon, sol şakakta kızarıklık ve morluklar tarif edilse de rapora muayenenin saati yazılmamıştır. Bu durumda başvurucunun Polis Merkezine sağlıklı şekilde girip girmediğinin tespiti için gerekli soruşturma işlemlerini (muayenenin saati konusunda Haseki Hastanesine müzekkere yazma ve 17/1/2019 tarihli tutanakta imzası olanlar ile O.E. ve M.S.nin bu konuda ifadelerinin alınması, başvurucunun Polis Merkezine girdiğinde 17/1/2019 tarihli raporda belirtilen bulguların başvurucunun vücudunda bulunup bulunmadığı konusunda gerekirse kamera görüntüleri üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırma) yapması gerekmesine rağmen Başsavcılık, hiçbir işlem yapmamıştır. Oysa başvurucunun sağlıklı şekilde Polis Merkezine girdiğinin saptanması durumunda başvurucuda meydana gelen yaralanma, görevlerini yapmalarına engel olmak için polis memurlarına olay yerinde direnmesinin sonucu olamaz.

22. Haseki Hastanesince 18/1/2019 tarihinde düzenlenen adli muayene raporu 17/1/2019 tarihli adli muayene raporundan farklıdır ve ek bulgular içermektedir. Buna rağmen Başsavcılık, sonraki raporda yer alan bulguların kaynağı ve bu bulgulara neden olan eylemlerin gerçekleşme zamanı konusunda yeni bir rapor almamıştır. Ayrıca Başsavcılık, fotoğraflarından teşhis edilen polis memurları ile temin edilen çalışma çizelgesine göre şüpheli olabilecek polislerin ifadelerine başvurmamış; saat 14.00-20.00 arasındaki TEM Büro kamera görüntüleri gönderilmemesine rağmen görüntülerin temini noktasında adım atmamıştır. Son olarak Başsavcılık, sadece yakalama anında kullanılan güç yönünden bir inceleme yapmış; Polis Merkezinde ve polis aracında yaşandığı ileri sürülen olaylar

hakkında ve 18/1/2019 tarihli adli muayene raporundaki ek bulgular yönünden değerlendirme yapmamıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

24. Kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği iddialarının incelenebilmesi için olayı çevreleyen maddi koşullar, inceleme yapmaya olanak verecek şekilde aydınlatılmalıdır. Olayın aydınlatılması ise ihlal iddiaları ile ilgili etkili bir soruşturma yapılmasına bağlıdır. Başvuruya konu olayda olayı çevreleyen koşullar yeterince aydınlatılmadığından bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden inceleme yapılması mümkün görülmemiştir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesi, yeniden soruşturma yapılması ve hakkaniyete uygun maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği Cumhuriyet başsavcılığınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Başvurucuya manevi zararları karşılığında net 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/3278) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSA POLAT

B. No: 2021/2290 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2290

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSA POLAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2290)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Musa POLAT

Vekili : Av. Gamze ERK KAHRAMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mavi kart sahibi başvurucunun ülkeye alınmaması nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İçişleri Bakanlığının 26/8/2009 tarihli kararı ile başvurucunun Türk vatandaşlığından çıkmasına izin verilmiş; başvurucu, çıkma belgesini aldığı 21/6/2010 tarihinde Türk vatandaşlığını kaybetmiştir. 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 28. maddesi gereğince mavi kart sahibi olan başvurucu, Almanya vatandaşıdır ve Almanya'da yaşamaktadır.

3. Başvurucu 31/7/2018 tarihinde Türkiye'ye giriş yapmak üzere havalimanına gelmiştir. Havalimanı Kabul Edilemez Yolcular ve Sınırdışı İşlemleri Büro Amirliğinde (Büro Amirliği) görevli Risk Analiz Birimlerince başvurucunun kamu düzeni ve kamu güvenliği açısından tehdit oluşturacağı değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme neticesinde Ç-138 (İNAD-kabul edilmeyen yolcu) ile Ç-141 (Türkiye'ye girişi bakanlık iznine tabi olan yabancı kişiler) tahdit kodu uygulanarak başvurucu hakkında Türkiye'ye giriş yasağı kararı verilmiştir.

4. Başvurucu; hakkında tesis edilen, ülkeye giriş yasağı işleminin iptali için İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (İdare) aleyhinde idari yargıda dava açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde davaya konu idari işlemin hukuka aykırı olduğunu ve gerekçesinin bulunmadığını ileri sürmüş; Türkiye'de annesi, babası, kardeşleri ve akrabalarının yaşadığını, sıklıkla Türkiye'ye gelip gittiğini 31/7/2018 tarihinde Türkiye'ye gelme sebebinin dayısının cenaze törenine katılmak olduğunu ifade etmiştir. Sonuç olarak suç teşkil eden bir eylemi olmadığını, hakkında idari veya adli bir soruşturma bulunmadığını vurgulayan başvurucu, bu nedenlerle kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından risk olmadığını belirterek anılan idari işlemin iptalini talep etmiştir. Ankara 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 25/10/2019 tarihinde başvuruya konu idari işlemin iptaline karar vermiştir.

5. Kararın gerekçesinde başvurucu hakkında Büro Amirliğinde görevli Risk Analiz Birimleri tarafından yapılan profil çalışması sonucunda başvurucuya ait olduğu belirtilen sosyal medya hesaplarından yapılan bazı paylaşımların başvurucunun terör örgütleriyle bağlantısının olabileceğini gösterdiği belirtilmişse de anılan sosyal medya hesabının başvurucuya ait olup olmadığına ve bu paylaşımlara dair somut ve her türlü şüpheden uzak bilgi ve belgeye yer verilmediği belirtilmiştir. Bunun yanında başvurucunun Türkiye için nasıl bir güvenlik tehdidi oluşturduğuna dair somut herhangi bir tespit veya genel güvenliği tehdit ettiğine dair herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığı gibi profil değerlendirmesinin nasıl yapıldığına, kimlerle ne tür irtibatı olduğuna, ne gibi bir faaliyete katıldığına ilişkin bilgi ve belge de sunulmadığı vurgulanmıştır.

6. Sonuç olarak başvurucunun vatandaşlıktan izinle çıktığı ve önceden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğu, Türkiye ile maddi ve manevi bağlarının devam ettiği belirtilerek somut bir gerekçeye dayanmaksızın tesis edilen işlemin iptal edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

7. Kararda yer alan azınlık görüşünde başvuruya konu işlemin kamu güvenliğinin korunması bağlamında ve devletin hükümranlık yetkisi dâhilinde tesis edildiği, dava konusu işlemde ulusal ve uluslararası metinlere aykırılık bulunmadığı kanaatine varıldığından davanın reddine karar verilmesi gerektiği görüşü bildirilmiştir.

8. Davalı İdare, istinaf talebinde bulunmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 4/11/2020 tarihinde İdarenin istinaf başvurusunun kabulüne kesin olarak karar vermiş; karar gerekçesinde başvurucu hakkında iki polis memuru tarafından 1/8/2018 tarihinde düzenlenen tutanak ile yapılan risk analizi sonucunda başvurucunun terör örgütleriyle bağlantısı olabileceğini değerlendirdiğinden devletin hükümranlık yetkisi dâhilinde tesis edilen işlemde ulusal ve uluslararası mevzuata aykırılık bulunmadığı sonucuna vardığını belirtmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 22/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 18/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; hukuka aykırı herhangi bir eylemi bulunmadığını, ret kararına dayanak yapılan ve "gizli" ibareli olan belgelerin kendisine tebliğ edilmediğini, sosyal medya hesabı olmadığını, paylaşımları kendisinin yaptığının somut delillerle ortaya konulmadığını belirtmiştir. Ayrıca Türkiye'ye geliş amacının dayısının vefatı nedeniyle defin işlemlerinde hazır bulunmak olduğunu, Türkiye'de yaşayan annesi, babası ve kardeşleri ile bağının

devam etmesi nedeniyle sıklıkla Türkiye'ye geldiğini ifade ederek anılan tarihte ülkeye alınmaması nedeniyle masumiyet karinesinin, adil yargılanma hakkının, seyahat hürriyetinin, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, seyahat özgürlüğü bağlamında yurt dışına çıkışı ve yurda girişi engelleyen tedbirlere ilişkin yapılan bireysel başvuruların -özellikle kişinin gitmek istediği ülke ile güçlü kişisel, ailevi, ekonomik ve mesleki bağlarının olduğu durumlarda- özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında değerlendirilebileceğine karar vermiştir. Ancak bu şekilde inceleme yapılabilmesi için bireysel başvuru formunda başvurucu, şikâyet ettiği tedbirin özel ve aile hayatı üzerindeki olumsuz sonuçlarını somut verilere dayanarak uygun şekilde ortaya koymalıdır (Onur Can Taştan [GK], B. No: 2018/32475, 27/10/2021, §§ 47-50; Yağmur Erşan [GK], B. No: 2018/36451, 27/10/2021, §§ 47-50; Şengül Tükel, B. No: 2018/12456, 12/1/2022, §§ 40, 41; Nevin Padem, B. No: 2018/32822, 26/5/2022, § 22). Başvurucu hakkında uygulanan Türkiye'ye giriş yasağı bakımından da öncelikle anılan ilke kapsamında değerlendirme yapılmalıdır.

14. Bu bağlamda somut olayda başvurucu; ailesinin Türkiye'de yaşadığını, kendisinin de ekonomik sebepler nedeniyle Türk vatandaşlığından çıktığını ancak ülkesiyle ve ailesiyle bağlarını koparmadığını, anne ve babasının hasta ve yaşlı olması nedeniyle bakıma muhtaç olduğunu, Türkiye'de vefat eden yakınlarının cenazelerine de katılamadığını belirtmiştir. Böylelikle başvurucunun Türkiye ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında gözetilmesi gereken güçlü bağları olduğuna dair açıklamaları bulunduğu görülmüştür. Bununla birlikte başvurucu hakkındaki Türkiye'ye giriş yasağının özel hayatını nasıl ve neden etkilediğine dair yeterli düzeyde açıklama yaptığı görüldüğünden ileri sürdüğü iddiaların mahiyeti gereği başvurunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (Peri Kırık, B. No: 2015/19795, 9/1/2019, §§ 32-36; Nargıza Gulamova, B. No: 2020/33373, 30/3/2023, §§ 19, 20).

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Hakkındaki yurda giriş yasağı tahdit kararı nedeniyle başvurucunun aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Gulnura Toktomambetova, B. No: 2018/29906, 15/3/2022, §§ 62, 63; Demet Hussen Najem, B. No: 2019/438, 27/7/2022, §§ 41, 42; A.A.A., B. No: 2018/36516, 15/3/2022, §§ 48-53).

17. Anayasa Mahkemesi yurda giriş yasağı tahdit kararı nedeniyle aile hayatına saygı hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli olup olmadığına ilişkin kriterleri A.G. (B. No: 2018/6143, 16/12/2020) ve A.A.A. kararında belirlemiştir. Buna göre devletin egemenliğinden kaynaklanan yabancıların ülkeye girişi ve ikametini denetleme yetkisi bu konuyla ilgili konulmuş kanun hükümlerine aykırı davrananlara caydırıcı

yaptırımlar kapsamında kamu düzeni ve millî güvenlik yönünden tehlikeli olduğu tespit edilen yabancıların sınır dışı edilmesi mümkündür. Bununla birlikte sınır dışı edilen yabancının ülkede güçlü ailevi bağlara sahip olduğu durumlarda aile hayatı ile sınır dışı veya ülkeye girişin yasaklanması kararı bağlamında gözetilen kamusal menfaat arasında adil bir denge kurulması gerekmektedir. Bir yabancının terörist faaliyetlerle ilgili olarak ve millî güvenliğin korunması amacıyla sınır dışı edilmesinde veya ülkeye girişinin yasaklanmasında kamu makamlarının mutlaka somut olayın koşulları içinde kişinin millî güvenliği tehlikeye atacak nitelikteki faaliyetlerde bulunduğuna dair yeterli ve ciddi bilgileri yargı mercilerine sunması gerekir. Yargı makamlarının temel hak ve özgürlüklerin keyfîliğe karşı gerçekten ve etkili şekilde korunmasını sağlama görevleri gereği kamu makamlarınca müdahale ile ilgili olarak ileri sürülen sebepleri inceleyerek konuyla ilgili beyanların neden kabul edildiği veya reddedildiğine dair gerekçelerini kararlarında göstermeleri zorunludur (A.G., §§ 50-54; A.A.A., §§ 50-57).

18. Somut olayda başvurucunun hakkındaki yurda giriş yasağı tahdit kararına ilişkin uygulama nedeniyle aile hayatına yönelik müdahalenin 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu hükümlerine dayandığı anlaşılmıştır. Düzenlemenin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve millî güvenliğin sağlanmasına yönelik meşru amacının bulunduğu açıktır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı yönünden inceleme yapılacaktır.

19. Yapılan inceleme sonucunda başvurucu hakkındaki tahdit kaydına yönelik idari işlemin Mahkeme tarafından iptaline karar verildiği (bkz. §§ 5, 6) ancak anılan kararın Bölge İdare Mahkemesince kaldırıldığı görülmüştür. Mahkeme kararında başvurucunun kamu düzeni ve kamu güvenliği açısından nasıl ve ne şekilde tehdit oluşturacağı hususunda idarenin somut gerekçe ortaya koymadığı tespiti yapılmasına rağmen Bölge İdare Mahkemesince başvurucu hakkında polis tarafından düzenlenen tutanak ile yapılan risk analizi yeterli kabul edilmiştir ancak başvurucunun terörle bağlantılı sosyal medya paylaşımları bulunduğu yönündeki istihbari bilginin doğruluğunun belirlenmesine yönelik bir araştırma veya değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.

20. Bunun yanı sıra başvurucu; daha önce Türk vatandaşı olduğunu, ekonomik sebeplerle vatandaşlıktan izinle çıktığını, Türkiye'de annesi, babası ve diğer kardeşleri ile akrabalarının yaşadığını, sıklıkla Türkiye'ye gelip gittiğini, somut olaya konu olan tarihte Türkiye'ye gelme sebebinin ise dayısının cenaze törenine katılmak olduğunu belirtmesine rağmen Bölge İdare Mahkemesi kararında işlemin başvurucunun özel ve aile hayatı üzerinde doğuracağı etkiler bakımından bir inceleme ve dengeleme yapıldığından söz edilmesi mümkün değildir.

21. Bu itibarla somut olayda başvurucunun ileri sürdüğü esaslı itirazların ve mahkeme kararında belirtilen hususların Bölge İdare Mahkemesi tarafından değerlendirilmediği anlaşılmıştır. Bunun yanında yurda giriş yasağı tahdit kararı ile ilgili idari ve yargısal kararda yer verilen gerekçelerin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı bağlamında ilgili ve yeterli olmadığı, kamu düzeni ve güvenliğinin korunması hususundaki kamusal menfaat ile başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı arasında bir dengeleme yapılmadığı gibi kararlarda yer verilen unsurların bu dengelemeye imkân verecek kadar ayrıntılı ve açık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespitine, yargılamanın yenilenmesine ve 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Öte yandan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesine (E.2020/430, K.2020/2043) iletilmek üzere Ankara 1. İdare Mahkemesine (E.2019/935, K.2019/1960) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için YASAL FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE SANIR VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/2556 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2556

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE SANIR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2556)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Soner GÖÇER

Başvurucular : 1. Ayşe SANIR

2. Behice UYĞUR

3. Mahmut SANIR

Vekili : Av. Abdulaziz TOKAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Silopi'de terör örgütüne yönelik operasyonlar sırasında meydana gelen ölüm olayına ilişkin olarak açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/12/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. PKK terör örgütü 12/8/2015 tarihinden itibaren Silopi ilçesinin de dâhil olduğu bazı merkezlerde öz yönetim ilan etmiştir. Öz yönetim ilan ettiği bölgelerde patlayıcıyla tuzaklanmış hendekler kazmak ve barikatlar kurmak suretiyle yalıtılmış bölgeler oluşturmaya çalışan PKK terör örgütü, kamuoyunda hendek olayları olarak adlandırılan ve aylarca devam eden bu süreçte roketatarlar, keskin nişancı tüfekleri, patlayıcılar ve otomatik saldırı tüfekleri kullanarak terör saldırıları düzenlemiştir. Okullar, hastaneler, barajlar, adliye binaları, ambulanslar gibi temel kamu hizmetlerini sağlayan eşya ve binaların yanında sivilleri de hedef alan bu terör saldırılarında 335 sivil hayatını kaybederken 2.106 kişi yaralanmıştır. Terör saldırılarında 859 güvenlik görevlisi ve Derik kaymakamı şehit olmuş, 4.711 güvenlik görevlisi yaralanmıştır. Bu terör eylemlerinin engellenmesi, halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması amacıyla sözde öz yönetim ilan edilen bazı bölgelerde mülki idare amirliklerince sokağa çıkma yasakları uygulanarak terörle mücadele operasyonları başlatılmıştır (hendek olayları, öz yönetim ilanları, PKK terör örgütünün şehir savaşı stratejisi ve sokağa çıkma yasakları hakkında arka plan bilgisi ile ayrıntılı açıklamalar için bkz. Gazal Kolanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/37897, 5/7/2022, §§ 16-28, 67, 346-348).

5. Başvuru konusu olay, operasyonların gerçekleştirildiği ve sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı dönemde yaşanmış olup başvuru formu ve ekleri ile Bakanlık görüşü ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ayrıca Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi(UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvuruculaların iddiasına göre Silopi'de 14/12/2015 tarihinde sokağa çıkma yasağı ilan edilmesi üzerine başvurucular ve yakınları olan H.S. ikametgâhlarının bodrumuna sığınmıştır. Yasağın 12. günü olan 26/12/2015 tarihinde H.S. ikametgâhın ikinci katına erzak almaya çıktığı esnada pencereden gelen bir kurşununun isabet etmesi üzerine hayatını kaybetmiştir. Başvuruculaların kolluğa haber vermesi neticesinde 27/12/2015 tarihinde eve gelen güvenlik güçleri, başvuruculari evden çıkararak güvenli bir yere götürmüş ancak H.S.nin cesedini evde bırakmıştır.

A. Olaya İlişkin Olarak Yürütülen Adli Soruşturma Süreci

7. H.S.nin cesedi 6/1/2016 tarihinde ikametgâhtan çıkarılmıştır. Olay yerinde heyetin can güvenliğinin sağlanamayacağı gerekçesi ile Cumhuriyet savcısı olay yerine gitmemiş; Olay Yeri İnceleme Birimi görevlileri, diğer güvenlik güçlerinin gözetiminde olay yerine gitmiştir. Başvurucu Mahmut Sanır ve belediye çalışanları da olay yerinde hazır bulunmuştur. Olay yeri inceleme raporuna göre iki katlı betonarme binanın ikinci katındaki ikametgâha girildiğinde mutfak kapısının önünde H.S.nin cesedi görülmüştür. Cesedin ayak kısmının mutfak içinde, gövde ve baş kısmının holde olduğu, cesedin kafatasının açık olduğu, kafatası doku parçalarının zemine yayıldığı izlenmiştir. Mutfaktan balkona açılan PVC kapı ile pencerenin açık olduğu, mutfak tezgâhının bulunduğu duvar üzerinde ve tezgâh altındaki ahşap dolaplar üzerinde çok sayıda mermi çekirdeği girişi olduğu düşünülen delikler görülmüştür. Benzer şekilde yatak odası pencere camında, oturma odasındaki PVC pencere kasasında ve camında mermi çekirdeği girişi olduğu düşünülen deliklere rastlanmıştır. Mutfak tezgâhının altındaki dolabın zemininde bir mermi çekirdeği nüvesi bulunarak muhafaza altına alınmıştır. H.S.nin cesedinin çeşitli açılardan fotoğrafları çekilmiş ve akabinde ceset morga sevk edilmiştir.

8. Aynı gün H.S.nin cesedi üzerinde Cumhuriyet savcısı huzurunda fotoğraf çekimi ile kayıt

altına alınmak suretiyle adli ölü muayene işlemi yapılmıştır. İşlem neticesinde baş ve boyun bölgesinde kemik ve doku kaybı, kafa içi beyin dokusu ve kemikleri görünür vaziyette olmak üzere derin doku ve organ kaybı, ayrıca cesedin sırtında 5x8 cm'lik bir doku kaybı olduğu belirlenmiştir. Muayene sonucunda kesin ölüm nedeninin tespit edilememesi nedeniyle klasik otopsi işlemi yapılması gerektiği mütalaa edilmiştir. Ceset üzerinden çıkarılan kıyafetler, kriminal inceleme yapılabilmesi için muayene sırasında hazır bulunan olay yeri inceleme ekibine teslim edilmiştir. Olay Yeri İnceleme Birimi görevlileri cesedin her iki elinin iç ve dış yüzeyleri ile boynundan svap örnekleri almıştır.

9. Yine aynı gün Cumhuriyet savcısı huzurunda kamera kaydı ve fotoğraf çekimi ile kayıt altına alınmak suretiyle otopsi işlemi yapılmıştır. Otopsi işlemi sırasında kafada yoğun doku kaybı ile batın alt kadran kısmında ateşli silah mermi çekirdeği giriş ve sağ kalçada çıkış yarası olduğu görülmüş; cesetten ateşli silah mermi çekirdeği veya parçası elde edilememiştir. Yapılan otopsi neticesinde kafa ve batındaki yaralanmaların müstakilen öldürücü olduğu, kişinin ölümünün ateşli silah mermi çekirdeği ve orijini tespit edilemeyen kafa bölgesindeki yaralanmaya bağlı sakrum ve kafatası kırıkları ile birlikte çoklu iç organ yaralanmasıyla gelişen iç kanama, beyin kanaması ve beyin doku harabiyetinden meydana geldiği mütalaa edilmiştir.

10. Soruşturma sırasında, olay anında ikametgâhın bodrumunda bulundukları anlaşılan kimselerinbilgi sahibi sıfatıyla ifadelerine başvurulmuştur:

i. H.S.nin oğlu olan başvurucu Mahmut Sanır ifadesinde saat 23.00'ten sonra sokağa çıkma yasağı ilan edileceği, evlerinden çıkabilecek durumda olanların çıkması yönünde yapılan anonslar üzerine ailece dayısının evine gitmek üzere ikametgâhlarından ayrıldıklarını ancak silahlı PKK terör örgütü üyelerinin geçmelerine izin vermemeleri nedeniyle ikametgâhlarına döndüklerini, operasyon süresince kendisi, babası H.S., annesi, eşi ve çocukları ile birlikte iki kat ve bodrumdan oluşan binanın bodrum katında kaldıklarını, operasyonun 13. gününde komşuları olan M.S.A.nın da evinin güvenli olmaması nedeniyle ailesiyle birlikte bodruma gelerek birlikte kalmaya başladıklarını ifade etmiştir. Başvurucu; operasyonların 14. gününde saat 09.30 sıralarında babası H.S.nin tek başına erzak almak üzere ikametgâhlarının olduğu ikinci kata çıktığını, H.S.nin yukarı çıkmasından beş dakika sonra üst kattan bir patlama sesi geldiğini ve evin çevresinde yoğun silahlı çatışmaların başladığını, yarım saat kadar sonra silah seslerinin azalması üzerine üst kata çıktığında H.S.yi kafatası parçalanmış ve belinde bir yara olduğu hâlde ölmüş şekilde gördüğünü beyan etmiştir. Başvurucu, cesedi görmesinin ardından 155 ihbar hattını arayarak bilgi verdiğini, bir gün sonra askerlerin gelerek kendilerine güvenli bir bölgeye gitmelerini söylemeleri üzerine H.S.nin cesedini orada bırakarak dayılarının evine gittiklerini söylemiştir.

ii. H.S.nin eşi olan başvurucu Ayşe Sanır ifadesinde; başvurucu Mahmut Sanır'dan farklı olarak erzak almak için eşi H.S. ve gelini R.S.nin ikinci kata çıktığını, R.S.nin bir süre sonra erzakla bodruma döndüğünü ancak H.S.nin gelmediğini ve seslenmelerine rağmen yanıt vermediğini, oğlu Mahmut Sanır'ın bir süre sonra yukarı çıktığını, döndüğünde H.S.nin öldüğünü söylediğini açıklamıştır.

iii. H.S.nin gelini olan R.S. ise ifadesinde; erzak almak için H.S.yle ikinci kata çıktıklarını, kendisinin bir süre sonra erzaklarla birlikte bodruma döndüğünü ancak H.S.nin biraz daha erzak almak için yukarıda kaldığını ancak geri dönmediğini, 1,5 saat kadar sonra yukarı çıktığında H.S.nin cesedini gördüğünü, bodruma dönerek aile fertlerine durumu anlattığını,

ölüm olayını kimseye haber vermediklerini söylemiştir.

iv. H.S.nin torunu olan A.S. ifadesinde; erzak almak için dedesi H.S. ve annesi R.S.nin ikinci kata çıktıklarını, R.S.nin bir süre sonra erzaklarla bodruma döndüğünü ancak H.S.nin gelmediğini, babası Mahmut Sanır ve komşuları M.S.A.nın yukarı çıktığını ve Mahmut Sanır'ın geri döndüğünde H.S.nin öldüğünü söylediğini, ölüm olayını kimseye haber vermediklerini, kimseyi aramadıklarını belirtmiştir.

v. H.S.nin komşusu olan M.S.A. ifadesinde; sokağa çıkma yasağının ilan edileceği, evlerinden çıkabilecek durumda olanların çıkması, diğer kimselerin ise sokağa çıkma yasağı başladıktan sonra evlerinden çıkmamaları yönünde anonslar yapıldığını, kendisinin eşi ve çocukları ile kendi ikametgâhlarında kaldıklarını ancak çatışmaların yoğunlaşması üzerine sokağa çıkma yasağının 12. gününde komşusu H.S.nin bodrumuna onlarla birlikte kalmak için gittiklerini belirtmiştir. M.S.A., olay günü H.S. ve gelini R.S.nin erzak almak için yukarı çıktığını, R.S.nin bir süre sonra erzaklarla bodruma döndüğünü, kendisinin birinci kata, H.S.nin ise ikinci kata çıktığını söylediğini ancak H.S.nin dönmediğini, bir süre sonra başvurucu Mahmut Sanır ile birlikte üst kata çıktıklarında H.S.yi kafatası parçalanmış ve belinde bir yara olduğu hâlde ölmüş şekilde gördüklerini, hemen bodruma döndüklerini ancak telefonların şarjı olmadığı için kimseye haber veremediklerini söylemiştir.

11. Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünün 4/2/2016 tarihli uzmanlık raporuna göre H.S.nin cesedinden alınan örneklerden sol el üst svap örneğinde atış artığı tespit edilmiş, vücuttan alınan diğer örneklerde (sol el avuç içi, sağ el iç ve dış yüzeyi ile boyun bölgesi) atış artığına rastlanmamıştır. Aynı raporda cesetten ele geçen kıyafetlerden kaban ve kolsuz yelek üzerindeki, ayrıca kıyafetlerdeki delikler etrafında atış artıklarına rastlandığı, şalvar üzerindeki deliğe sebep olan atışın uzak atış olduğu tespit edilmiştir.

12. Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünün 5/4/2017 tarihli uzmanlık raporuna göre olaya ilişkin olarak ele geçirilen bir mermi çekirdeği gömlek parçası üzerinde inceleme yapılmıştır (Her ne kadar raporda H.S.nin vücudundan çıkarıldığı ifade edilmiş ise de ölü muayene ve otopsi raporlarına göre vücuttan mermi çekirdeği veya parçası ele geçirilmemiş olup olay yeri inceleme raporuna göre ikametgâhın mutfak tezgâhı altındaki dolabın zemininde bir mermi çekirdeği nüvesi bulunarak muhafaza altına alınmıştır.). İnceleme sonucunda gömlek parçasında teşhis ve tespite elverişli nitelikte karakteristik bir iz olmadığı için hangi silahtan atıldığının tespiti yönünde mukayeseli bir inceleme yapılamadığı mütalaa edilmiştir.

13. Yürütülen soruşturmada Silopi Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 25/1/2018 tarihinde olayın gerçek fail ya da faillerinin araştırılması için daimî arama kararı almıştır. Faili meçhul sanık/sanıklar hakkında kasten öldürme suçundan alınan kararda suçun zamanaşımına uğrayacağı tarih 6/1/2041 olarak gösterilmiştir. Emniyet Müdürlüğüne gönderilen kararda, zamanaşımı tarihine kadar sürekli olarak araştırmaya devam edilmesi ve her altı ayda bir Başsavcılığa bilgi verilmesi istenmiştir.

14. Emniyet Müdürlüğü, sonuncusu 5/1/2023 tarihinde olmak üzere belirli aralıklarla verdiği yanıtlarda daimî aramaya alınan dosyada faillerin kimliklerinin henüz tespit edilemediğini bildirmiştir.

B. Başvuruculaların Olaya İlişkin Olarak Açtığı Tam Yargı Davası Süreci

15. Başvurucular 19/3/2016 tarihinde İçişleri Bakanlığına verdikleri dilekçe ile yaşanan çatışmalar nedeniyle günlerce evlerinin bodrumunda aç ve susuz şekilde, ölüm korkusu

içinde yaşamak zorunda kalmaları, H.S.nin öldürülmesi, H.S.nin cenazesinin uzunca bir süre defnedilememesi nedeniyle uğradıkları maddi ve manevi zararın tazmini talep etmiştir. Başvurucular, oluşan zarardan idarenin kusur sorumluluğu ilkesi kapsamında sorumlu olduğunu ileri sürmüştür.

16. İçişleri Bakanlığının yasal süresinde dilekçelerine cevap vermemesi üzerine başvurucular, 11/7/2016 tarihinde Mardin İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde tam yargı davası açmıştır. Başvurucular açtıkları davada H.S.nin ateşli silah ile öldürüldüğünü, operasyon öncesi tahliyeleri hususunda bir girişimde bulunulmadığını, bu hususta anons dahi yapılmadığını, güvenli bölgeler oluşturulmadığını, iyi yönetim ilkelerine uygun olmayan bir askerî operasyon sonucu H.S.nin hayatını kaybettiğini, cenazenin günlerce defnedilemediğini, gerekli ve yeterli önlemleri almayan idarenin hizmet kusuru olduğunu iddia etmiştir. Başvurucular, oluşan zararın kendileri üzerinde bırakılmasının sosyal risk ilkesi ile de bağdaşmayacağını ifade etmiş; maddi ve manevi zararlarının giderilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

17. İçişleri Bakanlığı davaya karşı cevabında olayda idarenin bir hizmet kusuru olmadığı gibi kusursuz sorumluluk şartlarının da mevcut olmadığını, terör eylemleri veya terörle mücadele faaliyetleri sırasında uğranılan zararlar nedeniyle açılan davalarda şartlar oluşmuşsa sosyal risk ilkesi çerçevesinde 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un uygulanmasının mümkün olduğunu ancak başvuruculların kanunda öngörülen sürede idareye başvurmadıklarını belirtmiştir.

18. İdare Mahkemesi yargılama sırasında Başsavcılığın yürüttüğü soruşturma dosyasının bir örneğini celbetmiş, ayrıca 7/2/2018 tarihinde aldığı ara kararı ile İçişleri Bakanlığından başvuruculların yakınının hayatını kaybetmesine neden olan olayda herhangi bir kusuru ya da dahli olup olmadığının sorularak varsa bu hususta düzenlenmiş Araştırma Tutanağı, istihbari çalışma, adli sicil/arşiv kaydı, ifadeler vs. her türlü bilgi ve belgenin istenmesine karar vermiştir. İçişleri Bakanlığı Hukuk Müşavirliği 14/3/2018 tarihli üst yazı ekinde talep edilen bilgi ve belgeleri göndermiştir (Yazı ekleri UYAP'ta yer almadığından içerikleri incelenememiştir.).

19. Yapılan yargılama neticesinde İdare Mahkemesi 21/3/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir.

i. Kararda şu tespitlere yer vermiştir:

- Sokağa çıkma yasağı sürecinde operasyonlar başlamadan önce cami ses sistemlerinden halka yasakla ilgili bilgilendirmeler defaatle ve anlaşılır bir şekilde yapılmıştır. Bu süreçte güvenlik güçleri birçok vatandaşın tahliye edilmesini sağlamış, temel gıda ve ihtiyaç maddelerini temin etmiştir.

- H.S.nin cesedinden alınan sol el üst svabında atış artığına rastlanmıştır. Bu durum kişinin ateş ettiğine, atış sırasında silaha yakın mesafede bulunduğuna ya da yoğun şekilde atış artığı ihtiva eden cisim ve yüzeylere temas ettiğine delalet etmektedir.

- Kollukça tanzim edilen Araştırma Tutanağı'na göre Silopi Belediyesinin hizmet binasında yapılan aramada ele geçirilen hard disk üzerinde yapılan incelemelerde H.S.ye ilişkin suç unsuru içerdiği değerlendirilen fotoğraf ve araştırma bilgilerine ulaşılmıştır.

-Aynı Araştırma Tutanağı'nda, Silopi'de 2015 yılı Aralık ayı ile 2016 yılı Ocak ayı içinde

öldürülen 71 terör örgütü mensubu hakkında bilgiler paylaşıldığı ve H.S.nin de bu 71 şahıs arasında yer aldığının tespit edildiği belirtilmiştir.

- H.S. kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleme, yönetme, katılma suçundan yargılanmıştır.

ii. İdare Mahkemesi karar da yukarıdaki tespitlerden hareketle şu sonuçlara ulaşmıştır:

- H.S.nin hayatını kaybetmesine neden olan olayda idareye atfedilebilecek hizmet kusuru ya da kusursuz sorumluluk sebeplerine gidilebilecek bir hususa rastlanmamıştır.

- Araştırma Tutanağı'na göre PKK/KCK terör örgütünün faaliyetlerinin deşifre edilmesine yönelik çalışmalar kapsamında Silopi'de 2015 yılı Aralık ayı ile 2016 yılı Ocak ayı içinde öldürülen 71 terör örgütü mensubunun bilgileri paylaşılmıştır ve H.S.nin adı da paylaşılanlar arasındadır. Ayrıca H.S.nin sol el üstü svabında atış artığına rastlanmıştır. Bu hususlar dikkate alındığında zarara uğrayanın zararın doğmasında -derecesi ne olursa olsun- herhangi bir kusurunun bulunmaması şartına bağlı kılınan sosyal risk ilkesinin koşulları gerçekleşmemiştir.

20. Başvurucular karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; olayı önleyememe noktasında idarenin kusurlu veya kusursuz sorumluluğu olduğunu, kaldı ki en azından sosyal risk ilkesi gereği davanın kabulü gerektiğini ileri sürmüştür. Başvurucular aşağıdaki hususlarda İdare Mahkemesi kararına itiraz etmiştir:

i. İdare Mahkemesinin kararına gerekçe gösterdiği kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleme, yönetme, katılma suçuna ilişkin yargılama derdesttir ve somut olayla ilgisi yoktur.

ii. H.S.nin elinde tespit edilen atış artığının -kendisinin de ateşli silah ile yaralandığı dikkate alındığında- atış yapılan ortamlara yakınlığı veya teması suretiyle bulaşması mümkündür.

iii. 70 yaşında olan H.S.nin hayatını kaybettiği olayda dahli ve kusuru yoktur.

21. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 15/10/2020 tarihinde istinaf başvurusunun kararın ve dayandığı gerekçenin hukuka ve usule uygun olduğu, kararın kaldırılmasını gerektirecek yasal bir sebebin bulunmadığı gerekçesiyle kesin olarak reddine karar vermiştir.

22. İstinaf kararı başvuruculara 18/12/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucular 28/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

23. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk metinleri için bkz. Murat Beydili [GK], B. No: 2019/14642, 17/6/2021, §§ 24-31.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Anayasa Mahkemesinin 27/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

25. Başvurucular, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak gelirleri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

26. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında

belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimlerini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan başvuruculara açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculara İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucular, başvuru formunun ilgili bölümünde aşağıda yer verilen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculara göre;

i. İdare Mahkemesinin kanaatinin aksine H.S.nin meydana gelen olayda herhangi bir dahli yoktur. Çatışmanın yoğunluğu dikkate alındığında her şeyin üzerinde belirli miktarda atış artığı olma ihtimali bulunduğu gibi H.S.nin 70 yaşında olduğu dikkate alındığında aksinin kabulü hayatın olağan akışına aykırıdır. Meydana gelen ölümden devlet, sosyal risk kavramı çerçevesinde sorumludur. Bu nedenle yaşam hakkı ihlal edilmiştir.

ii. İdare Mahkemesinin gerekçeli kararında H.S.ye neredeyse bir örgüt üyesi sıfatı isnat edilmiş ve bu gerekçeyle tazminat talebi reddedilmiştir. Bu nedenle masumiyet karinesi ihlal edilmiştir.

iii. İdare Mahkemesinin gerekçeli kararında H.S.nin ölüm olayının meydana gelmesinde kusuru olduğundan bahisle sosyal risk ilkesi çerçevesinde idarenin sorumluluğu olmadığı belirtilmiştir ancak gerekçeli kararda buna dayanak olarak H.S.nin ölümünden çok önce katıldığı bir toplantı ve gösteri yürüyüşü ile birtakım fotoğraflar gösterilmiştir. İdare Mahkemesinin gerekçeli kararında dayandığı olgular, gerçek olmadığı gibi kendilerini tatmin edecek düzeyde de değildir. Bu nedenle adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilen gerekçeli karar hakkı ihlal edilmiştir.

28. Bakanlık görüşünde; başvuru konusu olaya ilişkin yürütülen soruşturmada Cumhuriyet Başsavcılığınca daimî arama kararı verildiği, olayla ilgili açılan tam yargı davasının ise reddedilerek kararın kesinleştiği, yaşam hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile ilgili içtihatlar ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

29. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı Bakanlık görüşünde ve İdare Mahkemesi gerekçesinde dile getirilen olguların örgüt üyeliğine delalet etmediğini ileri sürmüş; H.S. hakkında örgüt üyeliği suçundan verilmiş mahkûmiyet kararı bulunmadığı gibi açılmış bir dava da olmadığını, İdare Mahkemesinin kararında bahsi geçen H.S. hakkındaki derdest yargılamanın 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamında olduğunu, örgüt üyeliğinin delili olamayacağını belirtmiştir. Başvuruculara göre mahallî anlamda imamlık mesleğini icra eden H.S.nin dinî vecibelerinden dolayı katıldığı bir cenazede çekilen fotoğrafları örgüt üyeliğinin delili olamaz. Başvurucular ayrıca örgüte müzahir internet sitelerinde H.S.nin ölümünün sahiplenildiği tezinin temelsiz olduğunu ileri sürmüştür. Başvuruculara göre bu sitelerde haber yapılması kendilerinin kabahati olmadığı gibi bu sitelerde H.S.nin adı "Silopi'de yaşamını yitiren siviller" başlığı altında geçmiş, H.S.nin örgüt mensubu olduğuna dair bir bilgiye yer verilmemiştir. Zaten H.S.nin yaşı, fiziki durumu, mesleği dikkate alındığında kendisinin YPS isimli gençlik yapılanması içinde yer alması hatta çatışmalara girmesi hayatın olağan akışına aykırıdır. H.S.nin elinde tespit edilen atış artığının her yerden bulaşması ihtimal dâhilindedir çünkü tüm ilçede çatışmalar sürmektedir ve H.S.ye ateşli silah mermisi isabet etmiştir. Bu nedenlerle başvurucular; devletin yaşamı güvence altına alma görevini ihlal ettiğini, dahası ölüme ilişkin etkili bir

soruşturma yürütülmediğini de ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

30. Başvurucular, başvuru formunda (bkz. § 27) İdare Mahkemesinin H.S.nin örgüt üyesi olduğu veya örgütle iltisaklı olduğu hatta çatışmaya iştirak ettiği, dolayısıyla ölüm olayında kendi kusuru olduğu kabulü ile sosyal risk ilkesi gereği zararın tazminine imkân bulunmadığı şeklindeki kararından yakınmıştır. Yani başvuru formu incelendiğinde başvurucuların esas şikâyetlerinin İdare Mahkemesinin sosyal risk ilkesi sorumluluğuyla ilgili kararına yönelik olduğu anlaşılmıştır. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı verdikleri cevap dilekçesinde yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğini ve ölüme ilişkin etkili bir soruşturma yürütülmediğini ileri sürmüştür. Ancak başvuruculların bu iddialarının başvuru formunda dile getirdikleri yakınmalardan bağımsız bir nitelik taşıması ve bu iddiaları yeni bir başvuru yapmaksızın öne sürmeleri nedeniyle iddiaların bir değerlendirmeye konu edilmesi mümkün değildir. Aksi bir kabul hâlinde bir kez bireysel başvuru yapıldıktan sonra başvuru dosyasına her türlü hak taleplerinin sunulması kaçınılmaz olacak ve bireysel başvuru için öngörülen usul kuralları anlamsız hâle gelebilecektir (Ümit Demir, B. No: 2012/1000, 18/9/2014, § 31). Bu sebeple başvuruculların ilk kez Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında dile getirdikleri iddiaların bu başvuruda incelenmesi mümkün görülmemiştir.

31. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.

32. Yaşam hakkı kapsamında yapılacak bir inceleme ancak yetkili makamların kusura dayalı sorumluluğunun ileri sürüldüğü hâllerde söz konusudur. Bir ölümden kusursuz sorumluluk ilkeleri gereğince sorumlu olunduğunun ileri sürülmesi hâlinde ise bireysel başvurunun açıklanan gerekçelerle yaşam hakkından incelenebilmesi mümkün değildir (Aziz Biter ve diğerleri, B. No: 2015/4603, 19/2/2019, §§ 58, 59). Dolayısıyla bir kusursuz sorumluluk hâli olan sosyal risk ilkesi çerçevesinde açılan tam yargı davasının kabul edilmesi gerektiğine ilişkin ileri sürülen iddiaların yaşam hakkı kapsamında incelenmesi mümkün değildir.

33. Sonuç olarak başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmelidir. Nitekim Anayasa Mahkemesi terör olaylarından kaynaklanan tazminat taleplerinin konu olduğu başvurularda usul güvencelerine ilişkin şikâyetlerin öne çıkması nedeniyle bu tür başvuruları adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirmiştir (pek çok karar içinden bkz. Abbas Emre, B. No: 2014/5005, 6/1/2016;Hayri Önal, B. No: 2019/27955, 4/10/2023, § 14). Başvuru formunda "Masumiyet Karinesinin İhlali" başlığı altında dile getirilen iddialar esasen İdare Mahkemesinin gerekçeli kararına yönelik olup ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

34. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

35. Anayasa’nın 141. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

36. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal

edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

37. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemeler, makul bir gerekçe ile yanıt vermelidir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

38. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus, istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, mahkemenin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57). Ancak istinaf/temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların istinaf/temyiz mercilerince cevapsız bırakılması gerekçeli karar hakkının ihlaline neden olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Caner Kandırmaz, B. No: 2013/3672, 30/12/2014, § 31).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Başvurucular, H.S.nin ölümünde idarenin hizmet kusuru olduğu, kaldı ki oluşan zararın kendileri üzerinde bırakılmasının sosyal risk ilkesi ile bağdaşmayacağı gerekçeleriyle İdare mahkemesi nezdinde maddi ve manevi zararlarının giderilmesine yönelik dava açmıştır (bkz. § 16).

40. Yapılan yargılama neticesinde İdare Mahkemesi davanın reddine karar vermiştir. İdare Mahkemesi H.S.nin hayatını kaybetmesine neden olan olayda idareye atfedilebilecek bir hizmet kusuru bulunmadığını, ayrıca sosyal risk ilkesinin koşullarının da gerçekleşmediğini, zarara uğrayanın zararın doğmasında derecesi ne olursa olsun herhangi bir kusuru olmaması şartının gerçekleşmemesi nedeniyle sosyal risk ilkesinin koşullarının oluşmadığını kabul etmiştir. Gerekçeli kararda zarara uğrayan H.S.nin zararın doğmasındaki kusurunu iki delile dayandırmıştır: Birincisi, Araştırma Tutanağı'na göre H.S.nin adının "Silopi İlçesinde 2015 yılı Aralık ayı ile 2016 yılı Ocak ayı içerisinde öldürülen 71 terör örgütü mensubu içerisinde yer al[ması]"; ikincisi ise H.S.nin "sol el üstü svabında atış artıklarında bulunan antimon (Sb) elementinin tespit edil[mesi]"dir.

41. Birinci delil, dava dosyasına -İçişleri Bakanlığı Hukuk Müşavirliğinin 14/3/2018 tarihli üst yazısı (bkz. § 18) ekinde- sunulduğu anlaşılan 8/3/2018 tarihli Araştırma Tutanağı'ndaki tespite dayanmaktadır. Kararda "PKK/KCK terör örgütünün faaliyetlerinin deşifre edilmesine yönelik yapılan çalışmalar kapsamında, Silopi İlçesinde 2015 yılı Aralık ayı ile 2016 yılı Ocak ayı içerisinde öldürülen 71 terör örgütü mensubu hakkında bilgiler paylaşıldığı"nın tespit edildiği yönündeki ifade ile Bakanlık görüşü ekinde yer alan İçişleri Bakanlığı yazısında "...terör örgütüne müzahir yayın yapan...yps-online.com isimli...internet sitesinde PKK/KCK terör örgütünün silahlı unsurlarından YPS mensubu şahıslardan bazılarının kimlik bilgilerinin yayınlanmış olduğu ve [H.S.nin] PKK/KCK terör örgütünün silahlı aparatlarından olan YPS tarafından sahiplenildiği..." yönündeki ifadelerden hareketle gerekçeli kararda yer verilen tespitin terör örgütüne müzahir olduğu değerlendirilen bir internet sitesinde H.S.nin YPS mensubu olarak sahiplenilmesine dayanılmıştır.

42. Gerekçeli kararda, H.S.nin zararın doğmasında kusurlu olduğuna yönelik ikinci delil ise Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünün 4/2/2016 tarihli uzmanlık raporuna göre (bkz. § 11) H.S.nin cesedinden alınan örneklerden sol el üst svap örneğinde atış artığı tespit edilmesidir.

43. Başvurucular, bireysel başvuruda İdare Mahkemesinin sosyal risk ilkesi gereği zararın tazminine imkân bulunmadığı şeklindeki kararında yeterli ve ilgili gerekçe sunulmadığından yakınmıştır.

44. Başvurucular, örgüte müzahir olduğu değerlendirilen internet sitelerinde H.S.nin adının "Silopi'de Yaşamını Yitiren Siviller" başlığı altında yer aldığını, H.S.nin örgüt mensubu olduğuna dair bir bilgiye yer verilmediğini, tüm ilçede yoğun çatışmalar yaşandığını, dahası H.S.nin kendisine de ateşli silah mermisi isabet etmesi karşısında elinde tespit edilen atış artığının herhangi bir yerden bulaşmasının mümkün olduğunu iddia etmiştir. Başvuruculara göre H.S.nin yaşı, fiziki durumu, mesleği dikkate alındığında kendisinin YPS isimli gençlik yapılanması içinde yer alması hatta çatışmalara girmesi hayatın olağan akışına aykırıdır ve mahkeme kararında bu hususta yeterli ve ilgili gerekçe sunulmamıştır.

45. Anayasa Mahkemesi Danıştay içtihadına göre devletin sosyal risk ilkesi sorumluluğunun doğabilmesi için zararın terör eylemleri veya terörle mücadele amacıyla yürütülen faaliyetler kapsamında gerçekleşmesi, zarar görenin bu olayların ortaya çıkmasında bir katkısı olmaması, zararın özel ve olağan dışı olması koşullarının bir arada bulunması gerektiğine işaret etmiştir (Murat Beydili, § 68).

46. Somut olay bakımından çözülmesi gereken ihtilaf, İdare Mahkemesinin sosyal risk ilkesi sorumluluğunun doğabilmesi için aranan şartlardan olan zarar görenin zararın ortaya çıkmasında kusuru olduğu yolundaki kabulüne yeterli ve ilgili gerekçe gösterip göstermediğidir.

47. Olayda hayatını kaybeden 4/6/1946 doğumlu H.S. olay tarihinde 69 yaşındadır ve başvuruculaların iddiasına göre mahallî düzeyde imamlık yapmaktadır. Olayda bilgisine başvurulan kimselerin beyanlarından anlaşıldığı kadarıyla H.S. sokağa çıkma yasağının başlaması ile eşi, oğlu, gelini ve altı torunuyla ikametgâhlarının bodrum katına sığınmış ve ailesi ile burada kalmaya başlamıştır. Bir süre sonra komşuları M.S.A. de eşi ve çocukları ile onlara katılmıştır. H.S. yasağın 12. gününde öldürülmüştür. H.S.nin cesedi ikinci kattaki evinin mutfak kapısı kısmında bulunmuştur. Kriminal rapor ve otopsi raporuna göre H.S. uzaktan atılan ateşli silah ile başından ve belinden vurulmak suretiyle hayatını kaybetmiştir. H.S. öldürüldükten bir gün sonra başvurucular ile komşuları M.S.A ve ailesi binanın

bodrumunu terk etmiş ancak H.S.nin cesedini orada bırakmıştır. 25/12/2015 tarihinde öldürülen H.S.nin cesedi, 6/1/2016 tarihinde ikametgâhından çıkarılabilmiştir. Kriminal rapora göre sol el üstü svabında ve kıyafetlerinde atış artığı tespit edilmiştir.

48. İdare Mahkemesi, H.S.nin cesedinden alınan sol el üstü svabında atış artığı bulunmasına ve örgüte müzahir olduğu değerlendirilen bir internet sitesinde H.S.nin ölümünün sahiplenilmesine dayanarak H.S.nin öldürülmesinde kendi kusuru olduğu gerekçesi ile sosyal risk ilkesi gereği tazmin şartlarının oluşmadığına karar vermiştir.

49. Gerekçelendirme, davanın sonucuna etkili olay, olgu ve argümanları açıklamak yükümlülüğü olmakla birlikte bu şekildeki gerekçelendirmenin mutlaka detaylı olması şart değildir. Bir mahkeme kararının gerekçesi, o davaya konu maddi olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyar; maddi olgular ile hüküm arasındaki mantıksal bağlantıyı gösterir. Tarafların hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri ve hukuka uygunluk denetimini yapabilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini kuşkuya yer vermeyecek açıklıkta gösteren bir gerekçe bölümünün bulunması zorunludur (Nurten Esen, B. No: 2013/7970, 10/6/2015, § 57). Başvuruculaın ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılması da hak ihlaline neden olacaktır (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Limitet Şirketi,§ 26).

50. İdare Mahkemesinin gerekçeli kararı (bkz. § 19) ile Bölge İdare Mahkemesinin onama kararında (bkz. § 21) birtakım eksiklikler göze çarpmaktadır:

i. İdare Mahkemesi, zarara uğrayanın zararın doğmasında derecesi ne olursa olsun herhangi bir kusurunun bulunmaması şartının gerçekleşmediği yönündeki kabulünü yeterince gerekçelendirmemiştir. Dayanılan deliller ile ulaşılan sonuç arasındaki ilinti tam olarak ortaya konulamamıştır. İdare Mahkemesinin H.S.nin zararın doğmasındaki kusurunu hangi somut olgu ve kabule dayandırdığı belirsizdir. Söz gelimi H.S.nin kendi ölümü ile sonuçlanan olayda güvenlik güçlerine silahla mukavemet ettiği mi kabul edilmiştir yoksa böyle olmasa dahi H.S. aleyhine mevcut delilleri tek başına kusur mu sayılmıştır; buna ilişkin bir kabul, deliller ile ilişkilendirilmek suretiyle gerekçesi ile birlikte ortaya konulmamıştır. Bu noktada olaya ilişkin olarak Başsavcılıkça yürütülen soruşturmada daimî arama kararı verildiği yani Başsavcılığın hâlihazırda H.S.nin güvenlik güçlerine silahla mukavemet ettiğine dair bir kabulünün olmadığı da gözönünde tutulmalıdır.

ii. İdare Mahkemesinin gerekçeli kararında, H.S.nin zararın doğmasındaki kusuruna delil olarak kabul edilen iki delilden birincisi H.S.nin adının "Silopi İlçesinde 2015 yılı Aralık ayı ile 2016 yılı Ocak ayı içerisinde öldürülen 71 terör örgütü mensubu içerisinde yer al[ması]" dır. Bu veri Bakanlık görüşü ekinde yer alan İçişleri Bakanlığı yazısında (bkz. § 45) ifade edilen, "...terör örgütüne müzahir yayın yapan...yps-online.com isimli...internet sitesinde..." yapılan paylaşımlara mı dayandırılmıştır yoksa salt kollukça yapılan bir tespit midir belirsizdir. Eğer terör örgütüne müzahir yayın yapan internet sitesindeki paylaşıma dayanıyorsa başvuruculaın internet sitelerinde H.S.nin adının "Silopi'de Yaşamını Yitiren Siviller" başlığı altında yer aldığı, H.S.nin örgüt mensubu olduğuna dair bir bilgiye yer verilmediği yolundaki itirazının kararda irdelenmediği görülmektedir.

iii. İdare Mahkemesinin gerekçeli kararında, H.S.nin zararın doğmasındaki kusuruna delil olarak kabul edilen ikinci delil ise H.S.nin "sol el üstü svabında atış artıklarında bulunan

antimon (Sb) elementinin tespit edil[mesi]" dir. Kararda bu delile dair bir değerlendirme de yapılmamıştır. Başvuruculaların karara karşı verdikleri istinaf dilekçesinde (bkz. § 20) "H.S.nin elinde tespit edilen atış artığının, kendisinin de ateşli silah ile yaralandığı dikkate alındığında atış yapılan ortamlara yakınlığı veya teması suretiyle bulaşmasının mümkün olduğu" yolundaki itirazı da Bölge İdare Mahkemesince irdelenmemiş ve tartışılmamıştır.

iv. Gerekçeli kararda ve onama ilamında, başvuruculaların olay tarihinde 69 yaşında olduğu anlaşılan H.S.nin örgüt adına güvenlik kuvvetleri ile çatışmaya girdiği yönündeki bir kabulün hayatın olağan akışına aykırı olduğuna dair iddiaları hakkında da bir değerlendirme yapılmamıştır.

51. Yukarıda izah edilen eksikler dikkate alındığında kararın ilgili ve yeterli gerekçe içermediği, başvuruculaların ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren esasa dair iddialarının cevapsız bırakıldığı anlaşılmıştır. Bu nedenle bireysel başvuruya konu yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvuruculaların gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

52. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

VI. GİDERİM

53. Başvurucular, ihlalin tespiti ile giderilmesi ve 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

54. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

55. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

56. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaların tazminat talepleri kabul edilmemiştir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mardin 1. İdare Mahkemesine (E.2016/2445, K.2018/983) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucular, Silopi’de terör örgütüne yönelik operasyonlar sırasında meydana gelen ölüm olayı nedeniyle açtıkları tazminat davasının reddedildiğini, adil yargılanma hakkı kapsamında esaslı iddia ve savunmalarının gerekçede değerlendirilmediğini ileri sürmüştür. Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvuruculara Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirtilen gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

PKK terör örgütü 12.08.2015 tarihinden itibaren Silopi İlçesinin de aralarında olduğu bazı ilçelerde sözde öz yönetim ilan etmiş, sonrasında hendek olayları olarak bilinen terör saldırıları başlamış, kamu kurumları ve sivillere yönelik saldırılar gerçekleşmiş, yüzlerce sivil ve güvenlik görevlisi şehit olmuş ayrıca binlerce kişi de yaralanmıştır. Başvuruculara yakını bu olayların yaşandığı dönemde 26.12.2015 tarihinde ikametinin ikinci katında bir merminin isabet etmesi sonucu hayatını kaybetmiştir. Başvurucular idare mahkemesinde dava açarak, iyi yönetim ilkelerine uygun olmayan bir askeri yönetim sonucu yakınları H.S.’nin hayatını kaybettiğini, cenazenin günlerce defnedilemediğini, gerekli önlemi almayan idarenin hizmet kusuru olduğunu, mevcut zararın kendi üzerlerinde bırakılmasının sosyal risk ilkesi ile bağdaşmayacağını, maddi ve manevi zararlarının giderilmesine karar verilmesini talep etmiştir. İdare Mahkemesi yargılama sonucunda, sokağa çıkma yasağı süresince operasyonlar başlamadan önce cami ses sistemi ile bilgilendirmeler yapıldığı, güvenlik güçlerinin bir çok vatandaşı tahliye ettiği, H.S.’nin sol el üst svabında atış artığına rastlandığı, bu durumun kişinin ateş ettiğine, ateş sırasında silaha yakın mesafede bulunduğuna ya da yoğun atış artığı ihtiva eden cisim ve yüzeylere temas ettiğine işaret ettiği, kolluğun düzenlediği araştırma tutanağında Silopi Belediyesi’nde elde edilen harddisk üzerinde yapılan incelemede H.S.’ye ait suç unsuru içeren görüntü ve kayıtlara rastlandığı, aynı harddisk’de Aralık 2015, Ocak 2016 arasında öldürülen 71 terör örgütü mensubu

hakkında bilgiler paylaşıldığı ve H.S.'nin bu şahıslar arasında olduğu, yine H.S.'nin kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme, yönetme, katılma suçundan yargılandığı, buna göre H.S.'nin ölümünden idarenin hizmet kusuru ya da kusursuz sorumluluğunun bulunmadığı, sosyal risk ilkesi gereği sorumluluk için zarara uğrayanın zararın gerçekleşmesinde herhangi bir kusurunun bulunmaması gerektiği, gerek araştırma tutanağındaki tespitler gerekse sol el üst svabında atış artığına rastlanılması nedeniyle sosyal risk ilkesinin koşullarının gerçekleşmediği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Söz konusu yerel mahkeme kararına karşı yapılan istinaf başvurusu Bölge İdare Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu Murat Beydili kararında (B. No: 2019/14642, 17/6/2021, R.G. Tarih ve Sayı: 4/8/2021-31558)Danıştay içtihatlarına değinerek sosyal risk ilkesine ilişkin tespitlerde bulunmuştur. Söz konusu kararda, Danıştay içtihatlarında Anayasa'nın 125. maddesinin birinci ve yedinci fıkralarından yola çıkılarak çerçevesi çizilen sosyal risk ilkesinin, toplumun içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanan, idarenin faaliyet alanında meydana gelmekle birlikte yürütülen kamu hizmetinin doğrudan sonucu olmayan, toplumsal nitelikli riskin gerçekleşmesi sonucu oluşan, salt toplumun bireyi olunması nedeniyle uğranılan özel ve olağan dışı zararların topluma pay edilerek giderilmesini amaçlayan bir idari sorumluluk ilkesi olduğu belirtilmiştir. Aynı kararda, terör eylemlerinin devlete yönelik olup, anayasal düzeni yıkmayı amaçladığından bu tür olaylar nedeniyle ortaya çıkan zararlar özel ve olağan dışı nitelikte olduğu, bu nedenle terör olaylarını önlemekle yükümlü olduğu hâlde önleyemeyen idarenin, ortaya çıkan zararları topluma pay etmek suretiyle tazmini hakkaniyet gereği olduğu, devletin sosyal risk ilkesi sorumluluğunun doğabilmesi için zararın terör eylemleri veya terörle mücadele amacıyla yürütülen faaliyetler kapsamında gerçekleşmesi, zarar görenin bu olayların ortaya çıkmasında bir katkısının bulunmaması, zararın özel ve olağan dışı olması koşullarının bir arada bulunması gerektiği ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin yukarıda yer verilen Murat Beydili kararında sosyal risk ilkesinin uygulanması için, zarar görenin olayların ortaya çıkmasında katkısının olmaması kriterini belirtmiştir. İdare Mahkemesi, başvuruculların yakınının sol el üst svabında atış artığına rastlanıldığı, bu durumun kişinin ateş ettiği, ateş sırasında silaha yakın mesafede bulunduğu ya da yoğun atış artığı ihtiva eden cisim ve yüzeylere temas ettiğine işaret etmiştir. Yine Mahkeme, başvuruculların yakını hakkında Silopi Belediyesi'nde ele geçirilen harddisk içeriğindeki kayıtlara ve daha önceki adli bazı olaylara değinerek, somut olayda sosyal risk ilkesinin uygulanamayacağı gerekçelerine yer vermiştir. Davanın reddine karar veren idare mahkemesi kararında başvuruculların gerek hizmet kusuru gerekse sosyal risk ilkesine göre ileri sürdükleri tüm iddialar karşılanmış, neden hizmet kusurunun olmadığı veya sosyal risk ilkesinin uygulanmayacağı açıkça ve gerekçeleri ile belirtilmiştir. Hal böyle iken, adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmak mümkün değildir.

Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Tazminat talebinin reddeden mahkeme somut olay bağlamında delilleri değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkemenin gerekçesi incelendiğinde hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Bu nedenlerle, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

MERYEM AYAZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/5149 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5149

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MERYEM AYAZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5149)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucular : 1. Meryem AYAZ

2. Bedia AYAZ

3. Gül AYAZ

4. Bostan AYAZ

5. Fatma AYAZ

6. Ayşe AYAZ

7. Cuma AYAZ

8. Zeynep AYAZ

9. Ahmet AYAZ

10. Emine AYAZ

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör saldırısı sonucu meydana gelen ölüm olayı nedeniyle uğranıldığı ileri

sürülen manevi zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasının süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde belediye binası önünde ve postane binasının yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi yaralanmıştır. Başvuruculaların yakını M.A. da söz konusu saldırıda hayatını kaybetmiştir. M.A.nın eşi E.A. tarafından 22/5/2013 tarihinde Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna yapılan başvuru üzerine 21/6/2013 tarihinde sulhname imzalanmış, 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca 25.842,95 TL tutarında maddi tazminat eş E.A. ile oğlu M.A.ya ödenmiştir.

3. Söz konusu terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından düzenlenen 2/4/2014 tarihli ön inceleme raporunda özetle Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimleri tarafından -araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgilerin de belirtilmesi suretiyle- Hatay Emniyetine bilgi sunulduğu, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu, ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. İlgili emniyet görevlileri ile mülki idare amirleri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığınca 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlenmiş ve iddianamenin kabulü ile Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır.

5. Başvurucular 18/11/2015 tarihinde İçişleri Bakanlığına sundukları dilekçe ile yakınları M.A.nın ölümü nedeniyle uğradıkları maddi ve manevi zararların ödenmesi için talepte bulunmuştur. Bu talebin 25/11/2015 tarihli işlemle reddedilmesi üzerine başvurucular 25/1/2016 tarihinde manevi zararlarının ödenmesi talebiyle Hatay İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin kusuru olduğu, istihbarat bilgisi bulunmasına rağmen önlem alınmadığı ileri sürülmüş; dava açma süresine ilişkin açıklama yapılarak 5233 sayılı Kanun'dan ayrı olarak kusur sorumluluğu temelinde dava açıldığı vurgulanmıştır.

6. Mahkeme 26/2/2016 tarihli kararıyla davayı süre aşımı yönünden reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca olay tarihinden itibaren bir yıl içinde en geç 12/5/2014 tarihine kadar idari başvuru yapılarak tesis edilecek işlemin sonucuna göre altmış gün içinde dava açılması gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda olayın üzerinden uzun süre geçmesinin ardından dava açma süresini canlandırma imkânı bulunmayan 18/11/2015 tarihli idari başvuru üzerine verilen ret cevabının ardından 25/1/2016 tarihinde açılan davada süre aşımı bulunduğu ifade edilmiştir.

7. Başvuruculaların temyiz kanun yoluna başvurması üzerine Danıştay 10. Dairesi (Daire) 28/3/2018 tarihli kararıyla süre ret kararını bozmuştur. Kararın gerekçesinde; 2577 sayılı Kanun'da tam yargı davaları için öngörülen bir ve beş yıllık sürelerin eylemin idariliğinin ortaya çıktığı andan itibaren hesaplanmasının şart olduğu belirtilmiştir. Somut olayda ise başvuruculaların eylemin idariliğini 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile öğrendiğinin kabulü gerektiği, bu nedenle de ceza davasının açılmasından itibaren bir yıl içinde 18/11/2015 tarihinde yapıldığı anlaşılan idari başvurunun reddedilmesi üzerine 25/1/2016 tarihinde açılan davanın süresinde olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu bozma kararına yönelik olarak davalı idarenin karar düzeltme talebi üzerine Daire, bozma kararını kaldırarak Mahkemenin süre ret kararını kesin olarak onamıştır.

8. Başvurucular nihai hükmü 2/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 12/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

10. Başvurunun incelenmesi sürecinde başvurucu Meryem AYAZ'ın 2/4/2023 tarihinde vefat ettiği anlaşılmıştır. Vefat eden başvurucunun mirasçılarına 2/8/2024 tarihli yapılan bildirime rağmen mirasçıları süresinde başvuruyu devam ettirmek istedikleri yönünde bir beyanda bulunmamışlardır.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucu Meryem AYAZ Yönünden

11. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Melle Malgir (B. No: 2014/11355, 15/2/2017) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede somut olayda bireysel başvuru tarihinden sonra başvuru süreci devam ederken 2/4/2023 tarihinde başvurucunun yaşamını yitirdiği, ancak başvurucunun mirasçılarına yapılan tebligata rağmen mirasçıların başvuruyu devam ettirmek istediklerine ilişkin taleplerini Anayasa Mahkemesine iletmediklerinden ve başvurunun incelenmesini devam ettirmeyi gerekli kılan ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden birinin de bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden

12. Başvurucular; eylemin idariliğinin ceza davası açılmasıyla birlikte öğrenildiğini, süre ret kararındaki yorumun katı ve şekilci olduğunu belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Danıştayın aynı konuda farklı kararlar vermesinin hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkelerine, 2577 sayılı Kanun'un 54. maddesinde yer almayan bir sebeple karar düzeltme talebinin kabul edilmesinin kanunilik ilkesine aykırı olduğundan şikâyet etmiştir. Ayrıca devletin pozitif ve negatif yükümlülüklerine aykırı davranmak suretiyle yaşam hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

13. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüş yazısında; İçişleri Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvuruculara iddialarına yönelik olarak yapılacak incelemede değerlendirilmek üzere gönderildiği bildirilmiştir. Ayrıca başvuruculara mahkemeye erişim haklarının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. İçişleri Bakanlığının görüşünde ise 2577 sayılı Kanun'da düzenlenen dava açma süreleri ile 5233 sayılı Kanun'da düzenlenen idari başvuru süresinin hak düşürücü süre niteliğinde olduğu ve başvuruculara bu hususa ilişkin mevzuatı bilmemelerinin mazeret sayılamayacağı ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara

bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

16. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

17. Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargı mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

18. Başvuruculara açtığı davanın süresinde olmadığı gerekçesiyle Mahkemece reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

19. Somut olayda mahkemeye erişim hakkına davanın süre yönünden reddi suretiyle yapılan müdahalenin kanuni dayanağa sahip olduğu ve sınırlamanın meşru amacının bulunduğu (idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre şartı öngörülmesinin en genel ifadeyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amaca hizmet ettiği yönünde ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54,55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48,49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52) anlaşılmıştır.

20. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012;

E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

21. Hak arama özgürlüğünün bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin idari istikrarın sağlanması amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olduğu söylenebilir. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl üzerinde durulması gereken husus ise müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

22. Eldeki başvuruya konu yargılama sürecinde Mahkeme, meydana gelen ölümler ile buna neden olan eylemin patlamanın gerçekleştiği 11/5/2013 tarihinde öğrenildiği ve bu tarihten itibaren mevzuatta belirtilen süreler aşıldıktan sonra yapılan idari başvurunun reddi üzerine açılan davanın süresinde olmadığı gerekçesine yer vererek davayı reddetmiştir. Başvurucular, idarenin kusurlu olduğunu ve emniyet birimlerinin olayda ihmali bulunduğunu ceza davası ile öğrendiklerini belirterek idari başvuru süresinin başlangıç tarihi olarak ceza davasının açıldığı tarihin esas alınmamasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

23. Anayasa Mahkemesince daha önce benzer nitelikte başvurularda da belirtildiği üzere idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasında idarenin tazminle yükümlü tutulabilmesi için ortada idari eylem ve zarar olmalı, ayrıca zararla idari eylem arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken bazen de çok sonra değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir (Şeyma Kayaoğlu, B. No: 2014/5491, 5/7/2017, §§ 55,56).

24. İdariliğin veya meydana gelen zararın ya da aralarındaki illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut şartlar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılıp ölçülülük ilkesini zedeleyebilir (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Bu nedenle eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir (Şeyma Kayaoğlu, § 55).

25. Başvuruya konu olayda ölümün 11/5/2013 tarihinde meydana gelen terör saldırısı sonucu gerçekleştiği konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Ancak olayda idarenin kusuru olması durumunun İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan inceleme, akabinde gerçekleşen soruşturma izni verilmesi işlemleri ve olayda ihmali/kusuru olduğu düşünülen emniyet görevlileri hakkında 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile açığa çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla başvuruculların anılan süreçten önce ölüm olayına sebebiyet veren olguya dair ihmale, eylemsizliğe ve eylemin idariliğine ilişkin bir bilgiye, veriye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda başvuruculların, yakınlarının ölümüne neden olan terör saldırısında idarenin kusur doğurabilecek eylemsizliğini (önlem almama hâli) ve zararla idari eylemsizlik arasında illiyet bağı olduğunu ölüm olayıyla derhâl öğrendiğinden söz edilemez (benzer yöndeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi değerlendirmesi için bkz. Kurşun/Türkiye, B. No: 22677/10, 30/10/2018, §§ 101-106).

26. Dolayısıyla başvuruculların olayın gerçekleştiği 11/5/2013 tarihi esas alınarak uğradıkları

zararla ilgili idari başvuru yapmak suretiyle dava açmasının beklenmesi başvuruculara orantısız bir külfet yüklemektedir.

27. Tüm bu değerlendirmeler çerçevesinde Mahkemenin dava açma süresinin başlangıç tarihine ilişkin yorumunun başvuruculaın mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvuruculaın mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirerek neredeyse imkânsız hâle getirdiği anlaşılmıştır. Bu nedenle davanın süre aşımından reddedilmesi suretiyle başvuruculaın mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

29. Başvuruculaın yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekle birlikte mahkemeye erişim hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde bu aşamada anılan ihlal iddiası yönünden inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucular; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile toplam 1.000.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaın tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Meryem AYAZ yönünden başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Diğer başvurucular yönünden mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay İdare Mahkemesine (E.2016/116, K.2016/240) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculaın tazminat talebinin REDDİNE,

G. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin Meryem Ayaz dışındaki başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, Meryem Ayaz tarafından yapılan yargılama giderlerinin anılan başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucu Meryem AYAZ dışındaki başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAMDİ KARADENİZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/8434 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8434

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAMDİ KARADENİZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/8434)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Hamdi KARADENİZ ve diğerleri (Bkz. Ekli listenin (D) sütunu)

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucular, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

3. Anayasa Mahkemesi'nin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak, geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

4. Başvurunun incelenmesi sırasında başvuruculardan Hekim Saraç, Nasir Özmen ve İzzethan Sevik vefat etmiştir. Hekim Saraç'ın mirasçıları Dirayet Saraç, Mariye Teker, Ebrar Saraç ve Ecrin Saraç; Nasir Özmen'in mirasçıları Arife Özmen, Delal Özmen, Leyla Dede, Fidan Özmen, Serkan Özmen, Derya Güler, Servan Özmen, Hazal Özmen, Yağmur Özmen, Yeliz Özmen 9/10/2024 tarihinde; İzzethan Sevik'in mirasçıları Cahide Sevik, Mahsima Sevik, Üzeyir Sevik, Salih Sevik, Ferdi Sevik, Fatma Sevik 4/1/2024 tarihinde bireysel başvuruya devam etmek istediklerini bildirmişlerdir.

5. Ekli listenin (B) sütununda yer alan bireysel başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2021/8434 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilerek incelenmesine, incelemenin 2021/8434 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar vermiştir.

A. Başvuruculardan Sürmi Kızılcan'ın Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddiası

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

7. Açıklanan nedenlerle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkı İle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceğini vurgulamıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiği, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun; makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğu değerlendirilerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

9. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvuruculların Anayasa'nın 35.

maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

10. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda ekli listenin (E) sütununda gösterilen yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyalarını ilk derece mahkemesinden temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Sürmi Kızılcan'ın makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için- dava dosyalarının ilk derece mahkemelerinden temin edilerek- yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUZAFFER YÜKSEL

B. No: 2021/9196 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/9196

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUZAFFER YÜKSEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/9196)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Muzaffer YÜKSEL

Vekili : Av. Bilge DOĞRU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 1/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 16/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevedealacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması içinteorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Ne var ki Anayasa Mahkemesi yapılan kanun değişikliğini iptal etmiştir. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yenidenyargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan , B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) , B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 2. Asliye Ticaret Mahkemesine (E. 2020/30, K.2020/91) GÖNDERİLMESİNE

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekalet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucaya MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CÜNEYT HÜDÜR

B. No: 2021/15020 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/15020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CÜNEYT HÜDÜR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/15020)

Karar Tarihi: 27/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 23/5/2025 - 32908

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Cüneyt HÜDÜR

Vekili : Av. Mehmet Emin ERDEM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kambiyo senetlerinden kaynaklanan sebepsiz iktisap gerekçesiyle açılan alacak davasında delillerin hatalı değerlendirilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bir kamu bankasının müşterisi olan M.D.nin kredi borcuna mahsuben üç çeki keşide etmiş ve bu çekleri M.D. bankaya ciro etmiştir. Çeklerin karşılıksız çıkması üzerine banka tarafından ilamsız icra takibi başlatılmış ancak başvurucunun itirazı üzerine takip durmuştur. Bunun üzerine banka, alacağının tahsili için genel hükümlere göre sebepsiz iktisap koşullarının doğduğunu ileri sürmüş; fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla asıl alacak tutarına dava tarihinden itibaren %9 yasal faiz işletilmesi talebiyle alacak davası açmıştır.

3. Başvurucu; cevap dilekçesinde çekin mal alımı karşılığı düzenlendiğini ve bu kapsamda başka bir banka aracılığı ile borcun ödendiğini, buna ilişkin olarak tanık dinletmek istediğini

belirtmiştir. Çekin konusunu oluşturan borç ödendiği hâlde banka tarafından çekin arkasının yazdırılmadığını ve iade edilmediğini, borcun ödenmesinin ardından iki yıl geçtikten sonra karşılıksız çekten dolayı başlatılan icra takibinin usul ve kanuna aykırı olduğunu, takibin kötü niyetle başlatıldığını ileri sürmüştür.

4. İstanbul Anadolu 1. Asliye Ticaret Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılamada 8/5/2018 tarihli karar ile davanın reddine hükmedilmiştir. Mahkeme kararının gerekçesinde, başvurucu tarafından üç vadede borcun ödendiğinin tespit edildiği, nitekim çek lehtarı olan M.D. tarafından bankaya hitaben çekin takastan çekilmesi talebiyle dilekçe ibraz edildiği, buna mukabil bankanın çeki iade etmediği tespiti yapılmıştır. Mahkeme, çek bedelinin ödendiğinin başvurucunun sunduğu dekontlarla tereddüde yer vermeyecek şekilde ispat edildiğini belirtmiş; sebepsiz iktisap oluşmadığına kanaat getirmiştir.

5. Davacı banka, gerekçeli karara karşı istinaf talebinde bulunmuş; çekin takastan çekilmesi talepli dilekçenin kendisine sunulmadığını, çekin temlik cirosu ile kendisine devredildiğini, bu sebeple başvurucunun ödeme definin kendisine karşı ileri sürülemeyeceğini, çekin kötü niyetli olarak iktisap edildiğinin de ispat edilemediğini belirterek davanın kabulünü talep etmiştir.

6. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) tarafından yapılan istinaf incelemesi neticesinde 24/10/2019 tarihli karar ile ilk derece mahkemesi kararı kaldırılıp yeniden hüküm kurulmak suretiyle davanın reddine hükmedilmiştir. Karar gerekçesinde, başvurucu tarafından çekin keşide edilmesinden sonra yapılan ödemelerin iyi niyetli ödemeler olduğunun kabulü gerektiği belirtilmiştir. Buna göre ödemelerin başka bir firma adına yapıldığı görülmekte ise de başvurucunun bu firmalar arasında bağlantı olduğunun ileri sürdüğü, davacı bankanın da aksi yönde bir iddiası olmadığı belirtilmiştir. Banka tarafından sunulan kayıtlarda lehtar adına düzenlenen kredi sözleşmesinde ödemenin yapıldığı firma ve yetkilisinin kefil oldukları, ayrıca lehtara ait sözleşmeler ile birlikte ödemenin yapıldığı firma tarafından düzenlenen sözleşmelerin de bir arada sunulduğunu belirten Bölge Adliye Mahkemesi, bu durumda ödemelerin lehtara yapıldığının kabulü gerektiği, lehtarın ilk ödemeden sonra çekin takastan çekilmesi talebinde bulunmasının da bu kanıyı güçlendirdiği ifade edilmiştir.

7. Davacı tarafından karara karşı temyiz kanun yoluna gidilmiştir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi tarafından yapılan inceleme neticesinde 1/7/2020 tarihli karar ile bozmaya hükmedilmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun davacı aleyhine sebepsiz zenginleşmediğini ispat etmesi gerektiği belirtilmiştir. Buna göre yapılan incelemede başvurucunun çek bedelini ödediğine ilişkin ibraz ettiği dekontlara göre ödemelerin lehtar dahi olmayan dava dışı bir firmaya davacı bankanın çekleri ciro ile devraldığı tarihten sonra yapıldığı, ayrıca sunulan dekontlarda ödemelerin dava konusu çeklere ilişkin olarak yapıldığına dair hiçbir açıklama yer almadığı tespiti yapılmış; davacı bankanın tüm aşamalarda bu çekler nedeniyle başvurucunun kendisine borçlu olduğunu iddia ettiği hususu da gözetildiğinde bu ödemeleri kabul ettiği yahut bu ödemelere karşı çıkmadığı yönünde bir değerlendirme yapılamayacağı ifade edilmiştir.

8. Bozma kararı sonrası dosya kendisine gelen Bölge Adliye Mahkemesi 10/2/2021 tarihli duruşmada "... Gerekçesi yazılacak kararda açıklanacağı üzere" ibaresi ile kesin nitelikli olmak üzere bozmaya uymak suretiyle davanın kısmen kabulü/kısmen reddi ile bir kısım alacağın davacı bankaya ödenmesine hükmetmiştir.

9. Nihai karar 10/2/2021 tarihli karar duruşmasında başvurucu vekiline tefhim edilmiş,

tebliğ tarihi tespit edilememekle birlikte başvuru formunda 24/2/2021 tarihinde nihai karardan haberdar olunduğu belirtilmiş ve 16/3/2021 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

10. Komisyon aşamasında başvurunun kabul edilebilirliği konusunda oybirliği sağlanamaması nedeniyle başvurunun kabul edilebilirlik hususu değerlendirilmeden Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; yargı mercilerince somut olayın hatalı değerlendirildiğini, bu kapsamda gerekçeli kararın hakkaniyete aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Lehtar ile çeklerin ödemesinin yapıldığı firmanın birbirleri ile bağlantılı olduğunu, iki firmaya ilişkin de genel vekâlet yetkisinin aynı kişide bulunduğunu, bu sebeple genel vekâlet yetkisine sahip U.D.nin kendisine bildirdiği banka hesabına ödeme yaptığını belirten başvurucu, ödeme sonrasında davacı bankanın bahsi geçen çeki tarafına teslim etmesi gerektiği hâlde elinde tutmaya devam ettiğini ve ödemelerin üzerinden iki yıl geçtikten sonra takip başlattığını, bu durumun iyi niyetli olmadığını belirtmiştir. Her ne kadar çek bedeline istinaden ödemelerin yapıldığı dekontlara yazılmamış ise de üç parça hâlinde yapılan ödemelerin çek bedeli ile aynı olduğunu, ödemenin çeklere istinaden yapıldığına ilişkin M.D. ile U.D.yi tanık olarak dinletmek istediği hâlde talebinin karşılanmadığını ifade etmiş ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, bireysel başvuru süresinin tefhimden itibaren mi tebliğden itibaren mi başlayacağı hususunda Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı ve ilgili mevzuat kapsamında değerlendirilme yapılması gerektiği; başvurunun esasına ilişkin olarak da yine Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı kapsamında kanun yolunda incelenmesi gereken hususların ileri sürülüp sürülmediği hususu gözetilerek karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de otuz günlük süre kuralıdır. Başvurunun her aşamasında sürenin dikkate alınması gerekir (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekmektedir. Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak başvuru yollarının tüketildiği tarihten söz edilmekte ise de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibarenin nihai kararın gerekçesinin öğrenildiği tarih olarak anlaşılması gerekir (A. C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016, § 25). Başvuru süresinin başlangıç tarihinin belirlenmesi hususunda başvurucunun nihai karardan yeterince bilgi sahibi olması aranacaktır. Bu noktada, nihai kararın tebliğinin öngörüldüğü hâllerde tebliğ tarihinin, tebliğ şartı öngörülmeyen hâllerde ise başvurucunun kararın içeriğini kesin olarak öğrenebildiği tarihin esas alınması gerekir (Taner Kurban, B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 21).

14. Başvuruya konu olayda 10/2/2021 tarihli karar duruşmasında gerekçesi daha sonra yazılmak üzere davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine hükmedildiği taraf vekillerine tefhim edilmiş, gerekçeli karar 12/2/2021 tarihinde yazılmış, 19/2/2021 tarihinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) girilmiş ve aynı tarihte başvurucu tarafından açılarak okunduğu tespit edilmiştir.

15. Özellikle bozmaya uyma kararı ile birlikte önceki kararlardan farklı bir sonuca varıldığı ve bunun gerekçesine ilişkin ayrıntılı açıklamalar yapıldığı gözetildiğinde hiçbir gerekçenin yer almadığı kısa kararın tefhimi ile bireysel başvuru süresinin başladığını söylemek mümkün görünmemektedir. Zira bu durumda bireysel başvuru yapılabilmesi için nihai kararın gerekçesiyle birlikte öğrenildiğinden bahsedilemeyecektir. Benzer bir durumun incelendiği Rüstem Gül (B. No: 2021/26038, 22/11/2023) kararında Anayasa Mahkemesi gerekçesi açıklanmamış bir hükmün tefhim edilmiş bir hüküm olarak sayılmayacağını, gerekçeli karar tebliğ ya da tefhim edilmeden kanun yoluna başvurma süresinin başlamayacağını belirtmiştir. Anılan kararda, başvurucunun kısa kararla birlikte kararın gerekçesini öğrenemediği, dolayısıyla karar gerekçesini bilmeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf kanun yoluna başvurmasını beklemenin başvurucuya ağır bir külfet yüklediği bu durumda kanun yolu merciinin somut olayın şartlarında istinaf süresini ilk derece mahkemesi kararının gerekçesi açıklanmadan tefhim tarihinden itibaren başlatmasına ilişkin yorumunun öngörülemez nitelikte olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (anılan kararda bkz. §§ 41, 42). Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

16. Öte yandan öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Başvurucunun nihai kararın gerekçesini dava dosyasını incelemek suretiyle öğrenmesi mümkündür. Bu doğrultuda dosyadan suret alınması gibi hâllerde başvurucunun gerekçeli kararı öğrendiği kabul edilebilir. Başvuruculaların nihai kararın gerekçesini öğrendiklerini beyan ettikleri tarih de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22). Başvuruya konu olayda da mahkeme ilamına ilişkin olarak UYAP evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede ilgili kararın başvurucu tarafından 19/2/2021 tarihinde açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Böyle bir durumda işlem yapılırken nihai kararın sonucunun öğrenildiği kabul edileceğinden bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlatılması gerekir (benzer değerlendirme için bkz. Hüseyin Aşkan, B. No: 2017/15649, 21/7/2020).

17. Sonuç olarak başvuruya konu nihai kararın başvurucu tarafından 19/2/2021 tarihinde öğrenildiği, bu tarihten itibaren otuz gün içinde 16/3/2021 tarihinde yapılan başvurunun süresinde olduğu değerlendirilmiştir.

18. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, eksik inceleme ile delillerin toplanmadığı, tanık dinletme talebinin karşılanmadığı, tüm bunların neticesinde somut olayın hatalı değerlendirilmesi suretiyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

19. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların

kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

21. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda yargı mercilerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci, Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

22. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai durumlarda aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin yargı mercilerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi, yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi yargı mercilerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83).

23. Somut olayda uyuşmazlığın dava konusu çeklerin davacı bankaya cirosunun temlik cirosu veya tahsil cirosu olup olmadığı, buradan varılacak sonuca göre başvurucunun dava dışı firmaya yaptığı ödemeyi davacı bankaya karşı ileri sürüp süremeyeceği noktasında toplandığı anlaşılmaktadır. Yargılama sürecinde yapılan incelemelerde lehtar ile ödeme yapılan firma arasındaki bağlantı ortaya konulmuş ancak Yargıtay tarafından yapılan değerlendirme neticesinde bu bağlantının kambiyo senedinde yer alan borcun ödendiğinin ispatı konusunda yeterli olmadığı sonucuna varılmış ve davanın kısmen kabulüne hükmedilmiştir. Başvurucu her ne kadar ödeme yapılan firma yetkilisini tanık olarak dinletme talebinin karşılanmadığını ileri sürmüş ise de yargılamanın bütününe bakıldığında yargı mercilerince tanık dinletilmek istenen hususun zaten aydınlatıldığı ancak başvurucunun iddialarını ispata yeter olmadığı yönünde değerlendirme yapıldığı görülmüştür. Bu kapsamda başvurucunun iddia ettiği dava dışı firmaya yaptığı ödemenin davacı bankaya karşı ileri sürülüp sürülemeyeceği konusunun mahkemelerin hukuki değerlendirmesine ilişkin olduğu ve bu hususun kanun yolu şikâyeti kapsamında kaldığı kanaatine varılmıştır.

24. Başvuru konusu olayda yargı mercilerince tarafların iddia ve itirazlarının incelendiği, bilgi ve belgelerin toplandığı ve tüm dosya kapsamında inceleme yapılmak suretiyle bir sonuca varıldığı görülmekte; başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL KAYA

B. No: 2021/17102 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/17102

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/17102)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : İsmail KAYA

Vekili : Av. Emrah ÇELİKTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kolluk görevlisince fiziksel şiddet uygulanması ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kolluk görevlilerinin saat 17.00'de düzenlendiği ve başvurucunun da imzasını taşıyan 17/3/2021 tarihli tutanağa göre Ankara'nın Altındağ ilçesinde bir sokakta şüphe üzerine durdurulan ticari takside yolcu olarak bulunan başvurucu ve yanındaki M.K.nın aranması sonucu M.K.nın üzerinde bir ruhsatsız tabanca, başvurucunun üzerinde de içinde yirmi bir mermi bulunan bir poşet ele geçirilmiş; yakalanan şahıslar doktor raporu alındıktan sonra işlemlerin yapılması için karakola götürülmüştür. Yine aynı tarihi taşıyan ve iki polis memuru tarafından saat 22.30'da düzenlenen tutanakta ise işlemleri yapılmak üzere karakola getirilen başvurucunun Çocuk Şube Müdürlüğüne (Çocuk Şube)götürülmek üzere polis aracına alındığında "Beni niye çocuk şubeye götürüyorsunuz, beni götüremezsiniz." şeklinde bağırmaya ve kendini sağa sola vurmaya başladığı, aracın kapılarına tekme attığı, sonrasında yoldayken kendini iyi hissetmediğini ve kolunun ağrıdığını söylemesi üzerine de

hastaneye götürülerek rapor alındıktan sonra Çocuk Şubeye teslim edildiği kayıt altına alınmıştır.

3. Olayın yaşandığı karakolun amiri olan Komiser M.G. şikâyetçi sıfatıyla alınan aynı tarihli ifadesinde; başvurucunun karakoldaki adli işlemler sürerken bağırıp çağırdığını, sağa sola küfrettiğini duyması üzerine onu sakinleştirmek amacıyla yanına gittiğini, başvurucunun hakaret ve tehditlerde bulunarak ona vurmaya çalıştığını, vücudunu sağa sola vuran başvurucunun kendisine zarar vermesini engellemek için başını göğsüne dayadığını, omzundan tutarak ayağa kalkmasına engel olduğunu, başvurucuyu güçlükle sakinleştirdiğini ifade etmiştir. Komiser M.G. ayrıca başvurucunun kollarını ve boynunu sıktığı için yaralandığını ileri sürmüş, başvurucudan şikâyetçi olmuştur. Ankara Gazi Mustafa Kemal Devlet Hastanesinden alınan 18/3/2021 tarihli genel adli muayene raporunda Komiser M.G. hakkında "Boyun sol kısmında yaygın hiperemik alan [kanlanma], her iki kol iç kısımlarda yaygın hiperemik alanlar mevcuttur." tespitine yer verilmiştir.

4. Olayın yaşandığı polis merkezinde görevli olan polis memuru S.Ö. bilgi veren sıfatıyla aynı tarihte alınan ifadesine göre başvurucunun ve yanındaki M.K.nın ifade işlemleri devam ederken, başvurucu yerinden kalkarak çıkış kapısına doğru yönelmiştir. Bunu fark eden S.Ö. başvurucunun dışarı çıkmasını engellemek için yanına gitmiştir. Bu sırada başvurucu, polis merkezinin amiri olan M.G.nin odasına yönelerek içeriye girmeye çalışmış ve başvurucuyu kolundan tutarak yerine oturtmuştur. Bir süre sonra yüksek sesle bağırarak tehdit ve hakaretler etmeye başlayan başvurucuyu odasından gelen M.G. sakinleştirmeye çalışsa da başvurucu, agresif davranışlarını sürdürmüştür. İfadesine göre S.Ö. Bu sırada gelen anons üzerine olay yerinden ayrılmıştır.

5. Başvurucunun 18/3/2021 tarihinde müdafii eşliğinde Cumhuriyet savcısına verdiği ifadenin ilgili kısmı şöyledir:

" ... Seğmenler Polis Merkezine geldiğimizde de kelepçem sıkı olduğu için 'bunu biraz açar mısınız' dedi[m]. Karakolun koridorunda bekleme salonundayken bir anda benden şikayetçi olan karakol amiri beni darp etmeye başladı. Kameralarda vardı ancak ben şikayetçi değilim. Ben kesinlikle küfür etmedim, kimseyi tehdit etmedim. Mukavemette bulunmadım. Müştekiyi yaralamadım. Üzerime atılı suçlamaları kabul etmiyorum..."

6. Başvurucu hakkındaki sağlık raporları şöyledir:

i. Ankara Gazi Mustafa Kemal Devlet Hastanesinden alınan 17/3/2021 tarihli ve 18.13 saatli genel adli muayene raporunda darp ve cebir izine rastlanmadığı belirtmiştir.

ii. Aynı hastaneden aynı gün ve saat 20.50'de alınan adli muayene raporunda "Sağ zigomatik kemik [elmacık kemiği] hizasında 3x2 cm boyutunda eritem [kan toplanması sonucu derinin kızarması], hassasiyet, şişlik ve frontal kemik [başın üst kısmı, gözlerin arası] sol tarafta 2x1 cm boyutunda şişlik, her iki kulak kepçesinde kızarıklık mevcut, sağ kulakta duymada azalma, boyun sol tarafında 3x3 cm boyutunda eritem ve ense sol arka tarafında 4x3 cm boyutunda eritemli ekskoriyatif lezyon, her iki bacak pretibial kemik [kaval kemiği] orta hizasında 0,5x0,5 cm boyutunda ülseratif lezyon, sol kol triceps [omuz kası] hizasında 4x5 cm boyutunda endurasyonu artmış şişlik ve hassasiyet, sol bacak kuadriceps [üst bacak ön kası] dış hizasında 5x10 cm boyutunda şişlik mevcut. Kafa ve boyun travması olması nedeniyle beyin cerrahisi ve kulaktaki şikayeti nedeniyle kulak burun boğaz uzman hekimleri tarafından değerlendirilmesi ve ilgili hekimlerce raporun tamamlanması uygundur." tespitlerine yer verilmiştir.

iii. Adli Tıp Kurumu tarafından düzenlenen 29/4/2021 tarihli raporda başvurucunun yaralanmasının yaşamını tehlikeye sokmadığı ve basit tıbbi müdahale ile giderilebilir nitelikte olduğu ifade edilmiştir.

7. Başsavcılık tarafından başvurucu hakkında kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret ve görevi yaptırmamak için direnme suçundan yürütülen soruşturma kapsamında5/5/2021 tarihli Kamera İzleme Tutanağı soruşturma dosyasına kazandırılmıştır. Tutanakta; başvurucuyla beraberindeki kişinin karakola getirildiği ve başvurucunun karakol amirinin odasına girmeye çalıştığı ana ait olduğu notu düşülmüş iki fotoğrafa ve herhangi bir fotoğraf bulunmaksızın başvurucunun karakol içinde yerinde duramayarak sağa sola gidip geldiği, görevlilere zorluk çıkardığı, görevlilerin uyarılarına aldırış etmediği, karakol amirinin odasına girmeye çalıştığı, kendisini sakinleştirmek isteyen komiseri darbetmeye çalışarak yaralanmasına sebep olduğu, başvurucunun iddia ettiği gibi kendisinin darbedildiğine dair bir görüntü olmadığı bilgisine yer verilmiştir. Başsavcılıkça yürütülen soruşturma sonucunda başvurucu hakkında kamu davası açılması için yeterli şüphe olduğu görülmekle beraber tarafların bir edim öngörmeksizin uzlaşmaları nedeniyle kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir.

8. Hakkında 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet etme ve görevi yaptırmamak için direnme suçlarından tahkikat evrakı düzenlenen başvurucu için başlatılan soruşturmayı yürüten Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun suça sürüklenen çocuk sıfatıyla verdiği ifadesinde polis merkezinde karakol amirinin fiziksel şiddetine uğradığı iddiası yönünden ayırma kararı vererek kasten yaralama iddiasını ayrı bir soruşturma numarası altında incelemiştir. Başsavcılık bu kapsamda başvurucunun yaralanmasına ilişkin adli tıp raporunu dosyaya kazandırmış ve başvurucunun ifadesini almıştır. Başsavcılık 29/3/2021 tarihinde 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun'un 4. maddesinin son fıkrası uyarınca evrakın işleme konulmamasına karar vermiştir. Bu karar kesindir ve Başsavcılık bu kararına gerekçe olarak yapılan soruşturma sonunda mağdurun soyut iddiasından başka delil elde edilememesini göstermiştir.

9. Başvurucu vekili tarafından 24/3/2021 tarihinde Başsavcılığa verilen şikâyet dilekçesi üzerine aynı olaya ilişkin yeni bir soruşturma başlatılmıştır. Şikâyet dilekçesine göre olay tarihinde bir suç iddiasıyla karakola götürülen başvurucunun karakolda uğradığı fiziksel şiddet nedeniyle yüzünün sağ tarafında şişlik, dudaklarında kanama oluşmuştur. Bir gün gözaltında kalan başvurucu hakkında alınan sağlık raporu başvurucunun vücudundaki darp izlerini belgelemiştir. Başvurucu delil olarak karakol kamera görüntülerine dayanmış ve dilekçe ekine, olay günü başvurucunun vekilinin kendi cep telefonu kamerasıyla çektiği bir videoyu eklemiş; fiziksel şiddet uygulayan polis memurundan şikâyetçi olmuştur.

10. Başsavcılık bu şikâyet üzerine başlatılan soruşturma için 5/4/2021 tarihinde mükerrer olması nedeniyle 4483 sayılı Kanun'un 4. maddesinin son fıkrası uyarınca şikâyetin işleme konulmamasına kesin olarak karar vermiştir.

11. Başvurucu, nihai kararı 30/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 22/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

13. Başvurucu, götürüldüğü karakolda kolluk görevlisinin fiziksel şiddetine maruz kaldığını, bu olay nedeniyle yürütülen ceza soruşturmasının etkili olmadığını belirterek kötü muamele yasağı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde kovuşturmaya yer olmadığına dair karardan ayrılmak için kuvvetli bir neden bulunmadığı bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmektedir. Kesin gerekli olduğu hâllerde güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82). Gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada bir yaralanma olayı meydana gelmişse bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlardadır (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Bunun sebebi bu tür olaylarda gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgilerin çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

17. Başvurucu, yapılan aramada suç unsuru olabilecek nitelikteki materyalin (mermi) üzerinde bulunması sebebiyle yakalanmıştır. Başvurucunun yakalandığı gün yapılan ilk adli muayenesinde darp ve cebir izine rastlanmadığı belirlenmişken aynı gün birkaç saat sonra yapılan ikinci adli muayenesinde ise basit tıbbi müdahale ile giderilebilir mahiyette birden fazla yaralanma tespit edilmiştir.

18. Başvurucu, karakol amirinin fiziksel şiddetine uğradığını ileri sürmüştür. Soruşturma mercii şüpheli kolluk görevlisi hakkında isnat edilen eylemin gerçekleştiğine ilişkin olarak başvurucunun soyut iddiası dışında delil bulunmadığı gerekçesiyle işleme konmama kararı vermiştir.

19. Başvurucunun devletin kontrolü altında bulunduğu sırada meydana gelen yaralanmasının -doktor raporuyla belirlenmiştir- nasıl oluştuğunu açıklama yükümlülüğü kamu makamlarına aittir. Buna rağmen başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturmasında Başsavcılıkça bu yaralanmaya ilişkin herhangi bir açıklama ya da değerlendirme yapılmaksızın başvurucunun soyut iddiası dışında bir delil bulunamadığı gerekçesiyle sonuca gidildiğinden devletin Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında negatif yükümlülüğüne aykırı davranıldığı sonucuna ulaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Yaşar Cesur Kelkit, B. No: 2020/442, 24/5/2023, § 42).

20. Bu tespitlerden sonra kolluk görevlisinin gerçekleştirdiği eylemin hangi boyuta ulaştığı değerlendirilmelidir. Somut olay bir bütün olarak ele alındığında eylemin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak nitelendirilmesi mümkün görülmüştür.

21. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin

savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli, soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D.,§§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

22. Başvurucu, olay yeri ve zamanını belirterek maruz kaldığını iddia ettiği muameleyi ifadesinde dile getirmiştir. Ayrıca olay günü düzenlenen ve başvurucuda meydana gelen yaralanmayı tespit eden adli muayene raporu da soruşturma dosyasına girmiştir. Kötü muamele yasağı hususunda savunulabilir bir iddia mevcut ise etkili soruşturma yükümlülüğünden söz edilebilecektir.

23. Başvurucu, yürütülen soruşturmanın etkili ve yeterli olmadığını ileri sürmüştür.

24. Başsavcılık tarafından yürütülen ilk soruşturma kapsamında başvurucunun sunduğu sağlık raporuna göre yaralanmasının niteliğinin belirlenmesi amacıyla Adli Tıp raporu alınmıştır. Soruşturma neticesinde şüpheli kolluk görevlisi hakkında isnat edilen eylemlerin gerçekleştiğine dair delil bulunmadığına kanaat getirilerek dosyanın işleme konulmamasına karar verilmiş (bkz. § 8), şikâyet üzerine başlatılan ikinci soruşturmada ise bu ilk soruşturmanın varlığına işaret edilerek mükerrerlik gerekçesiyle aynı sonuca ulaşılmıştır (bkz. § 10).

25. Soruşturma merciinin kolluk ihbar evrakı ekinde şüpheli kolluk görevlisi M.G.nin olayın başvurucunun karakol içinde bağırıp çağırması üzerine etrafına veya kendisine zarar vermesini engellemek için yanına gittiğinde gerçekleştiği, başvurucunun da onu yaraladığı yönünde beyanları bulunmasına rağmen olayın nasıl gerçekleştiği yönünde herhangi bir araştırma yapmaksızın iddiaları destekleyen delil bulunmadığı gerekçesiyle sonuca ulaştığı görülmüştür. Başsavcılıkça başvurucunun olay günü yaralandığını destekleyen adli muayene raporu dikkate alınarak, şüpheli ile olay tanıkları da dinlenmek suretiyle başvurucu gözaltındayken meydana gelen yaralanmanın sebebinin ve bundan devlet görevlilerinin sorumlu olup olmadığının nesnel verilerle makul şekilde açıklanmaması ve şüphelinin olayın gerçekleşme şekline ilişkin ifadesinin meydana getirdiği çelişki tartışılmaksızın sonuca ulaşılmasından dolayı etkin bir soruşturma yapıldığı hususunda tereddüt oluşmuş, adli sürecin mutlaka bir dava açılması ya da açılan davanın belli bir hükümle sonuçlanması gerektiği anlamına gelmemekle birlikte başvurucuya karşı kötü muamele oluşturduğu iddia edilen eylemlere yönelik olarak olayın aydınlatılması amacıyla etkili bir ceza soruşturması yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

26. Bununla birlikte şikâyete konu eylemin 4483 sayılı Kanun kapsamında kalan suçlar arasında olmadığının tespit edilmesi soruşturma yapma yetkisinin doğrudan Cumhuriyet savcısında olduğu anlamına gelecek ve derhâl soruşturma işlemlerine başlanarak delillerin toplanması yönünde önem arz edecektir. 4483 sayılı Kanun kapsamına girmeyen bir suç ya da kişi yönünden anılan Kanun'un işletilmesi etkili soruşturma yükümlülüğü yönünden sorun teşkil edecektir. Bu nedenle şikâyete konu fiil ve failin 4483 sayılı Kanun kapsamında kalıp

kalmadığı titizlikle incelenmelidir (Ümmühan Seçil Sucu, B. No: 2017/15128, 19/11/2020, § 74; Erdal Sarıkaya, § 124).

27. Kötü muamele iddiasının makul şüphe uyandıracak düzeyde olduğunu gösteren doktor raporları, polis memurlarının eşkâllerine kadar varan anlatımlar ve tanık gibi birçok delil gösterilmesine karşın iddiaların soyut ve genel nitelikte görülerek dilekçenin işleme konulmamasının sorumluların ve olayın gerçekleşme koşullarının ortaya çıkarılmasını olanaksız hale getirdiği ve etkili bir ceza soruşturması yürütülmesi önünde engel teşkil ettiği açıktır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

III. GİDERİM

29. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesi, yeniden soruşturma yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen, kamu makamlarının eylemlerinden ve soruşturma merciinin kovuşturmaya yer olmadığına dair kararından kaynaklanan hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği Cumhuriyet başsavcılığının yapması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebi dikkate alınarak net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2021/63956) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA ÇAKMAKCI VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/19693 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/19693

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA ÇAKMAKCI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/19693)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Fatma ÇAKMAKCI ve diğerleri (bkz. ekli listenin (C) sütunu)

Vekili : Av. Bilge DOĞRU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/19693 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2021/19693 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

A. Başvurucu Bilge Doğru'nun İhlal İddiaları

3. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun’un 46. maddesine göre Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması için başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamusal eylem veya işlemden başvurucunun kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42-45).

4. Somut olayda başvurucunun ihlal iddialarına konu dava dosyalarına taraf olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü işlemden kişisel olarak etkilenmediği ve mağdur sıfatının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvuruculların İhlal İddiaları

1. Erdal Yıldırım, İsmail Korkmaz ve Tülay Koç'un Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddiası

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

7. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

9. Açıklanan nedenlerle başvuruculların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

10. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın

gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyalarının temin edilerek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Bilge Doğru yönünden başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucular Erdal Yıldırım, İsmail Korkmaz ve Tülay Koç'un makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyet yönünden başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -Bölge Adliye Mahkemeleri için dava dosyalarının ilk derece mahkemelerinden temin edilerek-yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvurucu Bilge Doğru dışındaki başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH TURGUT VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/20239 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20239

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH TURGUT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/20239)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Abdullah TURGUT ve diğerleri

Vekilleri : Bkz. Ekli listenin (I) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurular, muhtelif tarihlerde yapılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

3. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibatı nedeniyle 2021/20239 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2021/20239 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmesi gerekir.

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu

çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyalarının ilk derece mahkemelerinden temin edilerek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -dava dosyalarının ilk derece mahkemelerinden temin edilerek-yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

G. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen vekâlet ücretinin başvurucularatabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALE ŞAHİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/20410 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20410

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALE ŞAHİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/20410)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Hale ŞAHİN ve diğerleri (bkz. ekli listenin (C) sütunu)

Vekili : Av. Hüseyin ÖZBEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibatı bulunması nedeniyle 2021/20410 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2021/20410 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama

sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan nedenlerle başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasını temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için-Bölge Adliye Mahkemeleri için dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek-yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUMMY MEYVE SULARI GIDA SANAYİ TİCARET A.Ş.

B. No: 2021/21297 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/21297

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUMMY MEYVE SULARI GIDA SANAYİ TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/21297)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Yummy Meyve Suları Gıda Sanayi Ticaret A.Ş.

Vekili : Av. Cihan VARAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; iş akdinin feshi üzerine açılan menfi tespit davasında aleyhe yüksek yargılama harcına hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, aynı konuda açılan davadan farklı bir sonuca ulaşılarak reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu şirkete karşı, işten çıkardığı işçisi tarafından 150.000 Amerikan doları değerinde teminat senedinin iadesi ile borçlu olmadığının tespiti talebiyle menfi tespit davası açılmıştır. Mersin 5. İş Mahkemesi (Mahkeme) 1/6/2018 tarihli karar ile davanın kabulüne, işçinin tarihsiz 150.000 Amerikan doları bedelli senetten dolayı borçlu olmadığının tespitine, kötü niyet tazminatı talebinin reddine hükmetmiştir. Karar gerekçesinde tanık beyanları ve diğer bilgi belgeler incelendiğinde işçinin başvurucu şirkette 1/6/2000 tarihinden işten çıkarıldığı tarihe kadar pazarlama bölge müdürü olarak çalıştığı, işe giriş şartı olarak 150.000 Amerikan doları tutarında senet yaprağını imzaladığı

ve iş akdinin 2016 yılında feshedildiği belirtilmiştir. Anılan senedin başvurucu şirkete verildiği ve bir örneğinin işçi tarafından mahkemeye sunulduğu anlaşılmakla işverenin sosyal ve ekonomik yönden güçlü olması, işçinin korunması ve işçi lehine yorum ilkesi gereğince ekonomik yönden zayıf olan bir işçinin maaşından kat kat fazla olan 150.000 Amerikan dolarının işverene karşı borçlanılmasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu vurgulanmıştır. Taraflar arasındaki anlaşmadan senedin teminat senedi olarak verildiğinin sabit olduğu anlaşılmakla işçinin bu davayı açmakta hukuken yararı bulunduğu nazara alınarak davanın kabulüne ve işçinin başvurucu şirkete borçlu olmadığının tespitine karar verildiği ifade edilmiştir. Başvurucu şirketten 27.934,03 TL harcın ve9.356,40 TL işçi tarafından ödenen harcın alınmasına hükmedilmiştir.

3. Başvurucu şirketin istinaf talebi Adana Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesi tarafından 18/4/2019 tarihinde esastan reddedilmiştir. Başvurucu şirketten 37.290,43 TL istinaf karar harcının alınmasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu şirketin temyiz talebi, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından 16/2/2021 tarihinde reddedilmiş ve karar onanmıştır. Başvurucunun aleyhine 70.982,63 TL karar harcına hükmedilmiştir.

5. Başvurucu vekiline karar 28/3/2021 tarihinde tebliğ edilmiş, 30/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucu şirket; aleyhine yüksek tutarda harca hükmedildiğini, toplamda ödeyeceği harcın 145.563,49 TL olması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

7. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

8. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

9. Kişilerin davanın veya dava sürecindeki bir yargısal işlemin başında veya sonunda harç veya diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü kılınmasının mahkemeye erişim hakkının kullanımı yönünden belli ölçüde caydırıcı bir etkiye sahip olacağı açıktır. Bu sebeple kişilerin yargılama harç ve giderleri ödemekle mükelleflendirilmesi mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eder (Abdullah Karataş, B. No: 2019/4150, 3/2/2022, § 29). Somut olayda başvurucu aleyhine hükmedilen yargı harcıyla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına müdahale gerçekleşmiştir.

10. Hak arama özgürlüğüne yapılan müdahale Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara (kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama) uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Başvuruya konu menfi tespit davasında harcın 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 15. maddesi gereğince değer ölçüsüne göre nispi esas üzerinden alınması gerektiği anlaşılmıştır. Bu kapsamda somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik yapılan müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu görülmüştür. Öte yandan yargı harcı ödeme yükümlülüğü getirilmesiyle, bölünebilen bir kamu hizmeti olan yargı hizmetinden yararlananların bu hizmetin maliyetinin bir kısmına katlanmasının hedeflendiği, bunun yanında yargı harcının abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun taleplerin disipline edilmesi ve gereksiz başvuruların önüne geçilerek mahkemelerin meşgul edilmesinin önlenmesi amacına hizmet ettiği, dolayısıyla başvurucunun yargı harcı ödemekle yükümlü kılınmasının anayasal açıdan meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (bazı değişikliklerle birlikte Celal Kurnaz, B. No: 2019/17811, 2/5/2024, § 15). Başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen sınırlamanın ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirilip getirilmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

11. Başvurucu; Mahkeme ve Bölge Adliye Mahkemesi tarafından ayrı ayrı 37.290,43 TL, Yargıtay tarafından 70.982,63 TL yargı harcı tahakkuk ettirildiğini yüksek yargı harçları nedeniyle hak arama özgürlüğünün ihlal edildiğinden şikâyet etmektedir.

12. Öncelikle belirtmek gerekir ki bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği, ilgili mevzuatı yorumlamak yargı mercilerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus yargı mercilerinin gerekçelerine esas yorumun ölçülü olup olmadığı ve buna göre Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlükleri ihlal edip etmediğidir. Bu kapsamda davanın sonucunda hangi tarafa maktu veya nispi yargılama harcına hükmedileceğini belirlemek Anayasa Mahkemesinin görevi olmayıp Anayasa Mahkemesi, hükmedilen harcın Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkını ihlal edip etmediğini incelemektedir (Şeyma Kayaoğlu, B. No: 2014/5491, 5/7/2017§ 53).

13. Mahkeme, başvuruya konu menfi tespit davasında davanın kabulüyle işçinin 150.000 Amerikan doları değerinde senedi başvurucuya teminat senedi olarak verdiğinin sabit olduğunu belirtmiş ve işçinin başvurucuya karşı borçlu olmadığının tespitine karar vermiştir. 37.290,43 TL harçtan peşin ve ıslah ile alınan9.356,40 TL toplam harcın mahsubu ile bakiye 27.934,03 TL harcın başvurucudan tahsili ile hazineye gelir kaydına; davacı işçi tarafından peşin ve ıslah ile alınan 9.356,40 TL harcın başvurucudan tahsili ile davacı işçiye ödenmesine hükmetmiştir. Başvurucunun istinaf talebinin reddi üzerine 37.290,43 TL, temyiz başvurusunun reddi üzerine ise 70.982,63 TL karar harcına hükmedilmiştir.

14. 492 sayılı Kanun'da, konusu belli bir değerle ilgili bulunan davaların nispi karar ve ilam harcına tabi olduğu ancak bu davaların reddi hâlinde maktu karar ve ilam harcına hükmedileceği, harcın dörtte bir oranında peşin olarak alınan kısmının maktu harcı aşan tutarının iade edileceği düzenlenmiştir (Abdullah Karataş, B. No: 2019/4150, 3/2/2022, § 38).

15. Somut olayda başvurucuya karşı işçi tarafından açılan menfi tespit davasının konusunun belli bir değerle ilgili olduğu açıktır. Nitekim Mahkeme, dava konusu borç miktarı üzerinden kanuni oranı uygulayarak hesapladığı nispi karar ve ilam harcının dörtte birini (9.356,40 TL)

peşin olarak davacı işçiye yatırtmıştır. Dava nihai olarak kabul edilmiş, Mahkeme ve diğer kanun yolu mercileri de anılan yargılamaya konu dava değeri üzerinden nispi harca hükmetmiştir. Davaya konu değerin 150.000 Amerikan doları olduğu sabittir. Dolayısıyla vekili de bulunan başvurucu tarafından (kaldı ki anonim şirket olduğu da dikkate alındığında) yargılama sonucunda hükmedilecek harçların öngörülemez nitelikte olmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla Mahkeme ve kanun yolu mercilerinin 492 sayılı Kanun'da düzenlenen şekilde yargı harçlarını uygulaması başvurucunun dava açmasını aşırı derecede zorlaştıracak ya da imkânsız kılacak nitelikte katı bir yaklaşım içermediği sonucuna varılmıştır. Neticede başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

17. Başvurucu şirket, aynı konuda başka bir işçi tarafından aynı iş mahkemesinde açılan menfi tespit davasında teminat senedi olmadığından hukuki yarar yokluğundan davanın reddine karar verildiğini ve aynı istinaf dairesince de kararın onandığını bu şekilde çelişkili kararlar verilmesinin hukuki güvenliği etkilediğini ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

18. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

19. Başvuruya konu olayda işçi tarafından başvurucu şirket aleyhine 150.000 Amerikan doları bedelli senetten dolayı borçlu olmadığının tespitine karar verilmesi istemiyle menfi tespit davası açılmıştır. Mahkemece anılan senedin bir örneğinin dosya kapsamında sunulduğu dikkate alınarak tanık delilleri ve belgelerden senedin teminat senedi olarak verildiğinin sabit olduğu belirtilmiştir. İşçinin bu davayı açmakta hukuken yararının bulunduğu nazara alınarak davanın kabulüne ve işçinin başvurucu şirkete borçlu olmadığının tespitine karar verilmiştir. Başvurucu şirket tarafından çelişkili olduğu ileri sürülen karar incelendiğinde açılan davanın işten çıkarılan şirket işçisi tarafından başvurucu şirkete karşı senetten dolayı borçlu olmadığının tespitine karar verilmesi istemiyle açıldığı anlaşılmıştır. Ancak anılan mahkeme kararı incelendiğinde işçi tarafından varlığı ileri sürülen senede dair herhangi bir bilgi ve belgenin dosya kapsamında ileri sürülmediği ve senedin varlığının tartışmalı olduğu belirtilerek hukuki yarar yokluğundan davanın reddedildiği görülmektedir. Dolayısıyla açılan her iki davanın maddi vakıalarının aynı olmadığı görülmüş olup maddi vakıaları farklı olan davalarla ilgili Mahkemelerin farklı değerlendirmelerinin olabileceği hususu ise tartışmasızdır. Bu bakımdan kararlar arasında herhangi bir çelişkinin bulunmadığı da anlaşılmaktadır.

20. Başvuru konusu olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, başvurucunun iddialarını ve itirazlarını ileri sürme imkânından yoksun bırakılmadığı,

mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan durum bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/11/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TALHA TAŞ VE MUSTAFA TAŞDEMİR

B. No: 2021/21459 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/21459

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TALHA TAŞ VE MUSTAFA TAŞDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/21459)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucular : 1. Talha TAŞ

Vekili : Av. Özcan AKINCI

2. Mustafa TAŞDEMİR

: Av. Özgün ŞİMŞEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, nasıpları onaylanmamış astsubay/subay adaylarının statüye geçiş işlemlerinin olağanüstü hâl (OHAL) kanun hükmünde kararnamesiyle iptal edilmesi üzerine açılan davaların Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) gönderilmesi yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Komisyon tarafından 2021/58731 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyasının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2021/21459 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2021/21459 numaralı dosya üzerinden yürütülmesine, diğer dosyanın kapatılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucu Talha Taş, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânlarının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

3. Başvurucular özetle nasbedilmemelerine ilişkin işleme karşı açtıkları davada esasa dair yargılama yapılmadığını belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvurucuların iddiası mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Anayasa Mahkemesi Ayhan Orhanlı ([GK], B. No: 2019/7991, 23/2/2023) kararında, başvurucunun temin faaliyetinin OHAL KHK'sı ile iptal edilmesi ve nasbının yapılmaması üzerine açtığı davanın keyfîliğe karşı kendisine anayasal güvenceler sağlayacak yorumla OHAL Komisyonuna gönderilmek yerine incelenmeksizin reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesinde öngörülen durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Ayhan Orhanlı, § 83). Anayasa Mahkemesi Engin Kaplan ve diğerleri (B. No: 2018/26741, 19/12/2023) kararında ise başvuruculaların bazılarının açtığı davalarda mahkemeler davanın incelenmeksizin reddine karar vermemekle birlikte dava konusu işlemin 29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'deki kural uyarınca tesis edildiği ve/veya bu kural uyarınca idarenin takdir yetkisinin bulunmadığı gerekçelerinin esasa ilişkin bir değerlendirme olarak görülemeyeceğini, doğrudan kanun hükmünde kararname ile tesis edilen işlemlere karşı dosyaların OHAL Komisyonuna gönderilmeyerek yargısal denetime imkân sağlanmadığı sonucunu değiştirmediğini, bu sebeple başvuruculaların mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir (aynı kararda bkz. § 17). Somut olayda da bu kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığından başvuruculaların Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir. Mahkemeye erişim hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvuruculaların diğer bazı haklarının ihlal edildiği iddialarının ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucular ihlalin tespit edilmesini istemiş, yeniden yargılama ve tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurularda tespit edilen mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Mahkemeye erişim hakkı yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Talha Taş'ın adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 3. İdare Mahkemesine (E.2018/2553, K.2019/2455) ve Ankara 2. İdare Mahkemesine (E.2020/663, K.2020/774) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucu Talha Taş'a,487,60 TL başvurucu harcı ve 30.000 TL vekâlet ücreti ile birlikte toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucu Mustafa Taşdemir'e ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİN ÖĞ

B. No: 2021/22957 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/22957

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİN ÖĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/22957)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Emin ÖĞ

Vekili : Av. Yılmaz KANBALI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gerekçeli kararın geç tebliğ edilmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda,

anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.B.

B. No: 2021/23463 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23463

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23463)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : A.B.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumuna hediye olarak getirilen bazı süresiz yayınların ceza infaz kurumu idaresi tarafından sakıncalı bulunarak teslim edilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan Silivri 3 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümözlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucunun ziyaretçileri tarafından "Uygulamalı Siber Güvenlik ve Hacking" ve "CCNP and CCIE Security Core (Scor 350-701)" isimli süresiz yayınlar ile bir kısım yayın hediye kapsamında başvurucuya teslim edilmek üzere Ceza İnfaz Kurumuna bırakılmıştır.

4. Söz konusu süresiz yayınlar Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu (Eğitim Kurulu) tarafından incelenmiştir. Eğitim Kurulu, inceleme sonucunda 2/2/2021 tarihinde hediye kapsamında gelen bir kısım süresiz yayının başvurucuya teslimine karar verilmesine karşın yukarıda isimleri yazılı olan iki süresiz yayının başvurucuya verilmemesine ve ziyaretçisine iade edilmesine karar vermiştir. Eğitim Kurulu kararında söz konusu yayınların; bilimsel

şifreleme yöntemleri içerdiği, herhangi bir bilgisayarda bilgi toplama zararlıları üretilmesinde kullanılabileceği, bazı bölüm veya sayfalarının ayıklanarak verilmesinin mümkün olmadığı, başvurucunun birlikte kaldığı diğer terör örgütü üyelerinin de örgütsel haberleşmelerinde kullanılabileceği, bu şekilde hem kurum güvenliğinin hem de kamusal güvenliğin tehlikeye düşebileceği şeklindeki temel gerekçelere dayanıldığı görülmüştür.

5. Başvurucu, Eğitim Kurulunun kararına karşı Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine (Hakimlik) şikâyet başvurusu gerçekleştirmiştir. Başvurucu dilekçesinde, güvenlik mühendisi olarak çeşitli projelerde görev yaptığını, söz konusu süresiz yayınları belirli aralıklarla yenilenen sertifika yeterlilik sınavlarına çalışmak için talep ettiğini belirtmiştir.

6. Hâkimlik 18/2/2021 tarihli kararıyla Eğitim Kurulu kararındaki gerekçelere benzer tespitler yaparak başvurucunun şikâyetini reddetmiştir. Ayrıca Hâkimlik gerekçesinde, söz konusu süresiz yayınların 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un 62. maddesi kapsamında ders kitabı kapsamında olmadığını da belirtmiştir.

7. Başvurucu, Hâkimlik kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. İtirazı inceleyen Silivri Ağır Ceza Mahkemesi 9/3/2021 tarihinde Hâkimlik kararının usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek itirazı reddetmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 23/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 21/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; kriptoloji alanında ihtisas yaptığını, çeşitli projelerde güvenlik mühendisi olarak çalıştığını, ceza infaz kurumunda kaldığı süre içerisinde bu bilgilerini unutmamak için ziyaretçisinden (ailesinden) istediği "Uygulamalı Siber Güvenlik ve Hacking" ve "CCNP and CCIE Security Core (Scor 350-701)" isimli süresiz yayınların Ceza İnfaz Kurumu tarafından kendisine verilmemesinin bilim ve araştırma yapma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, ayrıca bazı üniversitelerde söz konusu süresiz yayınların konularını içeren eğitim ve öğretim yapıldığını, bu doğrultuda eğitim ve öğrenim hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık görüşü beklenmeden başvurunun incelenmesine karar verilmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararında, hükümlü ve tutuklulara kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçileri aracılığıyla getirilen veya hükümlü ve tutukluların kendi satın aldıkları süreli ya da süresiz yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. İbrahim Kaptan (2), B. No: 2017/30723, 12/9/2018, § 23; Recep Bekik ve diğerleri [GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019, § 24; Ahmet Sil ve Taner Yay, B. No:

2017/35227, 30/9/2020, § 31). Eldeki başvuruda anılan kararlardaki değerlendirmelerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Ceza infaz kurumunda bulunan başvurucuya hediye olarak gelen süresiz yayınların teslim edilmemesinin haber veya fikir alma özgürlüğüne, dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmiştir. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

16. Anayasa Mahkemesi Recep Bekik ve diğerleri kararında, benzer müdahalelerin hukuki dayanağı olan 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve başvuruya konu yayınların ceza infaz kurumlarının düzeninin ve güvenliğinin sağlanması, suçun önlemesi ve mahkûmun ıslahı amaçlarıyla başvuruculara verilmemesi şeklindeki müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen kamu düzeni ve kamu güvenliği kapsamında meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varmıştır (Recep Bekik ve diğerleri, §§ 32, 33). Mevcut başvuruda da anılan tespitten ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

17. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, §§ 38-41; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 21; Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018, §§ 39-43).

18. Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlülerin süreli ve süresiz yayınlardan yararlanmasına ilişkin genel ilke ve esasları Serdar Güzelçay ve diğerleri ([GK], B. No: 2022/66987, 21/12/2023) kararında ortaya koymuştur. Yine süreli veya süresiz yayınlar hakkında yapılması gereken denetime ilişkin ilkeler de Anayasa Mahkemesinin Halil Bayık kararında açıklanmıştır. Bu itibarla, ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri (Halil Bayık, §§ 28-43) karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahaleler Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edecektir (Halil Bayık, § 43).

19. Somut olayda, başvurucunun ziyaretçisi tarafından getirilen "Uygulamalı Siber Güvenlik ve Hacking" ve "CCNP and CCIE Security Core (Scor 350-701)" isimli süresiz yayınlar Eğitim Kurulu tarafından yapılan inceleme sonucunda bilimsel şifreleme yöntemleri içerdiği, herhangi bir bilgisayar için bilgi toplama zararlıları üretilmede kullanılabileceği ve örgütsel haberleşmede kullanılabileceği gerekçeleriyle başvurucuya verilmemiş ve ziyaretçisine iade edilmesine karar verilmiştir.

20. Bu karara yapılan şikâyeti değerlendiren İnfaz Hâkimliği, Eğitim Kurulunun gerekçelerine ek olarak söz konusu süresiz yayınların 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesi kapsamında ders kitabı olmadığını da belirterek itirazı reddetmiştir. İnfaz Hâkimliğinin kararına yapılan itirazı değerlendiren Ağır Ceza Mahkemesi de kararı usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

21. Ceza İnfaz Kurumu idaresi ve yargı mercilerinin kararları bir bütün olarak dikkate alındığında, söz konusu süresiz yayınların kurum güvenliğini tehlikeye düşüreceği ve örgütsel şifreli haberleşmeye neden olabileceği şeklindeki gerekçelere dayanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte idare ve yargı makamları, -kural olarak- bilgisayara erişimi olmayan başvurucu tarafından şikâyete konu yayınların; ceza infaz kurumunun güvenliğini tehlikeye düşürecek şekilde nasıl kullanılabileceğini, herhangi bir bilgisayar için bilgi toplama zararlılarını üretmede nasıl kullanılabileceğini ya da örgüt içi şifreli haberleşmede ne şekilde bir kolaylık sağlayacağını açıklamamışlardır. Nitekim başvurucunun düzenli ya da düzensiz şekilde ceza infaz kurumunda herhangi bir bilgisayara erişiminin bulunduğu hem idare hem de hâkimlik kararında belirtilmemiştir. Öte yandan yayınların ders kitabı vasfına sahip olmadığı konusunda yeterli bir gerekçe oluşturulmuş olsa da başvurucunun mesleği gereği bu yayınlara erişiminde menfaati olduğu yönündeki iddiası da İnfaz Hâkimliğince yapılan değerlendirmede yeterli bir gerekçeyle karşılanmamıştır.

22. Sonuç olarak, başvuruya konu süresiz yayınların başvurucuya verilmemesinin demokratik bir toplumda gerekli olduğu ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterilebilmiş değildir.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Bu ihlal kararı -ilgili ve yeterli gerekçe eksikliğine dayalı olarak verildiğinden- başvuruya konu yayınların başvurucuya verilmesi gerektiği şeklinde yorumlanamaz.

26. İfade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin -Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterler ve gösterilen yöntemle- yeniden yargılama yapmak ve yargılamanın sonucuna göre başvurucunun itirazı hakkında yeni bir karar vermek üzere Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine gönderilmesine karar verilmesi gerekir. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğü ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/423 ve K. 2021/479) GÖNDERİLMESİNE,

F. Net 10.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M. SHEKİB GHAFOORI VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/23687 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23687

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

M. SHEKİB GHAFOORI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23687)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. M. Shekib GHAFOORI

2. Ahmed I. H. SALHAT

3. Behidzhe Beyhan HYUSEİN

4. Zeınab Arafat Husseın Arafat HASSANE

Vekili : Av. Fatih YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yabancı uyruklu tıpta uzmanlık öğrencilerine döner sermaye ek ödemesi yapılmaması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Yabancı uyruklu olan başvurucular, İstanbul Bağcılar Eğitim ve Araştırma Hastanesinde yabancı uyruklu kontenjanından tıpta uzmanlık öğrenimi görmektedir.

3. 4/1/1961 tarihli ve 209 sayılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları ile Esenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek Döner Sermaye Hakkında Kanun'un 5. maddesi ile 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 58. maddesi kapsamında tıpta uzmanlık öğrencilerine de yapılan döner sermaye ek ödemesinden başvurucular

yararlandırılmamaktadır.

4. Başvurucular, çalıştıkları kuruma muhtelif tarihlerde başvuruda bulunarak döner sermaye gelirlerinden yapılan ek ödemeden kendilerinin de yararlandırılmasını talep etmiştir. İdare, başvuruları reddetmiştir.

5. Başvurucular, söz konusu ret işlemlerinin iptali ile idareye başvuru tarihinden altmış gün öncesinden itibaren yararlandırılmaları gereken ek ödemelerin yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi istemiyle muhtelif tarihlerde idare mahkemelerinde dava açmıştır. Yargılama sonucunda İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Yedinci İdare Dava Dairesinin nihai kararlarıyla davalar reddedilmiştir. Kararların gerekçesinde 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun ek 33. maddesinde sadece nöbet ücretlerinin ödenmesine ilişkin hükümlerin bulunduğu ve söz konusu maddede yapılan değişikliğin ancak nöbet ücretini kapsadığı ifade edilmiştir. Kararlarda 209 sayılı Kanun'un 5. maddesinde ve 2547 sayılı Kanun'un 58. maddesinde kimlerin döner sermaye gelirlerinden pay alacağının açıkça düzenlendiği, yabancı uyruklu tıpta uzmanlık öğrencilerinin bu kapsamda yer almadığı vurgulanmış; yabancı uyruklu tıpta uzmanlık öğrencilerine döner sermaye ek ödemesi yapılamayacağı belirtilmiştir, ayrıca farklı kontenjanlar kapsamında uzmanlık eğitimine başlayan yabancı uyruklu öğrencilerin Türk uyruklu öğrenciler ile aynı statüde bulunmadıkları açıklanmıştır.

6. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

7. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. 2021/36692, 2021/38598 ve 2021/51275 numaralı başvuruların 2021/23687 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucular; döner sermaye gelirine eşit şekilde katkı sundukları hâlde döner sermaye gelirinden pay alamamalarının eşitlik ilkesini, adil ücret ilkesi ile çalışma hakkını ihlal ettiğini, yabancı uyruklu asistan doktorlara döner sermaye ödemesi yapılamayacağını düzenleyen açık bir kanun hükmü bulunmamasına rağmen bölge idare mahkemesinin uluslararası sözleşme hükümlerine aykırı olarak karar vermesinin adil yargılanma hakkını ve öngörülebilirlik ilkesini ihlal ettiğini iddia etmiştir. 2547 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (e) fıkrasında uzmanlık kavramı tanımlanırken Türk vatandaşı-yabancı uyruklu ayrımının yapılmadığını belirten başvurucular, fiilen çalıştıkları hâlde döner sermaye ek ödemesinden mahrum kaldıklarından yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın koşullarının dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucular iddialarını yinelemiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi benzer şikâyeti Arif Huseynli ve diğerleri (B. No: 2019/39033, 28/6/2022) kararında incelemiş ve başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar vermiştir.

12. Arif Huseynli ve diğerleri kararında Türk vatandaşı tıpta uzmanlık öğrencileri döner

sermaye ek ödemesinden yararlanmaktayken yabancı uyruklu tıpta uzmanlık öğrencilerinin bundan yararlanmamasının farklı muamele teşkil ettiği hususunun ilk bakışta anlaşılabilecek nitelikte olduğu belirtilmiş, durumları benzer olan tıpta uzmanlık öğrencileri arasında döner sermaye ek ödemesinden yararlanma yönünden uyrukluk temelinde farklılık yaratıldığı tespit edilmiştir (Arif Huseynli ve diğerleri, § 54). Anılan kararda başvuruculaların yabancı uyruklu olduğu için maruz kaldıkları farklı muamelenin nesnel ve haklı bir temelinin bulunduğunun ortaya konulamadığı vurgulanmış, farklı muamelenin ilgili mevzuatın anayasal hükümler gözetilmeden yorumlanmasından kaynaklandığına işaret edilmiştir (Arif Huseynli ve diğerleri, §§ 55, 56). Mahkemelerin önlerindeki uyuşmazlığa uygulayacakları mevzuat hükümlerini anayasal ilke ve güvenceleri gözeterek yorumlama mecburiyetinde olduğunun altının çizildiği kararda, ödeme yapılmasını öngören açık bir hüküm bulunmadığı gerekçesiyle başvuruculaların döner sermaye ek ödemesinden yararlandırılmamasının haklılaştırılması yargı mercilerinin mevzuat hükümlerini anayasal güvenceler ışığında yorumlama yükümlülüğüne aykırılık oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır (Arif Huseynli ve diğerleri, §§ 57, 58).

13. Koşulları yönünden aynı olan eldeki başvuruda Arif Huseynli ve diğerleri kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla İstanbul Bölge

İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesine (E.2020/1834, K.2021/28) iletilmek üzere İstanbul 4. İdare Mahkemesine (E.2020/299, K.2020/1056), İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesine (E.2021/38, K.2021/616) iletilmek üzere İstanbul 2. İdare Mahkemesine (E.2020/661, K.2020/1260), İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesine (E.2021/44, K.2021/659) iletilmek üzere İstanbul 11. İdare Mahkemesine (E.2020/278, K.2020/1146), İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesine (E.2021/775, K.2021/864) iletilmek üzere İstanbul 8. İdare Mahkemesine (E.2020/339, K.2020/1666) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 487,60 TL başvuru harcının başvuruculara AYRI AYRI, 30.000 TL vekâlet ücretinin ise MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN ÖZBAĞ

B. No: 2021/45898 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/45898

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN ÖZBAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/45898)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Hüseyin ÖZBAĞ

Vekili : Av. Ayşegül YEĞİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 8/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3.

maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Açıklanan nedenlerle makul sürede yargılanma hakkınınihlal edildiği iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye

Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/1901, K.2020/987) iletilmesi için Konya 3. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2018/397, K.2019/399)GÖNDERİLMESİNE,

E. Tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET FATİH BULUT VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/48895 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/48895

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET FATİH BULUT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/48895)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kübra ÇİFTÇİ

Başvurucular : 1. Mehmet Fatih BULUT

Vekili : Av. Mustafa TAV

2. Hasan SELEK

Vekili : Av. İrem ÇİÇEK DOKSANBİR

3. Kerem Said ERDOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular 30/8/2016 tarihi itibarıyla mezun olacak askerî öğrencilerin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesi gereğince nasıplarının yapılmaması üzerine açılan davaların Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna gönderilmek yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Olay tarihinde başvurucular 30/08/2016 tarihi itibarıyla astsubaylığa/subaylığa nasbedilmeyi bekleyen eğitimlerini tamamlamış askerî öğrenci statüsündedir.

3. 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsünün ardından çıkarılan 31/7/2016 tarihli ve669 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Millî Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde

Kararname'nin 104. maddesinde harp akademilerinin, askerî liselerin ve astsubay hazırlama okullarının kapatılacağı düzenlenmiştir. Mezkûr 669 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 105. maddesinde 30 Ağustos itibarıyla mezun olacak askerî öğrencilerin nasbının yapılmayacağı, bunlara durumlarına uygun fakülte ve yüksek okullarca diploma verileceği kuralına yer verilmiştir. Bu kural uyarınca başvurucuların nasbı yapılmamıştır. Bunun üzerine başvurucular, nasbedilmemelerine ilişkin işlemin iptali istemiyle idare mahkemelerinde dava açmıştır.

4. Mahkemeler başvurucuların nasbının yapılmamasının doğrudan kanun hükmünde kararnameden hükmünden kaynaklandığını, kanun hükmünde kararname hükmünün idareye herhangi bir değerlendirme yapma veya başka yönde işlem tesis etme olanağı tanımadığını, dolayısıyla ortada idari davaya konu olabilecek bir işlemin varlığından söz edilemeyeceğini belirterek davaları incelenmeksizin ret ya da ret kararlarıyla sonuçlandırmıştır. Anılan kararlar istinaf ve temyiz incelemelerinden geçerek kesinleşmiştir.

5. Başvurucular, nihai kararları öğrenmelerinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca 2022/33650 ve 2022/41207 numaralı başvuruların konu yönünden irtibatı nedeniyle 2021/48895 numaralı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin 2021/48895 numaralı başvuru üzerinden Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucular, nasbedilmemelerine ilişkin işleme karşı açtıkları davalarda esasa dair yargılama yapılmadığını belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; davanın incelenmeksizin reddine ilişkin yargılama mercilerinin kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durum bulunmadığı, ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının tespitinin Anayasa Mahkemesinin takdirinde olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) İnan/Türkiye (B. No: 35726/20) başvurusunda 30/8/2016 tarihinde atanmayı bekleyen başvuranın 29/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (675 sayılı KHK) ile atamasının iptal edilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin kabul edilemez olduğuna karar verdiği ifade edilmiştir. AİHM kararında, atamaları iptal edilen adayların bir sonraki yıl tekrar başvurmalarını ve eğitimlerini tamamladıktan sonra atanmamaları hâlinde idare mahkemeleri önünde ilgili tedbirlere itiraz etmelerini engelleyen bir hükmün bulunmadığı, bu nedenle belirli bir alanda ve kısa bir süre için mahkemeye erişime getirilen kısıtlamanın bu koşullar altında orantısız olarak değerlendirilemeyeceği kanaatiyle kabul edilemezlik kararı verildiği belirtilmiştir.

8. Başvurucu Hasan Selek, Bakanlık görüşüne karşı verdiği beyanda ihlal iddialarını yinelemiştir.

9. Başvuruya konu ihlal iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa Mahkemesi astsubaylığa/subaylığa nasbedilmeme nedeniyle yapılan bireysel başvuruları, başvurucuların bu statülere kabullerindeki farklılıkları dikkate alarak ele almıştır. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin Ömer Kılınç ([GK], B. No: 2018/30695,

29/9/2021) kararına konu olayda, Türk Silahlı Kuvvetlerinde (TSK) uzman erbaş olarak görev yapan başvurucu, girdiği sınavı kazanarak astsubay olmak amacıyla kurs almış ancak astsubaylık statüsüne geçiş işlemlerinin 675 sayılı KHK'nın 6. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ile iptal edilmesi üzerine nasbedilmeyerek TSK'daki görevine dönmüştür. Başvurucu, nasbının yapılmamasına ilişkin işlemin iptali talebiyle açtığı davanın incelenmeksizin reddedilmesi üzerine bireysel başvuru yapmıştır (Ömer Kılınç, §§ 17-25). Anayasa Mahkemesi, bahsi geçen kararda Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında mahkemeye erişim hakkı yönünden yaptığı değerlendirmede astsubay statüsüne geçiş işleminin iptalinin -kamu kurumlarından çıkarılmalardan farklı olarak- başvurucuyu bu statüden ilanihaye yoksun bırakacak bir etkisinin olmadığını, nitekim başvurucunun ilgili prosedüre yeniden tabi tutulmak suretiyle astsubaylık statüsünü elde ettiğini belirterek ihlal olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Ömer Kılınç, § 127).

11. Anayasa Mahkemesinin Ayhan Orhanlı ([GK], B. No: 2019/7991, 23/2/2023) kararına konu olayda ise başvurucunun subay olmak için kurs aldığı ancak temin faaliyetlerinin 675 sayılı KHK'nın 6. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile iptal edilmesi üzerine başvurucu nasbedilmemiş ve TSK ile ilişiği kesilmiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca olağanüstü hâl (OHAL) kapsamındaki kanun hükmünde kararnamelerle gerçek kişilerin hukuki statülerine ilişkin olarak doğrudan düzenlenen işlemlerin OHAL Komisyonunun yetkisinde olduğunu belirtmiş (Ayhan Orhanlı, §§77, 78), ayrıcadavayı gören mahkemenin dava konusu işlemin doğrudan kanun hükmünde kararname ile tesis edildiğini tespit ettikten sonra başvuruyu 7075 sayılı Kanun gereğince OHAL Komisyonuna göndermesinin -yargısal denetime imkân sağlayacağından- başvurucuyu keyfîliğe karşı koruyacak usule ilişkin bir güvence oluşturacağını vurgulamıştır. Kararda, yargılama mercilerinin 7075 sayılı Kanun'un 2. maddesi kapsamında bir değerlendirme yapmadan davayı incelenmeksizin reddetmelerinin öngörülemez nitelikte olduğunu değerlendirilmiştir (Ayhan Orhanlı, § 81). Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi Ayhan Orhanlı kararında, başvurucunun temin faaliyetinin OHAL kanun hükmünde kararnamesi ile iptal edilmesi ve nasbının yapılmaması üzerine açtığı davanın keyfîliğe karşı başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak yorumla OHAL Komisyonuna gönderilmek yerine incelenmeksizin reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesinde öngörülen durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı gerekçesiyle başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Ayhan Orhanlı, § 83).

12. Yine Anayasa Mahkemesinin Ömer Faruk Bayar (B. No: 2019/14214, 20/9/2023) kararında da 30/8/2016 tarihi itibarıyla mezun olacak askerî öğrencilerin OHAL kanun hükmünde kararnamesi gereğince nasıplarının yapılmaması üzerine açılan davanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna gönderilmek yerine incelenmeksizin reddedilmesi suretiyle gerçekleştirilen müdahalenin Ayhan Orhanlı kararında belirtilen gerekçelerle OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesinde öngörülen durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı belirtilmiş ve başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Ömer Faruk Bayar, §§ 77, 78).

13. Somut olayda 30/8/2016 tarihi itibarıyla mezun olacak askerî öğrenci statüsünde olan başvuruculaların da OHAL kanun hükmünde kararnamesi gereğince nasbı yapılmamış ve açtıkları davalar OHAL Komisyonuna gönderilmek yerine incelenmeksizin reddedilmiştir. Bu

sebeple eldeki başvurular yönünden Ayhan Orhanlı ve Ömer Faruk Bayar kararlarında açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

14. Öte yandan başvuruculaların bazılarının açtığı davalarda mahkemeler davanın incelenmeksizin reddine karar vermemekle birlikte dava konusu işlemin 675 sayılı KHK'daki kural uyarınca tesis edildiği ve/veya bu kural uyarınca idarenin takdir yetkisinin bulunmadığı gerekçelerinin (bkz. § 4) esasa ilişkin bir değerlendirme olarak görülemeyeceği ve doğrudan kanun hükmünde kararnamenin ile tesis edilen işlemlere karşı dosyaların OHAL Komisyonuna gönderilmeyerek yargısal denetime imkân sağlanmadığı sonucunu değiştirmediği anlaşılmıştır. Bu sebeple söz konusu başvurulara ilişkin olarak aynı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır (benzer değerlendirmeler için bkz. Engin Kaplan ve diğerleri, B. No: 2018/26741, 19/12/2023, § 17)

15. Ayrıca OHAL Komisyonunun görev süresi 22/1/2023 tarihinde sona ermişse de 7075 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5. Maddede Komisyonun görev süresinin sona ermesinden sonra görevleri kapsamındaki hususlarda mahkemelerce verilecek kararlar üzerine yapılması gerekli iş ve işlemleri yürütecek kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir.

16. Bu itibarla başvuruculaların nasıblarının yapılmaması üzerine açtıkları davaların keyfîliğe karşı başvuruculara anayasal güvenceler sağlayacak yorumla OHAL Komisyonuna gönderilmek yerine incelenmeksizin reddedilmesi suretiyle gerçekleştirilen müdahalenin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını, sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesinde öngörülen durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvuru Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında değerlendirildiğinde Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

18. Mahkemeye erişim hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvuruculaların diğer bazı haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

19. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuşlardır.

20. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Mahkemeye erişim hakkı yönünden ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaların manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir. Ayrıca başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadıklarından maddi tazminat taleplerinin de reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için 7075 sayılı Kanun'un geçici 5. maddesi çerçevesinde oluşturulan başvuru yolu dikkate alınarak yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tablonun (D) sütununda gösterilen ilgili Mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Ekli tablonun (F) sütununda isimleri yer alan avukatlar tarafından temsil edilen başvuruculara 30.000 TL vekâlet ücretinin AYRI AYRI ÖDENMESİNE, ekli tablonun (E) sütununda belirtilen yargılama giderinin ilgili satırda gösterilen başvuruculara ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZUHAL KARA

B. No: 2021/57450 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/57450

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZUHAL KARA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/57450)

Karar Tarihi: 27/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 23/5/2025 - 32908

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Zuhal KARA

Vekili : Av. Canberk KARA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, mevzuata aykırı olarak aleyhe nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/11/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu; Ayancık Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) muris muvazaasına dayalı olarak, saklı miras payı hissesi oranında tapu iptal ve tescil davası açmıştır. Mahkeme 2/7/2020 tarihli kararla davalılardan biri yönünden davanın husumet yokluğundan, diğeri yönünden esastan reddine karar vermiştir. Husumet yokluğundan ret kararı verdiği davalı lehine maktu, esastan ret kararı verdiği davalı lehine 30.150 TL nispi vekâlet ücretinin başvurucudan alınarak ödenmesine hükmetmiştir. Karar gerekçesinde, tüm dosya kapsamında yapılan inceleme neticesinde muris muvazaasının ispatlanamadığı sonucuna varıldığını ifade etmiştir.

8. Başvurucu, Mahkemece verilen kararın hatalı olduğunu, ayrıca avukatlık asgari ücret tarifesine aykırı yüksek miktarda aleyhine vekâlet ücretine hükmedildiğini ileri sürerek istinaf talebinde bulunmuştur.

9. Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesi 19/11/2020 tarihli kararla istinaf talebinin esastan reddine karar vermiştir. Kararda iki hafta içinde Yargıtaya temyiz talebinde bulunulabileceğini belirtmiştir.

10. Başvurucu, temyiz talebinde bulunmuş ve Yargıtay 1. Hukuk Dairesi 6/10/2021 tarihli kararla dava değerinin temyiz kesinlik sınırının altında kaldığını belirterek dilekçenin reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde, pay oranında açılan muris muvazaası hukuki nedenine dayalı tapu iptal tescil davalarında davacılar ve davalılar arasında ihtiyari dava arkadaşlığı bulunduğundan dava değerinin davayı açan mirasçı veya mirasçılardan her birinin payına isabet eden değer olacağını belirtmiştir. Somut olayda başvurucunun hissesinin 1/8 olduğunu davaya konu taşınmazın toplam değerinin yapılan keşif sonucunda 505.000 TL olarak belirlendiğini, bu durumda başvurucunun payına isabet eden toplam değerin ise 63.125 TL olduğunu vurgulamıştır. Bu durumda başvurucunun payına karşılık gelen 63.125 TL2020 yılı itibarıyla temyiz kesinlik sınırı olan 72.070 TL'nin altında kaldığından başvurucunun temyiz dilekçesinin değerden reddine karar vermiştir.

11. Nihai karar başvurucuya 25/11/2021 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 29/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

12. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 323. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Yargılama giderleri şunlardır:

...

ğ) Vekille takip edilen davalarda kanun gereğince takdir olunacak vekâlet ücreti.”

13. 6100 sayılı Kanun'un 57. maddesi şöyledir:

"(1) Birden çok kişi, aşağıdaki hâllerde birlikte dava açabilecekleri gibi aleyhlerine de birlikte dava açılabilir:

a) Davacılar veya davalılar arasında dava konusu olan hak veya borcun, elbirliği ile mülkiyet dışındaki bir sebeple ortak olması.

b) Ortak bir işlemle hepsinin yararına bir hak doğmuş olması veya kendilerinin bu şekilde

yükümlülük altına girmeleri.

c) Davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması."

14. 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 16. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Değer ölçüsüne göre harca tabi işlemlerde (1) sayılı tarifede yazılı değerler esastır. Müdahalenin men'i tescil ve tapu kayıt iptali gibi gayrimenkulün aynına taallük eden davalarda gayrimenkulün değeri nazara alınır."

15. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 164. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Avukatlık ücreti, avukatın hukukî yardımının karşılığı olan meblâğı veya değeri ifade eder.

...

Avukatlık asgarî ücret tarifesi altında vekâlet ücreti kararlaştırılamaz. ... Avukatlık ücretinin kararlaştırılmamış olduğu veya taraflar arasında yazılı ücret sözleşmesinin bulunmadığı yahut ücret sözleşmesinin belirgin olmadığı veya tartışmalı olduğu veya ücret sözleşmesinin ücrete ilişkin hükmünün geçersiz sayıldığı hallerde; değeri para ile ölçülebilen dava ve işlerde asgari ücret tarifelerinin altında olmamak koşuluyla ücret itirazlarını incelemeye yetkili merci tarafından davanın kazanılan bölümü için avukatın emeğine göre ilâmın kesinleştiği tarihteki müddeabihin değerinin yüzde onu ile yüzde yirmisi arasındaki bir miktar avukatlık ücreti olarak belirlenir. Değeri para ile ölçülemeyen dava ve işlerde ise avukatlık asgari ücret tarifesi uygulanır."

16. 1136 sayılı Kanun'un 168. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Baronun yönetim kurulları, her yıl Eylül ayı içerisinde, yargı yerlerindeki işlemler ile diğer işlemlerden alınacak avukatlık ücretinin asgarî hadlerini gösteren birer tarife hazırlayarak Türkiye Barolar Birliğine gönderirler.

Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulunca, baro yönetim kurullarının teklifleri de göz önüne alınmak suretiyle uygulanacak tarife o yılın Ekim ayı sonuna kadar hazırlanarak Adalet Bakanlığına gönderilir. ... Bu tarife Adalet Bakanlığına ulaştığı tarihten itibaren bir ay içinde Bakanlıkça karar verilmediği veya tarife onaylandığı takdirde kesinleşir. ...

Avukatlık ücretinin takdirinde, hukukî yardımın tamamlandığı veya dava sonunda hüküm verildiği tarihte yürürlükte olan tarife esas alınır."

17. 2/1/2020 tarihli ve 30996 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan ve hüküm tarihinde yürürlükte olan 2020 yılı Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin (AAÜT) 3. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Müteselsil sorumluluk da dahil olmak üzere, birden fazla davalı aleyhine açılan davanın reddinde, ret sebebi ortak olan davalılar vekili lehine tek, ret sebebi ayrı olan davalılar vekili lehine ise her ret sebebi için ayrı ayrı avukatlık ücretine hükmolunur."

18. AAÜT'nin 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1)Bu Tarifenin ikinci kısmının ikinci bölümünde gösterilen hukuki yardımların konusu para veya para ile değerlendirilebiliyor ise avukatlık ücreti, davanın görüldüğü mahkeme için bu Tarifenin ikinci kısmında belirtilen maktu ücretlerin altında kalmamak kaydıyla (7 nci maddenin ikinci fıkrası, 10 uncu maddenin üçüncü fıkrası ile 12 nci maddenin birinci fıkrası,

16 ncı maddenin ikinci fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla) bu Tarifenin üçüncü kısmına göre belirlenir."

B. Yargıtay Kararları

19. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 3/10/2019 tarihli ve E.2017/11-415, K.2019/989 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Dava konusu olan hak, birden fazla kişi arasında ortak olup da bu hukuki ilişki hakkında mahkemece bütün ilgililer için aynı şekilde ve tek bir karar verilmesi gereken hâllerde dava arkadaşlığının maddi bakımdan mecburi olduğunun kabulü gerekir. Diğer bir ifadeyle, bir hakkın birden fazla kişi tarafından birlikte veya birden fazla kişiye karşı kullanılmasının zorunlu olduğu hâllerde, bu hak dava konusu edildiği zaman o hakla ilgili birden fazla kişi zorunlu dava arkadaşı durumundadır. Dava arkadaşlığının hangi durumlarda mecburi olduğu maddi hukuka göre belirlenir. Zorunlu dava arkadaşlığında; dava arkadaşları arasındaki ilişki çok sıkı olduğundan, bunlar davada birlikte hareket etmek durumundadırlar. Mahkeme ise dava sonunda zorunlu dava arkadaşlarının hepsi hakkında aynı ve tek bir karar verecektir. Zorunlu dava arkadaşlığında dava konusu olan hak tektir ve dava arkadaşı sayısı kadar müddeabih bulunmamaktadır.

Bazı durumlarda ise birden fazla kişiye karşı birlikte dava açılmasında maddi birzorunluluk olmadığı hâlde kanun, gerçeğin daha iyi ortaya çıkmasını ve taraflar arasındaki hukuki ilişkinin doğru sonuca bağlanmasını sağlamak için birden fazla kişiye karşı dava açılmasını usulen zorunlu kılmıştır ki bu durumda şekli bakımdan mecburi dava arkadaşlığı söz konusudur. Böyle bir davada, dava arkadaşları hakkında tek bir karar verilmesi veya dava arkadaşlarının hep birlikte ve aynı şekilde hareket etme zorunluluğunun varlığından söz edilemez.

Açıklanan bu mecburi dava arkadaşlığı hâlleri dışında ise dava arkadaşlığı ihtiyaridir.

...

... vekâlet ücreti de bir yargılama gideridir (HUMK 423/6. ve HMK323/ğmaddeleri). Bu sebeple 29.05.1957 gün ve 4/6 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında yazılı olduğu şekilde, yargılama giderlerinden olan avukatlık parası, diğer yargılama giderlerinde olduğu gibi mahkemece kendiliğinden hükme bağlanır. Kural olarak, davada haklı çıkan taraf kendisini vekil ile temsil ettirmiş ise, vekâlet ücreti diğer yargılama giderleri gibi haksız çıkan taraftan alınarak haklı çıkan tarafa verilir (Hukuk Genel Kurulunun 25.02.2004 tarihli ve 2004/18-92 E., 2004/107 K. sayılı kararı).

Bundan başka, mahkeme, haksız çıkan dava arkadaşlarının yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olduklarına açık biçimde karar vermemişse, her dava arkadaşı yargılama giderlerinin kendi payına düşen miktarından sorumludur. Davada haksız çıkan ihtiyarî dava arkadaşları da davada kendisini vekil ile temsil ettirmiş olan karşı tarafa ayrı ayrı vekâlet ücreti ödemeye mahkûm edilirler (Kuru, B.:Hukuk Muhakemeleri Usulü, C.3, 6.Baskı, İstanbul 2001, s.3371-3373).

Yukarıda açıklanan ilkeler ışığında somut olaya gelindiğinde, her ne kadar davacılar vekili dava dilekçesinin talep sonucunda, ayrı ayrı belirttikleri miktarların toplamı olan tazminatın davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsilini talep ederek harcı da toplam değer üzerinden yatırmış olsa da, davacılar arasındaki ilişki ihtiyari dava arkadaşlığı olup, ihtiyari dava arkadaşlığında da her bir dava birbirinden bağımsızdır. ... Mahkemece, 6100 sayılı

HMK’nın 326. maddesinin 3. bendine göre davacıların yargılama giderinin bir türü olan vekâlet ücretinden müteselsilen sorumlu olacaklarına dair bir hüküm de kurulmadığına göre bu şekilde hükmedilen vekâlet ücreti doğru olmayıp, temyiz edenin sıfatı ve davada haksız çıkan davacıların (ihtiyarî dava arkadaşları) reddedilen maddi tazminat tutarları esas alınarak davacıların sorumlu olacakları vekâlet ücreti miktarlarının ayrı ayrı belirlenmesi gerekir."

20. Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 2/7/2024 tarihli ve E.2023/3537, K.2024/4540 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Muris muvazaası hukuki nedenine dayalı olarak pay oranında açılan tapu iptali ve tescil davalarında, tarafların kendi arasında zorunlu dava arkadaşlığı bulunmayıp ihtiyari dava arkadaşlığı bulunduğundan, dava değerinin davayı açan mirasçı veya mirasçıların her birinin payına isabet eden değer olacağı kuşkusuzdur."

21. Ayrıca ilgili Yargıtay kararları için bkz. Leyla Coşkun, B. No: 2019/9077, 21/11/2023, §§ 12,13; Arzu Özcanoğlu, B. No: 2019/7244, 23/11/2022, §§ 22-25.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 27/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu; Yargıtay kararında belirtildiği üzere davada gayrimenkullerin değerinin 505.000 TL olduğunu, davayı miras payına düşen oranda açtığını, hatalı bir şekilde gayrimenkulden payına düşen oran (63.125 TL) üzerinden değil de gayrimenkulün tamamı üzerinden (505.000 TL) hesap yapılarak aleyhine 30.150 TL yüksek vekâlet ücretine hükmedildiğini, hükmedilen yüksek vekâlet ücreti nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

24. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun hukuka aykırı olarak nispi vekâlet ücretine hükmedildiğine ilişkin şikâyetinin adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Başvurucunun temyiz talebinin reddinden sonra bireysel başvuruda bulunduğu görülmüştür. Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesinin 19/11/2020 tarihli esastan ret kararı, temyiz kanun yolu açık olmak üzere verilmiştir. Temyiz incelemesinde ise dava değerinin temyiz kesinlik sınırının altında kaldığı belirtilerek dilekçenin reddine karar verilmiştir. İstinaf mahkemesi, temyiz kanun yolu açık olmak üzere karar verdiğinden başvurucunun temyiz kanun yolunu tükettikten sonra yaptığı bireysel başvuruda süre aşımının bulunmadığı açıktır (benzer yöndeki karar için bkz. Yasin Şimşek [GK], B. No:

2017/37390, 29/9/2021, §§ 47-52).

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

28. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmiştir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

29. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52). Dolayısıyla kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren ya da onu önemli ölçüde etkisizleştiren müdahaleler mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilir.

30. Başvuruya konu davada kendini vekille temsil ettiren davalı yararına ve davayı kaybeden başvurucu aleyhine 30.150 TL nispi vekâlet ücretine hükmedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

31. Anayasa’nın ''Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması'' kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

32. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

33. Başvuru konusu olayda başvurucu aleyhine hükmedilen 30.150 TL nispi vekâlet ücreti nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişimine getirilen müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşılayıp karşılamadığı değerlendirilmelidir.

i. Genel İlkeler

34. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla

düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

35. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken yargı mercilerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık bir keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak yargı mercilerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

36. Somut olayda başvurucu muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı miras payı nispetinde tapu iptal ve tescil davası açmış ve açtığı dava reddedilmiştir. Başvurucu aleyhine de 30.150 TL nispi vekâlet ücretine hükmedilmiştir.

37. 492 sayılı Kanun'un 16. maddesinin birinci fıkrasında, gayrimenkulün aynına ilişkin olarak açılan davalarda yargı harçlarının gayrimenkulün değeri üzerinden belirleneceği, AAÜT'nin 13. maddesinde de dava konusu para veya para ile değerlendirilebilen hâllerde dava değeri üzerinden AAÜT'nin Üçüncü Kısmı'na göre nispi vekâlet ücretinin belirleneceği düzenlenmiştir.

38. Bu durumda konusu belli bir değerle ilgili olan davaların reddi hâlinde nispi vekâlet ücretine hükmedileceği, taşınmazın aynına ilişkin davalarda ise talep edilenden bağımsız gayrimenkul değeri üzerinden harçlandırmanın yapılacağı ve nispi vekâlet ücretine hükmedileceği açıktır.

39. İhtiyari dava arkadaşlığı ise 6100 sayılı Kanun'un 57. maddesinde düzenlenmiştir. İhtiyari dava arkadaşlığında, dava konusu vakıanın yahut hukuki sebebin aynı ya da benzer olması hâlinde birden fazla kişi birlikte dava açabileceği gibi birden fazla kişiye karşı birlikte dava da açılabilir. İhtiyari dava arkadaşlığında her biri ayrı dava konusu edilebilecek talepler tek bir dava dilekçesiyle aynı dava çatısı altında ileri sürülebilir. İlgili düzenleme ile davacıya sağlanan bu kolaylıkla yargılamanın usul ekonomisine uygun şekilde yürütülmesi ve çelişkili karar verilmesinin önlenmesi amaçlanmaktadır.

40. İhtiyari dava arkadaşlığıyla ilgili yargılama giderlerinin hesaplanmasına ilişkin Yargıtay kararlarında haksız çıkan dava arkadaşlarının müteselsilen sorumlu olduklarına dair açık biçimde karar verilmemiş ise her dava arkadaşının yargılama giderlerden kendi payına düşen miktarda sorumlu olacağının vurgulandığı görülmektedir. Ayrıca pay oranında muris muvazaası hukuki nedenine dayalı olarak açılan tapu iptali ve tescil davalarında, tarafların

kendi arasında zorunlu dava arkadaşlığı bulunmayıp ihtiyari dava arkadaşlığı bulunduğundan dava değerinin davayı açan mirasçı veya mirasçıların her birinin payına isabet eden değer olacağı kararlarda belirtilmiştir (bkz. §§ 22-25).

41. Anılan ilkeler çerçevesinde somut olay incelendiğinde başvurucunun muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı miras payı nispetinde tapu iptal ve tescil davası açtığı, yargılama neticesinde Mahkemenin davayı reddetmekle birlikte aleyhine nispi olarak 30.150 TL yargılama giderine hükmettiği anlaşılmıştır.

42. Başvuruya konu tapu iptal ve tescil davası taşınmazın aynına ilişkin olduğundan dava değeri belirlenirken gayrimenkulün değerinin dikkate alınması ve bu değer üzerinden nispi vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği açıktır. Ancak somut olayda başvurucunun saklı miras payı nispetinde davayı açtığı Mahkemenin kararında da belirtilmiştir. Bu bağlamda somut uyuşmazlıkta ihtiyari dava arkadaşlığının bulunması ve dava dilekçesinde başvurucunun sadece kendi miras payı oranında tapu iptal ve tescil davası açtığı hususları birlikte değerlendirildiğinde aleyhe vekâlet ücretinin taşınmazın tamamının değeri üzerinden değil başvurucunun payına düşen değer üzerinden hesaplanması gerekirken bu husus gözetilmeden başvurucunun aleyhine yüksek oranda vekâlet ücretine hükmedildiği görülmüştür.

43. Bu itibarla Mahkemenin reddettiği davada başvurucunun miras payına isabet eden değeri dikkate almadan yüksek miktarda nispi vekâlet ücretine hükmetmesinin kanuni dayanağının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

44. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

45. Başvurucu, ihlal tespiti ve 30.000 TL maddi ile 10.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

46. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

47. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

48. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ayancık Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/163, K.2020/113) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

REŞİT ASLAN

B. No: 2021/59089 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/59089

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

REŞİT ASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/59089)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Reşit ASLAN

Vekili : Av. İbrahim ÇELİKER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sürekli işçi kadrosuna geçme talebinin şartları taşımadığı gerekçesiyle reddedilmesi sonucunda iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Batman Belediye Başkanlığında (Belediye) taşeron işçisi olarak çalışırken 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (696 sayılı KHK) 127. maddesiyle 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye (375 sayılı KHK) eklenen geçici 24. madde kapsamında sürekli işçi kadrosuna atanmak için başvurmuştur.

6. 375 sayılı KHK'nın geçici 24. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde yer alan 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (5) numaralı alt bendinde belirtilen devlet memurluğuna alınacaklarda aranan şartları taşımadığından bahisle, Belediye tarafından başvurucunun sürekli işçi statüsüne geçiş talebi reddedilmiş ve iş sözleşmesi feshedilmiştir.

7. Başvurucunun, fesih işleminin iptali ve işe iade talebiyle 20/6/2018 tarihinde açtığı dava, Batman 1. İş Mahkemesince (Mahkeme) 18/5/2021 tarihinde reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde 696 sayılı KHK'nın 127. maddesinin Geçici 23. maddesinin 12. fıkrasında yer alan ve aynı KHK'nın 24. maddesi açısından da uygulama alanı bulunan "Şartları taşımadığı halde bu madde hükümlerinden yararlandıkları tespit edilenlerin herhangi bir tazminat ödenmeksizin istihdamına son verilir." hükmüne yer verilmiştir. Kararda ayrıca başvurucu hakkında 1999 yılında PKK Terör Örgütüne yardım ve yataklık suçundan mahkumiyet kararı verildiği, başvurucunun 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (5) numaralı alt bendinde belirtilen şartları taşımadığı, bu nedenle kamu işçiliği başvurusunun reddedildiği ifade edilmiştir. Bu itibarla 375 sayılı KHK'ya eklenen geçici 24. madde kapsamında işçi statüsüne alınması için gerekli şartları taşımayan başvurucunun 696 sayılı KHK kapsamında iş sözleşmesinin feshedildiği vurgulanan kararda feshin geçerli nedene dayandığı belirtilmiştir.

8. Başvurucunun istinaf talebi, Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi (Daire) tarafından 24/11/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Karar gerekçesinde 375 sayılı KHK'nın geçici 24. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Geçici 23 üncü maddenin ikinci, üçüncü, yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu, onikinci ve onaltıncı fıkraları hükümleri bu madde kapsamında yer alanlar hakkında da kıyasen uygulanır." şeklindeki düzenleme gereği kıyasen uygulanması gerekli aynı KHK'nın geçici 23. maddesinin onikinci fıkrasında "Şartları taşımadığı halde bu madde hükümlerinden yararlandırıldıkları tespit edilenlerin herhangi bir tazminat ödenmeksizin istihdamına son verilir." hükümlerine yer verilmiştir. Kararda, belirtilen KHK hükümleri gereğince başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilerek istihdamına son verilmesinin hukuka uygun olduğu ifade edilmiştir.

9. Nihai karar 2/12/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş olup başvurucu 13/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

10. 657 sayılı Kanun'un "Genel ve özel şartlar" kenar başlıklı 48. maddesinin ilgili kısmı şöyledir.

" Devlet memurluğuna alınacaklarda aşağıdaki genel ve özel şartlar aranır.

A) Genel şartlar:

...

5. (Değişik altbent: 23/01/2008-5728 S.K./317.mad) Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya

daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

...

B) Özel şartlar:

...

2. Kurumların özel kanun veya diğer mevzuatında aranan şartları taşımak."

11. 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

''5018 sayılı Kanuna ekli (I), (II), (III) ve (IV) sayılı cetvellerde yer alan kamu idareleri (MİT Müsteşarlığı hariç) ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, bu Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (I) sayılı listede yer alan idarelerin merkez ve taşra teşkilatlarında; ödemeleri merkezi yönetim, sosyal güvenlik kurumu, fon, kefalet sandığı, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı, gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüğü bütçelerinden veya döner sermaye bütçelerinden, anılan liste kapsamındaki diğer idareler için ise kendi bütçelerinden karşılanan 4734 sayılı Kanun ve diğer mevzuattaki hükümler uyarınca personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında yükleniciler tarafından 4/12/2017 tarihi itibarıyla çalıştırılmakta olanlar;

a)657 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin (A) bendinin (1), (4), (5), (6), (7) ve (8) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartları taşımak,

b)Herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik, yaşlılık veya malullük aylığı almaya hak kazanmamış olmak,

c) (İptal bent: Anayasa Mahkemesinin 27/12/2023 tarihli ve E: 2018/96, K: 2023/222 sayılı Kararı ile)

ç) (İptal bent: Anayasa Mahkemesinin 27/12/2023 tarihli ve E: 2018/96, K: 2023/222 sayılı Kararı ile)

kaydıyla, bu fıkranın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on gün içinde idaresinin hizmet alım sözleşmesinin yapıldığı birimine, sürekli işçi kadrolarında istihdam edilmek üzere yazılı olarak başvurabilirler. ..."

12. 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

''Sürekli işçi kadrolarına geçirileceklerin istihdam edilmesine esas hizmet alım sözleşmeleri, birinci fıkrada öngörülen geçiş işleminin yapıldığı tarih itibarıyla feshedilmiş sayılır. Feshedilmiş sayılan sözleşmelerden, sadece yapılan işin tutarı her türlü fiyat farkı hariç sözleşme bedelinin %80'ini aşmayanlar için yükleniciye, sözleşmenin yürütülmesine ilişkin her türlü zarara karşılık her türlü fiyat farkı hariç sözleşme bedelinin %80'i ile yapılan işin tutarı arasındaki bedel farkının %5'i fesih tarihindeki fiyatlar dikkate alınarak sözleşmeyi yürüten idare tarafından, yapmış olduğu vergi, resim, harç ve paylar dahil olmak üzere tüm giderler ve mahrum kaldığı kâr karşılığı olmak üzere tazminat olarak ödenir ve başkaca bir ödeme yapılmaz. Yüklenici başka bir hak talebinde bulunamaz."

13. 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinin on ikinci fıkrası şöyledir:

''Şartları taşımadığı halde bu madde hükümlerinden yararlandırıldıkları tespit edilenlerin herhangi bir tazminat ödenmeksizin istihdamına son verilir. Yanıltıcı bilgi ve belge sunmak suretiyle bu madde hükümlerinden yararlandığı tespit edilenlere istihdam süresince yapılan ödemeler genel hükümlere göre tahsil edilir. Şartları taşımayanları, bu madde hükümlerinden yararlandıranların sorumlulukları saklıdır."

14. 375 sayılı KHK'nın geçici 24. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

''Geçici 23 üncü maddenin ikinci, üçüncü, yedinci, sekizinci, dokuzuncu, onuncu, onikinci ve onaltıncı fıkraları hükümleri bu madde kapsamında yer alanlar hakkında da kıyasen uygulanır..''

15. 375 sayılı KHK'nın geçici 24. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

''İl özel idareleri ve belediyeler ile bağlı kuruluşlarında ve bunların üyesi olduğu mahalli idare birliklerinde, birlikte veya ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlası il özel idareleri, belediyeler ve bağlı kuruluşlarına ait şirketlerde 4734 sayılı Kanun ve diğer mevzuat hükümleri uyarınca personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında yükleniciler tarafından 4/12/2017 tarihi itibarıyla çalıştırılmakta olanlar;

a) 657 sayılı Kanunun 48 inci maddesinin (A) bendinin (1), (4), (5), (6), (7) ve (8) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartları taşımak,

b) Herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan emeklilik, yaşlılık veya malullük aylığı almaya hak kazanmamış olmak,

c) (İptal bent: Anayasa Mahkemesinin 27/12/2023 tarihli ve E: 2018/96, K: 2023/222 sayılı Kararı ile)

ç) (İptal bent: Anayasa Mahkemesinin 27/12/2023 tarihli ve E: 2018/96, K: 2023/222 sayılı Kararı ile)

kaydıyla bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on gün içinde hizmet alım sözleşmesini yapan idareye veya şirkete, ek 20 nci madde kapsamındaki şirketlerinde işçi statüsünde çalıştırılmak üzere yazılı olarak başvurabilirler...''

16. Anayasa Mahkemesinin 27/12/2023 tarihli ve E.2018/96, K.2023/222 sayılı kararıyla iptal edilen 375 sayılı KHK'nın Geçici 24. Maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (ç) bentleri şöyledir:

c) Bu kapsamda çalıştırılmalarına ilişkin olarak açtıkları davalardan ve/veya icra takiplerinden feragat edeceğine dair yazılı beyanda bulunmak,

ç) En son çalıştığı idare veya şirket ile daha önce kamu kurum ve kuruluşlarında alt işveren işçisi olarak çalıştığı iş sözleşmelerinden dolayı bu madde ile tanınan haklar karşılığında herhangi bir hak ve alacak talebinde bulunmayacağını ve bu haklarından feragat ettiğine dair yazılı bir sulh sözleşmesi yapmayı kabul ettiğini yazılı olarak beyan etmek,

17. Anayasa Mahkemesinin 27/12/2023 tarihli ve E.2018/96, K.2023/222 sayılı kararının gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir

"...

4. Geçici 23. Maddenin Birinci Fıkrasının (c) ve (ç) Bentleri

...

371. Dava konusu (c) bendinde yer alan kural ile sürekli işçi kadrosuna geçiş için başvuruda bulunacak işçilerden personel çalıştırılmasına dayalı hizmet alım sözleşmeleri kapsamında yükleniciler tarafından çalıştırılmalarına ilişkin olarak idarelere karşı açtıkları davalardan ve/veya devam eden icra takiplerinden feragat edeceklerine dair yazılı beyan istenmektedir. Diğer dava konusu kural olan (ç) bendi ise ileride doğması muhtemel uyuşmazlıkların önüne geçebilmek adına işçilerin en son çalıştığı idare ile daha önce kamu kurum ve kuruluşlarında alt işveren işçisi olarak çalıştığı iş sözleşmelerinden dolayı bu madde ile tanınan haklar karşılığında herhangi bir hak ve alacak talebinde bulunmayacağını ve bu haklarından feragat ettiğine dair yazılı bir sulh sözleşmesi yapmayı şart koşmaktadır. Kurallar bu yönleriyle hem karar hakkı ve mahkemeye erişim hakkı bağlamında adil yargılanma hakkına hem de mülkiyet hakkına sınırlama getirmektedir.

372. Söz konusu kuralların idareler aleyhine açılacak davalardan hangi davalardan ve/veya icra takiplerinden feragat edileceğini ve yine sulh sözleşmesi imzalanacak hak ve alacakların hangileri olduğunu tereddüde yer yermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralda temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerektiğine ilişkin anayasal ilkeye aykırı bir yön bulunmadığı açıktır.

373. İşçilere sürekli işçi kadrolarına geçiş karşılığında idare aleyhine açılmış davalarından ve/veya icra takiplerinden vazgeçilmesinin ve ileride de geçmiş iş sözleşmelerinden kaynaklı hak ve alacak talebinde bulunulmamasının şart koşulması idarenin müteselsil veya doğrudan sorumlu olacağı söz konusu alacak ve hakları ödememek suretiyle avantaj elde etmesini sağlayacaktır. Söz konusu avantajın idare lehine oluşturacağı mali boyutu dikkate alındığında sınırlamanın kamu yararına dayalı meşru bir amacı olduğu söylenebilecektir.

374. İşçilerin açtıkları davalardan ve/veya icra takiplerinden feragat edilmesinin ve ileride doğabilecek geçmişe yönelik taleplerinden de feragat edildiğine dair sulh sözleşmesi imzalanmasının şart koşulmasının söz konusu amaca ulaşmak bakımından elverişli ve gerekli olmadığı da söylenememektedir.

375. 4857 sayılı Kanun'un 2. maddesinde öngörülen müteselsil sorumluluk ilişkisi gereği kamu (asıl) işvereni, alt işverenin işçilerine karşı o işyeriyle ilgili olarak Kanun'dan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur.

376. 6098 sayılı Kanun'un 167. maddesi müteselsil borçlulukta iç ilişkiyi düzenlemektedir. Anılan maddede, aksi kararlaştırılmadıkça veya borçlular arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça borçlulardan her birinin alacaklıya yapılan ifadan, birbirlerine karşı eşit paylarla sorumlu olacakları belirtilmiştir. Yine maddede, kendisine düşen paydan fazla ifada bulunan borçlunun ödediği fazla miktarı diğer borçlulardan isteyebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme ışığında asıl işveren, işçiye fazladan yaptığı ödeme kadar halefiyet ilkesi gereği işçinin yani alacaklının yerine geçecek ve alt işverene karşı rücu hakkı elde edecektir (AYM, E.2019/42, K.2019/73, 19/09/2019, § 17).

377. Dava konusu kuralların yer aldığı maddenin işçilere yasal haklarının ötesine geçen bir avantaj sunduğuna tereddüt bulunmamaktadır. İşçilerin bu imkân karşılığında vazgeçmesi öngörülen alacak ve haklar ise alt işveren işçisi olarak çalıştıkları dönemlere ilişkindir. Asıl işveren olan idarenin bu hak ve alacaklardan kaynaklı rücu imkânı da değerlendirildiğinde işçilere sunulan imkân karşılığında bu hak ve alacaklarından feragat etmelerinin istenmesi şeklinde mülkiyet hakkına getirilen sınırlamanın orantılı olduğu söylenemez.

378. Öte yandan işçilerden dava açmış olanların davalardan feragat etmeleri koşulunun konulması, hak arama özgürlüğünü kullanarak dava açmış olanların davalarından vazgeçmemelerine bağlanan sonuçlar nedeniyle kuralın yargı yoluna başvurmayı önemli ölçüde caydırıcı nitelik taşıdığı açıktır. Bu yönüyle kuralın hak arama hürriyetine getirdiği sınırlamanın da orantılı olmadığı anlaşılmaktadır.

379. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 13., 35. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

...

9. Geçici 24. Maddenin Birinci Fıkrasının (c) ve (ç) Bentleri

...

428. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca ilgisi nedeniyle kural, Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

429. 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (ç) bentlerine ilişkin Anayasa'nın 13., 35. ve 36. maddelerine yönelik gerekçeler uygun olduğu ölçüde dava konusu kurallar yönünden de geçerlidir.

430. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 13., 35. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 27/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

21. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu; iş sözleşmesinin kamu işçiliğine geçilmemesi gerekçe gösterilerek feshedildiğini, hiçbir terör örgütü ile bağlantısının bulunmadığını, istihbari bilgilerin kaynağı araştırılmadan ve fesih tarihinden sonra oluşturulan belgeye dayanılarak karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma ve çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca eski hükümlü olması dolayısıyla çalışma hakkının elinden alınması nedeniyle masumiyet karinesinin ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu son olarak somut olayda şüphe feshinin şartlarının oluşmadığını, fesih tarihinden önce şüphenin oluştuğuna dair bir delil bulunmadığını, iş sözleşmesinin haksız ve gerekçesiz olarak feshedildiğini belirtmiştir.

23. Bakanlık görüşünde başvurucunun işçilik alacaklarının tespiti hususunda açtığı ve davanın kısmen kabulüne karar verildiğine ve 2019 yılında başvurucu hakkında yaralama suçundan verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karara değinilmiştir. Görüşte ayrıca başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının gözönünde bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir. Öte yandan başvurucunun işçilik alacağına yönelik açtığı davada yargı mercilerince suç tarihinin, başvurucunun çalışmaya başladığı tarihten uzun süre öncesine ait olduğu ve iş sözleşmesinin haklı nedenle feshedildiğini kanıtlamaya yeterli olmadığının kabul edildiği vurgulanmıştır. Görüşte son olarak başvurucunun adil yargılanma hakkı ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak bir inceleme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

24. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer şekildeki değerlendirmeler için C.A. (3), [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; Ayla Demir İşat, [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110).

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

27. Somut olayda başvurucu, sürekli işçi kadrosuna geçme talebinde bulunmuştur. 375 sayılı KHK'nın geçici 24. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde yer alan 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (5) numaralı alt bendinde belirtilen devlet memurluğuna alınacaklarda aranan şartları taşımadığından bahisle, Belediye tarafından başvurucunun sürekli işçi statüsüne geçiş talebi reddedilmiş ve iş sözleşmesi feshedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu, iş sözleşmesinin feshine dair işleme karşı tespit ve işe iade

istemli dava açmıştır. Yargı mercileri 375 sayılı KHK'nın emredici hükmü uyarınca başvurucunun sözleşmesinin feshedildiği, başvurucu hakkında eski tarihli bir mahkumiyet kararının bulunduğu, bu itibarla iş sözleşmesi feshinin de geçerli nedene dayandığı gerekçeleriyle davanın reddine karar vermiştir.

28. Başvurucunun sürekli işçi statüsüne geçiş talebi, hakkında devlet memurluğuna engel nitelikte eski tarihli bir mahkûmiyet kararı bulunduğundan bahisle reddedilmiş olup başvurucunun bu işleme karşı başvuru yollarını tüketip tüketmediğine dair herhangi bir bilgi veya belgeye dosya kapsamında rastlanılmamıştır. Bununla birlikte başvurucu esasen iş sözleşmesinin feshi işlemine yönelik başvuru yollarını tüketmiş ve bireysel başvuruda da bu fesih işleminin hukuka aykırı olduğundan yakınmıştır. Bu nedenle somut olayda fesih işlemi ile gerçekleştirilen müdahale ile sınırlı bir inceleme gerçekleştirilmiştir.

29. Öte yandan başvurucu hakkında uygulandığı anlaşılan 375 sayılı KHK'nın geçici 24. maddesinin, sürekli işçi statüsüne başvuru için bir takım haklardan feragat koşulu getiren(c) ve (ç) bentleri Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir (bkz. §§ 13-15). Özellikle sürekli işçi statüsüne geçiş başvurusunda bulunmak için, kişilerin önceki iş sözleşmesine yönelik haklarından feragat etmiş sayılma koşulunu öngören 375 sayılı KHK'nın geçici 24. maddesinin (ç) bendinin iptal edilmesiyle birlikte, sürekli işçi statüsüne geçiş için başvuruda bulunulduğu takdirde önceki iş sözleşmesinden doğan hak ve alacakların ortadan kalkması gibi bir durum artık söz konusu değildir.

30. Mahkemelerin hukuk kurallarını yorumlama yetkisi, bunların Anayasa hükümleri ışığında yorumlanması yükümlülüğünü de beraberinde getirmektedir. Buna göre mahkemeler, önlerindeki uyuşmazlığa uygulayacakları mevzuat hükümlerini anayasal ilke ve güvenceleri gözeterek yorumlama mecburiyeti altındadır. Bir mevzuat hükmünün birden farklı biçimde yorumlanmasının mümkün olduğu hâllerde Anayasa'ya aykırı olan yorumun benimsenmesinden kaçınılması Anayasa'nın üstünlüğü ilkesinin bir gereğidir. Diğer bir ifadeyle Anayasa'ya uygun yorum ilkesi hâkimin hukuk kurallarını yorumlama serbestîsinin sınırını oluşturmaktadır (Arif Huseynli ve diğerleri, B. No: 2019/39033, 28/6/2022, § 57).

31. Anayasa Mahkemesi iş sözleşmesinin haksız olarak feshedildiği şikâyetini içeren benzer başvurularda, derdest bir ceza davası veya soruşturmanın bulunmasının ya da başvurucular hakkında verilmiş fesih tarihinden yıllar öncesine ait mahkûmiyet kararlarının tek başına yeterli görüldüğü hâllerde mahkemenin ilgili ve yeterli gerekçe gösterme yükümlülüğü çerçevesinde hareket ederek irtibat veya iltisakı gösterir delilleri tartışarak bir sonuca varması ve bunu da gerekçesinde göstermesi gerektiğini kabul etmiştir (Süleyman Duman ve Diğerleri, B. No: 2019/14039, 20/9/2023, §§ 26-32).

32. Somut başvuruda yargı mercilerince, 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinin 12. Fıkrasında yer alan "Şartları taşımadığı halde bu madde hükümlerinden yararlandırıldıkları tespit edilenlerin herhangi bir tazminat ödenmeksizin istihdamına son verilir." hükmüne ve bu düzenlemenin kıyasen uygulanmasına ilişkin aynı KHK'nın geçici 24. maddesinin 2. fıkrasına dayanılmıştır. Yargılamayı gerçekleştiren mahkemeler belirtilen kuralın emredici nitelikte olduğunu ve bu nedenle başvurucunun iş akdinin feshinin zorunlu olduğunu kabul etmişlerdir.

33. 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesi birtakım kamu kuruluşlarında, geçici 24. maddesi ise belediyeler ve birtakım kamu kuruluşlarında çalışan personelin sürekli işçi statüsüne geçişlerine yönelik düzenlemeler içermektedir (bkz. §§ 11-16).Anılan maddelerin 1. fıkralarında sürekli işçi statüsüne başvuru ve atanma şartları düzenlenmiştir. Her iki

düzenleme gereğince de sürekli işçi statüsüne kabulü yapılan kişilerin geçiş işlemi tarihi itibarıyla daha önceki iş sözleşmelerinin feshedilmiş sayılacağı kabul edilmiştir. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesinin yukarıda bahsedilen iptal kararı sonrasında (bkz. §§ 16-17) sürekli işçilik başvurusu yapma durumunda her hangi bir hak kaybı meydana geleceğine ilişkin bir yasal düzenleme mevcut değildir. 375 sayılı KHK'nın geçici 23. maddesinin 12. fıkrasında bu düzenlemeden yararlananların, dolayısıyla sürekli işçiliğe şartları taşımadığı hâlde bir şekilde kabulü yapılan kişilerin durumu düzenlenmiş ve bu kişilerin şartları sağlamadığının anlaşıldığı hâllerde sürekli işçi olarak istihdamlarına son verileceği vurgulanmıştır. Buna rağmen yargı mercilerince anılan düzenleme anayasal ilke ve güvenceler gözetilmeyerek, temel hak ve özgürlükler aleyhine çok geniş yorumlanmak suretiyle, sürekli işçi statüsüne başvuru yapan kişilerin daha önceki iş sözleşmelerinin kendiliğinden feshedilmiş sayılacağı kabul edilmiştir.

34. Öte yandan yargı mercilerince başvurucu hakkında çok eski tarihli bir mahkûmiyet hükmünün bulunduğundan bahsedilmekle yetinilmiştir. Bununla birlikte yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce 1999 yılında verildiği belirtilen bir mahkûmiyet kararının, başvurucunun iş akdinin feshedilmesine ne şekilde delil teşkil edebileceği tartışılmamıştır. Nitekim Bakanlık görüşünde belirtildiği üzere başvurucunun işçilik alacağına yönelik açtığı davada yargı mercilerince suç tarihinin, başvurucunun çalışmaya başladığı tarihten uzun süre öncesine ait olduğu ve iş sözleşmesinin haklı nedenle feshedildiğini kanıtlamaya yeterli olmadığı kabul edilmiştir.

35. Sonuç olarak yargılamayı gerçekleştiren mahkemelerce, mevzuat hükümleri anayasal ilke ve güvenceler gözetilmeyerek yorumlanmış ve başvurucu hakkında mahkûmiyet kararı bulunduğu ifade edilmekle yetinilmiş, anılan mahkûmiyet hükmüne konu olay ve olguların neler olduğuna, anılan kararın başvurucunun iş akdinin feshine nasıl etki ettiğine dair bir gerekçeye yer verilmemiştir.

36. Açıklanan gerekçelerle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

37. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 100.000 TL maddi,100.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

38. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

39. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Batman 1. İş Mahkemesine (E.2018/393, K.2021/308) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KUDRET ORAK

B. No: 2021/59876 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/59876

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KUDRET ORAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/59876)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Burak GÜNGÖR

Başvurucu : Kudret ORAK

Vekili : Av. Murat YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında esaslı iddia ve savunmaların gerekçede değerlendirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 2010 yılında yapılan Kamu Personeli Seçme Sınavına (KPSS) ilişkin başlatılan bir soruşturmada beyanına başvurulan, 100 ve üzeri doğru yapıp 3227 şüpheli arasında bulunan şüpheli Y.K. müdafii huzurundaki soruşturma evresinde verdiği ifadesinde başvurucunun eşinin KPSS sorularını kendine verdiği yönünde beyanda bulunması; başvurucunun anılan sınavda yüksek başarı göstermiş olması ve 2004 ile 2010 yılları arasında örgütle iltisaklı kurumlarda öğretmenlik yaptığı tespitleri üzerine başvurucu hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma ve diğer suçlardan soruşturma başlatılmıştır.

3. Başsavcılığının 11/11/2016 tarihli iddianamesi ile aralarında başvurucunun da olduğu bazı şüpheliler hakkında FETÖ/PDY üyesi olma, resmî belgede sahtecilik ve kamu kurum ve

kuruluşları zararına dolandırıcılık suçlarından kamu davası açılmıştır.

4. Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılama sonucunda başvurucunun FETÖ/PDY üyesi olma suçunu işlediği sonucuna varılarak mahkûmiyetine, diğer suçlar yönünden ise beraatine karar verilmiştir. Gerekçeli kararda mahkûmiyete temel olarak başvurucunun örgüte müzahir eğitim kurumlarında çalışmış olmasına, 2010 yılında gerçekleştirilen KPPS'de 120 sorudan 110 doğru yapıp tekrarlanan sınava girmemiş olmasına, bahse konu ilk sınavda 120 sorudan 116'sına doğru cevap veren eşi ile aynı yanlış şıkta birleşmesine ve eşinin sınavdan önce soruları örgüt üyesi olan ve sonradan etkin pişmanlıktan yararlanan konuma geçen Y.K.ya verdiğine ilişkin tanık beyanına yer verilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Sınıf Öğretmenliği Bölümünden mezun olan sanığın, SGK verilerine göre; 2004-2005 yılları arasında ... 2005-2010 yılları arasında ... İsimli firmalarda çalıştığı tespit edilmiştir.

2005-2010 yılları arasında (1) kez KPSS'ye girdiği, bu sınavda;

Eğitim Bilimleri Testinde; 10.07.2010 tarihinde düzenlenen ve iptal edilen KPSS Eğitim Bilimleri Testinde (120) sorudan (110) soruyu doğru cevapladığı, 31.10.2010 tarihinde tekrarlanan Eğitim Bilimleri Testine girmediği,

Genel Yetenek Testine; 2005-2010 yılları arasında (1) kez girdiği, 2010 yılında (60) sorudan (54) soruyu doğru cevapladığı,

Genel Kültür Testine; 2005-2010 yılları arasında (1) kez girdiği, bu sınavlarda; 2010 yılında (60) sorudan (45) soruyu doğru cevapladığı tespit edilmiştir.

Genel Yetenek Testinin 39 numaralı sorusunda Kudret Orak'ın eşi [P.O.] ile birlikte aynı yanlış şıkta birleştiği ve [P.O.] da 120 soruda 116 doğru cevap işaretlediği görülmüştür.

2010 KPSS'de 100 ve üzeri doğru yapıp 3227 şüpheli arasında bulunan ve yürütülen soruşturma kapsamında 24.08.2016 tarihinde tutuklanan [Y.K.] isimli şahsın alınan müdafii huzurundaki ifadesinde özetle sınavdan yaklaşık 2-3 gün önce evinde oturmakta iken akşam üzeri ... isimli firmadan tanıdığı [P.O.] (Kudret Orak'ın eşi) isimli şahısın geldiğini, bir süre sohbet ettikten sonra elinde 3 gün sonra yapılacak sınavda çıkma ihtimali olan soruların bulunduğunu söylediğini, kimse ile paylaşmaması konusunda tekrar uyardığını, ilk etapta İmam Hatip geçmişi olduğu için kendisini kötü hissettiğini, almak istemediğini, bu durumun uygun olup olmadığını sorduğunu, onunda -biz sonuçta Allah rızası için bu oluşumun içindeyiz, almamızda sıkınta olmaz- dediğini, tereddüt yaşamasına rağmen ... gaflette bulunarak kabul ettiğini, kendisine getirilen içerisinde 2010 KPSS sınav sorularının bulunduğu tam olarak hatırlamadığı ancak 7-8 sayfa olduğunu düşündüğünü tek sayfa üzerinde kitapçığa ait iki sayfanın bulunduğu belgeleri aldığını, bu belgeleri incelendiğinde içerisinde tamamı olmamakla birlikte Eğitim Bilimleri soruları ile Genel Kültür ve Genel Yetenek sorularının büyük çoğunluğunun olduğunu gördüğünü, bazı soruların üzerlerinde cevap şıklarının işaretlenmiş olduğunu, bazı sorularda da cevap şıkları olmadığından kendisi çalışarak çözdüğünü, sınav günü soruları gördüğünde çok şaşırdığını, kendisine verilen soruların yüzde yüz aynısının çıkacağını beklemediğini belirttiği görülmüştür.

... sanığın sınav öncesi örgüt tarafından kendisine verilen sorulara çalışarak sınavda gerçek başarısının üzerinde performans gösterdiği, sınav sorularını önceden alarak hileli hareketlerle sınavda gerçek başarısının üzerinde performans gösterip sıralamada diğer adayların önüne geçtiği, yüksek başarısına rağmen tekrarlanan sınava girmediği, öncesinde

de sanığın irtibatlı kurumda çalıştığı anlaşılmakla sanığın 2010 yılı KPSS sınav sorularını terör örgütü vasıtasıyla önceden aldığı, bunun da terör örgütü üyesi olduğunu gösterdiği kabul edilmiştir.

Sanık hakkında resmî belgede sahtecilik ve kamu kurumu aleyhine dolandırıcılık suçlarından kamu davası açılmış ise de... sanığın sınav tarihinde memur olmaması nedeniyle içerik sahteciliğinin faili olamayacağı, dolayısıyla sahtecilik suçunun unsurları itibariyle oluşmadığı, yine bu sınav sonucu her hangi bir göreve atanmadığı bu nedenle de dolandırıcılık suçunu işlemediği anlaşılmakla atılı bu iki suçtan beraatine karar verilmiştir."

5. Başvurucu hakkındaki hüküm, istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir.

6. Başvurucu, nihai karardan sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon, gerekçeli karar ile hakkaniyete uygun yargılanma hakkı dışındaki iddiaların kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; işlendiği tarihte suç olarak kabul edilmeyen fiillere dayanılarak cezalandırılmasının hukuka aykırı olduğunu, bu yöndeki iddia ve itirazlarına karşı yargı mercilerince yeterli açıklamalara yer verilmediğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de olmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

13. Kuşkusuz adil yargılanma hakkı suç isnadıyla ilgili yargılamalarda bile mahkemelerin fiilî ve hukuki karinelere dayanmasını bütünüyle yasaklamamaktadır. Ancak suç isnadına ilişkin bir yargılamada karinenin adil yargılama hakkını ihlal etmemesi için karineyle kişinin otomatik olarak suçlu ilan edilmemesi, bu bağlamda karinenin aksinin ispat edilebilir nitelikte olması ve başvurucunun karinenin aksini ispatlama gayesiyle yaptığı açıklama ve

sunduğu delillerin mahkeme tarafından titizlikle ele alındığının gösterilmiş olması gerekir (Gurbet Çoban, B. No: 2019/38857, 17/11/2021, § 47).

14. Somut olayda Mahkemenin; başvurucunun örgütle iltisaklı kurumlarda öğretmen olarak çalışmış olmasına, eşi hakkındaki tanık Y.K.nın beyanlarına, 2010 yılında yapılan KPSS'de yüksek başarı göstermiş olmasına rağmen tekrarlanan sınava girmemiş olmasına ve son olarak anılan sınavda eşiyle aynı soruya yanlış cevap vermiş olması hususlarına dayandığı anlaşılmıştır (bkz. § 4).

15. Kararın gerekçesinde hükme esas alınan delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmüştür. Bununla birlikte Yargıtay uygulamasına göre örgütle iltisaklı eğitim kurumlarında çalışan kişilerin bu eylemlerinin sempati ve iltisak boyutunu aşan, örgüte yardım etme ya da üye olma kastıyla hareket edildiğini ispat eden faaliyetler kapsamında değerlendirilmediği görülmüştür (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 22/12/2020 tarihli ve E.2020/4706, K.2020/6676, 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararları).

16. Gerekçeli karar ve Yargıtay onama kararına göre başvurucunun FETÖ/PDY lideri ve yöneticilerinin talimatı doğrultusunda hareket ettiği yargısal makamlarca kabul edilmiştir. Somut olayda başvurucu, yargılamanın tüm aşamalarında hakkındaki isnatların suç oluşturmayan eylemler olduğunu, hayatını kazanmak için çalıştığı kurum nedeniyle terör örgütü üyesi kabul edildiğini, 2005 ile 2010 yılları arasında bir defa KPSS'ye girdiğini, sınavın iptal edilmesinin ardından yenilenen sınava sağlık sorunları nedeniyle giremediğini, diğer iddiaların ise kendisi dışında eşi ile ilgili olduğunu savunmuştur. Bununla birlikte Mahkeme başvurucunun, sübuta, ceza hukukunun temel prensiplerine ve Yargıtay uygulamasına temas eden ve kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki savunma ve itirazları hakkında hiçbir somut değerlendirmede bulunmamıştır.

17. Somut olayda Mahkemenin terör örgütüne üye olma suçundan verdiği mahkûmiyet kararında soyut ifadelere yer vererek başvurucu hakkındaki iddiaları ayrı ve açıkça tartışmadığı görülmektedir. Bu kapsamda Mahkemenin başvurucunun FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapılanmasına kendi isteğiyle ve bilerek dâhil olduğunu gösteren, süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk içeren delil olarak kabul ettiği unsurları yeterli bir şekilde ortaya koymadığı anlaşılmaktadır. Bu durum, yargılamanın bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına neden olmuştur (terör örgütü üyeliği suçuna ilişkin benzer bir karar için bkz. Veysi Güneş, B. No: 2015/4993, 13/2/2020, §§ 32-35).

18. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

B. Diğer İhlal İddiaları

19. Başvurucu, hukuka aykırı olarak mahkûmiyetine karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının çeşitli güvencelerinin ihlal edildiğini de ileri sürmüştür.

20. Başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden başvurucunun diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasını, maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

E. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2016/181, K.2019/464) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucular ceza yargılamasında esaslı iddia ve savunmalarının gerekçede değerlendirilmediğini ileri sürmüştür. Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından Başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirtilen gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

2010 yılında yapılan KPSS sınavında 100 ve üzeri doğru yapan 3227 şüpheli hakkında başlatılan soruşturma kapsamında Y.K. isimli şüpheli Başvurucunun eşinin sınav sorularını kendisine verdiğini beyan etmiştir. Başsavcılık tarafından, Başvurucu ve eşinin sınavda yüksek başarı gösterdiği, Başvurucunun 2004-2010 tarihleri arasında örgütle iltisaklı kurumlarda öğretmenlik yaptığı nazara alınarak Başvurucu hakkında soruşturma başlatılmış, sonrasında Başvurucu ve bazı şüpheliler aleyhine FETÖ/PDY üyesi olma, resmi belgede sahtecilik, kamu kurum ve kuruluşları zararına dolandırıcılık suçlarından kamu davası açılmıştır. Mahkeme Başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyesi olmaktan dolayı cezaya

hükmetmiş, resmi belgede sahtecilik, kamu kurum ve kuruluşları zararına dolandırıcılık suçlarından ise beraat kararı vermiştir.

Yerel Mahkeme gerekçesinde, Başvurucunun sınıf öğretmenliği bölümünden mezun olduğu, 2005-2010 yılları arasında KPSS eğitim bilimleri testine (2010 yılında olmak üzere) sadece bir kez girdiği ve 120 sorudan 110 soruyu doğru cevapladığı, genel yetenek testinden 60 sorudan 54 doğru ve genel kültür testinden 60 soruda 45 doğru cevap verdiği, Başvurucunun eşinin de 120 sorudan 116'sını doğru cevapladığı, genel yetenek testinde 39. soruda aynı yanlışı yaptıkları ayrıntılı şekilde belirtilmiştir. Yine mahkeme gerekçesinde şüphelilerden Y.K'nın, Başvurucunun eşinin sınavdan 2-3 gün önce kendisine geldiği, sınavda çıkma ihtimali olan soruları kendisine verdiğini ve kimse ile paylaşmaması gerektiği hususunda uyarıda bulunduğunu, verilen soruların yaklaşık 7-8 sayfa olduğunu, sınavda sorulan soruların büyük çoğunluğunun kendisine verilen belgede bulunduğu ifadelerine yer verilmiştir. Başvurucu hakkında verilen hüküm, istinaf ve temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

2010 tarihli KPSS sınavında Başvurucunun ve eşinin yaptığı doğru sayısı, yine hakkında soruşturma yürütülen şüphelilerinden birinin ifadesi birlikte değerlendirildiğinde Başvurucunun ve eşinin KPSS sınavından önce soruları ve cevaplarını elde ettiği ve bunları bazı kişilerle daha paylaştığı bu nedenlerle de Başvurucunun örgüt üyeliğinden cezalandırıldığı hususunda mahkemenin yeterli gerekçe ortaya koyduğu görülmektedir. Anayasa Mahkemesi Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) FETÖ/PDY örgütünün özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda yapılan tespitlerin bazıları şöyledir; "…i.FETÖ/PDY'nin başlangıçta özellikle din ve eğitim alanında faaliyet göstererek toplumda meşruiyet kazanmaya çalışmıştır. ii. FETÖ/PDY, bünyesinde bulunan ışık (talebe) evleri, okullar, yurtlar ve dershaneler aracılığıyla ulaştığı gençleri amaçları doğrultusunda yetiştirmiş ve bu kişiler yapılanmanın insan kaynağını oluşturmuştur…iv. FETÖ/PDY'nin sosyal, kültürel ve ekonomik alanda yürüttüğü yasal faaliyetleri; dershaneler, okullar, üniversiteler, dernekler, vakıflar, sendikalar, meslek odaları, iktisadi kuruluşlar, finans kuruluşları, gazeteler, dergiler, TV kanalları, radyolar, İnternet siteleri, hastaneler gibi sivil alanlara ilişkindir…". Bu kararda belirtildiği üzere, FETÖ/PDY terör örgütünün ortaya çıkması ve toplumda meşruiyet kazanmasındaki en önemli unsur, eğitim faaliyetleri olmuştur. KPSS sınavının ve özellikle eğitim bilimleri testine ilişkin soruların önceden elde edilmesi ve örgütle irtibatlı ya da iltisaklı belirli kişilerle paylaşılması, örgütün resmi kurum ve okullara kendi bünyesi içerisinde yer alan kişilerin öğretmen olarak atanmasını sağlaması ve bu şekilde eğitim sektöründeki yapılanmasının bir görünümünü oluşturmaktadır.

Çoğunluk tarafından Başvurucu hakkındaki iddiaların soyut olduğu, mahkemece örgütün hiyerarşik yapısına bilerek katıldığını gösteren süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk içeren delillerin yeterli şekilde ortaya konulmadığı gerekçe gösterilmiş ise de Başvurucunun sınıf öğretmeni olduğu, FETÖ/PDY örgütü ile iltisaklı okullarda çalıştığı, eşi ile birlikte girdiği sınavda çok yüksek sayıda soruyu doğru cevapladığı, tekrarlanan sınava girmediği ve soruları Başvurucunun eşinden aldığını itiraf eden şüpheli beyanları nazara alındığında artık Başvurucunun örgütün hiyerarşik yapısına bilerek dahil olup olmadığı ya da eylemlerinin çeşitlilik, yoğunluk ve süreklilik içermediğinin ortaya konulmadığını söylemek mümkün değildir. Yargılamayı yapan mahkeme ve bu kararı denetleyen istinaf ve temyiz mahkemeleri Başvurucunun sadece çalıştığı kurum nedeniyle örgüt üyeliğini kabul etmemiş,

sınav sorularının elde edilmesi, diğer şüpheli beyanları ve sınavdaki başarı ölçütlerini de değerlendirmiş ve bu hususları gerekçeli karara yansıtmıştır.

Bu nedenlerle Başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

AYAZ TEKNOLOJİ SİSTEMLERİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/62178 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/62178

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYAZ TEKNOLOJİ SİSTEMLERİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/62178)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Ayaz Teknoloji Sistemleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Yunus YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, istinaf başvurusunun süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucu, istinaf başvurusunun süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

3. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Rüstem Gül (B. No: 2021/26038, 22/11/2023) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi gerekçesi açıklanmamış bir hükmün tefhim edilmiş sayılmayacağını, gerekçeli karar tebliğ ya da tefhim edilmeden kanun yoluna başvurma süresinin başlamayacağını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi başvurucunun kısa kararla birlikte kararın gerekçesini öğrenemediği, dolayısıyla karar gerekçesini bilmeyen başvurucudan kısa kararın tefhiminden itibaren istinaf kanun yoluna başvurmasını beklemenin başvurucuya ağır bir külfet yüklediği bu durumda kanun yolu merciinin somut olayın şartlarında istinaf süresini, ilk derece mahkemesi kararının gerekçesini açıklamadan tefhim tarihinden itibaren başlatmasına ilişkin yorumunun öngörülemez nitelikte olduğu, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (anılan kararda bkz. §§ 41, 42). Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

5. Açıklanan gerekçelerle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur. Başvurucunun tazminat talebi yoktur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziosmanpaşa 2. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2021/224, K.2021/305) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BUKET KAMURAN UZUNER

B. No: 2021/62934 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/62934

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BUKET KAMURAN UZUNER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/62934)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Buket Kamuran UZUNER

Vekili : Av. Ömer Faruk AKBIYIK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucuya ait bir kitabın küçüklerin maneviyatı üzerinde zararlı tesir yaratacağından bahisle belirli sınırlamalara tabi kılınması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun 1988 yılında kaleme aldığı ve sonrasında birden çok kez baskısı yapılan "Ayın En Çıplak Günü" isimli kitap Gebze Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından müstehcenlik suçu yönünden incelemeye alınmıştır. Başsavcılık söz konusu kitap hakkında rapor düzenlenmesi amacıyla kitabı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kuruluna (Koruma Kurulu) göndermiştir.

3. Koruma Kurulu yaptığı inceleme sonucu hazırladığı 9/3/2020 tarihli raporda anılan kitabın muzır olarak değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varmıştır. Koruma Kurulu raporda söz konusu kitabın dokuz hikâyeden oluştuğunu belirterek üç hikâyenin belirli kısımlarından alıntılar yapmıştır. Akabinde Koruma Kurulu yaptığı değerlendirmede kitapta başvurucunun iki ana unsura temas ettiğini, bunlardan ilkinin sıra dışı cinsellik olduğunu,

ikincisinin ise cinselliğin detaylı bir biçimde tasvir edilmesi olduğunu belirtmiştir. Devamında Koruma Kurulu; kitapta kadın figürünün anlatıldığı yerlerde geçen ifadelerin çocukların kadın algısında olumsuzluğa yol açabileceğini, kitapta Türk ve İslam kültürüne tamamen aykırı çarpık ilişkilerin, kadınları ve bakireliği aşağılayıcı ifadelerin yer aldığını ve cinsel devrim fikrinin olumlu gösterildiği gibi cinsiyet değiştirme ve cinsellik gibi fikirlerin özendirildiğini, çocuklara sunulması uygunsuz olan cinselliğe dayalı tasvir ve anlatımlara yer verildiğini belirtmiştir. Neticeten Koruma Kurulu; söz konusu kitapta geçen ve raporda belirtilen ifadeler nedeniyle çocukların psikolojik, duygusal ve sosyal gelişiminin olumsuz etkilenebileceğini belirterek söz konusu kitabın muzır (zararlı) olduğu kanaatine varmıştır.

4. Bu belirlemeler ışığında Koruma Kurulu anılan kitabın 21/6/1927 tarihli ve 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu'nun 4. maddesindeki sınırlamalara tabi tutulmasına, hâlen sınırlamasız olarak satışa sunulan kitabın kanunun öngördüğü sınırlamalarla satılması için gerekli tedbirlerin alınmak üzere kararın İçişleri Bakanlığına gönderilmesine ve ilgililere duyurulmak üzere Resmî Gazete'de yayımlanmasına karar vermiştir. Koruma Kurulu kararındaki sınırlamalara dayanak oluşturan 1117 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bir aydan az süreli mevkuteler ile sinema ve her türlü film afişleri, ilanlar, fotoğraflar, kabartma ve her türlü posterler, kartpostallar, takvimler hariç olmak üzere kurulca tetkik edilerek küçükler için muzır olduğuna karar verilmiş basılmış eserlerin sahiplerine, sorumlu müdürlerine ve telif hakkı sahiplerine, basılmış eserlerin küçüklerin maneviyatına muzır olduğu kurulca tebliğ edilir. Tebligat, Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır. Kurul bu kararı ilgililere derhal duyurmak için gerekli tedbirleri alır.

Tebligat üzerine eser sahipleri, telif hakkı sahipleri ve sorumlu müdürler, ellerinde mevcut eserlerin ön kapaklarına 'Küçüklere zararlıdır' damga veya işaretini basmak zorundadırlar.

'Küçüklere zararlıdır' ibaresinin herkesin kolayca görüp okuyabileceği şekil ve büyüklükte yazılması zorunludur.

Bu suretle damgalanan eserler;

a) Açık sergilerde ve seyyar müvezziler tarafından satılamaz.

b) Dükkanlarda, cemakanlarda ve benzeri yerlerde teşhir edilemez.

c) Bir yerden bir yere teşhir maksadıyla açık bir surette nakledilemez ve müvezziler tarafından bunlar için sipariş kabul olunamaz.

d) Gazeteler, mecmualar, duvar ve el ilanları, radyo ve TV ile veya diğer suretlerle ilan edilemez, satışı için reklam ve propaganda yapılamaz.

e) Para mukabili veya parasız küçüklere gösterilemez, verilemez ve hiçbir suretle okul ve benzeri yerlere sokulamaz.

Bu tür eserler, ancak 18 yaşından büyük olanlara içi görülmeyen zarf veya poşet içinde satılabilir. Bu zarf ve poşetlerin üzerinde eserin ismi ile "Küçüklere zararlıdır" ibaresinden başka hiç bir yazı ve resim bulunamaz."

5. Koruma Kurulunun yukarıda bahsi geçen kararının başvurucuya tebliğ edilmesi üzerine başvurucu, Koruma Kurulu kararının iptali istemiyle dava açmıştır. Davanın görüldüğü Ankara 15. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 17/2/2021 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararında Mahkeme, başvurucuya ait kitabın Başsavcılığın yazısı gereği

Koruma Kurulu tarafından kanunla tanınan yetki çerçevesinde incelendiğini ve inceleme sonucu verilen kararın herhangi bir hukuka aykırılık içermediğini belirtmiştir.

6. Karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine dosyayı inceleyen Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 3/11/2021 tarihinde "ilk derece mahkemesince verilen kararın usul ve yasaya uygun" olduğu gerekçesiyle istinaf başvurusunun kesin olarak reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 3/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; başvuruya konu kitabın edebî bir eser olduğunu, sanatsal ögeler içerdiğini ve özgün bir tarzının bulunduğunu, çocuklara yönelik olarak yazılmadığını ve çocukların tek başına alabileceği bir kitap olmadığını belirtmiştir. Başvurucu devamında kitaba yönelik incelemenin o konuda uzmanlığı olmayan ve bürokratların çoğunlukta olduğu beş kişilik bir kurul tarafından yapıldığını, Kurul tarafından kitaba yönelik bir edebîlik incelemesi yapılmadığını, mahkemelerce de bu konuda uzman bilirkişilere başvurulmadığını, sadece Koruma Kurulunun raporuna dayanıldığını ve kitaptan yalnızca belirli kısımların alınmak suretiyle soyut ve genel ifadeler kullanılarak bir rapor hazırlandığını belirtmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiş ve Bakanlık görüşünde yer alan aleyhe hususları kabul etmediğini beyan etmiştir.

11. Başvuru, bir bütün olarak Anayasa'nın 27. maddesinde güvence altına alınan bilim ve sanat özgürlüğü ile 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğü ışığında ve 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 1117 sayılı Kanun'un 4. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı kabul edilmiştir. Ayrıca müdahalenin kamu düzeninin sağlanması meşru amacıyla yapıldığı sonucuna varılmıştır. Mevcut başvuruda Anayasa Mahkemesi önündeki mesele; başvurucunun yazdığı kitabın çocuklar için zararlı bulunması nedeniyle 1117 sayılı Kanun'un 4. maddesindeki sınırlamalara tabi tutulması yönünde verilen kararın ve buna ilişkin olarak mahkemelerce ileri sürülen gerekçelerin ifade özgürlüğünün sınırlandırılması yönünden demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığıdır.

14. Anayasa Mahkemesi demokratik toplum düzeninin gerekleri ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. Buna göre temel hak ve özgürlükleri sınırlayan tedbir, toplumsal bir ihtiyacı karşılamalı ve başvurulabilecek en son çare niteliğinde olmalıdır. Bu koşulları taşımayan bir tedbir, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilemez (Bekir Coşkun [GK], B. No:

2014/12151, 4/6/2015, § 51; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

15. Öncelikle kitap basım ve yayınının ifade özgürlüğü ve onun özel güvencelere bağlanmış şekli olan basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği hatırda tutulmalıdır (Fatih Taş [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, §§ 58-61). Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü ile Anayasa'nın 28. maddesinde yer alan basın özgürlüğü demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olup toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturmaktadır (Mehmet Ali Aydın, § 69; Bekir Coşkun §§ 34-36). İfade özgürlüğünün özel bir türü olan bilim ve sanat özgürlüğü de Anayasa'nın 27. maddesinde özel olarak korunmuştur (İrfan Sancı, B. No: 2014/20168, 26/10/2017, § 49). Başvurucunun başvuruya konu kitabın edebî ve sanatsal bir yapıt olduğunu ileri sürmüş olması da gözönüne alınarak eldeki meselenin aynı zamanda ifade özgürlüğünün bir alt dalı olan sanatsal ifade özgürlüğünü doğrudan ilgilendirdiğinde şüphe bulunmamaktadır (benzer yönde bir karar için bkz. İrfan Sancı (2), B. No: 2018/5652, 30/3/2022, § 51).

16. Anayasa’nın 26. maddesi ve daha özel olarak da 27. maddesi, bilgi ve fikir edinme, düşünceleri yayma kapsamında sanatsal ifade özgürlüğünü de içermektedir ve bu anayasal güvenceler her tür kültürel, siyasi ve sosyal bilgi ve fikrin açıklanmasına, yayılmasına ve mübadelesine katılma fırsatı vermektedir. Mevcut başvuruya konu kitap gibi edebî eserleri yaratan, basan ve yayımlayan kişiler fikir ve görüşlerin yayılmasına önemli bir katkıda bulunmaktadır, dolayısıyla da sanatsal eserler demokratik bir toplum için büyük önem taşır (benzer yöndeki kararlar arasından bkz. Mehmet Ali Gündoğdu ve Mustafa Demirsoy, B. No: 2015/8147, 8/5/2019, § 23; İrfan Sancı, § 55; Fatih Taş, § 104; Mehmet Aksoy [GK], B. No: 2014/5433, 11/7/2019, § 65).

17. Sanatsal ifade özgürlüğü, sanatçının çalışmalarını özgürce yürütebilmesini veya sanat eserlerinin yaygınlaştırılmasını, bunun devlet veya başka bir kişi tarafından müdahaleye uğramamasını güvence altına alır. Yine sanatsal ifade özgürlüğü sanatçının veya sanat eserlerinin devlet tarafından desteklenmesini ve sanat eserlerine ulaşmak isteyen kişilerin eserlere erişim hakkını güvence altına alır. Dolayısıyla devletin sanatsal ifadelere dokunmama yükümlülüğü olan negatif yükümlülükler yanında pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır (Mehmet Aksoy, § 59). Bu nedenle devlet, sanat eserini ve onu yaratan kişileri korumalı, sanatsal ifade özgürlüklerine gereksiz müdahalelerde bulunmama yükümlülüğü konusunda hassas davranmalıdır (İrfan Sancı (2), § 53).

18. Bununla birlikte Anayasa'nın 26. ve 27. maddeleri ve bununla bağlantılı 28. maddesi tamamen sınırsız bir ifade özgürlüğü garanti etmemektedir (Orhan Pala, B. No: 2014/2983, 15/2/2017, § 46). İfade özgürlüğü Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında ve genel ahlakın korunmasına ilişkin olarak da 28. maddesinin beşinci fıkrasında yer alan ve tam olarak uyulması gereken bazı istisnalara tabidir. Söz konusu istisnaların her somut olayda ikna edici bir şekilde tespit edilmesi gerekir. Bunlardan başka Anayasa'nın "Ailenin korunması ve çocuk hakları" kenar başlıklı 41. maddesinde "Devlet... çocukların korunması... sağlamak için gerekli tedbirleri alır... Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır." denilerek çocukların korunmasına ilişkin her türlü tedbirin alınmasından ve çocukların istismar ile her türlü şiddete karşı korunmasından devlet sorumlu tutulmuştur (İrfan Sancı, § 53; Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (4), B. No: 2016/73997, 16/1/2020, § 43).

19. Somut olayda başvurucu, başvuruya konu kitaba 1117 sayılı Kanun'un 4. maddesinde

yer alan sınırlamaların getirilmesinden şikâyetçidir. 1117 sayılı Kanun'un 4. maddesi gereği küçükler için muzır olduğuna karar verilen eserlerin ön kapaklarına "küçüklere zararlıdır" damgası basılması zorunludur. Bu eserlerin açık sergilerde satılması, dükkân ve benzeri yerlerde teşhir edilmesi, bir yerden bir yere teşhir maksadıyla açık bir şekilde nakledilmesi ve dağıtıcılar tarafından sipariş olarak kabul edilmesi, satışı için reklam ve propaganda yapılması, para karşılığı ve parasız olarak küçüklere gösterilmesi ile okul ve benzeri yerlere sokulması yasaktır. Başvuruya konu kitaba yönelik söz konusu bu sınırlamalar Koruma Kurulunun 9/3/2020 tarihli raporuna istinaden getirilmiştir. Anılan raporda Koruma Kurulu, kitapta yer alan bazı ifadelerin "çocukların kadın algısında olumsuzluğa yol açabileceğini, Türk ve İslam kültürüne tamamen aykırı çarpık ilişkileri, kadınları ve bakireliği aşağılayıcılığı yansıttığını ve cinsel devrim fikrini olumlu gösterdiğini, cinsiyet değiştirme ve cinsellik gibi fikirleri özendirdiğini" belirtmiş ve kitabın 1117 sayılı Kanun'un yukarıda bahsi geçen sınırlamalarına tabi tutulmasına karar vermiştir.

20. Bununla beraber 1117 sayılı Kanun'un "Fikri, içtimai, ilmi ve bedii kıymeti haiz olan eserler bu kanunun şumulünden hariçtir." biçimindeki 6. maddesi düşünsel, toplumsal, bilimsel, estetik değeri olan sanat eserlerini 1117 sayılı Kanun kapsamı dışına çıkarmıştır. Bu kapsamda bir eserin edebî ve sanatsal nitelikte olduğunun tespiti hâlinde söz konusu eser yönünden 1117 sayılı Kanun kapsamında herhangi bir tedbir alınması mümkün değildir.

21. Somut olayda ise Koruma Kurulunun başvurucuya ait kitaba yönelik hazırladığı raporda söz konusu kitabın 1117 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında sanatsallığına ve edebîliğine yönelik herhangi bir inceleme yapılmamıştır. Başvuruya konu kitaba yönelik getirilen sınırlamalar Koruma Kurulunun raporunda yer alan "çocukların kadın algısında olumsuzluğa yol açabileceğini, Türk ve İslam kültürüne tamamen aykırı çarpık ilişkileri, kadınları ve bakireliği aşağılayıcılığı yansıttığını ve cinsel devrim fikrini olumlu gösterdiğini, cinsiyet değiştirme ve cinsellik gibi fikirleri özendirdiğini" şeklindeki tespitler nedeniyledir.

22. Yukarıda da ifade edildiği üzere 1117 sayılı Kanun'un 6. maddesi edebî niteliği haiz eserleri Kanun kapsamı dışına çıkardığından somut olayda öncelikle yapılması gereken söz konusu kitabın edebî niteliğinin belirlenmesine yönelik olmalıdır. Nitekim bu belirleme yapıldığı taktirde söz konusu kitabın Kanun kapsamı dışına çıkarılarak mezkûr sınırlamalardan muaf tutulması söz konusu olacaktır.

23. Somut olayda söz konusu eserin edebî olup olmadığına ilişkin olarak Koruma Kurulu tarafından konusunda uzman kişilerden bir ön inceleme raporu alınmadığı gibi yargı mercilerince yargılama esnasında uzman bilirkişilerden de rapor temin edilmesi yoluna gidilmemiş, yalnızca Koruma Kurulunun raporuna itibar edilmiştir. Koruma Kurulunun raporu incelendiğinde ise kitabın yalnızca belirli bölümlerinden alıntılar yaptığı ve bu alıntıların bütünsellikten uzak bir biçimde incelendiği görülmektedir.

24. Oysa ki Anayasa Mahkemesinin daha önce de ifade ettiği gibi sanatsal çalışmalar çoğu defa birden fazla anlama gönderme yapar ve bu sebeple de sanatsal çalışmaların ortaya koyduğu mesaj kolaylıkla tespit edilemeyebilir. Dolayısıyla sanatsal ifadelerin yorumları da kişilere göre farklılaşabilir. Bu kapsamda sanatsal ifadelerin diğer ifade türlerine göre daha kışkırtıcı veya rahatsız edici olma ihtimali her zaman bulunmaktadır (Mehmet Aksoy, § 64).

25. Yine sanatsal ifadelerin idare ve yargı organlarınca yapılan değerlendirmelerinde gözetilecek prensipler ifade özgürlüğünün diğer kategorilerinden farklılaşabilmektedir. Bu kapsamda çocuklara muzır etki kapsamında bilirkişilerce alınacak raporlarda ve yargı

erklerinin yapacakları değerlendirmelerde sanat alanının veya eserin özelliklerine, ifadelerin bağlamına, yazarın kimliğine, yazılma zamanına, amacına, hitap ettiği kişilerin kimliklerine ve onların estetik anlayışlarına, eserin muhtemel etkilerine ve eserdeki diğer ifadelerin tamamına bir bütün olarak bakılması gerekmektedir (İrfan Sancı, § 58). Ancak mevcut olayda gerek Koruma Kurulunca gerekse de yargı mercilerince söz konusu eserin edebîlik belirlemesinin yapılması amacıyla konusunda uzman kişilere inceleme yaptırılmaması ve yalnızca Koruma Kurulu raporuna dayanılması yukarıda zikredildiği şekliyle bir inceleme yapılmasının önüne geçmiş ve sanatsal ifade özgürlüğüne demokratik bir toplumda zorunlu olmayan bir müdahaleye sebep olmuştur.

26. Sonuç olarak ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilmeksizin edebî ve sanatsal olduğu iddiası bulunan bir eserin belirli sınırlamalarla karşı karşıya bırakılmasının demokratik toplumda zorunlu bir ihtiyacı karşıladığının kabul edilmesi mümkün görünmemiş ve başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak nitelendirilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi ile 50.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan başvurucu maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 15. İdare Mahkemesine (E.2020/1140, K.2021/311) GÖNDERİLMESİNE,

D. Net 30.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL başvuru harcı ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, yayımlanmış olan bir kitabının küçüklerin maneviyatı üzerinde zararlı tesir yaratacağından bahisle belirli sınırlamalara tabi kılınması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasanın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Başvuruya konu olayda, başvurucu tarafından yayımlanmış olan “Ayın En Çıplak Günü” isimli kitap hakkında Gebze Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından müstehcenlik suçu yönünden inceleme başlatılmış, Başsavcılık rapor düzenlenmesi amacı ile eseri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Küçükleri muzır Neşriyattan Koruma Kurulu’na göndermiştir. Kurul, 9.3.2020 tarihli raporda, eserin iki ana unsura temas ettiği, ilkinin cinsiyet değiştirme ve bunun sonucu olarak hemcinslerle yaşanabilecek cinsellik olduğu, ikincisinin ise, cinselliğin detaylı bir şekilde tasvir edilmesi olduğu, kadın figürünün anlatıldığı yerde çocukların kadın algısında olumsuzluğa yol açabileceği, Türk İslam kültürüne tamamen aykırı çarpık ilişkilerin, kadınları ve bakireliği aşağılayıcı ifadelerin yer aldığı, cinsel devrim fikrinin olumlu gösterildiği, cinsiyet değiştirmenin özendirildiği, çocuklar açısından uygun olmayan tasvir ve anlatımlara yer verildiği belirtilerek eser muzır olarak değerlendirilmiştir. Bu kararın iptali için açılan dava İdare Mahkemesi tarafından reddedilmiş, başvurucunun istinaf talebi ise Bölge İdare Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

Çoğunluk gerekçesinde 1117 sayılı Kanun’un 6. maddesinde fikri, içtimai, ilmi ve bedii kıymeti haiz olan eserlerin Kanunun kapsamı dışına çıkarıldığı, Kurulun yapısı itibari ile bürokratlardan oluştuğu, kurul üyeliklerinin uzmanlık alanının ve bir eserin bu vasıfları haiz olup olmadığını değerlendirebilecek nitelikte olup olmadığının belirsiz olduğu, eserin edebiliği ve sanatsal yönüne ilişkin gerek Kurul gerekse Mahkemelerce bir inceleme ve değerlendirme yapılmadığı, Kurulun esere ilişkin sınırlamalar yaparken ikna edici gerekçeler ortaya koyması gerektiği, Kanunun 4. maddesindeki tüm sınırlamaların gerekliliğinin açıklanmadığı, eserin belirli sınırlamalara tabi tutulmasının demokratik toplumda zorunlu bir ihtiyacı karşıladığının kabul edilemeyeceği, bu nedenlerle ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak nitelendirilmeyeceği belirtilmiştir.

Anayasanın 41. maddesinde “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar. Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır” düzenlemesi

yer almakta olup, Anayasa tarafından, ailenin ve çocukların korunması, yine istismara ve şiddete karşı çocukları korunması amacı ile tedbirler alınması devlete pozitif bir yükümlülük olarak yüklenmiştir. Bu bağlamda 1117 sayılı Kanun ile bazı yayınların 18 yaşından küçükler için muzır olarak nitelendirilmesi ve bu eserler için bazı kısıtlamalar ve yaptırımlar öngörülmesi bizatihi Anayasanın devlete yüklemiş olduğu pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesini amaçlamaktadır.

Bu çerçevede 1117 sayılı Kanun ile Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu oluşturulmuş ve aynı Kanunda Kurul'un eseri muzır olarak tespit etmesi halinde uygulanacak kısıtlamalar belirtilmiştir. Çoğunluk gerekçesinde Kanunun 6. maddesi kapsamında edebi, ilmi, bedeii veya içtimai bir eserin olup olmadığının belirlenmesinin önem arzettiği, oysa Kurul üyelerinin bürokratlardan oluştuğu ve uzmanlık alanının belirsiz olduğu ileri sürülmüşse de Kanunun uygulanması için çıkarılan Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları İle Sekretarya Hizmetlerinin Ne Surette Yerine Getirileceği Hakkında Yönetmelik'in 9. maddesinde, Kurul'un gerekli görülen hallerde sürekli veya geçici olarak görev yapmak üzere özel ihtisas komisyonları kurabileceği, Kurul'un bu komisyonlarda görev almasını uygun gördüğü kamu personelini belirleyerek Başkanlığın onayına sunacağı düzenlenmiştir. Buna göre, Kurul uzmanlık alanında olmayan konularda özel ihtisas komisyonları üzerinden gerekli inceleme ve araştırmayı yapma ve bu araştırmanın sonucuna göre karar verme hakkını haizdir. Kurulun bürokratlardan oluşması, kurulun yapısında ya da kararında sorun olduğu anlamına gelmemektedir. Kaldı ki, sadece bürokratlardan oluşmayan özel bilgi ve tecrübe sahibi ya da akademik niteliği haiz olan üyelerin de Kurul'da olduğu hallerde dahi bir eserin edebi, ilmi veya bedii olup olmadığının belirlenmesi yine güçlük arz edebilecektir. Öyle ki Kurul salt çoğunlukla toplanıp, katılanların salt çoğunluğu ile karar aldığı için, her zaman bir konuda uzman olan üyenin görüşü doğrultusunda karar da çıkmayabilecektir.

1117 sayılı Kanunun 4. maddesine göre, "Bir aydan az süreli mevkuteler ile sinema ve her türlü film afişleri, ilanlar, fotoğraflar, kabartma ve her türlü posterler, kartpostallar, takvimler hariç olmak üzere kurulca tetkik edilerek küçükler için muzır olduğuna karar verilmiş basılmış eserlerin sahiplerine, sorumlu müdürlerine ve telif hakkı sahiplerine, basılmış eserlerin küçüklerin maneviyatına muzır olduğu kurulca tebliğ edilir. Tebligat, Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır. Kurul bu kararı ilgililere derhal duyurmak için gerekli tedbirleri alır. Tebligat üzerine eser sahipleri, telif hakkı sahipleri ve sorumlu müdürler, ellerinde mevcut eserlerin ön kapaklarına "Küçüklere zararlıdır" damga veya işaretini basmak zorundadırlar. "Küçüklere zararlıdır" ibaresinin herkesin kolayca görüp okuyabileceği şekil ve büyüklükte yazılması zorunludur. Bu suretle damgalanan eserler; a) Açık sergilerde ve seyyar müvezziler tarafından satılamaz. b) Dükkanlarda, cemakanlarda ve benzeri yerlerde teşhir edilemez. c) Bir yerden bir yere teşhir maksadıyla açık bir surette nakledilemez ve müvezziler tarafından bunlar için sipariş kabul olunamaz. d) Gazeteler, mecmualar, duvar ve el ilanları, radyo ve TV ile veya diğer suretlerle ilan edilemez, satışı için reklam ve propaganda yapılamaz. e) Para mukabili veya parasız küçüklere gösterilemez, verilemez ve hiçbir suretle okul ve benzeri yerlere sokulamaz. Bu tür eserler, ancak 18 yaşından büyük olanlara içi görülmeyen zarf veya poşet içinde satılabilir. Bu zarf ve poşetlerin üzerinde eserin ismi ile "Küçüklere zararlıdır" ibaresinden başka hiç bir yazı ve resim bulunamaz".

Görüldüğü üzere, Kanun'da bir eserin küçüklerin maneviyatına muzır olarak nitelendirilmesi halinde alınacak tedbirler açık ve net bir şekilde belirtilmiş, bu konuda Kurul'a takdir hakkı

verilmemiştir. Bu nedenle çoğunluk gerekçesinde yer alan, Kanunun 4. maddesinde belirtilen tüm kısıtlamaların neden uygulandığı hususunda gerekçeye yer verilmediği, yapılan müdahalenin ölçülü olmadığı görüşü de yasal dayanaktan yoksundur. Kaldı ki, Kanunun 4. maddesinde küçüklerin muzır görülen esere kolayca ulaşmasını engellemeye yönelik kısıtlamalar düzenlenmiş olup, özellikle eserin satış ve pazarlanma yöntemine ve reklam yasağına ilişkin kısıtlamalar söz konusudur. Eserin içeriğine bir müdahale olmadığı gibi, yetişkinlerin esere ulaşmasına yönelik bir kısıtlama da mevcut değildir. Bu nedenlerle de ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu söylenemez.

Kurul'un 9.3.2020 tarihli raporunda, eserde kadın figürünün anlatıldığı yerde çocukların kadın algısında olumsuzluğa yol açabileceği, Türk İslam kültürüne tamamen aykırı çarpık ilişkilerin, kadınları ve bakireliği aşağılayıcı ifadelerin yer aldığı, cinsiyet değiştirmenin özendirildiği, çocuklar açısından uygun olmayan tasvir ve anlatımlara yer verildiği belirtilerek eserin muzır olarak değerlendirildiği ifade edilmiştir. Kurul tarafından eserin neden muzır görüldüğüne ilişkin içerik açısından yeterli gerekçe ve açıklamalar ortaya konulmuş olup, yer verilen bu tespitler çerçevesinde Kurul'un bünyesinde yer alan kişilerin uzmanlık alanı ne olursa olsun küçüklerin maneviyatının zarar görebileceği sonucuna ulaşılması mümkündür. Bu nedenle de ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak nitelendirilmeyeceği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmak mümkün değildir.

Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. İptal talebini reddeden mahkeme, söz konusu kanun maddelerini somut olay açısından değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Kurul raporu ve Mahkemenin kararı değerlendirildiğinde yukarıda yer verilen hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik mevcut değildir.

Bu nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

MUSTAFA AKPINAR

B. No: 2021/65653 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/65653

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA AKPINAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/65653)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Mustafa AKPINAR

Vekili : Av. Mehmet YAĞCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza mahkemesi kararına karşı yapılan temyiz başvurusunun süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na aykırılık suçundan Söke 2. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılamada başvurucunun bu suçtan beraatine istinaf kanun yolu açık olmak üzere karar verilmiştir.

3. Katılan Aydın Vergi Dairesi Başkanlığı, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 13. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) katılanın istinaf başvurusunu duruşma açarak incelenmiş ve 6/7/2017 tarihli tek celsede tamamlanan yargılamada temyiz kanun yolu açık olmak üzere başvurucu müdafiinin yüzüne karşı mahkûmiyet kararı vermiştir. Ceza Dairesi kararının hüküm fıkrasında kanun yoluna ilişkin olarak başvurucunun, hükmün yüze karşı açıklanmasından (tefhim) itibaren yedi gün içerisinde temyiz kanun yoluna başvurabileceğini belirtmiştir.

4. Ceza Dairesinin Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) kayıtlı verilerine göre

başvurucu müdafii dijital olarak 13/7/2017 tarihinde oluşturduğu temyiz dilekçesinde temyiz tarihini de aynı tarih olarak beyan etmiş ve dilekçeyi bu tarihte saat 12.12 itibarıyla havale etmiştir. UYAP Evrak İşlem Kütüğü verilerine göre Mahkeme kâtipleri oldukları belirtilen R.G. ve R.A.U. bu dilekçeyi yine aynı tarihte sırasıyla saat 16.06 ve 16.11'de açmışlar, Mahkemenin diğer kâtibi A.G. ise dilekçeyi 14/7/2017 tarihinde saat 09.30'da açıp kapattıktan sonra aynı saatte dilekçenin Mahkeme yazı işleri müdürü F.D.ye havale edilmesine ilişkin iş transferi işlemini gerçekleştirmiştir. Sonrasında Mahkeme, söz konusu temyiz dilekçesini Ceza Dairesine gönderdiği 14/7/2017 tarihli yazısında da bu dilekçenin 13/7/2017 tarihli olduğunu belirtmiştir.

5. Başvurucu müdafii bu dilekçenin yanı sıra fizikî olarak bir temyiz dilekçesi daha hazırlamış ve Aydın Nöbetçi Asliye Ceza Mahkemesi aracılığıyla Yargıtaya gönderilmek üzere teslim etmiştir. Bu dilekçe üzerinde 5..1 sicil numaralı kâtip tarafından basılıp üzeri imzalanmış Ceza Mahkemeleri Ön Büro ve 13 Temmuz 2017 ibareli kaşeler bulunmaktadır.

6. Yargıtay 11. Ceza Dairesi 14/10/2021 tarihli kararıyla, Ceza Dairesi mahkûmiyet kararını başvurucu müdafiine 6/7/2017 tarihinde tefhim etmesine rağmen müdafiinin temyiz dilekçesini 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 291. maddesinin karar tarihi itibarıyla yürürlükte olan hâlinde belirtilen yedi günlük yasal süre geçtikten sonra 14/7/2017 tarihinde sunduğu gerekçesiyle 5271 sayılı Kanun'un 298. maddesi uyarınca temyiz talebini reddetmiştir.

7. Nihai kararı 31/12/2021 tarihinde öğrenen başvurucu aynı tarihte bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, temyiz dilekçesi süresinde sunulduğu hâlde hatalı değerlendirme sonucu temyiz talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile yargısal içtihatlara değindikten sonra ihlal iddiaları incelenirken söz konusu hükümler ve içtihatların yanı sıra somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.

11. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi Özkan Şen (B. No: 2012/791, 7/11/2013), Cemile Akyıldız (B. No: 2014/1382, 22/9/2016) Ertuğrul Dalbaş (B. No: 2014/7805, 25/10/2017), Hasan İşten (B. No: 2015/1950, 22/2/2018) ve Nihal Uslukol (B. No: 2016/73086, 25/9/2019) kararlarında mahkemeye erişim hakkı kapsamında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir.

14. Somut olayda, Ceza Dairesinin mahkûmiyet kararının başvurucu müdafiine tefhimi sonrasında temyiz dilekçesinin süresinde verilmediği gerekçesiyle temyiz talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu

görülmüştür.

15. Anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu nedenle öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

16. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Hamit Yakut [GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021, § 76; Atilla Yazar ve diğerleri [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 100).

17. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

18. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56; Tuğba Arslan, § 96; Fikriye Aytin ve diğerleri, B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 34).

19. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun niteliği de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

20. Mahkemelerin yorumlarının ve uygulamalarının kanunun açık lafzıyla çeliştiği veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılması mümkündür (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Ziya Özden, B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59; Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29; Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah [GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, § 81). Dolayısıyla kanunilik ölçütü açısından Anayasa Mahkemesince yapılması gereken, incelemeye konu kuralların yargı organlarınca yapılan yorumlarının, kişilerce öngörülebilecek belirlilikte olup olmadığının veya kanunun açık lafzıyla çelişip çelişmediğinin tespit edilmesidir (bazı eklemelerle birlikte bkz. Mehmet Demircioğlu [GK], B. No: 2020/35797, 14/9/2023, § 33).

21. Somut olayda Yargıtay 11. Ceza Dairesi, başvurucu müdafiinin yedi günlük yasal süre

geçtikten bir gün sonrasına denk gelen 14/7/2017 tarihinde temyiz dilekçesi sunduğu gerekçesiyle 5271 sayılı Kanun'un 298. maddesi uyarınca temyiz talebinin reddine karar vermiştir (bkz. § 6).

22. 5271 sayılı Kanun'un "Temyiz istemi ve süresi" kenar başlıklı 291. maddesinin Ceza Dairesinin karar verdiği 6/7/2017 tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan hâlinde, temyiz talebinin hükmün açıklanmasından itibaren yedi gün içinde yapılacağı belirtilmiştir.

23. Somut olayda başvurucu müdafiine 6/7/2017 tarihinde tefhim edilen Ceza Dairesi kararına yönelik, 5271 sayılı Kanun'da karar tarihi itibarıyla öngörülen yedi günlük temyiz süresinin son gününün 13/7/2017 tarihi olduğu anlaşılmıştır. Mahkeme, müdafiinin UYAP üzerinden hazırladığı diğer temyiz dilekçesini 14/7/2017 tarihinde işleme koyup bu tarihli yazı ekinde Ceza Dairesine göndermiş ise de, anılan yazıda da dilekçenin 13/7/2017 tarihli olduğunu belirtmiş; müdafii bu dilekçeyi 13/7/2017 tarihinde oluşturup Mahkemeye havale etmiş, Mahkeme kâtipleri de bu dilekçeyi aynı tarihte açıp okumuşlardır (bkz. § 4). Ayrıca başvurucu müdafinin fiziksel olarak sunduğu diğer temyiz dilekçesine de ön büroda görevli kâtip 13/7/2017 ibareli tarih kaşesi basmıştır (bkz. § 5). Bu durumda başvurucu müdafiinin Ceza Dairesi kararını temyiz süresi dolmadan bu sürenin son günü olan 13/7/2017 tarihinde temyiz ettiği, dolayısıyla müdafiinin temyiz talebinin süresinde olduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla Yargıtayın, Ceza Dairesi kararının temyiz edildiği tarihe dair yapmış olduğu değerlendirmenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvenceye bağlanan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Yargıtay 11. Ceza Dairesine (E.2021/10581, K.2021/8450) iletilmek üzere Söke 2. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2014/372, K.2017/10) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 13. Ceza Dairesi (E.2017/887, K.2017/1541) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUSUF KÜÇÜKÇELİK VE SEYİT BATTAL KAYMAK

B. No: 2022/12455 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/12455

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF KÜÇÜKÇELİK VE SEYİT BATTAL KAYMAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/12455)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Yusuf KÜÇÜKÇELİK

2. Seyit Battal KAYMAK

Vekili : Av. Resul ALTUNTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddisına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 2022/44835 numaralı dosyanın konu yönünden hukuki irtibatı bulunması nedeniyle 2022/12455 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2022/12455 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç

(B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasının temin edilerek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -Bölge Adliye Mahkemesi için dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek-yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN ERSOY (20)

B. No: 2022/18503 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/18503

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN ERSOY BAŞVURUSU (20)

(Başvuru Numarası: 2022/18503)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Orhan ERSOY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Komisyon 26/4/2023 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının,gerekçeli karar hakkının vehakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedenleriyle kabul edilemez olduğuna; adli yardım talebinin kabulüne, adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma

Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 2/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET HALUK SAATÇI

B. No: 2022/28907 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/28907

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET HALUK SAATÇI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/28907)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Mehmet Haluk SAATÇI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mahsup talebinin kabul edilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Mersin 1. Asliye Ceza Mahkemesi 15/6/2017 tarihinde başvurucunun 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na muhalefet etme suçundan 2 yıl 6 ay hapis, 100 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Bu karar istinaf incelemesinden geçerek 14/9/2017 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Mersin 12. Asliye Ceza Mahkemesinin 28/11/2017 tarihli kararıyla da başvurucu, ruhsatsız ateşli silahlarla mermileri satın alma ve bulundurma suçundan 10 ay hapis ve 400 TL adli para cezasıyla cezalandırılmıştır. Bölge Adliye Mahkemesi 29/1/2019 tarihinde bu kararı kaldırmış, yaptığı yargılama sonucunda aynı cezaya kesin olarak hükmetmiştir.

4. Mersin 1. Asliye Ceza Mahkemesi 27/2/2019 tarihinde hapis cezalarının 2 yıl 16 ay olarak içtima edilmesine karar vermiştir.

5. Mersin 1. Asliye Ceza Mahkemesince verilen karar kesinleştikten sonra 5607 sayılı Kanun’da yapılan değişiklik üzerine infaz durdurulmuş ve uyarlama yargılamasına

başlanmıştır. Yargılama sonunda başvurucu hakkında 15/10/2020 tarihinde Asliye Ceza Mahkemesi 4.000 TL adli para cezasına hükmetmiştir. Karar, kanun yolu incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

6. Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesi 12/3/2018 tarihinde başvurucunun uyuşturucu ve uyarıcı madde ticareti yapma suçundan 22 yıl hapis ve 1.100 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Adana Bölge Adliye Mahkemesi bu mahkûmiyet hükmünü kaldırmış, yaptığı yargılama sonucunda başvurucunun 12 yıl 6 ay hapis ve 100 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Bu karar temyiz incelemesinden de geçerek kesinleşmiştir.

7. Başvurucu 28/9/2021 tarihinde mahsup talebiyle Silifke İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur. Uyarlama yargılaması sonucunda uyarlamadan önceki cezasının 20 ayını infaz ettiğini iddia ederek uyuşturucu ticareti suçundan verilen hapis cezasından bu 20 ayın mahsup edilmesini talep etmiştir. İnfaz Hâkimliği 23/11/2021 tarihinde başvurucunun talebini reddetmiştir. Hâkimlik; başvurucunun talebinin daha önce reddedildiğini, Mersin 1. Asliye Ceza Mahkemesince yapılan yargılama kapsamında herhangi bir tutuklama ve gözaltının bulunmadığını belirterek mahsup talebini reddetmiştir.

8. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı itiraz etmiştir. Silifke 1. Ağır Ceza Mahkemesi 13/12/2021 tarihinde başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir. Bu karar 2/2/2022 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucu 24/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Bireysel başvurudan sonra Silivri İnfaz Hâkimliği 8/9/2022 tarihinde başvurucunun mahsup talebini kısmen kabul etmiştir. Kararda, başvurucunun 27/5/2017 tarihinde uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti yapma suçundan tutuklanarak kapalı ceza infaz kurumuna giriş yaptığı, 3/10/2017 tarihinde Mersin 1. Asliye Ceza Mahkemesinin kararının gelmesi üzerine tutuklama müzekkeresinin beklemeye alınarak 5607 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan verilen cezanın infazına başlandığı, 25/2/2019 tarihinde Mersin 12. Asliye Ceza Mahkemesinin kararının gelmesi üzerine içtima kararı doğrultusunda infaza devam edildiği, bu içtima kararı kapsamında verilen hapis cezalarının 3/10/2017-29/10/2019 tarihleri arasında infaz edildiği, 29/10/2019 tarihinde içtimalı hapis cezasından başvurucunun koşullu salıverilmesine karar verildiği, 29/10/2019 tarihinde infaz için sırada bekleyen tutuklama müzekkeresinin infazına başlandığı, 5/8/2020 tarihinde ise uyuşturucu ticareti yapma suçundan verilen 12 yıl 6 ay hapis cezasının infazına başlandığı ve infazın devam ettiği tespit edilmiştir.

11. Yine kararda, içtimaya dâhil olan Mersin 1. Asliye Ceza Mahkemesince verilen 2 yıl 6 ay hapis cezasının infazının durdurulduğu ve uyarlama sonucu 4.000 TL adli para cezası olarak infaza gönderildiği, içtima edilen bu cezadan koşullu salıverilmeye yeteri kadar olan ceza infaz kurumunda geçirilen 21/4/2018-18/9/2018 tarihleri arasındaki sürenin mahsupta kullanıldığı, 18/9/2018-29/10/2019 tarihleri arasında ceza infaz kurumunda geçirilen sürenin ise mahsupta kullanılmadığı belirtilmiştir. Hâkimlik sonuç olarak başvurucunun Mersin 1. Asliye Ceza Mahkemesinin kararına istinaden infaz ettiği 18/9/2018-29/10/2019 tarihleri arasındaki sürenin Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesince verilen mahkûmiyet hükmünden mahsubuna karar vermiştir.

12. Bu karar itiraz edilmeden 24/9/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu, uyarlama yargılaması sonucunda infazın durdurulduğu mahkûmiyet kararı kapsamında infaz ettiği sürenin uyuşturucu ticareti yapma suçundan verilen cezadan mahsup edilmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesinin verdiği bazı kararlara ve İnfaz Hâkimliğinin gerekçelerine yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasa'nın ve mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesine göre istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarla bireysel başvuru hakkının açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında, ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilebilir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28; Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31).

17. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılmasıyla söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., § 29; Mehmet Güven Ulusoy, § 32).

18. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra başvurucunun mahsup talebiyle ilgili karar verildiği görülmektedir. Söz konusu karar, başvurucunun mağdur statüsünün değerlendirilmesi bakımından oldukça önem taşımaktadır. Mahsup talebinin kabul edilmesi neticesinde başvurucunun mağdur statüsünün sona erdiği sonucuna ulaşılabilecek ve başvurunun düşmesine karar verilebilecektir. Başvurucu, bireysel başvuru formunda başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde bunu Anayasa Mahkemesine bildireceğini beyan etmesine rağmen İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde, yukarıda belirtilen olguya ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmelerle ilgili olarak Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye

kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

20. Başvurunun kapsamı dikkate alınarak 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca başvurucu aleyhine disiplin para cezasına hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/11/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RESUL ERTAŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/36290 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/36290

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESUL ERTAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/36290

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Resul ERTAŞ ve diğerleri [bkz. ekli listenin (D) sütunu]

Vekili : Av. Muhammed Neşet GİRASUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucular, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

3. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

4. Ekli listenin (B) sütununda yer alan bireysel başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle2022/36290 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyasıyla birleştirilerek incelenmesine, incelemenin 2022/36290 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

A. Başvurucu Mehmet Zeki Yıldız'ın Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddiası

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

6. Açıklanan gerekçelerle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceğini vurgulamıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiğine, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci olan ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

8. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamıştır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

9. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın

gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C.1. Başvurucu Mehmet Zeki Yıldız'ın makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DURSUN ŞAFAK VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/42479 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/42479

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DURSUN ŞAFAK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/42479)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1.Dursun ŞAFAK

2. Ebubekir ŞAFAK

3. Nur AKAD

4. Yasin ŞAFAK

Vekili : Av. Ramazan ŞAFAK

5. Ramazan ŞAFAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucular nihai kararı 18/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 22/4/2022 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 3. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/392, K.2020/348) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harcın başvuruculara MÜŞTEREN ÖDENMESİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinin Ramazan Şafak dışındaki başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEVLÜT ATUĞ VE ALİ ÖZKAN

B. No: 2022/43678 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/43678

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEVLÜT ATUĞ VE ALİ ÖZKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/43678)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Mevlüt ATUĞ

2. Ali ÖZKAN

Vekili : Av. Şevket ÜZER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 2023/93683 numaralı dosyanın konu yönünden hukuki irtibatı bulunması nedeniyle 2022/43678 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2022/43678 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç

(B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMİL GÜLMEZ

B. No: 2022/47209 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/47209

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMİL GÜLMEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/47209)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Cemil GÜLMEZ

Vekili : Av. Rudi SÜMER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞENER ERZENGİN VE CEYLAN ÇITAK

B. No: 2022/49094 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/49094

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞENER ERZENGİN VE CEYLAN ÇITAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/49094)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Şener ERZENGİN

2. Ceylan ÇITAK

Vekili : Av. Abdurrahim DEDE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 2022/49120 numaralı dosyanın konu yönünden hukuki irtibatının bulunması nedeniyle 2022/49094 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2022/49094 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç

(B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİS BAYANCUK

B. No: 2022/55134 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/55134

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİS BAYANCUK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/55134)

Karar Tarihi: 27/11/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 23/5/2025 - 32908

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Halis BAYANCUK

Vekili : Av. Serkan TÜRKDOĞRU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasıyla açılan tazminat davasının ceza yargılamasının devam ettiği gerekçesiyle esasa ilişkin bir değerlendirme yapılmadan reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/5/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile başvurucu hakkındaki soruşturmayı yürüten soruşturma makamından temin edilen ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Sakarya Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından yürütülen bir soruşturma kapsamında anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ve DAEŞ silahlı terör örgütüne üye olma suçlarından 7/6/2017 tarihinde tutuklanmıştır.

6. Başsavcılık tarafından düzenlenen iddianamenin kabulüyle açılan kamu davasını yürüten Sakarya 2. Ağır Ceza Mahkemesi 27/6/2018 tarihinde, başvurucunun silahlı terör örgütü yöneticisi olma suçundan 12 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

7. Başvurucu, mahkûmiyet kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi, başvurucu hakkında farklı mahkemelerde yürütülen davaların birleştirilmesi gerektiği gerekçesiyle 28/5/2019 tarihinde bozma kararı vermiştir.

8. Bozma kararı sonrası yargılamada Sakarya 2. Ağır Ceza Mahkemesi 9/4/2020 tarihinde başvurucunun serbest bırakılmasına karar vermiştir. Başsavcılık, serbest bırakma kararına itiraz etmiştir. İtirazı değerlendiren Sakarya 3. Ağır Ceza Mahkemesi, aynı gün itirazın kabulüne ve başvurucu hakkında tutuklamaya yönelik yakalama emri çıkarılmasına karar vermiştir. Ceza infaz kurumundan serbest bırakılmayan başvurucu, aynı tarihte Sakarya 3. Ağır Ceza Mahkemesi kararı ile tutuklanmıştır.

9. Sakarya 2. Ağır Ceza Mahkemesi 18/9/2020 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütü yöneticisi olma suçundan 12 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

10. Anayasa Mahkemesi başvurucunun 10/7/2020 tarihinde yaptığı 2020/24131 numaralı bireysel başvuruyla ilgili olarak kabul edilemezlik kararı vermiştir. 18/11/2020 tarihli kararda başvurucunun tutukluluk süresinin makul olmadığı yönündeki iddiasının 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında açılacak tazminat davasında incelenebileceği gerekçesiyle başvurunun Ahmet Kubilay Tezcan (B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26) kararındaki ilkelere atfen başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

11. Başvurucunun mahkûmiyet kararına karşı yaptığı istinaf kanun yolu başvurusu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi tarafından 15/12/2020 tarihinde esastan reddedilmiştir. Aynı kararla başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Başvurucunun tutukluluk hâlinin devamı kararına yönelik itirazı İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesince 5/1/2021 tarihinde reddedilmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi başvurucunun 27/10/2020 tarihinde yaptığı 2020/34459 numaralı bireysel başvuruyla ilgili olarak kabul edilemezlik kararı vermiştir. 10/2/2021 tarihli kararda başvurucunun tutukluluk süresinin makul olmadığı yönündeki iddiasının -mahkûmiyet hükmü verilmeden önceki aşama yönünden- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak tazminat davasında incelenebileceği gerekçesiyle başvurunun Ekrem Atıcı (B. No: 2014/15609, 8/3/2018, §§ 23-30) kararındaki ilkelere atfen başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

13. Başvurucu 31/3/2021 tarihli dilekçeyle Bakırköy 7. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) nezdinde tutukluluğunun devamına ilişkin kararların gerekçesiz olduğu ve

makul süreyi aştığı iddiasıyla tazminat davası açmıştır. Başvurucu 1.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

14. Ağır Ceza Mahkemesi 13/10/2021 tarihinde başvurucunun manevi tazminat talebini davanın şartlarının oluşmaması nedeniyle reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Davacının hâlen sanık olduğu, hakkındaki yargılamanın sona ermediği ve hükmün kesinleşmediği, bu aşamada koruma tedbirinin haksızlığının tespit edilemeyeceği, bir mahkemenin hak ihlali iddiasını aynı görev ve yetkili bir başka mahkemenin değerlendiremeyeceği, uzun tutukluluk sebebiyle doğacak hak ihlallerinin Anayasa Mahkemesi nezdinde tespitinin talep edilebileceği, aynı görev ve yetkili bir başka mahkemenin tutukluluk hâlinin devamı kararına karşı mahkememizce yapılacak usulî bir işlem olmadığı, o mahkemenin kararında itiraz merci'nin gösterildiği, merci sıfatını haiz mahkemeye başvurulması gerektiği, tazminat isteminin koşulları arasında hükmün kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabileceğinin düzenlendiği, somut talepte tazminat isteminin yasal şartları bulunmadığı anlaşıldığından davanın reddine karar verilmiştir."

15. Başvurucu, söz konusu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi (İstinaf Mahkemesi) 22/4/2022 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Yapılan incelemeye, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, mahkemenin kovuşturma sonuçlarına uygun olarak oluşan kanaat ve takdirine, incelenen dosya kapsamına göre istinaf başvurusunda bulunan davacı vekilinin ileri sürdüğü nedenler yerinde görülmemiş olmakla İSTİNAF BAŞVURUSUNUN ESASTAN REDDİNE... [karar verildi.]"

16. Başvurucu, nihai kararı 6/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 18/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Başvurucu 10/7/2023 tarihinde serbest bırakılmış olup hakkındaki ceza davası bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

19. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde

bulunulabilir."

20. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 14/6/2021 tarihli ve E.2019/13857, K.2021/4814 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"somut olayda davacıya atfedilen suçların ciddi ve ağır olduğu, atılı suçlara ilişkin delillerin sayısı ve niteliği, birleşen dosyanın varlığı, eylem ve sanık sayısı ile eylemlerin niteliğinden hareketle dosyanın karmaşıklık düzeyi dikkate alındığında, davacının makul sürede yargılama mercii önüne çıkarıldığı ve hakkında gerek bozmadan önce gerekse bozmadan sonra makul süre içinde hüküm verildiği, tutukluluk ve kovuşturma sürelerinin makul olduğu anlaşılmakla davacının uzun yargılamaya ilişkin tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekirken davacı hakkında verilen hükmün henüz kesinleşmediğinden bahisle ve kesinleşse dahi davacı hakkında ceza verilmesine yer olmadığına ve kovuşturmanın ertelenmesine karar verildiği gerekçeleri ile davanın reddine karar verilmesi sonucu itibariyle doğru olduğundan bozma nedeni yapılmamıştır."

21. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 22/6/2016 tarihli ve E.2015/12366, K.2016/10728 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Aynı şekilde tutuklamanın uzun sürmesi nedeniyle açılacak tazminat davalarında dayanak mahkeme kararının kesinleşmesi beklenmeyeceği gibi, davacının beraat etmesi koşulunun aranmayacağı da dikkate alınarak ... somut olayda beş yıllık azami tutukluluk süresinin dolup dolmadığı da nazara alınarak tutukluluğun yasal dayanağının kalıp kalmadığı irdelenerek, tutukluluk hali ve yargılama süreci yönünden makul sürenin aşıldığı iddiasının değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden, eksik inceleme ve araştırma ile yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi... [bozmayı gerektirmiştir.]"

22. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 29/2/2016 tarihli ve E.2015/2851, K.2016/3143 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda tazminat isteminin haklı olup olmadığı irdelemesini yapacak olan mahkemenin temel amacı, tutukluluğun hukuka aykırı olduğunun ya da devamını haklı kılan sebep veya sebeplerin bulunup bulunmadığının tespitidir...

Aynı şekilde tutuklamanın uzun sürmesi nedeniyle açılacak tazminat davalarında dayanak mahkeme kararının kesinleşmesi beklenmeyeceği gibi, davacının beraat etmesi koşulunun aranmayacağı da dikkate alınarak bu çerçevede, dosya kapsamı itibariyle ... tarihinde tutuklanan ve dosyaya fotokopisi sunulan ve dosya içerisine alınan bir kısım kararlara göre tutukluluk hali farklı tarihlerde uzatılan sanık (davacı) hakkında 5271 sayılı CMK'nın 141/l-a-d maddeleri gereğince uzun süre tutukluluk halinin sürdürülmesi gerekçelerinin, makul sürede hakkında karar verilip verilmediğinin ve dolayısıyla davacının manevi tazminata hak kazanıp kazanmadığının belirlenmesi açısından, hakkındaki soruşturma ve kovuşturma kapsamı incelenerek, soruşturma ve kovuşturmanın uzun sürmesinin nedenlerinin incelenmesi gerektiğinin anlaşılması karşısında, tazminat talebinin dayanağı olan ceza dava dosyasının celp edilip soruşturma ve kovuşturma kapsamı ayrıntılı olarak incelenip bu hususa ilişkin ayrıntılı dosya inceleme tutanağı da düzenlenerek, özellikle davacı (sanık) hakkında düzenlenmiş olan yakalama, gözaltı ve ifade tutanakları, tutuklama kararı, tüm tutuklama inceleme tutanakları, tutuklama ve tahliye müzekkereleri ile iddianameler başta olmak üzere ilgili bütün karar, tutanak ve belgelerin eksiksiz ve Yargıtay denetimine olanak verecek şekilde aslı ya da onaylı örnekleri de dosya içine alınarak yargılamaya konu olayın, savcılık ve mahkemece yapılan işlemlerin kapsamı ve niteliği ile

soruşturma aşamasından itibaren yargılama süreci boyunca geçirilen tüm safhalar belirlenip göz önünde bulundurularak, davacının taleplerinin incelenmesi ve ... somut olayda beş yıllık azami tutukluluk süresinin dolup dolmadığı da nazara alınarak tutukluluğun yasal dayanağının kalıp kalmadığı irdelenerek, tutukluluk hali ve yargılama süreci yönünden makul sürenin aşıldığı iddiasının değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden, eksik inceleme ve araştırma ile yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi [bozmayı gerektirmiştir.]"

23. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 29/9/2015 tarihli ve E.2015/201, K.2015/13994 sayılı ilamının ilgili kısmı şöyledir:

"5271 sayılı CMK'nın; 'Tazminat istemi' başlıklı 141. maddesi incelendiğinde, bir kısım tazminat nedenleri konusunda karar verilmesi için, davanın esasıyla ilgili bir kararın verilmesi zorunluluğunun bulunmadığı, dolayısıyla bu nedenlere dayalı istemlerde, davanın sonuçlanmasına gerek bulunmadığı yasal düzenlemeden açıkça anlaşılmaktadır. Örneğin, gözaltı süresi yasada açıkça belirtilmiş olup, yasadaki bu süre içinde hakim önüne çıkarılıp, çıkarılmadığının saptanmasının davanın esasıyla herhangi bir ilgisi bulunmadığı gibi bu konudaki talep ile ilgili olarak karar verilmesi için davanın esası hakkında karar verilmesine de gerek bulunmamaktadır. Yine aynı şekilde, kanunî hakları hatırlatılmadan veya hatırlatılan haklarından yararlandırılma isteği yerine getirilmeden tutuklanan, kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan, yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine, yazıyla veya bunun hemen olanaklı bulunmadığı hâllerde sözle açıklanmayan, yakalanmaları veya tutuklanmaları yakınlarına bildirilmeyen, ya da hakkındaki arama kararı ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirilen kişilerin tazminat istemleri konusunda, asıl davada hüküm verilmesinin veya verilen hükmün kesinleşmesinin beklenmesine gerek bulunmamaktadır. Zira bu talepler, asıl davanın sonucunu etkileyici veya asıl davanın sonucuna bağlı talepler değildir.

Aynı şekilde tutuklamanın uzun sürmesi nedeniyle açılacak tazminat davalarında da dayanak mahkeme kararının kesinleşmesi beklenmeyeceği gibi, davacının beraat etmesi koşulu da aranmayacaktır."

24. Yargıtay 12. Ceza Dairenin 28/9/2015 tarihli ve E.2014/22510, K.2015/13907 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"5271 sayılı CMK'nın tazminat istemenin koşulları başlığını taşıyan 142. maddesinde; "Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde" bulunulabileceği hükme bağlanmış ve Kanundaki bu düzenleme nedeniyle, tazminat istemine konu davaların esasıyla ilgili verilen kararların kesinleşmesi veya verilen kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararların kesinleşmesinden itibaren dava açma süresinin başlayacağı kabul edilmiş, yerleşik uygulama bugüne kadar da bu şekilde sürdürülmüştür.

Ancak; 5271 sayılı CMK'nın; 'Tazminat istemi' başlıklı 141. maddesi incelendiğinde, bir kısım tazminat nedenleri konusunda karar verilmesi için, davanın esasıyla ilgili bir kararın verilmesi zorunluluğunun bulunmadığı dolayısıyla bu nedenlere dayalı istemlerde, davanın sonuçlanmasına gerek bulunmadığı yasal düzenlemeden açıkça anlaşılmaktadır.

...

Tutuklamanın uzun sürmesi nedeniyle açılacak tazminat davalarında da dayanak mahkeme kararının kesinleşmesi beklenmeyeceği gibi, davacının beraat etmesi koşulu da aranmayacaktır. Bu çerçevede ... sanık (davacı) hakkında 5271 sayılı CMK'nın 141/1-a,d

maddeleri gereğince uzun süre tutukluluk halinin sürdürülmesi gerekçelerinin ve makul sürede hakkında karar verilip verilmediğinin ve dolayısıyla davacının manevi tazminata hak kazanıp kazanmadığının belirlenmesi açısından, hakkındaki soruşturma ve kovuşturma kapsamı incelenerek, soruşturma ve kovuşturmanın uzun sürmesinin nedenlerinin incelenmesi gerektiğinin anlaşılması karşısında, öncelikle tazminat istemine konu olan dayanak dosyadaki iddianame, davacıya (sanığa) ait tutuklama kararları, tutuklama inceleme tutanakları, davacı (sanık) ile ilgili tutanak ve belgeler getirtilip davacının taleplerinin incelenmesi gerektiğinin düşünülmemesi ve ... somut olayda beş yıllık azami tutukluluk süresinin dolup dolmadığı da nazara alınarak tutukluluğun yasal dayanağının kalıp kalmadığı irdelenerek, tutukluluk hali ve yargılama süreci yönünden makul sürenin aşıldığı iddiasının değerlendirilmesinden sonra sanığın tazminat talebinin değerlendirilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle davanın reddine karar verilmesi... [bozmayı gerektirmiştir.]"

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Anayasa Mahkemesinin 27/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucu; tutukluluğunun makul süreyi aştığı iddiasıyla yaptığı bireysel başvuruların Anayasa Mahkemesince 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesindeki başvuru yolu tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez bulunduğunu, bu kararlar üzerine anılan kanun hükmü uyarınca tazminat davası açtığını, Ağır Ceza Mahkemesinin ceza yargılamasının devam etmesi ve uzun tutukluluğa ilişkin hak ihlali tespitlerinin Anayasa Mahkemesince yapılabileceği yönündeki gerekçelerle davasını hukuka aykırı olarak reddettiğini beyan ederek adil yargılanma hakkı ve bu haklarla bağlantılı olarak kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Bakanlık görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

28. Anayasa’nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiasının özü şikâyetlerinin esası hakkında bir değerlendirme yapılmadan tazminat davasının reddedilmesine yönelik olduğundan başvurunun mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

31. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

32. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

33. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

34. Somut olayda başvurucunun hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin makul süreyi aştığı iddiasıyla açtığı tazminat davası, yargısal mercilerce asıl ceza davasının devam ettiği gerekçesiyle davanın esası incelenmeden reddedilmiştir. Bu durumda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahale olduğu açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

35. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

36. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

37. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 36. maddesini ihlal edecektir. Buna göre müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Bu bakımdan öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının

incelenmesi gerekir.

i. Genel İlkeler

38. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

39. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

40. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Başvuru konusu olayda başvurucu, tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasıyla tazminat davası açmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucu hakkındaki asıl ceza yargılamasının devam ettiği ve anılan şikâyetin Anayasa Mahkemesi önünde ileri sürülmesinin mümkün olduğu şeklindeki gerekçelere dayanarak davanın reddine karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi anılan sonuca, söz konusu şikâyetlerin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak tazminat davasına konu edilebilmesi için ceza yargılamasının sona ermesi ve hükmün kesinleşmesinin şart olduğu şeklindeki değerlendirmeyle ulaşmıştır. Yargısal süreç içinde Ağır Ceza Mahkemesi ve İstinaf Mahkemesi başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak esasa ilişkin bir değerlendirme yapmamış ve tutukluluğun makul süreyi aşıp aşmadığını belirlememiştir (bkz. §§ 14, 15).

42. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurudaki işlevi kanun hükümlerinin somut olaya uygulanması ve bu kapsamda hukuk kurallarının yorumlanması değildir. Ancak bireysel başvuru kapsamında yargı mercilerinin öngörülemez nitelikteki yorumlarıyla temel hak ve hürriyetlere yapılan müdahalelerin kanunilik sorunu oluşturabileceği açıktır. Nitekim Anayasa Mahkemesi hukuk kurallarının öngörülemez bir yorumla temel hakka yapılan müdahaleyi kanunilik başlığı altında değerlendirerek ihlal sonucuna ulaşmıştır (benzer nitelikteki karar için bkz. Ziya Özden, B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 62).

43. 5271 sayılı Kanun'un tazminat isteminin düzenlendiği 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilenler ile kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen kişilerin maddi ve manevi her türlü zararlarını devletten isteyebileceklerine ilişkin hükümlerin bu hususta bir başvuru mekanizması öngördüğü görülmektedir. Bununla birlikte aynı Kanun'un tazminat isteminin koşullarının düzenlendiği 142. maddesinin (1)

numaralı fıkrasında karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabileceği belirtilmiştir (Erkam Abdurrahman Ak, B. No: 2014/8515, 28/9/2016, § 54).

44. Anayasa Mahkemesi tutukluluğun kanunda öngörülen azami süre veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurularda, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya ilk derece mahkemesi kararıyla başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmiş ise dava sonuçlanmış olsun (Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, §§ 45-50) ya da olmasın (Erkam Abdurrahman Ak, §§ 48-62; İrfan Gerçek, B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45) 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır. Somut olayda da Anayasa Mahkemesi başvurucunun önceki tarihli iki farklı bireysel başvurusuna ilişkin verdiği kararlarda 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğunu tespit etmiştir (bkz. §§ 10, 12).

45. Yukarıda yer verilen Yargıtay kararlarına(bkz. §§ 20-24) göre de tutuklamanın uzun sürmesi, dolayısıyla tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aşması nedeniyle açılacak tazminat davalarında asıl davanın sonuçlanması ya da bu davada verilecek kararın kesinleşmesi beklenmeden 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi hükümlerine göre tazminat talep edilmesi mümkündür.

46. Somut olayda yargısal merciler, öngörülemez bir yorumla tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasıyla tazminat davası açılabilmesi için asıl ceza yargılamasının sona ermesinin ve bu kapsamda verilen hükmün kesinleşmesinin gerekli olduğu değerlendirmesinden hareketle uyuşmazlığın esasını incelememiştir. Dolayısıyla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına bu şekilde yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı anlaşılmıştır.

47. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

48. Başvurucu, ihlalin tespitiyle giderilmesine yönelik işlemlerin tesis edilmesini talep etmiştir.

49. Başvuruda, tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bakırköy 7. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2021/254, K.2021/500) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜNEŞ EDİSÜN

B. No: 2022/65678 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/65678

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜNEŞ EDİSÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/65678)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yücel ARSLAN

Başvurucu : Güneş EDİSÜN

Vekili : Av. Mustafa KOZAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında verilen önleyici tedbir kararına yönelik esaslı iddiaların itiraz mercii tarafından karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu ve eşi arasında boşanma davası başvuru tarihi itibarıyla devam etmektedir. Başvuru konusu yapılan mahkeme kararından önceki süreçte Karşıyaka 1. ve 6. Aile Mahkemeleri, başvurucu aleyhine 1/7/2021 tarihinde bir ay ve 28/7/2021, 28/9/2021, 30/11/2021, 27/1/2022 ve 12/5/2022 tarihlerinde iki ay süreli olmak üzere önleyici tedbir ve uzatma kararları vermiştir. Tedbir kararlarıyla 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (c) bentleri uyarınca aleyhine tedbir istenen başvurucunun; eşine karşı şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmamasına ve eşinin bulunduğu konuta, okula ve iş yerine yaklaşmamasına karar verilmiştir.

3. Ayrıca Karşıyaka 1. Aile Mahkemesi 26/8/2021 tarihli ek kararı ile, başvurucunun tedbir kararını ihlal ettiği ihbarı üzerine başvurucunun eşinin soyut iddiasından başka kesin ve inandırıcı herhangi bir delilin dosya kapsamında bulunmadığını belirterek aleyhine tedbir istenen başvurucu hakkında zorlama hapsi verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

4. Bireysel başvuruya konu olan Karşıyaka 6. Aile Mahkemesinin 12/5/2022 tarihli kararına ilişkin yargısal süreç ise şu şekildedir: Başvurucunun eşi, başvurucunun kendisine ve çocuğuna zarar verme ihtimalinin yüksek olduğu iddiasıyla 12/5/2022 tarihinde tedbir alınmasını Karşıyaka 6. Aile Mahkemesinden (Mahkeme) talep etmiştir. Başvurucunun eşi dilekçesinde başvurucunun daha önce uzaklaştırma kararı verilmesi nedeniyle kendisine öfkeli olduğunu, öfke kontrolü bulunmadığını, kendisine ve çocuğuna zarar verme ihtimalinin yüksek olduğunu belirtmiştir.

5. Mahkeme 12/5/2022 tarihli kararında talebin kısmen kabulüyle 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (c) bentleri uyarınca ve iki ay süreyle başvurucunun, eşine karşı şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmamasına; eşinin ve çocuğunun bulunduğu konuta, okula ve işyerine yaklaşmamasına karar vermiştir.

6. Başvurucu; itiraz dilekçesinde tedbir kararlarının uygulandığı yaklaşık bir yıllık süre boyunca eşinin yüzünü duruşmalar dışında kesinlikle görmediğini, uzaklaştırma kararına aykırı eylemlerde bulunduğu iddiasının gerçek dışı olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, eşinin talep dilekçesinde eşine ve çocuğuna zarar verme ihtimalinin yüksek olduğu iddiasına karşı kız kardeşi ile eşinin telefondaki yazışmalarını sunmuştur.

7. Başvurucunun anılan dilekçe ekinde sunduğu yazışmalar şu şekildedir:

-Adına tedbir talep edilen başvurucunun eşi N.T.E.: "...tamam o halde, covid olmamasına ve görüşebilecek olmasına sevindim T. [müşterek çocuk] özlüyor çünkü babasını..."

-Başvurucunun kız kardeşi H.G.E.Ş.: "Merhaba yeniden uzaklaştırma talebinde bulunmuşsun. Ortalık sakinleşmişken ve abimin hiç bir şekilde sizinle iletişimde olmamasına rağmen , [T.] 'yihafta içi de alın babasını özlüyor derken nerden çıktı yine bu..."

-Başvurucunun eşi N.T.E.: "...Onu ben aldırmıyorum, avukat kendi uzatıyor her seferinde, açıkçası haberim bile olmuyor ne ara bitti ne ara başladı. Ortalığın sakinlediği çok zamanda Güneş [Başvurucu] kaos yarattı..."

8. Karşıyaka 1. Aile Mahkemesi, başvurucunun anılan karara itirazını 17/5/2022 tarihinde reddetmiştir. Mahkeme karar gerekçesinde başvurucunun, tedbir kararının eşinin gerçek dışı beyanlarına dayanması nedeniyle kaldırılmasını talep ettiğini ifade ettikten sonra başvurucu ve eşi arasında boşanma davasının devam ettiğine değinmiş ve tedbirin amacı ve süresi ile dosya kapsamını dikkate aldığını belirtmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 24/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 22/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; boşanma aşamasında olduğu eşi tarafından gerçek dışı senaryolarla çok sayıda tedbir talebinde bulunulduğunu, bu taleplerin gerekçesiz olarak sürekli kabul edildiğini, çocuğuyla kuvvetli bir sevgi bağının olduğunu, çocuğun zarar vereceği iddiasının

gerçeği yansıtmadığını iddia etmiş ve on bir ay süreyle aleyhine toplamda altı tedbir kararı uygulandığını, mahkemelerce hiçbir gerekçeye yer verilmeden tedbir taleplerinin kabul edildiğini belirtmiştir. Kendi kız kardeşi ile eşinin telefon uygulaması üzerinden yazışmaları olduğunu belirttiği çıktılar sunmuş ve eşinin avukatının eşinden habersiz tedbir uzatma talebinde bulunduğunu, ilgili avukat hakkında baroya ve Cumhuriyet savcılığına şikâyet başvurusu yaptığını belirterek kişilik haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yapılacak incelemede, yargı kararlarının yeterli gerekçeyi içerip içermediği, verilen kararlardaki tespit ve sonuçların kanunun uygulanması niteliğinde olup olmadığı, açık bir keyfîlik içerip içermediği hususları ile Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucu bir beyanda bulunmamıştır.

12. Başvurucunun şikâyetinin özü, hakkında bir yıla yaklaşan süredir devam eden önleyici tedbir kararlarının gerekçesiz şekilde verildiği iddiasına ilişkin olduğundan başvuru Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir (A.T., B. No: 2021/4391, 16/11/2022, § 3). Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Somut olayda başvurucunun önleyici tedbir kararının kaldırılması gerektiği yönündeki itirazının özünü; çocuğuna ve eşine zarar verme ihtimalinin yüksek olduğu yönündeki iddialarının gerçek dışı olduğu ve itirazının reddine ilişkin mahkeme kararının yeterli gerekçe içermediği iddiaları oluşturmaktadır. İtiraz merciinin kararında başvurucu ve eşi arasında boşanma davasının devam ettiğini, tedbirin amacı ve süresi ile dosya kapsamını dikkate aldığını belirterek itirazı reddetmiştir. Bununla birlikte kararda 1/7/2021 tarihinden itibaren bir yıla yaklaşan sürede kesintisiz şekilde uygulanan, son olarak 12/5/2022 tarihinde iki ay süreyle uygulanmasına karar verilen önleyici tedbirin devam etmesini gerektirir olguların nelerden ibaret olduğuna ilişkin somut bir açıklama yapılmadığı anlaşılmıştır.

14. İtiraz üzerine verilen kararda, somut olaya özgü ve başvurucunun, eşinin bulunduğu konuta, okula ve işyerine yaklaşmamasına karar verilmesini gerektirir şartlar açıklanmamış; daha önceki süreçte zorlama hapsine gerek olmadığı yönündeki kararın gerekçeleri ile başvurucunun telefon yazışmalarına dayalı iddiaları kararda tartışılmamıştır. Her ne kadar önleyici tedbir kararı mahiyeti gereği ivedilikle verilmeyi gerektirse de tedbirle elde edilecek yarar açısından adil bir değerlendirme yapmak için yeterli zamana ve imkâna sahip olan itiraz merciinin de başvurucu tarafından öne sürülen hususlara ilişkin bir gerekçeye yer vermediği görülmektedir (benzer konuda aile hayatına saygı hakkı bakımından bkz. Ayça İnciroğlu, B. No: 2020/37585, 22/11/2023).

15. Anayasa Mahkemesi, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden olay ve olguları somut başvuru ile benzer iddiaları Salih Söylemezoğlu (B. No: 2013/3758, 6/1/2016) ve Erdal Türkmen (B. No: 2016/2100, 4/4/2019) kararlarında incelemiş ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararlarda, Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı gereği itiraz merciince başvurucunun beyan ve delillerinin etkili bir şekilde incelenmesi ve karşılanması gerektiğini belirterek söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle başvuruculların

gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu; hak ihlalinin tespiti talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Karşıyaka 1. Aile Mahkemesine (2022/968 D. İş) iletilmesi için Karşıyaka 6.Aile Mahkemesine (2022/39 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderlerinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.P.

B. No: 2022/74760 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/74760

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.P. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/74760)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : E.P.

Vekili : Av. Ercan DÖNMEZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kişisel ilişki kurma hakkının kaldırılması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir

2. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden temin edilen belgelere göre olaylar özetle şöyledir:

3. İstanbul 11. Aile Mahkemesinin 27/3/2014 tarihli kararı ile başvurucu ile eşinin boşanmalarına 2010 doğumlu müşterek çocuk B.İ.nin velayetinin anneye bırakılmasına ve başvurucu ile çocuk arasında kişisel ilişki tesis edilmesine karar verilmiştir.

A. Kişisel İlişkinin Yeniden Düzenlenmesi Davasına İlişkin Süreç

4. Başvurucunun eski eşi (karşı taraf) 30/5/2019 tarihinde İzmir 1. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) ortak çocuk ile olan kişisel ilişkinin kaldırılması talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu ile müşterek çocuğun ayrı şehirlerde yaşadığını, görüş gün ve

saatlerine riayet edilmediğini, başvurucunun çocuğun beslenmesine dikkat etmediğini, aynı otel odasında tek kişilik yatakta kızı ile yattığı ifadelerine yer vermiştir. Başvurucunun yaz tatilinde çocuğu babaannesine götürdüğünü ve burada şiddete maruz bırakıldığı belirtilen dilekçede çocuk ile baba arasında bir türlü sevgiye dayalı bir ilişkinin kurulamadığını vurgulamıştır.

5. Mahkeme 18/10/2019 tarihli ara kararıyla başvurucu ile çocuk arasındaki kişisel ilişkinin tedbiren kaldırılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde çocuğun çocuk izleme merkezinde verdiği beyanının ve 2/10/2019 tarihli uzman psikolog raporunun dikkate alındığını, küçüğün menfaatlerinin korunması ve ileride telafisi mümkün olmayan durumlarını ortaya çıkmaması adına tedbiren başvurucu ile çocuk arasındaki kişisel ilişkinin durdurulması gerektiğini ifade etmiştir.

6. Mahkeme 27/5/2021 tarihinde davanın kabulü ile başvurucu ile çocuk arasındaki kişisel ilişkinin kaldırılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun İzmir 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 21/4/2021 tarihli kararı ile öz kızına karşı nitelikli cinsel istismar suçundan 29 yıl 12 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verildiğini, anılan kararın kesinleşmesinin beklenilmesine yer olmadığını belirtmiştir. Başvurucunun çocuğun mahrem bölgelerine dokunduğunu, kıyafetlerini tamamen çıkarttığını, çocuğun babasıyla görüşmek istemediği ifade edilen kararda çocuğun kurgu olmayacak derece ayrıntılı ifadeler kullandığını, beyanının samimi olduğunu, cinsel istismara neden olan davranışlar nedeniyle çocuğun huzurunun tehlikeye girdiğini vurgulamıştır.

7. Başvurucunun anılan karara karşı istinaf talebini inceleyen İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 18. Hukuk Dairesi 2/2/2022 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde konuyla ilgili düzenlenen sosyal inceleme raporunda çocuğun babaya gitmek istemediğini, çocuğa yönelik cinsel istismar iddiası ile ilgili devam eden ceza davası sonuçlanana kadar şahsi ilişkinin kaldırılmasının uygun olacağının ifade edildiğini belirtmiştir. Bahsi geçen ceza davasında verilen mahkûmiyet kararının mağdurun dinlenilmemesi nedeniyle bozulduğu vurgulanan kararda ceza davasının sonuçlanmasının beklenilmesine gerek olmadığı, şahsi ilişkinin kaldırılması kararında dayanılan delillerin takdirinde isabetsizlik bulunmadığı ifadelerine yer vermiştir.

B. Başvurucu Hakkında Devam Eden Ceza Davası Süreci

8. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 9/6/2020 tarihinden düzenlenen iddianame ile başvurucu hakkında çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçundan kamu davası açılmıştır. İddianamede başvurucunun şahsi ilişkinin tesisi amacıyla çocuğu B.İ.yi (mağdur) 1/7/2019 tarihinde icra marifetiyle aldığı ve İstanbul'a götürdüğü, 1/7/2019-14/7/2019 tarihleri arasında çocuğun cinsel organına parmağı ve kaşık ile dokunmak suretiyle cinsel istismarda bulunduğu ifadelerine yer verilmiştir. Başvurucunun şahsi ilişkinin tesisi amacıyla 21/9/2019 tarihinde çocuğu yeniden aldığında da otelde kaldıkları sırada cinsel istismara yönelik çeşitli eylemlerine devam ettiği vurgulanan iddianamede başvurucunun eylemleri nedeniyle cezalandırılması talebinde bulunulmuştur. İddianamede ayrıca mağdur çocuk hakkında düzenlenen çeşitli raporlara yer verilmiş, mağdurda yaşadığı olaylar sonucunda travma sonrası stres bozukluğu tıbbi kanaatinin bildirildiği, mağdurun ifadelerinde olayı kurgulayamayacak şekilde cinsel ayrıntılar verdiği, mağdurun verdiği bilgilerin samimi olduğu belirtilmiştir.

9. İzmir 12. Ağır Ceza Mahkemesi (Ceza Mahkemesi) tarafından yürütülen yargılama sonucunda 22/4/2021 tarihinde başvurucunun çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçundan 29

yıl 12 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde çocuk hakkında düzenlenen birçok rapora değinilmiş ve çocuğun beyanlarının olayla uyumlu olduğu, çocukla şahsi ilişki kurulması tutanağında da çocuğun babaya teslimde sakınca olduğuna dair sosyal hizmet uzmanı görüşünün bulunduğu ifadelerine yer verilmiştir. Mağdurun soyut düşünme ve kurgulama yaparak yalan söylemesinin hayatın olağan akışına uygun olmadığı vurgulanan kararda 21/9/2019 tarihli şahsi ilişki tesisine ilişkin tutanakta, başvurucunun çocuğa vurmaması, mahrem yerlerine dokunmaması, banyo yaptırmaması, tek kişilik yatakta çocukla yatmaması şartıyla teslim edildiğine dair şartın ve çocuğun başvurucuya tesliminin sakıncalı olduğuna dair uzman görüşünün bulunduğu belirtilmiştir.

10. Başvurucunun istinaf talebi; İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 20. Ceza Dairesi (Daire) tarafından 16/9/2021 tarihinde kabul edilerek Ceza Mahkemesi kararı, olayın tek tanığı mağdurun dinlenilmeden karar verilmesi gerekçesiyle bozulmuştur. Bozma kararı sonrasında yeniden inceleme yapan Ceza Mahkemesince mağdurun ifadesi 19/11/2021 tarihli duruşmada Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) vasıtasıyla alınmıştır. Ceza Mahkemesince 13/1/2022 tarihinde başvurucunun çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçundan 29 yıl 12 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararda bozma öncesi gerekçenin yanında mağdurun uzmanlar eşliğinde alınan soru-cevap şeklindeki ifadelerine yer verilmiştir.

11. İstinaf talebini inceleyen Daire 7/4/2022 tarihinde Ceza Mahkemesi kararının kaldırılmasına ve başvurucunun üzerine atılı suçu işlediği sabit olmadığından bahisle beraatına, temyiz kanun yolu açık olmak üzere karar vermiştir. Kararda başvurucunun aşamalarda suçu inkâra yönelik istikrarlı savunmalarının bulunduğu olayın en son eylem tarihinden itibaren on iki gün sonra soruşturma makamlarına intikal ettiğini, başvurucunun eski eşi ve kayınvalidesi ile aralarında uzun bir zamana yayılmış olan husumeti bulunduğunu vurgulamıştır. Çocuğun babası ile geçirdiği anlara ait fotoğraflarda mutlu olduğunun gözlendiğinin belirtildiği kararda, çocuğun kovuşturma safhasında kendisine sorulan sorulara düşünerek ve gecikmeli olarak cevap verdiğini ve başka herhangi bir delil ile desteklenmeyen mağdur anlatımlarının tek başına mahkumiyete yeterli olmadığını ifade etmiştir.

12. Karşı tarafın temyiz talebini inceleyen Yargıtay 9. Ceza Dairesi 10/4/2023 tarihinde, başvurucu hakkında çocuğun cinsel istismarı suçundan duruşma açılmaksızın dava dosyası üzerinden yapılan inceleme ile yeni bir hüküm kurulması gerekçesiyle başkaca bir inceleme yapmadan Daire kararını bozmuştur.

13. Yargıtayın bozma kararı sonrasında inceleme yapan Daire 13/7/2023 tarihinde daha önceki kararında direnmiştir. Anılan karar karşı katılan vekili tarafından temyiz başvurusunda bulunulmuş olup dosya Yargıtay incelemesinde derdesttir.

14. Kişisel ilişkinin kaldırılmasına dair nihai karar başvurucu vekiline 23/6/2022 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucu 5/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu, adli yardım talebinde bulunmuştur. Başvurucunun adli yardım talebinin, 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca geçici olarak kabulüne karar verilmesi gerekir.

16. Başvurucu daha yargılamanın başında suçlu kabul edilerek kişisel ilişkinin kaldırılmasına karar verildiğini, beraat etmesinin dikkate alınmadığını, ceza yargılamasının

sonucunun beklenilmediğini, bu nedenle adil yargılanma, hukuki dinlenilme hakkı ile masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Bakanlık görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının özünün çocuğuna karşı cinsel istismar suçundan devam eden ceza yargılaması nedeniyle çocuğu ile görüşmemesine yönelik olduğu anlaşılmakla başvurunun Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

19. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile yaşamının tesisinde dikkate alınması gereken temel unsur çocuğun üstün yararıdır. Kamusal makamlar aile ilişkilerinin sürdürülebilirliği ve olayın tarafları arasında iş birliğinin tesisi noktasında kendilerinden beklenen en üstün gayreti göstermek zorunda olmakla birlikte bu alanda zorlayıcı tedbirlere başvurma yükümlülüğü tüm tarafların menfaati, özellikle de çocuğun üstün yararı karşısında sınırlı olmak durumundadır. Kamu makamlarının çocuğun üstün yararını daima dikkate alarak ve ebeveyn ile çocuğun menfaatleri arasındaki adil dengeyi gözeterek karar vermeleri gerekmektedir. Bununla birlikte kişisel ve ailevi durumların aileden aileye farklılık arz ettiği dikkate alındığında ilgili bütün bireylerin hakları arasında adil bir dengenin kurulması her somut olayın kendine özgü koşullarının incelenmesini gerektirmektedir (Ayşegül Pervane, B. No: 2017/37155, 30/9/2020, § 37; Bahadır Üney ve diğerleri [GK], B. No: 2018/4453, 10/3/2022, § 56).

20. Bununla birlikte yargı mercilerinin çocukla ebeveyn arasındaki ilişkileri düzenleyen kararlarının gerekçeleri; psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı gibi konusunda uzman bilirkişiler tarafından hazırlanmış yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar ile hâlen bulunduğu yerdeki yaşantısına ilişkin gerekli araştırma ve incelemeyle elde edilen somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır. Bu konudaki diğer önemli bir husus ise çocuğun beyanlarının alınmasıdır. Çocuğun dinlenebileceği uygun bir yaşa ve olgunluğa eriştiğinin anlaşılması hâlinde kişisel ilişki tesisi ve velayetle ilgili beyanları mahkeme tarafından mutlaka dikkate alınmalıdır (Bahadır Üney ve diğerleri, § 58; benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Ayşegül Pervane, § 38).

21. Kamusal makamlar söz konusu aile ilişkilerinin sürdürülebilirliği ve olayın tarafları arasında iş birliğinin tesisi noktasında kendilerinden beklenen en üstün gayreti göstermek zorunda olmakla birlikte bu alanda zorlayıcı tedbirlere başvurma yükümlülüğü tüm tarafların menfaati, özellikle de çocuğun üstün yararı karşısında sınırlı olmak durumundadır (C.K., B. No: 2016/3114, 18/7/2019, § 31). Anne veya baba ile iletişimin bu menfaatleri tehlikeye soktuğunun tespiti hâlinde de kamusal makamların söz konusu menfaatler arasında adil bir denge tesis etme yükümlülükleri bulunmaktadır (M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/201, § 133).

22. Bununla birlikte çocuğun yüksek yararına aykırı olmadıkça anne ve babasıyla kişisel veya doğrudan ilişki kurma ve ilişkiyi sürdürme hakkının varlığı esastır. Bununla birlikte ebeveyn ile çocuk arasında kurulan kişisel ilişki nedeniyle çocuğun şiddete maruz kalması veya şiddete uğrama tehlikesinin mevcut olduğu durumlarda, kamu makamları tarafından

çocuğun korunması amacıyla kişisel ilişkinin kaldırılması yönünde bir tedbir uygulanmasının çocuğun üstün yararının gözetilmesinin bir sonucu olduğu söylenebilir (C.K., § 36).

23. Öte yandan mevzuatın yorumlanmasıyla ilgili sorunları çözmek öncelikle yargı mercilerinin yetkisinde ve sorumluluk alanındadır. Çocuğun üstün yararı başvuru konusu dava açısından en önemli unsur olup olayın tüm tarafları ile doğrudan temas hâlinde bulunan yargı mercilerinin olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda olduğu da tartışmasızdır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, yargı mercileri tarafından izlenen usulü denetlemekte; özellikle mahkemelerin kişisel ilişki kurulmasına ve velayete ilişkin mevzuat hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini incelemektedir (M.M.E. ve T.E., § 135).

24. Somut olayda başvurucu hakkında çocuğuna karşı cinsel istismar suçunu işlediği iddiasıyla açılan ceza davası devam etmektedir. Her ne kadar başvurucu anılan ceza davası sonucunda beraat ettiğini belirtmiş olsa da yargılama henüz temyiz aşamasında derdest durumdadır (bkz.§§ 8-13). Bunun yanında Mahkeme, yalnızca başvurucu hakkında ceza davasının devam ettiğinin belirtilmesi ile yetinmemiş; ilgili ceza davası dosyası getirtilip incelemiş, bu kapsamda başvurucu hakkındaki delillere kararda yer vermiştir. Öte yandan Mahkeme tanık beyanlarına ve uzman görüşlerine başvurmuş, tüm bu delilleri değerlendirerek başvurucunun çocuğuyla kişisel ilişki kurmadaki menfaati karşısında çocuğun üstün yararını gözeterek kişisel ilişkiyi kaldırmıştır.

25. Öte yandan başvurucunun her zaman velayetin değiştirilmesi veya kişisel ilişkinin yeniden tesisi amacıyla dava açabileceği, bu davada da çocukla kişisel ilişkisinin düzenlenmesini ve velayetinin kendisine verilmesini talep edebileceği açıktır.

26. Bu açıklamalar çerçevesinde başvurucunun kişisel ilişkinin yeniden düzenlenmesine ilişkin davada avukat ile temsil edildiği, aile hayatına saygı hakkının gerektirdiği usul güvencelerinden yararlandığı, Mahkemenin çocuğun üstün yararını gözeterek, yeterli ve ilgili gerekçe de ortaya koyarak başvurucu ile çocuk arasında tesis edilen şahsi ilişkiyi tedbiren kaldırdığı anlaşılmaktadır. Bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, anılan kararın şiddetin önlenmesine yönelik geçici tedbirler içerdiği gözetildiğinde tedbir kararının amacı gerçekleştirmeye elverişli ve ölçülü olduğu, aile hayatına saygı hakkına yönelik açık bir ihlalin mevcut olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin GEÇİCİ OLARAK KABULÜNE,

B. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

C. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Adli yardım talebinin kabulü ile geçici olarak muaf tutulan 664,10 TL harçtan ibaret yargılama giderinin 6100 sayılı Kanun’un 339. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvurucudan TAHSİLİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KAMİL TÜFEKÇİ

B. No: 2022/77907 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/77907

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAMİL TÜFEKÇİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/77907)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Kamil TÜFEKÇİ

Vekili : Av. Ramazan AÇIKGÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 2/8/2022 tarihinde öğrendikten sonra 3/8/2022 tarihinde başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ilemaddi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 4. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/646, K.2020/227) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARİF KOPARAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/83747 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/83747

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARİF KOPARAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/83747)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Arif KOPARAN ve diğerleri (bkz. Ekli listenin (C) sutünü)

Vekili : Av. Acun PAPAKÇI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurular, muhtelif tarihlerde yapılmıştır. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/83747numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2022/83747 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucu Acun Papakçı'nın İhlal İddiaları

3. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 46. maddesine göre Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda

bulunulması için başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamusal eylem veya işlemden başvurucunun kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42-45).

4. Somut olayda başvurucunun ihlal iddialarına konu dava dosyalarına taraf olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü işlemden kişisel olarak etkilenmediği ve mağdur sıfatının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucu Yılmaz Hatipoğlu, Bahattin Karakoç ve Hanife Yıldız'ın Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddiası

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

7. Açıklanan nedenlerle makul sürede yargılanma hakkınınihlal edildiği iddiasınınbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

9. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyalarının temin edilerek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren,

ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Acun Papakçı yönünden başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvuruculardan Yılmaz Hatipoğlu, Bahattin Karakoç ve Hanife Yıldız'ın makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için - bölge adli mahkemeleri için dava dosyalarının ilk derece mahkemesinden temin edilerek-yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların başvurucular Acun Papakçı dışındaki başvuruculara tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvurucular Acun Papakçı dışındaki başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FİLİZ DOĞU VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/84866 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/84866

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FİLİZ DOĞU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/84866)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Filiz DOĞU

2. Hilal DELİKTAŞ

3. Oğuzhan DELİKTAŞ

Vekili : Av. Seval EYYÜPOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucular, nihai kararı 29/7/2022 tarihinde öğrendikten sonra 25/8/2022 tarihinde başvuruda bulunmuşlardır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama

sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 1. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2018/601, K.2020/327) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekalet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucalara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ÖZTOP

B. No: 2022/87258 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/87258

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ÖZTOP BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/87258)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Mehmet ÖZTOP

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yetkisiz infaz hâkimliği tarafından usule aykırı olarak denetimli serbestlik kararının kaldırılması ve açık ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/9/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüyle başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile başvurucu hakkındaki soruşturmayı yürüten soruşturma makamından temin edilen ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen

bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. İzmir 15. Ağır Ceza Mahkemesi, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan yargılanan başvurucunun 8 yıl 1 ay 15 gün hapis cezasıyla mahkûmiyetine 5/9/2018 tarihinde karar vermiştir. İstinaf ve temyiz kanun yolu incelemelerinden geçen hüküm 26/2/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

6. Başvurucu hakkında düzenlenen 21/2/2021 tarihli müddetnamede koşullu salıverilme tarihi 31/5/2023, hak ederek salıverilme tarihi ise 11/6/2025 olarak tespit edilmiştir.

7. Bolvadin İnfaz Hâkimliği 31/5/2022 tarihinde başvurucunun cezasının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazına karar vermiştir. Anılan karar sonrasında serbest bırakılan başvurucu, Yalvaç Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne (Müdürlük) başvurmuştur. Yalvaç Denetimli Serbestlik Müdürlüğü İnfaz İşlemleri Değerlendirme Komisyonu (Komisyon) tarafından başvurucu hakkında 1/6/2022 tarihinde denetim planı hazırlanmış ve başvurucuya tebliğ edilmiştir. Söz konusu denetim planında "31/07/2022 tarihine kadar covid-19 sebebiyle izinlisiniz. Bu tarihe kadar izinli olduğunuzdan yükümlülükleriniz başlamayacaktır. İzin bitim tarihinden itibaren denetim planınızdaki yükümlülüklerinize kaldığınız yerden devam etmeniz gerekmektedir." ifadelerine yer verilmiştir.

8. Başvurucu ve eşi M.Ö., Uzunköprü ilçesinde faaliyet gösteren bir otelin lobisinde yasa dışı yollardan yurt dışına kaçma şüphesine binaen başlatılan soruşturma kapsamında 27/6/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır. Kolluk görevlileri tarafından düzenlenen Olay ve Yakalama Tutanağı'nın ilgili kısmı şöyledir:

"27/06/2022 Günü [G.] Hotel civarında bir bayan bir erkek şahsın üzerleri çamurlu bir vaziyette olduğu istihbari bilgisine ulaşılması üzerine TEM büro Amirliği personeli olarak bu şahısların [y]urt [d]ışına illegal yollardan kaçma teşebbüsünde bulunan [t]erör [ö]rgütü elemanı olabileceği değerlendirilerek ivedilikle bu gölgeye geçilmiş, çevrede yapılan araştırmalarda bu şahısların [...] Sokak üzerinde bulunan [G.] Hotel isimli işyerinin [l]obi kısmında oldukları görülmüş[tür].

...

Şahıslar ile yapılan mülakatta şahısların [y]urt dışına kaçma amacı ile sınır bölgesine gittikleri ancak karşıya geçmeyi başaramayınca geri döndükleri anlaşılmış[tır]. Şahısların yanlarında valiz veya çanta türünden herhangi bir eşyalarının olmadığı, ayrıca görünüş itibar[ı] ile üzerlerinin çamurlu olduğu ve şahısların üzerlerinde herhangi bir cep telefonu veya dijital materyalin olmadığı anlaşılmış[tır]."

9. Uzunköprü Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucu hakkında kolluk tarafından yapılan tespitleri 27/6/2022 tarihinde hem İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına hem de Yalvaç İnfaz Hâkimliğine bildirmiştir. Yalvaç İnfaz Hâkimliğine yazılan yazıda, ilam kaydı bulunan ve hâlihazırda mevcutlu olarak bekletilen başvurucu hakkında herhangi bir tedbir uygulanıp uygulanmayacağının bildirilmesi istenmiştir.

10. İzmir 3. İnfaz Hâkimliği, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine başvurucu hakkında verilen 31/5/2022 tarihli denetimli serbestlik kararının kaldırılmasına ve başvurucunun açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine 27/6/2022 tarihinde karar vermiştir. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Hükümlünün halen kesinleşmiş TCK 314/2 maddesi gereğince verilen 8 yıl 1 ay 15 gün hapis cezasını İzmir Denetimli Serbestlik müdürlüğünde infaz ettiği, Uzunköprü Cumhuriyet

Başsavcılığı hazırlık bürosunun 27/06/2022 tarih 2022/1845 CBS soruşturma sayılı yazısı gereğince şüphelinin diğer şüpheliler ile birlikte haklarındaki mevcut yargılamaların ve kesinleşmiş cezaların olası sonuçlarından kurtulmak amacıyla yurt dışına yasal olmayan yollardan çıkmaya teşebbüste bulunduklarından dolayı Hudut karakolu personelince gözaltında bulundukları bildirilmiş olup, hükümlünün bu şekilde kendisine yüklenen denetimli serbestlik yükümlülüklerini ihlal ettiği, sonuçlarından kaçmaya çalıştığı anlaşıldığından denetimli serbestlik yönetmeliğinin 43/5 maddesi gereğince hakkında verilen Bolvadin İnfaz Hakimliğinin [tarihli] denetimli serbestlik kararının kaldırılarak, hükümlünün açık ceza infaz kurumuna iadesine karar vermek gerekmiştir."

11. Edirne Açık Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu, COVID-19 salgın hastalık iznine gönderilmesi durumunda yurt dışına yasal olmayan yollardan çıkmaya tekrar teşebbüs edebileceği değerlendirilen başvurucunun kapalı ceza infaz kurumuna iadesine 27/6/2022 tarihinde karar vermiştir.

12. Yalvaç İnfaz Hâkimliği, Uzunköprü Cumhuriyet Başsavcılığının 27/6/2022 tarihli talebine ilişkin olarak yaptığı inceleme neticesinde Müdürlük tarafından başvurucunun denetim planında kendisine tebliğ edilen yükümlülükleri ihlal etmediği belirtildiğinden talep hakkında karar verilmesine yer olmadığına dair karar vermiştir. 29/6/2022 tarihli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Yalvaç Cumhuriyet Başsavcılığı Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne yazılan 27/06/2022 tarihli yazı cevabında '[...] Mehmet ÖZTOP'un, 01/06/2022 tarihinde Müdürlüğümüzün 2022/143 NKL sayılı dosya numarası ile kaydı açılmış olup, kendisine denetim süresi boyunca uyması gereken kurallar ve programlar kapsamında denetim planı hazırlanarak bir nüshası elden kendisine teslim tesellüm edilmiştir. Covid -19 pandemisi sebebiyle hükümlünün, 31/07/2022 tarihine kadar izinli olduğu kendisine bildirilmiştir. Mehmet ÖZTOP'[un] yurt dışı yasağının olup olmadığı tarafımızca tespit edilemeyecek olup ilamat infaz bürolarınca tespit edilebileceği, denetim planında kendisine tebliğ edilen yükümlülüklerinde herhangi bir ihlalinin olmad[ı]ğı anlaşılmıştır. Uyap ekranımıza düşen uyarı raporunda kişinin, 27/06/2022 tarihinde Edirne Açık Ceza İnfaz Kurumuna hükümlü olarak girdiği ve sonra 28/06/2022 tarihinde Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza infaz Kurumunda hükümlü olarak kaydının açıldığı anlaşılmıştır. [...]' şeklinde belirtildiği, Yalvaç Cumhuriyet Başsavcılığı Denetimli Serbestlik Müdürlüğünün yazı cevabından anlaşılacağı üzere [...] Mehmet Öztop isimli şahsın ise denetim planında kendisine tebliğ edilen yükümlülüklerinde herhangi bir ihlalinin olmadığı belirtildiğinden hakimliğimizce yapılacak herhangi bir işlem bulunmadığından karar verilmesine yer olmadığına dair karar vermek gerekmiştir."

13. Başvurucu; turistik amaçlarla Edirne'de bulunduğunu, yurt dışına kaçmaya teşebbüs etmediğini, hakkındaki denetimli serbestlik yükümlülüklerine uyduğunu, bu durumun Müdürlükten sorulabileceğini beyan ederek İzmir 3. İnfaz Hâkimliği kararına 29/6/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

14. İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun itirazını 15/8/2022 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

15. Başsavcılık tarafından başlatılan soruşturma kapsamında 29/7/2022 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

16. Başvurucu, itirazın reddi kararını 23/8/2022 tarihinde öğrendikten sonra 12/9/2022

tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Başvurucu, Elmalı İnfaz Hâkimliğinin hapis cezasının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak infazına ilişkin kararına istinaden 31/3/2023 tarihinde serbest bırakılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı" kenar başlıklı 105/A maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) (Değişik:14/4/2020-7242/46 md.) Hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla, açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitimevinde bulunan ve koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak, hükmün infazına ilişkin işlemleri yapan Cumhuriyet başsavcılığının bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından karar verilebilir.

(2) (Değişik:14/4/2020-7242/46 md.) Açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartları oluşmasına karşın, iradesi dışındaki bir nedenle açık ceza infaz kurumuna ayrılamayan veya bu nedenle kapalı ceza infaz kurumuna geri gönderilen iyi hâlli hükümlüler, diğer şartları da taşımaları hâlinde, birinci fıkrada düzenlenen infaz usulünden yararlanabilirler.

...

(5) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezasının infazına karar verilen hükümlünün, koşullu salıverilme tarihine kadar;

a) Kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılması,

b) Bir konut veya bölgede denetim ve gözetim altında bulundurulması,

c) Belirlenen yer veya bölgelere gitmemesi,

d) Belirlenen programlara katılması,

yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tabi tutulmasına, denetimli serbestlik müdürlüğünce karar verilir. Hükümlünün risk ve ihtiyaçları dikkate alınarak yükümlülükleri değiştirilebilir...

(6) Hükümlünün;

a) Ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra, talebinde belirttiği denetimli serbestlik müdürlüğüne beş gün içinde müracaat etmemesi,

b) Hakkında belirlenen yükümlülüklere, denetimli serbestlik müdürlüğünün hazırladığı denetim ve iyileştirme programına, denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerileriyle hakkında hazırlanan denetim planına uymamakta ısrar etmesi,

c) Ceza infaz kurumuna geri dönmek istemesi,

hâlinde, denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine, koşullu salıverilme tarihine kadar olan cezasının infazı için açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine, denetimli serbestlik müdürlüğünün bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından karar verilir.

...

(10) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezaların infazına ilişkin esas ve usuller yönetmelikle düzenlenir.”

19. 5275 sayılı Kanun'un geçici 9. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"(5) Covid-19 salgın hastalığının ülkemizde görülmüş olması sebebiyle, açık ceza infaz kurumlarında bulunanlar ile kapalı ceza infaz kurumunda bulunup da açık ceza infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanan hükümlüler, 105/A maddesi kapsamında denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezasının infazına karar verilen hükümlüler ve 106 ncı madde veya diğer kanunlar uyarınca denetimli serbestlik tedbirinden yararlanan hükümlüler, 31/5/2020 tarihine kadar izinli sayılır. Salgının devam etmesi hâlinde bu süre, Sağlık Bakanlığının önerisi üzerine Adalet Bakanlığı tarafından her defasında iki ayı geçmemek üzere ondokuz kez uzatılabilir. Bu fıkra uyarınca izinli sayılanlar hakkında 95 ve 97 nci madde hükümleri uygulanır.

20. 10/11/2021 tarihli ve 31655 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) "Denetim planı" kenar başlıklı 36. Maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Denetim planı; yükümlü hakkında verilen kararların toplum içinde infazının, denetim sürecinin, yükümlünün iyileştirilmesi ve topluma kazandırılmasına yönelik çalışmaların planlandığı, denetimli serbestlik personelinin çalışma yöntemini belirleyen belgedir.

(2) Yükümlüler için hazırlanan denetim planında; denetim ve kontrole ilişkin hususlar, uyulması gereken kural ve yükümlülükler, denetimin ve yükümlülüklerin süresi, çalışmaların yürütülmesinde iş birliği yapılacak kişi ve kuruluşlara ilişkin hususların yanı sıra haklarında risk ve ihtiyaç belirleme işlemi yapılanların tespit edilen risk ve ihtiyaçlarına yönelik iyileştirme çalışmalarına yer verilir.

...

(5) Denetim planı, hazırlandığı andan itibaren yürürlüğe girer ve derhal komisyonun onayına sunulur. Planın onaya sunulması yürürlüğü durdurmaz.

..."

21. Yönetmelik'in "İzin ve nakiller" kenar başlıklı 43. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yükümlü, hakkında belirlenen yükümlülükleri etkisiz kılacak ya da aksatacak şekilde müdürlüğün yetki sınırları dışına izinsiz olarak çıkamaz. Yükümlünün haklı bir mazerete dayanan talebi ve vaka sorumlusunun uygun görüşü doğrultusunda denetimli serbestlik müdürü tarafından yükümlüye beş güne kadar izin verilebilir. Denetim süresi boyunca toplam kullanılan izin süresi, yükümlünün ikinci derece dâhil kan veya kayın hısımlarından birinin ya da eşinin ölümü veya ağır hastalığı hariç olmak üzere, on beş günü geçemez. İzinde geçen süreler infazdan sayılır."

22. Yönetmelik'in "Yükümlülerin uyarılması" kenar başlıklı 44. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Yükümlülüğün yerine getirilmesi için uyulması gereken kurallar ile karara uygun olarak hazırlanan programa ve denetimli serbestlik personelinin bu kapsamdaki uyarı ve

çağrılarına uyulmaması yükümlülüğün ihlali sayılır. Yükümlülüğün ihlal edilmesi durumunda vaka sorumlusunun teklifi üzerine yükümlü, komisyon tarafından veya Kanunda yazılı hâllerde komisyonun önerisi üzerine infaz hâkimi tarafından uyarılır.

(2) Uyarı bir yazı ile yükümlüye tebliğ edilir. Gerektiğinde yükümlü, müdürlüğe davet edilerek yükümlülüklerine ilişkin hususlar ve ihlalin sonuçları vaka sorumlusu tarafından kendisine sözlü olarak da açıklanır. Yükümlünün gelmemesi durumunda daha önce yapılmış olan yazılı uyarı yeterli sayılır.

(3) Denetimli serbestlik kararlarının infazında, yükümlülüğün bir yıl içerisinde mazereti olmaksızın ve kasıtlı olarak üç defa ihlal edilmesi yükümlülüğe uymamada ısrar etme sayılır. Yükümlünün ikinci kez uyarılmasının ardından bir yıl içerisinde üçüncü ihlalin tespit edilmesi halinde dosyanın kapatılması ile ilgili süreç başlatılır...

(4) Uyarı için yapılan tebligatta, bir yıl içerisinde suça sürüklenen çocuklar ve denetimli serbestlik kararının infazına başlandığı tarihte çocuk olup infaz sürecinde on sekiz yaşını dolduranlar bakımından dördüncü kez, diğer yükümlüler bakımından üçüncü kez ihlal durumunun tespit edilmesi halinde tekrar bir uyarının yapılmayacağı, dosyanın kapatılması ile ilgili sürecin başlatılacağı ve dosyanın ilgili yargı merciine gönderileceği yükümlüye ihtar edilir.

..."

23. Yönetmelik'in "Denetimli serbestlik kararlarının değiştirilmesi, durdurulması veya kaldırılması" kenar başlıklı 45. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Denetimli serbestlik kararının;

a) Yükümlünün elinde olmayan nedenlerle yerine getirilememesi,

b) İnfazının mümkün olmaması,

c) Yükümlünün tutuklanması, hapis cezasının infazına başlanması veya askere alınması nedeniyle infazının imkânsız hale gelmesi,

ç) 5395 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrası uyarınca tedbirden beklenen yararın elde edilmesi,

d) Hapis cezasından daha ağır sonuçlar doğurması,

durumunda Kanunda aksine bir düzenleme yoksa vaka sorumlusunun önerisi üzerine komisyon tarafından ilgili yargı merciinden denetimli serbestlik kararının değiştirilmesi, kaldırılması veya uygun olan başka karar verilmesi talep edilebilir.

(2) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazına veya koşullu salıverilmede denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenecek yükümlülüklere tabi tutulmasına karar verilen hükümlüler hakkında belirlenen yükümlülüklerin değiştirilmesine komisyon tarafından karar verilir.

..."

24. Yönetmelik'in "Kaydın kapatılması" kenar başlıklı 47. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Denetimli serbestlik yükümlülüğünün;

a) Usulüne uygun tebligata rağmen yerine getirilmesine başlanmaması,

b) Uyarılara rağmen ihlal edilmesi,

c) Yargı mercii tarafından kaldırılması,

ç) İnfaz edilmesi,

halinde kayıt kapatılarak durum Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla ilgili yargı merciine bildirilir.

(2) Tedbir veya yükümlülüğün infazının tamamlanması ya da yükümlülüğün herhangi bir nedenle sona ermesi halinde, ilgili kurum ya da kuruluştan yükümlüyle ilgili yapılan işlemlere dair belgelerin gönderilmesi istenir.

(3) Denetimli serbestlik kararlarının infazı sırasında ihlal nedeniyle dosyanın kapatılması halinde durum yükümlüye tebliğ edilerek ilgili mahkemeye itiraz hakkı olduğu bildirilir.

...

(5) Birinci fıkrada belirtilen hâller için; adli kontrol kararlarında 57 nci maddeye göre, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezaların infazı kararlarında ise 87 nci maddesine göre işlem yapılır."

25. Yönetmelik'in "Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezaların infazı" kenar başlıklı 78. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"(2) Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezalarının infazına karar verilen hükümlüler hakkında;

a) Kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılma,

b) Bir konut veya bölgede denetim ve gözetim altında bulundurulma,

c) Belirlenen yer veya bölgelere gitmeme,

ç) Belirlenen programlara katılma,

yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tâbi tutulmasına hazırlanan denetim planına göre komisyon tarafından karar verilir."

26. Yönetmelik'in "Bir bölgede denetim ve gözetim altında bulunma" kenar başlıklı 83. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bir bölgede denetim ve gözetim altında bulunma; toplumun ve mağdurun korunması amacıyla bir bölgede bulunmayı esas alan, belirlenen yere belirlenen tarih ve saatlerde başvurma veya belirlenen bölge sınırları dışına çıkmama yükümlülüğüdür.

(2) Hükümlüden, belirlenen tarih ve saatlerde, denetimli serbestlik müdürlüğüne, kolluğa, muhtarlığa veya müdürlüğün belirleyeceği bir kamu görevlisine başvurması istenir.

...

(4) Bu yükümlülük, hükümlünün denetimli serbestlik müdürlüğüne başvurmasından itibaren on gün içinde başlar, koşullu salıverme süresinin sona ermesi ile tamamlanır.

..."

27. Yönetmelik'in "Açık ceza infaz kurumuna iade" kenar başlıklı 87. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlünün;

a) Ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra, talebinde belirttiği denetimli serbestlik müdürlüğüne beş gün içinde müracaat etmemesi,

b) Hakkında belirlenen;

1) Yükümlülüklere uymamakta ısrar etmesi,

2) Denetimli serbestlik müdürlüğünün hazırladığı denetim ve iyileştirme programına uymamakta ısrar etmesi,

3) Denetimli serbestlik personelinin uyarı ve önerilerine uymamakta ısrar etmesi,

4) Denetim planında yükümlülüklerin infazına ilişkin belirlenen kurallara uymamakta ısrar etmesi,

c) Ceza infaz kurumuna geri dönmek istemesi,

hâlinde, komisyonun kararı üzerine, koşullu salıverilme tarihine kadar olan cezasının infazı için açık ceza infaz kurumuna gönderilmesi, infaz hâkiminden talep edilir. İnfaz hâkiminden karar gelene kadar, denetimli serbestlik tedbirinin infazına devam edilir.

(2) Hükümlü hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaya başlandıktan sonra işlediği iddia olunan ve cezasının alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suçtan dolayı kamu davası açılmış olması hâlinde, komisyonun kararı üzerine, infaz hâkiminden hükümlünün açık ceza infaz kurumuna gönderilmesi talep edilir.

(3) Başka bir mahkûmiyet kararı nedeniyle ceza infaz kurumuna alınan hükümlünün kaydı kapatılarak, 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesinin uygulanabilmesi yönünden toplama kararı alınması ve müteakip infaz işlemlerinin buna göre yapılması amacıyla dosya hükümlünün bulunduğu ceza infaz kurumuna gönderilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına iletilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Anayasa Mahkemesinin 27/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

29. Başvurucu, başvuru formunda özetle;

i. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi gereğince açık ceza infaz kurumuna iade kararı vermeye yetkili mercinin denetimli serbestlik işlemlerinin yürütüldüğü yer infaz hâkimliği olduğunu, kendisi hakkında uygulanan denetimli serbestlik tedbirinin Yalvaç Denetimli Serbestlik Müdürlüğü tarafından takip edildiğini, buna rağmen açık ceza infaz kurumuna iade kararının yetkisiz olan İzmir 3. İnfaz Hâkimliği tarafından verildiğini,

ii. 31/7/2022 tarihine kadar izinli olması nedeniyle anılan planı hiçbir şekilde ihlal etmediğini, Yalvaç İnfaz Hâkimliğince verilen kararda da denetimli serbestlik planına uygun davrandığına ilişkin tespitlere yer verildiğini, buna rağmen açık ceza infaz kurumuna iade kararının verildiğini,

iii. İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesinin konuya ilişkin araştırma yapmadan ve gerekçesiz olarak itirazın reddine karar verdiğini beyan ederek Anayasa'nın 10., 11., 37. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesi kararlarına atfen denetimli serbestlik tedbiri

kararının yetkili infaz hâkiminin takdir yetkisinde olması nedeniyle tedbirin Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alındığından bahsetmenin mümkün olmadığı ve başvurucunun denetimli serbestlikten yararlanamamasının hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün süresini de uzatmadığı belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca yapılacak değerlendirmede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

31. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

32. Anayasa'nın 19. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen:

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; ... halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz."

33. Somut olayda başvurucunun iddialarının özü, şartları oluşmadığı hâlde denetimli serbestlik kararının kaldırılmasına ve açık ceza infaz kurumuna iadesine yetkisiz infaz hâkimliği tarafından karar verildiğine ilişkin olduğundan başvurunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

35. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak ortaya konduktan sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında şekil ve şartları kanunda gösterilmek koşuluyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kısıtlanması ancak Anayasa'nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 42).

36. Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ilk istisnası "Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararlarının sonucu olarak hapis cezası veya güvenlik tedbirlerinin uygulanması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali olarak kabul edilmeyecektir.

37. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî bir şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların da maddenin amacına uygun olması gerekir (Abdullah

Ünal, B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38). Bu itibarla Anayasa Mahkemesince hükümlülerin ceza infaz kurumlarında kalacağı süreyi doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen durumların Anayasa'nın 19. maddesinde tanımlanan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir (İbrahim Uysal, B. No: 2014/1711, 23/7/2014, § 26). Mahkeme tarafından verilen bir mahkûmiyet kararının infazının sağlanması ve bu bağlamda ceza infaz kurumunda tutulma süresi bakımından ceza mahkemesinin kararına uygun hareket edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının korunması açısından zorunludur. Dolayısıyla hükümlülerin ceza infaz kurumunda kalacakları sürenin mahkûmiyet kararına ve ilgili mevzuata uygun olması Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alınmıştır (İbrahim Uysal, § 32).

38. Öte yandan 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun'un 46. maddesiyle değiştirilen 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi hükümlerine göre hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla, açık ceza infaz kurumunda veya çocuk eğitimevinde bulunan ve koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak hükmün infazına ilişkin işlemleri yapan Cumhuriyet başsavcılığının bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından karar verilebileceği düzenlenmiştir. Anılan maddenin hükümlülerin ceza infaz kurumunda geçirecekleri süreyi kısalttığı açıktır (Mithat Bakikuşağı, 2013/4682, 17/9/2014, § 35).

39. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesi, infaz hâkiminin takdir yetkisi ve belirlenecek yükümlülükler çerçevesinde hükümlülerin infaz rejiminin şeklini belirleyip cezalarının bir kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak ceza infaz kurumu dışında geçirmelerini sağlamaktadır. Anılan kural uyarınca hükümlünün talebi ve kanuni şartlar oluşmuş olsa dahi infaz hâkimi tedbirin uygulanması talebini reddedebilecektir. Dolayısıyla bütün hükümlüler için Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hapis cezasının tamamının veya bir kısmının denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması suretiyle infaz edilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle denetimli serbestlik tedbiri kararı, yetkili infaz hâkiminin takdir yetkisinde olduğu için tedbirin Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi kapsamında güvence altına alındığından bahsetmek mümkün değildir. Öte yandan başvurucunun denetimli serbestlikten yararlanamaması, hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün süresini de uzatmamaktadır (Mithat Bakikuşağı, § 38).

40. Bununla birlikte denetimli serbestlik kararından farklı olarak denetimli serbestlik kararının kaldırılması ve serbest bırakılan yükümlünün açık ceza infaz kurumuna iade edilmesi ancak belirli koşulların gerçekleşmesine bağlıdır. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin (6) numaralı fıkrası ile Yönetmelik'in 45. ve 87. maddelerinde denetimli serbestlik kararının hangi hâllerde geri alınabileceği ve yükümlünün açık ceza infaz kurumuna iadesinin şartlarının neler olduğu açıkça düzenlenmiştir. Hakkında denetimli serbestlik tedbiri uygulanan bir kimse ancak belirtilen koşulların gerçekleşmesi üzerine yine anılan düzenlemelerdeki usule uygun olarak verilecek karara istinaden açık ceza infaz kurumuna gönderilmek suretiyle tutulabilir.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Başvurucu öncelikle denetimli serbestlik kararının kaldırılması ve açık ceza infaz kurumuna iade kararının yetkisiz infaz hâkimliği tarafından verildiğini ileri sürmüştür.

Başvurucu ayrıca hakkında düzenlenen denetim planına aykırı bir davranışı bulunmamasına ve bu durumun yetkili Yalvaç İnfaz Hâkimliği kararında belirtilmesine rağmen haksız olarak açık ceza infaz kurumuna iade edildiğini ileri sürmüştür.

42. Başvurucunun anılan iddiasına dayanak gösterdiği 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin (6) numaralı fıkrası uyarınca hapis cezası denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infaz edilen hükümlünün açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine denetimli serbestlik müdürlüğünün bulunduğu yer infaz hâkimi tarafından karar verilir (bkz. § 18). Başvurucu hakkındaki denetimli serbestlik tedbiri, Yalvaç Denetimli Serbestlik Müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir (bkz. § 7). Anılan hükme göre başvurucunun açık ceza infaz kurumuna gönderilmesine karar vermeye yetkili merciin de Yalvaç İnfaz Hâkimliği olduğu anlaşılmaktadır. Ancak somut olayda bu karar başvurucunun infaz işlemlerini yürüten İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının bulunduğu yer infaz hâkimliğince verilmiştir (bkz. § 10).

43. Gerek 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 18. maddesinde gerekse 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 19. maddesinde yetki itirazının ilk itiraz olarak düzenlendiği görülmektedir. Dolayısıyla Türk hukukunda somut olay açısından yer bakımından yetki kamu düzenine ilişkin bir durum olarak kabul edilmemektedir. Bu itibarla başvurucu hakkındaki açık ceza infaz kurumuna iade kararının hangi yer mahkemesi tarafından verildiğinin tutmanın hukuka uygunluğu bağlamında bir etkisi yoktur. Esasen başvuruya konu kararı verme yetkisine sahip olan farklı yerdeki hâkimlikler arasında hâkimlik teminatı, mahkemelerin tarafsızlığı veya bağımsızlığı yönünden hiçbir farklılık bulunmamakta olup anılan hâkimler tümüyle aynı güvencelere sahiptir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Yıldırım Turan [GK], B. No: 2017/10536, 4/6/2020, § 145; Mustafa Karaca [GK], B. No: 2020/15967, 20/5/2021, § 56). Bu nedenle söz konusu kararın yer yönünden yetkili hâkimlik dışında aynı niteliklere ve güvencelere sahip farklı bir hâkimlik tarafından verilmesi, kararı tek başına hukuka aykırı hâle getirmeyeceği gibi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali sonucunu da doğurmayacaktır. Ancak bu durum sürecin bütünsel olarak ağır ve açık bir usulsüzlük içerip içermediğinin değerlendirilmesinde gözönüne alınabilir.

44. İzmir 3. İnfaz Hâkimliği 27/6/2022 tarihli kararını Yönetmelik'in 43. maddesinin (5) numaralı fıkrasına dayandırmıştır. Anılan hüküm uyarınca yükümlü, hakkında belirlenen yükümlülükleri etkisiz kılacak ya da aksatacak şekilde müdürlüğün yetki sınırları dışına izinsiz olarak çıkamaz. Söz konusu kararda başvurucunun denetim planı ile kendisine yüklenen hangi yükümlülüğü ihlal ettiği açık bir şekilde belirtilmemiştir. Ancak karar içeriği ve anılan Yönetmelik hükmü birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun denetimli serbestlik müdürlüğünün yetki sınırlarını izinsiz olarak terk ederek ve yurt dışına yasal olmayan yollardan kaçmaya teşebbüs ederek denetimli serbestlik yükümlülüğünü ihlal ettiğinin kabul edildiği anlaşılmaktadır (bkz. § 10). Öte yandan başvurucu hakkında başlatılan ve kovuşturmaya yer olmadığına dair karar ile neticelenen soruşturma süreci, yargısal merciler tarafından denetimli serbestlik kararının kaldırılmasına dayanak kabul edilmemiştir.

45. Somut olayda Edirne'nin Uzunköprü ilçesindeki bir otelin lobisinde gözaltına alınan başvurucu hakkında düzenlenen Olay ve Yakalama Tutanağı'nda başvurucu ve yanında bulunan eşinin üzerlerinin çamurlu olduğu, yanlarında valiz veya çanta türünden herhangi bir eşya ile cep telefonu veya dijital materyallerin bulunmadığı tespitlerine yer verilmiştir. Anılan tutanakta ayrıca başvurucu ve eşiyle yapılan mülakatta yurt dışına kaçma amacı ile sınır bölgesine gittikleri ancak karşıya geçmeyi başaramayınca geri döndüklerinin

anlaşıldığı belirtilmiştir (bkz. § 8). Söz konusu tutanağın içeriği ve başvurucu ve eşi hakkında yakalandıkları sırada yapılan tespitler gözönüne alındığında başvurucunun aynı suçtan yargılaması devam eden eşiyle birlikte yurt dışına çıkmaya teşebbüs ettiğine ilişkin değerlendirmenin olgusal temellerinin bulunduğu söylenebilir.

46. Bununla birlikte İzmir 3. İnfaz Hâkimliği kararına esas alınan Yönetmelik'in 43. maddesinin (5) numaralı fıkrası denetimli serbestlik altındaki kişilerin izin ve nakillerine ilişkin bir düzenlemedir. Buna göre hükümlünün hakkında belirlenen yükümlülükleri etkisiz kılacak ya da aksatacak şekilde müdürlüğün yetki sınırları dışına çıkabilmesi ancak haklı bir mazerete dayanan izin talebinin vaka sorumlusunun uygun görüşü doğrultusunda denetimli serbestlik müdürü tarafından kabul edilmesine bağlıdır. Ancak müdürlük sınırlarının izinsiz olarak terki gerek 5275 sayılı Kanun gerekse Yönetmelik'te tek başına denetimli serbestlik kararının kaldırılması veya açık ceza infaz kurumuna iade nedeni olarak düzenlenmemiştir. Dahası yükümlülüklerle ilgili olarak açık ceza infaz kurumuna iade kararı verilebilmesi için aranan koşul yükümlülüğün ihlali değil yükümlülüklere uymamakta ısrar edilmesidir. Yükümlülüğe uymamada ısrar kavramı ise Yönetmelik'in 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasında açık bir şekilde düzenlenmiştir. Buna göre denetimli serbestlik kararlarının infazında, yükümlülüğün bir yıl içerisinde mazereti olmaksızın ve kasıtlı olarak üç defa ihlal edilmesi yükümlülüğe uymamada ısrar etme sayılır. Yine Yönetmelik'in 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre denetimli serbestlik kararının kaldırılması ancak hükümde belirtilen durumlarda vaka sorumlusunun önerisi üzerine komisyon tarafından ilgili yargı merciinden talep edilmesine bağlıdır. Benzer şekilde Yönetmelik'in 87. maddesi uyarınca bir yükümlünün açık ceza infaz kurumuna iade edilebilmesi ancak hükümde belirtilen koşulların gerçekleşmesi sonrasında infaz işlemleri değerlendirme komisyonunun kararıyla yapılan talebin infaz hâkimliğince kabulüyle mümkündür.

47. Başvurucu hakkında düzenlenen 1/6/2022 tarihli denetim planında başvurucunun 31/7/2022 tarihine kadar izinli olduğu ve iznin sona erdiği tarihe kadar belirlenen yükümlülüklerin başlamayacağı açık bir şekilde belirtilmiştir (bkz. § 7). Başvurucunun COVID-19 sebebiyle izinli olduğu dönemde denetimli serbestlik müdürlüğünün yetki sınırları dışına çıkabilmek için ayrıca izin almasının gerekli olup olmadığı veya başvurucunun söz konusu eyleminin yükümlülüğe uymamada ısrar olarak kabul edilip edilemeyeceğine ilişkin değerlendirmenin ilk elden Anayasa Mahkemesince yapılması bireysel başvurunun ikincillik ilkesi ile bağdaşmayacaktır. 5275 sayılı Kanun'un 105/A maddesinin (6) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca başvurucunun hakkında belirlenen yükümlülüklere, denetimli serbestlik müdürlüğünün hazırladığı denetim ve iyileştirme programına, denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerileriyle hakkında hazırlanan denetim planına uymamakta ısrar edip etmediğini belirleme yetkisi ilk olarak denetimli serbestlik müdürlüğüne aittir. Bu yönde bir tespitte bulunan denetimli serbestlik müdürlüğü infaz işlemleri komisyonu alacağı bir kararla yetkili infaz hâkimliğinden başvurucunun açık ceza infaz kurumuna iadesine karar verilmesini talep edecektir.

48. Somut olayda Komisyonca başvurucunun açık ceza infaz kurumuna gönderilmesini gerektiren koşulların gerçekleştiğine ilişkin herhangi bir tespit yapılmadığı gibi İnfaz Hâkimliğinden bu konuda bir talepte de bulunulmamıştır. İzmir 3. İnfaz Hâkimliği de başvurucunun açık ceza infaz kurumuna iadesine karar verirken Yönetmelik'in 87. maddesinde yer verilen hangi koşulun gerçekleştiğine dair somut bir belirleme yapmamıştır. Dahası başvurucunun Uzunköprü ilçesinde yakalandığı tarihte yapılan bildirim üzerine Müdürlük tarafından düzenlenen ve Yalvaç İnfaz Hâkimliğine gönderilen 27/6/2022 tarihli

yazıda yakalama tarihi itibarıyla izinli olan başvurucunun kendisine tebliğ edilen yükümlülükleri ihlal etmediği açık bir şekilde belirtilmiştir (bkz. § 12).

49. Başvurucu, açık ceza infaz kurumuna iade kararına yaptığı itirazında hakkındaki denetimli serbestlik işlemlerini yürüten merciden yükümlülüklerini ihlal edip etmediğinin sorulmasını talep etmiş ancak İzmir 1. Ağır Ceza Mahkemesi bu hususta herhangi bir araştırma yapmadan ve anılan talebin neden karşılanmadığını açıklamadan soyut ve genel ifadelerle itirazın reddine karar vermiştir (bkz. §§ 13-14).

50. Bu açıklamalar ışığında başvurucu hakkındaki açık ceza infaz kurumuna iade kararının ilgili Kanun'da gösterilenden farklı bir hâkimlik tarafından Kanun ve Yönetmelik'te belirlenen usule uyulmadan ve denetim planına göre izin nedeniyle henüz başlamamış olan yükümlülüklerin ihlal edildiği gerekçesiyle verildiği görülmektedir. Yargısal merciler tarafından başvurucunun eyleminin belirlenen yükümlülüklere uymamakta ısrar olarak kabul edilip edilmeyeceğine ilişkin bir değerlendirmenin de yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenlerle -somut olayın kendine özgü koşullarında- incelemeye konu sürecin ağır ve açık bir usulsüzlük içerdiği sonucuna varılmıştır.

51. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

52. Başvurucu, ihlalin tespiti ile ceza infaz kurumunda tutulduğu her gün için 5.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

53. Başvuruda, denetimli serbestlik kararının kaldırılması ve açık ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bireysel başvurunun incelendiği süreçte başvurucu 31/3/2023 tarihinde denetimli serbestlik tedbirinden yararlandırılarak serbest bırakılmıştır (bkz. § 17). Dolayısıyla hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

54. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunulmadığından maddi tazminat talebi reddedilmiştir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Denetimli serbestlik kararının kaldırılması ve açık ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Denetimli serbestlik kararının kaldırılması ve açık ceza infaz kurumuna iade kararı verilmesi ile Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 40.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için İzmir 3. İnfaz Hâkimliğine (E.2022/9808, K.2022/9813) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GRUP PLANTPARK BİLİŞİM FİDANCILIK VE REKLAM HİZMETLERİ SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2022/109463 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/109463

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GRUP PLANTPARK BİLİŞİM FİDANCILIK VE REKLAM HİZMETLERİ SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/109463)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Grup Plantpark Bilişim Fidancılık ve Reklam Hizmetleri Sanayi Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. İbrahim ADIYAMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın gerekçesi açıklanmadığı hâlde tefhimden başlatılan süre gözetilerek istinaf talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucunun açtığı davada kanun yolu başvurusu, kanun yolu süresinin ilk derece mahkemesinin kararının tefhim tarihinden başlatılarak hesaplanması nedeniyle süresinde olmadığı gerekçesiyle kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu, nihai hükmü 8/12/2022 tarihinde öğrendikten sonra 15/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Rüstem Gül (B. No: 2021/26038, 22/11/2023) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi; gerekçesi açıklanmamış bir hükmün tefhim edilmiş bir hüküm olarak sayılmayacağını, gerekçeli karar tebliğ ya da tefhim edilmeden kanun yoluna başvurma süresinin başlamayacağını belirtmiştir. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bununla birlikte bu ihlal kararı Mahkemece yapılan yargılama sonucunda verilen karara ilişkin bir değerlendirme içermediği gibi diğer usul kurallarına göre yeniden değerlendirme yapılmasına engel olmadığı vurgulanmalıdır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda yeniden yargılamada yapılması gereken iş, istinaf talebinin süresinde olmadığından reddine ilişkin kararın kaldırılarak ve -usule ilişkin diğer meselelerde de bir eksiklik söz konusu değilse- esastan incelenerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesine (E.2022/1826, K.2022/1902) iletilmek üzere Sakarya 3. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2022/30, K.2022/155) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA TEKİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/23433 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/23433

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA TEKİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/23433)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Mustafa TEKİN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekili : Av. Sözda ÇALLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli tablonun (B) sütununda başvuru numaraları belirtilen başvuruların 2023/23433 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut

bir tarih belirlenemeyeceğini vurgulamıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiğine, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci olan ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

4. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Başvurucuların bir kısmı makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. Anayasa Mahkemesi, Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişiklik çerçevesinde 9/3/2023 tarihi itibarıyla derdest bulunan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvurular yönünden getirilen Tazminat Komisyonuna başvuru yolunu tüketilmesi gereken etkili bir başvuru yolu olarak görmüştür. Bu defa 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikler üzerine Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararında bu konuyu yeniden değerlendirmiştir. Anılan kararda 7499 sayılı Kanun'la 6384 sayılı Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik uyarınca gerek 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan gerekse de bu tarihten sonra makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı belirtilmiş, doğrudan Anayasa Mahkemesine yapılan başvurunun, başvuru yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Somut başvuruda da, söz konusu Ahmet Kartalkuş kararında açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. GİDERİM

7. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No:

2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli tablonun (F) sütununda gösterilen başvuru harçlarının ilgili sütunda gösterildiği şekilde, 30.000 TL vekâlet ücretinin ise başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YASİN SELÇUK VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/29076 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/29076

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YASİN SELÇUK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/29076)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Yasin SELÇUK ve diğerleri (bkz. Ekli liste)

Vekili : Av. Sözda ÇALLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Komisyon 8/12/2023 tarihinde ekli listede yer alan bireysel başvuru dosyalarının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2023/29076 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilerek incelenmesine, incelemenin 2023/29076 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkı İle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman

Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceği vurgulanmıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiği, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret edilmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun; makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğu değerlendirilerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

4. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları HakkındaKanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

6. Açıklanan nedenlerle makul sürede yargılanma hakkınınihlal edildiği iddiasınınbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listede gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Ekli listede gösterilen harçların gösterildiği şekliyle başvuruculara ÖDENMESİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURHAN DEMİR

B. No: 2023/108622 | Karar tarihi: 27.11.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/108622

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURHAN DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/108622)

Karar Tarihi: 27/11/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Burhan DEMİR

Vekili : Av. Salih EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

3. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten

itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Anayasa Mahkemesi Mehmet Özcan (B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27) kararında, tebligatın elektronik tebliğ yöntemi ile yapıldığı hâllerde elektronik tebligatın açıldığı tarihte başvurucuların bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olunduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

4. Somut olayda, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemede nihai karar olan Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 11/9/2023 tarihli onama ilamının; tebligatın yapıldığı tarihte başvurucunun vekili sıfatı bulunan avukata 30/10/2023 tarihinde elektronik tebligat yoluyla iletildiği, avukatın da aynı tarihte tebligatı açarak karardan haberdar olduğu anlaşılmıştır. Bu itibarla nihai kararın öğrenildiği 30/10/2023 tarihinden itibaren başlayan otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra 4/12/2023 tarihinde yapılan bireysel başvuruda süre aşımı bulunduğu anlaşılmıştır.

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik kriterleri yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 27/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GAZANFER GÜLEN

B. No: 2019/4108 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/4108

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GAZANFER GÜLEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/4108)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ferhat YILDIZ

Başvurucu : Gazanfer GÜLEN

Vekili : Av. Servet ALPAY

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, idari merci tarafından tesis edilmiş bir işlem bulunmadığı gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddine karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun idari personel olarak görev yaptığı İzmir Üniversitesi (Üniversite) 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 2. maddesiyle kapatılmış ve başvurucunun iş sözleşmesi herhangi bir işlem yapılmadan kendiliğinden sona ermiştir.

6. Başvurucu; Üniversitenin kapatılması sonucunda iş akdinin sona ermesi işleminin hukuka aykırı olduğu, siciline kanun hükmünde kararname (KHK) ile işten çıkarıldığı şerhinin düşürüldüğü, bu nedenle başka bir kurumda çalışmasının imkânsız hâle geldiği iddialarıyla İzmir 3. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) 21/9/2016 tarihinde iptal davası açmıştır. Mahkeme 25/10/2016 tarihinde başvurucunun iş sözleşmesinin hiçbir işleme gerek kalmaksızın sona erdiği, idare tarafından hiçbir işlem tesis edilmediği gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir.

7. Başvurucunun istinaf talebi, İzmir Bölge İdare Mahkemesi 5. İdare Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) tarafından 1/2/2017 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucunun temyiz talebini inceleyen Danıştay Beşinci Dairesi (Daire) 12/11/2018 tarihinde Bölge İdare Mahkemesi kararının onanmasına kesin olarak karar vermiştir.

8. Başvurucu nihai kararı 2/1/2019 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 1/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

9. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "İptal ve tam yargı davaları" kanar başlıklı 12. maddesi şöyledir:

"İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu husustaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 nci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır."

10. 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un "Kapatılan kurum ve kuruluşlara ilişkin tedbirler" kenar başlıklı 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen;

...

ç) Ekli (IV) sayılı listede yer alan vakıf yükseköğretim kurumları,

kapatılmıştır.

..."

11. 8/3/2018 tarihli ve 7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un"Devir

işlemlerine ilişkin tedbirler" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan Kanun Hükmünde Kararnameler gereğince kapatılan ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya Hazineye devredilen kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının her türlü taşınır, taşınmaz, malvarlığı, alacak ve hakları ile belge ve evraklarının (devralınan varlık);her türlü tespit işlemini yapmaya, kapsamını belirlemeye, idare etmeye, avans dahil her türlü alacak, senet, çek ve diğer kıymetli evraka ilişkin olarak dava ve icra takibi ile diğer her türlü işlemi yapmaya, devralınan varlıklarla ilgili olup kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle tevsik edilen borç ve yükümlülükleri tespite ve hiçbir şekilde devralınan varlıkların değerini geçmemesi, ek mali külfet getirmemesi, kefaletten doğmaması ve Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ/PDY)'ne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle gerçek mal veya hizmet ilişkisine dayanması şartıyla bu varlıkların değerlendirilmesi suretiyle bunları uygun bir takvim dahilinde ödemeye, kapatılan kurum ve kuruluşların taahhüt ve garanti ettiği ancak vermediği mal ve hizmet bedellerinin ödemesini durdurmaya veya ödemeye, tahsili mümkün olmadığı anlaşılan veya tahsilinde ve takibinde yarar bulunmayan hak ve alacaklar ile taahhüt ve garantilerin tahsilinden vazgeçmeye, her türlü sulh işlemini yapmaya, devralınan varlıklarla ilişkili kredi veya gerçek bir mal veya hizmet ilişkisine dayanan borçlar nedeniyle konulmuş ve daha önce kaldırılmış takyidatları kredinin veya borcun ödenebilmesini sağlamak amacıyla kaldırıldığı andaki koşullarla tekrar koydurmaya ve ihyaya, menkul rehinleri dikkate almaya, devralınan varlıklara konulan takyidatların sınırlarını belirlemeye ve kaldırmaya, finansal kiralama dahil sözleşmelerin feshine veya devamına karar vermeye, devralınan varlıkların idaresi, değerlendirilmesi, elden çıkarılması için gerekli her türlü tedbiri almaya, gerektiğinde devralınan varlıkların tasfiyesi veya satışı amacıyla uygun görülen kamu kurum ve kuruluşlarına devretmeye, devir kapsamında olmadığı belirlenen varlıkları iadeye, kapatılanların gerçek kişiye ait olması halinde devralınacak varlıkların kapsamını belirlemeye, tereddütleri gidermeye, uygulamaları yönlendirmeye, bütün bu işlemleri yapmak amacıyla usul ve esasları belirlemeye, vakıflar yönünden Vakıflar Genel Müdürlüğü, diğerleri yönünden Maliye Bakanlığı yetkilidir.

...

(3) Kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının bağlı oldukları şirketlerin faaliyetleri sonlandırılarak ticari sicil kayıtları resen terkin edilir. Bunların devralınan varlıkları dışındaki varlıkları da Hazineye bedelsiz devredilmiş sayılır. Bu durumda şirketlere daha önce atanmış kayyımlar tasfiye memuru olarak görevlendirilebilir veya bu şirketlere tasfiye memuru atanabilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye ve birinci fıkrada yer alan hususları bu şekilde devralınan varlıklar için de uygulamaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

(4) Birinci fıkra kapsamında tespite konu edilebilecek borç ve yükümlülüklere ilişkin olarak hak iddiasında bulunanlarca bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altmış günlük hak düşürücü süre içerisinde ilgili idaresine kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edilir. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak kapatma işlemlerinde ise altmış günlük süre kapatma tarihinden itibaren başlar..."

12. 8/3/2018 tarihli ve 7082 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un "Dava ve takip

usulü" kenar başlıklı 16. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(3)20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnameler gereğince kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanalları ile bunların sahibi gerçek veya tüzel kişiler veya kapatılma ya da resen terkin üzerine Maliye Bakanlığı ile Vakıflar Genel Müdürlüğü aleyhine 17/8/2016 tarihi dahil bu tarihten sonra açılan davalar ile icra ve iflas takipleri hakkında 670 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesi gereğince dava veya takip şartının bulunmaması nedeniyle davanın reddine veya takibin düşmesine karar verilir.

...

(4) Birinci ve ikinci fıkralar uyarınca verilen kararlarda davacı veya alacaklının 670 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinde belirtilen usule uygun olarak ilgili idari makama, tebliğ tarihinden itibaren otuz günlük hak düşürücü süre içinde başvurabileceği belirtilir. İdari başvuru üzerine idari merci tarafından verilecek karar aleyhine idari yargıda dava açılabilir. İdari yargının verdiği karar kesin olup, uyuşmazlık adli yargıda hiçbir şekilde dava konusu yapılamaz."

13. 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun ek 11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

(Ek fıkra: 19/11/2014-6569/31 md.) Vakıf yükseköğretim kurumlarının denetimi ve bu denetim sonucu ilgili yükseköğretim kurumu hakkında yol gösterici, düzeltici, kısıtlayıcı veya faaliyet iznini kaldırıcı önlemlerin alınmasına ilişkin usul ve esaslar, Üniversitelerarası Kurulun görüşü alınarak Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir. "

..."

14. 31/12/2005 tarihli ve 26040 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 19/11/2015 tarihinde değiştirilen "Faaliyet izninin kaldırılmasının hüküm ve sonuçları" başlıklı 27. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Faaliyet izninin kaldırılması kararı verilen vakıf yükseköğretim kurumunda çalışmakta olan akademik ve idari personelin hizmet sözleşmeleri vakıf yükseköğretim kurumunun tüzel kişiliğinin ortadan kalktığı tarih itibarıyla sona erer."

15. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından çıkarılan "FETÖ/PDY kapsamında kapatılan işyerleri" konulu 2/8/2016 tarihli ve 2016/16 sayılı Genelge'nin (Genelge) ilgili kısımları şöyledir:

"...

23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı (2.mükerrer) Resmi Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin(KHK) 2 nci maddesi ile milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen ... 15 vakıf yükseköğretim kurumu, ... olmak üzere toplam 2351 kurum ve kuruluş kapatılmıştır.

.

..

Söz konusu KHK’larda belirtilen özel sağlık kurum ve kuruluşu, özel öğretim kurum ve kuruluşları ile özel öğrenci yurtları ve pansiyonları, vakıf ve dernekler ile bunların iktisadi işletmeleri, vakıf yüksek öğretim kurumu, sendika, federasyon ve konfederasyonlar 23/7/2016 tarihi, özel radyo ve televizyon kuruluşları ile gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanalları 27/7/2016 tarihi itibariyle kapatılmış olup bu kuruluşlardan 5510 sayılı Kanun kapsamında işyeri sayılanlar başka bir anlatımla 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı çalıştıranlar ile bu kuruluşların işverenlerinin 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki sigortalılıklarının sona erdirilmesi hakkında yapılacak işlemler aşağıda açıklanmıştır.

.

..

2- İşten ayrılış bildirgesi işlemleri

2. 1- Kapatılan işyerlerinden işten ayrılışı yapılacak sigortalılar

667 sayılı KHK’da sayılan işyerlerinde 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine tabi çalışan sigortalıların işyerlerinin kapatılması nedeniyle iş akitleri 23/7/2016 tarihinden itibaren fesh edilmiş sayılacağından işten ayrılış tarihi 23/7/2016, 668 sayılı KHK’da sayılan işyerlerinde çalışan sigortalılar için işten ayrılış tarihi 27/7/2016 olarak dikkate alınacaktır.

Bu sigortalıların işten ayrılış bildirgesi ünitelerce re’sen düzenlenecek olup işten ayrılış nedeni olarak '36-KHK ile işyerinin kapatılması' (Değişik, 25/01/2022 tarihli ve2022/2 sayılı Genelge) kodu kullanılacaktır.

Ünitelerce sigortalı işten ayrılış bildirgesinin düzenlenmesinde, sigortalının işten ayrıldığı ay ve bir önceki aya ait prime esas kazancın bildirgede bulunması gerekmekte olup prime esas kazancın bulunmadığı durumlarda, '0' gün ve '0' kazanç girilerek bildirge düzenlenecek eksik gün nedeni olarak '10- Genel hayatı etkileyen olaylar' kodu kullanılacaktır.

İşyerinin KHK’lar kapsamında kapatılması nedeniyle sadece bu işyerlerinden işten çıkan sigortalılarla sınırlı olmak üzere re’sen düzenlenecek işten ayrılış bildirgesi düzenleme nedeni olarak 'KHK ile işyerinin kapatılması' (Değişik, 25/01/2022 tarihli ve 2022/2 sayılı Genelge) kodu kullanılacaktır.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 28/11/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu; iş sözleşmesinin idarece resen tek taraflı olarak feshedilmekle anayasal haklarının ihlal edildiğini, iş sözleşmesinin Genelge'ye dayanılarak sonlandırıldığını, Mahkemece inceleme yapılmadan karar verildiğini ileri sürerek adil yargılanma hakkının, hukuki güvenlik ilkesinin ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Sosyal güvenlik siciline KHK nedeniyle işten çıkarıldığı şerhi konulduğunu vurgulayan

başvurucu; özel hayata saygı, çalışma, mülkiyet haklarının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ifade etmiştir.

18. Bakanlık görüşünde, başvurucunun 7091 ve 7802 sayılı Kanunlarda öngörülen idari başvuru şartını yerine getirmediği hususunun öncelikle dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede görüşte yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınmasının faydalı olacağı belirtilmiştir.

19. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki beyanlarını tekrar etmiş; ayrıca KHK ile değil icrai bir işlemle görevine son verildiğini, etkili başvuru ile mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiğini ve Bakanlık görüşünün aleyhe olan kısımlarına katılmadığını ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

20. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, sosyal güvenlik kaydına şerh konularak işine son verilmesi ile ailesinin geçimini sağlayamayacağını ileri sürerek özel hayata saygı hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüşse de iş sözleşmesinin feshedilmesinin sebebinin veya sonuçlarının özel hayatı nasıl etkilediğine dair somut açıklamalarda bulunmamıştır. Bu nedenle başvurucunun esas şikâyeti çalışmakta olduğu vakıf üniversitesinin kapatılması sonucunda iş sözleşmesinin feshedilmesi üzerine açılan davanın esasının incelenmemesine yönelik olduğu değerlendirildiğinde başvurunun mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

23. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini

belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No:2014/13156, 20/4/2017, § 34).

24. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olamaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

25. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

26. Öte yandan Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında hiçbir mahkemenin görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda adil yargılanma hakkı, koşulları bulunduğu takdirde kişilere davanın görüldüğü mahkemeden uyuşmazlığın esasının incelenmesini isteme güvencesini de sağlar (Ahmet Özdoğan, B. No: 2017/26326, 9/1/2019, § 35).

27. Somut başvuruya konu davada Mahkemece idari davaya konu bir işlem bulunmadığı gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddine karar verilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun iş akdinin feshedilmesi işleminin iptali istemli açtığı davanın esası hakkında bir inceleme yapılmadığından mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

28. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

29. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

30. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu nedenle öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

31. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

32. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

33. Mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağı bağlamında Anayasa Mahkemesinin yapacağı denetim öncelikle müdahaleye imkân tanıyan şeklî manada bir kanunun bulunup bulunmadığının tespitini gerektirmektedir. Anayasa Mahkemesi kural olarak bu kanunun doğru uygulanıp uygulanmayacağıyla kanunilik denetimi bağlamında ilgilenmemektedir ancak kanunun açık lafzına aykırı bir uygulamanın bulunduğunun tespiti hâlinde müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşabilecektir.

34. Öte yandan kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

35. Başvuru konusu uyuşmazlık ele alındığında derece mahkemesi tarafından davanın, dava şartının sağlanmaması sebebiyle usulden reddedildiği görülmüştür. Mahkeme, başvurucunun çalıştığı üniversitenin 667 sayılı KHK ile kapatılması sonucunda iş sözleşmesinin hiçbir işleme gerek kalmaksızın sona erdiği, idare tarafından hiçbir işlem tesis edilmediği ve KHK hükmünün idari yargıda dava konusu edilmesinin de mümkün bulunmadığı gerekçelerine dayanmıştır. Bununla birlikte Bakanlık görüşünde de 7091 ve 7802 sayılı Kanun hükümlerinde öngörülen idari başvuru şartının başvurucu tarafından yerine getirilmediği vurgulanmıştır.

36. Öncelikle Mahkemece dayanak alınan 667 sayılı KHK'ya göre kapatılan vakıf üniversitelerinde çalışan personelin iş sözleşmesinin sona ereceğine dair bir düzenleme mevcut değildir. Öte yandan 2547 sayılı Kanun'da faaliyeti sonlandırılan vakıf yükseköğretim kurumlarında çalışan akademik ve diğer personelin hizmet sözleşmeleri hakkında 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun uygulanacağı belirtilmiştir (bkz. § 11). Bununla birlikte Mahkemece de kararda değinilen Yönetmelik'te faaliyeti sonlandırılan vakıf üniversitelerinde çalışanların iş sözleşmelerinin kendiliğinden sona ereceğine dair bir düzenleme bulunmaktadır (bkz. § 13). Bunun yanında Genelgede de 667 sayılı KHK gereğince kapatılan kurum çalışanlarının iş sözleşmelerinin hangi tarihte sona ermiş sayılacağına ve bu kişilerin sosyal güvenlik kayıtlarına yönelik bilgilere yer verilmiştir (bkz. § 14). Tüm bunlara rağmen Mahkemece 667 sayılı KHK gereğince iş sözleşmesinin sona erdiği ve başvurucu hakkında idari bir işlemin bulunmadığı kabulü yapılarak Yönetmelik ve Genelge hükümleri gözardı edilmiştir.

37. Öte yandan Anayasa Mahkemesi Şennur Atalar başvurusunda 7091 ve 7802 sayılı Kanunlarda idari dava şartı olarak öngörülen idareye başvurma yükümlülüğünün sadece birtakım alacak talepleri yönünden geçerli olduğunu ifade etmiştir. Anılan karara konu

somut olayda başvurucunun menfi tespit davası açtığını vurgulayan Yüksek Mahkeme 7091 ve 7802 sayılı Kanun hükümlerinin başvurucu hakkında uygulanmasının kanuni dayanağının bulunmadığını ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini kabul etmiştir (Şennur Atalar, B. No: 2019/38925, 13/12/2023, §§ 37-43). Somut olayda da başvurucu tarafından iş sözleşmesinin feshine yönelik dava açılmış olup anılan kararda ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum yoktur.

38. Bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği ilgili mevzuatı yorumlamak derece mahkemelerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus, derece mahkemelerinin gerekçelerine esas yorumun ölçülü olup olmadığı ve buna göre Anayasa'da güvence altına temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilip edilmediğidir (Şeyma Kayaoğlu, B. No: 2014/5491, 5/7/2017, § 53). Özellikle mahkemeye erişim hakkı olmak üzere hak ve özgürlüklere getirilen sınırlayıcı hükümlerin geniş yoruma tabi tutularak kanun koyucu tarafından amaçlananın ötesinde sınırlandırılmaması gerekir. Eldeki uyuşmazlık da bu ilke çerçevesinde incelenecektir.

39. Somut olayda başvurucu üniversitenin kapatılmasına veya 7091 ve 7802 sayılı Kanunlarda belirtilen alacaklara yönelik değil, sözleşmesinin feshedilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek dava açmıştır. Bununla birlikte Mahkeme; başvurucunun sözleşmesinin KHK ile sona erdiğini, başvurucu hakkında tesis edilen bir işlem bulunmadığını kabul ederek, mahkemeye erişim hakkı yönünden getirilen sınırlandırıcı bir yorum geliştirerek davanın usulden reddine karar vermiştir.

40. Yukarıdaki bilgiler dikkate alındığında 667 sayılı KHK'da başvurucunun iş sözleşmesinin sonlanacağına yönelik bir düzenleme mevcut olmamasına rağmen Mahkemece başvurucunun iş sözleşmesinin KHK ile sonlandığı kabul edilerek davanın esası incelenmemiştir. Öte yandan Mahkemenin başvurucunun somut durumu ile doğrudan ilgili bulunan Yönetmelik ve Genelge hükümlerini dikkate almadan, başvurucunun durumu hakkında düzenleme bulunmayan 667 sayılı KHK'yı yargılamaya tatbiki başvurucunun mahkemeye erişim hakkına kanuni dayanağı bulunmayan bir müdahale yaratmıştır.

41. Açıklanan gerekçeyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. GİDERİM

42. Başvurucu, ihlalin tespiti ve tazminat talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda tespit edilen adil yargılanma hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

44. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 3. İdare Mahkemesine (E.2016/1227, K.2016/1353) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 28/11/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ BALTACI

B. No: 2019/7448 | Karar tarihi: 28.11.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/7448

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ BALTACI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/7448)

Karar Tarihi: 28/11/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

İrfan FİDAN

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : Ali BALTACI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; nasıp işlemi yapılmamasından kaynaklı olarak açılan davanın incelenmeksizin reddine karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile mülkiyet hakkının, kamu hizmetine girme hakkının, masumiyet karinesinin ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Astsubay Temel Askerlik Anlayışı Kazandırma Kursunda bulunduktan sonra29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname (KHK) uyarınca ataması yapılmayan başvurucu, ilgili işlemin iptaline ve davalı idarenin kusuru nedeniyle 100.000,00-TL maddi ve 500.000,00- TL manevi zararın tazminine karar verilmesi istemiyle Ankara 11. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır.

3. İdare Mahkemesi 25/10/2018 tarihinde, 675 sayılı KHK'nın6. maddesinin amir hükmüne dayanılan işleme karşı açılan davada, idareye, anılan KHK maddesinin yürürlüğe girmesinden sonra herhangi bir değerlendirme yapma ya da başka yönde işlem kurma olanağı tanınmadığı, kanun niteliği taşıyan hukuki bir düzenleme ile nasbetme işleminin

yapılmadığı anlaşıldığından, davalı idarelerce tesis edilmiş idari davaya konu olabilecek bir işlemden söz edilmesine olanak bulunmadığı gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddine 30 gün içinde Ankara Bölge İdare Mahkemesine istinaf kanun yolu açık olmak üzere karar vermiştir.

4. Başvurucu; bu kararın kendilerine 17/1/2019 tarihinde tebliğ edildiğini, karara karşı süresinde istinaf kanun yoluna başvurmadığı için kararın bu tarihte kesinleştiğini, Anayasa Mahkemesinin 2014/5006 sayılı bireysel başvuru dosyasında, özetle erişilebilir olan nihai kararın en geç üç ay içinde ilgilileri tarafından bilindiği ve gerekçesinin öğrenildiğinin, aksi tespit edilmediği sürece bireysel başvuru için mevzuatta öngörülen otuz günlük başvuru süresinin bu ölçüte göre başlayacağına hükmedildiğini, buna göre karara karşı başvuru yollarının tüketildiği tarihinin 17/2/2019 olduğunu iddia ederek 4/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

8. Somut olayda başvurucunun İdare Mahkemesinin 25/10/2018 tarihli istinaf kanun yolu açık olan kararına karşı, istinaf kanun yolu incelemesinin etkililiği hususunda veya bu yola karşı başvuru yapmamanın gerekçeleri konusunda herhangi bir açıklama da yapmaksızın kendisine tebliğ edildiği 17/1/2019 tarihinden itibaren 30 günlük süre içinde bireysel başvuruda bulunmadığı, bu tarihten çok sonra 4/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

9. Açıklanan nedenlerle, başvurunun kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 28/11/2024 tarihindekarar verildi.